B. S. Ingemann

Fem romaner

Bibliotek 1800

B. S. Ingemann

Fem romaner

De underjordiske
Huldregaverne
Kunnuk og Naja
De fire rubiner
Den stumme frøken

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebog er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

De underjordiske

Et bornholmsk eventyr

1. kapitel

I Østersøen ligger den lille mærkelige ø, som vore forfædre kaldte Burgunderholm. Den var tidligt bekendt for sine kække og raske sømænd, og mange djærve vikinger er derfra uddragne til kamp og sejr i de henfarne dage. Naturen synes selv at have dannet denne ø til en vugge for frie og selvstændige søhelte; som en enlig kæmpe står den klippefast i det frådende hav og trodser storm og bølger i årtusinder. Hen ved midten af det 14. århundrede boede der ved Hokelet, på øens vestlige bred, en næssegreve eller rig fribytter, Ulfson. Han var ikke født på Burgunderholm, men udgav sig dog for en nordlænder, uagtet hans åsyn, tale og hele væsen syntes fremmed og sydlandsk. Han var liden af vækst, men velskabt og let i enhver af sine bevægelser. Hans små sorte, spillende øjne skjulte sig dybt i hovedet, og et ravnesort kruset hår gav hans udseende noget mørkt, listigt og hemmelighedsfuldt, som hans muntre lune og livlige blik dog altid syntes at modsige. – De rette øboere talte kun lidet godt om ham; mange påstod, at han var en hedning, fordi de aldrig så ham gå i kirke eller til Herrens bord, ja nogle anså ham endog for en troldmand, som stod i forbund med de *underjordiske*. – Således kaldte almuen en slags gnomer eller nisser, som efter gamle sagn var øens hemmelige beskyttere. Troen på dette underjordiske folk var almindelig, selv længe efter, at øen var kristnet. Lige så lunefulde som mægtige, skulle de ofte fra umindelige tider have gækket og straffet deres venner, når disse enten af nysgerrighed eller egennytte forstyrrede dem i deres natlige fester eller ledte efter skatte og diamanter i deres klippehuler; og frygten for at

fortørne disse lunefulde skytsvæsener var så stor, at ingen vovede at tale ilde om dem, selv ikke når misvækst, skibbrud eller andet uheld indtraf, hvilket de dog som oftest holdt for en virkning af de underjordiskes vrede. Sådant hændtes gerne, når en øboer enten havde været for dristig i sin tale om dem, eller forglemt dem ved julenadveren, eller – hvad dog sjældent var tilfældet – borttaget det neg, som en gammel skik forbandt landmanden til at lade stå tilbage på ageren, når der var indhøstet, og som man sagde var en gave til de underjordiske. Sjældent roste nogen sig af at have set disse væsner, og hændtes det undertiden, slog det sjældent fejl, at et sådant menneske pludselig forsvandt eller inden for kort tid blev vanvittigt. Flere sådanne ulykkelige har der næsten altid været på øen. Men blev nogen uformodentlig rig eller på anden måde gjorde lykke i Verden, mumledes der ofte underlige ting om ham, og man frygtede ham næsten, som en yndling af dette tvetydige gnomefolk, som dog ingen ret vidste om man skulle anse for gode eller onde væsner.

Således var nu tilfældet med Ulfson; han var rig og næsten altid heldig på sine sørejser og i alle sine foretagender, og selv der, hvor misundelsen ikke var dommer, rystede den brave burgunderholmer ofte med hovedet og vendte ham ryggen.

Dog Ulfson bekymrede sig kun lidet om øboernes mening om ham; han søgte ikke deres omgang, men tilbragte sin meste tid på søen eller i fremmede lande. – Hans hustru, Marna, var from og gudfrygtig og troede at elske sin mand ret inderligt, skønt hun så ham så sjældent og kun lidet stemte med ham i, hvad hun selv anså for vigtigst for liv og salighed. Sjældent talte han med hende om sligt, og bragte hun stundom talen derhen,

vidste han altid at give den en lystig vending, som stødte det ømme kvindehjerte tilbage. Denne uoverensstemmelse i tænkemåden kostede ofte den fromme Marna lønlige tårer. Dog havde hun den letsindige kær, og for denne ganske vist mangelfulde kærlighed havde hun opofret meget. Imod sine slægtninges råd havde hun ægtet Ulfson, og siden bryllupsdagen havde hun ingen af dem set. – Tidligt fader- og moderløs, havde hun tilbragt sin første ungdom på sin gamle farbroders gård. Bonahvede var denne mands navn; han var en ægte burgunderholmer, stor og stærk, som en ætling af Nordens gamle kæmpeslægt, dertil en god kristen og en stor hader af alle hedenskabsspor hos sine landsmænd. I særdeleshed forargede ham deres tro på de underjordiskes magt og deres tillid til disse væsner, hvis tilværelse han vel aldrig ganske havde betvivlet, men som han i det mindste ingen gode tanker havde om; for han anså dem for lysets og kristendommens fjender, som rugede over dybets hemmelige skatte og derved søgte at blænde og forvilde letsindige mennesker. At udrydde troen på disse væsner, der selv som hjernespind syntes ham farlige, og siden, da han var overbevist om deres tilværelse, som en ægte kristenhelt, at forfølge og bekæmpe dem, var den gamle Bonahvedes ivrigste ønske, og han forsømte ingen lejlighed til såvel i denne som i enhver anden henseende at stå sine landsmænd bi både med råd og dåd. Men han var en hastig mand, og sværdet sad ham aldrig ret fast i balgen; hvorfor han ofte kom i strid med dem, han ville tale til rette; dog, da han altid gik af med sejren, havde hans ord gerne megen vægt, og hans anseelse var stor både blandt unge og gamle. Under navn af Burgunderholms Kæmpe var han selv

frygtet af venderne og æret i fremmede lande, som i det hele på hin tid den såkaldte næveret gjaldt, og i særdeleshed her i Norden. Uagtet Valdemar Atterdags strenghed, sad dog retten som oftest i spydstagen; på Burgunderholm var det ikke meget anderledes, og de lundiske ærkebispers lens-herskab havde ikke stort at betyde.

Bonahvede var således på den nordlige del af øen så godt som konge, om ikke i navn så dog i gerning, ligesom vikingen Ulfson på den vestlige; men mellem disse to mægtige øboere var intet samfund eller venskab; tværtimod, som de forskelligste naturer, stod de stedse fjendtlige imod hinanden, og aldrig kom de sammen uden der veksledes ord, som sikkerlig ville have haft blodige følger, havde ikke Marna allerede dengang haft den muntre Ulfson kær og altid vidst ved et venligt ord at formilde den gamle kæmpe og ved et bedende blik at standse den unge vikings spidsfindige tunge. Næsten var det lykkedes hendes fromme godmodighed at tilvejebringe en fredeligere stemning imellem dem, og da havde måske hendes forbindelse med Ulfson kunnet blive et venskabsbånd mellem begge slægter.

Men da indtraf den begivenhed, som gav tingene deres nærværende udseende, og hvorom mindet har vedligeholdt sig helt synderligt såvel i almuens sagn, som i et oldtids-mindesmærke, der endnu skal findes i St. Peders kirke i Sønderherred.

Bonahvede red en St. Hans aften sildig på sin hvide hingst over Bispebjergs lyngheder. Det var over midnat inden han nåede St. Peders kirke. Han var endnu nogle hundrede skridt derfra. – Det var mørkt og stille, og St. Hansormene glimtede som ildfunker i lyngen – da så han en høj på marken, som

pludselig syntes at hæve sig over jordfladen og ligesom hvile på fire luende guldstøtter. Under højen brændte en blålig ild, og omkring ilden dansede mange tusinde små væsner med korte bjergmands-kofter og gnistrende øjne, som han straks erkendte for at være de så meget omtalte underjordiske. Forundret standsede han hingsten, som stejlede og fnyste; han tvang den endnu nogle skridt nærmere, for ret at betragte dette besynderlige skuespil. Da faldt der ham pludselig ligesom en tåge for øjnene, og han kunne kun dunkelt skimte hvad der foregik; men hvad han skimtede lod til at kunne have gjort en mindre kraftig og uforfærdet mand afsindig. Hvad det var, har han aldrig ganske åbenbaret nogen, uden måske sin skriftefader; men hans ædle åsyn blev mørkt, hver gang han tænkte derpå. Sine fortroligste venner har han dog betroet så meget, at han her blandt de underjordiske havde set sin værste avindsmand og straks grebet efter sit gode sværd, men ikke været i stand til at uddrage det. Gnomerne havde udleet ham, danset omkring ham og rakt ham et fyldt bæger, men idet han lod som om han ville tømme det, havde han kastet vinen, eller hvad der var i, baglæns over sit hoved. Nogle dråber var faldet på hestens ryg, og på det sted groede aldrig mere hår siden. At det har smertet dyret forfærdeligt, formodede han af det heftige spring, hvormed det styrtede ud med ham af den gøglende dansekreds. Mod sin vilje måtte han for første gang i sit liv vende fjenden ryggen; den rasende hingst lod sig ikke tæmme; bagved hujede og hvinede de vrede gnomer og forfulgte ham lige til St. Peders kirkegård. Der stod først hingsten stille på den indviede jord, beskyttet af de hellige mure; nu først fo'r sværdet villigt af balgen, og Bonahvede

vendte sig uforfærdet om, beredt til den sælsomme gnomekamp; men de underjordiske var nu hverken at se eller høre. Måske ville gubben have anset det hele syn for en skuffende drøm, havde han ikke endnu haft bægeret i sin venstre hånd, næsten fladt af det vældige tryk mellem tøjlen og hånden. Dette forunderlige bæger satte han siden på alteret i St. Peders kirke, og der skal det endnu findes den dag i dag. – Da Bonahvede kom hjem fra dette eventyr, var den skønne Marna forsvundet. Dagen efter modtog han en inderlig bøn om tilgivelse fra den elskede plejedatter og en høflig indbydelse fra Ulfson til hans bryllup med Marna, som han havde bortført til sin borg på samme tid, som Bonahvede syntes at have set ham et andet sted og i et ganske andet selskab.

At den forbitrede farbroder ikke kom til brylluppet, skete såvel af kærlighed til Marna og agtelse for gæsteretten, som af vrede. Nu så han, hvor højt hun elskede sin besynderlige brudgom, og det vidste han selv så godt som enhver, der kendte ham, at blev Burgunderholms kæmpe bryllupsgæst, måtte festen visselig få en blodig ende. Dog ikke alle Marnas frænder udeblev, uagtet ingen af dem var brudgommens ven. Den udvortes høflighed iagttog de vel; men i deres hjerter misundte de udlændingen øens skønneste pige.

Aldrig havde man på Burgunderholm set så prægtigt et bryllup. Én besynderlighed kun mishagede dem alle. Vielsen skete nemlig ikke i kirken, men under åben himmel, og ikke, som sædvanligt, om dagen, men om natten ved fakkelskin; det syntes dem heller ikke, at den fremmede pater, som viede parret, iagttog de sædvanlige kirkeskikke; han forglemte endog at lyse velsignelsen over dem. Da frænderne herover førte anke

for brudgommen, slog han det hen med spøg og lo deraf, hvorover de forlod ham i vrede og satte aldrig mere fod i hans hus. Nogle af gæsterne ville endog påstå, at ved bryllupsbordet var maden ofte forsvundet mellem hænderne på dem, uden at de så, hvor den blev af, og at der vist havde været usynlige bryllupsgæster med til det gilde.

I det første år af sit ægteskab fødte Marna en søn. Det første, den fromme moder tænkte på, var at få barnet døbt; men inden dette kunne ske, forløb, som sædvanlig, nogle dage. I denne mellemtid plejede øboerne altid at brænde indviede kerter om natten ved de nyfødte børns vugger, for at sikre dem mod alle dæmoners indvirkning, indtil kirken havde åbnet dem sin beskyttende favn. Men dette forbød Ulfson, som en fordomsfuld uskik. Barnet lå derfor uden lys i tre nætter, og moderen lukkede næsten ikke et øje i de første to nætter. En forunderlig ængstelighed kom over hende, hver gang søvnen nedtyngede de matte øjenlåg, og hvert øjeblik tog hun barnet af vuggen og holdt det fast i sine arme, ligesom hun frygtede, at nogen skulle fratage hende det. Et dejligere barn kunne heller ingen moder ønske sig; det var født med lange gule lokker og de store blå øjne lyste med sikkert, venligt blik under den høje, hvælvede pande. Den tredje nat kunne åen svage moder ikke længere modstå søvnens magt; hun faldt i en dyb slummer, men ængstedes bestandig af de sælsomste drømme. Hun syntes, at gulvet åbnede sig og en hel mængde små mænd med store hoveder og korte ben steg op af jorden, dansede tre gange om vuggen og tog barnet på deres arme. Da syntes hun, at barnet græd og strakte de små arme ud imod hende; men hun kunne hverken røre hånd eller fod. Hun ville skrige og råbe om

hjælp; men ingen lyd kom over hendes læber. Nu syntes hun, at jorden åbnede sig igen og barnet forsvandt derned med de frygtelige fremmede. Snart åbnede gulvet sig tredje gang; de grusomme småfolk stege atter op og havde, som hun syntes, barnet på deres arme. De dansede tre gange om vuggen, ligesom forrige gang, men til den modsatte side. Endelig lagde de barnet i vuggen og forsvandt syngende, og hun syntes længe at høre den underlige sang under jorden. Således drømte hun den hele nat, og det var højt op på dagen, da hun vågnede. Det første hun så til, var barnet i vuggen, som lå vågent og så på hende med et underligt fordrejet smil. Hastigt tog hun det i sine arme, for at lægge det til brystet; men snart kastede hun det med forfærdelse tilbage i vuggen; for det havde ikke længere de skønne blå øjne, men skelede hæsligt med gulgrønne, gnistrende katteøjne, og de lange lyse guldhår var korte, krusede og ildrøde. "Barnet er forbyttet!" – råbte den ulykkelige moder – "det er ikke mit barn – det er en skifting." – "Du drømmer, lille hustru!" – sagde Ulfson beroligende og med et tvungent smil – "således har jo barnet altid set ud! I din første moderglæde har du overset disse småfejl med øjne og hår, som nu forfærder dig så meget; men det har jo intet at sige: Lidt kønnere end Fanden er jo dog ungen, og det er nok for en dreng." Den arme moder måtte sige hvad hun ville, Ulfson blev ved, som før, at lade som han spøgte dermed, og barnet blev grimmere dag for dag. Med kummer udøvede Marna de moderpligter, som ellers havde været hende så kære; dog bortfjernede hun ikke det stygge misfoster fra sit hjerte, men plejede det troligt, som en from og omhyggelig moder. Drengen blev stærk og rask; men hovedet voksede uforholdsmæssigt

mere end det hele legeme – og Surting var og blev en dværg. Således blev det lille misfoster kaldt i dåben, om man ellers kan kalde den handling således, hvorved barnet fik navn. for den samme fremmede pater, som havde viet Ulfson og Marna, døbte også Surting, men ligeledes på sin egen vis, og uden at bruge den i de tider gængse besværgelsesformular, skønt den måske ingensteds kunne synes mere nødvendig end her. Således tænkte i det mindste Marna; men Ulfson lo ad hendes fromme skrupler, og som han ville, så skete det. Så snart dværgen var stærk nok dertil, fulgte han med Ulfson til søs og blev snart ved sin snildhed og pudsérlighed faderen lige så kær, som han bedrøvede moderen med sine sære lader.

I Ulfsons fraværelse fødte Marna siden en datter, skøn som en himmelens engel: Lange, kastanjebrune silkelokker hang ned over den lille alabasterhals, og to sorte tindrende øjne funklede som stjerner den lyksalige moder i møde. Den skønneste del af faderens udvortes fremkom her, ligesom genfødt i en forædlet skikkelse; derimod havde hun moderens frie, åbne pande og, hvad der allerede tidligt sporedes, hendes fromme, ømtfølende hjerte. Det var ligesom naturen i dette barn havde forenet nordens og sydens forskellige skønheder i den inderligste og mest harmoniske sammensmeltning af sagtmodighed og heftighed, fromhed og spillende liv.

Den omhyggelige moder forsømte ikke denne gang, i sin sære ægtemands fraværelse, at brænde indviede kerter over barnets vugge til det blev døbt, og ved dåben blev intet forsømt af de hellige ord, skikke og vedtægter, som troedes at betrygge de spæde kristne mod alle farlige magters indflydelse.

Elna blev den lille pige kaldet; til hende vendte sig nu Marnas hele kærlighed; og den sorg, hendes førstefødte havde forvoldt hende, lindrede den lille Elna hende nu ved sin ynde. Kun én gang om året, gerne nogle dage før St. Hans dag, kom Ulfson hjem med Surting og bragte altid store skatte og rigdomme med sig. Men Marna besad ikke hans fortrolighed; aldrig sagde han hende, hvorfra han kom og hvor han drog hen eller hvorfra han hentede de umådelige rigdomme, som hun så opfylde borgen, uden nogensinde at sætte pris derpå eller glæde sig derover. Den lille Elna fornøjede sig desmere over de mange glimrende stene, som faderen bragte hjem, og hvoraf hun altid fik sin lille del; hun legede hver dag med guldæblerne og de store diamanter, som hun kaldte "faders stjerner". En dag kom hun grædende til moderen og beklagede sig over, at "faders stjerner slet ikke ville skinne som de plejede," og da Marna skulle se, hvad det var, så havde barnet fået i sinde at efterligne det krucifiks, som stod i moderens sovekammer, ved at lægge diamanterne på gulvet i form af et kors; men deres glans var rigtignok borte, og de lignede mere grå sten end diamanter. Dette forundrede moderen storlig, og hendes forbavselse blev endnu større, da stenene ved at adspredes bekom deres forrige udseende igen og var de klareste og skønneste ædelstene. Da hun derover engang ytrede sin forundring for Ulfson, svarede han i sin sædvanlige spøgetone og forklarede det meget naturligt af lysstrålernes brydning i forskellige former; men fra den tid af så Marna aldrig på disse herligheder uden med en slags ængstelighed, som hun ikke selv kunne forklare sig.

2. kapitel

Nitten vintre var henrundne siden Marnas bryllupsdag. I hele denne tid havde hun ikke set sine frænder, og hun længtes ofte ret inderlig især efter den gamle Bonahvede. At hun så ganske mod hans faderlige råd og vilje havde ægtet Ulfson, var en handling, som hun vel aldrig virkelig fortrød; men den gamles misfornøjelse med hendes valg og adskillelsen fra ham og hendes andre frænder var dog altid et skår i hendes lykke, selv når moderglæden over Elnas stigende skønhed og elskværdighed erstattede hende ethvert andet savn af en fuldkommen ægteskabelig lyksalighed. – Flere gange havde hun ytret for Ulfson sin længsel efter at besøge sine frænder; men altid havde han tilbagevist dette ønske med så megen uvilje, at hun til sidst aldrig mere turde tale derom. En nat havde hun drømt, at den gamle Bonahvede stod bleg og blodig på en korsvej og syntes at vinke med den højre hånd, medens han, ligesom truende og advarende, opløftede den venstre; og da Ulfson just dengang var til søs, besluttede hun i hans fraværelse at besøge den gamle farbroder, som måske ikke havde lang tid at leve i, og hvis tilgivelse før hans død det nu blev hende ligesom en samvittighedssag at erhverve.

Hun rejste derfor til den gamles borg og tog Elna med, som nu næsten var en fuldvoksen pige og skøn som den unge, fremblomstrende vår. Hun blev modtaget som en kær og længe savnet datter. Hun forsikrede den gamle, at hun levede lykkeligt med Ulfson, og da han i den blomstrende Elna så ligesom det skønneste udtryk af Marnas kærlighedslykke, betvang han det opstigende ulykkes-anende suk, lod alt det forbigangne være

glemt og sluttede med inderlig glæde moder og datter i sin trofaste kæmpearm. At hans yngste søn Rudolph, som stod ved siden med blussende kinder og de funklende ørneøjne stift hæftede på den skønne Elna, mindst misundte faderen den halve del af denne omfavnelse, lagde ingen mærke til, førend besøget var forbi, og den raske Rudolph begyndte at hænge med hovedet og blive en drømmer. Hvad han og Elna havde talt sammen om, er ikke godt at vide; men at den muntre, livlige pige gerne havde dvælet længere på den gamle Bonahvedes borg, vidnede en flygtig tåre om, som vinden bortviftede af de sorte øjenhår, da vognen rullede bort over vindebroen og et venligt blik fløj tilbage til de nye, forladte venner og især syntes at sammensmelte med ilden i ynglingens øje.

Rudolph var tyve år gammel. Han var den yngste af syv brødre, der alle, som ægte burgunderholmere, var djærve og dygtige søhelte. Flere gange havde han med faderen delt fare og sejr på det stolte element, som fra de ældste tider var nordboens "vej til ros og magt." Altid var kampen ham kærere end byttet, hvilket han, lig den tapre Skjold, helst uddelte blandt sine stridsmænd.

Det danske riges genstifter, den kloge Valdemar Atterdag, var mere yndet på Burgunderholm end i de fleste andre provinser, og mange unge søhaner ilede med glæde til denne snilde konge, for under hans oldefaders sejrrige korsbanner at vinde ære og heltenavn. Rudolphs seks brødre havde allerede fulgt denne mægtige attrå, og tre af dem, Eisten, Guttorm og Halfdan, talte dannerkongen endnu blandt sine ypperste krigere; de andre tre var faldet med ære i hans fejder.

Også i Rudolphs unge bryst opflammede tidligt lysten til hæder og heltedåd under det herlige, himmelfaldne Dannebrog, og gerne havde den gamle fader fulgt ham til kongen, for selv at kæmpe blandt sine tapre sønner; men burgunderholmerne behøvede en beskytter mod de talrige vendiske sørøvere, som endnu ofte gæstede deres kyster; de elskede Bonahvede som en fader og trofast høvedsmand; sønnen havde også faderen for kær til at forlade ham nu på den ensomme borg og måske lade en fremmed hånd tillukke hans øjne. Den unge ørn forlod derfor ikke sin fødeøs fjelde, og de dristige sørøvere lod ham heller ikke savne lejlighed til ret ofte at øve de voksende kræfter.

Snart skulle de sættes på en hård prøve, og den korte uvirksomhed, hvori Rudolph syntes hensunket siden den skønne Elnas besøg, og som truede med at forvandle ham fra en rask og livlig søkriger til en stille, drømmende hyrde, afløstes nu af den kraftigste spænding, hvori alle livskræfter syntes at forene sig til én eneste dåd i kamp for tro, frihed og fædreland. En stor flok hårdnakkede vender, der gennem flere slægtled havde holdt fast ved afguderiet blandt deres kristnede landsmænd, overfaldt den lille klippeø og truede med en overlegen styrke at bosætte sig der med deres blodige afguder eller ganske at tilintetgøre de modige øboere, som hellere ville dø end være vendernes slaver. Hvor en sådan vilje er fast, er intet slaveri tænkeligt, og den gamle Bonahvede, såvel som den unge, ivrige Rudolph, lod det ikke mangle på kraftige opmuntringer for at vedligeholde denne stemning blandt krigerne. Enhver, som kunne føre våben, han være sig yngling eller olding, stillede sig uden opfordring i de kæmpendes

rækker, og under Bonahvedes tapre og sindige anførsel mødte de fjenden på en åben slette, bad Gud om sejr eller død og kæmpede som fortvivlede løver. Men overmagten var for stor, og de tapreste faldt på den blodige mark, uden anden sejr end den, at de ikke havde overlevet deres frihed. Nær var den hidsige Rudolph faldet i vikingernes hænder; henrevet af kamplyst og hævn så han sig pludselig ene, midt blandt de fjendtlige skarer, da en dristig lyshåret yngling styrtede ham til hjælp, nedlagde tre af de nærmeste fjender og drog ham med kraft tilbage til sine landsmænd. Endnu var modstanden vældig; men ligene opdyngedes for de kæmpendes fødder. Til sidst sank den gamle Bonahvede selv til jorden, dødelig såret af en fjendtlig hellebard. Nu tabte de tilbageblevne burgunderholmere modet og tog flugten for den tifold overlegne fjende. Med møje bar Rudolph, som selv var farligt såret, sin døende fader bort fra valpladsen og forbandt hans sår bag en klippe. – Imidlertid tog slaget pludselig en anden vending. Ulfson, som just i dette øjeblik var steget i land fra en lang sørejse, stillede sig i spidsen for de flygtende øboere og svor dem højt og helligt til, at de skulle sejre, hvis de blot med hans løsen ville angribe fjenden én eneste gang endnu. "Vore gamle venner, de underjordiske," – sagde han – "vil ikke forlade os i nøden, når I kun ikke af dårlige rådgivere vil lade jer forlede til at tvivle på deres magt og beskyttelse." – "Stå os bi, mægtige venner i det dybe!" Med disse ord rykkede han frem mod fjenden, og næppe var det første angreb gjort, førend skræk og forfærdelse betog sørøverhæren, og de forundrede burgunderholmere så en utallig mængde små sorte mænd forene sig med dem og fra alle sider myldre frem, som var de

opvoksede af jorden. Med et skingrende skrig som af millioner rovfugle, styrtede disse fremmede hjælpehære imod venderne. I den forfærdeligste uorden tog sørøverne nu flugten og søgte redning på deres skibe. De hejste ufortrødent sejl og drog bort, men forfulgtes af et uvejr, som næsten tilintetgjorde den hele sørøverflåde. Så snart fjenden var borte, var de underjordiske forsvundet; de forbavsede sejrherrer stod som forstenede ved strandbredden, så den flygtende fjende forgå og vidste ikke, om de vågede eller drømte. "Ser I," – sagde Ulfson hoverende – "det kunne straks være sket, havde I ikke med jeres tvivl fornærmet vore mægtige venner! Gå nu hen og begrav jeres faldne landsmænd! De kunne alle have levet endnu, havde jeg blot én time før været hos jer, eller I ikke så blindt havde adlydt den gamle vovehals, Bonahvede. Han er skyld i alle disse tapres død; men han har ikke undgået straffen: Sit banesår har han, og øen er frelst uden hans hjælp." – Folkets taksigelser og glædesråb afbrød her den snilde vikings tale; de førte ham under larmende jubel i triumf til Hokelet – og adlød ham fra den dag hartad som en konge.

Da den døende Bonahvede hørte sine landsmænds sejrsråb, hævede han endnu engang sit blege hoved med forundring og glæde; men da han hørte, hvorledes fjenden var fordrevet, rystede han bekymret de blodbestænkte lokker og sukkede. – "Er det så, min søn!" – sagde han til Rudolph, som knælede, bleg og sorrigfuld, ved den døende helt – "er Burgunderholm frelst ved de underjordiske, da måtte I før alle have fulgt med mig til den evige frihed og ladet fjenderne begrave vore ben i den dybeste afgrund! Det er bedre, at give Gud hvad Guds er, end således at sejre og købe legemets frihed for sjælens. Men ve

dem, de forblindede, som stoler på afgrundens hære! Mod mennesker kan måske dværge forsvare dem – men ikke mod Kongernes Konge. Og visselig! Straffens time vil komme! For silde vil de sande mine sidste ord, når hverken jord eller afgrund kan frelse, og de selv har tillukket sig den salige Himmel. Bevar du din evige sjæl, min søn! hvordan det så går, og lær af mig, at det er bedre at dø i Herren, end leve med Mørkhedens Fyrste!" – Her lukkede gubben det bristende øje og sov hen. Hans åsyn lyste i døden, som en salig helgens; men kun få begræd ham og ærede hans minde. Øens bedste mænd var faldet; de øvrige fulgte med blind glæde den hæderberusede Ulfson og glemte den olding, som før var deres elskede fader og beskytter. Kun den sørgende Rudolph og hin unge lyshårede kriger, som han ikke kendte, men som så modigt havde udrevet ham af vendernes hænder og så trolig kæmpet med ham ved oldingens side, drog nu omsorg for den gamle kæmpes lig. – Den fremmede yngling forbandt også Rudolphs sår og standsede blodet med lægende urter. – På St. Peders kirkegård blev Bonahvede jordet og på samme sted, hvor hans hest var standset hin St. Hans nat, da han med bægeret i hånden forfulgtes af de vrede underjordiske. Dette sted havde han for længst vist sønnen og udset til sit sidste hvilested. På samme dag som den gamle høvding blev begravet, fandtes hans tro, hvide stridshingst død i stalden; dens manke var tæt sammenflettet i uopløselige knuder, og alt træværket i nærheden havde den sparket i stykker; men intet spor af en naturlig dødsmåde var at se på dens legeme. Den blev nedlagt i en høj tæt udenfor kirkegårdsmuren, lige foran sin herres grav. – Ofte hændte det siden, når nogen fo'r vild om natten, og kom

Hokelet eller Bispebjerg for nær, at der sås en høj, gammel krigsmand på en hvid hest fare frem og vinke advarende tilbage fra de underjordiskes farlige boliger. Når fremmede sagn fortæller om den tro Eckard, som efter sin død advarede rejsende mod den rasende lufthær, nævner burgunderholmeren sin tapre Bonahvede, som i livet og i døden var en tro kæmpe mod alle hedenske og farlige magter.

3. kapitel

Rudolphs sår var nu ikke længer farligt; større var såret i hans sønlige hjerte. Men ene i verden var han dog ikke; tre tapre brødre havde han i Sjølund, en dejlig piges billede i sit hjerte, og en prøvet ven ved sin side. Denne havde han fundet under våbnenes klang på den blodige hede; det var ligesom et nyt liv opvoksede af faderens grav, for at trøste den forladte, da den fremmede svend rakte ham hånden over graven og bad ham om det venskab, han på så kort en tid allerede havde vundet.

Sigurd Ib, Rudolphs nye ven, var en frisk, livsglad knøs; at hjertet sad ham på det rette sted, havde han allerede vist, og at det ikke var lukket for de mildere følelser, som så vidunderligt sammensmelter alle mennesker til én eneste stor familie, det havde Rudolph set ved sin faders grav. I øvrigt var han yderst forskellig fra Rudolph. Denne havde ganske arvet sin stærke faders herlige natur, hvori kraft, fromhed og nordisk alvor syntes at ville uddanne en sjælden helt, idet de inderligste kærlighedslængsler ligesom hævede ham fra valen og åbnede hans øjne for en ganske anden verden, end den, der skænker helten sine kranse. For Sigurd stod bedriftens krans, omstrålet af eftermælets evige glans, som livets skønneste palme, og på anden udødelighed syntes han ikke at tro, end navnets og bedrifternes minde. Dog derfor var livet ham ikke mindre kært og vigtigt; munter, som en Vælsklands søn, stormede han vild og kraftig gennem verden, men med nordisk sind: Med den store bautasten for øje søgte han dåd og nydelse her, uden frygt for det hisset, hvor han dog kun så tåge og skyer.

Således stod de to venner på kort tid udviklede for hinanden. Sigurd havde siden den dag, de mødtes på valpladsen, ikke forladt Rudolph og syntes hverken at længes efter venner eller frænder.

"Men hvem er du da egentlig?" – spurgte Rudolph en dag i en fortrolig stund sin sælsomme ven – "du nævnede mig endnu aldrig din herkomst; en burgunderholmer er du dog; men en kristen synes du mig ikke at være."

"Jeg er den frieste karl under solen – og din ven" – svarede Sigurd – "stort mere ved jeg ikke om mig selv at sige, og det må være nok for os begge!" – Den beskedne ven tav og gentog ikke oftere sit spørgsmål.

Burgunderholm havde nu fred, og Rudolph henfaldt snart igen i den drømmende tilstand, hvoraf fjenden og sorgen så mægtigt havde udrevet ham. Sigurd spurgte ham om årsagen dertil, og Rudolph betroede sin ven, at det var den skønne Elnas billede, som både gjorde ham så lyksalig og ulykkelig. Selv i kampens hede havde han ikke forglemt hende; men da havde hun forekommet ham som frihedens og udødelighedens engel, der svævede over valpladsen, for at hæve ham til sin evige Himmel. Nu var hun atter blevet ham den skønne jomfru, hvis blik syntes at love ham et saligt paradis på Jorden; men en uoverstigelig mur hævede sig højere og højere imellem dem.

Ulfson havde siden sin sidste hjemkomst mærkelig forandret sin adfærd såvel mod hustru, som datter. – Den hæder og magt, han var kommet i besiddelse af som øens befrier og folkets første mand, havde gjort ham overmodig og bydende, og da Marna engang i et fortroligt øjeblik med bøn om tilgivelse tilstod ham, at hun havde besøgt sin gamle farbroder før hans

død, blev Ulfson højligt forbitret og svor med en frygtelig ed, at "hvis hun eller nogen af hans slægt oftere vovede at nævne den forhadte Bonahvedes navn eller nærme sig hans yngel, uden for at forgifte eller udslette den af Jorden, skulle han hade og forfølge dem som sine værste fjender." – Marna så forfærdet på Ulfsons ansigt, som under disse ord snarere lignede et glubende dyrs end et menneskes. Elna gik til vinduet og græd; men da hun gennem tårerne så hvor dejlig himlen så ud med sine bjerge af guldbræmmede skyer, som i svævende flugt dannede tusinde trylleslot-billeder, da blev hun atter så glad og løndomsfuld til mode, og i skønne drømme malede hun streger og cifre på den emmede rude, som hun snart igen forskrækket udslettede, for i næste øjeblik at skrive dem på ny.

En aften, da solen gik ned, sad Elna ene i sit kammer, med den gyldne væverspole i den lille kunstfærdige hånd; hun tænkte på besøget hos den gamle Bonahvede og havde ret inderlig lyst til at indflette hans og den kære Rudolphs billeder i det sirlige silkevæv; da meldte sig to fremmede burgunderholmere ved borgen og bade om husly og natteleje. Vindebroen rullede ned, og Rudolph og Sigurd lod deres hingste tumle lystigt hen over brostenene. – Elna løb anelsesfuld til vinduet og rødmede som en nysudsprungen rose i den blussende aftenrøde. Hun kendte Rudolph, uagtet det store skæg, han efter Sigurds råd havde klinet på sin hage for at være ukendelig; men glæden kvaltes af rædsel: hun gruede for hans forvovenhed.

Ulfson var dengang hjemme med Surting og førte nu et slags hof, næsten så prægtigt som en morgenlandsk despots: han klædte både sig og dværgen på fremmed vis i silke og purpur,

foret med hermelin og kostelig mår; store masser af de såkaldte burgunderholmske diamanter glimrede såvel uden på som inden i borgen, så at den mere lignede et fortryllet feslot end et nordisk vikingesæde.

"Her ser jo ud som i diamantslottene under jorden!" – sagde Sigurd – og Rudolph studsede mere over disse sin vens ord, end over al den pragt og glimmer, som omgav ham. Dog, her var ikke tid til at spørge: han så i det samme den skønne Elna i vinduet – han svimlede af fryd og havde nu hverken øje eller øre for andet. Ulfson kom med Surting sine gæster i møde og modtog dem, som sædvanlig, med artighed, som dog bar præg af en vis nådig nedladenhed. Men Rudolph var for beruset af synet i vinduet til at lægge mærke dertil, og Sigurd havde nok at tage vare med at tilbageholde sin latter over den pyntede dværg, som i sin fyrstelige dragt så helt vanskabt og naragtig ud. "Vær velkomne!" – sagde Ulfson – "jeg ser, I er burgunderholmere, og min borg står jer åben!" Surting lod, som staldmester, hestene forsørge, og borgherren lod nu de fremmede indtræde i højenloftssalen og rækkes velkomstbægeret af sin datters hånd, uden at spørge dem om hvem de var, hvorfra de kom eller hvor de agtede sig hen, hvilket på den tid var den første gæstfrihedslov. Blussende modtog Rudolph det gyldne bæger af Elnas skælvende hånd; men hun vovede ikke at slå de skønne øjne op på hans glødende åsyn. Henrykt stod han der, som Herakles fordum i den skønne hedenoldsmyte for den blomstrende Hebe, og drak evig ungdomsild og salig uudslukkelig elskov af den herlige nektar. Sigurd betragtede imidlertid, med et inderlig rørt blik og en uforklarlig dyb følelse, den stille lidende Marna, der som husmoder nærmede

sig med al den ynde, som er den blide tålmod egen, og hun syntes i den fremmede yngling ligesom at genkende et længstforsvundet drømmebillede fra lykkeligere dage.

Gæsterne sad ved nadverbordet. Ulfson var oprømt og fyldte hyppigt de gyldne vinbægre for de fremmede. Imidlertid fortalte han dem mange underlige eventyr, han på sine rejser havde hørt eller oplevet: Blandt andet om Avalun, det vidunderlige feland, som så mange talte om, men ingen vidste hvor lå, og om den skønne Morgana, hvis sælsomme luftslotte ofte havde fortryllet ham såvel på sø som på land. Derpå hørte Sigurd opmærksomt, og hans øjne funklede med en usædvanlig ild: "Så har I virkelig" – udbrød han – "selv set dette sjældne syn, som jeg så ofte har drømt om og længtes efter? – O! lykkelig må det menneske være, hvis øjne ikke er tillukket for de højere elementånders trylleverdner. – I må dog altså være i besiddelse af en mægtig alrune?" – spurgte han. – Ulfson studsede, så på ynglingen med store øjne og tav; men Rudolph sagde: "O! Hvad er vel slige luftsyn andet end skyer og tåger, og er det virkelig mere, så er det djævelsblændværk, som intet kristent menneske skal lade sig lokke af." – "Det forstår du ikke, min ven!" – svarede Sigurd roligt – "der er meget til både under og over jorden, som der nok næppe står et ord om i dine præsters bog." – "Den kender du jo ikke" – svarede Rudolph med rolig alvor og inderlig varme – "men var end Verden fuld af underværker, hvorom Guds ord tier, så ved jeg, de er enten over vor forstand eller af den Onde."

Ulfson så på Rudolph med et skarpt og mistænkeligt blik og syntes at høre den gamle Bonahvedes stemme. I samtalens hede var det løse skæg gledet til side på den unge mands hage,

og Ulfson kendte sin dødsfjendes søn; hans forelskede blik til den skønne Elna var heller ikke undgået ham, og den listige viking blev bleg af harme, men tvang sig til at smile. "Lad os ikke forivre os, mine gæster!" – sagde han i en munter tone – "I glemmer bægrene over lutter luftkasteller. Nu vil vi lade de fugle flyve!" – Derpå sang han adskillige sydlandske sange til en strengeleg, som han havde bragt med sig fra fremmede lande, og som han med megen færdighed vidste at behandle. Nu rakte han sin datter den mærkværdige lut og bad hende synge. Rødmende greb hun i de sølverne strenge og sang dejligt, skønt med bævende stemme:

Liden havfru sidder på hvide sten
og tørrer i solen sit hår.
En sølvskællet hale er jomfruens ben –
med den hun i voverne slår.

De guldfisk lege på bølgetop
og lytte til havfruens sang;
af voven de stikke småhovderne op;
hun synger til bølgernes klang:

Levvel for evig, du grønne jord!
Levvel, du menneskesøn!
På havsens bund liden havfru bor
og græder for dig i løn.

Du kunne mig give en evig sjæl.
Og salighed med dig hos Gud,
hvis ej du gøs for de kolde skæl,
men styrted dig til mig ud.

Til dommedag jeg nu svømme må
og græde for dig i løn;
til sidst jeg skal uden dig forgå –
levvel, du menneskesøn!

Medens Elna sang, stod Surting bag ved hendes stol og græd, men fordrejede derved tillige det store dværgeansigt så pudsérligt, at Sigurd ikke kunne bare sig for latter. Da dværgen så det, blev han vred, truede ad Sigurd med den knyttede hånd og gik bort. Men ingen af de andre lagde mærke dertil. Ulfson sad fordybet i sig selv med en triumferende mine og så betydningsfuldt hen til et hemmeligt skab i muren, hvortil han altid bar nøglen på sit bryst. Rudolph så og hørte intet uden den skønne Elna, i hvis frygtsomme blik han så sig kendt og hemmeligt elsket; men den fromme Marna sad bleg ved Sigurds side og syntes ængstelig at læse en ulykke i sin ægtemands mørke, hævngnistrende øjne. Sigurd afbrød snart den almindelige tavshed, idet han bad Elna om lutten, og med en færdighed, som hans forundrede ven aldrig før havde kendt hos ham, greb han rask i strengene og sang:

På Bispebjerg gik Halvor tit
Og tænkte på sin pige;
I løn han sukked stundom lidt,
Men sang dog fro tillige.
En blomst han satte på sin hat –
O! – tænkte han – var det en skat,
Var det endog kun af de små
Så skulle straks mit bryllup stå!

Da åbned sig det rige bjerg
Med sine tusind skatte,
Og for ham stod en venlig dværg
Og bad ham mod at fatte:
"Tak blomsten for det røde guld!
Bevar den vel! Tag lommen fuld!"
Glad Halvor takked for den skat
Og fyldte lomme, hånd og hat.

Han gik, og bjerget lukte sig
og skjulte dværg og skatte.
Fro Halvor sang: Hvor jeg er rig!
Og ved en bæk sig satte;
men blomsten glemt i bjerget lå –
i hatten han kun gråsten så;
da bandte Halvor og blev vred
og kasted dem i bækken ned.

Som guld i bækkens dyb det klang
og fluks holdt Halvor inde.
Han greb i lommen sidste gang
og så nu guldet skinne –
nu var vel skatten af de små,
dog fro han lod sit bryllup stå.
Han ønsked ingen skatte fler –
og bandte aldrig dværgen mer.

Medens Sigurd sang, var Surting kommet ind igen og så nu så mild og fornøjet ud og gjorde så mange lystige krumspring, at både Rudolph og Sigurd måtte le. "Lad de narrestreger fare, Surting!" – sagde Ulfson – "og følg de fremmede til gæstekammeret! Jeg formoder, de trænger til hvile." Nu rejste han sig og tog afsked med gæsterne, som fulgte med Surting til sovekammeret, ledsagede af Marnas og Elnas frygtsomme blik. Snart forlod moder og datter nu også stuen, og så snart Ulfson var ene, tog han nøglen frem, som han skjulte på sit bryst, og åbnede det hemmelige skab i muren. Nu fremtog han en lille kiste, hvori der lå et billede, i form af et menneske og udklædt som en dukke; han fremsagde nogle hemmelighedsfulde ord og syntes at rådføre sig med det underlige billede; derpå tog han en dolk ud af skabet, satte dukken på sin plads igen, lukkede så skabet og gik. Men næppe var han ude, førend dværgen smuttede ind, åbnede skabet med sine små fingre, puttede dukken i lommen og løb. I samme øjeblik var han i gæstekammeret igen, hvor Rudolph og Sigurd allerede var sengefærdige. "Tag jer i agt!" – hviskede han – "Ulfson har i sinde at stikke jer ihjel i nat, og han har en dolk, som intet sværd eller skjold kan forsvare jer imod; men har I lyst til at

leve, så kryb ud af vinduet! Jeg skal liste mig ned og sætte en stige til og føre både jer og jeres heste ud af borgen uden at en kat skal murre ad jer; men så må I tage mig med! For ellers slåer Ulfson mig ihjel i morgen – jeg vil også hellere være hos jer, end hos ham." Dværgen løb nu igen uden at afvente deres svar, og et øjeblik efter så de, at stigen stod ved vinduet. "Flygte?" – sagde Rudolph – "det har jeg ingen lyst til." – "Jeg ikke heller!" sagde Sigurd – "men her er jo intet andet at gøre: Ulfson er en troldmand, og vi har kun naturlige våben; du har vel heller ikke i sinde at slå faderen ihjel, når du holder af datteren?" –

"Nej!" – sagde Rudolph – "jeg vil kun forsvare mit liv, og før vil jeg dø, end tage flugten som en nidding." – "Nu vel!" – sagde Sigurd – "så bliver jeg og deler din skæbne. Det har vel heller ikke så stor nød med hans forheksede dolk; mit gode, brede slagsværd har jeg mere tro til, hvis jeg kun nænnede at bruge det imod ham. Det er dog en lystig mand, den Ulfson; han kan så mange smukke historier, og hans kone ser så god og from ud."

"Og han er Elnas fader" – sagde Rudolph – "for hendes skyld kunne jeg gerne flygte, når det kun ikke var for en stærkere fjende."

De rådslog videre, om de skulle følge Surtings råd eller blive og afvente den forræderske værts komme. Da rørte nogen ved døren, og de greb allerede til deres sværd; men hvor forbavsedes de, da de i stedet for morderen så en kvindelig skikkelse stå for dem; det var den fromme Marna. "Flygt!" – hviskede hun og lagde fingeren på munden – "hvis I har min og min datters rolighed kær, så flygt!" – Den varslende skikkelse forsvandt; Rudolph og Sigurd betænkte sig nu ikke et øjeblik længere, men

steg ud af vinduet og kom lykkelig til stalden, hvor dværgen modtog dem med knurren over deres sendrægtighed. Han førte dem nu hastigt ud af borgen, gennem en underjordisk gang, og hver trak sin hest efter sig. Dværgen glemte ikke at tage sin lille "Gråsok" med, og da det var midnat på borgen, var de tre flygtninge allerede langt borte.

Da Ulfson kom til gæstekamret og fandt det tomt, skar han tænder af harme, og hans mistanke faldt straks på Marna; men da han næste dag savnede Surting og tillige så sig den løndomsfulde skat berøvet, som ingen uden dværgen kendte, så kvalte han sin harme i sit inderste og gik straks til søs, uden at sige nogen hvor han ville hen.

Imidlertid glædede Marna og Elna sig hemmeligt over, at de kære fremmede så lykkeligt var undkomne; de holdt nu mere af den tykhovedede Surting end før, og til gav ham af hjertet alle de små drillerier, hvormed han bestandig, som en husnisse, havde plaget dem; for de mærkede nu af hans pludselige forsvinden, at han måtte have været de fremmede behjælpelig ved flugten.

4. kapitel

Rudolph red tavs ved sin vens side og tænkte sorrigfuld på den skønne Elna, som han nu havde forladt uden håb om at se hende mere i denne verden. "Hovedet i vejret, ven!" – sagde Sigurd – "kommer tid, kommer råd; lad os nu først se os om i Verden! Den har flere kranse og blomster, end vi kan samle, og den du nu rejser fra, blomstrer nok til du kommer igen." – "Måske" – sagde Rudolph – "men da skal jeg først have glemt, at jeg i nat var en flygtning og gik ad dværgenes veje." Det harmede kæmpesønnen at have en dværg at takke for sit liv; han huskede på sin faders sidste ord og syntes i Surting tydeligt at se et af de underjordiske væsener, som hans fader bekæmpede både i liv og død. Nu kom de forbi Bispebjerget og savnede pludselig dværgen. Sigurd var misfornøjet derover; men nu syntes Rudolph først at ånde frit. "Han er vel sunket i jorden til de underjordiske" – sagde han – "gid han aldrig kom igen! Det er mig en forhadt rejsefælle; jeg kan aldrig tro, han er Elnas broder; han hører snarere hjemme blandt Bispebjergs smådjævle."

"O! Du med dine djævle!" svarede Sigurd fortrædeligt – "de underjordiske er skikkelige folk; det ved jeg bedre." –

"Sigurd! Sigurd!" – udbrød Rudolph og så på sin ven med et uroligt, gennemforskende blik – "dit liv er mig en gåde, og jeg begynder at frygte for at forstå den. Du har ingen ret fortrolighed til mig."

"Det kan vel være!" – sagde Sigurd – "men det er ikke min skyld, og derfor er vi lige gode venner. Spørg mig ikke om, hvad

jeg dog alligevel ikke kan sige dig! Men vær ubekymret! Jeg fordølger dig intet, som er ondt."

Begge venner red en lille stund tavse ved hinandens side; derpå tog Sigurd ordet igen: "Hvad der hindrer vor fortrolighed er især din tro på et andet liv og en anden verden, som jeg intet kender til og heller ikke bekymrer mig stort om; jeg har fuldt op at skaffe med den nærværende verden, ser du, og den synes mig så skøn og lyksalig, at jeg ikke ønsker at bytte den bort for nogen anden. Rigtignok har jeg hørt tale om feernes land og de højere elementånders trylleriger; men dem tænker jeg også, jeg skal finde engang – dog ikke på den måde, som du mener, at man først skal lukke sine øjne og puttes i jorden; kan jeg ikke komme dertil på anden vis, så er jeg vel fornøjet med den nærværende verden: Den er jo også et underfuldt trylleland og vist tusinde gange så skøn som de underjordiskes."

"Arme, forvildede hedning!" – sagde Rudolph og sukkede.

"Lad du kun mig være hedning!" svarede Sigurd – "jeg er dog lykkeligere end du, og i mindst én ting er jeg også bedre. Jeg hader ikke som du de uskyldige underjordiske, og det gør mig ret ondt, at den lille Surting har forladt os; mon det er din skyld? Du ser jo altid til ham, som om du ville sluge ham på stedet. – Du bliver dog ikke vred på mig, Rudolph! Jeg kan godt lide den lille pudsenmager; men du er mig dog kærest af alle, og kunne jeg kun bringe dig til bedre tanker om de underjordiske, ville jeg endnu holde mere af dig."

"Ti stille med dem!" – sagde Rudolph – "de var min faders dødsfjender, og jeg skal hade dem så længe jeg lever; men jeg gruer for din salighed, Sigurd! Dværgene har blindet dit øje for den evige himmel og forgyldet jorden og dens tomme

herligheder så falskelig for dig, at du begraver din sjæl i støvet og søger her klenodiet, som funkler evigt blandt himmelens stjerner –"

"Bliv ikke vred, kære Rudolph!" – afbrød Sigurd sin begejstrede ven – "men lad os blive ved jorden! Så snart vi slår på den streng, flyver du mig altid for højt. Lad mig kun gå min egen gang, og gak du din! Men lad os følges ad så længe muligt! Den herlighed, du drømmer om, begynder jo dog kun først, når denne har ende; vil du så tage mig med dig, skal du have tak; men følg nu kun med mig, min gode ven! For her har jeg hjemme, ser du, og skal der blive noget af os begge, må vi ikke spilde tiden med snak!"

Rudolph sukkede og tav, men mærkede vel, at det endnu ikke var tid at tænke på nogen alvorlig sindsforandring med hans hedenske ven: han stod endnu som et nyskabt menneske i denne verden og elskede den barnligt som sit himmerig. Men nu mærkede de begge, at de var faret vild; det var endnu ikke dag, og hvorledes de end red, kom de stedse tilbage til Bispebjerget.

Sigurd lo: "Det er vist et puds af de underjordiske" – sagde han – "skal vi besøge dem? Rudolph! Du skal se, de modtager os gæstfrit og giver os lommen fuld af diamanter til rejsepenge!"

Rudolph svarede intet, men så stift hen for sig, som havde han syner. "Skynd dig og følg mig, Sigurd!" – råbte han spændt – "nu er jeg på den rette vej!" – I det samme gav han hesten tøjlen og fløj så hurtigt af sted, at Sigurd havde møje med at følge ham. Først da solen stod op, standsede Rudolph sin hest, og da nu Sigurd nåede ham og spurgte hvorfor han havde redet så stærkt, så Rudolph hen i luften, foldede sine hænder og

sagde: "Tak for vinket, fader! I dit spor går vejen til lyset – så du ham ikke? Sigurd!"

"Hvem?" spurgte Sigurd forundret.

"Den høje mand på den hvide hest, som stedse red foran os i natten og vinkede os bort fra Bispebjerget og de koglende bjergånder."

"Det må du have drømt – jeg har ingenting set uden støvet fra din hest; det hvirvlede underligt om dig i måneskinnet; men bag os hoppede nogle lystige småluer, som jeg tit vendte mig om til og fornøjede mig over, og havde du ikke kaldt så ofte på mig, havde jeg gerne redet tilbage, for at betragte dem nøjere."

"Det var din lykke, du fulgte mig!" – sagde Rudolph alvorligt – "de luer havde ført dig i afgrunden."

Nu hørte de hestetrav bag ved sig; det var Surting, som på sin lille Gråsok indhentede dem. "I har da ret haft hastværk" – sagde dværgen – "I kunne dog gerne have biet efter mig, mens jeg tog afsked med venner og frænder."

Sigurd var glad ved at se dværgen igen; men Rudolphs åsyn blev mørkt. – "Hans venner og frænder" – tænkte han – "hvem er det vel andre, end de underjordiske?" – Surting bragte en gylden lut med sig; den rakte han til Sigurd, som takkede ham venligt for den skønne gave og straks begyndte at prøve den, så godt det lod sig gøre til hest. Nu tog dværgen en guldheftet dolk frem, besat med kostbare ædelstene, og ville række den til Rudolph; men han vægrede sig ved at modtage den: "Den er formodentlig mage til Ulfsons" – sagde han.

"Den er mindst lige så god" – svarede Surting – "og vil du bære den, skal det være mig kært."

Rudolph så mistænkelig på ham: "Behold selv din forheksede dolk! Du kan trænge til den, dværg! Men jeg kan, med Guds hjælp, forsvare mig uden slige våben."

"Som du vil!" – svarede Surting og gemte sin dolk – "jeg ser nok, du har ingen god tro til mig; men så længe Sigurd er din ven, er jeg det også og skal være dig lige så tro og lydig som ham."

"Vil du tjene mig i noget, dværg!" – sagde nu Rudolph i en mildere tone – "så hold dig så langt fra mig som muligt, hvis du endelig vil følge med os! Jeg kan ikke godt lide dine grimasser, må du vide; men for Sigurd kan du gøre dig så lystig, som du vil! – Han holder meget af dig og dine lige."

Surting tav og adlød; men Sigurd havde ondt med at holde sin uvilje tilbage. Dværgen red nu bestandig bag efter Sigurd og tog sig nøje i vare for at komme den strenge Rudolph for øje. Men når han eller Sigurd ønskede noget, var puslingen straks ved hånden og søgte ved tusinde småtjenester at være dem til behag. Rudolph fortrød i sit hjerte, at han havde talt dværgen så hårdt til; men han kunne dog ikke se ham uden afsky, og hans faders advarsel mod de underjordiske syntes han altid at høre, hver gang hans hjerte ville tage dværgen i forsvar, og han, trods sin modbydelighed for den lille vanskabning, måtte smile over hans tjenstfærdige travlhed.

Nu holdt de to venner råd over hvad de skulle tage sig for i verden. Sigurd ville helst rejse Verden igennem på eventyr; men Rudolph stemte for at gå til Sjølund, for i kong Valdemars tjeneste at komme i kamp med hanseater og vender og hævne sin faders og de bedste burgunderholmeres død på de vilde

sørøvere, som endnu førte drager og afgudsbilleder på deres vikingeskuder.

"Velan!" – sagde Sigurd – "det tog gør jeg med dig! Vi vil trolig dele fare og ære sammen! Men når vi så har vundet heltenes krans, så må du følge med mig i den vide verden! Der vinker mig tusinde andre kranse, og jeg har lyst til at gribe dem alle! Når jeg har sørget for eftermælet – se! da vil jeg ganske leve for livet, og det skal du gøre med! Den skønne Elna skal du ikke gå og sukke for; men ved du, hun holder af dig, nu vel! så tag hende da – med list eller magt, og lad det koste hvad det vil! Jeg skal også gerne være med på det tog!"

"Brave Sigurd!" – sagde Rudolph, og rakte ham sin hånd – "du mener det godt og ærligt med mig; men min kærlighed forstår du dig ikke på, og hvad der er helligst og højest for mig, er endnu som en lukt bog for dig."

"Det kan vel være! – Men se dog, Rudolph! Nu er vi jo alt ved havet! Hør hvor herligt det bruser os i møde! Hvor det må være lysteligt at tumles derude og komme til fremmede lande!"

– De gik straks ombord på en snekke, som just lå sejlfærdig; og da vinden rask udspilede de bugnende sejl, og snekken fløj med dem som en fugl over dybet. Da sad Rudolph ved bagstavnen og så tilbage på den elskede klippeø, hvor hans vugge gik og hans fædres gravhøje stod, og hvor hans elskede nu sad ene hos sin moder og tænkte på den kære forsvundne gæst. Burgunderholms klipper forsvandt nu mere og mere for Rudolphs øjne; han rakte endnu engang sine arme ud mod de flygtende kyster. "Farvel, Burgunderholm! Farvel, skønne Elna!" – hviskede han bevæget og stirrede på bølgerne, som berøvede

ham det sidste glimt af hans barndomsø og hans første kærligheds paradis.

Dværgen var ikke nær så lystig på søen som på landjorden. Han sad i førstningen ganske stille på en rorbænk og krøb sammen; derfor havde Ulfson også mange gange straffet ham forgæves; men når han fik ro til at besinde sig, blev han snart igen så rask og dristig, at han klavrede som en kat på master og tovværk. Endnu stred han kampen med sin naturlige vandsky. Imidlertid stod Sigurd ved forstavnen, med sin gyldne lut i hånden, og glædede sig kostelig over den raske flugt. Jo stærkere vinden greb i sejlene og jo højere bølgerne hævede ham, jo livligere tindrede hans øjne, og da snekken nu fløj som en pil for den svinglende kuling, greb han muntert i strengene og sang:

Herlige hav!
Ved din svulmende barm har jeg hjemme –
Vældig mig kalder din brusende stemme,
Er dit skød end tusinders grav.
Dine bølgende strømme
Tilhviske i flugten mig venlige drømme.
Til fjerne strande,
Til fremmede lande
Du vugger mig mægtigt på gyngende stavn og
bærer mig højt i din favn.

Medens Sigurd således sang, så han en dejlig kvinde hæve sig halvt op over bølgen ved forstavnen; hendes øjne var blå som havet, og barmen var hvid som bølgernes skum. Af forundring og glæde over det fortryllende syn tabte han lutten af hånden;

nu hørte han den tone fra bølgerne, og den skønne havpige sang med rørende stemme:

Jeg kunne mig glæde
som du over livet på jorden –
jeg kunne lyksalig dens blomster betræde,
ak! Hvis jeg din søster var vorden;
nu svømmer jeg ensom fra kyst og til kyst
og gemmer dit billed i trofaste bryst.

Jeg så dig dernede –
jeg hørte din livsglade stemme –
min fred er forsvunden; men ikke min glæde,
og nu skal jeg aldrig dig glemme!
Du gav mig din strengeleg, gylden og skøn –
ved den skal jeg synge og klage i løn.

Kun du skal det høre
i natten, når havet er stille, når
svævende småskyer månen omsløre,
når stjerner på havfladen spille!
Og har end dit billed mig røvet min ro –
jeg danser på bølgen dog, når du er fro!

"Hvad fattes dig? Sigurd!" – sagde Rudolph, som så ham stå på forstavnen med blussende kinder og armene udbredte mod havet, som havde han i sinde at styrte sig i bølgerne – "du svimler jo! Tag dig i agt!" – I det samme ilede han til og greb ham ved armen. "Hvorfor lod du mig ikke springe?" – sagde Sigurd – "nu er hun borte."

"Hvem?"

"Ih, hvem anden, end den dejlige jomfru, som sang så smukt for os og spillede på min lut? Hørte du ikke, hvor lifligt hun sang?"

"Nu er det dig, som drømmer! Jeg har ingen hørt synge uden dig; men hvor har du gjort af din strengeleg?"

"Hun tog den jo med sig, og hun må gerne beholde den! Så har hun dog en erindring om mig; jeg ser hende måske aldrig mere."

"Er du gået fra forstanden? Sigurd! Jeg forstår jo aldrig et ord af hvad du siger; har du tabt din lut i havet? Nu, så lad den kun sejle! Den dværgegave så jeg også nødig i din hånd, den har allerede gjort dig halvt forrykt i hovedet, mærker jeg, og hvad du sang før, klang mig også noget underligt. Du er blevet forelsket i havet, tror jeg, og gør det i din indbildning til en pige: Du sang allerede før om dets favn og svulmende barm, og havde jeg ikke holdt dig fast, var du vel endog sprunget ud for at omfavne det."

"Det var hverken nogen drøm eller indbildning!" – sagde Sigurd – "jeg så hende tydeligt, det var en dejlig havmø; jeg ser aldrig på jorden hendes lige."

"Arme Sigurd! Du er ikke indviet til lysets rige ved den hellige dåb, og dit hjerte og øje er åbent for alle blændværk af mørkets koglende ånder. Hvis din sjæl og din salighed er dig kær, så søg frelsens vej, mens den endnu står dig åben, og luk øjet for de bedragerske billeder, som alle vegne vil nedlokke dig i afgrunden!"

Sigurd hørte ikke hans ord, men stirrede endnu stadig ud i havet og syntes at høre lutten tone mellem bølgerne langt borte. "Ser du da ikke heller manden hist med det store, grønne skæg?"

spurgte han og pegede på en skikkelse, som nu hævede sig op over havfladen, og som Rudolph holdt for et usædvanligt sødyr; men det kom nærmere, og nu syntes Rudolph også at se et menneskeansigt og et langt skæg. Da tog han sit sværd, truede med heftet og råbte: "Vig fra os, onde jætte! Med os har du intet at skaffe!" I samme øjeblik forsvandt den skæggede mand; men Sigurd havde set, at han truede, og nu blev havet så uroligt, og søfuglene skreg så ængsteligt og flagrede så tæt om skibet, at skibsfolkene befrygtede uvejr. Snart begyndte det også at storme således, at masten gik overbord og havde sikkert knust Rudolphs hoved, havde Sigurd ikke revet ham til side. "Ser du!" – sagde den lystige ungersvend – "så nær havde det været ude med dig. Du kunne også have ladet være at true! De godtfolk i havet er mægtigere end vi."

"Men kan dog ikke krumme et hår på vort hoved, når Gud er med os" – Med disse ord bøjede Rudolph sit knæ for at bede.

"Denne gang var det dog mig, som hjalp dig!" – svarede Sigurd og lo.

Da blev Rudolph så vred, at han med sin faders hele kæmpestyrke greb Sigurd i brystet og havde nær i sin harme kastet ham ud over bord. Surting kom allerede styrtende til for at hindre det, men i samme øjeblik lå Rudolph i Sigurds arme, og tårerne rullede ham ned over kinderne. Men Sigurd lo endnu højere end før, og sagde: "Jo, du har vist nok den rette tro: Du vil drukne din god ven i samme øjeblik, han redder dit liv!"

"Sigurd!" – sagde Rudolph – "jeg kan elske dig, som min øjesten; men kommer du mig endnu engang således, står jeg dig ikke inde for noget."

Under denne hele strid lå skibsfolkene på knæ og læste bønner. Skibet havde de allerede overgivet til stormen og de rasende bølger, og de ventede hvert øjeblik at forgå. Dværgen var den eneste, som endnu tænkte på redning; han fløj som et egern fra det ene tov til det andet og havde øje med alt, lod sig heller ikke længe sinke ved vennernes strid; men så snart han så dem igen i hinandens arme, var han atter ved roret og tovene og ordnede alt som en gammel søkyndig skipper. Nu kom også Rudolph og Sigurd ham til hjælp, og ved fælles anstrengelse bragte de det endelig så vidt, at skibet dog ikke forgik i rum sø, men satte til på kysten af Ryland.

Midt under denne tummel var Sigurd så fornøjet over disse nye og usædvanlige optrin, at han sang og lo jo mere det stormede, og jo højere skibsfolket skreg og bad. "Herlige hav!" – sang han – "ved din stormende barm har jeg hjemme!" Men nu stod skibet på grund og adsplittedes for de rasende bølger. Dværgen og skibsfolkene svømmede i land. Rudolph sprang nu også over bord; men Sigurd stod endnu på den sidste del af vraget og, huskede nu først, at han ikke kunne svømme. "Spring ud!" – råbte Rudolph – "jeg skal, med Guds hjælp, svømme for os begge!" Sigurd sprang leende ud; den stærke Rudolph tog ham på ryggen og svømmede frelst med ham til kysten.

5. kapitel

Medens de var i færd med at ryste vandet af sig, og skibsfolket opfiskede hvad bølgerne drev til land af det strandede gods, så de langt borte en mængde indbyggere samle sig, dog, som det lod til, ikke for at komme dem til hjælp, men snarere for at overfalde og plyndre de skibbrudne; for de var bevæbnede med hellebarder og spær, og de hedenske rylændere, af hvilke der endnu var mange på øen, var såre vilde og grumme og var ikke bekendte for deres gæstfrihed; men alle søfarende tog sig nøje i agt for at komme deres berygtede kyster for nær.

"Havde vi kun vore våben!" – sagde Sigurd – "men de ligger jo på havsens bund, og hvad skal vi udrette her med de blotte hænder? Det vil blive en pudsig strid."

"Her må Gud stå os bi!" – sagde Rudolph – "lad os imidlertid gøre hvad vi kan!" Nu bevæbnede hele mandskabet sig efter Rudolphs opmuntring med sten og opdrevne vragstumper; således udrustede, modtog de fjenden, som med overlegen styrke styrtede over dem. Sigurd og Rudolph slog vel mangen rylænder for panden; men overmagten var for stor, og på et øjeblik lå alle skibsfolkene udstrakte på strandbredden. Dværgen gik under hele striden og fiskede i vandet efter det strandede gods. Han og de to venner var nu alene tilbage; disse stred endnu fortvivlet mod den overlegne fjende – da kom dværgen pludselig springende med et horn i hånden, som han før skibbruddet havde båret om sin hals; han satte det straks til munden og blæste af al magt, og i samme øjeblik tog alle rylænderne flugten, som slået af en dødelig skræk.

Rudolph og Sigurd så forundret efter de flygtende, og da hornets skingrende lyd også angreb dem med en slags rædsel, som var dem ubegribelig, vendte de sig om, hvor lyden kom fra, og så nu dværgen, som med hornet for sin store mund og med oppustede kinder blev ved at tude af alle kræfter så længe han kunne øjne de flygtende fjender.

"Atter trolddomskunster!" – råbte Rudolph harmfuldt, rev i det samme hornet af hånden på Surting og kastede det i sin fromme iver langt ud i havet – "før vil jeg falde her for hedningernes hånd, og dø som en ærlig stridsmand, end frelse livet på den måde!"

"Om forladelse!" – sagde Surting – "jeg troede, det var bedre, jeg blæste de karle et stykke, end at lade dem slå jer ihjel; men det kan ske tidsnok endnu, når de kommer igen."

"Hvorfor kastede du det sælsomme horn bort?" – sagde Sigurd – "vi kunne vel have det nødigt her og bruge det uden skam, så længe vi ingen andre våben har; jeg gad dog nok også have set den tingest!"

Rudolph hørte ikke hans ord. "Gjorde jeg dig din ret, dværg!" – vedblev han i sin hidsighed til Surting – "og du ikke var sådan en pusling, så kastede jeg dig bagefter dit forheksede horn!"

"Så fik du med mig at gøre" – fo'r Sigurd op – "nu har Surting to gange frelst vore liv, og vi skylder ham i det mindste så megen taknemmelighed, at vi lader ham beholde sit i ro."

Rudolphs hidsighed lagde sig noget, da han mærkede, Sigurd blev vred, og han syntes næsten også selv, at han var ubillig mod dværgen, skønt dette sidste kunststykke med hornet bestyrkede ham endnu mere i hans mistanke til dette forunderlige væsen. – Dværgen gik til side, og Rudolph betroede nu Sigurd i

mindelighed sine betænkeligheder over Surtings koglerier og mente, at med slig rejsefælle kunne intet tog lykkes. Men Sigurd var så langt fra at regne dværgen noget til onde, at han meget mere priste hans kløgt og kunst og fandt det lige så morsomt som nyttigt at have sådan en pudsenmager med sig. Imidlertid havde dværgen travlt med at gøre ild og tænde blus ved stranden for at tørre de våde klæder og måske på denne måde at give et nødstegn for de søfarende, som måske kunne komme dem til hjælp.

Uvejret havde lagt sig, og langt borte så man skibe i søen, men alle lod til at styre Ryland forbi. Sigurd og Rudolph var imidlertid udmattede af kampen og de udståede besværligheder; de trængte højligt til forfriskning; men der var intet reddet til at stille hunger og tørst med, og at søge det højere oppe i landet hos de fjendtlige øboere var ikke tilrådeligt. Da nøden var størst, tog dværgen hemmeligt det underlige billede frem, som han havde taget fra Ulfson, og gik afsides med det. Straks efter kom han igen. Han bragte et sølvfad med sig, fyldt med kostelig spise, og satte det på en sten foran Rudolph og Sigurd, tilligemed to flasker fortræffelig vin. "Du er en brav karl!" – sagde Sigurd fornøjet, og uden at spørge eller betænke sig videre, tog han straks fat på maden og vinen og lod den smage sig vel sammen med Surting; men Rudolph rørte ikke ved det: han tav og så bekymret på Sigurd.

"Hvad skal nu det betyde?" – spurgte Sigurd – "du spiser jo ikke, og før var du nær ved at dø af sult."

"Det vil jeg hellere" – svarede Rudolph – "end være til gæstebud hos Satan."

"Er han en slet vært?" – spurgte Sigurd og blev ved at spise – "jeg har aldrig hørt tale om den mand før; men hvad har han med dette at gøre?"

– "Det må Surting bedst vide! En forhekset mad er det, du spiser, hvorfra den så er kommet, og bliver den ikke til sten eller gift i dine indvolde, skal det være mig kært; men din sjæl var bedre faren, hvis du hungrede med mig."

"Det er en af dine gamle griller!" – sagde Sigurd – "hvad kommer det min sjæl ved, hvad jeg spiser og drikker? Det er jo kun mavens sag, og at det hverken er sten eller gift, kan jeg nok mærke."

Forgæves søgte Sigurd at overtale sin hungrige ven til at sætte alle betænkeligheder til side og ikke slå vrag på naturens gaver, fordi de var kommet på en usædvanlig måde. "Dersom brødet voksede bagt op af jorden og fuglene fløj stegte ned på bordet for os" – sagde han – "ville du så aldrig spise? Rudolph! Nå, som du vil da! For mig må det gode komme hvordan det vil, når det kun kommer! Hvorledes kornet kan vokse op af jorden, er mig lige så forunderligt som alt dette."

Rudolph tav og gik op på en høj, hvorfra han kunne se langt ud over havet. Der kastede han sig på sine knæ, rakte hænderne mod himlen og bad, medens Sigurd og dværgen var lystige ved vinen og den velsmagende ret, hvoraf de dog levnede så meget, som Rudolph kunne styrke sig med, hvis han skulle betænke sig, når han kom igen. – Nu så de ud over havet og så et skib for fulde sejl nærme sig kysten. Tre krigsmænd roede i land på en båd, og da Sigurd og dværgen ilede dem i møde, fandt de Rudolph allerede i de tre fremmedes arme. – Det var hans tapre brødre, som var på vej til et tog imod sørøverne; men ved

stormen var deres skib drevet bort fra Valdemars øvrige flåde, og da de så bålet på kysten, havde de styret til land, for at se hvad det skulle betyde. – Da Rudolphs første glæde nogenlunde havde sat sig, og han atter og atter havde omfavnet de kære brødre og givet og besvaret over hundrede spørgsmål, så mærkede han først hungeren igen og fik den nu snart tilfredsstillet, uden at have nødig at tage sin tilflugt til Surtings forhadte retter. Brødrenes tørre skibskost forfriskede hans kræfter, og det første, han tænkte på igen, var våben. Derfor havde Sigurd dog allerede sørget. Han var straks blevet fortrolig med den stærke Eisten, den ældste og største af Rudolphs brødre, hvis skæggede vildmands-ansigt med de mange skrammer, og hvis kæmpestore vækst straks tiltrak sig hans opmærksomhed. Medens Sigurd betroede ham sine store fremtidsplaner og Eisten glædede sig over Sigurds lyst til dristige foretagender, til våben og ledingsfærd, og igen fortalte ham, hvor han havde fået enhver af sine skrammer – sørgede Rudolph, med Guttorms og Halfdans hjælp, for at få ligene af de faldne skibsfolk i jorden, og da ingen kristen præst var til stede, fremsagde Rudolph selv, med hjertelig højtidelighed, de hellige ord, hvormed de kristne indvier deres døde til opstandelsen; men dværgen havde han først befalet at gå til side. Da gravhøjen var opkastet, fortalte han nu brødrene sin beslutning, at gå i Valdemars tjeneste tillige med den raske Sigurd, som han gav et herligt vidnesbyrd, men beklagede alene, at han var så hårdnakket en hedning. Også fra Surting udbad han sig en plads på skibet, men fordulgte ikke sin mistanke til dette underlige halvmenneske, som han mod sin vilje dog fandt, at han skyldte taknemmelighed.

Guttorm og Halfdan var store og stærke som Rudolph; men ingen af dem kom dog i kæmpeudseende Bonahvedes førstefødte, den barske Eisten, nær. Hans styrke syntes ofte, især når han længe havde været i ro, at strømme over, som den vilde, dæmmede flod, der sprænger sine grænser, og da var han et farligt menneske for ven som for fjende. Mangen gang lod han selv sine brødre binde sig, når han mærkede, at bersærkerraseriet kom over ham, og der ikke var fjender nok ved hånden til at udrase iblandt. Den forsigtige Guttorm havde derfor altid en stærk jernbøjle med sig til dette brug; for det stærkeste skibstov var som en sytråd for Eisten, når han blev vred. Men Halfdan havde en mildere måde at tæmme vildmanden på: Han var skjald, og havde altid sin harpe med sig i krigen. Til den besang han de faldne helte, og med den opflammede han de kæmpende, når striden var nær; men gik Eistens raseri for vidt, og selv Guttorms bøjle ikke hjalp, da greb den blonde Halfdan stundom i sin harpe og sang vuggesangen for ham, som hans moder havde sunget i hans barndom; og når Eisten hørte den, rullede tårerne ofte ned over vildmandens sortskæggede kind, og han blev mild og stille som et barn.

Da nu Eisten rigtig hørte, hvorledes rylænderne havde overfaldet Rudolph og Sigurd for at plyndre de værgeløse skibbrudne, og at de nylig begravne skibsfolk var slået ihjel af nogle hedenske øboere, så begyndte blodet at koge i kæmpen, og øjnene rullede allerede frygteligt i hovedet på ham. "Lad mig få dem fat og hævne jer!" – råbte han – "eller det går ud over jer selv, at I har bragt mig i harnisk forgæves!"

Guttorm tænkte allerede på at spænde ham i bøjlen; men i det samme så de fjenden langt borte, som nu nærmede sig igen

i langt større mængde og lod ikke denne gang til at ville lade sig skræmme af nogen dværg eller tom lyd. For at døve enhver fremmed trolddom, førte de nu deres store afguds billede imellem sig, og hvor det var med dem, frygtede de hverken ild eller sværd.

"Nu kan du ikke rase stærk nok, broder Eisten!" – sagde Guttorm – "der kommer over hundrede rylændere, og vi er kun fem mand stærke; for puslingen der kan vel ikke slås med andre end fluer; men vi skal gøre vort bedste, og rylænderne skal dog fornemme, hvordan det går, når det er Bonahvedes sønner, som gæster dem!"

"Det skal de!" – råbte Eisten og knugede sværdet i sin hånd – "lad os gå dem i møde!"

"Ja vel! Lad os gå dem i møde!" – råbte Sigurd, Rudolph og Halfdan på én gang og drog allerede deres sværd.

"Nej, kække brødre!" – sagde Guttorm – "her skal vi stå, som en mur, og tage imod dem som mænd; så har vi ryggen fri mod havet, og de kan ikke omgå os, eller afskære os fra båden og snekken."

Alle måtte billige Guttorms kloge råd, skønt kinderne blussede på dem alle af kamplyst. Selv den vilde Eisten fandt sig deri: "Som I vil!" – sagde han – "jeg kan endnu holde mig en liden stund; men jo længere de lader os vente, jo grammere bliver jeg dem. Syng os sværdkvadet, Halfdan! så at de kan høre, vi er vågne!"

Og nu sang Halfdan højt, mens brødrene slog på deres skjolde:

Blink fro, du pandekløver god!
Kling højt på skjolderand!
Snart skal du drikke røden blod
I kamp på fremmed strand!
Sjung lystelig i højen sky,
som ravnen over val!
Snart skal du høre våbengny,
Og snart du flyve skal!

I kæmpehånd fra bryst til bryst
du flyve skal med lyst!
Og spørger nogen, hvo dig svang,
så svar kun hvas, med vældig klang:
jeg kommer fra en liden ø;
men den, jeg rammer, han skal dø!
Og Bonahvedes søn mig svang –
fornem det på min klang!

Under Halfdans sang styrtede rylænderne hujende imod dem, og han sang endnu, da kampen begyndte, og han fældede sin første mand. Nærmest ved ham stred Rudolph hos Sigurd og nedlagde mange; men ved den rasende Eistens side stred Guttorm med sindighed og rolig kraft, og passede nøje på, at ikke brødrene blev adskilte eller omringede, når Eisten, som sædvanlig, styrtede frem som i blinde, og mejede hoveder af med sit store sværd, som aks med leen. Dværgen holdt sig altid i nærheden af Sigurd, som stred muntert og bravt blandt de tapre brødre. Flere gange var han vel nær ved at overmandes; men da listede Surting sig frem og kastede rylænderne blændstøv i øjnene; dog tog han sig vel i vare for, at nogen så

det; for Rudolph havde strengt forbudt ham at tage mindste del i kampen.

Forbavsede over den uventede og rasende modstand, begyndte rylænderne nu at råbe på deres afgud og æske ham til hjælp med vilde sange og underlige gebærder; men da styrtede Rudolph frem og bemægtigede sig afgudsbilledet, som han i samme øjeblik kastede på bålet, og da luen slog højt op over det, fløj en ravn pludselig op, som kom den fra bålet, og fløj skrigende bort over rylændernes hoveder. Med et raseri uden lige styrtede nu de forbitrede hedninge mod Rudolph, og, trods den mandighed, hvormed han stred, og trods den tro Sigurds og Halfdans anstrengelser var han dog til sidst blevet overvældet af mængden, havde nu ikke Eistens store slagsværd skaffet ham luft. Han og Guttorm fo'r midt ind blandt rylænderne og huggede, ryg mod ryg, til alle sider. Eistens sværd holdt ikke op at suse, så længe der var én fjende tilbage. De få, som ville redde sig ved flugten, indhentede han med kæmpeskridt og huggede dem rygbenet over. Da denne jagt var endt, kom han rolig tilbage til brødrene og hvilede sig på det blodige sværd. "Kast nu ligene på bålet!" – sagde han – "og lad de hedningekroppe gå samme vej som deres forbandede afgud! – Du er en brav karl, Rudolph! Jeg har ikke kæmpet i lag med dig før i dag; men Bonahvedes blod koger også i dine årer, mærker jeg, og du er nær ved at gøre os andre til skamme."

"Havde Herren ikke hjulpet os ved dig, broder Eisten!" – svarede Rudolph – "havde vi nok alle ligget her uden hoveder i dag; men hvad siger du da om Sigurd?"

"Han kunne være vor broder" – svarede Eisten – "og det er skade, han ikke er det. Kom, knøs! Lad mig række dig

broderhånd!" Med disse ord gav han Sigurd så vældigt et håndtryk, at blodet sprang ud af hans neglerødder; men Sigurd forandrede ikke en mine derved.

Da nu ligene var brændt, og de faldne rylænderes våben var opstablet på kysten til et sejrstegn, steg de alle i båden; og da sejlet udspiledes for de muntre vinde, og heltesnekken gled stolt forbi kysten og den glinsende våbenhøj, greb Halfdan i sin harpe og sang:

Sejrstegn på hedningkysten!
Hellebarder! Blanke spær!
I var med i kæmpedysten;
men hvor er jer heltehær?
Stormen med dens aske leger,
flammen spiller om dens ben;
kommer did en ensom jæger,
ser han ingen bautasten.

Våbenhøjen skal han finde,
lede om de faldnes spor,
når for alle verdens vinde
de er vejret bort fra jord.
Rylands afgud er fortæret,
ravnen skriger over val.
Her har kristenhelte været!
Fremmed sømand juble skal.

Kæmpesønner! Brødre gæve!
Fort til større manddomsværk!
Rask som ørne vi os hæve!
Flugten være høj og stærk!
Brave helte hånd vi række!
Stærke broder! Vær og from!
Dans til sejr, brodersnekke!
Fra Burgunderholm du kom.

6. kapitel

Medens Rudolph nu med Sigurd og sine tapre brødre på den hurtige snekke indhentede Valdemars flåde og beredte sig til en alvorlig kamp mod sørøverne, sad Elna hos sin moder på Ulfsons prægtige borg og smilede ofte, for at skjule de elskovstårer, som siden Rudolphs besøg og pludselige bortrejse så ofte glinsede i hendes skønne, livlige øjne. Men Marnas ømme moderblik skuffedes ikke af de flygtige smil, og snart lå datteren grædende ved hendes hjerte og tilstod hende, hvad hun allerede vidste. "Tab ikke modet, mit barn!" – sagde den trøstende moder – "har han dig så kær, at han vovede sit liv for at se dig, så vil han vist ikke glemme dig i fjerne lande, og vi ser ham visselig igen når gunstigere tider kommer. Har han end ikke åbnet sit hjerte for dig med ord, så har hans blik dog sagt så meget, at selv jeg forstod det, og Bonahvedes søn kan jeg ikke mistro: hans ædle sjæl taler klart i hane øjne; deres stumme tale skuffer dig ikke!"

"Tak, du gode moder!" – sagde Elna og rødmede – "Du kender mit inderste hjerte og ved så kærligt at sige mig alt, hvad jeg selv ville sige, hvis jeg havde ord til, hvad jeg føler i disse dage. Den ædle Rudolph holder vist meget af din Elna, moder! – o! såre meget; men fader hader ham jo til døden, og han kan vist aldrig komme her mere. Nu er han vel endog gået i krigen; det tror jeg vist var hans beslutning: han talte så varmt om den nye, store Valdemar, og hvor herligt det måtte være at tugte venderne under det gamle himmelfaldne korsbanner."

"Vi vil bede for ham!" – sagde Marna – "så kommer han nok med sejr igen. Også for hans følgesvend vil vi bede, den muntre,

lyshårede Sigurd! Ham lagde du nok slet ikke mærke til, Elna! Han forekom mig som et venligt billede fra kære forbigangne tider; når jeg så på ham, blev jeg så underlig til mode, som om mit hjerte havde kendt ham for længe siden. Sådan har jeg drømt mig at din broder måtte se ud, som de grumme underjordiske berøvede mig. Ak! Hvorfor kunne jeg ikke omfavne ham og kalde ham søn! Men det var vel kun en drøm; min elskede førstefødte ser jeg vist aldrig i denne verden – Gud ved om jeg ser ham hisset; han blev mig jo røvet før han var indviet til det evige liv."

"Græd ikke, du gode moder!" – sagde Elna og kyssede tårerne bort af den fromme Marnas himmelblå øjne – "du ser vist min broder igen, hvis han lever, og hvorfor skulle de underjordiske vel have dræbt et uskyldigt barn?"

"Det måtte de dog hellere" – sukkede Marna – "end opdrage ham i hedenskab og ugudelighed."

"Men er de underjordiske da så onde?" – spurgte Elna – "dersom Surting, som du jo tror, er et af deres børn, som de har lagt i vuggen for dig i stedet for min broder, så kan de dog vel ikke være meget værre end han. Rigtignok ser han vanskabt og hæslig ud og driller pigerne slemt i stegerset, når han er hjemme og de lader ham høre, at han er en dværg; men han er dog med alt det en godmodig lille spøgefugl, og jeg har aldrig rigtig kunnet blive vred på ham. Han har rigtignok tit stjålet mine sko under bordet, forstemt min lut og lagt skadeæg i reden til mine duer; men da jeg græd over min nye elfenbens væverspole, som du nok husker, han havde gjort sig en tandstikker af, så gav han mig jo den smukke guldspole i stedet, og jeg har aldrig vævet så hurtigt og kønt, som siden jeg fik den.

Med den har jeg i dag fået Rudolphs billede færdigt; det ligner ham herligt og ser ud som det var malet. Du skal siden få det at se, moder! Men du må love mig at tie stille dermed for fader. Surting har jo også været god mod Rudolph og det unge menneske, du holdt så meget af, og skaffet ham bort herfra, da fader var så vred. Se! det var jo dog kønt af Surting, og at han intet ondt eller hårdt hjerte har, mærkede jeg tit når jeg spillede og sang: Han græd jo altid hver gang jeg sang visen om den stakkels havfrue, som han selv har lært mig. O! du må tro, moder! de underjordiske er ikke så slemme, hvis ellers Surting er en af dem, og der ikke er to slags, som jeg næsten skulle tro, efter alle de underlige ting, man fortæller om dem."

"Vogt dig, mit barn!" – sagde Marna – "og bed flittigt de bønner, jeg har lært dig! Du står ellers i fare for at lære dette tvetydige folk alt for vel at kende. Har de aldrig vist sig for dig i drømme?"

"Da jeg var lille" – svarede Elna – "har jeg ofte drømt om nogle små, venlige væsner, som legede og dansede om mig; men det har jeg altid troet var de små gudsengle, hvorom du har fortalt mig så meget smukt, og det sagde du også dengang selv, da jeg fortalte dig det. Natten før den dag, Rudolph besøgte os, drømte jeg også om sådant noget, men kan ikke ret huske hvad det var. Så meget ved jeg kun, at jeg snart blev glad derover og snart igen bange; for nogle så mildt til mig og dansede, og de var hvide i ansigtet, men havde rigtignok store hoveder og små ben, ligesom Surting; andre syntes derimod vrede på mig og truede, og de syntes mig være sorte i ansigtet."

"Hvad havde du tænkt på den aften, da du lagde dig til at sove?" – spurgte Marna.

"På Rudolph, kære moder!" – sukkede Elna og rødmede; og Marna formanede hende nu til altid at indslumre med gudfrygtige tanker og ikke glemme Gud for noget menneske. Hun læste også sin aftenbøn først hver gang hun gik til sengs, men sov dog altid ind med tanken om Rudolph, og hvad han havde sagt til hende fra den første, gang, hun så ham, til han sidst forlod hende, og af ethvert af hans ord ville hun så gerne udfinde noget fortroligt og hjerteligt, som også altid lykkedes hende. – en nat blev Rudolphs billede så levende for hende, at hun slet ikke kunne sove; men hen imod midnat blev hun ængstelig og kastede sig uroligt hid og did på sit leje. Det var ligesom hun anede, at Rudolph var i fare, og at en ulykke forestod dem alle. Marna lå ved hendes side og syntes også at være urolig i drømme. Den beængstede Elna strakte allerede sin hånd ud for at vække hende; men holdt pludselig inde og så med forundring, at gulvet åbnede sig i sovekammeret og to små dværgefolk, en mand og en kvinde, steg op af jorden. De var iført gyldne klæder og havde små guldkroner på deres hoveder. Deres hår var hvidt som sne, deres ansigtstræk gamle og rynkede. De havde et langt sort flor i de små hænder, nærmede sig til sengen med langsomme skridt og så på den forbavsede jomfru med en kummerfuld medlidende mine, og dværgekongen sang:

På ravnevinger
sig ulykken svinger
over land, over sø –
snart svæver den over vor klippeø.
Med tunge vinger den skal bortvejre,
som støv fra jorden, en menneskeslægt.

Forgæves vor yndlingsø vi omlejre:
den store, mægtige hånd skal sejre,
som vælted over os bjergenes vægt.
Men vil du leve,
til os dig betro!
I vor dunkle bolig du tryg skal bo!
Og døden skal svæve
med sorte vinge
over dit hoved, mens ligklokker ringe,
og ikke dig krumme et hovedhår!
Men når nøden bortgår
og velsignelsen kommer,
skal du opstå af jorden, som blomsten i vår,
blandt grave til livsglade sommer!

– Han tav, og dværgedronningen sang:

Fagre mø!
Du skal ikke dø!
Husk på os, når nøden er stor!
Vi skal aldrig glemme,
du trøsted vor yndling med søsterstemme,
dengang han var fremmed på jord.
Nu må vi dig bringe
det sorte flor;
indhyl dig i det, når klokkerne ringe
og sorgen er stor!
Når glæden genkommer
i timernes dans
og smilet genfødes i tåreglans –
da skal vi dig bringe i favreste sommer

din brudekrans!

Nu bøjede de to sælsomme gæster deres kronede hoveder, nedlagde floret ved Elnas seng – og forsvandt på samme sted, hvor de var opstegne. Den beængstede pige lå ubevægelig endnu og så stift hen for sig; hun syntes endnu at høre deres sørgelige sang under jorden og gyste ved det sælsomme varsel. Forgæves havde hun anstrengt sig for at tale til de underlige fremmede; angsten havde bundet hendes tunge, og hun var nu først i stand til at røre en hånd og vække den sovende moder, hvem hun straks fortalte alt, hvad hun havde set og hørt, og til bevis på, at det ingen drøm havde været, tog hun det sorte flor op og rakte det til den forbavsede moder. "Ja, det er kun alt for vist!" – sukkede Marna – "det har været de underjordiske, og visselig, en stor ulykke forestår os; men lad os berede os til at modtage med hengivenhed og tålmod hvad sorg og nød Gud end vil tilskikke os! Afgrundens hære har ingen magt over os, og hos dem vil vi ej heller søge hjælp eller trøst! Lov mig det, min datter! Ja, sværg mig det til med en hellig ed, at du ikke vil tage din tilflugt til de underjordiske, om nøden aldrig vorder så stor! Kun én er vor frelser i liv og i død – når al menneskehjælp svigter, skal han dog bevare dig, om hele verden så forgår for dine øjne! Sværg, mit barn! Sværg, at du aldrig vil betro dig til de underjordiske!"

"Ved alt, hvad helligt er, moder! aldrig!" – sukkede Elna og sank grædende til moderens hjerte. – "Så kan jeg dø rolig for dig, når Gud vil!" – vedblev Marna og foldede sine hænder i den ømme datters favn – "du vil aldrig forglemme, hvad din moder har lært dig, og dig skal jeg visselig møde igen, hvor alle frelste forsamles! Ak, kunne jeg kun håbe det samme om din broder,

og om din fader, din ulykkelige vildfarne fader – så skulle intet forstyrre min fred, når disse øjne brister!" – Her kvalte tårerne den bekymrede hustrus stemme, hun gruede for sin ægtemands salighed; hun tog for evigt afsked med ham i sit hjerte, og hendes hede tårer blandede sig med datterens.

"Måske min tid snart er udrunden" – vedblev hun med bævende stemme – "også jeg har set underlige ting i mine drømme; men en trøstende stemme har jeg også hørt. Den sagde mig, at min førstefødte lever, at jeg en gang har set ham og skal se ham igen i min sidste stund. Men hvorledes, begriber jeg ikke; for han skal være langt borte, når jeg ser ham; hans hånd skal ikke tillukke mine øjne; men det skal din, min elskede Elna! – Græd ikke, barn! Vi vil våge og bede tilsammen, til Gud adskiller os! Vi vil kaste al vor sorg på ham, og han skal ikke forlade os i evighed!"

Under fromme bønner og sange tilbragte nu moder og datter denne ængstelige nat, og da solen frembrød, gik de trøstigt til deres huslige sysler og ventede med tillid og fortrøstning det kommende. Men da flere dage gik hen og ingen ulykke hændtes, lod de ængsteligheden fare og erindrede kun stundom hin varselsfulde nat, som en ængstelig forsvunden drøm.

Til Ulfson havde de intet hørt siden hans bortrejse; men snart bragte rygtet dem glade tidender om Rudolph og Sigurd, som blandt de tapre brødre allerede vare vendernes skræk og den store Valdemars stolthed.

7. kapitel

Mange gange havde kong Valdemar allerede tugtet venderne til søs, og den burgunderholmske brodersnekke havde altid været raskest til at entre. Havde Eisten først hugget sin lange trefork i en fjendtlig snekke, så gav han før slip på sin arm end på sit bytte; mens han halede og holdt fast, sprang Sigurd og brødrene om bord. Når så Eisten sprang dem til hjælp, var dækket snart ryddeligt og venderflaget strøget. Når da Valdemars røde flag vajede stolt over sejrherrernes hoveder, klang Halfdans harpe på den fremmede strand, og kongen, som selv var med på dette tog, hørte glad de tapre brødres sejrssang. Så snart en snekke var erobret, stod Rudolph ved forstavnen og nedstyrtede i dybet de afgudsbilleder, hvormed mange af disse skibe var forsynet. Engang bad Sigurd ham skåne et sådant billede, som syntes ham forfærdiget med sjælden kunst og vel værd at gemme som et kosteligt bytte; men da blev Rudolph såre vred, og da dværgen også lod et par ord falde til berømmelse for det kunstfærdige billede, sparkede Rudolph det så hidsigt over bord, at dværgen af vanvare fik et stød i ryggen og fulgte med. I samme øjeblik var Sigurd over bord og havde dværgen fat i nakken, for at trække ham op; men da han ikke kunne svømme, drog han ham kun dybere ned med sig. Men nu sprang Rudolph bag efter og reddede dem begge.

"Jeg havde nær taget fejl og takket dig!" – sagde Sigurd, da han kom op og rystede vandet af sig – "men her er egentlig intet at takke for; du er så hidsig, at du sparker både guder og mennesker i søen."

"Lad nu det være godt igen!" – svarede Rudolph og rakte ham sin hånd, ja klappede endog Surting på kinden – "nu er vi jo alle tre blevet kølet, og såvel du som den hedenske pusling der, kan trænge til at døbes, ved jeg. I har samtidig dog lært så meget, at I ikke kan frelse jer selv, trods al jeres kunst, om I også har en vendergud med jer på dybet."

"Jeg skal snart kunne svømme lige så godt som du!" – sagde Sigurd.

"Gud give" – sagde Rudolph – "at du lærte det så vel, at du kan nå land, når den store snekke synker med os alle!"

"Jeg var tilfreds, om I to engang ville ordentlig forliges, eller ordentlig slås!" – afbrød den stærke Eisten dem – "skal jeg engang skille jeres trætte ad, er jeg bange for, at ingen af jer vinder stort derved."

Hverken Rudolph eller Sigurd så mildt til Eisten, da han sagde disse ord. "Syng os en vise, broder Halfdan!" – sagde Guttorm nu hastigt; for han frygtede for, at Rudolph eller Sigurd skulle give Eisten svar på tiltale og bringe hans vilde bersærkerblod i oprør. – Da greb Halfdan sin harpe, og mens burgunderholmerne atter besteg deres knor og tog venderskibet med på slæbetov, sang han højt:

Til kæmpedysten
på vikingskysten
står danskens hu;
der står nu møen
og ser på søen
de flyvende snekker med gru.

Hun vrider hænder,
og grant hun kender
det røde flag:
fra Sjølunds skove
på sorten vove
blodhævneren kommer i dag.

Ja se! Han stander
ved korsets banner –
fly, bange mø!
Bind sværd ved bælte!
I vikinghelte!
For Valdemars hånd skal I dø!

Ham kæmper følge
på stolten bølge
med sejrssang;
de danske hænder
den viking kender,
han kender og sværdenes klang.

Snart skal de klinge,
som klokker ringe
til sorten grav!
Til kæmpedysten
på vikingskysten
vi stævne med sang over hav!

Så lød Halfdans sang, medens venderkysten viste sig i det fjerne, og kamplysten hævede krigernes bryst. Brødrene så

venligt til hinanden og sang med. Sigurd klappede i hænderne af glæde over det skønne fremmede land, som vinkede ham til nye sejre og nye eventyrlige hændelser. – Ofte så han ud over havet og tænkte på den skønne havpige, og stundom syntes han også langt bort at skimte hende dansende på bølgerne; men snart var det skønne syn igen forsvundet, og hans hu stod atter til det fremmede land og til den raske krigerfærd blandt de djærve brødre. Rudolph var ham vel bestandig kærest af dem alle, uagtet de næsten hvert øjeblik tvistedes; men vildmanden Eisten syntes han også godt om og kunne næsten bedre komme til rette med ham, end nogen af de andre. Kæmpen tålte også mangen overgiven spøg af den raske, livsmuntre svend, som han næppe havde tålt af sine egne brødre.

Den kloge, besindige Guttorm var derimod slet ikke Sigurds mand; men gerne hørte han på Halfdans sange. Et vist sværmerisk tungsind, som ofte hvilede på skjaldens stille helteåsyn, og som han med magt syntes at ville bortjage ved kamp og strengeleg, gav ham noget tiltrækkende og løndomsfuldt, som Sigurd ikke kunne forklare sig; men ofte syntes han underligt at samstemme med ham, når han tænkte på den skønne havpige, og mangen gang følte han stor trang til at tale med Halfdan om hende; Rudolph vidste han nok ville kalde det syn et bedårende blændværk og rent fordærve ham glæden derover.

Tit så Rudolph tilbage mod sin forsvundne fædreneø; da steg altid et lønligt længselssuk fra hans bryst og fløj bort over havet til den forladte Elna. Da forstod Sigurd ham og trykkede tavs hans hånd; men han talte aldrig om sin elskov i Eistens nærværelse; for kæmpen lod hånt derover og blev altid vred, når

der taltes om kvinder og om elskov, ja han havde nær engang slået Halfdans harpe i stykker, fordi skjalden greb nogle smeltende kærlighedstoner deri, som skurrede for kælent og sygeligt i den stærke broders øren.

Nu steg krigerne i land og plantede syngende Valdemars korsbanner på den fremmede kyst. Venderne lod dem uhindret stige i land, for siden at afskære dem fra søen og nøde dem til et hovedslag højere oppe i landet, hvor de med deres overlegne mandetal håbede ganske at tilintetgøre de dristige fremmede. Men kongen lod en forskanset lejr opslå ved strandbredden og besluttede der at afvente en forstærkning fra Sjølund, som om få dage kunne ventes.

I denne mellemtid forefaldt der hyppige tvekampe mellem enkelte krigere, og det var da gerne Rudolph og hans tapre brødre, som mødte eller udæskede de vendiske stridsmænd, Eisten ville aldrig slås med ringere end to ad gangen, og brødrene fra Burgunderholm blev snart ved deres heltemod lige så frygtede af venderne, som ærede af kongen og deres stridsbrødre. Sigurd blev snart lige så bemærket for sin snildhed og raskhed, når han, alene med Surting, på sin lette hest strejfede dristigt rundt omkring mellem begge lejre og ofte bragte vigtige tidender tilbage om fjendens stilling og forehavender.

En dag bragte han en dejlig venderpige med sig til lejren, som han på sin raske hingst havde bortført ligefor fjendens øjne. En ung vender kom straks efter farende og udæskede ham til tvekamp for hende. Sigurd svang sig munter i sadlen og fløj ham i møde. Kampen var hidsig; men Sigurd blev sejrherre, og blussende af harme og skamfuldhed stod den unge vender

afvæbnet for ham, blottede sit bryst og bad ham fortvivlet støde til. Da græd den skønne pige for sin brudgom; men da Sigurd så det, tog han hende venligt ved hånden og gav hende tilbage til Den forbavsede vender, som græd af glæde, styrtede ham om halsen, tilligemed sin brud, og kyssede ham. Den skønne piges kys blussede endnu på Sigurds læber, da det lykkelige par var forsvundet. Da rystede Rudolph hans hånd og sagde: "Sigurd! Det var en god gerning; men hvad ville du med pigen?" – "Fortjene det kys, hun gav mig" – svarede Sigurd – "det var sagtens en sådan dyst værd; men det var dog ikke dig, skønne havmø!" sukkede han hemmeligt og så ud over havet.

Aftenen før slaget sad brødrene sammen i deres telt, og Sigurd midt iblandt dem. Surting kogte vin til dem udenfor teltet og bar den frem i de dampende bægre; men Rudolph drak vinen kold og øste den selv i sit bæger. En højtidelig stemning var udbredt over dem alle; selv den vilde Eisten trykkede ofte med stille inderlighed brødrenes hænder og fo'r ikke så ofte op som ellers og slog i bordet for dem. "I morgen bliver det en varm dag, brødre!" – sagde Rudolph – "Gud ved, om vi sidder mere således sammen i denne verden!"

"Derfor vil vi også drikke trofast sammen i aften!" – svarede Eisten og tømte sit store bæger – "og i morgen vil vi ret slå os løs! Jeg har længe trængt til at få ordentlig luft her og få fat på de karle alle tilsammen, så man dog engang kunne få noget dygtigt at rutte imellem."

"Jeg ville kun ønske" – sagde Rudolph og pegede på Sigurd – "at vor brave ven der var en kristen som vi andre, så vidste vi dog hvor vi alle skulle samles, hvis nogen af os i morgen skulle savnes ved nadveren."

"Sørg kun ikke derfor!" – afbrød Sigurd ham – "jeg har ikke i sinde at blive liggende på marken i morgen og faste; jeg agter lystigt at se døden under øjne, så har den intet med mig at skaffe, og hvem vil spørge hvor vi skal samles, så længe sværdet er helt i vor hånd?"

"Ret så!" sagde Eisten og rakte ham sin vældige kæmpe-hånd; men Rudolph rystede på hovedet og tav. Da tog Halfdan sin harpe og sang:

Brødrene sidde tilsammen i kvæld;
bægrene dampe i lejren.
Kinderne blusse, og kamplysten sjæl
drømmer om æren og sejren.
Årle i morgen, når hanerne gale,
flammerne frejdig i striden vi svale!
Sværdet skal knuges og skjoldene brage,
kæmperne bløde og kvinderne klage!
Drotten, som råder for liv og for død,
ved, om vi samles ved aftenrød.

Med sværdet i hånden og skjoldet under hovedet lagde brødrene sig til hvile i teltet, da det blev nat; men da der var stille i lejren og månen strålede venligt og fredeligt på de blanke skjolde og slebne hellebarder stod Halfdan op, tog sin harpe med sig og vandrede ud under den frie stjerneklare himmel, som nu og da gennemkrydsedes af enkelte lynglimt i det fjerne. Sigurd kunne heller ikke sove; han hørte bølgerne plaske mod strandbredden, og syntes i deres brusen at høre den skønne havpiges stemme; han kom hendes sang i hu, og gik nu til strandbredden for at se, om hun ville holde ord og lade sig høre og se for ham i den tavse, fortrolige midnatsstund.

På en kæmpehøj ved stranden så han Halfdan sidde på en sten med sin harpe på skødet. Sigurd gik ubemærket forbi og hørte ham synge:

Der blomstrer så mangen dejlig mø
På verdens ø;
Men ingen jeg min skal kalde.
Som månen mellem de stjerner små
Jeg én dog så;
Nu ser jeg kun hende af alle.

O måne! Du flyver med hellig glans
I stjernedans,
Og ingen kan dig neddrage.
I højsal danser en fyrstemø –
På vilde sø
Min snekke flyver så fage.

Du lynglimt! ville du månen nå?
Du må forgå,
Og synke i natten tilbage.
– O lynglimt! Jeg følger din flamme gang:
med flammesang,
jeg blusser og slukkes så fage.

"Arme Halfdan! Er det sådan fat med dig?" – sukkede Sigurd og skyndte sig bort, for ikke at forstyrre den vemodige skjald i hans elskovsdrømme – "var der ikke så meget skønt og elskeligt i verden, stod jeg selv måske i fare for at synge i samme tone; men var min havpige endog den største kejsers datter på

jorden, så var hun dog et menneske, og jeg skulle ikke tabe modet."

Medens Sigurd henfaldt i disse tanker, gik han, uden at tænke derpå, langt bort fra lejren og tabte højen af sigte, hvor Halfdan sad med sin harpe; men havet forlod han ikke, og da han til sidst stod stille og betragtede den skønne bævende sølvstøtte, som måneskinnet dannede henover bølgerne, hørte han langt borte en dæmpet strengeleg, som blandede sig melodisk med vovernes rislen, og han kendte havpigens liflige stemme, som tonede vemodigt til den fjerne strengeleg:

På kysten sove
Kæmperne rolig;
På blanken vove
Skinner måne og stjerner fortrolig:
Men havets mø har ej ro.

I hjertet ulmer
Evige lue;
Når barmen svulmer,
Vinker jorden og himmelens bue;
Men havets mø har ej ro.

Hvo går så silde
Ene ved stranden?
Se! Stjerner spille,
Bringe lykke til vandringsmanden;
Men havets mø har ej ro.

Jeg kender nøje
Krigerens panser;
Hans havblå øje
Stråler venligt – og havmøen danser;
Men aldrig mer får hun ro.

Nu så først Sigurd den skønne søpige; hun svævede let hen over bølgerne som hun dansede; de lange våde lokker var bekransede med siv og søblomster og skjulte flagrende de snehvide skuldre og den skønne jomfruelige barm. Hendes kinder var blege, men smilede yndigt i måneskinnet. I armen holdt hun den gyldne lut, og over den venstre skulder hang et blåt silkeskærf, som svævede hen over bølgerne, medens hun nærmede sig ham og hviskede fortroligt med den nynnende stemme:

Frygt ej din veninde
Fra havsens bund!
For jord og for himmel hun ej vil forblinde
Dit øje i midnattens stund.

Hun vil dig kun bringe
Et venskabspant;
Med det skal du fro over valen dig svinge;
Til livet din stjerne dig bandt.

Men jeg må bortsvæve
På vildene sø –
Kan du ej til jord og til himmel mig hæve,
Da må jeg som havskummet dø.

Svimlende udstrakte Sigurd nu sine arme mod det fortryllende syn – da var det forsvundet. Det var ligesom det skønne billede bortsmeltede med bølgerne, som bortrullede ved hans fod med en vemodig klang; men på kysten lå et dejligt blåt akselskærf. Det bandt han om sit blanke harnisk og gik langsomt tilbage til brødrenes telt i sælsomme elskovsdrømme, og så ved hvert skridt tilbage til havet efter det svundne tryllebillede. – I lejren var endnu alting roligt; kun af og til stødte de vagthavende krigere i luren; men det var lange, dybe toner, som kun tilkendegav, at de var årvågne. Halfdan sad med foldede hænder og blundede med hovedet lænet til sin harpe. Nu lagde også Sigurd sig til hvile og forsøgte at blunde en liden stund, forinden krumhornets tordenrøst ved lærkens første slag ville kalde ham og de slumrende krigsmænd til kampen.

8. kapitel

Førend solen stod op var der muntert i lejren. De slebne glavind klang vældigt ved krigernes lænder, og morgenrøden glødede på de tusinde blanke skjolde. Nu tonede lurerne og krumhornene, og den lange krigerrække drog ud over skansebroen og stillede sig i slagorden på sletten overfor fjenden. Kun nogle få sårede stridsmænd blev tilbage i lejren tilligemed Surting, hvem det, uagtet Sigurds forbøn, var strengt forbudt at følge med denne gang. Hans forretning var den dag at passe de sårede og drage skansebroen op og ned for krigerne. Nu var det først, at Sigurd og brødrene fra Burgunderholm ret så dannerkongen i hans fulde glans og herlighed; de var i slagordenen kommet næst ved hans side, blandt hans udvalgteste stridsmænd, og de blussede af glæde og lyst til at kæmpe under skjoldungens øjne. Selv den vilde Eisten syntes at blues for det kloge, rolige herskerblik, og det var første gang han, med fuld bevidsthed af sin kæmpekraft, dog ligesom følte sig underordnet af fremmed åndsoverlegenhed ved siden af en mand, som dog i legemsstørrelse langt fra var hans lige. Når Halfdan så på kongens strenge, næsten kolde majestæt i blik og miner, glødede hans kinder, og Sigurd så da stundom en forsagthed i skjaldens øje, men som straks ligesom fortæredes af flammen i hans modige blik. Rudolphs alvorlige, fromme helteåsyn lyste som forklaret i morgensolen; for han bar det gamle, hellige korsbanner fra Valdemar Sejrs tid; han følte sig hædret ved sin konges tillid og mægtig opflammet under det susende banner,

som viftede over hans tinding, lig vingeslag af himmelske ånder.

Nu så de vendernes hær i slagorden foran sig. Kongen holdt en kort og fyndig tale, hvorpå krigerne knælede, bad deres morgenbøn og befalede sig Gud i vold. Sigurd lagde ikke mærke hertil; men stod med sværdet i sin hånd ved Rudolphs side og betragtede sit akselskærf, hvorpå han nu opdagede nogle underlige tegn, som lignede runeskrift. Nu rejste Rudolph sig og så medlidende på sin fordybede ven: "Hvad tænker du på?" – spurgte han – "er det akselskærf også en gave af den forheksede dværg? Kast det fra dig! Det drager din sjæl kun fra himlen og vender dit øje mod jorden."

"Ingenlunde!" – svarede Sigurd – "ser du ikke, det har himmelens som havets farve: Det minder mig om det høje, som om det dybe, og er mig dog en gåde, som hele denne skønne, forunderlige verden. – Du forstår mig nok ikke, Rudolph!" – vedblev han og greb heltens hånd – "såre meget forstår jeg heller ikke hos dig; men derom er her nu ikke tid at tale. I dag skal vi endnu engang stride fro ved hinandens side; men adskilles må vi dog vel engang – lov mig da nu, at du ikke vil forglemme mig, om vi end aldrig ser hinanden mere i denne verden!"

"Kære Sigurd!" – sagde Rudolph og trykkede ham fast til sit pansrede bryst – "du er mig ikke i dag, som du plejer; men sådan huer du mig bedst, og vil Gud, skal vi vist engang forstå hinanden til fulde og samles endnu broderligere og inderligere under dette hellige banner end i dag."

Nu begyndte slaget, og vennerne fik andet at tage vare på end at samtale. Kampen var hidsig på begge sider og vedblev

således til højt op på dagen. Sværdene brændte i krigernes hænder – mange blødte, og mange faldt; men endnu var sejren uvis. Hvor kongen så de tapre brødre stride, forstyrredes ofte fjendens slagorden; men på venstre fløj trængtes Valdemars stridsmænd hårdt. Da bød han Sigurd og Halfdan, som var hurtigst til hest, at ile hen og opmuntre de betrængte. Sigurd trykkede Rudolph i hånden og fløj af sted som en pil. Halfdan sporede sin ganger, og fulgte ham. "Lystig, landsmænd!" – råbte Sigurd – "holder ørene stive og følger mig!" – Derpå rev han et banner ud af hånden på en lansedrager og kastede det midt ind blandt fjenderne. Nu styrtede stridsmændene frem med ham for at vinde det tilbage, og Halfdan sang højt under det vældige våbenbrag:

Lad dem nu smage
Stålet med klem!
Krebs går tilbage;
Men kæmper går frem!
Banneret vinker, hvor fjenden er tættest
Lad os nu prøve hvis ganger er lettest!
Den er en helt, som kan banneret tage!
Den er en pebling, som bliver tilbage!
Lad os nu se, hvo der vældigst kan ramme,
Og om de danske skal stande til skamme!
Lad dem nu smage
Stålet med klem!
Krebs går tilbage;
Men kæmper går frem!

Under denne sang stred Halfdan fremmest i spidsen for de opflammede stridsmænd og kappedes med Sigurd om, hvem

der først skulle få det tabte banner fra fjenden. Halfdan havde det allerede i sin hånd; men da ramte en fjendtlig hellebard ham over armen, og han tabte det igen. Nu greb Sigurd det hurtigt og svang det hoverende over sit hoved; da fik den venstre fløj overmagten, og venderne veg. På højre fløj styrtede nu Rudolph med hovedbanneret sig midt ind blandt fjenderne; den stærke Eisten fulgte ham med kæmpeskridt og gjorde plads med sit vældige slagsværd. Guttorm blev heller ikke tilbage, og krigerne fulgte de dristige brødre. Kongen priste de tapre; han fulgte enhver bevægelse med roligt overblik. Nederlaget var stort, og sejrherrerne forfulgte de flygtende vender til solen begyndte at dale. Da bød kongen krigerne standse. "Solen har set vor sejr" – sagde han – "den skal ikke gå ned over vor vrede; holder inde!" Alle adlød, undtagen Eisten, som i sin rasen intet ænsede, men blev ved at forfølge fjenden og slå ned for fode. Da blev kongen vred: "Hvem er den mand, som bryder min fred og ikke adlyder?" – sagde han – "han skal visselig dø i morgen!" – "Det er min broder" – sagde Rudolph og lagde banneret knælende for kongens fod – "Skal han dø, så lad mig dø med!" – Kongen tav, og hans åsyn blev mørkt. – Nu havde Eisten udraset; han kunne ikke nå flere fjender og vendte rolig tilbage til brødrene og den fortørnede konge. Imidlertid sås et sælsomt syn i vest, som tildrog sig alles opmærksomhed. I den luende aftenrøde hævede sig langt borte et dejligt slot, som af det reneste guld, ligesom i en fremmed, fortryllende egn; man så bjerge, ubekendte træer og en luft, man aldrig før havde set i de nordlige lande. Fra slagordenens venstre fløj så man tillige en kriger fare bort, næsten som han blev båret gennem luften på sin hurtige hest; han tog vejen mod det fjerne trylleslot, der trak

sig længere og længere tilbage og til sidst forsvandt, tilligemed den lynsnare rytter, i aftenrøden. "Arme Sigurd!" – udbrød Rudolph – "så har atter et hedensk blændværk bedraget dig og nu måske adskilt os for evigt!" Rudolph så ikke fejl, det var Sigurd. Han var blevet så fortryllet af det skønne, henrivende syn, at han ikke kunne modstå sin heftige attrå. Han måtte nå den fortryllende bjergegn og det gyldne slot, om han så skulle ride efter det til verdens ende; det vinkede ham i aftenrødens glans med uimodståelige tillokkelser, og han sprængte af sted uden at tænke på nogen anden ting i verden. Forgæves havde Halfdan advaret ham og kaldt ham tilbage; men skjalden var såret og kunne ikke indhente den raske, forblindede yngling.

Nu drog hæren med sejrssange tilbage til lejren, og alle var glade undtagen brødrene fra Burgunderholm, som savnede deres muntre staldbroder og vidste ikke, om kongen ville tilgive Eisten eller ej; for kongen holdt strengt på sit ord og havde endnu aldrig formildet nogen dom, når den én gang var fældet. Endnu vidste Eisten selv ikke et ord om kongens vrede, og Halfdan, som nu kom til og fortalte, hvorledes Sigurd var forsvundet, havde heller intet hørt dertil. Rudolph og Guttorm frygtede med rette, at Eisten, hvis han fik det at vide, i sin harme skulle forgribe sig mod kongen selv og gøre alting endnu værre; de red derfor tavse ved hans side, og Halfdan sang heller ingen sejrssang denne gang. "Hvordan hænger det sammen med jer? brødre!" – sagde Eisten – "drager vi ikke med sejr tilbage? Og I hænger med hovederne, som vi var overvundet. Sørger I måske for Sigurd? Den karl hytter sig nok selv; men hvis han ikke er faret til Helvede, som vel ingen nød har, kan vi

jo i morgen søge ham op; for med venderne er vi nok færdige denne gang."

"Ja vel!" – sagde Halfdan – "lad os i morgen opsøge ham!" Men Rudolph og Guttorm tav og tænkte på kongens ord om Eisten: At han i morgen visselig skulle dø.

Da de kom til lejren, stod dværgen på skansen og trissede broen ned for dem; men da han ikke så Sigurd blandt krigerne, blev han såre bedrøvet; hans ansigt fordrejede sig tillige bittert og harmfuldt, og Rudolph så, at der fo'r gnister fra hans øjne og fingerspidser. Da troede han for vist, at dværgen var et ondt væsen, og vendte sit sværdhæfte truende imod ham. – De sårede krigere, som Surting havde plejet, kom, muntre og lægede, deres stridsbrødre i møde, og alle forundrede og glædede sig over deres hurtige helbredelse; men Rudolph rystede på hovedet, og det huede ham ikke.

Om natten var krigerne lystige og tømte hyppigt de skummende bægere under jublende sejrssange. Eisten sang og drak for dem alle; men vinen smagte ikke Rudolph og Guttorm denne gang. Halfdan havde listet sig bort fra sværmen med sin harpe og sad ene på kæmpehøjen ved stranden i vemodige elskovsdrømme. Da så han ligesom en kvindeskikkelse svæve hen over bølgerne; de brusede stærkt og uroligt, og han hørte langt borte en underlig sang, som tonede skønt, men sørgmodigt, og forstummede efterhånden som det sælsomme billede tabte sig mellem bølgerne. Oftere syntes han, at den bævende stemme gentog:

Far hen, mit håb; far evig hen!
Han kommer ej mer tilbage;
forglemt mig haver min hjertensven,
vil aldrig fra dybet mig drage.

Synk dybt, synk dybt! Usalige mø!
Forskertset er himmelens rige:
som havskummet skal du smelte og dø –
skal aldrig til livet opstige.

De fjerne sørgetoner rørte underligt Halfdans hjerte, og den vemodige skjald syntes ganske at glemme sin egen lønlige kummer. Han greb heftigt i harpestrengene og sang ud over havet med trøstende stemme:

Far aldrig hen i evighed!
Mit håb om himmelens rige!
Du, som svømmer mod livets bred!
Visselig skal du opstige.

Far aldrig hen! Du salige tro!
Du, som kan bjerge hæve!
De, som i dybets huler bo,
Skal højt mod stjernerne svæve.

Far aldrig hen! Min kærlighed!
Har end du her ej hjemme.
Hvor højt du flammer én kun ved;
Men han skal dig aldrig glemme.

Som drømmende gik Halfdan tilbage til brødrene og sad længe stille midt i sværmen og tænkte på det underlige syn;

men rundt om ham klang drikkesangene lystigt i lejren, og faklerne flammede muntert mellem de mørkegrønne ege. Da gik kongen ud af sit telt for at se på de muntre krigere. "Skjoldungen leve!" råbte de alle, da han gik forbi; men en vældig kæmpestemme overdøvede dem alle, og kongen så, det var den stærke Eisten, som råbte højst og drak dygtigst af dem alle. Da skar det ham i hjertet for den raske kæmpe, og han fortrød, at han havde dømt ham til døde; men sin dom kunne han ikke genkalde for den strenge mandstugts skyld, og han gik med bekymret hjerte videre. Nu så han Rudolph og Guttorm, som sad tavse ved de urørte bægre, uden at bemærke hans komme; og han gik hen til Rudolph, slog ham venligt på den brede skulder og sagde: "Det var dig, som bar mit banner i dag; du holdt fast på det, som en brav karl; forlang nu hvad du vil, og jeg skal give dig det!" – da blev Rudolph glad: "Tilgiv min broder, Eisten!" – sagde han og bøjede sit knæ for kongen – "og giv alle os brødre orlov, at vi kan opsøge vor tabte ven, Sigurd!" – "Du har mit ord!" – svarede kongen – "tag jeres uregerlige broder med og drag med fred hvorhen I vil, I tapre svende! Men først vil jeg dog give jer ridderslaget." Derpå uddrog han sit sværd og slog Rudolph og Guttorm til riddere. Nu kaldte han også ad Halfdan, og skjalden modtog med glødende kinder det 'hædrende ridderslag. Eisten, som var noget drukken, troede nu også, at raden ville komme til ham; men han sad så godt ved sit bæger, at han ikke gad rejst sig for den ære. "Det behøves ikke, herre konge!" – sagde han – "men vil I gøre nogen ære ad mig, så drik hellere et bæger vin med mig! Det ved jeg hvad er." – "Nu vel!" – svarede kongen – "du har selv slået dig til ridder i dag på fjendernes pander; men du brød min fred, og dit liv var

forbrudt. Nu drikker dankongen forlig med dig for din broders skyld!" Derpå tømte kongen et bæger, og lejren genlød af jubelråb.

"Hvad var det, han sagde om forlig?" – spurgte Eisten, da kongen var gået – "jeg ved ikke, at jeg og kongen har haft noget udestående sammen."

"Han drak din skål, broder Eisten!" – svarede Guttorm hastigt – "og bad dig forliges kønt med os her ved drikkelaget; for han ved nok, du kan let blive hidsig."

"Det har ingen nød i aften" – sagde Eisten – "jeg er så from som et lam efter sådan en dyst som i dag." Nu tumlede Eisten ind i sit telt; han og brødrene lagde sig til hvile, og Rudolph takkede Gud, at det var gået så vel af; men sukkende så han hen til Sigurds tomme leje og slumrede sildigt ind med varme bønner for sin forvildede ven.

Da brødrene om morgenen vågnede, lo de alle ad hinanden. "Hvordan er det, du ser ud? broder!" – sagde den ene til den anden – "man har nok haft dig til gæk i aftes ved drikkelaget." de vare nemlig alle sværtede kulsorte i ansigterne, og der var nær kommet uenighed imellem dem, fordi den ene lo ad den anden, og ingen vidste af, at han selv var sort. Da Eisten mærkede, at han også var sværtet, blev han vred og greb til sit sværd. "Den, der har gjort os det stykke arbejd, skal få med mig at gøre!" – råbte han og ville uddrage sværdet; men i stedet for sværdbladet kom kun et langt halmstrå af skeden. Nu blev kæmpen vred for alvor og svor at dræbe, hvem der kom ham nær. – Rudolph mærkede nu først, at dværgen var forsvundet, og at han formodentlig havde spillet dem dette puds til afsked. På de sorte ansigter var der snart rådet bod; men den

forhånelse med sværdet havde således opbragt den vilde Eisten, at han ikke mere kendte ven fra fjende; han slog alting i stykker, huggede vildt om sig med stumperne af sin rustning, og ingen kunne komme ham nær. – "Tag jeres skjolde, brødre!" – sagde Guttorm og tog jernbøjlen frem – "vi komme til at klemme og binde ham nu, skal han ikke gøre en ulykke på os alle." Forgæves ville Rudolph tale ham til rette; den vilde broder gav ham sådant et stød, at han tumlede baglæns ud af teltet; ikke bedre gik det Guttorm med hans bøjle: det var for sildigt at tænke på at komme ham nær. Da tog Halfdan sin harpe og sang:

Stille, stille! Kæmpesøn!
Når så vildt dit øje luer,
Græder moder tit i løn:
For din salighed hun gruer.

Stille, stille; kæmpesøn!
Ak! Når moder er bortgangen,
Glem da ej din morgenbøn!
Glem den ej for våbenklangen!

Ak! Bedrøv mig ej engang,
Når jeg slumrer under muldet!
Glem ej hvad din moder sang,
Da hun ved din vugge lulled!

Lad din stærke kæmpehånd
Ej på ven og broder falde!
Sønderriv ej blodets bånd!
Lad mig samles med jer alle!

Stille, stille! Kæmpesøn!
Når så vildt dit øje luer,
Græder moder tit i løn:
For din salighed hun gruer.

Den vilde Eisten havde allerede hævet sin hånd for at slå harpen i stykker; men næppe havde han hørt de første velbekendte toner, førend hans vrede lagde sig, og han blev stille og blødhjertet som et barn. Nu omfavnede han brødrene hjerteligt, viskede tålmodigt sværten af sit ansigt og samlede stumperne af sin rustning sammen igen. Kun fortrød det ham, at hans gode sværd var fordærvet. Forgæves søgte han mage dertil i den hele lejr; over ti sværd splintrede han mod en kampesten for at prøve dem, og til sidst måtte han nøjes med et, som kun krummedes lidet, når han huggede med lempe.

Nu tog brødrene afsked med de andre danske stridsmænd og red dristig midt ind i det fjendtlige land for at opsøge Sigurd, imedens alle de øvrige krigere under glade sejrssange gik om bord for at vende tilbage til Sjølund med deres konge.

Men næppe havde de stødt fra land, førend en snekke med sorte sejl kom dem i møde; den bragte det sørgebudskab fra Danmark, at den sorte død rasede frygteligt i Sjølund og bortrev mænd og kvinder i tusindtal. Da forstummede de glade sejrssange og flåden gled langsomt hen over dybet, som til et ligtog.

9. kapitel

Imidlertid sad Sigurd hos den dejlige, evigunge Morgana på hendes gyldne trylleslot og syntes ganske at have forglemt hele den øvrige verden for al den skønhed og herlighed, som her omgav ham. Mange helte var før ham blevet bortrevet fra valen og et dådfuldt liv af denne mægtige tryllerinde, hvis uforgængelige skønhed havde smeltet de hårdeste hjerter og gjort de stærkeste kæmper til hendes slaver. I hendes fortryllende blomsterlænker bortdrømte selv den tapre Holger Danske flere menneskealdre, og hendes gyldne sale havde set lige så mange elskovseventyr, som deres skønne beherskerinde havde tillokkelser og vekslende elskovsluner. Ved et trylleslag kunne hun henflytte sit gyldne feslot til hvad kant af verden, hun ville. Men i de nordlige lande havde man hidtil ikke set det; først efter hendes berømteste og stadigste elskovshandel med den store Holger Danske syntes hun også at have fået norden kær, og i den raske Sigurd fra Burgunderholm troede hun nu at have fundet Holgers værdigste efterfølger. Hos ham havde hun én vanskelighed mindre at overvinde end hos de fleste andre riddere: han var ikke kristen og beskyttedes ikke af nogen hellig indvielse, ej heller af nogen helgen eller skytsånd, som kunne åbne hans øjne og standse ham i tide, når et tryllende blændværk henrev ham. Derfor behøvede hun kun at vise ham sit trylleslot i det fjerne, for på et øjeblik at lokke ham indenfor dets sælsomme mure. Næppe havde Morganas underfulde borg modtaget den raske, ubesindige Sigurd, førend den nedladte vindebro rullede op efter ham og adskilte ham fra den øvrige verden. I samme øjeblik udslettedes også af hans sjæl næsten

enhver erindring om det forgangne; han så og hørte kun de skønne, nærværende tryllerier og blev straks modtagen med sang og dans af en skare dejlige jomfruer, som bekransede ham med myrter og ubekendte trylleblomster, hvis henrivende duft bedøvede hver alvorlig tanke i hans sjæl og opflammede alle sanser forunderligt. Som beruset lod han sværd og panser falde og fulgte de dansende blomsterpiger, som under liflige elskovssange førte den afvæbnede, drømmende helt til den skønne Morganas hal. Der stod hun som en skønhedsgudinde i hele sin rigdom af evig ungdomsglans og yppige livssvulmende ynder; et let, næsten gennemsigtigt gevandt omflagrede de elfenbens skuldre og den høje, bævende svanebarm og sluttede sig i yndige folder tæt til de runde, fintdannede ledemod, medens hun smilende svævede den fremmede i møde, og de lange, ravnesorte lokker nedrullede over barm og skulder. Et flammende elskovsblik fra den vidunderlige skønnes sorte, funklende øjne betog den forbavsede yngling al fatning; han trådte svimlende et skridt tilbage, for ikke bevidstløs at synke i de alt for skønne arme, da åbnede hun de små, dejlige rosenlæber og sagde med en liflig, kærligtonende stemme: "Vær velkommen på mit slot, ædle dannerhelt! I er den første gæst, jeg modtager i dette fremmede land, hvor jeg først nylig har opslået min bolig. Bliv hos mig, så længe det behager jer her! Og I skal intet savne af alt, hvad jeres hjerte attrår."

"Skønne jomfru!" – stammede Sigurd og rødmede – "jeg ved ikke med hvad navn jeg tør nævne jer – jeg skulle visselig holde jer for mere end et menneske, hvis I ikke med jer huldsalige stemme modtog mig så gæstfrit på menneskevis. Hvorledes jeg er kommet hertil, ved jeg ikke selv, og hvis jeg ikke mærkede

jorden under mine fødder, skulle jeg næsten tro mig henflyttet i de højere elementånders fortryllende boliger."

"En venlig natur" – svarede den skønne – "følger mig alle vegne, selv i disse vilde nordlande, og hvad naturen ikke giver, må kunsten erstatte mig. Hvad verden kalder trylleri er kun ved kunst forhøjet natur; ved dens hemmelige kilder blomstrer livsblomsten skønnest; har du sans og øje for dens herlighed, fagre yngling! så skal den her udfolde sig for dig i al sin pragt og skønhed og gøre dig til det lykkeligste menneske på jorden." Med disse ord rakte hun Sigurd sin liljehvide hånd; han bøjede svimmel sit knæ for den skønne og trykkede et brændende kys på hendes hånd, som hun gengældte med et sagte håndtryk, idet hun bøjede den runde arm om hans skulder og hævede ham af den ydmyge stilling. På hendes vink kom nu de skønne danserinder igen, og en henrivende musik begyndte. To fløjdøre åbnede sig til en paradisisk have, hvor alle landets vækster og blomster i yppig mangfoldighed smilede ham i møde. I en løvhytte stod et guldtaffel beredt med sjældne ambrosiske frugter, og de hede zoners druenektar perlede lifligt i de blinkende krystaller. I de dunkle buegange lyste underfulde lamper gennem løvværket med mangfoldige forskellige farver, og fjernt i baggrunden skinnede månen blegt over havet. – Ledsaget af musikken og de dansende blomsterpiger, førte Morgana sin forbavsede gæst til taflet i løvhytten. Han vederkvægede sig nu efter dagens glemte dåd ved den skønne tryllerindes side og vekslede allerede mangent fortroligt ord med hende, medens den lette druesaft gød sin oplivende tryllekraft i hans årer. De dansende piger trak sig efterhånden længere tilbage, og musikken gik gradvis over i

smeltende, elskovåndende toner. Da dvælede Sigurds fyrige øjne oftere og længere på den tillokkende skønne, som stundom, ligesom adspredt, lagde sin arm på hans skulder og hviskede sagtere og fortroligere, når de smeltende toner henrev hende. Men når en spøgende aftenluftning bortpustede det forræderske gevandt fra den hvide blendende barm, da rødmede hun og drog armen hastigt tilbage, for at ordne den forstyrrede dragt. – "Jeres norden er dog kold" – sagde hun smilende – "om jeg så medbragte hele sydens og morgenlandets varme og liv; den stærke nordbo er det vist også nægtet at blusse højt og frit, som den lykkelige sydlænder, og nyde livet i hele dets fylde med glødende sans for det skønne."

"Tro ikke det, skønne jomfru!" – stammede Sigurd og greb blussende hendes hånd. – Han ville have sagt mere, men holdt pludselig inde; for han hørte i det samme lyden af en kilde, som rislede melodisk i en grotte tæt ved løvhytten; og det var ligesom en sød velbekendt stemme klang vemodig for hans øren gennem kildens stille, enstonige sang. En svag erindring om den sørgende havpige opsteg i hans sjæl – han slap hurtig den skønne Morganas hånd og rejste sig. "Den kilde har en underlig lyd" – sagde han – "den ligner næsten et menneskes sang."

"Så meget des bedre!" – svarede Morgana – "således opliver den ensomheden, uden at forstyrre dens fortrolighed og ro, og hvad den hører og ser, fortæller den kun havets tavse beboere."

"Havets beboere?" – sagde Sigurd som i drømme – "er de tavse? O! sød er den sang, som toner fra bølgerne – jeg elsker havet over alt, skønne jomfru! Er her udsigt til havet? Mig synes jeg hører dets brusen."

"Det tvivler jeg på" – svarede Morgana – "det kan man kun om natten, når alting er stille her, eller når søen er meget urolig; men havet kan vi se her i haven, og hvis det glæder jer, skal I få udsigt dertil fra jert sovekammer."

"Hav tak, skønne jomfru!" – sagde Sigurd adspredt, og gik sukkende ved hendes side gennem de halvdunkle buegange, medens han syntes at befinde sig på en drøm, som han for længe siden havde forglemt.

Hver gang han sukkede, smilede Morgana hemmeligt og fandt sig smigret ved sin beskedne gæsts urolighed, som mærkbart tiltog, da han så månen skinne fjernt over havet. Han talte kun lidet, men med blussende læber og med afbrudt stemme. – Den skønne Morgana førte ham nu tilbage til slottet og bad ham god nat. De smilende terner førte ham til gæstekammeret; og milde, kælne harpetoner – som når sagte vindpust leger med strengene – tonede længe i den fortumlede Sigurds øren og søgte forgæves at indlulle ham i søde elskovsdrømme. Ofte stod han op fra sit bløde leje og så ud over havet, og da syntes han altid at høre ligesom fjerne, vemodige og varslende toner, som blandede sig med den kælne harpeklang fra Morganas haller, og han blev så besynderligt til mode, men vidste ikke hvad der fattedes ham, kunne heller intet erindre sig tydeligt af hele sit forgangne liv. Han svimlede endnu ved at tænke på Morganas skønhed og alle de fortryllelser, som her omgav ham, men besluttede dog at forlade slottet den næste dag, uden selv at vide hvorfor. Men da morgenen kom, og han atter så den skønne Morgana, så var hans beslutning glemt, og den kom kun igen så ofte han vaktes af sin sælsomme glædesrus ved lyden af en kilde, eller når han

om aftenen så ud over havet. Således gik flere dage hen, og daglig voksede fortroligheden mellem Sigurd og den skønne tryllerinde; men han bar endnu bestandig sit blå akselskærf og så ofte på det, uden at erindre hvem der havde givet ham det; dog var det altid ligesom en anelse om noget forbigangent holdt ham tilbage, når han i en fortrolig stund var nær ved at give efter for den skønnes alt for mægtige fortryllelser.

Sigurd var ikke den eneste, som beundrede den skønne Morgana; hendes trylleslot, som så pludseligt var kommet til syne, havde straks vakt stor forundring hos venderne, og mange unge mennesker kunne ikke modstå lysten til at nærme sig det og betragte dets sælsomme skønhed nærved. Når Morgana stundom i al sin pragt lod sig se på den gyldne altan, så faldt de hedenske ynglinge til jorden, blændede af hendes skønhed, og tilbad hende som en mægtig gudinde. De oprejste altre for hende og forglemte for hende deres afguder så vel som deres elskede. Dette opvakte stor forvirring i landet; de hedenske præster skreg højt over hende og kaldte hende en farlig heks, som skulle udryddes af landet, førend de forladte guder i deres vrede fortærede dem alle.

Folkets ældste holdt med afgudspræsterne, så vel som alle fædre og mødre, som så deres døtre forladte. Snart samledes en hær imod slottet for at bestorme og ødelægge det; men en dristig hob forblindede ynglinge forsvarede det, og daglig forefaldt der blodige optrin uden for borgen. Forsvarerne selv anså den for så hellig, at ingen endnu havde vovet at betræde den.

Men en morgen nærmede en dristig ung kriger sig slottet og blev indladt. Vindebroen rullede op efter ham ligesom for

Sigurd, og han blev modtaget på samme måde af de dansende blomsterpiger og ført for den skønne Morgana. Snart vandrede også han, som en drømmende elsker, omkring hende og glemte sin sørgende brud og den hele verden, i den fortryllede blomsterhave og dens mægtige herskerindes gyldne haller. Da Sigurd så ham, syntes han at kende ham, men erindrede sig ikke hvorfra, og ligeledes gik det den fremmede kriger. Det var den unge vender, hvis skønne brud Sigurd engang havde bortført, men frivilligt givet tilbage igen efter den raske sejrsdyst. –

En dag hørtes der udenfor borgen et stort skrig, som vakte Sigurd og den unge Thorvald af deres drømmende tilstand; de greb deres våben og besteg borgmuren for at forsvare deres skønne herskerinde. Nu så de fire kristenhelte i spidsen for de angribende, og de forvovne unge karle, som udenfor beskyttede borgen, faldt for fode i deres blod for de drabelige kæmpeslag. Det var Rudolph og hans tapre brødre, som nu endelig havde fundet det fortryllede slot, hvorfra de ville udrive deres forblindede ven. Men Sigurd kendte dem ikke; han slyngede forbitret et kastespyd imod dem og ramle Rudolph så hårdt, at brynjen kløvedes og spyddet sad i hans venstre skulder. Da Rudolph segnede til jorden, sortnede det for Sigurds øjne, og han syntes at kende den høje krigers stemme, som råbte: "Sigurd, Sigurd! Det var din ven, du slog!" – Men snart forjog kamptumlen det ængstende lysglimt, der gik op for hans sjæl som et flygtigt lyn; for nu blev striden heftigere, og da Eisten så Rudolph bløde, blev han så rasende, at ingen længere kunne stå ham imod. De få vendiske ungersvende, som endnu forsvarede borgen udenfor, tog flugten, og nu strømmede en hel hær imod

borgen for at storme den, med Eisten og Halfdan i spidsen, medens Guttorm sørgede for den sårede Rudolph. Sigurd fo'r mod Eisten, Thorvald imod Halfdan, og begge stred mandigt med sten og kastespyd. Da trådte den skønne Morgana ud på altanen, og de forbavsede fjender tabte sværdene af hænderne og beundrede hende; men snart forsvandt denne korte fortryllelse – de greb igen til deres våben for at storme, og nu så de først, at der kun var to mænd, som forsvarede slottet. Da kastede Morgana et guldæble ud over muren midt blandt de talrige fjender, og da enhver ville gribe det, opkom herover indbyrdes strid mellem de vilde hedninger; de vendte våbnene forblindede mod hinanden og glemte både Morgana og hendes fortryllede slot.

Men Eisten og Halfdan bekymrede sig ikke om de andre, men ville nu alene bestorme borgen. Sigurd og Thorvald gjorde dem tapper modstand. Morgana frygtede dog med rette den stærke Eistens overmagt, som alene havde fældet så mange. Sværdet havde han for længe siden splintret på vendernes pander; ligesom kæmpen nu fo'r mod muren med en uhyre jernstang for at nedbryde den og åbne sig en gennemgang, udstænkede Morgana fra altanen en håndfuld vand af en sølvskål i luften – pludselig indhylledes det hele slot af en tæt tåge og så ud for de forbavsede krigere som et luftsyn af skinnende skyer, der forsvandt og opløste sig i tågen. Da harmedes Eisten storlig; han så med blusel, at han kun kæmpede mod skyer og tåger, og han kastede jernstangen så hårdt imod jorden, at den blev krum og næsten skjultes under muldet derved.

Da venderne så, at slottet var forsvundet, glemte de af forundring striden om guldæblet, og det så meget mere, da

denne sælsomme trolddomsgave også under striden var forsvundet mellem hænderne på dem. De drog nu hver sin vej, og brødrene fra Burgunderholm blev ene tilbage.

Rudolph sad bleg med forbunden skulder på en sten og løftede besværgende sin højre arm imod himlen, da slottet forsvandt for hans øjne: "Fordømte kogleri!" – råbte han – "så sandt Gud lever! Jeg vil frelse dig, Sigurd! Om du endog slår mig den højre arm lam som den venstre, og om jeg så skal lade mit liv derfor. Lad os ikke forlade dette sted, brødre! Lad os opslå vort telt her og tøve til tågen er forsvunden, at vi kan se, om det har været blændværk, vi har kæmpet imod, eller ikke!"

"Elendige skygger har det været" – råbte Eisten fortrædeligt og satte sig så hårdt på en sten, at den gnistrede – "før vil jeg slås med Satan selv, når han er grammest, end med sådanne luftkarle uden kød og ben."

"Hvordan det så er" – sagde Rudolph og så på sin blodige arm – "marv og kraft har der dog været i den hånd, som sendte mig denne hilsen, og var det kun et skyggebillede af Sigurd, vil jeg ikke trækkes om reb med ham selv."

"Det *var* ham selv" – sagde Halfdan – "jeg kendte ham tydeligt; han havde endog det blå akselskærf på med den underlige skrift, som han første gang bar, da han stred så muntert ved min side mod venderne; men hans åsyn var ikke så lyst som før, og hans øjne tindrede ikke i dag af frejdig kamplyst: de brændte ligesom med en fortærende flamme, og han kendte vist ingen af os, selv ikke dig, broder Eisten! som han dog tog bravere imod, end alle de hedenske galninge tilsammen. – Jeg havde også med en karl at gøre" – vedblev

Halfdan – "som havde hjertet på det rette sted; når to alene vil forsvare en borg, må det også være sådanne svende."

"Sladder!" – råbte Eisten og slog en bule i sit skjold med knoen – "de har ikke forsvaret borgen: det var heksen, som holdt os alle for nar, med mindre vi har alle været gale i dag og taget luftkasteller for slotte og tomme skygger for helte."

"Som du vil, broder Eisten!" – svarede Halfdan – "når du er vred, ser du ikke så nøje efter hvad du slår på; men at du dog ikke så ganske har fægtet i luften i dag, det har mangen dunhaget vender måttet bekende, som nu ligger tavs på sletten; og mangen vendermø græder vist i nat, for hendes troløse brudgom er falden."

Medens de andre brødre endnu talte om, hvad de skulle tro om Morgana og hendes slot, havde Guttorm travlt med at opslå teltet. Han havde heller ikke glemt at tage levnedsmidler med, og da alt var velberedt i teltet, kaldte han brødrene ind. "Lidt må vi vel nyde" – sagde han – "inden vi lægger os til hvile; men vi har ikke meget at tage til, og skal vi ligge længe her og belejre dette luftslot, så ser det galt ud med husholdningen. Du må ikke være for grov, broder Eisten! Du var ellers mand for at fortære hele vort forråd på én gang." Rudolph og Halfdan smilede; men Eisten satte sig straks til bords: "Spis kun frisk, brødre!" – sagde han – "jeg levner dog intet til i morgen alligevel; men så længe her er brød i landet er jeg mand for at skaffe til os alle – havde jeg kun mit gamle gode sværd, som den helvedes dværg fordærvede mig!"

Rudolph var mat af sit sår og havde ofte møje med at holde sig oprejst; han lagde sig også først til hvile. "Én af os må dog holde vagt i nat" – sagde Guttorm – "vi er ene her midt i et

fjendtligt land, og havde hedningerne ikke i dag behøvet vor hjælp, havde de visselig alle vendt sværdet imod os."

"Jeg rejser mig ikke af stedet, før fjenden kommer, eller der er noget at tage hånd i" – sagde Eisten, idet han lagde hovedet på sit skjold og sov ind.

"Gak du kun også til ro, broder Guttorm!" – sagde nu Halfdan, som så, at Guttorm blev fortrædelig – "jeg våger gerne en stjerneklar efterårsnat, når jeg kun har mit sværd og min harpe med." – Guttorm var træt og sov snart ind; men Rudolph våndede sig ofte på sit leje. Det hørte Halfdan og sukkede lønligt derved; for han frygtede, at Rudolph havde fået sit banesår; nu mærkede han også først, at han elskede Rudolph højest af alle sine brødre.

Hen ved midnat kaldte Rudolph på ham, og Halfdan gik hen og stod ved hans leje. Da tog Rudolph sin broders hånd og sagde: "Vil du love mig én ting, broder Halfdan! – Du er skjald, og har mest hjerte af alle os brødre; du kan også bedst føje dine ord, og i din mund vil et sørgeligt budskab tabe meget af sin beskhed – hvis jeg dør af dette sår eller siden af et andet i krigen, og du kommer til at lukke mine øjne og synge min gravsang for brødrene, vil du så bringe hilsen fra mig til den, jeg har kærest af alle? Det er liden Elna på Hokelet-borg; sig hende, at jeg elskede hende tro til min sidste stund! – Men lader Gud mig leve, da bevar min løndom tro! Der er ingen, som ved den, uden du og min kære Sigurd."

"Broder Rudolph!" – sagde Halfdan bevæget – "der har du min hånd! Jeg skal være dig en tro broder i dette som i alt andet; men Gud lade mig aldrig overleve dig! Du er den eneste, som elsker mig ret i verden. Sov nu roligt, broder! Og bedrøv mig

ikke mere med sådanne tanker! – sig mig kun ét! Tror du, jomfru Elna elsker dig?" – "Jeg håber det vist" – sagde Rudolph. – "Så dør du ikke heller, broder!" – svarede Halfdan trøstigt – "så har du mere liv, end jeg – Gud velsigne dig!" Dermed trykkede han broderens hånd og forlod ham.

Nu gik Halfdan rundt om teltet og så om alting var roligt; derpå satte han sig på en sten og så op på den stjerneklare himmel. Hans øjne søgte Karlsvognen og fandt den; det stjernebillede havde han forunderlig kært: Det var næsten det eneste, som han bestandig genkendte, og det havde han så mangen nat set tindre over kongeborgen i Sjølund, når den skønne kongedatter slumrede, og han gik ene og ubemærket forbi hendes vindue med sin harpe. Nu så han det kære stjernebillede fjernt over havet, og han rørte sagte de bævende strenge og nynnede:

Evig du ruller
Over min isse,
Funkler i natten,
Oh, stjernekarm!
Visselig svæver
Over din aksel
Englen, som skuer
Min stille gang.
Ej går jeg mere
Hisset om borgen,
Hvor nu du slumrer,
O kongemø!
Og når du åbner
Mørkeblå øje,

Svæver til vinduet,
Ser over havet
I morgenglans –
Og når de sorte,
Glinsende lokker
Skønt dig omflagre
I morgenluft –
Ser du ej skjalden
Sidde på stenen
Ene ved havet –
Mon du da spørger:
Hvor er nu skjalden?
Hvor er den stille
Sanger bortgangen?
– Fjernt han nu sidder
Ene i natten,
Medens du slumrer,
O kongemø!
– Brødrene hvile
Trygt under teltet;
O! Men han sukker,
Som jeg har kærest
Engelen svæver
Over min isse
På stjernekarm.
Skal jeg nu lukke
Broderens øje,
Skal jeg oprejse
Hans bautasten –

Hæv mig, o engel!
Højt da fra valen!
Og lad mig flyve
Med dig i natten
På stjernekarm!
Lad mig i flugten
Guldstrengen røre
Hist over borgen,
Hvor du nu slumrer,
O kongemø!
Da skal du drømme
Venlige drømme,
Og når du åbner
Mørkeblå øje,
Og når de sorte
Glinsende lokker
Skønt dig omflagre
I morgenluft –
Da skal du spørge:
Hvor er nu skjalden?
Hvor er den stille
Sanger bortgangen?
– Men han ej sidder
Mere på stenen
Ene ved havet;
Han er bortfaret,
Han er bortrullet,
Flyver med englen
På stjernekarm.

Halfdan sad endnu vemodig og legede med sin harpe, da så han nogen komme ud af teltet, men det var ingen af brødrene: Det var en lille, uanselig skikkelse; han gik den hurtigt i møde og kendte nu Surting. "Hvad gør du her? dværg!" – sagde Halfdan truende – "med os har du intet at skaffe! Hvad skalkestykke har du nu igen for med os?" – "Det skal du få at vide i morgen!" – svarede dværgen og lo. – "Får broder Eisten dig engang fat" – vedblev Halfdan – "så vil han nok takke dig for sidst – han har ikke glemt den streg, du spillede ham med hans gode sværd."

"Det kan nok være!" – sagde dværgen – "men siden jeg ser, I vil skaffe Sigurd ud af hans fangenskab, så vil jeg dog give jer et godt råd: Al jer styrke nytter her til ingenting; med lempe kommer I lettest ind på slottet – men tag jer i agt, at det ikke går jer værre end Sigurd! Og har I større magter at stole på end han og jeg, så lad os nu se, hvad de duer til!" Med disse ord sprang dværgen bort, og Halfdan vidste ikke, hvad han skulle tro om dette sælsomme nattebesøg. Han gik ind i teltet og så, at brødrene lå roligt og sov. Rudolph våndede sig ikke som for, men lå stille og smilede i drømme. Da gik Halfdan ud igen og skuede hen over havet mod Sjølund; han så hvor stjernerne efterhånden dalede og forsvandt, og da morgenrøden frembrød, var al tågen forsvunden – slottet stod der igen og strålede herligt for hans øje med sine glimrende tårne og gyldne mure. Fortryllet af det skønne syn, greb han stærkt i harpen og vakte de slumrende brødre, idet han sang:

Vågner og skuer
De gyldne luer!
Med farvestrømme

De prægtigt svømme
På himmel og hav.
Se! Slottet blinker
Som morgenrøden –
Til sejr det vinker
Eller til døden,
Mens lyset stiger af nattens grav.
Småfuglen rører
Den muntre tunge –
Vågner og hører
Hvor lærken mon sjunge
Med ensomme vogter sin morgensang!
Vågner og skuer
De gyldne luer!
Halfdan jer vækker med harpeklang!

10. kapitel

Da Rudolph vågnede, mærkede han med forundring, at hans sår var lægt. Han sprang rask fra sit leje og spurgte brødrene, hvordan det hang sammen, og om han måske kun havde drømt, at han var dødeligt såret af Sigurd.

"Farligt var såret rigtignok" – sagde Guttorm – "men nu mærker jeg da, Gud ske lov! at det ikke var dødeligt,"

"Hvad er dette!" råbte nu Eisten og trak et langt sværd frem, som havde ligget under hans hoved – "fjenden må have været her i nat, mens vi sov; men så undrer det mig kun, at han ikke har hugget mit hoved af med dette sværd; for skulle det gå af for noget glavind i verden, måtte det visselig være et sådant." Nu svang han det store slagsværd i sin hånd og prøvede det straks mod en kampesten. Sværdet klang vældigt og kløvede stenen i første hug. "Herligt!" – råbte Eisten – "sådan en stenkløver har jeg længe ledt efter." Halfdan viste nu de forbavsede brødre slottet, som næsten blindede deres øjne med sin glans; han fortalte dem også dværgens nattebesøg. Da blev Rudolphs åsyn mørkt: "Så har han da med sine fordømte kunster lægt mit sår!" – udbrød han med harme – "før måtte det blevet mit banesår! Og det sværd, broder Eisten! det er vist også en gave af dværgen. Kast det fra dig, broder! Det er et ulykkessværd!"

"Nej, da måtte jeg være en dosmer!" – svarede Eisten – "det sværd skilte jeg mig ikke ved, om så Satan selv havde givet mig det; med det kunne jeg hugge ham sønder og sammen."

"Da ville jeg dog ikke bytte med dig, broder!" – sagde Rudolph – "mit sværd kan ikke bide i sten; men når jeg har det i

min hånd, ved jeg, Gud er med mig; for det er et kristent riddersværd; men det er dit ikke."

"Last mig ikke min gode stenbider!" – råbte Eisten, halvt opbragt – "jeg vil nødig vise andre end vore fjender, hvad den duer til."

Nu afbrød Guttorm hastigt brødrenes trætte og gjorde dem opmærksomme på, at der ingen kamp behøvedes i dag for at komme ind i det fortryllede slot, for broen var nede, og porten stod åben.

"Nuvel!" – sagde Eisten – "så har heksen vel i nat sadlet sit kosteskaft og er redet til Bloksbjerg, skal vi se, og vi må nøjes med at kaste reden efter hende i stumpevis. Det var også en skam at slås længere med en kvinde, om hun så var Fandens egen oldemoder!"

Derpå drog brødrene mod slottet, og jo nærmere de kom det, jo stærkere blev lysten hos dem alle efter at se dets forborgne herligheder; men Rudolph blev urolig over denne attrå. Han havde et helgenbillede og en rosenkrans på sit bryst; derpå så han ofte, og det var ligesom noget holdt ham tilbage. De så ingen på muren eller ved porten – Eisten og Halfdan gik uden betænkeligheder over broen; men Guttorm sagde til Rudolph: "Bliv du noget tilbage, broder! og er der ugler i mosen, skal jeg give dig et tegn, at du kan komme os til hjælp udefra! Du er den bedste kristne af os alle, og her har måske den onde sit spil, derfor er det ikke af vejen at have en tro ven i ryggen!" – Dermed fulgte han de andre. Rudolph stod et øjeblik stille og overvejede, hvad her var at gøre; men nu tænkte han på Sigurd og hans heftighed den forrige dag, og han frygtede, at Eisten ikke skulle fare lempelig med den forblindede. "Er jeg bedre

kristen end de andre" – tænkte han – "så bør jeg just her gå forrest, hvor måske faren er størst." Han skyndte sig nu også at indhente de andre; men idet han ville sætte foden på broen, rullede den op for hans øjne, og han hørte, at porten indenfor lukkede sig efter brødrene med en hul klang. I det samme hørte han også sang og liflig strengeleg i borgen. Da blev han såre bekymret for brødrene og vidste ikke, hvad der var vederfaret dem eller på hvad måde han skulle befri dem af dette sælsomme fangenskab. Idet han således gik, rådvild og sorrigfuld, udenfor de skinnende guldmure og harmede sig over sangen og lystigheden indenfor, som han nu frygtede også havde bedåret hans stærke brødre – så han langt borte en skikkelse, som han syntes at kende, og da den kom nærmere, så han, det var Surting, som nærmede sig langsomt og græd. For første gang var synet af dværgen ham mindre modbydeligt. Han følte medlidenhed med den lille pudsenmager, fordi han syntes bedrøvet. "Græde kan vist ingen ond ånd" – tænkte han – "og Surting har dog altid ment det godt med mig. Han er nu det eneste væsen, som kender mig her og nærmer sig venligt til mig i dette fjendtlige land; måske kan jeg også trøste ham i hans sorg. Kom kun nærmere, Surting!" – sagde han nu til dværgen, som blev stående i nogen afstand – "af mig har du intet at frygte! Sig mig hvad du græder for – måske kan jeg hjælpe dig!"

"Det var bedre, du hjalp Sigurd og dine brødre nu" – svarede Surting – "inden den mægtige Morgana forvandler dem alle til krager og ravneunger eller flyver bort med dem og sit trylleslot til en anden verden! Mod hende kan jeg ingenting udrette, og til hendes luftriger har jeg mindre adgang end du; jeg har også nok at tage vare på i min egen lille verden; der er oprør blandt

de underjordiske, og de sorte har overhånd nu. Der går også en stor ulykke over Burgunderholm, som hverken du eller vi eller noget menneske kan afværge."

"Har du været på Burgunderholm?" – spurgte Rudolph hastigt – "hvordan går det jomfru Elna?"

"Spørg mig ikke derom!" – svarede Surting – "det vil du tidsnok få at vide; men der har du min bedste skat! Den kan hjælpe dig mere end jeg selv; mig ser du måske aldrig mere." Med disse ord gav han Rudolph det magiske dukkebillede i hånden, som han havde frataget Ulfson; og førend Rudolph kunne spørge ham om mere, var dværgen borte. Fordybet i sin bekymring for Elnas og sin fødeøs skæbne, stak Rudolph dværgens gave i barmen, uden at tænke på hvad det var. At rejse til Burgunderholm var nu hans første tanke; men da så han atter det underfulde trylleslot glinse lige for sig i solskinnet, han hørte atter sang og strengeleg indenfor de gyldne mure, og han tænkte på Sigurd og brødrene. Den hele dag gik han rådvild omkring slottet, lagde tusinde planer og forkastede dem igen, og da solen gik ned, sank han udmattet til jorden og vidste endnu intet middel til redning. "Arme Sigurd! Arme brødre! Hvorledes skal jeg frelse jer?" – sukkede han og kastede sig på knæ for at bede; da gled det besynderlige billede, som Surting havde givet ham, ud fra hans barm, og da han så det, glemte han at bede, men nye, urolige tanker opsteg i hans sjæl. Han greb hastigt det sælsomme billede, og jo længere han betragtede det, jo mere forvirredes hans tanker. Det var ligesom han kunne skue gennem jorden og se mange tusinde dværge, som hamrede guld og sølv i deres travle værksteder. Han så ud over havet og syntes at se dejlige kvinder, som

svævede på bølgerne og sang. Også i luften syntes han der svævede mangfoldige underlige skikkelser, som hviskede utydeligt mellem hverandre; men på valpladsen, hvor kampen havde stået den forrige dag, så han nogle lange, smalle skikkelser, som dansede i måneskinnet om de ubegravne hedninges lig. Deres visne, indtørrede legemer skinnede som ildstøtter; dem så han også på en høj, som hedningene brugte til rettersted – der dansede de tørre ildmænd lystigt under galgen. Da han så dette, blev han forfærdet for sig selv; han kom sin døende faders sidste ord i hu, og hans mistanke til dværgen kom igen. Da tog han Surtings mistænkelige gave og kastede den fra sig af al magt – det løndomsfulde billede fo'r hvinende gennem luften; men Rudolph så ikke efter det. Så snart det var ude af hans hånd, forsvandt alle de forvirrede syner, og han kunne atter samle sine tanker og bede. Som han nu lå og bad med rosenkransen i sin hånd, faldt der ham pludselig en tanke ind, ligesom en indskydelse af gode ånder. Han tog helgenbilledet frem, som han bar om sin hals i en silkesnor; det var St. Alban – "Fromme helgen!" – sagde han – "tilgiv, at jeg skiller mig fra dig! Jeg havde tænkt, du skulle følge mig til min dødsstund; men kan du, som man siger, ophæve trylleri og åbne de forblindedes øjne, så frels nu min ven og mine brødre! Bliv en skytsånd for dem og forlad kun mig! Gud og hans hellige engle vil dog ikke forlade mig!" Derpå kyssede han ærbødigt sin kære skytshelgens billede, gik tæt hen til borgen og kastede det med lempe ind over muren. Der var nu tavst derinde som i en grav; men snart hørte han en liflig harpeklang og kendte sin broder Halfdans stemme, som sang:

Jeg ånder igen –
Bedøvende blund! Du er veget;
I svimlende rus sank jeg hen –
Er en engel nu til mig nedsteget?

Jeg hører ej mer
De toner, som sjælen forvilded;
O fryd! Jeg blandt roserne ser
St. Alban! dit hellige billed.

Kom, hvil ved mit bryst!
Giv sjælen sin frihed tilbage!
I hjertet der vorder så lyst –
Jeg mindes de forrige dage.

Jeg ser dig igen,
O stjernekarm! Hist hvor du blinker –
På himlen ruller du hen
Og did med min elskov mig vinker.

Opvågner igen!
Op, brødre! Og knus eders kæder!
I rosenduft helten sank hen;
Men helgenen duften adspreder.

Op, grib eders sværd!
Op, stærke broder, af blundet!
Fly, nattens koglende hær!
St. Alban sejr har vundet.

Da Rudolph hørte Halfdans sang, blev han såre glad; straks efter hørte han også larm på slottet og kendte nu Eistens vældige stemme: "Op med de forheksede blomster, og ned med det Helvedes slot!" – råbte kæmpen – "her skal ikke blive sten på sten tilbage!" Nu så Rudolph, hvorledes luften fyldtes af de dejligste blomsterblade, både af roser og blussende valmuer og mangfoldige fremmede tusindfarvede blomster; men de faldt ikke til jorden igen; de fløj bort, som skyer af spraglede sommerfugle, og forsvandt med glimrende flagren i den stjerneklare luft, ledsaget af kælne bævende toner.

Rudolph hørte nu også, hvor de gyldne mure klang for Eistens vældige glavind; men da så han den skønne Morgana fremtræde på altanen, og alting blev stille. Et sort stjernegevandt omflagrede den høje blændende skønhed, og i den liljehvide hånd holdt hun et scepter af blomstrende rosenstængler; det udstrakte hun over heltene og sagde med en sød, men bebrejdende stemme: "Vilde, kolde stenmænd! I er stærke, men følelsesløse, som jeres forstenede Norden, og livet isner og opløses omkring jer. I er ikke værd at oplive med skønhedens smilende stråler! Som nordenvinde bortvejrer I mine herligste blomster og stormer fjendtligt og vildt mod kunstens højeste værker. Nu skal I aldrig mere se mig og min gyldne bolig, og jeres savn skal være min hævn!" Derpå slog hun i luften med sit rosenscepter – i samme øjeblik var både hun og slottet forsvundet, og de forbavsede brødre stod på en øde vild mark, omsusede af kolde efterårsvinde, og syntes endnu at skimte det glimrende trylleslot langt borte i de flygtende skyer.

Men nu ilede Rudolph glad i brødrenes arme. En fremmed kriger stod, som himmelfalden, imellem dem; men det var ikke

Sigurd – det var den forblindede Thorvald, som nu i den kolde efterårsnat ligesom opvågnede af en vidunderlig, skuffende sommerdrøm. Han kom sin forladte sørgende brud i hu; og han vendte vemodig tilbage til slægt og venner, efter at han først havde omfavnet og takket de tapre kristenhelte og lovet dem at blive en kristen som de.

Men Rudolph blev bedrøvet, da han ikke fandt Sigurd blandt brødrene. Ingen af dem kunne give ham mindste besked om den forsvundne ven; for de bekendte med blusel – og Eisten stampede i jorden ved at erindre det – at de pludselig var blevet så fortumlede af de henrivende toner og syner og så bedøvede af de duftende trylleblomster i slottet og den dejlige have, at de straks havde glemt alting i verden og var bortrevet i hvirvlende glædesdans af de yndige blomsterpiger. De havde heller ikke hørt op at danse og juble, før de alle var segnet til jorden og slumret ind blandt de bedøvende blomster. Dog havde ingen af dem set den skønne Morgana selv førend i det øjeblik, hun og slottet forsvandt for deres øjne; men Sigurd havde de slet ikke tænkt på før nu.

"Så har den mægtige tryllerinde vel bortført ham med sig!" – sukkede Rudolph og fortrød, at han ikke selv havde været med brødrene på slottet og opsøgt ham.

"Jeg ville ønske, du havde været med, min gudfrygtige broder!" – sagde Eisten – "så havde jeg dog fået at se, om du dansede bedre end vi andre. Jeg har aldrig slået mig løs på den måde før; men jeg skulle dog ikke fortryde det, hvis kun du havde været med, Rudolph! Så havde ingen af os haft noget at lade den anden høre."

"Jeg bebrejder jer intet, kære brødre!" – svarede Rudolph – "det var vist næppe gået mig et hår bedre. Men hvem skal nu opsøge Sigurd? Ingen af jer har ham så kær som jeg – og jeg kan nu ikke tumle verden rundt efter ham; til Burgunderholm må jeg – en rædsom anelse betynger mit hjerte; Surting har været hos mig i nat og sagt mig, at en stor ulykke går over vor fødeø – jeg ved ikke, hvad det er; men jeg må derhen, om jeg så skal svømme over det oprørte hav!"

"Dværgen har haft dig til nar!" – svarede Eisten – "hvad ulykke skulle det vel være? Fjenden kan det jo ikke være, ham har vi givet andet at tænke på her, og mod andre ulykker ved jeg heller intet råd."

"Jeg må dog af sted!" – sagde Rudolph – "en fiskerbåd ser jeg hist ved stranden; med den vil jeg begive mig på dybet og befale mig Gud i vold – kunne jeg kun være rolig for Sigurd!"

"Der er min hånd!" – sagde nu Halfdan – "jeg skal opsøge ham, var det så ved Verdens ende, og du skal ikke se mig for dine øjne, før jeg bringer ham frelst i dine arme! Jeg ved, hvad der nu så mægtigt drager dig ud på dybet. – Gud være med dig, broder! Måtte vi alle engang samles glade i vor faders gamle hal på vort kære Burgunderholm, så vil jeg takke vor Frelser derfor på den hellige grav – det lover jeg her for Guds ansigt!"

"Ædle broder Halfdan!" – udbrød Rudolph og omfavnede ham – "du har lettet en sten fra mit hjerte. Og nu farvel, I trofaste brødre!"

"Men, broder Rudolph!" – sagde Guttorm – "vil du endelig styrte dig i døden og betro dig til det vilde hav på en ussel åben fiskerbåd? Drag hellere tilbage til vor snekke! Eller tøv til der kommer en anden, hvis fjenden allerede har taget den!"

"Her er ingen tid at dvæle!" – svarede Rudolph – "jeg vil før forgå i nat, end tøve her til det bliver dag. Men hvad har I andre nu i sinde?"

"Til hjemmet står ikke min hu" – svarede Eisten – "jeg vil slå mig så længe gennem verden til jeg finder min overmand – så vil jeg lægge mine ben, hvor jeg falder, og have mit gode sværd med mig. For det første følger jeg nu Halfdan! – jeg tænker, broder Guttorm gør det samme. Vi tre er vante til at færdes sammen. – Skade, du nu har fået hjemve, Rudolph! Du har været os en brav stridsbroder. – Den raske Sigurd finder vi vel igen! – Kan det ikke være anderledes, så farvel da, broder! – Går du til bunds, så tænk på os og giv os et broderligt varsel! – Hvis ikke, ses vi vel igen!"

"Det gør vi vel i alt fald, håber jeg" – sagde Rudolph – "glem kun ikke, stærke broder! hvad moder sang ved din vugge!" – Rørt trykkede han nu brødrene i de trofaste hænder og ilede til båden ved den urolige strand. Hurtigt stødte han fra land og forsvandt snart for deres øjne, som en søfugl på de brusende bølger.

"Han forgår!" – råbte Guttorm – "det er et afsindigt foretagende; men han ville jo ikke lade sig råde."

"Det kan jeg lide ham for!" – svarede Eisten – "hvad han vil, det vil han, skal han så lade sit liv derfor; derpå kan jeg kende, han er min broder."

"Gud holde sin hånd over ham!" – sagde Halfdan – "men synker du, elskede broder!" – føjede han sagte og sukkende til – "så synker du dog ikke håbløs: Liden Elna elsker dig jo."

Nu opsøgte brødrene deres heste, og førend solen stod op, red de muntre over mark og eng i det fjendtlige land, hvorhen

lunet eller hændelsen ville, beredte til kamp eller gæstfri modtagelse, alt eftersom de fremmedes hu stod til, som de gæstede.

11. kapitel

Imidlertid gik Sigurd alene i en mørk egeskov ved kysten, med det magiske billede i hånden, som dværgen havde givet Rudolph, men som den fromme kristenhelt forfærdet havde kastet fra sig, da han opdagede dets sælsomme virkninger. Det var faldet indenfor muren i Morganas fortryllede have, hvor Sigurd netop da gik alene i underlige drømme og så månen skinne fjernt over havet. Den mægtige Morganas billede svævede dengang endnu bestandig i yndige tillokkelser for hans sjæl. Atter var en dag bortdrømt i de fortryllende buegange og i løvhytten, som var den skønne tryllerindes yndlingssted, men hvor den vemodigt rislende kilde dog ligesom kølnede ynglingens flammer og vakte dunkle anelser i hans urolige hjerte. Han havde som sædvanlig opsøgt de ensomste gange i haven, hvorfra han kunne se ud over havet; og da kom atter en dunkel erindring om den forladte havpige tilbage og opvakte en forunderlig strid i hans hjerte.

Som han således gik ene og urolig i en afsides gang i haven, faldt det magiske billede ned for hans fod. Han tog det i sin hånd og betragtede det, og da gik det ham ligesom Rudolph før: Hans øjne blev opladte for elementåndernes hemmelige verdener; men han blev ikke forfærdet over det som Rudolph; han blev såre glad og mærkede, at dette billede var en mægtig alrune, om hvis tryllekraft han så ofte havde hørt tale i sin barndom. Det menneske, vidste han, som var så lykkelig at finde en sådan skat, var ved den i forbindelse med alle naturånder og kunne ved dem beherske den hele legemverden. Det første, han så, var de velbekendte underjordiske i deres

dybe, travle værksteder; men det var dog ikke de samme, som han havde kendt fra sin barndom; disse var større, men langt grimmere og mere vanskabte, end de burgunderholmske, og ikke nær så godlidende at se til. Han vendte derfor også straks øjet fra dem igen og så nu tusinde små væsner i luften, ligesom flyvende småbørn, der flagrede venligt omkring ham og syntes at vente på hans befalinger. – "Bring mig ud af denne have!" – sagde han – "jeg har selv ikke magt til at forlade den; bring mig hist hen ved havet! Det bruser uroligt, som mit bankende hjerte. I denne dejlige blomsterhave får jeg dog aldrig ro til at glæde mig, og den skønne Morgana er dog ikke for mit hjerte, hvad hun er for mine øjne." Næppe havde han sagt disse ord, før han følte sig hævet sagtelig op over blomstertoppene, og han svævede let hen over græsset på marken, uden at nedtræde en eneste blomst. Først da han kom til skoven ved havet, fornam han, at han gik som sædvanligt, og nu forekom Morgana og hendes fortryllede slot ham som en skøn, vidunderlig drøm, men som han dog var glad ved nu var forsvundet. Han erindrede sig tydeligt igen sit hele forbigangne liv og fortrød såre, at han havde forladt sin kære Rudolph og hans trofaste kæmpebrødre. Da han nu hørte havet bruse, kom han også tydelig den dejlige havpige i hu, og han fortrød, at han så længe havde forglemt hende. Han bar endnu om sin skulder det havblå akselskærf, som hun havde givet ham natten før slaget på den vendiske kyst. Nu kendte han det først til fulde igen, og trykkede det med inderligt vemod til sine læber. Længe stod han ved havet og håbede at se hende igen; men forgæves: Bølgerne gik deres enstonige gang og ingen sang lød mere over dybet. Alrunen havde han gemt ved sit bryst og ville nødig tage

sin tilflugt til den; for han vidste fra de underjordiske, at de godmodige naturånder dog sjældent elskede det menneske, som beherskede dem med den mægtige alrune, og nu at fremtvinge den skønne, som før så frivilligt havde nærmet sig til ham, og måske ganske at tabe hendes kærlighed og tillid, ved at vise sig som hendes herre – det ville han ikke, om han endog havde magt dertil, hvilket han dog ikke vidste, men heller ikke ville forsøge på.

"Hun er vred på mig" – sukkede han – "og med rette; men når hun ser min fortrydelse og stadige hengivenhed, så kommer hun vist af sig selv igen og vederkvæger mit hjerte med sin liflige sang!" Således gik han den hele nat ved havbredden og så længselsfuldt ud over bølgerne, og først da solen stod højt på himlen, gik han længere ind i den dunkle skov for at hvile i dens skygger. Da så han en ensom hytte midt i skoven og blev glad ved at se menneskespor i denne vilde, ubeboede egn. Han gik ind i hytten, men fandt intet menneske derinde; dog så han ild på arnestedet og formodede, at hyttens beboer nylig var gået ud. Han besluttede at afvente hans tilbagekomst og satte sig på en mosbænk for at udhvile. Nu betragtede han først hyttens boskab og forundrede sig over det besynderlige bohave. På et stenbord lå en stor bog opslået med røde cifre, som han ikke kendte; ved siden af bogen stod et bækken med fint sand, og en jerngriffel lå ved siden. Ved vinduet stod en stor messingkugle, hvorpå alle himlens stjerner var afbildede; og et langt rør med glas i begge ender, var fastgjort over kuglen gennem vindueskarmen. På væggen hang udstoppede fugle, snoge og hæslige spraglede slanger, og i krogen ved arnen stod en lang menneskebenrad; på arnestedet selv lå usædvanligt formede

glaskar med rør, og en digel stod på ilden, hvori lå stumper af alle metaller. Han blev underlig til mode ved alt dette og kunne i særdeleshed ikke lide den nøgne benrad i krogen, som stod med udstrakt fod, ligesom den ville bevæge sig og tage sæde med ham ved bordet; og når han så på de røde bogstaver i bogen, var det ligesom stuen løb rundt med ham og alting blev levende. Han lukkede bogen hastigt i – og hørte nu menneskefodtrin udenfor. Han rejste sig, og en lille mand kom ham i møde, med nogle urter og rødder i sin hånd, og iført en sort kappe med indvirkede sølvcifre i den ildrøde flig. Han havde et kruset kulsort skæg, som nåede ham langt ned på brystet; hans øjne var små og mørke; de lå dybt inde i hovedet, men funklede livligt og stærkt den forbavsede gæst i møde. Sigurd syntes at genkende dette åsyn og blik uden at erindre hvorfra; for det lange skæg og den sære dragt syntes han ikke nogensinde at have set før. "Tilgiv" – sagde Sigurd – "at jeg har søgt hvile under jert tag! Jeg har forvildet mig i denne øde egn, og er glad ved at have fundet et menneske; for det holder jeg jer for, uagtet I ser underlig nok ud, og alt her omkring mig er mig besynderligt og fremmed." – "Du er velkommen" – svarede eneboeren og syntes at studse, idet han betragtede ham – "jeg vidste vel, her måtte komme en fremmed i dag; men dig havde jeg dog ikke ventet. Du ser ud til at være en kristen ridder; men stærk er du nok ikke i troen, og ser jeg ikke fejl, så kender jeg dig. Du er fra Burgunderholm, ikke sandt? Du besøgte engang Ulfson på Hokelet borg med en af Bonahvedes sønner; dengang så vi hinanden sidst." – "Er det muligt?" – råbte Sigurd forundret – "I er Ulfson selv!"

"Ganske rigtigt!" – svarede Ulfson – "lad ikke mit udseende og min bolig forundre dig! Jeg er blevet ked af verdens forfængelighed og er blevet eneboer – dog ikke for at drive tiden bort med bønner og salmer her, men for i uforstyrret ro at eftergranske naturens hemmeligheder. – Du havde ikke haft nødig at flygte fra min borg, da sidst vi sås – mod dig havde jeg intet i sinde. Jeg så straks, du var ikke af Bonahvedes slægt: dertil var din ånd for munter og fri. Sig mig nu dit navn og din byrd!"

"Mit navn er Sigurd Ib" – svarede han rask – "min fader og moder har jeg aldrig kendt, ej heller er jeg, hvad man kalder en ordentlig kristen – jeg ved ikke engang ret, hvad det ord vil sige; men jeg elsker livet og den skønne verden og vil gerne se og opleve så meget muligt på denne forunderlige Jord. Derfor er det mig nu også kært, at jeg træffer jer igen; jeg mærkede sidst da vi sås, at I var en klog mand, som havde set og hørt meget i verden. Hvad I fortalte mig om den skønne Morgana, har jeg siden selv erfaret var sandt. Jeg havde gerne tøvet længere hos jer sidst, havde dværgen Surting ikke sagt, I var en troldmand og stod os efter livet."

"Det ligner ham, den pudsenmager!" – sagde Ulfson – "men det undrer mig kun, at to helte, som jer lod jer skræmme for en enkelt mand. Hvad min trolddom angår, så er det en egenskab, man tillægger enhver fri og dristig ånd, som søger at afsløre livets og naturens løndomme og opsvinge sig til tingenes og kræfternes herre. Er du så videlysten, som du siger, og bindes du ikke af noget bånd, som hindrer åndens selvstændighed og frihed, så skal jeg gerne vise dig, hvad jeg har set og erfaret; men sig mig først: Er du virkelig aldrig døbt?"

"Nej" – svarede Sigurd – "men hvad gør det til sagen?"

"Meget!" – sagde Ulfson, og hans øjne luede – "den, som én gang er indviet til den blinde fordoms og underkastelsens rige, hans øjne åbnes aldrig for sandhedens og frihedens verden. Vær velkommen! du raske ubundne natursøn! Et menneske som dig, har jeg længe søgt; ved forenet kraft kan vi kun bortvælte den store sten fra livets kilde og opløfte sløret fra den løndomsfulde åndeverden. Du tror dog vel på en usynlig åndeverden, Sigurd! og på muligheden af at komme i forbindelse med den?"

"Derpå har jeg aldrig tænkt" – svarede Sigurd – "hvad jeg ikke kan se og høre, lader jeg stå ved sit værd og bekymrer mig ikke stort derom; men jeg har set underlige ting nok alligevel; det er kun skade, jeg ikke må tale derom."

"Du har altså set de underjordiske" – vedblev Ulfson – "de karle kender jeg måske bedre end du; men jeg frygter dem ikke mere end det støv, jeg træder på. Det er et usselt, lavsindet dværgefolk, uden sjæl og ånd for højere naturer –"

"Tal ikke så foragteligt om dem!" – svarede Sigurd ham – "på mange måder er de både klogere og mægtigere end vi. Lad dem være hvad de vil! De er brave folk; men jeg holder dog mere af ordentlige mennesker. En dejlig havpige har jeg også set; om hende er det ikke forbudt mig at tale. Hun var skønnere og elskeligere end nogen kvinde på jorden; men hende ser jeg måske aldrig mere i verden."

"Tag dig i agt for slig kærlighed, Sigurd!" – sagde Ulfson advarende – "den er farlig og kan koste dit liv. Har du én gang svoret en havpige troskab og du bryder den, så må hun dræbe dig, om hun også elsker dig og er blevet et lykkeligere væsen ved

dig. Ved menneskeelskov, må du vide, bliver havets og underverdenens beboere ligesom vi og ophører at være et åndløst spil af naturkræfter."

"Hvorledes?" – spurgte Sigurd glad – "kan en havpige blive et menneske som jeg, når jeg elsker hende?"

"Det kan ethvert underordnet naturvæsen" – svarede Ulfson – "men vogt dig! Du har megen modtagelighed for fremmede naturers indvirkning mærker jeg; benyt den klogelig til at vorde deres herre! Men lad dig ikke beherske af dem! Min erfaring må tjene dig til advarsel. At beherske naturen var tidligt min attrå; med stor livsfare opgravede jeg også en nat en mægtig tryllerod under galgen på den farlige Styrtebakke; ved den kom jeg i forbindelse med de underjordiske, men måtte derfor give dem min førstefødte til pant og modtage en skifting fra dem i hans sted. De skaffede mig rigdom og magt i overflødighed; men til sidst forsvandt skiftingen og tog den sjældne skat med sig, og med den var mit herredømme over den lavere natur forsvundet. Dog siden har jeg i min ensomhed udfundet en højere kunst, som kan sætte os i forbindelse med langt mægtigere ånder, og til at udøve den er det, jeg behøver din bistand."

"I slige sager er jeg aldeles ukyndig" – svarede Sigurd – "men kunne I med alle jeres kunster kun skaffe mig den skønne havpige at se igen, og uden at hun fortrød eller ophørte at have mig kær, så kunne jeg måske skaffe jer en alrune, hvis I kun ikke ville bruge den til at plage de stakkels underjordiske og deres lige dermed."

Ulfson så studsende på ham med et gennemtrængende blik og sagde derpå med et ligegyldigt smil: "Jeg sætter ikke mere så stor pris på at beherske en sjæleløs natur; døde rigdomme har

jeg haft nok af. Jeg har tømt nydelsernes bæger ud til bunden og er blevet ked af at beundres af lavere ånder end jeg selv. Vil du være min lærling, unge menneske! så må du hige mod en større verden end den, der nu fængsler dig til den smilende overflade af det blomstrende liv. Du må dristigt trænge frem til dets dybeste rødder og ikke ræddes for den dunkelhed, hvori de skjuler sig. Der gives magter, som er så højt over os, som himlen er over vort hoved og afgrunden er under vor fod; til dem må vi opsvinge os eller nedstige i deres dybheder, og vi er større og mægtigere end de største konger på jorden."

"Forstår jeg Jer ret" – svarede Sigurd – "så har jeg selv engang anet noget lignende. Jeg så engang i en stjerneklar nat en fattig pilgrim knæle for den mægtige guddoms billede, som de kristne tilbeder, og hans åsyn lyste så saligt, at jeg næsten misundte ham hans tro, og syntes han var rigere end den mægtigste konge på Jorden. Jeg besluttede også den gang at vorde en kristen, men har siden glemt det igen og vidste ikke heller, hvorledes jeg skulle blive det."

"Det var ikke min mening" – sagde Ulfson, og hans åsyn fordrejede sig krampagtigt – "at der er større magter til, end vort øje kan se og vort øre kan høre, det har du selv fornummet; men vi er frie ånder som de, og skal ikke underkaste os dem i blind tilbedelse og vorde deres trælle. Vi skal hæve os til dem, med vilje og kraft, og tilegne os deres magt for at vorde dem lige."

"Skulle det være muligt?" – sagde Sigurd – "jeg svimler ved at tænke derpå."

"Om herredømmet kæmper alle ånder" – vedblev Ulfson – "den, der ikke føler sig født til slave, kan dristigt oprejse sit

hoved mod den højeste ånd og sige: Jeg er fri som du! – Ja, hvor kraften ikke er indslumret under åget af en misforstået sygelig fromhed, der kan det frie naturlige menneske, som verdens og naturens herre, udstrække sin hånd mod det højeste og dybeste – og sige: Kommer hid! Jeg er jeres broder, I mægtige! Jeg vil dele jeres magt – eller fravriste jer scepteret." –

"Jeg gruer ved at følge Jer!" – afbrød Sigurd ham – "jeg har aldrig før vovet at tænke sligt, og jeg synes dødningen hist i krogen ler ad os."

"Dertil har den grund!" – svarede Ulfson med et hånligt smil – "vi er jo i visse måder dens frænder; benraden i os ler også, hver gang ånden ryster dens marv og føler stolt og fri, den er herre; men jeg har lært at tvinge denne forgængelighedens maner. Den er kun trævler og ben; jeg kan bortkaste den til sin broder der i krogen, og svinge mig ud fra den hvad øjeblik jeg vil. Den er min slave – jeg kan lægge den i lænker, når den vil hindre min gang –"

"Jeg forstår Jer ikke" – afbrød Sigurd ham – og Ulfson lovede, at alt skulle blive ham tydeligt. Han begyndte nu at undervise den opmærksomme lærling i al sin hemmelige visdom. Hele dagen sad Sigurd som fængslet til hans side og lyttede med spændt forundring på ethvert af hans ord. Det var allerede sildigt ud på natten, og ingen af dem tænkte på vederkvægelse eller hvile. Alt var nyt og besynderligt for den videlystne lærling. – Efter at Ulfson havde forklaret ham lovene for den synlige verden, for enhver bevægelse og forandring i naturen, og vist ham stjernernes gang og deres antagne indflydelse på menneskets liv og skæbne, så faldt talen atter på den mægtige åndeverden og dens lønlige forhold til naturen og mennesket.

Han forklarede ham nu hvordan sjælens højeste kræfter var bundet af legemet, men dog ved en løndomsfuld kunst kunne løses og sættes i forbindelse med andre og mægtigere ånder uden at indskrænkes af endelige love; og da Sigurd ikke kunne modstå sin lyst til at sættes i en sådan vidunderlig tilstand, bad han Ulfson gøre et forsøg, og han fremsagde straks nogle hemmelighedsfulde ord, idet han lagde sin hånd på Sigurds hoved og hjerte. – Da svimlede det for den opflammede ynglings øjne; han sank hen på mosbænken i en dyb slummer og syntes ikke mere at bemærke hvad der foregik omkring ham.

Da Ulfson berørte hans bryst, faldt den mægtige alrune til jorden, som Ulfson straks optog og genkendte. Da forbitredes han højlig mod sin sovende gæst og troede, Sigurd havde bedraget ham og selv frataget ham dette kostelige klenodie, hvad han før havde mistænkt dværgen for. Han greb allerede sin dolk for at støde den i den sovendes hjerte; men det var ligesom en usynlig magt holdt hans arm tilbage, og han så i det samme ligesom et luftigt skyggebillede, der straks igen forsvandt for hans øjne. Det havde pludselig mindet ham om hans forladte hustru, som han i så lang tid ikke havde tænkt på. Han kastede dolken til side og slog bogen op med den hemmelige skrift. "Ja, rigtigt!" – mumlede han, efter at han længe havde læst og grundet og gjort punkter og streger i sandet med den sorte griffel – "hun er i samme tilstand – de er forbundne i denne stund – men må adskilles for evigt, hvis min plan skal lykkes – hendes enfoldige tro kan berøve mig ham. – ja, rigtigt. En lykke, jeg ikke ofrede ham! – Han eller ingen kan være midler mellem mig og den mægtige. – Men hvem er han da, denne så lykkeligt begavede yngling? – Hvad skal hans skæbne vorde? –

Vil han ikke blive min herre, når han mærker, hvor vigtig han er mig? – Jeg vil udforske hans fødsel, mens han sover den kunstige søvn!" Derpå gik han til vinduet, beså den store messingkugle og betragtede nøje stjernerne gennem det mærkelige rør i vinduet. "Hvad ser jeg!" – udbrød han – "min søn! – ja, sådan er det – alt træffer ind på det forunderligste. Min førstefødte! Men hvad er dette? Han eller jeg skal dø! – dø i denne nat! Forfærdelige, uundgåelige skæbne! Hvad nytter så al min kunst mig til? – Skal han nyde frugterne af min møjsommeligt samlede kundskabsskat? Skal jeg? – nej, skal én af os falde for dette vovestykke, så skal det være ham – var han min søn så hundrede gange!" Han greb allerede dolken, men standsede og så atter på de truende stjerner. "Forsigtig!" hviskede han – "til midnat har vi begge frist; lad mig ikke sønderbryde det sjældne, farlige redskab endnu! – Jeg vil tøve til det yderste øjeblik, og han dør måske dog ikke forgæves – endnu kan han indhente mig den vældige ånd, som jeg søger, og har jeg først ham – så må den hele verden forgå – jeg står fast – og kan trodse kerubernes fyrste!"

Nu så han atter på stjernerne, vendte timeglasset og satte det ved siden af lampen på bordet. Selv satte han sig, med dolken i hånden, ved den sovende Sigurd på bænken og gav nøje agt på timeglasset og hver mine og bevægelse hos Sigurd. Stundom faldt også hans øjne på benraden i krogen, og en hidtil ukendt gysen fo'r over ham; for han syntes altid, at benraden grinede. Han så på Sigurds ansigt og genkendte træk af den elskende Marna fra den tid, hun var lykkelig og glad. Da blev han underlig til mode, og den kolde sved sprang ud af hans pande; men han så hastigt i den opslagne bog, og da var han kold og

rolig igen. "Hvad gruer jeg for?" – mumlede han – "er han mig da nærmere nu end før? Jeg har jo aldrig kendt dette menneske – han er mig en fremmed, om så alle stjernerne råbte: Han er dit kød og blod! – hvad spørger jeg om kød og blod? Er der noget, som lever og rører sig med kraft i ham, så lader jeg nok være at tilintetgøre det. Hvad skade tilføjer jeg ham vel? Er han nu ikke fri og lyksalig? Og just fordi jeg har løsnet ham fra kødet og benraden ved en velgørende søvn. Jeg lægger kun den sidste hånd på værket – og han er fri for evigt!"

Nu talte Sigurd i søvne, og Ulfson hørte nøje efter, men kunne ikke forstå hvad han sagde. Han så til timeglasset, og det var næsten udrundet; han tog atter dolken i hånden: "Nu er der ikke mange sandskorn tilbage" – mumlede han – "og stjernerne fordrer deres offer. Ser du ham, Sigurd! Så sig mig det nu! Ser du den mægtige, Sigurd! Så besværg ham at komme i din dødsstund!"

– I det samme hørte han noget røre sig udenfor og rejste sig forfærdet. Døren fo'r op, og tre mænd trådte ind med dragne sværd i hænderne. "Ja rigtig! En sortkunstner!" – råbte den ene. – "Se, her er han!" – råbte den anden og ilede hen mod den sovende Sigurd. "Har du myrdet ham, troldmand!" – sagde den tredje – "så er din sidste time nu kommet!" Sværdet glimtede i kæmpens hånd – og Ulfson sank til jorden i sit blod. Sværdet havde kløvet hans pande – det var den stærke Eisten, som svang det. Halfdan stod hos den sovende Sigurd. Guttorm tog troldmandens lig og kastede det hen til benraden i krogen. Timeglasset var udrundet; men Sigurd sov endnu roligt og fast og smilede venligt i drømme. Da blev Halfdan såre glad. "Vi kom tidsnok, brødre!" – sagde han – "se! Han sover trygt i den

forræderske morderhule og drømmer ikke om ulykken, som svævede over hans hoved. Vil I nu en anden gang tro mine syner? – Den varslende skygge har ikke bedraget os; men havde jeg fulgt jeres råd, var den raske Sigurd nu myrdet."

"Denne gang havde du ret, broder!" – sagde Eisten – "men væk nu Sigurd! For nu brænder jeg hundehuset af over hans hoved." Med disse ord tog han lampen og satte ild i spindelvævene og de tørre slanger under loftet. På et øjeblik stod hele hytten i lue; men Sigurd var ikke til at få vågen. Halfdan bar den sovende ud af flammerne, og Guttorm tog den store bog med, som han dog syntes var synd skulle brænde, førend han havde udforsket dens indhold. "Det er Cyprianus – det er en sjælden skat" – sagde han; men Eisten rev den af hånden på ham igen og kastede den i luen. "Du vil dog vel aldrig lære den sorte kunst?" – sagde kæmpen, og Guttorm tav og bluedes over sin nysgerrighed. Først da huset var afbrændt til grunden og solen stod op over havet, vågnede Sigurd på en lynghøj ved stranden hos de kære trofaste brødre og vidste intet af, hvad der var sket fra det øjeblik, han var indslumret i hytten.

12. kapitel

Den samme nat som Sigurd havde ligget i den magiske søvn i troldmandens bolig og smilet roligt, medens døden svævede over hans hoved – den samme nat sad Elna ene på Hokelet borg ved sin fromme moders dødsleje. Den sorte død var nu også kommet til Burgunderholm. Men førend den udbredte sine ravnevinger over den afsondrede klippeø, var gudsfrygten og fromheden uddød i de fleste hjerter, og et vanslægtet afkom af de fordum så brave burgunderholmere var efter den sidste krig med venderne kun blevet tilbage. Med den tapre Bonahvede var øens bedste mænd faldet, og de forblindede øboere, som siden fulgte Ulfson og adlød ham som deres konge, var svage vantrivninger af deres mandige fædre. Til de underjordiske satte de al deres lid, og, visse på disse mægtige venners beskyttelse mod enhver fjende og ulykke, forglemte de Gud og hans hellige ord og overlod sig til dobbel og svir. Kirkerne stod tomme; men kroerne og glædeshusene var altid fulde. Nu kom den sorte død og rev dem bort i deres dårlige glæde ved drikkebordene og de støjende gilder. Det hændte sig stundom ved de yppige bryllupper, at når præsten kom til brudehuset, sad alle gæsterne døde ved bordet, kulsorte i ansigterne og med fyldte bægre i de stive blå hænder. Den hele dag ringede klokkerne til lig, og der var snart flere at begrave, end der var levende til at sørge for deres jordefærd. Mange søgte at undfly døden ved at flygte til fremmede lande; men mange snekker drev om på havet, alene fyldt med sorteblå lig. Blomsterne visnede på mark og eng, kvæget døde på stald og på slette, de vilde dyr lå som ådsler i deres huler, fiskene svømmede livløse

om på de stinkende vande, og ingen fugl sang mere over de tusinde grave. De underjordiske lod sig ikke se; men ofte hørtes frygtelige drøn under jorden, som klang af våben og døendes skrig. Da kom Marna og Elna det sørgelige varsel i hu, som de underjordiske havde givet dem; men de unddrog sig ikke for den fælles elendighed og søgte kun trøst hos Gud og hans hellige ord. De kom trolig deres lidende landsmænd til hjælp og plejede de syge og døende med omhu, til også den fromme Marna hensank på dødslejet. Kun få timer plejede sygdommen at vare – ligkisten stod allerede ved den døendes seng, og graven var kastet. Elna lå knælende ved moderens dødsleje og læste en salme med tårekvalt stemme; da vinkede Marna til hende, at hun skulle sætte lampen til side, og faldt straks derpå i en dyb blund. Da hun vågnede, smilede hun glad, og hendes åsyn lyste som forklaret: "Jeg har været hos din broder" – hviskede hun – "jeg har set min førstefødte igen – jeg har talt med ham, og – hans sjæl skal frelses – han lovede mig at blive en kristen – jeg har også frelst hans liv fra din faders hånd – nu må Herren sørge for dem begge – og for dig med, min elskede datter; glem kun ikke hvad du har lovet din moder! Vær from og tålmodig! Og vi skal visselig samles – hvor der er ingen død og adskillelse – og hvor ingen skal tage vor glæde fra os!" –

Det var Marnas sidste ord; hendes fromme sjæl forsvandt i et kærligt smil, og Elna lukkede grædende de skønne himmelblå øjne.

Alene sad nu den bedrøvede pige i sit sorte sørgeflor på borgen. Der var ingen levende sjæl tilbage, som kunne trøste den forladte. Selv havde hun båret sin moder til graven; selv havde hun opkastet hendes gravhøj; men der var ingen blomst

til at pryde den med, og ingen hellig præstehånd til at indvie den hengangne til opstandelsen.

En nat lå Elna på sit søvnløse leje og følte sig så uendelig forladt, at hun var nær ved at tvivle om Guds evige godhed og barmhjertighed; da så hun gulvet åbne sig i sovekammeret – de to gamle kronede dværgefolk steg atter op af jorden og nærmede sig med en medlidende mine til hendes seng. Hun blev ikke denne gang angst for synet af de milde deltagende dværgefolk, som den nat, da hun første gang så dem. Hun blev glad ved igen at se skabninger, som dog lignede mennesker; men da kom hun den ed i hu, som hun havde svoret sin moder – hun slog et kors for sig og sagde med svag stemme: "Vig fra mig, I sælsomme væsner! Til jer vil jeg aldrig betro mig!"

Men de underjordiske forsvandt ikke straks; de bøjede sig, tavse og sukkende, for den forundrede jomfru; derpå gik de langsomt tilbage og forsvandt på det sted, hvorfra de var opsteget. Nu så hun intet mere til dem og drømte heller ikke om dem. Men en dag, da hun sad kummerfuld i den øde hal og tænkte på, om hun ikke skulle vandre ud og opsøge mennesker igen, dersom der endnu var nogen levende på øen – da stod Surting pludselig for hende i en glimrende purpurdragt, besat med guld og ædelstene, og hun blev glad og forundret ved at se ham igen.

"Arme Elna!" – sagde han – "du er ene og forladt i verden; ser du det gerne, så vil jeg nu blive hos dig bestandig!"

"Ak, Surting!" – svarede den bedrøvede jomfru – "jeg tror vist, jeg kunne holde af dig som en søster; men sig mig, hvem du er? For min broder er du jo ikke – og hvordan kommer du hid så pludselig?"

"Jeg er en ægte kongesøn" – svarede Surting og brystede sig – "min fader og moder har du set; de har tvende nætter besøgt dig, og sidste gang kom de i et vigtigt ærinde for mig; men du ville jo ikke lade dem komme til orde. De er rigtignok små, men er både rigere og mægtigere, end nogen af jeres store konger på jorden. Jeg er ligeså rig og mægtig som de; men se! jeg vil forlade både fader og moder og al min herlighed og magt – jeg vil forlade det lille mægtige folk, til hvis konge jeg er født, men som nu ved indbyrdes krig ødelægger sig selv – jeg vil aldrig mere sætte min fod blandt de purke, men blive et ordentligt menneske på jorden, hvis du kan elske mig og vil blive min hustru! Du kan hæve mig til et langt fornøjeligere liv og gøre mig til en ganske anden karl, end jeg nu er; men kan du ikke elske mig af hjertet, Elna! så går jeg for bestandig tilbage til mine gruber og diamantslotte – og forgår til sidst, som mine små fædre, når min lygtemand er udslukt. Men så længe jeg lever, skal jeg dog vedblive at være din ven og aldrig glemme, du var mig en god og tålmodig søster."

"Arme Surting!" – sukkede Elna – "din hustru kan jeg aldrig blive; jeg har en anden kær i mit hjerte. Ak! Vidste nu han hvor forladt og ulykkelig jeg er, så tøvede han vist ikke, men kom tilbage til mig og vor ulykkelige ø."

"Det tænkte jeg nok!" – sagde Surting og stampede i gulvet, idet der fo'r gnister fra hans øjne og fingre – "fra den første gang jeg kom hjem efter at du havde set ham, har jeg nok mærket det; jeg har også gjort dig mere ondt end godt siden. – Men det er da heller intet under, at du holder mere af ham" – vedblev han med en nedslået mine og var nær ved at græde – "ingen pige på jorden kan jo lide mig, om jeg aldrig smykker

mig så meget. Så farvel da! liden Elna! For din skyld har jeg ikke været så ond imod Rudolph, som jeg ellers havde lyst til. Nu er han mange hundrede mile borte fra dig; men var han kommet hertil i år, var han død som en hund med de andre. Vil du leve, så sæt ikke din fod ud af huset, førend du hører den første fugl synge over dine landsmænds grave!"

Med disse ord gik dværgen hastigt bort, og Elna faldt på sine knæ og bad, halvforskrækket over dværgens ord og adfærd. Hun besluttede dog at følge hans råd og ikke forlade huset, førend hun hørte den første fugl synge. Tålmodigt tog hun den gyldne væverspole i sin hånd igen for at forkorte de ensomme dage. Når hun blev mismodig, tog hun den hellige læst ned fra hylden i den fromme Marnas sovekammer og fandt trøst og husvalelse i de guddommelige ord. Mange gange så hun også på Rudolphs billede, som hun så kunstfærdigt havde indvirket i silkevæven, og da luede atter et glimt af håb i de skønne øjne, og et smil oplivede da stundom igen de blege, sorgfulde kinder.

Rudolph var virkelig, som dværgen havde sagt, mange hundrede mile fra Burgunderholm. I stormen var båden kæntret med ham midt i havet, og han var svømmet til en nøgen klippe, hvor han holdt sig fast, til der endelig kom et skib og optog ham; men det var et spansk skib, som førte ham hver dag længere fra Burgunderholm. I den spanske sø mødte dem et fjendtligt maurerskib, og nu begyndte der en heftig kamp. Rudolph stod tro sine redningsmænd bi; men overmagten var for stor – til sidst stod han ene på dækket og forsvarede endnu rasende sin frihed. Men, udmattet af sine sår, tabte han endelig sværdet af hånden og sank afmægtig om på det blodige dæk. Da

han kom til sig selv, så han sig i lænker på det mauriske skib og havde nu før ligget på havsens bund, end således at opvågne til livet.

Hans gode sværd var i maurernes hænder, og i lænker blev den kristne ridder ført til fæstningen Algeziras ved Granada. Der blev han hensat tilligemed en stor hob andre fanger, som ligeledes var nordiske søkrigere, der var forulykkede på de mauriske kyster. Der var nogle burgunderholmere og en del andre danske iblandt dem, og det var en sørgelig trøst at finde landsmænd på den måde i det fremmede land; men Rudolph lod ikke modet falde. Hans sår var ikke farlige, og han gav hemmeligt sine landsmænd et vink om, at han tænkte på deres redning; han opmuntrede dem tillige til hellere at dø som standhaftige kristne, end for en skændig frihed at gå maurerne til hånde ved byens forsvar mod deres trosbrødre. For de kristne castilianere belejrede i forening med de franske og navarriske riddere på den tid Algeziras, som var samlingspladsen for alle de afrikanske hjælpehære, kong Joseph den Første i Granada lod samle mod de kristne.

En dag gik den mauriske konge omkring i staden for at bese fæstningsværkerne og de nye djævelsredskaber, som i denne belejring første gang forfærdede verden: De store malmkartover nemlig, hvis opfindelse de dristige muselmænd til deres egen ulykke kan rose sig af. Han kom også til fængslerne, og da han så Rudolph blandt de stærke nordiske krigere, blev han især opmærksom på den høje, skønne krigsmand, om hvis drabelige modstand han allerede var underrettet, og han vendte sig til ham og sagde: "Det er skade du er en vantro, bliv en muselmand, fremmede! og jeg skal løse

dine lænker! Vil du sværge profeten og mig troskab, skal du, som en fri helt, dele ære og sejr med mig, når jeg med ild og sværd udbreder profetens lære over verden!"

"Jeg troede snarere" – svarede Rudolph – "at I var komme her for at lære kristendom af os, og jeg tænker, det kan ske endnu; for vil I længere prøve styrke med de kristne, skal I vel få at se, hvis gud der er stærkest, og ham gør I da bedst i at tro på. Men før I skal udslukke hans lys af vor verden, skal I nedrive solen af himlen og sætte os en falsk guldmåne i stedet!"

"Du taler dristigt!" – svarede maurerkongen og holdt den store guldbeslagne Koran imod ham, som han altid bar i sin hånd for at opflamme sig selv og sine krigere – "Bøj dit knæ for denne helligdom!" – vedblev han "det er profetens hellige lov, og for den skal alle knæ på Jorden bøje sig i støvet!"

Da rev Rudolph ham forbitret Koranen af hånden og kastede den for hans fod: "Det er løgn hvert ord, der står i den bog" – sagde han – "det ved jeg, skønt jeg aldrig før har set den, og jeres profet er en falsk profet og bedrager – det vil jeg bevise med mit gode sværd og sætte liv og blod derpå, hvis I lyster!"

Da drog maurerkongen rasende sin brede damascener og ville med egen hånd have afhugget den fangne ridders hoved; men han besindede sig og sagde: "Nej, ikke for en kongehånd, men for bødlens hånd skal du bløde, og med gloende tænger skal den forbandede tunge udrives som har lastet Profeten og forhånet hans mægtige lov!"

Nu blev Rudolph adskilt fra sine landsmænd og nedkastet i et dybt underjordisk fængsel. Alt håb var ham berøvet om at kunne befri sine fangne landsmænd og flygte til

Burgunderholm og den elskede Elna. Han befalede sig Gud i vold og beredte sig til at dø som en standhaftig kristenhelt.

13. kapitel

Imidlertid havde Sigurd og de tapre brødre også store farer at bekæmpe blandt de vilde hedninge på den vendiske kyst. Det første, Sigurd spurgte om, da han vågnede på højen blandt de burgunderholmske kæmpebrødre, var Rudolph, og han hørte nu beretningen om hans farlige tog, uden at drømme om, hvilken langt større ulykke han var draget i møde hos de grusomme maurer. Endnu var den underlige søvn og befrielsen fra troldmandens bolig Sigurd en gåde; da så han og brødrene en stor skare bevæbnede hedninger nærme sig højen. Nu bemærkede de også først, at der var et hedensk rettersted; for der stod et afgudsbillede øverst på højen ved en blodig sten, hvorpå hedningene plejede at halshugge de ulykkelige fremmede og især de værgeløse kristne, som led skibbrud på deres kyster. En sortklædt mand, som de snart erkendte for en gammel, ærværdig kristenpræst, var denne gang det ulykkelige slagtoffer. Han gik med bundne hænder blandt den vilde, blodtørstige skare og syntes mere bekymret for sine mordere end for sig selv. Han talte hele vejen kraftige ord for at omvende dem; men de lo ad hans tale og overdøvede den med spottende ord og vilde hedenske sange. Da de nærmede sig højen og så de fremmede krigsmænd sidde der, studsede de og greb til deres våben; men i samme øjeblik havde Sigurd og de tre brødre også sværdene draget, og, uden at betænke sig et øjeblik styrtede de midt ind blandt hedningene og huggede ned for fode. Forfærdede over dette uventede og pludselige angreb tog hedningene hovedkulds flugten og lod deres slagtoffer i sejrherrernes hænder.

Sigurd løste straks præstens bånd, og den taknemmelige olding omfavnede ham glad og lyste Herrens velsignelse over dem alle. Men hedningene, som nu så for hvor ringe en magt de var flygtede, samlede sig snart igen og omringede de drabelige fremmede på alle sider, dog i nogen afstand. Da tog Guttorm ordet og sagde: "Vil I høre mit råd, brødre! så tøver vi ikke her til de bliver flere; men medens den første skræk endnu sidder dem i blodet, hugger vi os mandelig igennem til det gamle vikingslot ved havbredden! Det står, som det lader til, ubeboet, og der kan vi byde dem trods – i det mindste længere end her."

"Det er et ord!" råbte de alle, og, med præsten i midten, gik de nu tætsluttede frem i en firkant, på hver side et drabeligt sværd, som mejede ned for fode, hvor det ramte, og således ligesom skar de dem igennem de forbavsede fjender og nåede lykkelig den gamle forfaldne sørøverborg.

De drog straks broen op efter sig, og fjenderne så det med harme, men trøstede sig med, at de dristige kristenkæmper dog snart måtte give sig til fange eller dø af hunger i det øde røverslot, hvor intet menneske i så lang tid havde boet, og hvor der desuden ikke skulle være rådeligt at opholde sig for slottets gamle beboere, som om natten sagdes at husere slemt. Derfor var den vilde klippeegn rundt om også øde og besøgtes aldrig uden når hedningene bragte et offer til deres blodige afgud på retterstedet ved det afsides slot; for dermed troede de at betrygge landet for natlige overfald af de ondartede røverånder.

Med forundring så brødrene, at de talrige fjender veg tilbage og bevogtede kun slottet i en lang frastand, uden at gøre mine til at formene de forvovne fremmede dette opholdssted. En af vennerne blev på muren, for at have øje med fjenden. De andre

tog nu borgen i øjesyn og fandt den særdeles skikket til at overvintre i, hvis den kun havde været forsynet med levnedsmidler. – Men den sorg måtte deres gode sværd råde bod på, og til næste dag blev et udfald besluttet for at erstatte denne mangel. – Den første nat havde Guttorm vagt på muren; de andre var gået til hallen for at hvile. "Det er en skummel borg" – sagde Halfdan – "se! murene her er jo rødplettede, som de var bespræengte med blod; her har vist været en morderhule i gamle dage, og jeg lå hellere under Guds frie åbne himmel."

"Det er det samme, hvad her har været!" – sagde Eisten – "nu er her en ærlig kæmpestue, og vil de gamle røvere os noget, kan de komme!"

Sigurd hørte ikke brødrenes samtale; han stod alene ved det brustne udfaldne vindue, så ud over havet og tænkte på den forsvundne havpige.

Men præsten, den gråhærdede Martin, tog nu ordet og sagde: "Hvis jer så tykkes, ædle kristenhelte! Så vil jeg indvie dette sted og bespræenge det med helligt vievand før vi sover; i slige gamle hedenske røverslotte kan forsigtighed ikke være af vejen!"

"Det skøtter jeg ikke om!" – svarede Eisten – "vil nogen gøre os pladsen stridig, så lad dem kun komme, at vi kan tales ordentlig ved på ærlig kæmpevis! Jeg viger ikke for Satan selv, når mit gode sværd er i min hånd!"

"Nævn ikke den Onde!" – sagde Martin og korsede sig – "heller ikke trods jeres styrke, ædle kæmpe! Ingen er stærk, uden hvem Herren ledsager."

"I er præst og har lov til at præke!" – svarede Eisten – "men nu skal I tie, at vi kan udhvile os til kampen i morgen!"

Derpå lagde Eisten sig til at sove med sit gode sværd i hånden. Præsten læste sagte en bøn og lagde også roligt sit grå hoved til hvile. Ved vinduet sad Sigurd og lod sig lulle i blund af de brusende bølger.

Men Halfdan var trådt ud på den gamle altan; der stod han, lænet til sin harpe, og så på de funklende stjerner; i nord strålede Lyrens stjerne nu dejlig over Sjølund. Da slog han harpen i natten og sang:

Hun slumrer under borgens tag
Og drømmer om sin bryllupsdag.
På fingren skinner røden guld –
Hun er en brud så underfuld.

End ej sig rosen folded ud
Og dog var rosenmøen brud:
I barndomsenglens rene glans
Hun leged med sin brudekrans.

Med kronen står en kongesøn
Og venter på den brud, så skøn;
Men skjalden ser i natten ud,
Ser aldrig mer den kongebrud.

Halfdan holdt inde; han vendte blikket bort fra den luende stjerne i nord. Nu så han Karlsvognen tindre fjernt i nordøst, og han stod længe lænet til sin harpe og så på det gamle, kære stjernebillede.

Da kom han sit hellige løfte i hu, og hans hjerte higede mod øst, hvor nu stjernekarmen pegede hen ligesom mod Frelserens grav. "Der finder jeg måske min fred igen" – sukkede han –

"kunne jeg kun omfavne dig endnu engang, broder Rudolph! og bringe din frelste ven i dine arme!"

Da det var midnat, stødte Guttorm stærkt i hornet på borgmuren, men holdt pludselig inde igen. Krigerne fo'r op og greb til deres våben; den gamle Martin rejste sig også. Nu hørtes der en ynkelig jamren under jorden, som af døende, og raslen af lænker i den dybe borgkælder. Pludselig fo'r alle dørene op i borgen, en stormvind susede hvinende gennem de gamle, øde haller, og en lang række af høje, blege kæmper trådte ind i hallen. De gik tavse frem og så stift på de forbavsede fremmede, som ikke mægtede at røre en arm eller åbne læben for at spørge, hvad de ville. Selv Eisten stod tavs og urokkelig som forstenet, og kæmpesværdet faldt af hans vældige hånd; for forrest blandt de rædsomme gæster gik en mand, som var højere end han, og så på ham med et knusende blik. Tre gange gik de natlige gæster rundt i hallen; derpå forsvandt de, og dørene lukkede sig igen. Men fra muren så Guttorm forbavset, hvorledes vindebroen af sig selv nedlod sig for dem og oprullede igen; og han så fremdeles, hvorledes de på sorte heste med luende manker fo'r hen over marken som hylende stormvinde, og forsvandt som lyn på den skaldede hede, hvor blå luer flammede i hestenes spor.

"Du havde ret, præst!" – sagde Eisten, da synet var borte og han atter kunne røre de forstenede lemmer – "ingen er stærk, uden hvem Herren ledsager. For mig må du nu gerne bortmane os de djævle af borgen! – jeg kan kun slås med mennesker."

Brødrene bluedes over deres forfærdelse og tog rødmende deres sværd op igen, som de alle havde tabt, lige så vel som den stærke Eisten. Men Sigurd lo højt og sagde: "Det er mig kært, du

nu en gang har set din overmand, Eisten! Du har altid sat mig næsen lidt for højt i sky, fordi du er den stærkeste af os burgunderholmere."

Eisten blev ikke denne gang vred over Sigurds spøg; han gik i sig selv og sagde: "Du har ret, knøs! Jeg har sat næsen lidt for højt før, det mærker jeg nok; men ingen levende har dog overvundet mig endnu, og med døde kan ingen kæmpe – dem kan man jo ikke heller slå ihjel. Men når du en gang får tid og lejlighed, Sigurd! så sæt mig dog et ordentligt hæfte på dette sværd! – jeg ved, du forstår at smede i stål. – Sværdet er godt nok for resten, og jeg tror ikke, der er mage dertil i verden; men det har samme fejl som jeg: Det trodser for meget på sin skarpe æg. – Broder Rudolph havde ret: Et rigtigt kristensværd er det dog ikke."

"Skal jeg kristne dit glavind" – svarede Sigurd – "må jeg vel selv være en kristen først, og det har lange udsigter; jeg ved jo ikke endnu ret, hvad det vil sige."

"Det skal jeg lære dig, raske helt!" – sagde gamle Martin og greb Sigurds hånd – "Gud har ikke forgæves ladet mig falde i hedningernes hånd; jeg har dog ledet nogle af vore fjender på rette vej, og med vennen vil det vel ikke falde mig hårdere."

Sigurd havde straks fattet stor tillid og hengivenhed til den gamle Martin. Siden hans sælsomme søvn i troldmandens bolig, syntes han stundom at føle en ham hidtil ubekendt længsel efter at indvies i det liv, den gamle skildrede ham som lysets og sandhedens rige. Det var ligesom han den gang havde drømt om en glæde og salighed, som han kun ved denne fromme gubbes hjælp kunne erholde; da han så ham straks efter, med de bundne hænder og det fromme martyråsyn, midt

blandt de vilde hedninge, var det ligesom han så en engel fra Himlen, som en venlig ånd havde sendt ham og forjættet ham i de halvforglemte drømme. Men i kampen var det mægtige indtryk af oldingens åsyn igen forsvundet hos den raske, livlige helt, og først nu kom det tilbage i hans hjerte, da den gamle greb hans hånd og lovede at lære ham, hvad det var at være en kristen. Han trykkede gubben til sit hjerte og tav. Så snart det begyndte at dages, steg nu Sigurd og brødrene, efter gamle Martins råd, ned i den dybe, skumle borgkælder, hvorfra de om natten havde hørt jamren og raslen med lænker. Der så de ved det sparsomme dagskær en mængde benrade med store lænker om de hvide knogler; hos nogle af dem hang der gamle helgenbilleder i stålkæder om de smuldrende halsben. "Det har været kristne" – sagde Martin – "saml deres ben og tag lænkerne af dem! Jeg skal indvie dem en grav, og bede for deres sjæle, at de kan få fred!"

"Hvad nytter det så at være kristen" – tænkte Sigurd – "når man alligevel kan snigmyrdes og ikke engang har ro i døden?"

Brødrene gjorde som den fromme Martin sagde, og førend solen stod op, var dødningebenene jordede på kristen vis, og Martin lutrede nu de skumle, blodbestænkte røverhaller med helligt vievand og sang sjælemesser der den hele dag. Imidlertid drog Sigurd og brødrene ud for at forsyne borgen med levnedsmidler og det nødvendigste boskab.

Om aftenen kom de syngende tilbage og var rigeligt forsynede med bytte. De var ledsaget af en talrig hob vender, både mænd og kvinder, både ynglinge og piger, som var forjaget af deres landsmænd, fordi de havde bortkastet deres afgudsbilleder og hørt på den fromme broder Martins ord; for

han havde længe vandret om iblandt dem og ingen livsfare frygtet, for at omvende de forvildede hedninge. Men de halvomvendte hedninge havde dog ikke kunnet befri ham fra deres rasende landsmænds hævn. De var også endnu i tvivl om hans tro var den rette; men da de havde set hvorledes en ubekendt magt holdt sin hånd over ham og så vidunderligt befriede ham fra døden ved de fire krigsmænd på afgudshøjen, så tvivlede de ikke længere på, at hans Gud var den rette, og nu var de i hobetal kommet de fremmede i møde, som deres landsmænd flyede for; de fulgte dem glade til den før så frygtede sørøverborg, som de nu troede sikker og beboelig, siden den fromme Martin havde overnattet der. De kom med hustruer og børn, med unge karle og piger, for at høre Martins ord og indvies af ham ved den hellige dåb. I spidsen for den fremmede skare genkendte Sigurd og brødrene den raske Thorvald og hans brud. Han omfavnede dem hjerteligt og tilsvor dem, i sit og sine flygtende landsmænds navn, den strengeste lydighed og troskab.

Næppe kunne borgen rumme de talrige flygtninge. Liv og munterhed udbredtes i de øde haller. Sigurd og brødrene anviste enhver sin plads. Den store hal, hvor de rædsomme genfærd forrige nat havde hjemsøgt dem, blev våbenstue og mændenes bolig; men inderst i borgen, hvor enhver adgang blev bevogtet af de udvalgteste og sindigste mænd, der blev fruerstuen henlagt efter broder Martins råd, og førend burgunderholmerne og deres nye venner gik til hvile, holdt gamle Martin bøn og velsignede dem alle.

Denne nat havde Sigurd vagt på borgmuren. Han ville nu i sin ensomhed eftertænke, hvad han den aften havde hørt af den

fromme broder Martin; men hans længsel efter den skønne havpige og hans kærlighed til dette sælsomme væsen tillod ham ikke at tænke på andet end hende. Han blev urolig for sig selv og besluttede at åbenbare gamle Martin alt.

Der var nu roligt på borgen. Alle sov, undtagen Martin og brødrene, som holdt sig årvågne og ventede endnu et besøg af de urolige natlige gæster. Ingen jamren hørtes dog denne nat mere i den dybe borgkælder; men da det blev midnat, så Sigurd langt borte de samme kæmpeskikkelser fare frem imod borgen over lyngheden på deres sorte, luemankede heste. Han stødte straks i luren og gik dem med Martin og brødrene i møde. Præsten gik forrest, med krucifikset i hånden, og stillede sig midt i vejen for dem på den nedrullede bro. Han bad inderlig, og besvor med høj røst de vildfarende ånder at vende tilbage; men de kom nærmere, og gangerne fnyste ild og stejlede. Eisten knugede sværdet i sin hånd og svor nu før at lade sit liv, end vige et eneste skridt tilbage; men Halfdan greb i sin harpe og sang:

Hvad vil I døde,
Blodløse skygger?
Bort, luftige kæmper! Hvor levende bo!
Her raske ynglingehjerter gløde –
Her møer slumre med kinder røde –
Her helte våge, her livet bygger –
Her få de døde ej ro!

Far hen, du vilde,
Blodløse skare!
Hvor mennesker færdes, du ej skal bo! –
De myrdedes ben vi jorded stille;
I borgen toner nu salmer milde –
Tilbage til evig kval I fare!
Hvad heller til evig ro!

Så sang Halfdan; men dødningehæren veg ikke tilbage – de uhyre kæmpeskikkelser blev røde som ild og syntes på de flammende heste at ville knuse de forvovne mennesker, som stod dem i vejen på broen. Da hævede Martin krucifikset og nævnede det navn, hvorfor alle onde ånder bæve, og de frygtelige dødningekæmper hylede og forsvandt i svovlblå luer over heden.

Nu gik brødrene med Martin tilbage til hallen. Ingen mælede et ord; men de så alle med ærbødig forundring på den fromme broder Martin og takkede Gud i deres hjerter, at det rædsomme syn var forsvundet.

Sigurd drog vindebroen op igen og tog atter sin post på borgmuren; han tvivlede nu ikke længere på, at de kristnes Gud var mægtig og stor; men han elskede dog ikke denne frygtelige åndernes konge, som nu stod for ham med nødvendighedens knusende scepter. Forbarmeren søgte han forgæves, og en inderlig vemodig længsel opsteg i hans bryst, mens han hævede sine øjne mod de funklende stjerner. Da gled det svimlende blik ned til havet, og andre længsler opstod nu i hans hjerte; han glemte Himlen og dens store gådefulde herre – han tænkte kun på den skønne havpige, og om hun aldrig ville komme tilbage og husvale hans hjerte med sin livsalige stemme.

Så snart det blev morgen, opsøgte han Martin og betroede ham alt, hvad der lå ham på hjertet: "Jeg vil gerne høre dine ord" – sagde han – "jeg vil også gerne engang komme til den Himmel, om hvis herlighed og underfulde glæde du taler så smukt og troværdigt; men førend jeg kan tænke alvorligt derpå, må mit hjerte have ro! – Jeg kan ikke, som du, forsage verden og glemme, hvad jeg har set og hørt for al den herlighed, du lover mig hisset." – Nu fortalte han den forbavsede olding om den skønne havpige, og hvorledes hun nu næsten var hans eneste tanke.

Da blev gamle Martin såre bekymret for den raske Sigurd, og han advarede ham alvorligt for den skønne havfrue, som for et farligt blændværk af skuffende ånder. "Søg først Himlen og dens salighed!" – sagde gubben – "så skal også denne verdens glæde vorde dig til del." Han besvor ham frem for alt at glemme det bedårende syn og ikke nærme sig havet eller lytte til dets sælsomme toner, førend han ved dåben var indviet i de kristnes samfund og sikret for alle farlige magters indflydelse. Det lovede Sigurd ham også og begyndte nu selv at tro, at den skønne havpiges billede havde været et skuffende blændværk ligesom Morganas trylleslot og Ulfsons mørke visdom i den frygtelige eneboerhytte, hvorfor han endnu gruede som for en halvforglemt, men ængstelig drøm. Men hver gang han så ud mod havet, steg et længselsfuldt suk fra hans bryst, og han søgte forgæves at bortvende sine tanker derfra, når den fromme Martin bad og læste Guds ord for dem alle; for borgen lå tæt ved havet, og når én kun talte i hallen, hørte man også altid bølgerne bruse udenfor.

Daglig kom der flere flygtninge til borgen, som nu aldrig mere hjemsøgtes af de urolige sørøverånder. De kristnes sejr over disse frygtede væsner havde også vundet dem mange tilhængere blandt hedningene.

En dag drog brødrene efter Martins råd ud til afgudshøjen og sønderknuste for de tilstimlede hedninges øjne deres store, blodige afgudsbillede, i hvis sted de under højtidelige salmer oprejste et kors på højen, medens Martin bad og bestænkede den med helligt vievand. Da hedningene så det, styrtede de rasende mod de dristige kristenhelte, men uden mod og tillid til deres overvundne gud, og måtte snart igen vige tilbage for Eisten og hans tapre brødre, som, med Sigurd ved siden og ledsaget af den fromme Martin, indjog dem en sådan skræk, at de ikke i lang tid vovede at nærme sig borgen igen, men vendte forfærdede tilbage så snart de langt fra så korset på højen.

Bestandigt voksede flygtningenes antal, som forlod deres hedenske landsmænd for at høre Martins ord og lære hans mægtige Gud at kende. Borgen kunne ikke rumme flere, og de oprejste sig nu hytter på lyngheden trindt om den hellige høj. Martin gik daglig fra hytte til hytte og underviste de lærvillige hedninge. Om helligdagene forsamlede de sig alle om højen, både kvinder og børn, både ungkarle og piger. Da stod Martin øverst på højen ved korset og holdt gudstjeneste for dem under åben himmel. Daglig kom der nogle til ham og ville døbes; men han prøvede først nøje, om deres tro var grundfæstet, og han stedede ingen til dåben, som ikke var omvendt i sind og hu og allerede kristen i hjertet.

En dag kom Sigurd til ham og sagde: "Jeg har fulgt din advarsel, fromme gubbe! Jeg går ikke længere ved havet og

søger min lyksalighed i dybet; det skønne billede er forsvundet, som et drømmesyn, og kommer vist aldrig mere tilbage. Nu har jeg også på jorden set en pige, som i skønhed og elskelighed langt overgår dette flygtige tryllebillede – det er nu vel for evigt bortsmeltet lig havskummet, og bortrullet med de ustadige bølger. – Har du ikke set Vanda, den skønne venderpige, som kom hertil med de sidste flygtninge? Hun bor ene i en lille sivhytte hist ved stranden og har hverken ven eller frænde iblandt os. Ingen taler til hende, og hun taler til ingen, uden stundom et par ord til mig, når jeg morgen og aften går forbi hendes hytte og hilser hende, eller når vi ser hinanden i forsamlingen og du læser i Bibelen for os. Hun hører aldrig dine ord uden tårer og ser altid så vemodigt på mig; hendes stemme klinger mig også altid så sødt og rørende gennem sjælen, at jeg selv ikke ved hvad der fattes mig, men kunne græde som et barn, hvis jeg ikke bluedes for heltenes øjne. I går aftes talte jeg længere med hende end sædvanligt, og sagde hende da også, at jeg havde hende ret inderlig kær fra det første øjeblik, jeg havde set hende – da sank hun grædende til mit hjerte og tav; men jeg så tydeligt, at hun elskede mig, og jeg svor at blive hendes brudgom og ingen pige at elske uden hende. Se! derfor kommer jeg nu til dig, fader Martin! For at bede dig døbe os begge og lægge vore hænder sammen, som brudgom og brud. Først når du har velsignet os og indviet mig i jeres hellige samfund, er jeg rolig for mig selv, og så frygter jeg ikke heller, at min gamle dårskab skal komme tilbage; men mit hjerte er dog ikke ganske roligt endnu, og jeg kunne ikke lukke et øje i nat, fordi jeg hørte havet bruse og syntes, at hver bølge klang så vemodigt og bebrejdende; – men det er vel, som du siger, kun de skuffende

ånder, som atter vil drage mit hjerte til dybet og forstyrre min glæde og lyksalighed på Jorden."

"Sigurd!" – svarede Martin alvorligt, og så dybt i hans urolige sjæl – "det er ikke Herren, du søger, det er kun Verdens lyksalighed og glæde, hvorefter dit ustadige hjerte nu længes. Du har bortkastet din første kærlighed som en sværmerisk drøm, ikke fordi du troede den farlig for dit evige vel – og det tror jeg nu ikke heller den var; for den var jo dog ren og uskyldig – men du har bortkastet den, fordi den ikke længere stod for dig i legemlig skikkelse, men svævede kun som en skygge for dig i drømme. Nu har et andet kvindebillede indtaget dit hjerte, og det tykkes dig nu skønnere og elskeligere end det forsvundne, fordi det står dig nærmere og lover dig større nydelse og virkelig livslyst på Jorden, end den vemodige sangerinde i det fjerne. Og hvorfor vil du nu være kristen? For at du i tryghed kan nyde lykken i din nye bruds arme, uden at bølgerne skal bebrejde dig dit hjertes ustadighed. – Arme Sigurd! Du drives fra én vildfarelse til en anden; du har et hjerte, fuldt af kærlighed og inderlige længsler, men du ved ikke, hvorhen du skal med det. – Din første elskov var bedre end din sidste; men ingen af dem fører dig til lyset og sandheden. Gå, prøv dig selv, og når du elsker Gud over alt – når freden hist er dig dyrebarere end lyksaligheden her, først da kan jeg døbe dig og omfavne dig, som min broder i Herren."

Med disse ord vendte han sig bort, og Sigurd følte med blussende hjerte, at gubbens ord var sandhed. "Skønne Vanda!" – sukkede han – "hvorfor har du bragt mig til at glemme min arme, forladte havpige? Hun satte dog alt sit håb til mig, og havde jeg været hende tro, så havde jeg måske kunnet hæve

hende fra dybet engang, og hun var blevet et menneske som jeg, med den evige livsblomst i sit hjerte, i stedet for at hun nu vel forgår, som skummet på de rullende bølger, og aldrig opstiger på livets bred."

I vemodige tanker gik Sigurd den dag som en drømmende og så og hørte intet af, hvad der foregik omkring ham. Han var ikke i forsamlingen, da Martin holdt bøn, han gik heller ikke til Vandas hytte om aftenen, men da månen skinnede klart over bølgerne, gik han med angerfuldt hjerte ned til havet og bebrejdede sig sit hjertes ustadighed. "Til Kristus" – sukkede han – "kan jeg jo ikke finde vej, og til Jordens lyksalighed ikke heller; selv i dine arme, skønne Vanda! må glæden fly forfærdet fra mit hjerte, hver gang jeg hører havet i det fjerne, eller kilden risler for os hist i lunden – og du, arme havpige! Du, som lullede de første søde elskovstoner i mit ustadige hjerte! Du er for evig forsvundet, og jeg hører aldrig mere din sang i det fjerne."

Medens Sigurd således sukkede, steg han højt op på pynten af et fjeld, som ragede stejlt ud over havet, og han så nu dybt under sig en kvindelig skikkelse svæve på bølgerne. Han genkendte med angerfuld glæde den skønne havpiges vemodige stemme, som sang bævende og afbrudt:

> Far hen, mit håb! Far evig hen!
> Forglemt mig haver min hjertensven.
> Synk dybt! Synk dybt, usalige mø!
> Som havskummet skal du smelte og dø!

"Nej!" – råbte Sigurd – "nej, så sandt min sjæl lever, jeg har ikke forglemt dig; men syndet imod dig har jeg, og skal du dø, så vil jeg nu dø med dig og forgå i dine arme!"

Med disse ord styrtede han sig ud over fjeldet og sank dybt ned i havet, hvor den skønne sørgende stemme tonede; men han knustes ikke i det dybe fald; han sank bevidstløs i havpigens arme, og hun hævede sig med ham fra dybet, stod arm i arm med ham på den grønne strand og kaldte venligt på ham med sin liflige stemme. Da opslog han sine øjne på den dejlige pige med den søgrønne dragt og de havblå øjne, som kærligt omslyngede ham med sine arme, og se! – det var Vanda. "Hvad ser jeg?" – råbte han – "Vanda! Har jeg drømt? Eller er det muligt? Er du min elskede havpige?"

"Ja!" – svarede Vanda og smilede – "jeg er din elskede havpige, og nu først er jeg din, nu først kan jeg leve på jorden med dig. Din kærlighed har hævet mig af dybet, og nu er jeg et menneske som du. Jeg har prøvet dit hjerte, Sigurd! Det var mit på jorden, som i havet, og din troløshed selv var min kærligheds sejr. Men på jorden kunne jeg ikke blive før du havde hævet mig og vist mig, at du elskede mig højere end dit liv. Mit håb var kun svagt, og min tro var liden; derfor gik jeg så sorrigfuld og tavs iblandt eder. Men nu er min sorg forvandlet til glæde, og mit håb er vidunderlig genfødt! Nu går jeg aldrig mere tilbage til havet; på jorden vil jeg nu leve og dø med dig, og jeg håber, vi skal begge finde vejen til Himlen og den evige kærlighed."

"Amen!" – sagde nu en venlig stemme bag ved dem – det var gamle broder Martin, som urolig havde fulgt Sigurd langt fra og med forfærdelse set ham nedstyrte sig af fjeldet. Han hørte nu med forundring den sælsomme kærlighedsprøve og den skønne havpiges vidunderlige kår, og han glædede sig over, at en sjæl var vundet for jorden og Himlen. Han tog de elskende i sine arme og velsignede dem. "Livet har I vundet" – sagde han –

"men dets højeste klenodie har I endnu ikke grebet, og uden det er Jordens største lykke kun en stakket betydningsløs drøm. Lev et år sammen, rene for Guds åsyn, som broder og søster! Lær først at elske Gud mere end Verden og dens glæder! Da skal endnu en bedre velsignelse lyses over jeres hoveder!"

Med disse ord gik gamle Martin tilbage til borgen. Sigurd og den skønne Vanda fulgte ham hånd i hånd og lovede at adlyde ham som deres fader. Vanda blev nu i sin hytte, og Sigurd i kæmpernes hal. De sås dagligt i forsamlingen og talte kærligt og fortroligt sammen hver morgen og aften. Men de holdt troligt deres løfte og vandrede rene for Guds åsyn som broder og søster, og søgte vejen til sammen til den evige kærlighed. –

Snart forsvandt nu de sidste blomster på mark og på eng, og vinteren udbredte sit hvide snelagen mellem borgen og hytterne; men korset stod fast på den snehvide høj. Krigerne færdedes dagligt med våbnene og tumlede de vælige heste på sletten. Sigurd havde bygget sig et værksted og hamrede lystigt nye våben til de stridbare unge mænd. Han glemte heller ikke Eistens sværd, men gav det et ridderligt hæfte. I fruerstuen syslede de glade, unge piger og vævede kunstfærdige stridsbælter til krigerne. Eisten og hans tapre brødre holdt orden og mandstugt blandt de talrige unge vender og var altid årvågne og rede til strid, så snart en hedningeflok nærmede sig borgen. Ofte klang Halfdans harpe i hallen, og hver morgen og aften tonede hymnerne til Herrens pris fra gamle Martins og de djærve kristenheltes læber.

14. kapitel

Det var endnu vinter i Norden, da foråret blomstrede på Granadas berømte slette, den store, fortryllende Vega som så mange maurers og kristenheltes blod allerede i to århundreder havde vædet. Endnu var belejringen for Algeziras ikke ophævet, uagtet den ødelæggelse maurernes nye mordredskaber udbredte blandt de kristne. Men indenfor Algeziras mure tilberedtes en blodig fest, som man håbede ganske skulle bortskrække belejrerne. På muren var oprejst over hundrede kors, som til kristendommens hån skulle for belejrernes øjne behænges med kristne fanger. Rudolphs tro landsmænd havde gjort opstand for at udrive ham af dødsfængslet; men det forvovne foretagende var mislykket. De var nu selv de ulykkelige slagtofre og var alle fordømt til at dele skæbne med Rudolph, hvis pinefulde straf nu ikke længere skulle opsættes.

Natten førend den frygtelige bloddom skulle fuldbyrdes åbnedes gulvet i Rudolphs fængsel – og Surting steg op af en underjordisk gang. "For liden Elnas skyld vil jeg frelse dig" – sagde dværgen – "følg mig straks! og jeg bringer dig under jorden og havet til Burgunderholm."

"Kommer du derfra, kære Surting!" – sagde Rudolph glad – "o! så sig mig, hvordan går det liden Elna?"

"Kom selv og se det!" – svarede Surting – "betænker du dig et øjeblik endnu, er det for sildigt, og i morgen bliver du levende naglet til et korstræ."

"Men mine fangne landsmænd?"

"Dem redder jeg også for dig, hvis det er dig meget om at gøre!" – svarede Surting – "men så må det ske i en hast – kom

nu du først!"

Rudolph udrakte allerede sin hånd mod dværgen, for at følge ham; men da kom han pludselig sin døende faders advarsel i hu og tog hastigt hånden tilbage: "Nej" – sagde han – "før dø Frelserens død end frelse livet ved afgrundens magter! – Vig fra mig, dværg! og frist mig ikke længere!"

"Du er den samme nar, som du altid har været" – svarede Surting med gnistrende øjne – "og jeg var en dosmer, at jeg ville umage mig så langt for din skyld!"

Harmfuld steg Surting ned igen i den underjordiske gang, og gulvet lukkede sig over ham. Da sank Rudolph på sine knæ og bad Gud om frelse eller styrke til at udholde de pinsler, som nu ventede ham, og til at dø som en kristen helt, hvis det så var hans vilje. Henrettelsesdagen kom, og ridderen blev i lænker ført op på muren til retterstedet tillige med sine fangne landsmænd. Da han så det sorte træ, hvorpå han skulle nagles, og de djævelske redskaber, hvormed han skulle martres, da tænkte han på Elna, og hans hjerte blev stærkt bevæget; men se! da fremtrådte en herold, som i maurerkongens navn forkyndte ham liv og fritagelse for alle pinsler, hvis han straks ville afsværge sin tro og blive en muselmand. Det samme tilbud gjordes da også alle hans landsmænd. Da så Rudolph på dem med et gennemtrængende martyrblik og sagde: "Vær standhaftige, landsmænd! Det er Djævelen, som frister os nu; men svar ham som jeg!" – Derpå bøjede han sit knæ for det kors, hvorpå han skulle pines til døde: "Min herre og mester!" – sagde han – "som du døde for os alle, således vil jeg nu dø for dig og din hellige tro. Hold kun din hånd over min elskede, over min ven, mine brødre og alle trofaste kristne! Og lad mig

samles engang med dem alle i dit salige paradis! – Kom nu kun, I bødler!" – råbte han derpå trøstigt og rejste sig – "riv kødet fra mine ben, om I vil! Min sjæl skal I ikke fordærve, og den tro, jeg har, vil jeg dø på og prise mig salig!"

Nu greb bødlerne den standhaftige martyrhelt og opløftede ham til korset, mens han strakte de foldede hænder mod himlen og priste med høj røst sin Gud og Frelser. – Da hørtes pludselig et højt skrig blandt folket: "Fjenden stormer! De kristne stormer!" råbtes der fra alle sider, og i den almindelige forvirring tænkte ingen mere på henrettelsen.

Forfærdede slap bødlerne deres slagtofre af hænderne; for nogle tapre navarriske riddere stod allerede på muren. Rudolph så nu, at Gud ville frelse ham, og rev hastigt et sværd af hånden på en flygtende maurer. Han løste straks sine bundne landsmænd og angreb i spidsen for dem en hob maurer. De stærke nordhelte havde snart alle våben i hænderne; de slog nu ned for fode under Rudolphs anførsel og tændte husene i brand, medens de tapre castilianere og deres kristne bundsforvandte stormede udefra. For dette dobbelte angreb måtte maurerne give efter, og Algeziras blev indtaget trods muselmændenes fortvivlede modstand og deres djævelske kartovers brølen. Nu forenede Rudolph og hans stridsbrødre sig med de tapre castilianere og stred mandigt mod maurerne, til også Granada var indtaget og maurerkongen var faldet for sine egne undersåtters sværd. Da tog Rudolph afsked med de sejrrige castilianere, som berømmede hans manddom og tilskrev ham og hans brave landsmænd for en stor del den lykkelige sejr. Med tre mauriske bannere, der blev ham medgivet som sejrstegn, forlod han nu Spanien tillige med sine

tro, prøvede stridsmænd. De kårede ham énstemmigt til deres høvding, besteg under hans anførsel tre erobrede fjendtlige skibe, og de raske nordhelte sang lovsange på de flyvende snekker.

Sneen begyndte nu også at smelte i de nordlige lande, og foråret nærmede sig med sine oplivende stråler. I Sjølund havde den sorte død endelig ophørt at rase. Mange tusinde mennesker havde den bortrevet; men landet var dog ikke øde, og kongen lod nu synge takkesalmer i alle kirker, fordi Herren havde taget sin straffende hånd tilbage, og morderenglen var bortdraget med sit fortærende glavind.

Men på Burgunderholm sad Elna endnu ene og forladt på sin faders øde borg og ventede længselsfuldt efter at se det første græsstrå fremspire og høre den første fugl synge over de nøgne grave. En morgen skinnede forårssolen venligt ind på hendes ensomme leje; den første svale kvidrede udenfor hendes vindue og vakte den slumrende pige med sin stille ensomme sang af glade anelsesfulde morgendrømme. Hun takkede Gud og fo'r op fra sit leje; hun åbnede vinduet, og se! svalen satte sig på karmen og kvidrede venligt for hende i morgensolen. "Arme fugl!" – sagde Elna – "du er vel også ene her og forladt." Derpå strøede hun brødkrummer til den i vindueskarmen, og hun så med glæde, at den opsamlede dem og fløj kvidrende op under taget. Nu bortkastede Elna det sorte sørgeflor og iførte sig hvide klæder. Et grønt silkebånd bandt hun om den smækre midje og tog den gyldne strengeleg i hånden, som så længe havde hængt forstummet og forstemt på væggen. De lange kastanjebrune silkelokker flagrede frit om de hvide skuldre i

den milde, forfriskende forårsluftning; og således udvandrede hun af den øde borg som en venlig håbets og livets engel.

Hun så nu atter den klare, blå himmel i det frie, og det var ligesom det hendøde liv nu først ville opblomstre på ny i den skønne jomfrus fodspor; for ved hvert skridt, hun gik frem, syntes vårens engel at vandre ved hendes side. Hun så nu, mark og eng begyndte at grønnes, og den første blomst fandt hun på sin moders gravhøj. Det var en venlig tusindfryd, som smilede hende i møde fra graven, ligesom omluftet af den fromme Marnas forklarede ånd. Medens Elna bad og knælede rørt ved moderens grav, slog den første lærke over hendes hoved og hvirvlede sig højt i den klare forårsluft på de dirrende vinger. Da rejste hun sig og vandrede trøstigt fra graven, for at opsøge mennesker; men der var intet spor at se af menneskefod og ingen lyd af levende at høre, undtagen af den ensomme lærke over hendes hoved. Men dens sang tonede hende nu ret inderlig vemodig, ligesom gravsangen over en uddød og forglemt menneskeslægt, hvis støv var henvejret, og hvis spor var udslettet af Jorden. Alle huse var lukkede, og et stort sort kors stod på hver en dør, hun gik forbi, og tilkendegav, at beboerne var uddøde. – Hvad der før havde været et mindesmærke om det evige liv, var således blevet et forfærdende dødstegn på den ulykkelige ø, da Herren vendte sit milde åsyn fra den. – Vemodig gik Elna fra by til by; men ingen hund gøede ad hende på de øde gader, og intet menneske kom hende i møde fra de tillukkede porte. Alle vegne så hun det sorte kors på dørene, og hun gik tavs og bekymret videre. Da hun kom til skoven, forfriskedes hendes øje ved de unge, nysudsprungne træer; men der var også øde og tomt. Forgæves smilede en enkelt

blomst ved hendes fod, forgæves kvidrede den ensomme fugl på kvisten; hun stod ene, som det første menneske i den opvågnede natur, og søgte forgæves sin lige. Da satte hun sig ned på en sten og græd, og da hun opløftede sine øjne, så hun langt borte et kirketårn glinse i solskinnet. Der vandrede hun nu også hen; men i kirkebyen var der øde og stille, og de sorte kors stod også her på alle døre. Da steg hun op i kirketårnet og så vidt ud til alle sider; men forgæves – der var intet menneske at se, og hun tvivlede nu ikke længere på, at hun jo var den eneste levende sjæl på øen. Da græd hun bitterlig og faldt på sine knæ og bad. Et glimt af håb kom igen i hendes hjerte, og hun troede dog vist, der måtte være ét menneske tilbage i det mindste, men som måske gik lige så forladt og bekymret som hun, og troede hele verden uddød omkring sig. Nu tog den bekymrede Elna klokkestrengen i sin lille, hvide hånd og ønskede kun, at hun havde styrke til at ringe med den store klokke, at hvis der var nogen levende tilbage, de da kunne høre det og komme hende i møde. Først bad hun sit fadervor og slog med knebelen ni slag på den store malmklokke, ét slag for hver af de syv bønner og to for indledningen og beslutningen i den hellige bøn. Derpå drog hun i klokkestrengen, og det var ligesom det tunge malm bevægede sig af sig selv for den fromme jomfrus hånd det rungede dybt og klart over de øde marker, og da klokken hang stille igen, slog hun atter med knebelen de ni hellige slag og holdt inde. Da den sidste klang forstummede, var det igen stille som i en grav omkring hende; hun hørte ingen lyd i det fjerne og så intet menneske nærme sig. Håbløs steg hun ned igen af tårnet, og således vandrede hun nu fra kirke til kirke og ringede alle vegne med

kirkeklokkerne; men ingen hørte det, og ingen kom hende i møde. Til sidst sank hun udmattet til jorden og bad Gud tage hendes sjæl til sig, hvis hun nu længere skulle vandre så ene og forladt. Da så hun atter en kirke for sig og steg med møje op i tårnet, for dog endnu engang at anstrenge sine sidste kræfter og lade kirkeklokken udtone hendes dybe kummer. Da klokken tav, syntes hun, at det genklang usædvanligt i det fjerne, og hun hørte nu langt borte en kirkeklokke ringe; den klang glædelig som til bryllup eller hellig aften. Da den ophørte at kime, klang også der de ni hellige slag højtideligt i aftenrøden. Da blev Elnas hjerte fro; hun følte sig underlig styrket og vandrede nu derhen, hvorfra lyden var kommet. Da hun kom til næste kirke, ringede hun igen, og nu klang genlyden nærmere. Den kom fra nabo-kirketårnet ved Almebjerget. Hurtigt steg hun ned af tårnet og gik tværs over marken ad en gangsti mod den såkaldte Paradisbakke. Da hun kom midtvejs, modtog hende en dejlig dal, hvor foråret syntes at have hentryllet alle sine yndigheder på ét sted, og nu kom en ung mand hende i møde med flyvende lokker og udbredte arme. Med et højt glædesskrig styrtede hun i hans favn – og så dog kun endnu, at det var et menneske; men med tusindfold større, med unævnelig glæde opslog hun sine øjne og så, at dette menneske var Rudolph. At møde den trofaste bejler, den skønne, elskede Rudolph, her, hvor blot synet af et menneske var en overvættes salighed for hendes arme, forladte hjerte, det var så ubegribeligt, så overvældende en lykke, at glæden nær havde dræbt hende i hans arme.

"Min Elna! Min elskede Elna!" – råbte Rudolph atter og atter, og barm mod barm og læbe mod læbe stod de som to genfundne elskede i det salige Paradis, efter at en verden fuld af

grave havde adskilt dem. Her behøvedes ingen tilståelse om den ømmeste kærlighed; de syntes at måtte have elsket hinanden nu, om de så aldrig før havde drømt om hinanden. De forstummede af fryd, deres glædestårer blandede sig på de glødende kinder i den højeste henrykkelse, og deres fryd blev andagt og åbnede deres læber til Herrens lov og tilbedelse.

Ved stranden på den anden side Almebjerget lå snekkerne for anker med Rudolphs tapre stridsbrødre; men ingen af dem havde han tilladt at følge ham til det øde land, hvor de nu vidste den sorte død havde raset, og hvor intet spor af liv syntes ladt tilbage. I tre dage havde han bedt dem vente ham ved stranden og ikke forlade deres snekker; men kom han da ikke med sin genfundne elskede og gav dem et tegn fra kysten på, at øen var beboelig, da kunne de vide, at han var død eller smittet af pesten, og da havde de måttet sværge ham, ufortøvet at hejse sejl og overlade ham til sin sørgelige skæbne.

I den skønne genfindelsens dal, som med rette kaldtes Paradisdalen, og som endnu bærer dette navn, stod der ved åen en lille mostækt hytte, omsnoet af vedbendranker. Døren var ikke lukket og heller ikke betegnet med det sorte kors; der syntes en eremit at have boet i stille lyksalighed, men var nu enten død andetsteds eller bortrejst af landet, af frygt for den ulykke, som dog ikke havde nået hans stille, lykkelige dal. Der fandt Rudolph og Elna vederkvægelse og ly, og det var ligesom en venlig skytsånd havde ventet dem der og beredt alt i forvejen til deres modtagelse.

De fortalte nu hinanden alt, hvad de havde lidt og oplevet siden sidst de sås på Hokelet borg. Elnas tårer randt atter ved den fromme moders minde; men Rudolph bortkyssede den

milde vemodståre, og hun smilede atter livsaligt ved hans trofaste hjerte. Nu spurgte hun til Sigurd og fortalte hvor besynderligt hun ved moderens syn havde opdaget, at den herlige yngling måtte være hendes broder. Da steg et suk fra Rudolphs hjerte for hans uvisse skæbne; men han satte sin lid til Gud og den tro broder Halfdans løfte og håbede visselig at se Sigurd og brødrene igen.

Det var nu sildigt, og Elna behøvede hvile. Et enligt leje stod beredt i den venlige hytte; men Elna tøvede, og jomfruens blufærdige kinder rødmede; da forstod Rudolph den fromme piges frygt, og han tog rosenkransen af sin hals og sagde: "Til en Herrens tjener har forenet vore hænder, som vore hjerter allerede er forenede for den alvidende Guds åsyn, skal denne hellige krans adskille brudgom og brud; derpå giver jeg dig mit ridderord, liden Elna!" Da berørte hun hans kind med de jomfruelige læber, bad ham tusind god nat og slumrede roligt ind ved hans side. Rudolph lå længe vågen og så på den slumrende jomfru, som smilede huldsaligt i drømme, som en lysets engel i de hvide klæder, bestrålet af månens blufærdige skær. Til sidst gled også et roligt blund over hans øjenlåg, og da han vågnede, skinnede morgensolen allerede i hytten; Elna syslede muntert omkring ham og bød ham god morgen. Han sprang hurtigt fra sit leje og omfavnede den yndige jomfru, som nu atter blomstrede fro, lig en rose mellem grønnende grave, i den genfødte, oplivende vår.

15. kapitel

Rudolph og Elna besluttede nu at gennemvandre øen sammen og åbne de tillukkede huse, at den friske forårsluft kunne gennemvejre dem og gøre dem sunde og beboelige igen, førend Rudolph kaldte sine brave staldbrødre i land. Hånd i hånd gik de elskende gennem det øde land, og mangent suk steg fra Rudolphs tro bryst for hans ulykkelige fædreneø. Da de kom til Styrtebakkerne på lyngen ved Hokelet, hørte de en underlig lyd under jorden, som af veskrig og sejrsråb blandede mellem hinanden; og nu så de en utallig skare små, sorte underjordiske udvandre af jorden og langt borte styrte sig i havet. De forfulgtes af en mindre hær underjordiske, men som alle var hvide i huden og i ført lyse bjergmandskofter. I spidsen for sejrherrerne kendte de Surting, og ved siden af ham gik de to små kronede dværgefolk, som Elna kendte fra de natlige besøg. Så snart den sorte dværgeskare var forsvundet, vandrede den sejrende hær tilbage og forsvandt på samme sted, hvor de var steget op. Men der hørtes længe efter en lyd under jorden ligesom af sang og liflig strengeleg.

Dette anså Rudolph og Elna for et lykkeligt tegn, og de troede nu også for vist, at Surting og hans lille bjergfolk ikke mente det ondt med nogen, og at de herefter ville være mindre farlige, da de sorte havde forladt dem, som uden tvivl var de ondartede iblandt dem, og som måske havde mere del i landets ulykke end nogen vidste.

Om aftenen gik Elna med Rudolph ved hånden over Rispebjerget; men de så og hørte intet mere til de underjordiske. Den gamle Bonahvede lod sig heller ikke se på

sin hvide hest, og det bestyrkede Rudolph end mere i den tro, at det kun var de sorte underjordiske, der nu var udvandret af landet, som hans gamle fader så ivrigt havde bekæmpet, og som han selv efter døden havde varslet for. Rudolph takkede Gud og glædede sig af hjertet over, at den herlige helteånd nu havde ro.

Efter tvende dages omvandring gik Rudolph og Elna tilbage til Paradisdalen, og da tiden nu var nær, inden hvilken Rudolph havde lovet at give sine staldbrødre det aftalte tegn på, at han levede og havde fundet øen beboelig, så tog han Elna ved hånden og gik over Almebjerget med hende ned imod stranden. Han tog en gren med fra skoven med det unge lysegrønne majløv; den behang Elna med grønne og røde silkebånd, og ridderen plantede derpå den festligt smykkede gren som et vårens og håbets banner på strandbredden. Da hans staldbrødre så det fra snekkerne, blev de glade og ilede nu klyngevis i land på deres både og omfavnede deres lykkelige høvedsmand, som de gerne straks havde fulgt til den døds-stille ø, havde han ikke så strengt forbudt dem det. De hilste ærbødigt den skønne Elna og ærede hende som deres høvdings brud.

I den yndige Paradisdal opslog nu de raske nordhelte deres telte, og da de næste morgen besteg Almebjerget for at tage landet i øjesyn og lade Rudolph udskifte dem ager og eng – da så de en talrig flåde lande ved kysten og en stor skare mænd og kvinder stige i land med deres børn på armene, ledsagede af over tusinde unge karle og piger. Pigerne sang og dansede glade om det grønne vårbanner på kysten, som Rudolph havde ladet stå til et tegn for den fremmede, at der atter var liv og forår og glade mennesker på øen. De fremmede piger bandt flagrende

silkebånd og gyldne smykker på maj-grenen, medens de raske ungkarle svang sig på deres heste og drog med sang og spil hen over de grønne enge. I spidsen for toget gik en gammel kristenpræst med det hellige kors i sin hånd, og efter ham fulgte fire riddersmænd, som var højere end alle de andre. En af dem modtog af pigernes hænder det smykkede vårbanner og svang det lysteligt over sit hoved. Det var en skøn, lyshåret ung mand; en tigerspættet hingst dansede let med ham over grønningen – det var Sigurd – den muntre, lykkelige Sigurd – hans sælsomme brud, den smukke Vanda, gik forrest i pigernes skare; men ved Sigurds side red Rudolphs tre brødre. Den stærke Eisten var et hoved højere end dem alle og havde kæmpesværdet i sin hånd; han tumlede en vild, frådende skimmel og lignede således forunderligt sin vældige fader. Men Halfdan havde sin harpe i armen; hans ganger gik from som et lam under ham med løs tøjle, medens skjalden greb i harpen og sang:

> Med sommer i land, med sommer i by
> Komme helte fra hedningekysten;
> Med smilende møer til freden de ty,
> Og ikke til kæmpedysten.
> De tro har udkæmpet den store strid:
> Fra fader og moder de ginge,
> Til herren satte de al deres lid,
> Og tabet tyktes dem ringe.

Over salten sø
Til den fremmede ø
Under korsets banner de ginge;
Os følge de skarer med sommer i by –
Med smilende møer til freden de ty,
Vil bo under Herrens vinge.

Smil atter venlig, o fædreneø!
Oplev med den genfødte sommer!
Dit navn skal ikke af verden uddø:
Se! Livet forynget genkommer;
I dit blomsterskød,
Er en slægt genfød –
Den skal vokse under din skygge!
Med jubel den kommer, med sommer i by –
– Under korsets ly
Skal dens sønner bo her og bygge!

Så sang Halfdan – og Rudolph kendte nu fra højen såvel den elskede broderskjald som sin ven Sigurd og de to andre trofaste brødre. Han ilede dem med et højt glædesråb i møde, og da hans tapre stridsbrødre så deres høvding i de fremmede krigeres arme, mærkede de først, at det var venner, som nærmede sig med den store brogede folkeskare – for de havde hidindtil uvisse set på det store tog og var lige beredt til at modtage dem enten som venner eller fjender. – Elna fulgte Rudolph til hans brødre og de talrige fremmede; hun kendte Sigurd igen og modtog ham glad, som sin broder. Derpå sluttede hun sig fro til pigernes skare, som især var hende velkomne blandt de mange fremmede mænd. De tapre

nordhelte blandede sig nu også glade i de fremmedes skare, medens Rudolph fløj fra favn til favn og hørte med forundring brødrenes sælsomme hændelser, og hvorledes rygtet om Burgunderholms ødelæggelse havde hidkaldt dem med deres tro omvendte folkeskare for atter at bebygge den elskede fædreneø. Eisten knugede Rudolph til sit kæmpebryst og sagde: "Det kan jeg lide, broder Rudolph! Du har ikke ladet hav eller pestilens få bugt med dig, og jeg træffer dig her i et heltelag, som jeg gad slås med, hvis vi ikke var landsmænd og venner. Vi brødre har heller ikke teet os ilde; og ser du mit gode sværd! Det er nu lige så ærligt og kristeligt som dit; jeg har heller ingen ulykke gjort med det endnu, som du spåede, undtagen på vore og Vorherres fjender."

"Trofaste kæmpebroder!" – sagde Rudolph – "du er den samme brave karl, som du altid har været, og tager jeg ikke fejl, så er du endogså lidt frommere og bedre end før."

"Ti stille dermed!" – råbte Eisten og blev blodrød – "det har jeg ingen ære af, broder! Jeg har set min overmand må du vide; men han var da, Gud ske lov! en djævel, eller i det mindste intet levende menneske. Men ikke et ord mere om den sag! – Jeg kan blive gal, når jeg tænker derpå."

"Tal ikke mere derom, broder Rudolph!" – hviskede Guttorm – "jeg har ikke længe brugt bøjlen og har den heller ikke med mig."

"Gud velsigne dig og din fæstemø! fromme, trofaste broder!" – sagde nu Halfdan og trykkede inderligt Rudolphs hånd, medens han så på liden Elna med et stille, deltagende blik – "jeg vidste det nok: Du kunne ikke dø – for du var jo elsket."

Men nu rev Sigurd ham atter ud af brødrenes arme, og Rudolph sagde sjæleglad: "Ikke sandt? Sigurd! du er også den gamle, kun på én ting nær, håber jeg."

"Jeg ved hvad du mener" – afbrød Sigurd ham – "og tro mig, jeg er kristen i hjertet; men når jeg også har vist, at jeg er det i gerning, se! – så står dér en Herrens tjener, og der står min elskede brud. O Rudolph! en dobbelt salig himmel venter mig, og jeg er allerede lyksalig i håbet."

Nu nærmede også den gamle broder Martin sig til Rudolph, og ridderen modtog ham med ærbødighed, som den tro, standhaftige hyrde, der med sin hellige aronsstav førte det udvandrede folk til freden og det forjættede land.

De fremmede piger bekransede Elna og Rudolph som festens konge og dronning eller som det nu kaldes: Majgreve og majinde – for årlig gentages ved sommerens komme denne glade folkefest, der har vedligeholdt sig her i Norden fra de tidligste tider under navn af Sommeriby. – Under glade forårssange gik toget frem til kirken; tre gange drog de med sang omkring den; derpå knælede de ved kirkedøren og sang Fadervor. Kirkedøren stod åben, og broder Martin gik ind og holdt gudstjeneste for så mange, som kirken kunne rumme; men udenfor istemte mange hundrede læber de højtidsfulde salmer under åben himmel. Martin døbte også den dag mange og lagde Rudolphs og Elnas hænder sammen for Herrens alter. Da han lyste velsignelsen over deres hoveder, stod Sigurd ved kirkedøren. Vanda stod bly ved hans side og vovede ikke at betræde den hellige tærskel. Da vinkede fader Martin ad dem og sagde: "Træd kun hid i Herrens hus, I elskelige! Nu tør jeg indvie jer i vort samfund og velsigne jer som Herrens udvalgte;

jeg har set jeres troskab og vil forkorte jeres prøvetid!" Da blussede Sigurds kinder; den skønne Vanda bævede af fryd og trådte rødmende ved hans hånd ind i kirken. Hun gik endnu i det søgrønne klædebon med den hvide flig; men fligen var altid våd, som de bølger, hvorfra hun var opsteget til livet. Først da det hellige vand nu berørte hendes lokker og indviede hende til det evige liv, først da tørredes fligen på det søgrønne klædebon, og den frelste pige faldt med glade andagtstårer ned på sine knæ og svor Herren troskab i evighed. Også Sigurd lå inderlig rørt for Herrens åsyn; og da pagtens vievand kølnede hans isse, glødede hjertet i hans bryst, og det var ligesom han så Himlen åbne sig og al dens herlighed stråle ham i møde. Da kom han sin skønne drøm i hu i troldmandens dunkle bolig og syntes, at dét nu var opfyldt, hvad den fromme Marna havde forjættet ham i hendes dødsstund. Nu vidste han, at hun var hans moder, og hun svævede atter forklaret for hans henrykte sjæl og velsignede ham. – Da Sigurd og Vanda var døbt, førte Martin dem til alteret, lagde deres hænder i hinanden og lyste velsignelsen over dem som brudgom og brud. Også Thorvald og hans brud blev nu døbt og forenet, og mange glade ungkarle og piger blev den dag brudgomme og brude.

De lykkelige brudepar drog hånd i hånd fra kirken til Paradisdalen, ledsaget af Rudolphs brødre og den talrige folkeklynge. Så stor en brudeskare var aldrig set på Burgunderholm, og lykkeligere mennesker havde aldrig betrådt den skønne klippeø. Med sang og festlige danse blev dagen højtideligholdt. Fra skibene var bragt levnedsmidler og vin i overflødighed. Om aftenen sad Sigurd og brødrene sammen i den yndige Paradisdal; faklerne flammede mellem de

lysegrønne træer, og brudeskarerne dansede glade omkring dem. Eisten tømte hyppigt det fyldte bæger, medens Halfdans harpe klang lifligt under det store, stjernelyse brudehustag. Elna hvilede sit hoved ved Rudolphs bryst, og den skønne Vanda trykkede Sigurd i hånden med evig kærlighed og salighedshåb i det glæde-svimlende blik. Da hævede Halfdan sine øjne mod himlen, han så Karlsvognen glimte i nordøst, og hjertet svulmede i skjaldens længselsfulde bryst. Hans snekke lå sejlfærdig ved kysten for at føre ham til det hellige land. Endnu engang trykkede han de trofaste brødre til sit hjerte og sang:

Farvel, I brødre, djærve, tro!
Hos eder kan ej skjalden bo;
Farvel, min barndoms grønne strand!
Her er dog ej mit fædreland.

Her flammer brudefaklen prud;
Men her jeg finder ej min brud –
For mig hun smiler ej på jord –
Min kærlighed i himlen bor.

Mod øst, mod øst går nu min gang
Med pilgrimsstav, med harpeklang –
Hvor stjernekarmen ruller nu,
Didhen, didhen står skjaldens hu.

Den over Oliebjerget går,
Ved Kedron stjernen stille står,
Den ser hvor lyset kommer fra –
Den ruller over Golgatha.

Did, hvor den høje Frelser stod,
Did kalder mig hans hjerteblod.
Farvel, hver ven på verdens ø!
Hvor Herren leved, vil jeg dø.

Mod øst, mod øst går skjaldens gang,
Med pilgrimsstav, med harpeklang;
Af jorden slettes skal mit spor –
Min kærlighed i Himlen bor.

Så lød Halfdans afskedssang i den glade bryllupsnat; han vandrede stille med sin harpe til snekken, og ingen turde holde ham tilbage; for han opfyldte et helligt løfte, og skjaldens længselsfulde hjerte havde heller ikke hjemme på den lykkelige ø. Selv den store brudesal i Paradisdalen var for snæver og fattig for hans sjæl; hans hu stod til et andet paradis, og gerne havde den fromme Rudolph taget Elna ved hånden og fulgt pilgrimmen til det hellige land, havde Burgunderholms lyksalighed ikke holdt ham tilbage. Men Eisten rejste sig og lod det fyldte bæger stå, da han så Halfdan bortvandre: "Sørg du for Burgunderholm og vore flygtninge, broder Rudolph!" – sagde kæmpen – "tag Guttorm på råd med dig! Han har mere forstand i panden, end jeg skøtter om; men jeg går med Halfdan! – Hvad skal jeg her, hvor der er ingen at slås med? Nej, med mit gode sværd vil jeg gøre plads for broder Halfdan gennem den vide verden, at han kan gå sin pilgrimsgang i fred og synge moders vuggesang for mig til sin harpe, indtil jeg bliver så god og from som du og han. – lev vel, brødre! Ser l ikke mig og Halfdan sammen igen, så ser I nu ingen af os mere. Ræk mig også din hånd, raske Sigurd! Du og broder Rudolph har nu hver sin brud

– jeg har også min, og det er mit gode sværd; med det i hånd vil jeg leve og dø ligeså lystigt som I andre. – Farvel!"

Nu svang Eisten sig på sin skimmel og indhentede Halfdan, og medens de tusinde bryllupsgæsters jubel klang fjernt fra den oplyste Paradisdal, skinnede månen stille og vemodigt på den flyvende snekke. Eisten stod ved forstavnen som en oldtidskæmpeånd, lænet til sit drabelige sværd; men ved bagstavnen stod den stille skjald med sin harpe; han så tilbage til de flygtende kyster og sang endnu engang til afsked:

Farvel, farvel, I brødre tro!
Hos eder kan ej skjalden bo –
Farvel, du elskte, dunkle strand!
Du var dog ej mit fædreland.

Farvel, farvel, o kongemø!
Hvor stjernen blinker vil jeg dø;
Den ser hvor lyset kommer fra –
Den stråler over Golgatha.

En mild vemod blandede sig i glæden for Rudolph og Sigurd, da der blev stille i dalen og faklerne udsluktes, gik de to lykkelige brudepar til den ensomme hytte, medens de talrige nybyggere, efter Rudolphs anvisning, vandrede skarevis til byerne for atter at oplive de forladte boliger. Men da alting var roligt i dalen, kom i den stille brudenat de to små kronede dværgefolk til eneboerhytten. De bragte en krans til Elna og en til Sigurd, og de sang venligt, medens de bøjede deres kronede hoveder:

Se glæden genkommer
I timernes dans,
Og smilet er genfødt i tåreglans –
Nu bringe vi eder i smilende sommer
Jer brudekrans!

Vi også har smykket en mø så prud;
Vor søn nu omfavner sin lille brud.
– Så længe I gemme de kranse små,
Jer slægt skal blomstre og ej forgå!

Så sang de venlige skytsvæsener og forsvandt. De lykkelige brudepar bortkastede ikke de uskyldige kranse: de gemte dem vel, og kransene visnede aldrig, men gik siden i arv søn til søn i deres blomstrende slægt.

Burgunderholm blev nu atter den samme lykkelige ø som i fordums dage. Fromhed og kraft, nordisk troskab og kærlighed har endnu ikke forladt den lille, mærkelige klippeø, som under dannerkongens scepter bevarer selv sin frihed og kender ingen herre uden Gud og det kongehus, som de djærve øboere selv frivilligt har udvalgt til deres styrere. Sagnet om de underjordiske er endnu ikke uddødt på øen, og der gives endnu mennesker, som påstår at have set disse sælsomme væsner.

Huldregaverne

eller:

Ole Navnløses Levnedseventyr

Prolog

(Told- og Consumtions-boden ved Litteraturstadens port. Bommen er nedslagen.)

Jochum Toldbetjent:

(fremtræder maskeret som en mand af vigtighed, med sin søger i hånden, i form af en moderniseret mercuriusstav, omvundet med en del ål, der stikker hovederne frem; han ser meget fortrædelig og melankolsk ud.)

Det er, sandt for Herren, et byrdefuldt kald!
– Et bæst har det bedre, som står på stald –
Her må jeg våge både nat og dag,
Med liden ære og stor umag,
For at passe på digtere og prosaister,
At ingen med kontraband sig indlister
Og med ufortoldet åndelig mad
I vor litteraturs vel ordnede stad.
Med poeter er det værst at holde kontrol:
Når de hører om åndelig cise og told,
Er det fast som man stak dem en brand i næsen,
Og de gøre derover et forskrækkeligt væsen.
Det har altid været en pirrelig slægt;
På høflighed lægge de nu bandsat vægt
Og på overtroen om toldfrie tanker.
Hver dag med de karle klammeri her vanker;
Og havde jeg ikke den tordnende stemme,
Kunne folket tit tro, jeg var bragt i klemme.
Når man spørger en poet om hans borgerskabsbrev,

Han gaber, som man månen fra himlen nedrev.
For al borgerlig orden, kontrol og politi
Vil de påstå vor litteraturstad er fri.
En velvis øvrighed i åndens rige
Vil de sværmere aldrig vide af at sige;
Og er man nu kun en stakkels betjent,
Som just ej er stort med deres dont bekendt,
Så har man sin nød med at hævde sin ret
Til at stemple deres åndskram som godt eller slet.
Og stemples må det dog og vurderes,
Hvis ej hele verden skal ruineres.
Jo her ville blive et smukt anarki,
Var her ikke smagstold og åndspoliti;
Snart ville man skrifttorvet oversvømme
Med sværmerier og tomme drømme,
Med elskov og alt sligt sygeligt kram,
Som gør menneskeslægten forfærdelig skam;
I stedet for nyttig åndelig føde
Man ville os lutter mystik pånøde
Og vælte vore ædle forstandskister om
Med baller af gammeldags kristendom;
Nej, derfor bevare os smagskommissionen
Og de deputérte for kløgt-relionen!
Oplysningen har dog så vidt det bragt,
At et åndeligt toldsted er her anlagt.
Vor poetiske vrager- og vejer-bod
Er nu også både nøjagtig og god:
Med juste-erte skæpper og stemplede alen
Kan man nu dog måle tanken som talen,

Og ingen skal beskubbe vor oplyste slægt
Med digte, som ej holde mål og vægt.
Nu har man dog i litteraturens stad
Små-embeder, som man ej kimser ad;
Når en kopist i filosofien
Bliver måler og vrager i poesien,
Så har han dog straks en lille gehalt,
Og hvad enten han vrager klogt eller galt,
Så kommer dog digternes ære og skam
For en otte dags tid kun an på ham.
Det er skade, slig værdighed varer så kort
Og så ofte er udsat for spot og tort.
Jeg har min bestalling fra Fornuft-direktionen
Samt fra Smagstoldkamret og Ånds-commissionen;
Men forbandet hårdt det dog holde skal
Før nogen respekterer vort vigtige kald.
"Vi" siger jeg nemlig, endskønt jeg er ene:
Ved "os" kan man alle fornuftvæsner mene,
Og for at man ej skal respekten glemme,
Jeg kalder mig gerne "den offentlige stemme."
Med alt det har man sin plage og nød,
Og ingen har et surere levebrød:
Nævner man sit navn, får man skam og spot
Og stiller sig for tusind stikpiller blot,
Ja, har tit den harm, at dog ingen én kender,
Undtagen det par æsler, man kalder sine venner.
Erklærer man en kontraband ånd konfiskeret,
Straks hedder det, man har sig prostitueret.
Tager man forsigtig en maske på

Og vil åndelig blot et hoved afslå,
Så hører man mod anonymer skrige
Og mod banditter i åndens rige.
Taler man om embedets byrde og magt,
Straks spørges, hvo der har os den byrde pålagt;
Og svarer vi: Fornuften, smagen, kritikken,
Kunstfilosofien eller polemikken –
Så griner de uforskammede knægte
Og tør mene, vor smag og fornuft er uægte.
For masken har dog pøbel og fæ respekt;
Den giver vore ord en forunderlig vægt:
Man tror et par tusind røster at fornemme
Og tænker: Der har vi, skam, "den offentlige stemme!"
Men taber man så masken – straks pøblen udlér os
Og for hovedløse fugleskræmmer anser os.

Ak, ja! Jeg har valgt en højst byrdefuld stand,
Er en plaget og såre ynkelig mand;
Jeg holder det dog ikke ud ret længe –
Var tilfreds, jeg kunne mig med ære hænge.
Jeg tror skam, jeg gør det. – hvad er det så mere?
Engang må dog jo alle kreaturer krepere –
I vor litteraturstad savner mig ingen;
Men får jeg det så bedre? – Se! Det er tingen.
Det er noget, man fornuftig bør tænke på,
Før man ind i den anden verden vil gå.

(Ole Navnløs løber ham forbi med sit levnedseventyr og springer over den lukkede bom ind i litteraturstaden.)

Ha, mens jeg forfalder til melankoli,

Der smutted' mig jo en poet forbi;
Og så jeg ret, var det én af de gale
Med eventyr-liv uden hoved og hale. –
Hold på ham! – Gevalt! hej, stop ham, betjenter!
Ha! Den streg skal han få betalt med renter.
Han jo alt er inde med samt sit kram –
Jeg brister af harm – jeg forgår af skam –
Skal nu jeg ikke af galde krepere,
må lauget hans hele ånd konfiskere.

Huldre-gaverne

eller: Ole Navnløses levnedseventyr

Jeg er født i Norge, men i hvilket år kan jeg ikke sige, da jeg med tidsregningen er kommet i et vildrede, som jeg aldrig kan finde ud af. Min fader var en velhavende bonde i nærheden af Kongsberg. Til mit 6te år blev jeg opdraget af min moder. Hun sang ofte salmer og gamle viser for mig, og hun kunne aldrig fornøje mig mere, end når hun ville fortælle mig bibelske historier. Jeg lyttede også gerne til, når hun undertiden i min faders fraværelse, der ikke kunne lide sligt, i skumringen tog mig på skødet og fortalte mig gamle sagn eller vidunderlige eventyr. Det sidste eventyr, hun fortalte mig, har haft en besynderlig indflydelse på mit hele liv, og det må stå her som indledning til mit eget levnedseventyr.

En bondekone her i Norge – fortalte min moder – blev engang en mild forårsnat hentet af en fjeldånd, for at stå en huldrekvinde bi ved en barnefødsel. Uagtet sin frygt for de små, fremmede bjergfolk, havde bondekonen dog både medlidenhed og nysgerrighed nok til at følge den lille, travle bjergmand. Han løb foran hende, i sin sorte bjergmandstrøje med en lille lygte på maven, og førte hende til et stort fjeld, som åbnede sig for dem og lukkede sig igen. De steg mange hundrede trappetrin ned under jorden, og det brusede i mørket om dem, som mange vandes lyd. Endelig stod de i en prægtig hvælving, som oplystes af underjordiske blålys og som glimrede af sølvårer og prægtige stene. I en mindre og mat oplyst grotte lå den lidende huldrekvinde i en guldseng og jamrede sig såre. Hun var

omringet af en hel del småkoner, der dog ikke formåede at hjælpe hende. Bondekonen var heldigere, og snart holdt hun et lille, nydeligt huldrebarn i sine hænder; det var ikke meget større end en kattekilling, og var så lystigt og vævert, at det nær var sprunget fra konen. Medens de små huldrekvinder nu på deres vis sørgede for moderen, bar bondekonen den nyfødte, uregerlige vildkat ind i sidehvælvingen til bjergmanden, som hun nu hørte var barnets fader. Puslingmanden skreg af glæde og hvirvlede sig med barnet om i hvælvingen som en top. Derpå fremtog han af sin lomme en lille salvekrukke af sølv og bad bondekonen dyppe sin mindste finger deri og besmøre barnets øjenlåg og øren med salven, medens han selv ville forsøge med begge hænder at holde den lille galning stille et øjeblik. "Hvortil skal det hjælpe?" spurgte konen og gjorde som han forlangte. – "Til at blive klarøjet og lydhør," svarede puslingmanden; og næppe var barnet på denne måde blevet indsalvet, før det sprang faderen ud af hænderne og hoppede med den ubændigste glæde rundt i hvælvingen som et egern. "Lad ham nu kun springe og se sig om!" – sagde faderen – "nu løber han hverken i vand eller ild." Bondekonen stod endnu med salvekrukken i hånden og så forbavset på dette særsyn. "Må jeg også smøre mine øjne og øren lidt?" – spurgte hun nysgerrigt og ville atter dyppe sin lille finger i salvekrukken.

"Tag dig i agt, menneskekvinde!" – råbte bjergmanden advarende og tog hurtigt salvekrukken fra hende – "for jer deroppe duer det hverken at være klarøjet eller lydhør. Gå du hellere herfra med det syn og den hørelse, du kom med, og tak den, der gav dig øjne og øren, at du ikke fik dem bedre! Tag

hellere så meget guld og sølv med dig, som du kan bære! Det er ting, I har forstand på deroppe."

"Har din salve den kraft, du talte om, lille bjergmand!" – svarede bondekonen – "så vil jeg dog hellere eje den, end nogen anden skat i verden."

"Som du vil da, enfoldige menneskekone! der har du hele krukken!" – sagde nu puslingen og rakte hende salvekrukken tilbage – "men du vil sande mine ord engang og fortryde din dårlighed. Tag imidlertid disse småting med til tak for den store tjeneste, du har vist os! Den lykke, der er med sligt, har I deroppe dog mest lyst til." Med disse ord rakte han bondekonen tre prægtige diamantringe, og han lovede at føre hende straks ud af fjeldet igen, så snart han blot havde fanget sin lille dreng og bragt ham ind til bjergkvinderne i barselsgrotten.

Hvorledes bondekonen var kommet tilbage til sit hjem, vidste hun ikke ret selv at forklare sig. Da det var lys morgen, vågnede hun i sin seng og troede, det hele havde været en drøm. Men da så hun den lille salvekrukke og de tre diamantringe på sin dragkiste, og hun havde snart troen i hænderne. Hun smurte straks sine øjne og øren med salven, skønt hun syntes allerede at have gjort det i fjeldhulen; men det var hun ikke vis på. Nu var det også først som hun fik øjnene rigtigt op, og pludselig fik alting et ganske andet udseende for hende. Det var som hendes lille stue udvidede sig og blev så høj og smuk som en kirke. Det skurede egebord blinkede som sølv, og hvor solen skinnede ind gennem vinduerne på de bibelske træsnitbilleder, blev væggene forgyldte og billederne levende. Spurvenes kvidren under græstørvtaget klang hende så lifligt som den dejligste musik. Det syntes hende endog, som der var forstand

og mening i hvad de sang, og som de bad hverandre god morgen og takkede den gode Gud for det dejlige forårsvejr. Hun blev næsten fortumlet af glæde og skyndte sig ud på marken til sin mand, som var stået op før hun og allerede var i færd med at pløje til vårsæden; men hvor forundret blev hun nu, da hun så ham slentre gabende bag ploven og oppløje så dejlige roser, liljer og tulipaner, som hun aldrig før havde set mage til i verden, medens hun hørte lærkerne synge højt om "*blomsterageren, som Guds engle havde vandret over ved daggry.*" – "Kære mand! Hvad gør du?" – råbte hun – "ødelæg dog ikke alle de dejlige blomster!"

"Drømmer du, mo'er!" – svarede manden – "det er jo kun tidsler og ukrudt."

"Hører du da heller ikke hvad lærkerne synger til dig over dit hoved?" – spurgte hun; men manden rystede på hovedet og frygtede for, hun havde mistet sin forstand.

Nu mærkede konen først, at hun ikke mere fornam tingene i verden med samme sanser som andre, og at al den herlighed og dejlighed, hun så og hørte omkring sig, vel måtte komme af huldresalven, som havde gjort hende klarøjet og lydhør. Men skønt meget af hvad hun hørte og så nu var langt herligere og skønnere, end hun nogensinde havde drømt om, var der dog megen sorg og smerte forbundet med denne lykke; for meget af hvad andre satte høj pris på, forandrede sin skikkelse for hende og blev ringe og foragteligt, medens ofte det, andre mennesker ringeagtede, i hendes øjne var herligt og skønt og fik et værd og en betydning for hende, som ingen anden erkendte, men hvorfor hun måtte lide megen spot og forhånelse. Alle anså hende for afsindig, og ingen troede mere hvad hun sagde.

Hendes mand, som før havde elsket hende højt, skyede nu næsten hendes omgang, og hun måtte hele sit liv gå ene og forladt og finde sig i at beklages og ringeagtes, som et stakkels, vanvittigt menneske. –

Dette sagn fortalte min moder mig, og jeg så, der kom tårer derved i hendes smukke, glinsende øjne. Lignende sagn har jeg vel ofte hørt siden, men således, som min moder fortalte mig dette i min barndom, kunne ingen anden fortælle det. Jeg måtte ikke blot kunne erindre hvert ord, hun sagde, men tillige betegne det forunderlige udtryk i hendes stemme og det livlige minespil, hvormed hun ledsagede hvert ord, hvis jeg skulle gøre andre begribeligt, hvorledes hint sagn virkede på mit barnlige sind. Den hele begivenhed stod så levende for min sjæl med alle småomstændigheder, at jeg næsten syntes at have oplevet den selv.

Længere end til mit 6te år så jeg ikke min moder. Jeg blev af min fader sendt til hans broder i Bergen. Da man troede, jeg havde godt nemme, blev jeg siden sat i den latinske skole der i byen og endelig sendt til Universitetet i København, hvor jeg snart begyndte at høre teologiske forelæsninger. Hvad der i denne periode af mit liv glædede mig mest, var i mine fritimer at læse alle de eventyr og vidunderlige historier, jeg kunne få fat på; og jeg må bekende, at kejser Carls og Holger Danskes krøniker såvelsom eventyrene om Melusina, Fortunatus og Faust behagede mig langt mere, end både Homer, Virgil og alle klassikerne. Dog langt højere end alle menneskelige værker, fængslede den Hellige Skrift min opmærksomhed; men hvad jeg heri med størst iver studerede, var alt det mirakuløse og vidunderlige, såvelsom alt, hvad der var dunkelt og gådefuldt;

især gav studiet af Johannes Åbenbaring min higen efter al hemmelighedsfuld granskning rigelig næring.

I mange år havde jeg ikke set mine forældre og mit barndomshjem. Min moder havde jeg i særdeleshed ofte og inderligt længtes efter; men min fader havde aldrig villet tillade mig at komme hjem, af hvad grund vidste jeg ikke. Dette blev mig først klart, da jeg en morgen, ligesom jeg ville gå på kollegiet, modtog et brev fra min fader, hvori han berettede mig, at min moder var død, og tillige fortalte mig, at hun siden mit 5te år havde været berøvet forstanden. Han betroede mig nu også, at denne huslige ulykke havde været grunden til, at han hidtil havde forbudt mig at komme hjem, da hendes griller og forvirrede forestillinger let kunne have en skadelig indflydelse på mit unge, let bevægelige sind. Nu bad han mig selv så snart som muligt at komme hjem, for at modtage min mødrenearv og for at han nu dog endelig kunne se mig og glæde sig over mig og min lærdom.

Efterretningen om min moders død og den sørgelige meddelelse om hendes vanvid gjorde et rystende og højst smerteligt indtryk på mig. Jeg opsøgte straks en skibslejlighed, og da vinden var overordentlig stærk og gunstig, håbede jeg at nå min fødestavn inden min moder var begravet. Mit højeste ønske var nu kun at se hende endnu engang, inden den sidste rest af hendes elskelige billede var forsvundet fra jorden. Hendes forunderlige, klare øjne og smukke, men blege ansigt stod endnu skønt og levende for min sjæl fra min tidligste barndom, og dette billede af en from, uskyldig sjæl, hvori en evig og himmelsk glæde syntes at være blandet med en stille, dyb vemod, forenede sig ofte besynderligt med mine

ungdomsdrømme, ligesom det var uadskillelig forbundet med alle mine kæreste erindringer fra barndommen.

Jeg nåede min faders gård på min moders begravelsesdag og inden man endnu havde ført liget bort. Under ligklokkeklangen fra kirketårnet kom jeg i det stærkeste firspring ridende ind i gården. Jeg styrtede ind i den store stue blandt det talrige ligfølge og kendte ikke min fader. Først da jeg hørte mit navn nævne og følte mig kraftigt omarmet af en stor, kæmpestærk mand med bart, loddent bryst og langt skæg, syntes jeg at erindre hin kæmpeskikkelse fra min barndom og råbte: "Fader!" – Jeg græd, og jeg følte på min faders våde skæg, at han også nylig måtte have grædt, skønt han nu af glæde over min uformodede ankomst syntes at have forglemt sin sorg; og han var nær ved at knuge mig ihjel i sine arme. Så snart min fader hørte, at jeg havde ilet så stærkt for at se min moders ansigt endnu engang, tog han mig tavs ved hånden og førte mig op i den øverste stue, hvor ligkisten stod på et bord og allerede var tilspigret.

"Du skal se hende, gut! hun er værd at se" – sagde han bevæget og begyndte med en knibtang at trække spigrene sagte op af kistelåget. – "Hun var altid from og mild i sin ulykke" – vedblev han. – "fra den time, Vor Herre tog hendes forstand, har hendes øjne skinnet som et par stjerner ved juletid. Nu er det forbi; men hun har endnu dog et ansigt som en salig Guds engel. Gud forlade mig min synd!" – tilføjede han og viskede sig en tåre af øjet – "havde jeg kun været halvt så from som hun, havde jeg måske dog ikke været stokblind for al den herlighed, hun så i vor usselhed. Men verden er nu ikke anderledes, søn! Den, der ikke vil se den med de samme syndige øjne som vi

andre, hører ikke hjemme på jorden, men må gå som en drømmer og søvngænger til sin grav." – Han løftede nu kistelåget af, og jeg styrtede hulkende hen over liget.

"Nej, ikke således, Ole!" – sagde min fader med streng røst og holdt mig med stiv arm så langt fra kisten, at jeg kun kunne se, men ikke berøre den døde – "fred skal hun nu have. Ingen kællingegråd på lig! Har du ikke lært så meget endnu på den høje skole?"

Med dyb vemod betragtede jeg min moders åsyn og genkendte hvert træk deri fra min barndom. Det fromme, barnlige ansigt havde endnu noget ungdommeligt ved sig, som hverken tid eller død syntes at ville udslette. De forunderlige, dejlige øjne var lukkede; men hvad der forekom mig som noget usædvanligt, var hudens overordentlige hvidhed og næsten gennemsigtige glans på øjenlågene. Men inden jeg kunne ytre min forundring derover, havde min fader allerede lagt låget på kisten igen, og han gav mig nu vink til at gå, medens han atter tilspigrede det. Straks derpå bortbares liget, og sørgeskaren satte sig i bevægelse. Jeg fulgte nærmest ved liget ved min faders side; men jeg var så overvældet af sorg, at jeg intet hørte af præstens tale ved graven eller hvad der siden taltes om blandt sørgegæsterne.

Jeg blev nu hjemme nogle uger hos min fader og søgte daglig at få flere omstændigheder at vide angående min moders ulykkelige sindssvaghed.

"Du var 5 år gammel, inden noget menneske mærkede til sligt" – sagde han en dag, da jeg atter udspurgte ham derom. – "Den første gang, jeg blev opmærksom på hendes sindsforvirrelse, var en smuk forårsmorgen, som jeg gik ved

ploven hist på marken. Din moder havde sovet fastere, end sædvanlig, da jeg stod op, og jeg lod hende sove. Som jeg nu gik ved ploven og længtes efter min davre, stod hun pludselig for mig med en glæde i ansigt og miner, som jeg aldrig havde set mage til; hendes øjne havde nu også en forunderlig glans, som de siden bestandig beholdt, men som jeg aldrig før havde bemærket. "Ødelæg dog ikke alle de dejlige blomster!" sagde hun og pegede på nogle visne tidsler og burrer, som jeg havde oppløjet; og da jeg blev forundret derover, spurgte hun, om jeg da heller ikke hørte hvad lærkerne sang til mig over mit hoved. Nu mærkede jeg med stor bekymring, at det ikke måtte være rigtigt fat med hende; og siden den time så og hørte hun alting ganske anderledes, end andre syndige mennesker, og det var forbi med hendes sans og samling."

Idet min fader fortalte mig dette, erindrede jeg hint eventyr, min moder havde fortalt mig i mit 6te år, og det faldt mig nu pludselig ind, at den bondekone, hun fortalte om, måtte have været hende selv. Dog, da hun fortalte mig hint eventyr, var hun, som jeg nu vidste, allerede vanvittig, og jeg fandt det meget psykologisk forklarligt, at hun i den tilstand havde kunnet indblande nogle omstændigheder af sit eget liv med eventyret, eller endog selv troet at have oplevet det hele. Om hint eventyr talte jeg dog intet ord til min fader, da jeg vidste, han var en stor hader af alt sligt.

Jeg skulle nu tilbage til hovedstaden for at fuldende mine studeringer. Dagen før min afrejse udbetalte min fader mig min mødrenearv og gav mig tillige et lille, sølvbeslaget skrin, hvorpå min moder havde indridset mit navn. Det var lukket i

lås; men nøglen var borte; det syntes også tomt, og jeg pakkede det ind, som det var, blandt mine andre sager.

Da jeg kom til hovedstaden, søgte jeg ved grundige og ivrige studeringer at bortslå tanken om det forunderlige og eventyrlige ved min moder, som havde gjort et stærkere indtryk på min fantasi, end jeg troede var mig gavnligt; i særdeleshed pinte jeg mig med at forbinde et strengt matematisk studium med min teologi, og jeg gik så vidt i min iver deri, at jeg ville bevise religionens mysterier ved algebra og differentialregning og ville anvende geometri og stereometri på at forklare miraklerne.

Ved at rydde op i en skuffe fandt jeg en dag en lille sølvnøgle, som jeg havde bragt med mig fra skolen, og som jeg nu dunkelt erindrede, at jeg havde båret i en lidse om min hals, da jeg kom i huset hos min farbroder i Bergen. Jo mere jeg betragtede den, jo klarere blev det mig, at min moder engang havde bundet den om min hals og bedt mig forvare den vel; og nu faldt det mig pludselig ind, at det vist måtte være nøglen til det lille, sølvbeslagne skrin, hun havde efterladt mig. Jeg fik hastigt skrinet frem. Nøglen passede. Jeg åbnede skrinet og fandt det tomt; dog ved nøjere undersøgelse opdagede jeg en hemmelig læddike deri og fremtog deraf til min store forbavselse en lille sølvkrukke og tre prægtige diamantringe. I den forunderligste stemning af verden åbnede jeg sølvkrukken og fandt en hvid salve deri, som fuldkommen lignede pomade. Jeg måtte næsten le over mig selv; men det var mig ikke muligt andet, end at sætte dette besynderlige arvegods i forbindelse med eventyret, min moder havde fortalt mig og som hun i det mindste selv måtte have troet, at hun havde oplevet. Næsten uvilkårligt

havde jeg allerede dyppet min lille finger i salven og nærmet den til mit højre øjenlåg, da holdt jeg den pludselig halvt forskrækket tilbage. "Du er nok på vej til at gøre dig selv gal" – sagde jeg – "hvad kan indbildningen ikke gøre? Får jeg øjnene indsmurt og tror mig klarsynet, er jeg i stand til at se hvad det skal være. Nej, den salve er ikke at spøge med; således som jeg nu har det, er den mig farligere end gift, om den også kun er almindeligt svinefedt." Jeg tørrede nu omhyggeligt salven af fingeren på kanden af sølvkrukken, satte låget hastigt på igen og forvarede den i læddiken. Derpå undersøgte jeg ringene, som jeg lovede mig en virkeligere nytte af. De havde været indsvøbt i et stykke fint papir, der var gennemtrukket med olie, og hvori jeg atter ville forvare dem; da bemærkede jeg i papiret en del fine småhuller, som af en synålespids; jeg holdt det for dagslyset, og de fine prikker udgjorde en ganske læselig skrift: "Denne skat skal bringe lykke i verden" – stod der – "men verdens lykke er skin; den, som kan se og høre, ved det."

Sedlen faldt mig af hånden i min forbavselse. "Verdens lykke skin!" – gentog jeg – "ak ja, stakkels moder! Det har du fornummet: Du kunne se og høre det himmelske her i din fromhed og uskyld – og du var dog ulykkelig. Hm!" – vedblev jeg – "skal din fikse ide og dit eventyrliv nu også gå i arv til din søn? Nej, jeg må have fat på matematikken igen, at ikke fantasien skal løbe af med mig!" Jeg pakkede hastigt alting i skrinet igen og forvarede det. Jeg kastede mig over mine bøger og søgte at glemme det hele. Frygten for, at jeg muligvis kunne have arvet min moders abnorme organisation og stod i fare for at forfalde til samme ulykkelige sværmeri og sindssvaghed som hun, blev nu stærk hos mig, og denne frygt for vanvid ængstede

mig daglig i samme grad, som lysten til at gøre et forsøg med den vidunderlige salve blev mere og mere herskende og uimodståelig. Ethvert middel, jeg anvendte, for at udrive mig fra disse forestillinger, var forgæves. Jeg drak en uhyre mængde vand; jeg læste alt, hvad der var skrevet mod overtro; jeg studerede de berømteste skrifter om folkeoplysning; jeg besøgte dagligt nogle meget forstandige kirurger og jurister, som jeg vidste ikke antog andet for sandt og virkeligt, end hvad man kunne tage og føle på med hænder eller bevise med tingsvidner; det hjalp alt sammen ikke: jeg tænkte på salvekrukken både nat og dag. Hvad jeg selv kun kaldte et bondesagn og et ammestue-eventyr, var trådt som virkeligt ind i mit liv. Jeg kunne ikke overbevise mig om intetheden deri, uden ved et forsøg med salven; men ved den blotte tanke om et sådant forsøg måtte jeg forudsætte en mulighed, som altså også kunne blive mig virkelighed, og dette middel til at redde mig fra den sindsforvirrelse, jeg gruede for, kunne således netop styrte mig midt ind i den eventyrverden, der ligesom med enhver tanke trængte sig dybere og dybere ind i min tilværelse. Endelig kunne eller rettere ville jeg ikke længere modstå fristelsen. Jeg fo'r en nat ud af min seng – jeg åbnede skrin, læddike og salvekrukke – jeg smurte mine øjne og øren – men hvad jeg så videre foretog mig, ved jeg ikke; for stuen løb rundt med mig; det var mig som mine øjne lyste foran mig i mørket og som al verdens klokker ringede for mine øren. Da jeg kom til bevidsthed, lå jeg i en hidsig feber, hvori jeg skulle have fantaseret forskrækkeligt. Skrinet med salven stod blandt medicinflaskerne på mit bord; jeg lukkede det hastigt og lagde det under min hovedpude. Så snart den hidsige feber havde

udraset, var al min frygt for at blive vanvittig forsvundet, og jeg lo ad mig selv og mine naragtige fantasterier. Jeg stod op, og den hele verden skinnede lys og munter ind til mig, som et paradis. Men snart mærkede jeg, at der i min sygdom måtte være foregået en forandring med min organisation, og at enten jeg eller en stor mængde andre mennesker måtte være forvirret i hovedet; for når jeg trådte ud af min lille stue og gik om blandt mine gamle bekendte, så og hørte jeg de forunderligste ting, hvis virkelighed jeg ikke selv kunne tvivle på, men som jeg dog ikke vovede at betro til noget menneske af frygt for at man skulle anse mig for en gal mand. Min moders eksempel stod advarende for mig. "Hvem ved, om det ikke går mange ligesom mig?" – tænkte jeg – "men de er kloge og røber ikke hvad de ser, det er forgæves og farligt at lade sig mærke med." Jeg besluttede derfor i denne henseende at være klog og forsigtig: hvad jeg så og hørte, som ikke stemte overens med andre menneskers daglige erfaringer, eller hvad de måske blot af klogskab udgiver derfor, det ville jeg nøjes med at more, ærgre eller glæde mig over i stilhed; men jeg ville dog optegne noget deraf til efterretning for mine efterkommere, hvis mening om min sunde forstand kunne være mig ligegyldig. På denne måde er følgende dagbogs-optegnelser fremkommet; de indbefatter adskillige bidrag til mit levned. Men jeg må beklage, at jeg bestandig har forsømt at tilføje dato og årstal.

Udtog af min dagbog

Jeg er nu fuldkommen helbredt, og det forekommer mig, at jeg har fået et langt sundere og mere blomstrende udseende, end nogensinde før, skønt nogle af mine venner påstår det modsatte; men om sundhed og sygdom lader det til, at jeg ikke er ganske enig med andre. I dag mødte jeg på gaden en gammel skolekammerat, der just ikke har fordybet sig i studeringerne, men tilbringer sin meste tid på restaurationer og lægger sig efter de skønne videnskaber, som han siger. Af journaler og tidsskrifter har han imidlertid opsnappet en hel del moderne, æstetiske floskler, og jeg har ofte med forundring hørt ham anvende mange lærde bemærkninger om det subjektive og objektive, om talent og genialitet, om det absolutte og om ideernes ide, når han omtalte et eller andet digt, som jeg vidste bestemt han kun kendte fra selskabskonversation, men som han desuagtet med den største kækhed nedgjorde eller hævede til skyerne. Om malerier og andre kunstsager taler han ligeledes som en stor kender, skønt jeg ved, han kun har set nogle kobberstik og lært nogle gallerikataloger udenad. Uagtet disse svagheder er han dog ret godmodig, og jeg har ofte fundet fornøjelse i at underholde mig med ham. Jeg har undertiden endog meddelt ham nogle lyriske forsøg, som han dog ubetinget har forkastet som alt for sværmeriske og sentimentale. Jeg har hidtil givet ham ret og tilintetgjort alle slige poetiske forsøg. Da han i dag så mig på gaden, kom han mig venligt i møde. "Hvor han dog ser elendig og svindsottig ud!" sagde han temmelig højt ved sig selv, medens han

forsikrede mig hvor inderligt det glædede ham at gense mig så sund og frisk efter min nervefeber.

Uagtet hans røde, tykke kinder og hans glinsende fedme betragtede jeg ham dog med bekymring og studsede; for hans øjne forekom mig som brustne, og hans åsyn lignede i mine øjne et malet lig-ansigt, hvori de slappe dødningetræk forunderlig tydeligt viste sig. Jeg troede, han havde en slags vattersot og spurgte med deltagelse om hans sygdom var smertelig.

"Sygdom!" – gentog han forundret og lo – "er du gal? kære ven! – jeg syg? Jeg, som aldrig ved hvad sygdom er – jeg, som hader al sygdom værre, end den største synd? Når man ret betænker det, er sygdom og nederdrægtighed omtrent også ét og det samme."

"Men hvis du ikke ved hvad sygdom er" – indvendte jeg halvt spøgende.

"Jeg ville anse det for den skammeligste fornærmelse" – vedblev han heftigt – "hvis nogen ville anse mig for syg. Men du ser, sandt at sige, temmelig svag ud endnu efter din nervefeber; derfor tilgiver jeg dig. Kun den fuldkommen sunde kan se og dømme sundt og rigtigt. Jeg nænnede ikke at sige dig det straks; men førend du får mit huld, kan der intet dygtigt og gedigent blive af dig. Skrantenhed, såvel legemlig som åndelig, er desværre den nuværende menneskeslægts ulykke" – vedblev han, og han udbredte sig nu med den heftigste iver i en lang forklaring om det fordærvelige og ødelæggende i al overspændthed og sværmeri, såvel i livet, som i kunst og poesi. Hele polemiske tirader mod nihilisme og sentimentalitet, fantasteri og føleri, som jeg havde læst og hørt gentaget i det

uendelige, strømmede med mangfoldige kunstord og skoleudtryk fra hans læber.

"Men, kære ven!" – indvendte jeg – "er al overdrivelse da ikke sygdom? Og kan forstanden ikke også få en sygelig overvægt? Kan man ikke til sidst blive indskrænket af lutter ensidig forstand, og dødssyg af lutter kødmad?" Men nu kom han i en sådan heftighed, at folk samlede sig om os og troede, den unge, fede mand ville mig til livs. Jeg fik ham hastigt taget under armen og drog ham bort med mig, medens han vedblev at demonstrere for mig hvorledes menneskeslægtens redning og genfødelse fornemmelig kom an på at holde maven varm og finde smag i sund mad og drikke; på samme måde – påstod han – måtte man nære det åndelige liv i kunst og poesi ved en dygtig livsfrisk fantasi, der ikke fremstillede andre billeder, end dem, der havde sandhed og realitet i den virkelige verden, og som ved en kraftig indvirkning på sanserne kunne forhøje vor sande livsnydelse og en sund totalanskuelse. "Hvad den sande, sunde og dygtige følelse angår" – tilføjede han – "den er jeg langt fra at miskende eller fordømme; men den består ikke i en tom udhalende higen og famlen efter det evige og uopnåelige, men i en varm, genial omfattelse af hvad der virkelig nærer og tilfredsstiller vor natur og giver vor eksistens fylde og runding." Han slap endelig min arm ved en restauration, hvorfra duften af varm bøfsteg kom os i møde, og jeg forlod ham i den besynderligste stemning; for hans døde øjne og lig-ansigt stod endnu grueligt for mig, og den sundhed, han havde skildret mig som menneskeslægtens genfødelse, forekom mig værre, end pesten og den gule feber.

Den lighed, man har fundet mellem visse menneskeansigter og dyreansigter, har jeg hidtil troet var blot indbildt eller tilfældig; nu ser jeg den ofte bestemt og tydeligt, og jeg har nu ingen tvivl om, at denne lighed jo må grunde sig på en overensstemmelse i visse karaktertræk, eller i den organisation, hvorigennem det sjælelige fremtræder og virker. Hos enkelte personer ser jeg denne dyre-lighed endog så stærkt, at det grænser til fuldkomment bedrag. Dog synes dette mig mere at bero på udtrykket og minespillet end på den oprindelige ansigtsform. De karakterer, man almindeligvis har tillagt de forskellige dyreslægter, har jeg hidtil antaget for vilkårlige og mangelfulde; men når jeg nu sammenligner disse karakterer med de menneskers væsen, adfærd og tænkemåde, hos hvem jeg ser dyre-ligheden stærkest, finder jeg næsten altid en træffende overensstemmelse, hvad hovedtrækkene angår. Hos rovbegærlige, grusomme og hovmodige mennesker bliver rovdyr-ligheden mig ofte dæmonisk og rædselsfuld. Jeg kender ræve-, tiger- og hyæne-ansigter, som jeg gruer for. Hos narre og gække er karikaturen mig dog kun latterlig. Hos godmodige, fromme og uskyldige mennesker finder jeg dyre-ligheden højst ubetydelig: Med deres fysiognomier synes mig sangfuglene at have mest til fælles. Men der gives ansigter, som er så ophøjede over enhver lighed med de lavere klasser i skabningsrækken, at de synes mig at danne overgangen til en højere række væsner end mennesket. Hver gang jeg ser et sådant ansigt, føler jeg en ubeskrivelig glæde; jeg drages til ethvert sådant højere menneske med en hengivenhed og kærlighed, som bringer mig til at glemme mig selv og tabe mig i beskuelsen af det genfødte guddomsbillede. En sådan glæde har jeg ikke sjældent nydt, og

den er mig højere end enhver kunstnydelse. Men heri er mit syn også mangen gang helt forskelligt fra andres. Ansigter, der almindeligt beundres som skønne, er mig ofte aldeles intetsigende, medens derimod ansigter, der af andre dadles som uregelmæssige og stygge, kunne, fornemmelig ved udtryk og miner i visse livlige øjeblikke, forekommer mig usigelig dejlige.

Den såkaldte livløse natur bliver mig undertiden nu lyslevende. Hvad oldtidens digtere har sunget derom, synes mig ikke længere blotte fabler, lignelser, billeder og fantasier, men kommer ofte sandheden meget nær, skønt jeg som oftest ser det på en hel anden måde og under ganske andre skikkelser end nogen digter har skildret det.

Med min hørelse er der foregået en næsten endnu mærkeligere forandring. Enhver lyd, jeg hører, har en betydning for mig, som tilforn var mig aldeles ubekendt. Jeg hører undertiden en så uhyre masse af lyd på et eneste øjeblik, at det volder mig smerte og jeg nødes til at tilstoppe mine øren med vokskugler. Den almindelige konversation i selskaber, som jeg hører helt og holdent på én gang, er mig ofte utålelig; jeg kommer derfor sjældent til selskab uden med tilstoppede øren. Den enkelte mislyd, som andre beklager sig over, opløser sig derimod ofte for mig i en uendelig mangfoldighed og harmoni.

Jeg har undertiden bemærket, at hvad lidenskabelige eller dybt indesluttede mennesker pludselig tænker og forestiller sig, uden tydeligt at udtale det for sig selv eller andre, giver de dog ubevidst lyd i de toner, hvormed de udtaler andre undertiden aldeles modsatte tanker og forestillinger eller, rettere sagt, ord,

der skulle udtrykke sådanne. Når jeg taler med et sådant menneske, må han ofte mod sin vilje betro mig hvad han øjeblikkelig siger i sit hjerte, men næppe engang tror at have sagt sig selv, medens undertiden en mængde stående talemåder, høflighedsudtryk og almindelige bemærkninger om vejr og vind, varme og kulde, befindende og deslige, farer mit øre forbi næsten uden at bemærkes. Dog denne min forhøjede sanseevne er jeg ikke selv herre over: Den er afhængig af min stemning og mangfoldige omstændigheder, som jeg endnu ikke kender. Jeg lever som i en ganske anden verden i de øjeblikke, jeg således ser og hører. Hvad jeg da erfarer, er mig ofte højst pinligt, endnu oftere latterligt, men undertiden over al beskrivelse glædeligt. Meget af hvad jeg hidtil har agtet, må jeg nu nok foragte; men hvor jeg før ærgrede mig, kan jeg nu ofte le, og hvor jeg før var ligegyldig, kan jeg nu mangen gang føle mig uendelig lyksalig. Skønt jeg sjældent ytrer mig tydeligt for nogen, når jeg føler denne min abnorme tilstand, kan og vil jeg dog ikke i den grad forstille mig, at min stemning ikke skulle mærkes af andre; men da den tit pludselig veksler og, af grunde, som jeg kun selv kender, ofte aldeles kontrasterer med andres, anses jeg af mine bekendte for særdeles lunefuld og særsindet. Når jeg, for ikke at gælde for uopdragen, uhøflig eller endog afsindig, undertiden nødes til at istemme omgangstonen omkring mig og føjer mig efter den gældende mening om menneskene og tingene i verden, er en vis ironisk spøg min eneste tilflugt, og jeg gælder for et meget lystigt menneske; men man bebrejder mig derfor også, at man næsten aldrig kan vide, om hvad jeg siger er alvor eller spøg.

Jeg er igen begyndt at høre teologiske forelæsninger. Jeg opskriver sædvanligvis, hvad jeg hører. Rigtignok havde jeg i nogle dage med stor forundring nedskrevet domme, meninger og ytringer af en såkaldt ortodoks docent, som syntes mig aldeles forargelige og hedenske. Da jeg nu i går på et eksaminatorium fremkom med disse meninger, ikke som mine egne, men som docentens, og i en tone, der tydeligt nok angav min modsatte synsmåde, blev jeg beskyldt for på den skammeligste måde at have fordrejet og forfalsket docentens foredrag, og jeg mærkede nu på hans forskrækkede miner, at jeg kun måtte have optegnet hvad han mente, men ikke hvad han havde sagt. Jeg måtte gøre mangfoldige undskyldninger; men ligesom jeg søgte at redde mig ud af denne forlegenhed, forvandledes pludselig auditoriet for mine øjne til en maskeradesal, og jeg så mig omringet af så mange latterlige masker og karikaturer, at det var mig umuligt at holde min latter tilbage. Jeg lod som jeg fik næseblod og løb bort med tørklædet for næsen.

I dag var jeg til stede ved en doktordisputats. En ung magister forsvarede på godt latin og med megen dialektisk kunst en lærd og skarpsindig afhandling, hvori han havde benægtet Djævelens og alle onde ånders tilværelse. De befalede opponenter gjorde ham kun nogle ubetydelige indvendinger, der dog mest angik sproget og nogle urigtige citater, hvorimod de gjorde ham mange komplimenter for hans lærdom og frimodige sandhedskærlighed. Til sidst fremtrådte *ex auditorio* en opponent, der lod til at være en fremmed lærd. Ingen kendte ham; men hans flydende foredrag og klassiske latin vakte

opmærksomhed og satte ham i stor respekt hos nogle filologer af den ældre skole, der ikke forargede sig over meningen, men kun gav agt på det fortræffelige sprog. Mod Djævelens og de onde ånders ikke-tilværelse tillod han sig, skønt med megen høflighed, dog nogle væsentlige indvendinger; men han var meget beredvillig til at indrømme magisteren enhver påstand, når modparten kun først ville indrømme hvad hans påstand forudsatte. Han bragte således efterhånden den unge magister ved en række af konsekvenser til at erklære alle Skriftens vidnesbyrd om onde ånders personlighed for blotte billeder og figurlige talemåder, og han fik ham let til at indrømme det samme om den Helligånd og alle engle eller gode ånder; han fik ham til sidst til at benægte tilværelsen af al ånd i almindelighed, som noget personligt og levende, og til at forklare dette udtryk som en blot betegnelse på et abstrakt begreb. Derpå erklærede den fremmede lærde sig for fuldkommen overbevist, og han overøste den unge magister med de mest glimrende lovtaler over hans visdom og skarpsindighed, idet han opmuntrede ham til således fremdeles at virke og kæmpe for oplysning, kultur og fornuftig kristendom. Ved den fremmede lærdes indvendinger mod Djævelens ikke-eksistens, havde nogle al de mest dannede og oplyste tilhørere begyndt at mistænke ham for at være en katolik eller vel endog en hemmelig jesuit; men da han nu så følelig gav efter og selv anpriste benægtelsen af al levende ånd i almindelighed, som den vigtigste erkendelse for menneskeslægtens oplysning, fik man de bedste tanker om ham igen, og man hviskede hinanden i ørene: "En stor mand! – en fordomsfri sandheds-ven!" Jeg havde længe bemærket et besynderligt ironisk smil om hans fine spidsfindige mund og en

spillende glæde i hans små øjne, ved enhver indvending, han, mod de forlangte kontra-indrømmelser, i de høfligste udtryk tog tilbage. Da han nu endelig med en strøm af nye komplimenter takkede sin sejrende modpart for de artigheder, denne også efter sædvane sluttede med – hilste han smilende hele forsamlingen og bortfjernede sig. Til min store forbavselse så jeg nu, at der slæbte en lang dyrehale efter ham under hans sorte kappe, og at den berygtede hestefod virkelig stak frem af en sprække i en af hans ungarske støvler. Jeg blev blussende rød af skamfuldhed over, at jeg i så oplyst en tid endnu kunne lade mig forblinde af de overtroiske ammestuehistorier fra min barndom og blot et øjeblik antage en så smagløs og barbarisk fantasi for virkelighed. Hvad jeg har set kan jeg vel ikke benægte; men jeg har besluttet at fordølge det, som en latterlig afvigelse fra den almindelige erfaring og den sunde menneskeforstand.

Jeg havde i nogle dage set verden og dens fænomener ligesom andre mennesker, og jeg begyndte selv at tro, at mit anomale syn ikke havde været andet end en overspændt stemning og en fantasi-eksaltation, som undertiden skal være en følge af nervefeber; men i nat har jeg atter haft en erfaring, som jeg kun kan forklare mig af en særegen organisation. Jeg var til bal hos general Piltz. Ungdommen dansede i en stor sal, medens de ældre spillede kort i tre andre stuer. Da jeg havde set noget på dansen, som jeg ikke havde lyst til at deltage i, gik jeg rundt i de andre stuer og så på de spillende; her gik jeg ganske ene mellem spillebordene under de glimrende lysekroner; jeg så kun kortene bevæge sig og hørte de sædvanlige korte ord, der

betegner spillernes forhold til hinanden og bestemmes af sammenstillinger og kombinationer, som ingen menneskelig magt eller vilje råder for. Med et blev det for mine øjne som om spillekortene selv, som det ledende og bestemmende princip, var på en vis måde levende, men alle spillerne derimod et slags døde automater, der kun sattes i en nødvendig bevægelse ved de hoppende og dansende gøglebilleder, der sprang om imellem fingrene på dem. Jo mere jeg stirrede på dem, jo forunderligere blev jeg til mode: Jeg så tydeligt, hvorledes konger, damer og knægte blinkede med øjnene, idet de fo'r forbi hinanden, og gennem de barnagtige karikatur-afbildninger af konger, dronninger og hedenske helte så jeg en hel række af små, lystige dæmoner, der spillede en skæbneleg med mennesker og ligesom trak deres liv og sjæl over i sig, medens de hoppede sælsomt mellem hinanden og bestemte hvert ord og hver tanke. Jo længere jeg så på dette spil, jo uroligere og ængsteligere blev jeg til mode; til sidst syntes det mig, at det var de malede dæmonbilleder, der talte, og jeg ilede ind i dansesalen. Men her skulle jeg se og høre hvad der ikke mindre forbavsede mig. De idelig gentagne strengetoner i den hvirvlende dansemusik så jeg danne sig til klangfigurer i den støvede og kvalme balsalsluft. Disse synlige klangfigurer hvirvlede sig vildt mellem hinanden blandt de dansende og dannede snart for mine øjne små par af dansende gnomer, der i de forunderligste skikkelser fløj ind under herrernes veste eller forsvandt i damernes lokker og ved deres løseligt forvarede hjerter. Nogle af disse klangfigur-gnomer lignede små, nydelige amoriner; andre var pukkelryggede og vanskabte. Jeg måtte uden tvivl have opspilet munden usædvanlig højt i min

forbavselse; for jeg fik pludselig en stærk hoste, og jeg mærkede nu, at jeg var nær ved at nedsvælge et sådant dansende gnompar, som jeg dog heldigvis blev af med ved hosten. Jeg skyndte mig hjem; og når jeg nu tænker derpå, ved jeg ikke, om jeg også kan anse alt dette som blotte fantasterier og følger af min nervefeber, eller om jeg ved min særegne organisation skulle have gjort en ny opdagelse angående tingenes virkelige væsen og et hemmeligt ledende princip af en levende åndeverden, der umærkeligt griber ind i menneskelivet og er virksom selv i det sædvanlige selskabsliv og dets forlystelser.

Min nye opdagelse finder jeg besynderlig bekræftet. Jeg er nu nærved at tro, at det i egentlig forstand og uden nogen som helst figurlig måde at tale på, ikke er menneskene, som behersker tingene, men tingene selv i deres vætter eller gnomer, som behersker menneskene; i det mindste tror jeg, dette er tilfældet i den ved handel og kultur såkaldte civiliserede verden, hvor man så aldeles er trådt ud af det oprindelige forhold til naturen. Når jeg går over Børsen i den travle middagstid eller over Toldboden, når skibene udlosses, ser jeg det nu tydeligt: Over alle handelsvarer, veksler, obligationer og anvisninger, så vel som over alle poser med guld eller sølv, flagrer der små koboldagtige støvgnomer, som jeg kun kan skelne når solen skinner på dem; de bevogter med den største omhu hver sin skat, som vist tillige er deres egentlige og for alle synlige legeme, og de forlader det kun af og til for at flyve om mellem købmændene eller andre lysthavere og hviske dem tingenes og gnom-legemernes høje værd og fortjenester i ørene; derved bestemmer de disse folks tanker, domme og spekulationer,

sætte= deres lyster og begæringer i virksomhed og gør sig i den grad til deres herrer og mestre, at de til sidst bestemme ethvert af disse menneskers skridt tilligemed enhver af deres tanker og følelser.

På komedien har jeg bemærket, at det i ordenes egentligste betydning ikke altid er skuespillerne, der spiller stykket, men stundom stykket selv, ved dets genius eller kobold, der på en måde spiller skuespillerne. Forleden troede jeg at se en sådan virkelig og personlig skuespil-genius eller kobold stikke hovedet op af gulvet på forscenen; men det var en fejltagelse: det var åbenbart kun suffløren, der stak hovedet for højt op af sit hul, idet han rigtignok den aften, som man for spøg siger, måtte spille hele stykket.

Hvad jeg med min anomale sanseevne fornemmer, klinger ofte, når jeg vil beskrive det, mod min vilje, som en blot satirisk spøg eller en figurlig og undertiden meget almindelig talemåde. Derfor kan jeg nu gerne tale derom til andre, uden at frygte for at røbe min hemmelighed; det falder ingen ind at forstå mine ord anderledes end figurligt, og andre finder da intet videre deri, end hvad de selv ofte siger, og hvad der hos dem selv kun er grundet på en forstandsrefleksion, som fantasien har lånt en billeddragt. Hvis jeg ville åbenbare for nogen, at jeg virkelig med mine øjne så, hvad jeg kun på en lignende måde kan udtrykke, ville man næppe betænke sig på at erklære mig for dårekistegal.

Den skuespil-genius eller gnom, jeg således undertiden personligt og virkeligt ser, flyver snart som en lille, dejlig engel, snart som en pudsérlig kobold, men undertiden som en

vanskabt, bevinget djævel, hen over baggrunden på scenen. Snart synes disse væsner at danne sig deres synlige legemer af lysstrålerne fra stjernehimlen, når et vindue eller en loftsluge åbnes, snart af lampeosen eller af støvet fra kulisserne. Når den store, geniale skuespiller henriver alle, idet han ganske synes at glemme eller opofre sin personlighed og tabe sig i den karakter, han fremstiller, så ser jeg ofte en fin lysskikkelse svæve over ham og til sidst ligesom forene sig med ham i en skikkelse, som hverken er kunstneren selv eller hint lysende væsen, men et kunstværk, der i højeste grad henriver og begejstrer. Dette er især tilfældet med den store, tragiske skuespiller; – når jeg ser noget lignende med den udmærkede komiker, er den fremmede skikkelse, der sammensmelter med hans person og ligesom forvandler og spiller ham, gerne en højst forunderlig og pudsérlig karikatur, der undertiden påfaldende ligner en eller anden latterlig person, som jeg kender fra den såkaldte virkelige verden. Når jeg på én aften har set flere slette eller ubetydelige småstykker, er det mig undertiden som om alle de embryoner og små misfostre, der forvares på det kirurgiske akademi, var brudt ud af deres spiritusflasker og fløj rundt mellem kulisserne i baggrunden.

Jeg begynder nu at lære kunsten at omgås de såkaldte mennesker. I et stort selskab havde jeg forleden det uheld, at en lille, snøret herre, der i en glinsende, mørkebrun kjortel svinkede om imellem damerne, pludselig for mine øjne blev til en virkelig, vistnok temmelig stor – ørentvist. Jeg stod netop i begreb med at gribe ham, da jeg mærkede, at min anskuelse var anomal, og med tilbageholdt latter bukkede jeg ærbødigt for

ørentvisten og gjorde ham mange komplimenter og undskyldninger, fordi jeg havde grebet efter ham i tanker. Jeg tror nu i det hele at have gjort den vigtige opdagelse, som jeg dog vel vogter mig for at åbenbare for nogen, at menneskeslægten ikke er nær så stor og udbredt, som man i almindelighed antager, men at størstedelen af de skikkelser og fænomener, der går rundt og gælder for mennesker, i grunden kun er fantomer, som spøger her mellem hinanden for en kort tid, uden nogen sand og virkelig human eksistens. Det væsentligste ved disse fantomer og hvad der dog giver dem en vis gehalt, er det animalske liv, som ytrer sig hos dem alle, idet de virkelig spiser, drikker, sover og forplanter sig; men den menneskelige skikkelse, hvormed de narrer sig selv og andre, er ofte kun en tåge eller dunst, som udgår fra en skuffende sansefantasi i det uopklarede øje, der sjældent er i stand til at skelne skinnet fra virkeligheden i denne fænomenernes verden. Da mit klarsyn er så periodisk, er jeg selv ofte udsat for samme skuffelse, og jeg har ofte den ærgrelse, at jeg meget alvorligt indlader mig i diskussioner om religion, poesi, og litteratur med personer, som jeg tror er fornuftige og lærde folk, men som jeg i et lyst øjeblik tydeligt ser kun er maskerede døgnfluer, bremser, hvepse eller andre ubetydelige insekter. Jeg er blevet uværdigt medlem af et diskussions-selskab; der har jeg ofte til min store forbavselse gjort denne erfaring. Ved nogle uforsigtige ytringer har jeg været nær ved at røbe denne min overbevisning, hvorved jeg havde kunnet pådrage mig den skrækkeligste forfølgelse og udsætte mig for at blive indespærret, som et farligt og afsindigt menneske. Jeg har derfor måttet lære at holde gode miner; men latterligheden i

hvad jeg undertiden ser og hører i dette selskab er så stor, at jeg ofte selv må finde på de naragtigste ting, som påskud for den latter, jeg har ondt ved ganske at tilbageholde. Jeg vedligeholder derved mit ry som et meget lystigt hoved, og da jeg ikke sparer på komplimenter til de formentlig lærde, unge herrer, der har optaget mig, som en ung videnskabsmand, i deres laug, kommer jeg nu fortræffeligt ud af det med dem alle. I det samme selskab så jeg forleden aften den fremmede lærde, som jeg ved doktordisputatsen havde den forunderlige barokke forestilling om. Han er optaget til æresmedlem i selskabet. Besynderligt nok, ser jeg ham endnu i samme absurde skikkelse, medens andre kun finder hans ene fod lidt for kort og hans kjoleskøde noget for langt og spidst. Uagtet min forestilling om ham forekommer mig selv ligeså smagløs som afskyelig og fantastisk, synes han mig dog at have mere realitet og virkelig menneske-lignende tilværelse, end adskillige af de andre herrer i selskabet.

Jeg agter nu dog at benytte min hemmelige gave, hvad syn og hørelse angår, til et forfatterarbejde, hvorved jeg, under den frieste af alle mulige former, på en forblommet måde vil søge at gøre mig forståelig for virkelige mennesker, som der, Gud være lovet! dog endnu er en del af tilbage blandt denne sværm af skinmennesker.

Jeg har i lang tid arbejdet på mit skrift, som jeg nu kun ikke ved hvad jeg skal kalde; det indeholder min særegne beskuelse af verden og det åndelige liv, og jeg har med forsæt behandlet det, imod alle hidtil gældende regler, både lyrisk, dramatisk og episk, snart i vers og snart i prosa, snart alvorligt og snart

komisk, eftersom mit lune og genstandens natur fordrede det. Jeg har ladet titelbladet stå aldeles blankt og i fortalen meget høfligt bedt min kritiske læser selv behageligst tilføje titlen, samt aldeles efter eget behag bestemme til hvilken digtart han vil have sit eksemplar henregnet, hvorved han da kun påtager sig ansvaret for sig selv, hvis han misbruger et helligt navn eller ikke træffer sit eget rette skoleudtryk. Jeg har nemlig bemærket, at mangen blodig, æstetisk kritik kun grunder sig på et poetisk skrifts titel og klassifikation, hvorved man kan beskyldes for at have overtrådt love for en bestemt form, hvis gyldighed man aldrig har erkendt. Desuden har jeg ladet hvert andet blad i bogen bestå af smukt blankt og rent skrivepapir, hvorpå jeg anmoder de ærede kunst-dommere efter deres egen højere indsigt at skrive alt det om i bogen, der på nogen måde måtte mishage dem, hvorved enhver da kan få et eksemplar efter sin egen smag og netop således, som han ønsker sig det. Ved denne ligeså simple som vigtige opfindelse håber jeg at kunne undgå al mulig dadel. Jeg har nemlig bemærket, at hvad bogdommerne undertiden bliver så ubegribelig forbitrede over, er egentlig dog kun, at man ikke har gættet deres meninger og opfyldt deres fordringer, førend man kendte dem og vidste, om man også kunne billige dem; herpå kunne der kun rådes nogenlunde bod, hvis kritikken altid kunne skrives førend bogen; men skønt jeg ikke tvivler på, at en ret filosofisk bogdommer jo *à priori* måtte være i stand dertil, er dette dog nu engang ikke endnu blevet skik. Nu kan vist ingen billig kritiker forlange mere af mig, end at jeg lader overflødig plads i bogen stå åben til hans fornuftigere meninger og til en hel anden bog efter hans egen teori og rigtigere system. Forfatternes

sædvanlige uforskammethed, idet de helt og holdent skriver deres bøger selv, uden at overlade det mindste til bogdommerne, der dog langt bedre må forstå det, har jeg ved denne simple metode søgt at fralægge mig.

Min titelløse bog med de mange hvide blade har nu forladt pressen. Den er blevet modtaget af de fleste som en fantastisk grille uden mening og betydning. Nogle, som giver sig mine af at se dybere i tingen, fortæller mig og publikum, at det er en allegori på en række tørre begreber, som jeg aldrig har tænkt på. Digtets fuldkomne formløshed gør det også, efter deres påstand, til et æstetisk misfoster. Mange tror sig desuden i dette digt ondskabsfuldt fremstillede under dyremasker eller andre vrængbilleder og de forfølger mig derfor med det uforsonligste had. Alle disse domme og meninger hører jeg imidlertid med den største morskab, da jeg i klarsynede øjeblikke har haft lejlighed til at se nogle af mine ivrigste modstandere under larven og ved hvad det er for godtfolk.

Jeg havde i sommer forelsket mig i en meget smuk, ung pige, som jeg siden ofte har haft lejlighed til at se i familieselskaber. Når jeg underholdt mig med damerne om teatret eller de nyeste romaner, tav hun altid beskedent og strikkede flittigt; derimod talte hun ofte med deltagelse med mig om det lykkelige landliv, hun vidste jeg, som teologisk student, havde for øje, og om en landsbyhusholdnings indretning, som hun syntes at have grundig kundskab om. Jeg fandt, hun var et rent naturens barn, der aldeles var fri for affektation og koketteri med læsning og

kunstsans. Den eneste bog, jeg vidste hun havde læst, var en meget god husholdningsbog, og det eneste digt, som jeg havde hørt hende nævne med deltagelse, var en meget forstandig satire over lærde fruentimmer, som ikke forstod at sætte en gås på spid; hun havde derimod en dyb ærbødighed for mændenes domme og meninger og viste den største ærefrygt for deres lærdom og solide kundskaber. Når jeg talte om lærde og kuriøse materier, sad hun tavs med foldede hænder, som om hun var i kirke. En sådan "ledsagerinde på livets vej" havde jeg ofte hørt anprise som det lykkeligste lod for en mand. Jeg fandt ingen af alle de fejl og dårligheder hos hende, som man i almindelighed dadler damerne for i den finere verden. Hun klædte sig simpelt og sparsommeligt og viste ingen utidig pænhed, når hun spiste og drak; hun sang ingen kunstige roulader, men kunne kun et par spindeviser og strikke-viser udenad; hun havde ingen romangriller eller forskruede og overspændte følelser; hun skrev ingen vers og spildte ikke tiden med unyttigt dilettantvæsen i nogen som helst kunst. Hun struttede af sundhed og talte gerne om madlavning og hvad hun i sin beskedne naivitet troede ikke var for højt over hendes sfære. Denne ydmyghed og ædle kvindelighed havde rørt mig. Forleden aften var jeg så lykkelig at tale ene med hende for første gang. Jeg fulgte hende hjem fra komedien. Hendes forældre gik foran os. Det var en dejlig, stjerneklar aften. Jeg var henrykt og i den mest poetiske stemning. Jeg betragtede stjernerne og begyndte at give mit hjerte luft i en begejstret kærlighedserklæring; da hørte jeg pludselig en snurrende lyd tæt ved mig, ligesom af et hjul, der trækkes op i snore. Jeg vendte øjnene fra stjernerne til min dame og blev næsten

målløs af skræk, da jeg så en vandrende stegvendermaskine hænge ved min højre arm i en snor. Jeg gjorde et spring til siden og var derved nær blevet kørt over af en karriol. Nu kom jeg først til mig selv og så tingene igen med de sædvanlige, tågede øjne. Min dame hang endnu ved min arm, ligeså smuk, rødmosset og naturlig som før. Hun havde ikke ved mit spring ladet sig afbryde i hvad hun i øjeblikket med liv og hjertelig deltagelse var i færd med at betro mig; men nu hørte jeg først, at hun aldeles måtte have misforstået mig, idet hun, med en slags entusiasme og hvad man kalder uskyldigt sværmeri, forklarede mig, hvorledes en steg blev langt lækrere på spid, end i en stegegryde. Jeg fulgte hende tavs til hendes faders hus. Skønt hendes stemme var ret smuk, havde den dog nu bestandig for mine øren en vis lighed med den snurrende lyd af en stegvender. Min forelskelse var aldeles forbi. Jeg sagde hende hastigt godnat og har ikke set hende siden.

Min forunderlige opdagelse, at der gives menneskeskikkelser, som for det klarere syn endog er blotte maskiner, har i nogle dage ængstet mig, og jeg har begyndt at fatte mistanke til mit klarsyn og frygte for, at det måske dog kunne være en sygdom. Jeg gik derfor i morges til en læge af mit bekendtskab, der anses for en særdeles duelig practicus og selv for et skarpsindigt, filosofisk hoved. Jeg betroede ham, med nogen undseelse og tvivl om mit syns rigtighed, min formentlige erfaring, dog uden at nævne nogen bestemt person. "Ikke andet" – afbrød han mig med et tillidsfuldt smil og klappede mig på skulderen – "opdager De nu først det? De bekymrer Dem nok ikke ret meget om filosofien" – vedblev han

og kneb de små øjne sammen bag brillerne – "ellers kunne De for længe siden have læst den opdagelse i min dissertation *De organisatione Humana*. Vi er alle maskiner, *humanissime*! Og det uden al undtagelse. Vort hele væsen er en skøn og beundringsværdig mekanisme, og det er kun forfængelig selvsmiger og fantastiske drømmerier, når man kalder mennesket et frit og evigt åndeligt væsen. Det psykiske og fysiske er ét; hvad der bestemmer tanken, sindet og hvad vi kalder viljen, er i grunden den samme mekanisme, der bestemmer blodets gang og musklernes bevægelse. Et *perpetuum mobile* findes ikke i naturen, følgelig heller ikke i menneske-organismen. *Cessante causa, cessat etiam effectus*; når uret er udløbet, går det i stå. Hvad står for resten til tjeneste?"

Uden at indlade mig på hans filosofi, bad jeg ham bese mine øjne og sige mig, om de ikke befandt sig i en abnorm og sygelig tilstand.

"Ingenlunde, min kære! Tværtimod" – sagde han, efter at han gennem et tredobbelt glas havde beset mine øjne. – "Jeg har aldrig set et par sundere og bedre konstruerede semaskiner. Jeg ville ønske, jeg selv havde mage til dem – men en lærd, som må tage natten til hjælp ved sine forskninger, må for videnskabens skyld opofre lægmandens skarpe syn."

"Men når jeg dog med mine fortræffelige seredskaber ser verden ganske anderledes, end andre mennesker" – vedblev jeg – "når jeg undertiden ser tingene levende og menneskene døde – når jeg ser Fanden som æresmedlem i et lærd selskab – når jeg ser en ørentvist i sko og silkestrømper gælde for en fornem kavaler i en assemblé – når jeg ser mig selv romantisere i

måneskin med en stegvendermaskine under armen, hvor andre ser mig spadsere med en smuk jomfru" –

"Ha, ha, De vil være en satyricus, min hr. studiosus!" – afbrød lægen mig stødt – "det kan være godt nok; men den spas har jeg ikke tid at høre på. Deres øjne fejler ingen ting; men om De har skade på det indre syn, ved jeg ikke."

"Dog det burde De, som læge og filosof, netop vide" – – vedblev jeg ivrigt – "det var just derom jeg ville spørge Dem, for ét af to: Enten er jeg gal, eller de fleste ting i verden er ganske anderledes, end de synes i vor sædvanlige tilstand."

"Det sidste udelukker ingenlunde det første" – svarede lægen – "Tingene kan gerne være ganske anderledes, end de synes, og De ligefuldt være gal; for hvis man ikke hørte Dem tale, skulle man anse Dem for et ganske fornuftigt menneske."

Jeg var så høflig at le over dette hans indfald, og han blev meget artig igen. "Jeg ser, De forstår spøg" – sagde han – "og De er selv et lystigt hoved; men sig mig nu alvorligt, hvad mener De egentlig med den tvivl, De ytrede om Deres øjnes eller Deres forstands sundhed? Ser De nu i mig noget andet, end et fortrinligt eksemplar af det slags intellektuelle og moralske nervemaskiner, som kaldes mennesker?"

"I dette øjeblik er mit syn tåget, som alle andres" – svarede jeg – "men jeg har undertiden lysere øjeblikke." – Lige som jeg talte, blev jeg pludselig klarsynet og brast i latter.

"Nå, hvad ler De af? min herre!" – spurgte han forbavset.

"Om forladelse, hr. doktor!" – sagde jeg og bukkede med tilbageholdt latter – "jeg burde egentlig ikke le. – Men naturens luner er dog helt besynderlige. – en filosof som De, der så dybsindigt har udgrundet menneskets sande natur og væsen,

kunne jeg vel tænke måtte henhøre til en egen klasse af de sjældne fænomener; men jeg kunne dog aldrig tro, hvad jeg nu tydeligt ser, at De i grunden er" – jeg holdt inde og fortrød min uforsigtighed.

"Nå, hvad er jeg da i grunden?" – udbrød han forskrækket og løb hen for et spejl. – "Vil De gøre mig gal, min herre! hvad tror De jeg er?"

"Undskyld mig! jeg tør ikke sige det" – svarede jeg og bukkede – "mine øjne er jo fuldkommen sunde, har De selv sagt, og jeg er dog bange for, at jeg ikke ser ganske fejl – De skulle vel aldrig i grunden – om ikke just være – så dog på en måde" –

"Vil De holde mig for nar?" – råbte han som rasende og greb en stok – "sig nu straks på øjeblikket, gale menneske! hvad er jeg."

"De er – De er – velbårne hr. doktor! – for mine øjne kun – forstå mig ret!" – stammede jeg – "De er eller, rettere sagt, De synes kun at være – at sige efter min sikkert nok vildfarende, individuelle og aldeles subjektive anskuelse – således nemlig, som jeg ser Dem i dette ulykkelige øjeblik, i min nærværende sygelige og forvirrede tilstand, og som jeg ingenlunde vil påtage mig at bevise det som en almindelig erkendt sandhed, eller som noget, der med matematisk vished kan godtgøres – således synes De mig kun at være eller egentlig kun at have en vis besynderlig lighed med et vist fænomen i denne skuffende sanseverden, som jeg meget nødig vil nævne, da det kunne forekomme hr. doktoren noget stødende, og da det desuden er uvist, om dette fænomen ikke også kunne være noget ganske andet, end hvad det synes." –

"Djævleblændte, besatte menneske! får det ende?" – råbte doktoren og løftede stokken – "hvad er jeg? Eller hvad synes jeg Dem at være? – i djævels skind og ben!"

"Jeg siger det nødig – men De tvinger mig selv dertil, Deres Velbyrdighed!" – vedblev jeg – "hvad vore zoologer vistnok urigtigt henregner til de underordnede jordbeboeres væsenrække – og hvad den enfoldige landalmue anser for et slags naturlige underjordiske, som de kalder muldvarpe – et sådant væsen være det langt fra mig at anse Deres Velbårenhed for, men ligheden eller, rettere sagt, skinnet af en sådan lighed må sikkert bedrage mig; for hvis jeg ikke vidste det bedre, måtte jeg sværge derpå." Med disse ord skyndte jeg mig ud af døren, inden den forbitrede doktor kunne nå mig med sin stok. Hvor latterlig hans muldvarpeskikkelse også forekom mig, havde den dog tillige noget dæmonisk og frygteligt og lignede alt for meget et menneske, til at jeg længere kunne udholde det syn.

Mit forsøg på at komme til videnskabelig kundskab om min besynderlige organisation har voldet mig mange bryderier. Lægen har anklaget mig for konsistoriet. Jeg er blevet nødt til at gøre ham afbigt og give ham en formelig æreserklæring. En del kirurgiske kandidater havde nemlig i et sideværelse hørt hele vor samtale. Nogle anser denne uheldige historie for en dum kådhed af mig; andre lader mig temmelig tydeligt forstå, at de anser mig for halvt forrykt. Jeg ved selv endnu ikke ret hvad jeg skal tro derom; men så klog er jeg nu dog blevet, at jeg aldrig mere spørger nogen til råds om jeg er klog eller gal, og at jeg

end ikke af den stærkeste tølper lader mig true eller prygle til at sige ham hvad jeg anser ham for.

Jeg spadserede i går aftes ud af porten med min fede, æstetiske ven. Mit titelløse digt havde mod hans vilje dog gjort et slags indtryk på ham; men det bebrejdede han sig selv, som en ubegribelig svaghed og som en flygtig fornemmelse af den samme skrantenhed, der er menneskeslægtens ulykkelige arv og fordømmelse. Digtet havde nemlig sat ham i en vis drømmeagtig, fantastisk og sentimental stemning og vakt en anelse hos ham om en overjordisk skønhed, uden al dygtighed, realitet og klarhed, idet han et øjeblik havde ladet sig skuffe af blotte tomme skyggebilleder, uden legeme og gehalt. Han dadlede sig selv derfor i de stærkeste udtryk, idet han viste mig hvorledes enhver sådan luftig og tåget digtemåde stred imod al sund smag og mod alle mulige æstetiske regler, om også en slags poetisk stemning derved kunne fremkaldes.

"Det er mig særdeles kært!" – svarede jeg glad – "det var netop kun en sådan poetisk stemning, jeg ville udtrykke og fremkalde hos andre. De systemer, man har opstillet som love for den frie digtning, har jeg en så afgjort ringeagt og modbydelighed for, at intet skal glæde mig mere, end når jeg kan opnå min hensigt, uden at opfylde en eneste af hine vilkårlige fordringer. Netop fordi jeg undertiden ser tingene i verden noget anderledes end andre, har jeg følt trang til at ytre mig på min ejendommelige måde; og har mit navnløse digt, eller hvad I vil kalde det, nogen fortjeneste, så er det, efter min mening, især dets forskellighed fra alle andre åndsprodukter og

dets trods mod slendrianen og åndstyranniet i alle mulige skoler og systemer."

"Du er en kætter og oprører i kunsten" – sagde min ledsager – "dog det ville man måske tilgive dig, hvis du kun ikke ville føre dine absurde griller og synderligheder ud i livet. Den irettesættelse, du nylig har fået af konsistoriet, har skadet dit gode navn og rygte. Muldvarpehistorien selv forekommer mig som en utidig spas og uheldig lyst til satire, selv under en temmelig triviel form; der er jo intet i verden almindeligere, end at sammenligne folk med umælende bæster og fornærme dem med slige forslidte og platte metaforer."

"Men, når jeg nu forsikrer dig, at jeg aldrig har tænkt på satire eller på anvendelsen af nogen retorisk figur, men kun været så uforsigtig, at sige hr. doktoren, da han selv som rasende truede mig dertil, i hvilken skikkelse jeg virkelig så ham. – Er det min skyld, om almuens simpleste og naturligste metaforer måske grunder sig på en almindelig anelse om fænomenernes virkelige natur og skikkelse? Når den rå almuesmand i sin vrede kalder sin modstander en stud, en ræv eller et asen, må han upåtvivlelig have en forestilling, som naturligt fremkalder slige udtryk; for han har ingen retorik studeret, og i sin heftighed har han ingen tid til at sige andet, end hvad der øjeblikkelig påtrænger sig ham, som et syn eller en nødvendig forestilling; og hvor skal vi nu nærmest søge grunden til denne forestilling? I genstanden for hans vrede eller i de organer, hvormed han opfatter fænomenerne? Hvad om den forandring, affekten frembringer i hans indre, netop i et sådant øjeblik lader ham se genstanden for hans harme med et mere gennemtrængende blik? Hvad om det fænomen, han før

holdt for et menneske, netop i et sådant øjeblik, ved at røbe sin lave og foragtelige natur, tillige viste sig for det af lidenskaben oplivede blik i sin rette og sande skikkelse?"

"Det var en forunderlig hypotese" – svarede min ledsager – "på den måde måtte vi jo virkelig være eller kunne blive til alle de bæster og uhyrer, en vred eller afsindig person kunne få i sinde at udskælde os for."

"Det synes man jo også på en måde at antage!" – vedblev jeg – "hvorfor skulle man vel med så megen ængstelighed sørge for at få alle verbale eller skriftlige injurier ved lov og ret eller ved publikums og fornuftens domstol erklærede døde og magtesløse, hvis man ikke hemmeligt antog, at slige udtryk kunne have liv og magt i sandhed, og at man virkelig kunne være, hvad man beskyldtes for? Hvem ved i grunden hvad han selv er?" – tilføjede jeg alvorligt – "en af de gamle vise har jo allerede bemærket, at menneskenaturen, som den her viser sig, forener i en forunderlig blanding noget af alle mulige uhyrer; at den imidlertid, hvor den er virkelig menneskenatur, og ikke blot skin og skuffelse, indeslutter en væsentlig del af den evige skønhed og guddommelige herlighed – derom er jeg fast overbevist."

Vor samtale blev her afbrudt, idet en vogn nærmede sig os og tildrog sig vor opmærksomhed. "Hvad mon det er for en højadelig stadsekvipage fra forrige århundrede?" – sagde min æstetiske ven, og jeg troede, han ville spotte eller spøge; for jeg så kun en simpel kalechevogn med et par stærke arbejdsheste for, der kørtes af en bondekarl; men hvad der tildrog sig min hele opmærksomhed var synet af en ung og noget bleg, men overordentlig dejlig pige, der i en lyseblå kappe sad ved siden af

en gammel mand og holdt et fuglebur på skødet. Oldingen havde et af de interessanteste ansigter, jeg nogensinde havde set; han var høj og mager og bar en simpel, grå rejsekappe. Han syntes at betragte de flyvende skyer over havet i aftenrøden, og der var et udtryk i hans ansigt af en salig sjæleflugt, som erindrede mig om den drømmende patriark, der så Guds engle på himmelstigen. Den unge pige syntes at tale til et par små kanariefugle, der hoppede glade om i buret og pillede hende på fingrene. Da jeg gik forbi, opslog hun de hvælvede øjenlåg, og to øjne tindrede mig i møde, hvorfra en så ren uskyld, glæde og kærlighed udstrålede, at jeg næsten troede at se en himmelsk engel åbenbare sig for mig. Jeg blev uvilkårlig stående og tog hatten af. Hun gengældte min hilsen med så venligt og deltagende et blik, som om hun så mig helt igennem sjælen og fornam alle de tanker og følelser, der i dette øjeblik gennemstrømmede mig. Min salige moders billede trådte nu også levende for min sjæl og syntes at sammenblande sig med hint engleåsyn ved oldingens side. "Gud i Himlen! Hvem ser jeg!" – udbrød jeg, uden at vide det; men nu smældede kusken – vognen rullede forbi og forsvandt snart i en støvsky på landevejen.

"Kendte du de naragtige personager?" – sagde min æstetiske ven og skoggerlo. – "Den karl kom vist lige fra dårekisten – han satte jo næsen i sky med et fornemt, vanvittigt smil og lettede ikke engang på hatten – og den gamle dame med papegøjeburet – det var da et formeligt fugleskræmsel."

"Hvem taler du om?" – spurgte jeg forbavset. – "Den ophøjede olding, der kørte os forbi, sad jo med stille glæde og læste et herligt naturdigt i den rige skyfantasi – og den unge, dejlige

pige ved hans side syntes i sin uskyld at forstå fuglenes sang og at kunne gennemlæse en menneskesjæl med et eneste blik."

Min ven udbrød i en umådelig latter og bandede på, jeg havde gået i drømme. Det var en gammeldags *chaise*, der var kørt os forbi – påstod han – hestene havde store kanetoppe i panden, og kusken var i stift, gammeldags livré; den gamle herre var lille og pukkelrygget; damen var grim og gammel, som en mumie; hun var umådelig affekteret og koket og sladrede slet fransk med et par stygge papegøjer.

"Du har vist fuldkommen ret, med hensyn til din synsmåde og teori" – sagde jeg endelig, da jeg blev træt af at modsige ham – "hvad vi så, forekommer mig som et forbifarende maleri eller et improviseret digt, og som æstetiker må du naturligvis langt rigtigere kunne bedømme det; jeg er nu en gang for alle så uheldig, at min smag og sans for det skønne er helt forskellig fra d'hrr. teoretikeres. Det er ganske naturligt, at min mangel på kritik og æstetisk dannelse også viser sig i livet og de daglige erfaringer. Når det indre øje ser fejl, hvorledes skal da det ydre kunne se rigtigt? Du må, med hensyn på din teori, have fuldkommen ret; men så må du kun gunstigt tillade mig, at jeg i min praksis ikke bekymrer mig det allermindste derom. Der gives nemlig, som du ved, to slags sandhed, den subjektive og den objektive; enhver må i grunden holde sig til den subjektive, fordi han ingen anden kan erkende. Hvorvidt han derimod kan gøre den gældende, som objektiv, beror ikke på ham selv, men på hans organisations overensstemmelse med flerhedens. Der gives imidlertid endnu en tredje slags sandhed, som jeg kalder den evige sandhed; til den må vi til sidst alle appellere, og det

bliver da et stort spørgsmål, om den enkelte eller pluraliteten har været bedst organiseret."

Vi skiltes ad. Hver af os beholdt sin mening. Min æstetiske ven erklærede mig for aldeles uhelbredelig og forsikrede mig, at han anså det for en hellig pligt, af yderste evne at bestride mine skæve anskuelser. Alt hvad han for resten sagde mig, har jeg glemt; men den dejlige pige i vognen glemmer jeg aldrig.

Man har udelukket mig af diskussions-selskabet, på grund af min tvivl om selskabets ægte humanitet og mine overtroiske ytringer om dets fremmede æresmedlem. Min æstetiske ven har i forening med en forulykket poet, der har slået sig på prosa og polemik, aldeles nedrevet og fordømt mit titelløse skrift, som det usleste galimatias af verden. Jeg skal i morgen op til attestats; men jeg frygter, fakultetet er mig fjendsk, for mine uforsigtige ytringer om hvad jeg hører og ser på kollegierne.

Jeg er et ulykkeligt menneske! Ligesom jeg i dag sad ved det grønne eksamensbord og syntes at stå mig fortræffeligt i min moral, idet jeg med megen iver udviklede grundforskellen mellem det gode og det onde, hørte jeg en hånlig hvisken og smålatter tæt ved mig. Jeg kastede et blik til siden og så hin fremmede lærde, som jeg nu engang har en vis fordom imod, og hvis kostume jeg dog aldrig ret kan finde mig i. Han sad midt imellem censorerne og syntes at opholde sig over, at man her endnu tålte slige gammeldags og enfoldige meninger. Eksaminator rømmede sig forlegen og bemærkede mod min udvikling, at man vel fra et højere filosofisk standpunkt måtte

kunne hæve sig til en klarere anskuelse, hvorved det såkaldte onde, som en blot forskellig modifikation af samme grundbegreb, blev identisk med det sande og gode; dog dette forudsatte en større filosofisk indsigt, end han her kunne fordre. Ved denne ytring gjorde den fremmede lærde ham en meget artig kompliment. Jeg tav med en beskeden mine, som om jeg vel følte hvor langt jeg var tilbage i filosofien, og jeg fik god karakter for moralen. Uheldigvis kastede jeg nu et blik ud over skranken og mærkede, at mit anomale syn atter måtte være virksomt; for blandt tilhørerne troede jeg at se en mængde magre rotter, af den race, man kalder kirkerotter, men i menneskelig størrelse og i sorte klæder, for det meste med briller på og med bøger under forbenene, og jeg genkendte med forbavselse i dem nogle meget flittige studenter, der næsten alle er forlovede, og som, for at gøre sig værdige og skikkede til så snart som muligt at få levebrød og blive gift, bogstavelig talt har lært udenad alt, hvad der foredrages på kollegierne, så at de ordret kunne gengive det ved eksamen. Jeg kunne ikke tilbageholde et ironisk smil, idet jeg hilste disse herrer meget høfligt. I det samme hørte jeg et dogmatisk spørgsmål tæt ved mit venstre øre; jeg vendte mig hastigt om til min nye eksaminator; men med en blanding af forskrækkelse og komisk overraskelse så jeg stolen ledig, hvorpå han skulle sidde. Jeg hørte det samme spørgsmål gentages af en stemme, der syntes mig bekendt; men jeg så ingen på stolen og vidste ikke hvem jeg skulle henvende mig til med svaret; i det samme opdagede jeg en lille, hæslig skarnbasse, som var krøbet op på eksaminators stol, og uvilkårligt slog jeg til den med mit lommetørklæde, så den faldt på gulvet. Men nu mærkede jeg, at jeg måtte have

siddet i tanker eller i drømme; for det store, grønne bord var nær blevet væltet omkuld, idet en lang mand i sort, glinsende ornat rejste sig fra gulvet og tog plads ved siden af mig. Han bad mig tage mit lommetørklæde til mig, hvormed jeg havde viftet ham for øjnene og pådraget ham en ubehagelig svimmelhed. Jeg undskyldte mig så godt, jeg kunne, og genkendte nu i den lange mand på eksaminatorstolen en for sin vittighed bekendt professor, men som jeg vidste drev spot med åbenbaringstroen, og hvis forelæsninger jeg derfor ikke havde hørt. Han gentog tredje gang det samme dogmatiske spørgsmål, jeg før havde hørt, og jeg skyndte mig nu at svare; men da jeg holdt mig til Luthers og reformatorernes fortolkning af de kristelige dogmer og ikke ville antage religionens mysterier for myter, kom jeg snart i en heftig ordstrid med min heterodokse eksaminator, der anvendte alt sit vid på at gøre mig og mine svar latterlige. Jo mere jeg under mit forsvar for mine meninger betragtede ham, jo mere syntes det mig han lignede hint sorte, glinsende insekt, som jeg før havde bortviftet med lommetørklædet. I min iver og harme glemte jeg til sidst min forsigtighed og erklærede rent ud, at jeg ikke for en eksamenskarakters skyld agtede at eftersnakke, hvad jeg forkastede eller fordømte, og at jeg ikke lod mig rokke et hårsbred fra den gammeldags kristendom af nogen djævel og end mindre af nogen skarnbasse.

Hermed var min ulykke da fuldendt. Den fornærmede eksaminator rejste sig og erklærede mig for en injuriant, som for sin uforskammethed måtte bortvises fra eksamen og strengelig straffes. Der blev en almindelig tumult, og jeg måtte skynde mig bort, for ikke at falde i kløerne på nogle af hine

store kirkerotter, der gjorde mine til på den håndgribeligste måde at forsvare deres højærværdige lærer, som kunne have så vigtig en indflydelse på deres befordring og hele timelige velfærd.

I aften har jeg modtaget sort på hvidt, at jeg er relegeret. Jeg opgiver nu studeringerne her og har besluttet at rejse ud af landet, for at søge min lykke andetsteds.

For at få rejsepenge havde jeg i dag besluttet at sælge eller pantsætte mine diamantringe hos en juveler. Jeg tog dem alle tre på fingrene og gik ud. På gaden bemærkede jeg med forundring, at alle hilste mig med en ærbødighed og ydmyghed, som jeg kunne være en fyrstelig person, og jeg måtte næsten hele vejen gå med hatten i hånden, for at gengælde denne overordentlige høflighed.

Da jeg trådte ind til juveleren, kom jeg tilfældigvis til at se mig i et stort spejl, der hang lige for indgangen. Jeg så nu til min store forbavselse, at jeg virkelig så ud som den rigeste og fornemste herre. Fra ringene på mine fingre udgik der nemlig en glans, som blændede mig selv et øjeblik i den grad, at jeg bukkede ydmygt for mit eget spejlbillede og var uvis om virkeligheden og ægtheden af min egen personlige skikkelse. Jeg fattede mig dog snart og forklarede mig min usædvanlige anstand og min fornemme adfærd meget naturligt af bevidstheden om den kostbare og lykkebringende skat, jeg ikke før havde tænkt på, men som jeg nu bar på min hånd og agtede at gøre gældende i verden. Ved denne opdagelse forandrede jeg øjeblikkelig min beslutning. Den fattige, relegerede student var jeg glad ved at kunne fornægte. Jeg påtog mig en endnu mere

fornem og næsten uforskammet mine. Jeg gav mig til at tale tysk og lod som jeg ikke forstod mit modersmål. Jeg kaldte mig grev von *Scheinleben* og forlangte, mod anselig rabat, en stor sum louisd'orer til låns i en måned, da mine remisser var udeblevet. Den forlangte sum blev mig straks med megen ydmyghed udbetalt, selv uden pant og mod min blotte forskrivning. Juveleren betragtede mine ringe med forbavselse og vurderede dem til en uhyre pris.

Jeg spiller nu den fornemme rolle med megen lethed. Ingen af mine forrige bekendte synes at kende mig. Jeg har lejet et af de største hoteller her i staden. Jeg holder sorte tjenere, taffeldækker, mundskænk og ekvipage og har fået adgang til de fornemste og rigeste kredse. Jeg har taget en sprogmester i mit modersmål og til alles forundring lært at tale det meget godt på et par dage. Skønt jeg aldrig før har haft en terning i hånden, behøver jeg nu kun et par gange om ugen og blot som for spøg at deltage i det her herskende lykkespil, for rigelig at kunne bestride udgifterne ved min fornemme levemåde. Jeg har endog straks kunnet betale min gæld til juveleren og udsætte en betydelig sum hos en bankier. Jeg lever i lutter glans og herlighed; men hvad der forundrer mig mest er, at jeg nu aldeles intet mærker til mit anomale syn og min besynderligt stærke hørelse. Jeg ser nu menneskene og tingene i verden ligesom andre folk af min stand, og jeg hører som det sømmer sig en fornem mand, der ikke kan lægge mærke til alting. Jeg er på en vis måde glad ved, at jeg i denne henseende intet har forud for andre. Det var dog uden tvivl en sygdom eller måske endog et slags galskab med hin højere sanseevne; den fantasi

kunne let have gjort mig til en sværmer og et ulykkeligt menneske. Den duelige læge og filosof, jeg holdt for en muldvarp, forekommer mig nu som en meget vakker og fornuftig lærd, skønt hans ansigt vel lige så lidt er det skønneste, som hans domme og meninger just altid er de rigtigste. Jeg ser ham undertiden i selskaber hos de store, hvor han, som ærbødig klient, næppe vover at nærme sig mig, men anser det for en stor ære, når jeg vil nedlade mig til at sige ham et par artige ord. Også den værdige teologiske docent, som jeg i min sindsforvirrelse forvekslede med en skarnbasse, ser jeg nu ofte med fornøjelse. Han er virkelig et ganske vittigt hoved, og han fristes derved naturligvis let til at gøre sig lystig over genstande og meninger, som han nok i sin nærværende embedsstilling skylder en vis agtelse. Min æstetiske ven har dog nok for en del ret. Hans fedme er vist sund og solid; hans smag er dog også grundet på en frisk og "gedigen" livsanskuelse, skønt den aldrig ret vil behage mig. Han kender mig ikke heller. Jeg har gjort ham til min privatbibliotekar og overkøkkenmester, og han forsyner mig med de nyeste og fedeste smagsværker, såvel i åndelig som i legemlig henseende; i min nærværende stand må jeg nemlig føje mig efter skik og brug i al slags levemåde. Selv hin fremmede lærde, som jeg havde den overtroiske fordom imod, finder jeg nu særdeles vakker og underholdende, skønt jeg i moralske og religiøse anskuelser just ikke ganske er enig med ham.

Ved min omgang med den fine verden er jeg blevet temmelig beleven, tolerant og overbærende med andres meninger. Man må, *ma foi*, finde sig i enhvers ejendommelighed og ikke ville gøre sine individuelle synsmåder og meninger til norm for

andres. Når alt kommer til alt, har den ene måske lige så lidt ret, som den anden, og når vi dog alle, hver på sin vis, farer vild, er der jo ingen grund til at foretrække den ene vildfarelse for den anden. Jeg morer mig nu fortræffeligt over alting. Jeg kalder alle mennesker og alle de ting, man sætter pris på, charmante, ypperlige og ædle; jeg læser gode og slette bøger næsten med samme fornøjelse, da de næsten i lige høj grad forøger min menneskekundskab, og jeg ler over alle vittigheder og dumheder med samme velbehagelige rolighed. Jeg har ingen fjender, men tusinde venner, klienter og beundrere. Jeg holder trit med tiden i videnskab og kunst. Et par timer hver formiddag lader jeg mig ved toilettet forelæse nogle af de nyeste og allersundeste frembringelser i vort eget og de andre nyere sprog, hvorved jeg vel mærker at jeg får en stærk appetit til frokosten, uden at jeg just derfor kan sige, at jeg føler mig mere hjertefrisk end tilforn. Jeg beser biblioteker og kunstsamlinger med en noterebog i hånden. Til mine glimrende soiréer indbyder jeg de berømteste videnskabsmænd og kunstnere. Jeg subskriberer på alle bøger og tidsskrifter. Jeg bestiller mit portræt hos alle kunstnerne. Jeg udsætter priser for lovtaler og videnskabelige undersøgelser om lærde bagateller. Min lærdom og liberalitet berømmes af alle. Aviserne er fulde af vers til min ære, og der udkommer nu næsten ingen bog, uden den jo på den mest smigrende måde er tilegnet mig. Jeg behøver kun at blive forelsket, for at kunne gøre det mest glimrende parti. Min overordentlige lykke er mig ofte som en drøm, og at jeg virkelig fra en fattig, relegeret student er blevet til en rig og fornem herre, forekommer mig undertiden som et eventyr, lige så urimeligt, som det, min moder fortalte mig om ringene og

øjensalven. Ringene bærer jeg imidlertid nu altid på mine fingre. De beundres af kendere og vurderes til en pris, hvorfor jeg, hvad øjeblik jeg vil, kan købe tre grevskaber. Uden tvivl har min moder ved et lykkeligt tilfælde fundet dem i Kongsbergs bjergværksgruber, hvor måske en fyrste eller juveler engang har tabt dem, og det er mig meget begribeligt, at besiddelsen af en sådan skat har kunnet forstyrre hjernen på en stakkels simpel bondekone. (Min ringe herkomst må jeg naturligvis holde hemmelig, og jeg må vel se med det første at blive adlet). Med salven er det vist ikke andet, end rent galskab og fantasteri; som pomade har den imidlertid en reel og højst fortræffelig egenskab, da den kan gøre røde bakkenbarter mørke.

For med glans og smag at nyde den skønne natur i godt selskab, havde jeg i dag samlet nogle af de ypperste skønne ånder omkring mig ved en stor diner på et offentligt lyststed udenfor staden. Min æstetiske ven forestod, som køkkenmester og *maitre de plaisir*, anretningen og den æstetiske underholdning. Efter hans forslag havde jeg udsat en høj pris for det "gedigneste" lyriske digt, som ved denne lejlighed skulle høres og bedømmes af selskabet. Som prisuddeler forlangte jeg selv ingen stemme, og, sandt at sige, var jeg glad derved, da jeg mærker, at min smag endnu bestandig er noget skranten. Prisen blev enstemmigt tilkendt en ung og hvad man kalder meget genialsk mand af overordentlig fyldighed, som med en så stærk og kraftig fantasi, og med så megen natur og sandhed havde anskueliggjort ideen om en flæskeskinke, at tænderne løb i vand på de fleste tilhørere; han havde tillige, som man påstod, med en sand mandig følelse vidst at undgå sentimentalitetens

farlige klippe, og man var enig i, at dette livsfriske digt dannede overgangen til en bedre smag og en ny herligere periode i poesiens historie. Jeg tav, med et bifaldende smil, og frygtede for ved nogen ytring at tabe den store anseelse, jeg nu har opnået, som en smagfuld og kyndig opmuntrer af videnskab og kunst. Vor nydelse af naturen bestod for resten i en såkaldt genial tilegnelse af livet og kraften i den rige naturs ædleste frembringelser. Med andre ord: Vi spiste og drak og kørte hjem; men jeg gælder nu også for en smagfuld og entusiastisk kender af naturens skønheder.

Der er mødt mig en besynderlig begivenhed. Af frygt for at bestjæles, har jeg hidtil både nat og dag båret mine kostelige ringe på fingrene. For ikke at vække alt for megen opmærksomhed, går jeg næsten altid med handsker. Hver gang jeg vasker mig, tager jeg dog ringene af, for at de ikke skal beskadiges. Undertiden kan det hændes mig, når jeg står med hænderne i vaskefadet, og al min herlighed ligger blandt kamme og børster på natbordet, at der pludselig overfalder mig en underlig vemodighed, idet erindringen om min barndom, med min moders fromme billede, farer mig forbi; da kommer også ofte tanken om mit forrige drømmeagtige liv tilbage tillige med en dyb længsel efter hin skønne, ubekendte dame på rejsevognen; men så snart jeg atter står i min glans, med de funklende ringe på fingrene, foran spejlet, er det forbi med hin vemod og hin længsel, som jeg så ofte har måttet høre kun var sygelighed og sentimentalitet. I går aftes skulle jeg i stort selskab. Ved påklædningen havde jeg, længere end sædvanligt, hengivet mig til hine drømmerier. Det var blevet sildigt, og jeg

ilede til selskabet, uden at give mig tid til at efterse min påklædning foran spejlet. Jeg følte mig usædvanlig forstemt og uselskabelig til mode; men jeg søgte at bortslå disse griller så godt muligt. Da jeg træder ind i selskabet, bemærker jeg med forundring, at ingen besvarer mine hilsener og de nymodens komplimenter, jeg har ladet mig lære af en dansemester; men man syntes at antage mig for en ganske simpel og ubetydelig person. I min forundring og forlegenhed over denne ubegribelige modtagelse gik jeg hen til et spejl og så med forskrækkelse, at jeg gjorde den ynkeligste figur af verden og netop så ud som på hin ulykkelige dag, da jeg blev relegeret. Jeg gik til faraobordet og ville sætte mig i respekt ved et ret forvovent spil; men mod sædvane var jeg særdeles uheldig. I et øjeblik havde jeg bortspillet alt det guld, jeg havde hos mig, og gjort en betydelig spillegæld. Jeg greb efter en af mine ringe, for at sætte den i pant, i den formening, at jeg endnu, som sædvanlig, havde mine tre grevskaber under handsken; men nu opdagede jeg med forfærdelse, at jeg måtte have glemt dem hjemme. Jeg lovede straks at komme igen og ville anbefale mig; men min kreditor, en fremmed spiller af profession, fulgte mig i hælene. Jeg ilede så stærkt til mit hotel, at han næppe kunne følge mig. Jeg kom i et belejligt øjeblik; for min kammertjener stod ved vaskebordet og betragtede ringene med en højst mistænkelig deltagelse. Han havde allerede stukket en af dem på sin finger, og dens forunderlige glans udbredte en sådan fornem nimbus over ham, at jeg næppe vovede at tiltale ham og fordre min ejendom tilbage. Til alt held vidste han nok endnu ikke selv sin forvandling, og han så ikke min forlegne og ynkelige skikkelse, førend han hørte min røst og hastigt strøg

ringen af sin finger. Jeg skyndte mig at bemægtige mig min skat, og næppe havde jeg ringene på fingrene, før min strenge og mistænksomme kreditor bukkede ydmygt og med tusinde undskyldninger bad mig tilgive, at han ikke havde genkendt mig. Med hvad jeg skyldte ham havde det nu aldeles ingen hast. Jeg havde dog endnu så mange rede penge, at jeg kunne betale ham. Så snart han var gået, jog jeg min kammertjener på døren og kastede mig, udmattet af skrækken, på min sofa.

Jeg har i nogle dage holdt mig inde og været halvt syg af skrækken over ringene. Når jeg ret betænker det, er jeg dog siden min opdagelse af disse klenodiers blændende kraft ret blevet en elendig, jammerlig karl, hvis hele tilværelse afhænger af en falsk og fremmed glans. Jeg har med rette, af en slags anelse om min tomme intethed, kaldet mig Scheinleben; mit hele nærværende levned er kun skin og skuffelse. Jeg var dog langt lykkeligere, da jeg ikke gjaldt for andet, end hvad jeg var, en naragtig og måske halvgal, men ærlig og ret flink student. Var også mit periodiske klarsyn og min skarpe hørelse kun fikse ideer og galskab, havde jeg dog ofte mere glæde deraf, end af al den glans, jeg nu lever i og sætter samme pris på, som alle de narre, jeg før udlo. – Og hin himmelske engel på rejsevognen – hende ser jeg nu aldrig mere – hun var måske også kun en drøm eller hvad man jo kalder alt åndeligt – en fantasi – en sentimental grille – et foster af en forskruet forstand og overspændt følelse; men hvad er alle de virkeligste og "solideste" skønheder i verden mod hende? –

– Da jeg for tre måneder siden nedskrev ovenstående betragtning over mit liv og levned, sad jeg sildigt om aftenen med to vokslys for mig i mit prægtige hotel ved et læsebord, med en hel del nye, uopskårne bøger og et stort hæfte rent velinpapir for mig; men jeg havde hverken lyst til at læse eller skrive, og det indre åndelige liv, jeg atter følte trang til, kunne det dog ikke lykkes mig på ny at fremkalde. Den glans og herlighed, hvis tomhed jeg anstillede så opbyggelige betragtninger over, fængslede dog endnu min slappede sjæl, og jeg kunne ikke vende øjnene fra mine prægtige ringe, som alle glimrede på min venstre hånd. Bevidstheden om de tre grevskaber, jeg således på en gang kunne have for øje og lege med, fristede mig ofte, når jeg var ene, til at drage handsken af den kostbare hånd og lade diamanterne spille mellem to lys. Således sad jeg og nød i stilhed min herlighed; og det faldt mig just ind, at den solide vægt, jeg, som ejer af et tredobbelt grevskab, nu havde i statssamfundet, med rette burde give mig en forholdsmæssig indflydelse på dets bestyrelse og de offentlige anliggender; da hørte jeg pludselig døren knirke og åbne sig. Jeg skjulte hastigt den venstre hånd bag min ryg og rejste mig; men jeg havde nær tabt bevidstheden af skræk, da jeg så to høje, maskerede personer træde frem for mig, hver med en spændt pistol i hånden. "Udlever os straks ringene eller De er dødsens!" – sagde den ene, og jeg troede på stemmen at genkende den fremmede spiller, der hin aften havde fulgt mig hjem, som min kreditor. "Betænker De Dem et øjeblik, har De en kugle gennem hjernekisten" – sagde den anden maskerede karl, i hvem jeg troede at kende min bortjagne kammertjener. Jeg var blevet målløs af skræk og gjorde allerede en bevægelse

som for at aftage ringene; men i det samme fik jeg pludselig et fortvivlet mod. Jeg slog med venstre hånd begge lysene hen ad gulvet, så de slukkedes, idet jeg med højre greb mit eneste våben, en tynd parérkårde, der lå uddraget over min chapeaubas på bordet. Jeg hørte i samme øjeblik to skud; men jeg havde bøjet mig, og kuglerne fo'r over mit hoved. Jeg stødte bordet omkuld og huggede nu rasende om mig i mørket. Men jeg mærkede, at min kårde sprang i stykker mod noget hårdt, der klang som et stålharnisk; i et øjeblik var jeg overvældet og følte en umådelig smerte i min venstre hånd. Jeg udstødte et fortvivlet skrig ag sank afmægtig til gulvet. Da jeg kom til mig selv, lå jeg i en seng og følte mig særdeles udmattet. Min første bevægelse var et forsøg på at hæve min venstre hånd frem for mine øjne; men jeg formåede det ikke: armen var tung som en sten og indviklet i et stort klæde: min venstre arm var vredet af led, tre fingre var brækket og ringene forsvundet. En ny afmagt var følgen af denne skrækkelige opdagelse.

Jeg er blevet nogenlunde helbredt; men jeg har fået tre skæve fingre, og det er forbi med al min glans og herlighed. Ransmændene er uden spor forsvundet med mine ringe; selv min kapital hos bankieren er hævet af en anden under mit foregivne grevenavn. Måtte den ulykke nu kun ikke komme til, at besidderne af mine tre grevskaber, på grund af en sådan solid og naturlig overvægt, vil gøre fordring på en tilsvarende delagtighed i statsbestyrelsen og gøre oprør i det land, hvor de nedsætter sig! – Jeg var jo selv nær ved at tænke derpå. Jeg har måttet forlade mit prægtige hotel og flytte ind på et fattigt tagkammer. Jeg har antaget mit virkelige navn igen. Mine rige

og fornemme venner kender mig ikke mere. Man taler nu meget hånligt om den forsvundne grev von Scheinleben, der, som spiller og fornem eventyrer, spillede en kort, glimrende rolle her i staden og, uden kundskaber og indsigt, gav sig mine af at beskytte kunst og videnskab. Jeg må tilstå, man har ret, og jeg er glad ved, at ingen genkender hin grev Scheinleben i den skævfingrede, norske student, som man kun ved om, at han er relegeret fra universitetet, at han undertiden skal have en raptus og har skrevet et digt som er strengt dadlet af en prosaist, der selv siger, at han forstår sig på gal poesi. Af nød og trang har jeg påtaget mig at skrive disputatser for andre; jeg sammenplukker dem af en mængde gamle, forglemte dissertationer og mugne folianter, som ingen mere læser; jeg anfører nøjagtigt de benyttede forfattere; for jo flere citater, man således kan anføre, og jo mindre man behøver at tage sin tilflugt til sine egne tanker, jo lærdere og bedre synes denne slags arbejder; de betales mig meget godt; jeg lader mine kunder få æren derfor og nøjes med at gælde for deres afskriver. Men det underligste herved er, at de lærde herrer, som således benytter mine fingerarbejder, virkelig anser sig selv for disse arbejders forfattere og er stolte deraf, medens de ringeagter mig, som en blot mekanisk afskriver. Denne skuffelse kan jeg kun forklare mig af en særegenhed i deres organisation; jeg må formodentlig forekomme dem som en virkelig skriverpen; meget anderledes forekommer jeg mig ikke selv i denne tid. Hos nogle filologer, som gør sig berømte ved nye udgaver af gamle klassikere, har jeg ligeledes megen fortjeneste. Jeg foretager nogle småforandringer i korrekturen, efter de forskellige læsemåder, og bemærker det, som noget vigtigt, i

noterne. Næst efter sætteren, har jeg det meste arbejde dermed. Vi får det godt betalt; men æren overlader vi til de lærde udgivere, som lader deres navn sætte på titelbladet på det sted, hvor man er vant til at se forfatternavnet. Heraf må det vel komme, at de synes at forveksle sig selv med forfatterne til disse gamle skrifter, idet de dog, som deres forbedrere, tilegner sig en endnu langt større fortjeneste.

Ingen synes heller at gøre dem denne ære stridig; men jeg har en hemmelig mistanke om, at jeg må forekomme dem som et slags værktøj, der hører til bogtrykkerpressen. Muligheden af en så forskellig anskuelse har jeg selv haft erfaring for; men disse sansebedrag hos andre har bragt mig på den formodning, at om der også har været nogen skuffelse i min særegne synsmåde, har jeg dog ikke været meget galere, end andre. Til afveksling giver jeg mig undertiden også af med at være håndlanger på naturforskernes værksteder. Ved dette trællearbejde er det mig undertiden som der farer et glimt af mit forrige klarsyn forbi mine øjne, og ligesom af et slags kobold-indskydelse, i et anfald af lunefuld overgivenhed, bærer jeg mig galt ad med vilje og blander urigtige stoffer sammen. Jeg mærker da tydeligt, at jeg foragtes, som den største dosmer, og betragtes som et kluntet og ubrugeligt instrument, medens dog de nye uventede fænomener og opdagelser, jeg derved fremkalder, skaffer mine lærde foragtere stor og udødelig ære.

Det er ret besynderlige forandringer, der er foregået med mig: da jeg var klarsynet og lydhør, ansås jeg for gal og måtte ikke gælde for hvad jeg var; da jeg blev åndelig blind og døv og udgav mig for hvad jeg ikke var, ansås jeg for vis og gjaldt for langt mere, end jeg var, idet jeg endog fik æren for hvad andre

var eller gjorde; de lærde tilegnede mig jo deres skrifter og forsikrede mig, det var fra min lyse og overlegne ånd alle deres fortræffelige ideer var udgået; nu da jeg næsten selv giver afkald på at være en levende person eller gælde for nogen verdens ting, får andre stor ære for alt, hvad jeg foretager mig, skønt det ikke er en bønne værd. Det er dog en forunderlig verden, vi lever i!

Jeg er blevet ked af at være skrivemaskine. Jeg ville i dag bringe mine lærde kunder de sidste afskrifter og fortælle dem, at jeg ikke længere vil lade dem pløje med min kalv. Til min forundring fandt jeg ingen af dem hjemme; men jeg så i deres studerekamre nogle afrettede skader, stære og papegøjer, som mellem deres egen naturlige snak opplaprede sentenser og brudstykker for mig af latinske og græske forfattere. Jeg må have fået mine usædvanlige sanseorganer igen, hvad enten de nu er ægte eller falske; for da jeg forlod den sidste af disse lærde fugle, hørte jeg, at den store papegøje, der med vred skælden fløj ud efter mig på trappen, blev af en tjener med megen ærbødighed tituleret: Nådige herre!

Alle de menneskeskikkelser, som jeg frygter kun er fantomer eller skinmennesker, går jeg nu af vejen for, og jeg søger at slutte mig til en lille kreds af virkelige mennesker. Jeg er blevet huslærer hos grev Stjernskjolds sønner, og jeg har meget glæde deraf. Det er et par vakre og opvakte, unge mennesker. Den gamle greve selv er en mand af mange kundskaber. Han går meget krum og nedbøjet af gigt, og når han gør sig umage for at holde hovedet oprejst, giver denne tvang ham ofte et vist stift

og fatalt udseende; i hans rolige oldingeøjne fremblusser der ofte en ungdommelig ild, og i sin tale synes han undertiden at tage ordene i en anden betydning, end den sædvanlige; men når jeg kun agter på tonen i hans stemme, misforstår jeg ham ikke. Som jeg hører, anses han i almindelighed for en sværmer og halvgal mand. Jeg finder ham derimod særdeles åndrig og underholdende. Han har beklædt en anselig statspost; men hans anskuelser var så afvigende fra hans kollegers, at han nødtes til at trække sig tilbage til privatstanden. Han lever om sommeren på sine godser. Han er enkemand. En gammel dame af hans familie bestyrer hans hus. Jeg følger med familien til deres landsted i morgen.

Endelig er jeg da blevet fri for alle de vanskabninger og vrængbilleder, som forfulgte mig i den store stad. Jeg lever her på et ældgammelt, gotisk slot, midt i den skønneste natur, og har en vid udsigt over havet.

Der er om efteråret en besynderlig ren klang i luften, som jeg altid har fundet en velgørende fred i sjælen ved at fornemme. Enhver røst af mennesker, dyr og fugle klinger mig især på denne årstid, i den frie, klare luft, som en tone, der flyver mod himlen fra en evigheds-anende sjæl. På denne årstid, når naturens vinterdød nærmer sig, har jeg også altid set himmel, jord og hav i en renere og klarere skikkelse, ligesom jeg stundom har set det døende menneskes åsyn underlig opklares ved en forudfølelse af den evige frihed.

Hin klarhed i naturen fornemmer jeg nu ofte i en langt højere grad end tilforn, og i de stille, højtidelige efterårsnætter er det mig undertiden som jeg virkelig så stjernerne henrulle på

deres evige baner og hørte uendelige tonestrømme følge deres skønne og harmoniske bevægelser. De gamle vedtagne stjernebilleder forekommer mig ikke mere som blot vilkårlige tegn og astronomiske hjælpefigurer. Jeg ser dem virkelig – men deres mytologiske benævnelser og afbildninger anser jeg for vildfarende og hedenske forvanskninger af, hvad man kun dunkelt har skimtet og anet. Jeg ser masten opdukke af det store himmelskib, der henflyver mellem uhyrerne; men dets argonauter er mægtige serafer, der besejler universets store hav og hævder dets evige love. Jeg ser solene i himmelkæmpens bælte; men orionskøllen i hans hånd er mig et flammende kerubsværd, og dyret, han bekæmper, er det, som profeterne så og som først tusindårige verdenskampe kan fælde. Jeg hører himmelstrømmen nedbruse under kampenglens fod med de tusinde verdener i dens bølger; men over universets store kampplads tindrer der et stort stjernekors roligt og stille, hvor svanens vinger suser og himmellyren toner under dens vingeslag. De himmelske harmonier griber i en uendelig mangfoldighed ind i hinanden; jeg hører de forunderligste overgange i alle mulige tonarter, med en frihed, dristighed og storhed, som denne verdens tonekunstnere vist aldrig ville udfinde mål og regler for. Hvad de gamle har digtet og anet om sfærernes musik tror jeg således undertiden virkelig at høre. Jeg vil meddele den gamle greve denne min erfaring. Han er den eneste, som måske dog ikke vil udle mig, når jeg taler om sligt.

Vi stod på altanen og betragtede hav og himmel i det klare måneskin. Jeg syntes atter at fornemme hin himmelmusik, og jeg søgte med begejstring at skildre greven min fornemmelse.

"Noget lignende kender jeg" – svarede greven og betragtede mig med livlig deltagelse – "i min lyrisk-begejstrede ungdom var jeg højst modtagelig for slige indtryk af toner og billeder fra den højere sanseverden; nu er mit blik mere henvendt på åndens dybere rørelser i livssfæren; men jeg kender allerede fra min barndom en sådan evigt guddommelig grundharmoni; jeg ved ikke, om jeg har drømt den – som man kalder det – eller virkelig har hørt den engang med de blotte legemlige sanser. Hvad det er, kan jeg ikke udsige; men noget deraf må jeg høre i enhver musik, som skal trænge mig til sjælen. Mange af de berømteste komponisters værker forekommer mig derfor fattige, mekaniske og idéløse, undertiden endog pinlige og sønderskærende; dog jeg ytrer ikke gerne nogen dom om musik eller nogen som helst kunst. Hvad der fornemmes af en ydre eller indre sans, må nødvendigvis virke forskelligt efter den forskellige natur og udvikling af hin sans. Fantasiens og følelsens verden kan derfor ingen almindelige love modtage; det er vist en frugtesløs og afsindig bestræbelse at ville påtvinge nogen et andet syn eller en anden hørelse, end han har. Hvad der sønderriver min inderste tonesans, som den skrækkeligste misklang, beundres netop af de fleste såkaldte kendere og kunstdommere, som de kunstigste musikalske mesterstykker; derimod kan undertiden en simpel, ringeagtet tonefølge, en gammel kirkemusik, en længst forglemt og uddød folkesangsmelodi ligesom åbne mig en hel fortryllet verden og sætte mig i en henrykkelse, som ingen begriber."

"Mig er det ofte gået således med poesien" – svarede jeg – "og hvad smagen angår for kunstværkers skønhed, har jeg nu opgivet alt muligt forlig med vore teoretikere og kendere.

Poesiens dunkle, anelsesfulde regioner har for mig en særdeles interesse; men denne min smag har man fordømt, som mysticisme og sygeligt sværmeri."

Jeg så et roligt smil i grevens ansigt. – "Den fordømmelse har dog vel aldrig forskrækket Dem?" – sagde han – "der gives svage karakterer, på hvem et spotord synes at virke forvildende og næsten tilintetgørende; sådanne menneskesjæle er højst ulykkelige: de forekommer mig som forheksede fugle eller fisk, som man kunne styrte ud af deres element ved at dadle det og kalde luften tomhed og havet blødagtighed."

"Jeg skal ikke nægte" – vedblev jeg – "at jeg stundom har ladet mig forvirre af lignende domme om den åndelige sfære, der var min sjæls element, og at jeg undertiden, selv når jeg følte mig fuldkommen frisk, dog kunne blive underlig beklemt om hjertet, når blot to eller tre mennesker forsikrede mig, at jeg vist måtte være dødssyg; men når jeg nøje har betragtet dem, der var så omhyggelige for min sundhed og mit liv, har jeg undertiden med stor ynk og forskrækkelse opdaget, at de selv ødelagdes af en modsat og langt frygteligere sot, som de dog på ingen måde ville vedkendes."

"Det har De virkelig set?" – afbrød greven mig hastigt og betragtede mig nøje – "De ser altså godt i natten og gennem tåge; månelyset er dem kærere, end solskinnet; hvad man kalder virkeligt forekommer Dem undertiden som skin og skuffelse, og hvad man kalder drømme og fantasier som virkeligt. De er altså født i en efterårsnat og elsker vel fortrinsvis Svanens og Lyrens stjernegrupper?"

"Hvor kan De vide det?" – spurgte jeg forundret – "hvad De der har sagt mig, er unægtelig sandt; men jeg har selv haft en

anden formodning om grunden til særegenhederne i min natur. Jeg skal engang fortælle Dem et eventyr, som jeg tror har haft en besynderlig indvirkning på mit liv. Min hang til det vidunderlige må dog uden tvivl være mig medfødt, som en arv fra min moder. Der var en tid, da jeg endog frygtede for, at denne hang kunne udvikle sig hos mig til et slags vanvid." Den gamle greve smilede roligt, og jeg vedblev: "I eventyret, i spøgelsesverdenen, i de østerlandske digtninger, i alt det magiske og vidunderlige, i den hele forunderlige sagnverden og den såkaldte folkeovertros foragtede sfære – finder jeg en uendelig rigdom af poesi. Jeg finder ofte mere sandhed og visdom i et ammestue-eventyr, end i de skarpsindigste filosofiske systemer. I oldtidens myter og dunkle symbolik, i de tidligste erindringer fra menneskeslægtens barndom, som den kritiske historiker betragter med et medlidende smil, finder jeg ofte en langt højere sandhed og dybere betydning, end i de klareste fremstillinger af menneskelivets dagside – ligesom natten selv med den store, højtidelige stjernehimmel, med sine anelsesfulde rædsler og henrykkelser, i sin gådefulde sammensmeltning med åndeverdenen, er mig langt mere poetisk og opløftende, end dagen med dens travle, håndgribelige menneskefærdsel."

"De foragter vel altså heller ikke alle de hemmelighedsfulde videnskaber og kunster?" – sagde greven og betragtede mig med et gennemtrængende blik – "jeg mener just ikke astrologi og alkymi, men især kabale og den hellige teosofi."

"Ingenlunde!" – svarede jeg – "selv blot betragtet som vidnesbyrd om den menneskelige ånds forvildelser, må disse videnskaber endog for det blotte forstandsmenneske være højst

lærerige og underholdende. Mit stærke hang til det vidunderlige har ofte indgydet mig en heftig begærlighed efter kundskab i alt sligt; men frygt for at forvildes af min fantasi og tabe mig i en labyrint af sindsforvirrende drømmerier har hidtil afskrækket mig fra at gøre mig bekendt med disse hemmeligheder. Desuden har jeg savnet den fornødne vejledning."

"I enkelte grene af disse videnskaber kunne jeg måske vejlede Dem til nogen indsigt" – svarede greven – "men frygter De for at se naturen under sløret, er De ikke skikket til at indvies i dens mysterier." Ved disse ord forandrede hans ansigt sig pludselig for mig, og jeg genkendte med forbavselse hin skønne olding, som jeg havde set i rejsevognen på landevejen ved siden af den dejlige, unge pige. Han stod nu ikke længere som en lille, nedbøjet og sygelig mand for mig: der var en storhed og værdighed i hans skikkelse og åsyn, som indgød mig ærefrygt. Håbet om at gense hin ubekendte skønne opfyldte i samme øjeblik min sjæl med en høj, anelsesfuld glæde. "Vær min lærer, ædle mand!" – udbrød jeg med tillid og hengivenhed – "og De skal i det mindste finde en taknemmelig lærling i mig!"

"Taknemmelighed!" – gentog han med et vemodigt smil – "det er en dyd, som er meget sjælden; dog De har et vist blik, som behager mig, og jeg vil tro Dem. Giv mig nu først et bevis på Deres oprigtighed! De har set mig før, således som De nu ser mig – ikke sandt? Men hvad der dengang interesserede Dem mere, og hvad der nu også er Dem vigtigere, end alle mine kundskaber, er en anden person, som er en del yngre og smukkere, end jeg" –

jeg følte, at en pludselig rødme dækkede mit ansigt. "Hvorledes er det muligt, De kan vide" – stammede jeg –

"Hvad man ser med klare øjne, kan man dog så temmelig forlade sig på" – vedblev han med et roligt blik – "skønt jeg lige så vel som De har erfaret, at tingene i verden kan afbilde sig meget forskelligt i de forskelligt organiserede øjenspejle. Den, der således er hildet i skinlivet og de skuffende fænomeners verden, at hans tågede blik ikke engang formår at gennemtrænge væsenernes yderste jordhylster, han vil rimeligvis i mig kun se den sygelige oldingeskikkelse, der med møje hævder sin forrang for dyret i den oprejste stilling; og den, der ikke kan se, hvad der holder mig åndelig og mægtig oprejst og hvad der opløfter mig højt over den natur, til hvis herrer og mestre vi dog oprindelig er skabt – han vil vist heller ikke se andet, end en mumie og henvisnet kvindeskikkelse i min datter."

"Deres datter, hr. greve!" – udbrød jeg hastigt – "hin himmelske engel ved Deres side var altså Deres datter? Jeg formodede det vel straks. Men siden jeg kom i Deres hus har jeg ikke set hende. – Jeg troede, Deres sønner var Deres eneste børn."

"Hvem anser De da Camilla for ?" spurgte han smilende.

"Frøken Camilla?" – gentog jeg forskrækket – "således kaldes jo den ældgamle dame, der bestyrer Deres hus og som jeg aldrig ser undtagen ved bordet."

"Ganske rigtigt!" – svarede han – "De har kun set hende her ved bordet, når Deres sind har været henvendt på den fysiske betingelse for legemets ophold, når Deres sjæl har været hildet i den lavere sfære, som dyret på en måde har tilfælles med os, og

som De vel ikke altid ved et helligt ord eller en gudelig tanke plejer at lutre. Har De ved vore ligegyldige bordsamtaler nogensinde set mig som jeg er? Har De nogensinde betragtet den formentlige gamle dame ved min side med et eneste blik, hvori der var højere liv og ånd? Den samme skønne Camilla, som De i ungdommelig begejstring hilste henrykt og forbavset på landevejen, har De her siddet hele timer lige over for, uden at tale et eneste sandt besjælet ord til hende. Døden som livet bor i det beskuende øje. Det skønneste, det rigeste liv må synes forældet, hentæret og fattigt for den, hos hvem ikke åndens levende syn forener sig med den legemlige sans."

"Store Himmel!" – udbrød jeg – "er det muligt!"

"Er det da forunderligere, end hvad De før og ofte har erfaret?" – vedblev greven – "jeg ser på glansen og dybden i Deres øjne, at det højere syn for sand og evig skønhed ikke er Dem nægtet; men det går Dem som mig og enhver af os lykkelige, som denne herlige gave blev givet: Den højere sans er også hos os mangen gang omtåget, og når ånden i os slumrer, ser vi med vore øjne og hører vi med vore øren lige så falsk og forvirret, som den store hob med sine halvudviklede sanseorganer."

"Men hvor var en sådan sløvhed og blindhed dog mulig?" – indvendte jeg – "hvor kunne jeg forveksle den herligste ungdom og skønhed med den kraftløse alderdom og –"

"Og grimhed, vil De sige" – tog greven ordet med et mildt og roligt smil – "den forveksling er, ligesom forandringen selv, kun såre ringe. Hvad naturen sædvanligvis bruger et par menneskealdre til, kan den undertiden fuldende på et døgn. Har De aldrig set et barn dø og blive ældgammelt på en eneste

time? Hvor mange gange har vi ikke i drømme set århundreder fare hen over vort hoved og forvandle tingenes skikkelser på et øjeblik? Om benraden i os træder synlig frem i dag eller om 60 år, det er for det åndelige blik næsten uden forskel. Hvad der er evigt og virkelig skønt lider dog ved tidsomvekslingen ingen forandring i sandhed, og i hvilken periode af skinlivet vor henfarende skikkelse bliver anskuelig for andre, er i sig selv af såre liden betydenhed. Hvad der virkelig er til, er væsentlig uforanderlig ét – hvorledes vi ser det, er forskelligt og betinget af tid, omstændigheder og sanseudvikling; men den, der ser i åndens og sandhedens lys, ser nu og for evigt det samme."

"For Himlens skyld!" – udbrød jeg heftigt – "lad mig i dette lyse øjeblik se Deres datter og overbevises om, at jeg er ved min samling! Er jeg nu ikke afsindig, må jeg have været det tilforn. Jeg er i den pinligste uvished om min hele tilværelse til jeg ser hende."

Som jeg således talte, åbnede greven en dør, som hidtil havde været tillukket og som jeg ikke engang før havde bemærket. En dæmpet men overordentlig dejlig musik tonede os i møde. Vi trådte sagte over tærsklen og stod i en hvælvet af lampetter oplyst gammelgotisk riddersal. Et lille selskab af stille, alvorlige mænd var her samlet. De stod tavse i forskellige grupper på det prægtige gulvtæppe og lyttede til de henrivende toner. Jeg så endnu ikke hvorfra tonerne kom; da hørte jeg en himmelsk kvindelig stemme forene sig med de smeltende himmelmelodier, og nu så jeg det billede, som allerede opfyldte hele min sjæl. En ung dame sad ved en harmonika; hun var skøn som den hellige Cæcilia. Det var *hende*. "Camilla! – himmelske Camilla!" – udbrød jeg, og uden at tænke på

selskabet og den forstyrrelse, jeg forårsagede, styrtede jeg hen for hendes fod. Det var mig som jeg opløstes i salighed og fo'r til himmels i en strøm af det evige livs toner. Jeg vidste intet mere af mig selv. Først i dag er jeg kommet til besindelse. Men nu ved jeg, det var ingen drøm – det er alt sammen den højeste og skønneste virkelighed. Det er og bliver mig ubegribeligt; men hvad har jeg hidtil begrebet af mit liv? – En verden uden Camilla ville nu være mig langt ubegribeligere.

Jeg lever i en paradisisk tilstand. Jeg ser og taler hver dag med den skønne Camilla, og jeg har håb om, at jeg ikke er hendes hjerte ligegyldig. Uagtet den næsten overmenneskelige højhed, der er udbredt over hendes hele væsen, er hun dog højst barnlig, simpel og naturlig. Det er mig i hendes nærværelse som jeg følte min tilværelse dobbelt, idet jeg dog ganske synes at tabe min personlighed og enhver tanke om mig selv i den nye verden af ideer og følelser, hendes ånd og hjerte og hendes hele elskelige væsen åbenbarer mig. Nu forstår jeg først naturens lyrik og den hele ungdommelige følelsespoesi, som gennemtoner alle tider og slægter og med den uendeligste mangfoldighed dog må opløse sig i samme rene, store grundharmoni. Denne genklang af samme dybe tone i al kærlighedspoesi er lige så langt fra at forekomme mig ensformig, som forårsvindens susen i vore gamle bøgeskove eller fuglenes tusindårige sange under den samme store himmel.

Greven har en samling af de bedste antikviteter; han har en lille, udmærket malerisamling og et udsøgt bibliotek med et stort naturvidenskabeligt museum. I disse helligdomme tilbringer vi daglig nogle timer; og hvad der i kunst og videnskab er mig højest og vigtigst, finder jeg hos den skønne Camilla levende sans og den inderligste deltagelse for. Huslivets daglige sysler besørger hun nøjagtig, men med den største lethed og næsten uden at nogen mærker det. Jeg er nær ved at tro, at sagnet om venlige og tjenstagtige husalfer er sandhed, og at hun ved sin elskværdighed forstår at beherske slige lunefulde væsner, ligesom hun betvinger alt det nisseagtige og koboldagtige i min natur.

Efter de daglige undervisningstimer med mine elever samles jeg hver formiddag med datter og fader i biblioteket eller i museet. Den gamle greve meddeler os enkelte skatte af sine kundskaber og erfaringer og afslører os de forunderligste hemmeligheder i naturen. Meget af hvad vore lærde og videnskabsmænd med fornem latter forkaster som overtro og sværmeri, viser sig nu for mig i sin dybe og store sammenhæng med åndens inderste væsen, som nødvendige virkninger af en højere natur.

Om middagen sidder jeg lige overfor Camilla. Greven ynder munter livlighed ved bordet; men om videnskab og kunst, om naturens og skriftens hemmeligheder vil han da ikke høre tale, til dels måske for sønnernes skyld, som, med hensyn til deres særegne natur og anlæg, først gradvis må indvies i de forskellige videnskaber. Den udvortes verden med dens begivenheder er som oftest genstanden for vore bordsamtaler; dog også deri ved den gamle greve at lægge en interesse og

betydning, som hidtil har været mig fremmed. Den ligegyldighed, hvormed jeg tilforn har hørt eller omtalt livets daglige erfaringer, er nu forsvundet: Jeg hører og ser nu også disse ting, i harmonisk samstemning med det indre liv, i et andet og klarere lys. Hin forhøjede sanseevne, jeg før betragtede som en af og til indtrædende lovløshed i mit væsen, synes nu at være blevet min egentlige og sande natur; men de mangfoldige mislyde og vrængbilleder, jeg før i denne tilstand plagedes med, er forsvundet. Såvel greven som hans datter ser jeg nu altid i de samme skønne og elskelige skikkelser, og erindringen om hvorledes jeg i min dorskhed og blindhed bar kunnet forveksle Camillas engleskikkelse med en gammel, mumieagtig damefigur, forekommer mig som en latterlig feberfantasi. Når jeg har læst mine eftermiddagstimer med de unge grever, deltager jeg som oftest med den hele elskværdige familie i spadsereture eller små lystfarter på havet. Om aftenen er her gerne et højst underholdende selskab af musikalske og dannede venner; og i den gamle riddersal lever jeg med dem og Camilla i en salig toneverden, hvis stille efterklang tillige med hendes himmelske billede ledsager mig til mit ensomme kammer og vederkvæger mig i paradisiske drømme.

Den gamle greve har et hemmeligt kabinet ved siden af sit bibliotek; der har han for førstegang indført mig i dag. På et lukket bogskab, som ingen uden han selv har adgang til, står en underlig buste af en langskægget olding. Det er ingen af de mig bekendte videnskabsmænd og lærde. Jeg spurgte ham hvem billedet forestillede.

"Min ophøjede mester og lærer i naturens og skriftens hemmeligheder" – svarede greven – "hans navn var *Simon Schetachides*."

Dette navn var mig aldeles ubekendt, og på mine spørgsmål vedblev greven: "Han skal først have bragt den sande filosofis hemmeligheder fra Ægypten til Palæstina. Herom nærer jeg dog en grundet tvivl, da jeg med de israelitiske lærde antager orienten selv for moderlandet for al højere visdom. Simon Schetachides's lære er sikkert udgået fra menneskeslægtens stamfader og fra menneskeåndens højeste klarhed i dens første paradisiske periode. Imidlertid har denne vor videnskabs høje mester den store fortjeneste, at han formodentlig i Ægypten har genfundet hvad selv vore hellige fædre til dels må have tabt og forglemt under det ægyptiske trældomsåg. Den guddommelige Moses må dog nødvendigvis have kendt hine traditioner. David, Salomon og profeterne ligeledes; sagnet om de hemmelige bøger under Salomons trone har måske hensyn hertil; og havde det israelitiske folk bevaret denne kundskab, ville dets skriftkloge og lærde aldrig i afsindig blindhed have forkastet kristendommen. Traditionerne, som ved denne vismand er bevaret, kan imidlertid aldrig ganske have været uddøde blandt hint folk. I det andet århundrede er de først bevislig blevet opskrevet, og de er ikke frie for forvanskninger, som nu kun et grundigt studium og en åndelig beskuelse både af det gamle og det nye testamente kan hæve, idet den således rensede paradisiske traditionslære derved atter kaster det vidunderligste lys over alt, hvad der ellers må synes os dunkelt og ubegribeligt både i den gamle og nye åbenbaring. Disse skrifter er højst sjældne og kostbare" – vedblev greven – "jeg har

arvet dem efter min farfader, som var en israelit og lærd rabbiner. Han gik af overbevisning over til kristendommen. Min fader arvede store rigdomme efter ham og købte derfor dette grevskab og slot; men denne langt vigtigere skat bekymrede han sig ikke om. Vor slægts farligste arvefjende har han derimod efterladt mig et billede af i denne guldkalv, som jeg nu bruger til fodskammel." med disse ord stødte han med foden til en prægtig guldskammel i form af en kalv, som jeg ikke før havde lagt mærke til. "Min fader lod sig adle" – tilføjede greven – "han søgte at danne mig til en klog og indsigtsfuld statsmand; men til min lykke fandt jeg denne vidunderlige skat, som åbnede mig en langt rigere og herligere verden, end den, hvori min fader dog i al sin glans og herlighed forgæves søgte tilfredsstillelse og sand glæde." Greven åbnede nu bogskabet og fremtog en ældgammel pergamentsrulle, der var beskrevet med hieroglyffer og med syriske og kaldæiske skrifttegn. Han forklarede mig deraf den symbolske del af hin ældgamle paradisiske filosofi om ordenes første hemmelige og sande betydning i de østerlandske sprog og anvendelsen deraf på ethvert andet sprog. Camilla var imidlertid også trådt ind i lønkammeret; hvad jeg ikke forstod, vidste hun straks ved træffende eksempler og livlige billeder at oplyse. Alt blev mig klart og indlysende.

Der er nu gået et lys op for mig, som på den vidunderligste måde forklarer mig forholdet mellem ånden og ordet, mellem tanken og dens sande, levende udtryk ved lyd og tegn. Hvad jeg hidtil ubevidst ved mine forhøjede sanseevner har set og hørt i enkelte øjeblikke, bliver mig nu først forståeligt. Nu begriber jeg, hvorfor jeg, ved en dunkel anelse og uden nogen forklarlig

grund, hidtil ofte har fundet den største galskab og den tåbeligste misbrug af ordet i så mange verdslige skrifter. Jeg ser nu, hvorledes menneskene ved deres fortabelse i jordelivet har forglemt den sande og evige betydning i det besjælede ord, og at selv mange, der holdes for gode og udmærkede digtere, dog kun dunkelt har opfattet klangen af hine åndens evige toner. Denne efterklang er det, de ofte i rim og kunstfærdige rytmer har søgt at gengive, uden at drømme om nogen anden og dybere betydning, end den, som dyrefantasien med den sløveste forstand og følelse er i stand til at opfatte. Nu begriber jeg også først hvorledes de samme ord og tegn, som i verdslige skrifter, især i mekaniske efterligninger af poesiens eller filosofiens former, så ofte synes mig kun at udtrykke den højeste åndløshed og sløvhed, derimod i den hellige skrift altid har kunnet have haft en så uendelig dyb og hellig betydning for mig.

At Camilla og den gamle greve nedstammer fra en israelitisk slægt, afpræger sig skønt og forædlet i deres rene østerlandske ansigtsformer, i de sorte, funklende øjne og den rige hårvækst. Camilla bærer det sorte, glinsende hår i lange fletninger. Når jeg ser hende i den lange, hvide kjortel, hun sædvanligvis bærer, erindrer jeg mig ofte et dejligt billede, der foresvævede mig i min barndom, når min moder fortalte mig de bibelske beretninger om engle, der i hvide klæder bragte menneskene glædelige budskaber og forjættelser, og som jeg altid forestillede mig i en slags kvindelig skikkelse af en salig overjordisk skønhed. Hun holder meget af fugle. Hun har en stor mængde, som tamme flyver ud og ind i hendes lille

havestue. Hun finder ofte en barnlig glæde i at synge og tale til dem; men til de forskellige fugleslægter synger og taler hun i forskellige sprog, og når de kvidrer og synger, finder hun ofte i deres særegne taktslag og toner en betydning, som jeg vel også har anet, men som nu først begynder at blive mig klar og forståelig.

Alle teorier og systemer har hidtil været mig forhadte; de har altid forekommet mig som åndelige fængsler og pinebænke, lig hin tyrans jernseng, hvori gæster af enhver størrelse skulle passe, hvor meget de end derfor måtte pines og lemlæstes. Jeg har ofte ivret mod den fordom, forstandshovmod og jammerlige åndsindskrænkning, der stræber efter at stemple en særegen anskuelse med et almindeligt gyldighedspræg, for at gøre den enkeltes indskrænkethed, smålighed og ensidighed til lov og målestok for det store, sande eller skønne i åndens uendelige verden. Nu har jeg desuagtet indset, at der også må kunne gives en teori og et system for det sande og skønne, med en dyb og evig grundvold; men en sådan teori må ikke bygges på menneskeerfaring og menneskekløgt: Den må grunde sig på en åbenbarings evige og urokkelige sandhed. Al intolerance er mig forhadt; men skal nogen med mindste skin af sikkerhed og uden afsindig anmasselse helliggøre eller forkætre en åndelig stræben, må han kunne bygge sin myndighed på et urokkeligt guddomsord, eller i det mindste selv tro sig i besiddelse af en sådan guddommelig fuldmagt. Kun en religiøs intolerance kan være menneskelig og tilgivelig; enhver anden synes mig djævelsk eller afsindig selvforgudelse.

Greven antager mundtlige overleverelsers nødvendighed til skriftens fortolkning og påstår, at al levende tro gennem årtusinder er næret derved og grundet derpå. Af sine hemmelighedsfulde skrifter har han gjort mig bekendt med en række højst mærkelige traditioner ikke blot fra profeternes og apostlernes tider, men fra menneskeslægtens stamfader og det paradisiske old; derpå grunder han sin fortolkning af skriften; og de grundsandheder, han således har udfundet, bestemmer med urokkelig gyldighed hans domme og synsmåder i alle mulige retninger. Jeg følger ham med forbavselse skridt for skridt; og nu ser jeg den teori og det system, der må kunne stå og gælde for evigheden og med den højeste klarhed omfatte enhver sand åndelig stræben og den hele tilværelse. Hvad ville min æstetiske ven sige, hvis jeg betroede ham, at jeg nu virkelig kendte en evig æstetik og havde en åbenbaringstro til grundlov for al digtning? Det er måske dog en lykke, at denne hemmelighed ikke er flere bekendt; jeg agter ikke med fanatisk raseri at gøre denne tro gældende; men kom den forvansket ud blandt vore lærde, ville vi snart få filosofiske og æstetiske inkvisitions-domstole, og jeg kunne selv da måske blive virkelig brændt på bålet, hvis jeg gjorde indvendinger mod ægtheden af mit eget forvanskede system.

Naturens hemmeligheder bliver mig dagligt klarere, og jeg begynder med forbavselse og salig henrykkelse at skue ind i åndernes vidunderlige verden. Det svælgende dyb, man tror udspændt imellem åndeverdenen og den synlige verden, forsvinder nu for mit opklarede blik, og hvad jeg ofte før har anet og håbet, ser jeg nu er sandt og virkeligt: Vi lever og rører

os daglig midt i den herligste åndeverden; men vi hører og ser det kun ikke i vor vanlige blindhed og dorskhed.

Her ophører optegnelserne i min dagbog, og jeg vil fortælle resten som jeg erindrer det.

Jeg havde under mit ophold på grevens slot og i min lykkelige kærligheds-begejstring givet min følelse luft i en del lyriske udbrud, som jeg kaldte mysterier, og som med sandhed skildrede min hele sindsstemning og den salige, fortryllede verden, jeg levede i. Det var min hensigt at lade disse billeder af mit indre liv offentliggøres, og jeg sendte dem til min æstetiske ven, som jeg selv derved håbede at virke gavnligt på og udrive af den krasse, åndsfortærende legemlighed, hvori han, ved en falsk forestilling om det sande og skønne, havde nedsænket sig. Jeg erindrede ham om vort samliv i Bergen, hvor han med ungdommeligt liv aldeles havde delt mine ideelle, supranaturalistiske anskuelser, som han dog siden med så megen iver havde bestridt. Jeg var så vis på sandheden i min følelse og mit syn, og jeg anså erkendelsen deraf for så vigtig for den hele menneskeslægt, at jeg end ikke tog i betænkning at beråbe mig på en ordets og åndens myndighed, der hævede mig over enhver menneskelig tvivl og indvending mod min umiddelbare beskuelse af det sande og skønne. Til svar herpå modtog jeg følgende brev:

> "Min kære Ole Gal!
>
> Kast alle dine sentimentale elskovspoesier og afsindige "mysterier" på ilden, og bliv, om muligt, et fornuftigt menneske! – kom herhid, du

evindelige drømmer, med dine kærlighedssværmerier og evighedslængsler, med dine måneskinsfantasier og nattergalefølelser! – Løsriv dig fra dine gale syner og åbenbaringer og kom hid! Her er nu optrådt en åndelig læge, mod hvem jeg kun er en kludrer – her kan du nu blive sund, stærk og dygtig, og lære at foragte den elendige blødhed, hvori du er nedsunken. Du erindrer mig om min sentimentale periode i Bergen, og jeg skammer mig som en hund derover; men du har ret: Jeg laborerede dengang virkelig af din sygdom; jeg betragtede også min halvt svindsottige nervesvaghed som en hellig, himmelsk gave, en forudfølelse af et højere åndeliv, en opløftelse over jordelivet og alle dets usselheder – en salig tilnærmelse mod de forklaredes verden, til samfund med engle og rene ånder – og hvad ved jeg selv hvilken dårekistehimmel jeg skabte mig af dunst og luft og tomme hjernespind. En sådan periode har måske ethvert ungt menneske på en 16-17 år med varmt hoved og hjerte, når han, uden at kende verden og menneskene, har slugt en slump sentimentale romaner og platoniske elskovsdigte eller fordybet sig i pietisternes anelser og drømme, helst når han tillige har en svag mave eller plages af orm. Et vist uroligt sværmeri er den første ungdom naturligt, og om det også en kort tid udarter til en sygelig sindsstemning, er det tilgiveligt; men vedbliver man, fej og blødagtig, at

give en sådan stemning næring, må man til sidst ende i dårekisten eller krepere af galopperende svindsot.

Jeg er, som du ved, for længe siden helbredet for al det galskab, der i vor skolegang henrev os i sværmerisk sympati og gjorde os til Orest og Pylades i føleriets jammerlighed. Dit brev er endnu fuldt af alle slige drømmerier og af hvad der er tusinde gange galere. Jeg iler nu at rive bindet fra dine øjne og vise dig din store vildfarelse. Du har været så levende inde i dit galskab, at dit brev endog var nær ved at smitte mig og påføre mig et recidiv af mine længstforglemte børnesygdomme. Til min lykke fik jeg i sinde at høre en forelæsning af dr. **Stagefyr Junior**, hin fremmede lærde, som du har set her ved disputatser og eksamina, og som jeg nok ved du har en besynderlig fordom imod. Han er nu optrådt her som docent med overordentligt bifald. Jeg havde ikke hørt ham før; jeg havde også nogen fordom imod ham; jeg anså ham for en vindmager og lærd charlatan; men nu deler jeg den almindelige beundring for ham. Han skildrede just menneskeslægtens åndelige trang og alle de vildfarelser og åndelige sygdomme, enhver tidsalder og udviklingsperiode nødvendigvis medførte. Han viste hvorledes det sentimentale, fantastiske og religiøse sværmeri var en nødvendig følge af åndsudviklingens gang i den nærværende tidsalders overgangsperiode fra den ensidige

forstandsovervægt til en ny poetisk tilværelse med besindig tilegnelse af fantasiens og følelsens verden i en sund og fuldmyndig beherskelse af naturen og det guddommelige om os og i os. – Dog hans ord kan jeg ikke gentage dig. Det er ikke i enkelte læresætninger, meninger og anskuelser, eller i noget bestemt sluttet og indskrænkende system hans lærdom består. Den hele tilværelse ligger klart for hans blik; i hvilken retning han ser hen, udfolder der sig en verden for hans øje, og i en veltalenhedsstrøm, jeg aldrig før har hørt mage til, udvælder der i enhver af hans taler en uendelig rigdom af ideer, som kun få af hans tilhørere kunne fatte, men som henriver os alle og viser os tusinde udsigter til et stort, sundt, herligt, nydelsesrigt og dådrigt liv. Jeg hører ham nu daglig. Dem af os, som med mest liv er trængt ind i hans ideer, har han optaget i et hemmeligt selskab; men han kan dog kun gradvis indvie os i, hvad der endnu for mængden må være mysterier. Jeg er én af disse lykkelige. Hvad der i dette samfund meddeles os, er såre langt fra at være tomme drømmerier. Kom hid! Se ham og hør ham! og du skal blive en broder i vort samfund. Dets mål er stort og herligt. Så meget kan jeg kun sige dig derom: Det gælder menneskeslægtens højeste fuldendelse og et virkeligt herredømme over universet, ved vor egen åndelige kraft og ved dristig tilegnelse af den os iboende guddomsmagt.

> Jeg svimler ved at tænke derpå; men jeg føler med stolthed, at jeg også er en indviet i naturens og fornuftens, i kraftens og sundhedens rige på jorden.
>
> **E.S.** Jeg har erkyndiget mig om din greve og hans familie. Tag dig i agt for ham! Han er en afsindig kabbalist, måske endog katolik og jesuit, hvis han ikke, som nogle påstår, er en jøde. Din dejlige frøken Camilla anses for en gammel, grim *française,* som ligeledes skal være forrykt – hun må formodentlig sminke sig stærkt."

Dette brev meddelte jeg greven, på efterskriften nær, som jeg havde frarevet og tilintetgjort.

"Deres ven mener Dem det virkelig ærligt" – sagde greven og betragtede med et roligt smil det sted på brevet, hvor efterskriften var frarevet – "det samme ville jeg sige om ham, hvis jeg havde læst efterskriften" – tilføjede han. Jeg studsede, og greven vedblev: "Det er en højst mærkelig tid, vi lever i: Sandhed blander sig med vildfarelse, og menneskeforstanden modsiger sig selv idelig, jo mere den vil stole på sig selv og være selvstændig. Deres ven vil, med virkelig omhu, redde Dem fra at gå til grunde i tomt fantasteri og blødagtigt følelsessværmeri, og i denne sin bekymring for Dem har han ikke aldeles uret, medens han dog selv vildledes af et forstandssværmeri til en langt farligere afvej og giver sig den fornægtelsens og selvmodsigelsens ånd i vold, som han fornægter, men ingenlunde forsager."

Jeg bad ham nærmere forklare sig herom, og han vedblev: "Man er af frygt for den levende ånd og det levende ord blevet så

afvant med at høre og nævne det væsentlige med det sande, oprindelige ord, at man ængsteligt søger udtryk, der betegner blot døde, abstrakte begreber, for at undgå livet og dets betegnelser; man nævner således hellere det absolutte, end den evige, levende Gud; man advarer for det onde, men ler ad den Onde og Løgnens Fader, som et fantom. Hvis nogen ville nævne Antikrist, som en personlig og levende ånd, ville han anses for en pietist og sværmer, medens en stor del af den såkaldte kristenhed dog åbenbart står i hin fornægtende ånds tjeneste. Vil man blot på en forståelig måde ytre sig derom, må man forvandle det levende udtryk til et dødt og kalde hin fornægtende åndsretning naturalisme, rationalisme eller skeptisk filosofi. Man kan imidlertid kalde det, hvad man vil! En sådan stræben må man selv i dens benægtelse erkende, og den fornægtende ånd er aldrig virksommere, end netop når den fornægtes. Hin fremmede lærde, som med så store, åndelige gaver forstår selv at sætte forstanden i en sværmerisk overspændthed og indvie mysticismens ivrigste bekæmpere i et hemmeligt samfunds mysterier, som har selvforgudelse og egenviljens verdensherredømme til øjemed, denne rejsende docent og filosof må finde tilhængere alle vegne, hvor hin fornægtende ånd har venner og tjenere, og de må ubevidst slutte sig til ham, fordi han er en mægtig udsending fra ånden, som de hylder og tjener, skønt de nægter hans tilværelse. Til verdens yderste dag vil en sådan stræben finde sted" – vedblev greven – "den er i sig selv for det guddommelige øje tom og forgæves: Den må, ifølge sin selvmodsigende natur, søge sin tilsyneladende virkelighed i skinnet, og sin tilværelse i en evig tilintetgørelse. Men i denne sin intetheds afgrund vil den

neddrage verden og menneskeånden med sig. Det såkaldte naturens og fornuftens, det kraftens, sundhedens og frihedens rige, der nu i denne retning stræber efter at danne sig i det skuffende skinliv, finder i tidsalderens åndelige misfostre sine grundpiller. Men at afsløre og omstyrte dem, er mit og mine åndsfrænders livsøjemed; dertil virker enhver, som bevidst eller ubevidst arbejder og bygger på det nye Jerusalem i åndens rige. Det var fordum jødedommens, det er nu kristendommens og enhver sand guddommelig visdoms øjemed. Man kan kalde os hvad man vil, kabbalister, mystikere, sværmere og obskuranter! Hvor ordets sande betydning er forglemt, hører de falske benævnelser hjemme. Mystiker og kabbalist i ordets sande og rette betydning har jeg ellers intet imod at benævnes; hvor åbenbaringstro kaldes obskurantisme og følelse sværmeri, har jeg heller intet imod at kaldes en obskurant og sværmer." Han viste mig nu hvorledes han og hans venner udgjorde et stort, åndeligt samfund, der ved tale og skrifter og ved deres hele liv åbenbart bekæmpede hin fornægtende og ødelæggende åndsretning, som han kaldte Antikristens bestræbelse for at grundfæste sit rige på jorden. Han viste mig hvorledes denne kamp og dobbelte bestræbelse i enhver tidsalder havde fundet sted, men altid havde ytret sig forskelligt med hensyn til de svagheder og forvildelser, der var enhver tid og slægt ejendommelige, og hvorledes ofte selv de forstandigste og retsindigste menneskers frygt for ensidighed og overdrivelse ved enhver åndelig bevægelse åbnede hin modsigelsens ånd nye indgange ved modsatte og ofte langt farligere overdrivelser. Ligesom jødedommens og katolicismens oprindelig rene og herlige ånd på denne måde var vildledet, således – påstod han –

måtte nu også den protestantiske stræben ved sin ensidighed udarte og gribes som middel af hin fornægtelsens ånd til en opløsende og selvmodsigende protesteren mod alt levende og åndeligt; den kulde og død, hvortil dette førte, anså han for langt farligere, end alle de forvildelser, som selv den mest dæmoniske misbrug af livet i fantasiens og følelsens overvægts-perioder har kunnet fremkalde.

Jeg hørte hans udvikling heraf med den største opmærksomhed. Meget af hvad han sagde mig var som talt ud af mit inderste, og alt, hvad min æstetiske ven havde tilskrevet mig, forekom mig nu som virkninger af en frygtelig og dæmonisk forblindelse. Jeg talte også med Camilla herom, og hun havde aldrig forekommet mig skønnere, end da hun til sidst, i stedet for al nærmere forklaring af hvad hendes fader havde betroet mig, med begejstret røst istemte en høj, profetisk sang om det himmelske Jerusalems evige skønhed og herlighed. Hvad andre ville kalde pietistiske udtryk i denne sang forargede mig nu ingenlunde, da de var aldeles bibelske, og jeg nu ikke længere delte den almindelige frygt for at høre det væsentlige benævnt med det sande evige ord i dets rette og oprindelige betydning.

En aften gik jeg ene på landevejen, som løb tæt forbi grevens slotshave. Jeg havde netop begyndt på et meget alvorligt advarselsbrev til min æstetiske ven, og jeg tænkte på hvorledes jeg skulle gøre ham begribeligt – hvad han efter sin synsmåde måtte antage for umuligt og for den barokkeste grille af en overspændt fantasi – at det nemlig var en farlig udsending fra hin fornægtelsens og modsigelsens ånd, som nu henrev ham og så mange forblindede mennesker til at virke for oprettelsen af

det fuldkomne intetheds-rige, ved den tommeste af alle mulige skuffelser, under den højeste virkeligheds og menneskeligheds maske.

Ligesom jeg tænkte herpå, så jeg en vogn rulle forbi med en enlig rejsende, i hvem jeg til min forbavselse genkendte hin fremmede lærde. Han sad med sin tegnebog i hånden og lod ikke til at bemærke mig, medens han lo højt ved sig selv og syntes at skrive. Vognen var mig allerede af syne, da jeg så et åbent brev flagre hen ad landevejen for vinden. Jeg tog det op og tvivlede ikke på, at jo hin mistænkelige rejsende måtte have tabt det af sin tegnebog. Jeg læste brevet, da jeg kom hjem, og dets indhold ville straks have overbevist mig om den besynderlige rejsendes sande natur og væsen, hvis det ikke havde været skrevet i en vis spøgefuld tone, der gav det udseende af et blot snurrigt indfald. Dog dette kunne netop være en listig forsigtighed og maske; jo oftere jeg læste det, jo mere troede jeg mig overbevist om, at det virkelig måtte være en slags djævelspost, jeg havde opsnappet. Men var det skrevet for at opsnappes, måtte dette atter opvække tvivl om dets rette betydning. Det havde form og udseende af et brev, men syntes en ufuldendt indstilling eller rapport og var uden udskrift og adresse. Jeg indesluttede et udtog deraf, som bilag, i det advarselsbrev, som jeg øjeblikkelig lod afgå med posten til min æstetiske ven. Den fremmede lærdes koncept til en indberetning – eller hvad jeg skal kalde det – havde til overskrift: "Min overguddommelige herre og mester!" og titulaturen "Deres Overguddommelighed!" forekom ofte deri. Det indeholdt i en hånlig, infernalsk tone en ret diabolisk operationsplan til den højere menneskenaturs underminering

såvel ved skrift som ved tale og ved stiftelsen af et hemmeligt samfund, som under navnet af "Naturens, Dydens, Fornuftens og frihedens Indviede" skulle samvirke til udbredelsen af det dæmoniske rige på jorden. Den allermoderneste sofistik konvenerede dem især fortræffeligt, forsikredes der, da man med dens snilde former kunne bevise alt, hvad man ville, og det modsatte af enhver påstand med samme klarhed, som påstanden selv, idet netop selvmodsigelsen måtte blive beviset for den dybeste og fuldkomneste sandhed.

Ved åndelige våben skulle riget udbredes, og om de verdslige magter behøvede man ikke stort at bekymre sig: Var tanken og viljen først vundet, fulgte armene og kroppene af sig selv. Den nye operationsplan måtte lykkes: den menneskelige åndsudvikling var kommet til et punkt, hvorfra den enten resignerende måtte gå tilbage til det gamle og forkastede, og dertil var forstanden, med al dens indskrænkning, dog for hovmodig – eller man dristigt måtte trænge frem og sætte sin egen vilje og frihed i stedet for "det absoluttes." – Man havde af visse årsager optaget dette "fortræffelige udtryk, hvorved man ikke behøvede at nævne hvad man ikke gad høre" – – –

Dette mistænkelige brev var skrevet med blyant, og jeg havde kun, som sagt, gjort et udtog deraf; men det forunderligste af det hele var, at da jeg ville meddele greven brevet selv og høre hans mening derom, var der ikke et eneste ord eller bogstav at se i originalen, der nu kun så ud som et smudsigt, sammenkrøllet ark konceptpapir. Jeg lod greven læse mit udtog, og han spurgte mig meget alvorligt om der ingen fremmed indflydelse virkede på mit indre syn, og om jeg ikke undertiden i harme eller indignation sammenblandede mine egne

forestillinger og refleksioner over menneskene eller tingene med deres ydre, ejendommelige skikkelser; meget af hvad han havde læst i mit udtog syntes ham nemlig bekendt tilforn af vore samtaler. Han vakte herved en tvivl hos mig om den objektive sandhed og pålidelighed af mine mange besynderlige erfaringer. Jeg fortalte ham nu min moders forunderlige eventyr og alt, hvad jeg selv havde oplevet med øjensalven og ringene. Han hørte derpå med den største opmærksomhed. Det lod aldeles ikke til at forundre ham, som noget ubegribeligt; men han blev særdeles alvorlig og betragtede mig længe tavs med et skarpt og prøvende blik. "Jeg har indviet Dem i nogle af naturens hemmeligheder" – sagde han endelig – "jeg har ført Dem så vidt, som jeg troede De med Deres nærværende udvikling var skikket til. Jeg har nylig endog vist Dem hvor nær åndeverdenen ligger os, og hvorledes vi her i grunden vandrer midt om i den, uden at vide det. Den skilsmisse, der desuagtet i vort nærværende liv må og bør finde sted mellem os og de mægtigere, såvel højere som lavere ånder, ville jeg netop i dag gøre Dem opmærksom på; jeg ville på det alvorligste have advaret Dem mod at overstige denne grænse; men nu hører jeg med smerte, at De allerede for længe siden har oversteget den" –

"Hvorledes?" – spurgte jeg forundret – "må jeg nu selv imod Dem forsvare mig mod beskyldningen for sygelig overspændthed og sværmeri? Anser De mig endog for at have overtrådt menneskelighedens grænser, fordi jeg måske i min første udviklingsperiode for lidenskabeligt og ensidigt har higet efter idealiteten i livet og i kunsten, og fordi jeg mangengang her, hvor et nyt liv i klarhed og kærlighed er

opgået for mig, har tabt mig i en lykkelig drømmeverden og i et ocean af et højere livs følelser og længsler, der, ligesom Urdas hemmelighedsfulde brønd i den nordiske myte, synes at ligge uden for verden og den jordiske tilværelses grænser?"

"Den stræben, som bragte Dem hid, kan jeg ingenlunde forkaste" – svarede greven – "det var åndens tidlige, utålmodige tilbagestræben mod dens evige ophav. Kun når ånden hildes i sanseverdenen og fængsles af en kødelig forstands lænker, kan vi komme til at miskende og foragte hin stræben. Hvad der ved den er forkasteligt, er som oftest kun dens ensidighed og blinde foragt for den ydre verden, der, løsrevet fra ånden, må for os tabe al mulig virkelighed. Den vildfarelse har De vel ikke ganske været fri for; dog den er så tilgivelig: Meget af, hvad vi udvortes ser, er virkelig kun skin; det er visselig ånden og ideerne, der giver sanseverdenen realitet, men ingenlunde denne, der giver ånden og ideerne realitet. Det er måske sidste gang vi taler herom" – vedblev greven bevæget – "og jeg vil forklare mig nøjere. De nævnede den oldnordiske myte om Urdas brønd: af hint idealitetens æterhav er det i sandhed, at den nye jord og himmel skal fremstå, når den endelige verden selv med dens skinliv og falske guder opløses; af hin tilblivelsens dybe kilde hentes også i sandhed de evige livsdråber, som forfrisker og vedligeholder verdenstræets rødder. Den, der ved hvad det historiske og poetiske liv i sandhed betyder, vil forstå det. Der ligger ofte mere sandhed og visdom i den gamle hedninge-filosofi, end mange filosoffer i vort århundrede drømmer om. Dog dertil skulle vi ikke behøve at tage vor tilflugt i en kristelig tid, for at forsvare den ideale stræben mod en kras realismes spot. Tomhed, sværmeri og luftige hjernespind finder den

spidsborgerlige realist alle vegne, hvor luftningen fra en højere åndelig verden kommer ham nær og forstyrrer hans rolige, velbehagelige livsnydelse, ved anelsen om dens nødvendige intethed. At jeg ikke hører til denne slags sundhedsprædikanter må for længe siden have været Dem klart, og dog må jeg bekymret tilstå Dem, at hint besynderlige eventyr, der er indtrådt i Deres liv, vækker en ængstelig formodning hos mig, som bliver mig til sørgelig vished jo længere jeg overvejer hvad De har betroet mig om grunden til Deres afvigende sanse-erfaringer."

"Hvorledes?" – spurgte jeg forundret – "anser De da virkelig hint eventyr og hine huldregaver for noget værre eller farligere, end hvad andre ville kalde en forskruet fantasi eller fiks ide?"

"Kald det hvad De vil!" – svarede greven – "ved brugen af hine gaver er De trådt i en farlig forbindelse med de halvdæmoniske naturånder, der, som elementerne selv, er mægtige og lunefulde, men kun er velgørende for os, når de, uden at beherske vort sind, virker stille og afsondret i den dem anviste sfære. Det var en lykke, hine farlige ringe blev Dem frarøvede. De har selv erfaret og erkendt, til hvilke forvildelser en så tvetydig lykke kunne føre Dem."

"Med ringene var det blændværk" – svarede jeg – "men salven har dog vist forhøjet mine sanseevner. Er da ikke enhver sjælden naturgave en Himlens velgerning? Og kan der være nogen skuffelse at befrygte derved?"

"Deres klare, levende sans for livets billeder og toner har jeg hidtil troet var Dem en medfødt himmelsk gave" – svarede greven – "og jeg priste Dem lykkelig derfor. Nu frygter jeg, der også er bedrag og skuffelse ved denne gave, og at de lunefulde

naturånder kun for en tid har lånt Dem, hvad de måske kan og vil tage tilbage, for at bringe Dem i tvivl om den evige sandhed og om den herligheds tilværelse, som De dog selv har set og fornummet. Skulle denne ulykke ramme Dem engang, når jeg ikke er Dem nær, så lad Dem ikke forlede af det verdslige og forgængelige i Deres eget sind og af den ensidige forstandshovmod hos Dem selv og tidens højrøstede slaver, til at miskende det evige og uforgængelige i Deres eget væsen og i den store, besjælede natur! Foragt aldrig Deres nuværende klare og skønne tilværelse som sværmeri og sygeligt fantasteri! Men kom tilbage til mig, og jeg skal føre Dem et vigtigt skridt videre i Deres kundskab om naturens hemmeligheder. Hvad De underordnede naturånder formår, det formår en genløst menneskeånd også – og langt mere. Et eneste ord i den hellige skrift har i sin rette betydning og forbindelse langt større magt – såvel til at åbne øjne og øren for det evige lys og de evige livstoner, som til at afsløre og omskifte tingenes skuffende skikkelser i verden – end alle mistænkelige tryllegaver af de mægtigste elementånder."

"Hvorledes!" – udbrød jeg i den højeste spænding og forbavselse – "er miraklernes tid da ikke forbi? Og formår menneskeånden at forandre naturens og tingenes skikkelse?"

"Ikke ved sig selv" – svarede greven – "men vel ved den store ånd, hvori den lever og rører sig, ved den guddommelige kraft og almagt i de hellige ord, i deres rette og evig sande forbindelse og betydning. Den, der lever i den almægtiges ånd og vil den helliges vilje, hans vilje må ske med den Almægtiges!" – Idet han sagde disse ord, flammede hans øjne, og hans anselige skikkelse syntes mig at hæve sig med en besynderlig

kraft og majestæt. Det var mig som jeg så Moses i det øjeblik, da han slog i det Røde Hav og tvang bølgerne til at adskilles. "Denne hemmelighed er den sidste og højeste i mine fædres visdom" – tilføjede han efter et højtideligt ophold – "men den kan og bør ikke betros nogen menneskesjæl, der endnu vakler mellem Gud og verden, og som ikke for evigt har afsagt alt forbund med menneskelivets og naturens fristende og ødelæggende magter."

"Mig kan og vil De altså aldrig indvie i denne hemmelighed?" – sagde jeg med en smertelig, ydmygende følelse – "ikke engang, når jeg tilintetgør hin hemmelighedsfulde gave fra naturånderne, som De anser for så mistænkelig og farlig? Se, her er salvekrukken! Den skal aldrig mere gøre mig til en eventyrdrømmer og gæk!" – Med disse ord kastede jeg den ud af vinduet i slotsgraven.

"Det hjælper ikke!" – sagde greven – "virkningen af denne tryllegave fornemmer De dog endnu; den udgør for øjeblikket virkelig Deres højeste og eneste lyksalighed. Var De på en anden vej kommen til dette kostelige fortrin, og var det derved tillige sikret Dem, som et evigt, umisteligt gode – så – ak, ja så" – vedblev han med et dybt suk – "kunne Deres liv og lykke måske være blevet nøje forbundet med min og mine børns fremtid, og Deres stræben efter åndelig virksomhed have fundet en skøn og herlig tilfredsstillelse."

Han tav, og jeg så tårer i hans øjne. Jeg greb hans hånd, og navnet Camilla bævede på mine læber.

"Det smerter mig dybt" – afbrød han mig – "men jeg ser det – vi må skilles ad. Ikke alene min fred og mine børns vel, men Deres egen vilje vil fordre det. De kender endnu ikke Dem selv,

og mit livs højeste øjemed er Dem en gåde. Jeg har elsket dig som en søn" – vedblev han, bevæget, i fortrolig, faderlig tone – "og jeg elsker dig endnu, skønt jeg ser tågen ved dit øje, som vil gøre mig fremmed for din sjæl og dit hjerte. I dag adskilles vore veje, for måske først at mødes, hvor ingen skuffelse og intet blændværk mere findes. Tag den største skat med dig af mit hus! Men forlad det inden midnat og træd ikke igen over min tærskel, før koboldeme har taget deres gave tilbage og tidens blændværk har vist dig hvad der overlever dens omskiftelser! Jeg kan og vil intet forbund slutte med en gældner til afgrundens magter – med en lønlig overløber til den fjende, jeg evigt må bekæmpe."

"Men afsindig kan og vil De gøre mig, hr. greve!" – udbrød jeg i heftig uvilje – "De ser min kærlighed til Dem og Deres datter og forskyder mig, fordi jeg ejer en tilfældig lykkens gave, som måske kun ikke er evig. – Er det kærligt og retfærdigt?"

"Dit klarsyn, søn, er ikke blot forgængeligt, men ofte falsk og dæmonisk" – tog greven ordet igen med streng alvor – "det fremkaldes og næres ikke blot af det guddommelige i dig, men også af det dæmoniske. I den forfængelige stad var det din egen forfængelighed og dit koboldlune, der bragte dig til at miskende den oprindelige menneskenatur hos dine uvenner og de gække, du foragtede. Dine syner var lige så ofte falske som sande. Dine dyrevisioner var åndløse misfostre af et ukærligt sind og af en højst almindelig higen efter dæmonisk satyrvid og humoristisk lune, som du deler med de trivielleste vittighedsjægere. I din ringeagt for den forfængelige skin-lærdom, har du været nær ved at miskende og foragte al sand og ædel videnskabelighed. Kun din dybere natur og din ærbødighed for frelsens ord har

hidtil reddet dig fra at gå til grunde i hovmod og menneskeforagt. – Vi må skilles ad; det er nødvendigt. Kom til mig før midnat, og jeg kan velsigne dig og måske vise dig den vej, hvorpå vi atter kan mødes i klarhed!"

Med disse ord forlod han mig. Jeg stod som lynslagen og nedstyrtet fra alle mine ønskers og forhåbningers himmel. Jeg eftertænkte hvert ord, han havde sagt mig; jeg overvejede alt, hvad jeg havde hørt og lært af hans hemmelige visdom. Jo mere jeg tænkte derpå, jo besynderligere og mistænkeligere forekom det mig alt sammen. "Han er en kabbalist" – sagde jeg ved mig selv – "han er af jødisk slægt; når alt kommer til alt, er han vel til sidst en sværmer eller bedrager. Han må have haft en hensigt med mig, som han nu har opgivet. Jeg har røbet ham min kærlighed til hans datter, og han griber nu det urimeligste påskud til at bortjage mig. Camilla elsker mig; jeg kan ingen tvivl nære derom. Bliver hun nu her ene hos den gamle drømmer, gør han hende til sidst afsindig med sine hemmelige videnskaber. Mig har han jo allerede gjort halvt forrykt. Han tillod mig at medtage den største skat i hans hus. Hans største skat for mig er Camilla. Kunne og ville hun følge mig, burde jeg da betænke mig på at narre den gamle sværmer og redde en ung, smuk og åndrig pige fra at gå til grunde her i sværmeri og afsindighed? – Men er det ikke en skammelig utaknemmelighed?" – indvendte jeg mod mig selv – "har den gamle, sværmeriske herre ikke vist sig imod mig som en fader? Har han ikke i det mindste troet at meddele mig det ædleste og bedste, han ejede, i sine visdomsskatte og sin hemmelighedsfulde åndsrigdom?"

Jeg havde en lang og smertelig kamp med mig selv. Endelig sejrede min heftige lidenskab for den skønne Camilla, og jeg erindrede mig af min filosofiske moral, at det var rigtigt at narre afsindige mennesker til uskyldige menneskers redning. Jeg blev hele dagen på mit værelse og lod som jeg var upasselig. Medens jeg beredte mig til min bortrejse, lagde jeg en plan til at bortføre Camilla, og den lod sig let iværksætte, hvis hun kun selv var villig dertil. Min kærlighed var så heftig at jeg ikke tvivlede på at kunne overtale hende. Jeg bestak den tjener, der opvartede mig, og han lovede at holde med en lukket vogn ved haveporten i aftenskumringen. Jeg oppebiede nu kun den time på eftermiddagen, da jeg vidste, den gamle var i sit lønkammer, de unge grever i den modsatte fløj og Camilla ene i den lille havestue hos sine fugle. Endelig slog den forønskede time. I den heftigste uro og spænding gik jeg sagte ned af trappen og nærmede mig gennem flere øde værelser til havestuen, hvor jeg hørte Camilla synge og spøge med sine fugle. Jeg sluttede deraf, at faderen endnu ikke måtte have sagt hende noget om min bortrejse, og jeg håbede, den pludselige underretning derom nu også skulle bidrage til udførelsen af min plan, der var beregnet på overraskelse og vor gensidige kærligheds styrke i tilståelsens første begejstrede øjeblik. Fik hun tid til overlæg og betænkning, frygtede jeg for, at hendes kærlighed til den gamle, underlige fader dog skulle få overvægt og holde hende tilbage. Ved nu at høre hendes sorgløse sang, standsede jeg et øjeblik og betænkte den uro og anger, jeg måske dog ved mit dristige eventyr beredte hende, og hvorledes den gamle fader ville føle sig forladt ved savnet af sin eneste datter; men min kærlighed overvandt enhver betænkelighed. "Det er pligt" – sagde jeg ved

mig selv – "du redder en uskyldig sjæl fra sværmeriets og pietismens fordærvelse og fra en afsindig kabbalists snarer; en sådan åndelig nød og fare bryder selv naturens første love og familielivets helligste bånd." – Jeg åbnede døren til havestuen og trådte ind. Hun stod med ryggen til mig ved et fuglebur og syntes ikke at have bemærket mit komme. "Dejligste, elskværdigste Camilla!" – udbrød jeg – "himmelske engel på jorden! Jeg må herfra; men først må jeg sige Dem hvad jeg har følt fra det første øjeblik, jeg så Dem, og hvad ikke et helt menneskelivs omskiftelser kan forandre eller udslette af min sjæl – jeg" –

Hun vendte sig nu om, og med forfærdelse blev jeg stående målløs og troede at se en levende mumie i Camillas dragt. Hun stod atter for mine øjne som hin ældgamle, udtærede dame og ligesom min æstetiske ven havde beskrevet mig hende. I dette ulyksalige øjeblik, da jeg i det heftigste elskovsraseri ville bortføre hende, forekom hun mig som en rynket, stiv *française*, der gik i barndom og snakkede fransk med sine papegøjer. Uden at sige set ord mere, styrtede jeg ud igennem havedøren og rev et par fuglebure omkuld i min heftighed. Jeg hørte Camilla med klagende stemme ynke de små fugle, som jeg havde såret og forskrækket. Hendes dejlige, velbekendte stemme sønderrev mit hjerte og havde nær kaldet mig tilbage; men skrækbilledet, jeg havde set, stod endnu for mine øjne, og som jeg var jaget af onde ånder, fortsatte jeg min flugt gennem slotshaven og standsede ikke før jeg stod på landevejen. Nu besindede jeg mig først og gik langsommere. Der var ingen fare på færde: ingen sjæl forfulgte mig; jeg gik ene på den øde landevej og havde kun haft i sinde at gøre en gammel dame en

kærligheds-erklæring samt formå hende til at lade sig bortføre af mig. Jeg udbrød i en høj latter over mig selv og min forunderlige stilling, medens jeg dog tillige følte mig besynderlig nedslået og sørgmodigt stemt, som den usleste betler, der havde drømt, han var konge, og så scepteret i sin hånd forvandlet til en tiggerstav. Jeg troede nu, at greven med sin kabbalistiske filosofi måtte have forvirret min hjerne, og at alt det forunderlige, jeg havde oplevet på hans slot, var lutter sværmeri og galskab, såvel som min moders eventyr, min historie med ringene og mit formentlige klarsyn. Jeg erindrede nu, at jeg, som en afskediget huslærer, der forlod grevens slot, dog ikke behøvede at rejse til fods, og at jeg desuden havde ladet alle mine sager ligge på mit værelse. Jeg besluttede at gå tilbage til slottet og tage ordentlig afsked, uden at lade mig mærke med min forulykkede plan eller min senere, fornuftige opdagelse.

Det var imidlertid blevet aften. Da jeg kom til haveporten, så jeg den bestukne tjener efter aftale holde der med grevens lukkede rejsevogn. Jeg blev blussende rød af skam, men fattede mig hastigt. "Kør kun ind igen!" – sagde jeg – "det hele var en spøg, jeg ville have haft med greven og Hendes Nåde; men det var dog måske upassende; vejret er også slet, og det er for sildigt at køre lysttur for gamle folk." Tjeneren syntes med møje at tilbageholde en ondskabsfuld latter, idet han nikkede og adlød.

Jeg gik nu langsomt op til slottet i den allerulykkeligste stemning. Det var mig som jeg havde været i det saligste paradis, men så mig udstødt derfra på den ynkeligste og tommeste alfarvej. Det gamle, gotiske slot forekom mig som et

fangebur, som en skummel, uhyggelig bolig for ugler, flagermus og gale mennesker. De gamle, forfaldne tårne og de takkede gavle forekom mig som plumpe og smagløse levninger fra en barbarisk tid. Havets brusen under de gamle, mosbegroede borgmure lød mig ensformig og kedelig, ligesom strandmågernes skrig over tårnfanen; søluften var mig væmmelig og erindrede mig kun om alle en sørejses ubehageligheder. I baggården brølte herregårdskvæget ligeså afskyeligt som malkepigerne skreg, og ved stalden løb svinene på møddingen, med krager på ryggen og med rådden halm i munden, og spåede mig slud og ondt rejsevejr. Jeg hørte, greven var i sit lønkammer, og jeg gik derop for at sige ham, at jeg rejste. Jeg gik gennem museerne og biblioteket, hvor jeg før så ofte og inderlig havde glædet mig, og hvor jeg havde gjort udkast til en række poetiske og videnskabelige værker, som jeg håbede skulle være evige, som min ånd, og virke opløftende og velgørende på alle kommende slægter. Månen skinnede nu ind på billedstøtterne og boghylderne; men gipsbillederne så mig ud som hæslige, nøgne lig, og jeg syntes at høre træormene gnave i de gamle hylder, som i ligkister. Jeg tænkte på al den unyttige flid og lærdom, her opbevaredes til forrådnelse. De her i kalveskind begravede forfatteres stolte håb om udødelighed og om oplivende indvirkning på efterslægten forekom mig nu ret latterlig. Al åndelig stræben var mig tom og frugtesløs; alt håb om at udrette noget i verden var mig nu galskab og forfængelighed. Navn og eftermæle syntes mig så tåbeligt og afsindigt et hjernespind, at jeg udbrød i en bitter latter, idet jeg sparkede til en bunke klassikere, der var halvt fortærede af møl og lå nedtagne som makulatur på gulvet. Jeg åbnede døren til

grevens lønkammer. Der sad han med slåbrok og nathue i sin store lænestol med en glaslampe for sig, og så mig ud som en forhungret skomager i sit smudsige værksted. Al den højhed og storhed, jeg før havde set i grevens ansigt, var forsvundet, og jeg så nu kun en nedbøjet, sygelig olding, i hvis matte øjne der endnu glimtede en rest af sværmerisk fantasi og vanvittig ild.

"Kommer du dog for at medtage min velsignelse? søn!" – sagde han med svag stemme og gjorde forgæves et forsøg på at rejse sig.

"O ja, Deres Højvelbårenhed!" – svarede jeg i ligegyldig forstemthed og bukkede – "jeg vil ærbødigst anbefale mig i Deres gunstige erindring!" Hans ynkelige skikkelse vakte dog min medlidenhed, og jeg anså det for pligt både mod ham og mig selv så høfligt som muligt at sige ham den rene sandhed. "De har vist ment mig det meget godt, hr. greve!" – vedblev jeg – "men jeg må beklage, at jeg ikke før har fået øjnene op og set den ulykkelige vildfarelse og det sygelige sværmeri, hvortil en overspændt fantasi og en alt for varm følelse har henrevet dem, men hvorved De spilder Deres liv og kræfter på fantomer, der kun gør Dem selv og andre ulykkelige. De havde også nær forstyrret hovedet på mig; men at De ikke har ment det ilde med mig, er jeg overbevist om, og jeg skylder Deres Højvelbårenhed dog på en måde en slags taknemmelighed."

"Ja så" – sagde greven med et vemodigt smil og betragtede mig nøje – "det er altså taknemmelighed, der bringer Dem til mig? Var det også denne skønne dyd, der bragte Dem til at opgive planen med min datter, uagtet den filosofiske moral jo tillader Dem at bedrage en vanvittig fader for at redde datterens forstand og gøre hende lykkelig?"

Jeg følte mig ligeså beskæmmet, som jeg blev forbavset ved disse grevens ord. Tjeneren måtte altså have forrådt mig, eller denne forunderlige mand måtte endog have kigget ind i min sjæl og gættet mine tanker. Jeg vidste ikke hvad jeg skulle svare. "Min kærlighed til Hendes Nåde komtessen" – stammede jeg – "var en vildfarelse og et blændværk, som alt det andet. Min bortførelsesplan var en romangrille, en uheldig fantasi, en forslidt og aldeles uoriginal ide. Jeg agter nu om et øjeblik ganske prosaisk at forlade slottet og beder Deres Højvelbårenhed undskylde et poetisk misgreb i mit liv, som hidrørte fra en overspændt og sygelig stemning."

"Modtag hvad jeg skylder Dem for mine sønners undervisning!" – sagde nu greven hastigt og rakte mig en rulle dobbelte louisd'orer – "Gid det må gå Dem vel!" – tilføjede han med et dybt suk – "gid De må finde vejen til lys og sandhed! Kun på den vej kan vi atter mødes her eller hist. Skulle De engang føle levende trang dertil, så kom i hu hvad jeg har lært Dem og benyt Dem af denne kostelige vejviser, som jeg vil medgive Dem tillige med min tilgivelse og faderlige velsignelse!" Med disse ord rakte han mig et lille håndskrift, som jeg allerede kendte og som jeg vidste, han satte stor pris på. Det indeholdt et af ham selv forfattet udtog af den kabbalistiske lære om ordenes og bogstavernes hemmelige og hellige betydning. Han lagde samtidig sin skælvende hånd på mit hoved.

Hans venlighed rørte mig; men da jeg modtog bogen, havde jeg dog møje med at tilbageholde et medlidende smil over det besynderlige sværmeri og den overtro, jeg nu endog skulle medtage dette minde om.

"Har jeg nogen anden skat, som De hellere ville medtage til min ihukommelse?" – spurgte oldingen og betragtede mig nøje – "Sig frem! den skal ikke blive Dem nægtet!"

Jeg rystede på hovedet og fremsagde tankeløst nogle sædvanlige artigheder; men i det samme faldt mit blik uvilkårligt på den kostbare guldskammel, som han havde under sin højre fod. "Den skat, han der så hånlig træder under fødder" – tænkte jeg – "den er unægtelig mere værd end hele hans dårekistevisdom; hans fader har dog bedre vidst at skatte hvad der har solid og virkeligt værd." Til min forskrækkelse troede jeg, at jeg måtte have udtalt højt, hvad jeg blot flygtigt tænkte; for jeg så en harmfuld og smertelig bevægelse i den gamle greves ansigt. "Vil du tilbede guldkalven, forblindede, så tag den!" – udbrød han og rejste sig heftigt, idet han rev en lang rift i sin silkeslåbrok og stødte guldskamlen foragteligt fra sig med foden – "tag den" – vedblev han – "og dans om den i din ørken! Men dyret skal være din herre, til du kalder på *den*, som er mægtigere, og du ser, din afgud er *dynd*!"

Det var mig et øjeblik som hans skikkelse atter blev høj og ædel i hans harme; men snart sank han mat tilbage i sin lænestol, og jeg så kun den lille, vanvittige mand med det udtærede jødeansigt.

"Det er naturligt, at vi nu fra vore forskellige synspunkter må betragte og vurdere tingene i verden noget forskelligt. Hr. greve!" – svarede jeg med rolig fatning – "selv hvad De med så megen uvilje har skænket mig, skal være mig en kær erindring om Deres bevågenhed; men det forsikrer jeg Dem dog, at jeg med endnu større omhu skal bevare Deres håndskrift, om jeg end aldrig ønsker at indvies dybere i den visdom, det

indeholder. Erindringen om Deres velvillige sindelag imod mig og om det besynderlige fantasiliv, jeg her har levet, vil dog aldrig ganske kunne udslettes af min sjæl." Med disse ord forvarede jeg bogen i min brystlomme og ville med nogle sædvanlige artighedsformer række greven hånden til afsked; men han holdt den højre hånd for sine øjne og gav mig med den venstre tegn til at gå. Da jeg gik ud af døren, kastede han endnu et smerteligt blik efter mig, og jeg så, hvorledes tårerne rullede ned ad hans blege kinder. Jeg blev heftigt rystet ved dette syn og var nær ved at vende tilbage og styrte mig i hans arme; men da stod atter skræmmebilledet af hans gamle datter og det hele dårekistevæsen i hans hus advarende for mig og jog mig bort. Jeg ilede med af rejsen; dog tog jeg først afsked med de unge grever, som holdt meget af mig og var ret bevægede ved at sige mig farvel. Jeg spurgte til Camilla. Hun var upasselig, hed det, og kunne ikke se mig.

I den forunderligste stemning kastede jeg mig på vognen og rullede ud af slotsporten. I baggården blev kusken standset af to tjenere, der kom slæbende med en tung sæk, som de lagde op i vognen til mig. "Fra greven!" – sagde den ene – "det er noget skramleri, De nok har glemt." "Godt!" – sagde jeg og beføltte sækken. Det var den svære, kostbare skammel, som jeg i min forvirring og smerte over afskeden aldeles havde forglemt. "Guldkalven!" – sagde jeg til mig selv med en hemmelig uro – "nå ja, den skal snart få fødder at gå på. Til at danse har jeg just ingen lyst, og til en ørken rejser jeg ikke heller; men der var dog mening i hans galskab: det hele liv er mig nu dog øde og tomt."

Det varede længe inden jeg kunne udrive mig af den nedslående sindsstemning, den dags begivenheder havde sat mig i. Først da jeg ankom til hovedstaden og så mig atter i stand til at deltage i alle den store verdens herligheder og forlystelser, blev jeg efterhånden tilfreds og munter igen. Jeg bortslog tanken om greven og hans datter, som en afsindig drøm. Den hemmelighedsfulde bog indsyede jeg dog i min kjortel, for altid at bære den hos mig, men tillige for aldrig at fristes til at åbne den. Den kostbare guldskammel forvarede jeg, som en helligdom; den var virkelig støbt i form af en liggende kalv eller et andet firføddet dyr. Arbejdet var slet; men guldklumpens reelle værdi gjorde mig til en hovedrig mand.

Det var min første plan at lade guldklumpen smelte og omsætte i rede penge; men hver gang jeg betragtede den, syntes det mig synd at ødelægge og adsprede en så herlig, samlet skat. Jeg fik en vis ærbødighed for den store magt over tingene i verden, en sådan rigdomsmasse indesluttede, og jeg fandt ofte en besynderlig glæde i at betragte den glinsende vanskabning. Hver gang jeg i min ensomhed overlod mig til denne nydelse, var det mig som den hele verden med alle dens vellyster og herligheder dansede om mig, og jeg kunne undertiden således henrives af disse tillokkende fantasier, at jeg selv i min glæde sprang og hoppede om min skat. Da erindrede jeg vel stundom med et slags gru den gamle greves ord om dyrets herredømme og guldkalvedansen i min ørken; men jeg vidste, at jeg ved dette kostelige dyr for en stor del var herre over tingene og menneskene i verden; det lystige, nydelsesrige liv, jeg nu kunne tilegne mig hvilket øjeblik, jeg ville, var mig heller ingen vansmægten i ørkenen; jeg smilte medlidende ad alle slige

hellige talemåder og ad den stakkels gamle sværmer, der ikke bedre vidste at sætte pris på så virkeligt et gode.

Jeg besluttede at rejse udenlands. Til det første år havde jeg tilstrækkelige rejsepenge. Jeg lod gøre et skrin til guldbilledet, købte en magelig rejsevogn, satte min skat på forsædet – og rejste.

Hver gang jeg kom til et værtshus, hjalp jeg selv omhyggeligt mit kostbare klenodie af vognen; jeg lukkede mig inde på mit kammer og glædede mig ved at åbne skrinet og beskue min mægtige rejsefælle. For ikke at have nødig at skille mig fra denne solide ven, levede jeg overordentlig sparsomt og nød kun det allernødvendigste til livets ophold. Jeg solgte min vogn og tog til takke med karrer og de ringeste fragtvogne. Når jeg kom til en stor og bemærkelsesværdig stad, lejede jeg mig et fattigt tagkammer i et af de mindste og smudsigste stræder, for ikke ved overdådighed at drage tyvenes og bedragernes opmærksomhed hen på mig. Jeg forlod aldrig min stue for at se mig om eller tage del i selskaber og forlystelser; men jeg fandt i min idylliske ensomhed en stille, huslig glæde i at beskue mil klenodie. Det plumpe kalvebillede blev stedse skønnere og ædlere for mine øjne; jeg fandt det langt herligere end de berømteste antikke billedstøtter, der dog kun var af gips eller marmor. Undertiden forekom kalven mig endog levende; jeg syntes tydeligt at se et par små, funklende øjne skinne ud igennem dens hule hoved; jeg så en majestæt i dens åsyn, som om den var en fyrste eller konge over ånderne, og når jeg ret levende forestillede mig hvad det var for et hartad almægtigt væsen, jeg havde for mig, kom der næsten et slags andagt i de uvilkårlige udbrud af min ærbødighed. En nat som jeg lå vågen

på mit hårde, tarvelige leje og i det klare måneskin betragtede min mægtige verdensgud, der stod på et bord tæt hos mig ved sengen, udstrakte jeg i min henrykkelse armene imod den, som for at tilbede den; men da blev det pludselig for mine øjne som billedet bevægede sig og guldkalven gik ned fra bordet og lagde sig med en okses vægt over mit bryst. Jeg ville befri mig fra den uhyre byrde; men det var mig umuligt; uhyret blev større og større: det var mig som verdensmassen var blevet til et guldbjerg og nedknugede mig i uhyrets skikkelse, medens der bestandig tonede en lyd for mine øren som slangehvislen. Jeg var en afmagt nær; jeg kunne hverken røre mig eller råbe om hjælp. Desuden lå mit tagkammer afsondret, og jeg havde, som sædvanlig, med låse og skodder spærret enhver adgang til mig. "Herre Jesus!" – skreg jeg endelig med fortvivlet anstrengelse, og det lykkedes mig som med krampestyrke at vælte byrden fra mit bryst. Jeg følte mig som sønderknust i alle lemmer; jeg rejste mig udmattet og så mig om i stuen. Månen skinnede endnu klart. Bordet var væltet omkuld. På gulvet lå det vanskabte afgudsbillede. Det kom mig for, som det var knust i faldet. Uagtet al den kval, det havde voldet mig, var det dog nu engang en elsket og dyrebar genstand for min agtelse, og jeg bøjede mig bekymret hen over det; men da så jeg en spraglet slange stikke hovedet frem af det knuste kalvehoved og bevæge tungen hvislende imod mig. Med et forfærdelsesskrig sprang jeg op og ville undfly; men jeg var næsten nøgen; døren var ikke til at få op i en hast, og slangen, der var krøbet helt ud af sit skjul, forfulgte mig med oprejst hoved i fæle bugter. Fortvivlelsen gav mig mod. "Vig fra mig, Satan!" råbte jeg og greb en ildtang til forsvar. Det lykkedes mig nogle gange at

kaste slangen til side; men den kom bestandig igen og jagede mig længe rundt i stuen. Jeg slog fra mig og bad på én gang så godt jeg kunne; endelig lykkedes det mig at få den fat om hovedet med ildtangen. Jeg klemte til af alle kræfter; men det var mig ikke muligt at klemme den ihjel. Den snoede sig med halen om mine nøgne ben, medens dens øjne gnistrede og en gul fråde randt den ud af munden. I denne nye pinagtige Laokoon-stilling måtte jeg stå til det blev morgen. Da den første solstråle skinnede ind til mig gennem ruderne, så jeg med forbavselse, at jeg måtte have raset eller gået i drømme. Der var ingen slange at se; men hvad jeg holdt så fast på med ildtangen, var mit spraglede, elastiske strømpebånd. Guldkalven var rigtignok sønderknust, og jeg så nu, at den kun bestod af et slags forgyldt ler af en besynderlig hårdhed og vægt. Mellem dens ruiner lå en lille pergamentstrimmel, beskrevet med hebraisk, som jeg dog endnu forstod noget af. "Se! Din afgud var dynd og din metalkærlighed vanvid" – stod der – "men dyrets ånd har mange skikkelser – sandheden er kun én."

"Snak har vi nok af!" – sagde jeg ærgerlig og kastede sedlen fra mig – "der ligger nu mit hele fyrstendømme over kræfterne og tingene i verden, og jeg er en prakker igen som før. Den gamle greve var dog klogere, end jeg troede: Han gav ikke det rene guld bort, hvor han kun behøvede en klump ler til at præke visdom for mig i hans fraværelse og holde mig for nar med forslidt moral. Nu vel! han har dog gjort mig en virkelig tjeneste. Nu ved jeg da også af egen naragtig erfaring hvad gerrighed er for en gal fantasi og fiks ide, og hvorledes israelitterne kunne tilbede guldkalven. For det galskab er jeg nu dog helbredet for mit hele liv – og måske for troen på de onde

ånder med; nu ser jeg jo tydeligt, at det kun er drøm og fantasi til hobe: her har jeg jo gået som en nar og ført krig med et strømpebånd den hele nat. En prakker er jeg dog heller ikke endnu" – vedblev jeg og stak min velbevarede louisd'or-rulle til mig – "men nu vil jeg ikke længere samle på skatte! Jeg vil se mig om og nyde livet som et ordentligt og fornuftigt menneske!"

Jeg havde i mit gerrighedsraseri, medens jeg virkelig var nær ved at tilbede den formentlige guldkalv, ikke alene sparet på mine rejsepenge, men endog ågret med dem, som en gammel blodsuger. Nu lo jeg ad den hele galskab. Jeg ville måske have foragtet mig selv derfor, hvis ikke denne lave og smudsige lidenskab, der var min natur så aldeles imod, var forekommet mig som en virkelig sygdom eller et slags naturlig djævlebesættelse, som jeg nu med glæde følte mig fuldkommen helbredet for. Jeg klædte mig atter anstændigt på og forlod min jammerlige bolig, for at bese den fremmede stad og søge dannede menneskers omgang.

Den første, jeg så, da jeg gik ud af min gadedør, var en person, der gik foran mig og syntes at komme fra det samme hus som jeg. Hans gang og klædedragt var mig bekendt; han bar en kort, sort kappe med en meget langskødet kjole under og trådte noget stift på den ene fod; han gik meget hastigt og forsvandt i en barberstue, hvor det lod til at han søgte hjælp for nogle sår eller tryk i hovedet; for han havde et klæde om begge tindingerne og var ganske blå og opsvulmet i ansigtet; dette så jeg først, da han gik op ad trappen til barberstuen, og uagtet hans ansigt var hæsligt fordrejet og hovedet næsten så ud som det var voldsomt sammenklemt, kendte jeg dog hin fremmede

lærde, som jeg havde haft så underlige forestillinger om, men som min æstetiske ven havde beundret så højt under navnet dr. Stagefyr junior. Jeg kunne ikke forhindre, at dette besynderlige møde bragte mig på allehånde underlige tanker, som jeg dog øjeblikkelig forjog, for ikke at komme ind i mine gamle, fikse ideer igen. Det faldt mig nemlig ind, at hvad man kaldte drøm og fantasi dog næppe kunne være noget aldeles tomt og ikke-tilværende; men måtte være fornemmelser af fænomener, som man ikke i den sædvanlige vågne og rolige tilstand kunne opfatte. Intet syn og ingen åndelig erfaring lod sig bortforklare og tilintetgøre – mente jeg – fordi man kaldte det et fantom, en drøm eller en indbildning; hvad man i en såkaldt abnorm, sygelig eller overspændt tilstand med det åndelige syn erfarede, syntes mig måtte have samme krav på virkelig åndelig tilværelse, som hvad man med en skærpet eller forhøjet ydre sans fornemmer fordrer erkendelsen af virkelig legemlig tilværelse. At der måtte gives et dobbelt indre syn, med hensyn på den lavere eller højere sanseverden, man uden den legemlige sans kan opfatte, syntes mig uden for al tvivl; og at man ved at gå over fra den ene til den anden sansende tilstand ofte måtte sammenblande og forveksle de forskellige verdeners fænomener, syntes mig tilstrækkelig klart af erfaringen. Således anså jeg det for ganske tænkeligt og forklarligt, at det var dr. Stagefyr Junior, der, som en ond ånd, havde vist sig for mig i slangeskikkelsen, og at det var ham og ikke mit strømpebånd, jeg havde klemt så drabeligt med ildtangen. Dog dette tog jeg mig vel i agt for at sige til nogen, da jeg var vis på, det ville gælde for det latterligste galskab. Det forekom mig også selv højst usandsynligt, at så mægtig en person skulle

behøve at søge hjælp på en almindelig barberstue. Siden hørte jeg, at denne berømte lærde holdt politiske forelæsninger i den fremmede universitetsstad med stort tilløb, men at nogle hældørede sværmere beskyldte ham for at udbrede en jesuitisk moral og mislede ungdommen til lovstridige foretagender, hvorfor han og hans entusiastiske tilhængere var kommet i mistanke hos friheds-kuende regeringer og undertiden var udsat for undersøgelser, anholdelser og allehånde inhumane forfølgelser. Men, som jeg hørte, voksede netop herved hans tilhængeres antal, der, som frimodige sandhedsvenner, satte deres største ære i at forfølges, som martyrer for den åndelige frihed og for menneskeslægtens højeste rettigheder. Uagtet alle de lovtaler, jeg hørte over denne geniale og skarpsindige filosofs bestræbelser for humanitet og folkeoplysning, havde jeg dog en dybt indgroet fordom imod ham, og jeg stræbte efter evne ved alle lejligheder at bestride hans meninger og synsmåder, hvor de var blevet udbredt blandt folket; for de galskaber, man kun skrev eller talte om på latin eller afhandlede i de lærdes indskrænkede kreds, anså jeg det ikke for umagen værd at bekymre sig om. Min gamle higen efter en stor og indgribende åndelig virksomhed vågnede derved på ny; men førend jeg troede i nogen bestemt retning at kunne virke på det åndelige liv, mente jeg med rette, at jeg måtte kende mig selv noget nøjere og benytte min rejse til at omgås mennesker i alle stænder og forhold, for at se hvor det liv egentlig var at finde, som jeg ville virke på.

Universiteterne syntes mig, som menneskeåndens højere opdragelsesanstalter, i denne henseende vigtigst, og jeg besøgte, som videnskabelig gæst, adskillige af de mest berømte.

På et par docenter nær af dr. Stagefyrs skole, der ved et levende foredrag og en blændende sofistik forstod at henrive den studerende ungdom og vække tvivl om al mulig sandhed, fandt jeg dog kun få undtagelser fra den gamle akademiske slendrian med den dorske oplæsning af død lærdom, som jeg allerede tilstrækkelig kendte; og jeg fandt det helt besynderligt, at man endnu tvang de studerende, der ville have embeder i staten, til i timevis gennem halvårige kurser på den kedsommeligste måde at høre og opskrive, hvad de langt bekvemmere på en otte dages tid kunne læse hjemme i trykte skrifter. Jeg blev snart træt af denne "hospiteren", og jeg mente, at hvis det var noget vigtigt, disse herrer havde at meddele verden, stod pressen dem åben, og ved den kunne deres visdom langt mere sammentrængt udbredes så langt man kendte bogstaver. Det mundtlige foredrags fordele og det levende ords mægtige indtryk var jeg langt fra at miskende; men hvor foredraget ikke var den øjeblikkelige begejstrings udtryk, og hvor ordet dog ikke var levende og nyfødt, men efter mål og vægt i studerekammeret ordentlig nedsyltet i et dødt og sirligt bogsprog – hvilket som oftest var tilfældet – der troede jeg, en trykt bog ville virke langt mindre søvndyssende, end et helt eller halvt års forelæsning over den samme genstand.

Jeg søgte nu det åndelige livs kilde hos skribenterne og besøgte de berømteste, hvor jeg kom; men til min store forbavselse fandt jeg der, hvad en bekendt komisk digter siden højst træffende har bemærket: "At der ingensteds er mindre måneskin – end i månen." Næsten enhver, som jeg besøgte, forudsatte, at jeg var en varm beundrer af hans skrifter; undertiden var dette også tilfældet; men hvad jeg da som oftest

vandt ved det personlige bekendtskab, var en forringet deltagelse for den ånd, jeg netop ønskede mig nærmere forbunden med. Enkelte sjældne og herlige undtagelser hører til mit livs skønneste erindringer; men disse ånders højeste og kraftigste liv har jeg dog i deres bøger. Hvor jeg vovede at tilkendegive mig som en åndelig modstander, mødte jeg gerne en kulde, som dræbte alt liv i underholdningen.

Jeg opgav dette forsøg på de åndelige livskilders opdagelse og vendte mig til den almindelig dannede og selskabelige verden. Jeg drog fra den ene store stad til den anden; men alle vegne syntes de såkaldte dannede mennesker mig som støbte i én form, såvel ved udvortes som indvortes maskin-væsen, og ligesom afrettede til en forunderlig gentagelse af visse stående manerer og selskabelige vedtægter. Polituren og modevæsenet syntes mig næsten alle vegne at have udslettet hvert spor af natur og ejendommelighed; og overenskomsten med det hele selskabs- og visitvæsen syntes mig at gøre hele omgangslivet til en død mekanisme og til et bestandigt gøglespil uden indre liv og sandhed. Overalt fandt jeg tom artighed, ligegyldig høflighed og en intetbetydende underholdning, hvori man med tilløjet liv talte om vind og vejr, komedier, baller og bynyt, eller, når det kom højt, om modeskribenter og kunstsager, hvorfor deltagelsen dog som oftest var lige så tilløjet og affekteret, som når talen var med filosofferne om sandhed, med teologerne om positiv religion og med moralisterne om den praktiske filosofi. Hvad der i denne sfære gjorde mig det umuligt at finde det liv, jeg søgte, var den grænseløse forfængelighed, der forvanskede og fordrejede enhver livsytring, og den store, uendelige usandhed, hvori den hele tilværelse tilhyllede sig for mig under

alle anstændighedens og den fine levemådes former; denne evige usandhed forekom mig som et dæmonisk maskevæsen, der ved opdragelse og sæder havde modtaget det gyldighedsstempel, hvorved det var blevet nødvendighed for ethvert dannet menneske.

Til afveksling så jeg mig om blandt de ringere stænder. Jeg var af naturen nævenyttig og forstod noget af de fleste håndværk. Jeg klædte mig på de professionelles vis, arbejdede med dem i deres værksteder og besøgte deres keglebaner og vinhuse. Her fandt jeg mere natur og sandhed, men dog tillige en dorskhed, spidsborgerlighed og overvurdering af det såkaldte solide og nyttige, som var mig uudholdelig. Jeg steg endnu et skridt ned i borgersamfundet. Jeg forklædte mig som daglejer, tog ordentlig del i disse folks daglige slid og søgte om aftenen deres kipper og krostuer. Her fandt jeg vel den største råhed og den laveste nydelsessyge, men dog ofte en djærv, skønt plump humor, en vis livlighed og barnlighed i fantasien og en sandhed i følelsen, som jeg så ofte havde savnet hos de såkaldte oplyste og dannede mennesker. Min overvægt i adskillige henseender søgte jeg her at gøre gældende. Hver aften flokkedes de fattige daglejere om mig; jeg beværtede dem med vin og punch og fortalte dem lystige og forunderlige eventyr. Herved kom jeg selv ind igen i min gamle eventyrverden, som jeg endnu bestandig havde en hemmelig forkærlighed for.

Jeg blev en aften i dette selskab stærkt beruset. Det var første gang i mit liv, dette var hændt mig. I denne tilstand kom mine længe savnede overordentlige sanseevner tilbage, men på en ganske anden måde end tilforn. Jeg så ikke længere dyreskikkelser og vrængbilleder omkring mig; jeg fornam heller

ikke, som på grevens slot, sfærernes musik eller en højere åndeverdens stille, æteriske skønhed; den nærværende virkelige verden syntes mig nu et skønt og saligt paradis. Kippen blev mig til en smagfuld højtidssal; i de rå svirebrødre så jeg lutter ædle, fortræffelige, vittige og åndrige mennesker; deres vilde sange klang mig skønt og harmonisk; jeg kaldte dem naturens ædle sønner, den rene menneskeligheds værdigste repræsentanter, og jeg omfavnede dem, inderlig rørt, med en stor, opløftende følelse, idet jeg i dem syntes at omfavne den hele ufordærvede menneskeslægt. Midt i denne min henrykkelse syntes det mig, at en ædel ynglings skikkelse stod for mig med en tigerhud om de nøgne, veldannede skuldre.

"Du tror selv, du er beruset" – sagde han til mig – "og du vil i morgen tro, jeg kun var et foster af din fantasi; for således kalder I jo ethvert syn, der går over jeres forstand; men jeg er en mægtig, levende ånd" –

"Pokker heller, højstærede!" – afbrød jeg ham overgiven – "hvornår har man set ånder løbe nøgne rundt med et kanedækken over nakken?"

"Min skikkelse bestemmer jeg selv" – svarede han – "men som I har øjne og sind til, således må I se mig. Jeg hører til de ædleste gnomers slægt; jeg er vinbjergenes gnomekonge,"

"Så beder jeg underdanigst om forladelse, Deres Majestæt!" – sagde jeg ærbødigt – "jeg skal ikke nægte, jeg anså Dem for en slags illusion eller hvad man kalder en perialfantasi; for jeg har dog ikke drukket mere, end jeg jo meget godt ved, jeg er lidt beruset, som det kaldes."

"Men hvad det er at være beruset, ved du ikke" – svarede den skønne yngling – "dog det er netop hvad jeg vil betro dig. Din

indskrænkede, menneskelige organisation er just ved den opløftelse, som de spirituøse drikke medfører, blevet modtagelig for en højere, åndelig sanseverden og sat i berøring med naturånderne og deres sfære."

"Nu begriber jeg det fuldkomment, Deres Majestæt!" – sagde jeg glad – "det er netop hvad jeg så ofte selv har tænkt; turde jeg nu kun underdanigst udbede mig, at De nådigst ville sige mig" –

"Ti stille med den narresnak!" – afbrød han mig med et smil – "i mit rige gælder ikke jeres titulaturer og småligheder. I det forhold, du nu står til mig, ved jeg desuden alt, hvad du tænker og ønsker at vide; derfor ti og hør! Jeg er, som sagt, en naturånd og gnomefyrste. De gamle jordens beboere kendte mig; de dyrkede mig, som en skøn og mægtig gud. Nu gælder jeg kun blandt jeres fastende lærde for en forslidt mytologisk personifikation, som ikke en gang kan bruges mere i poesien; man holder mig for en tom, livløs allegori på vindunstens virkninger, og jeg er selv så ked af at høre mit navn i jeres drikkeviser, uden tanke på en levende vinånd, at jeg aldrig mere gider at nævne så misbrugt et navn. De rå, smagløse mennesker afbilder mig endog på vinhusskilte som en tykmavet, vanskabt dværg på en tønde; men det er dumhed og åndløshed alt sammen: jeg er hverken nogen allegori eller personifikation; jeg er en munter, livlig bjergånd, og det er min lyst og glæde at åbne min skønne trylleverden for lystige sjæle som dig. De fleste mennesker er for overdrevent forstandige til at kunne få øje på mig; kun når vindunsten stiger op i deres selvkloge pander, har de en anelse om mig og mit tryllerige; men så snart de bliver ædru igen, som de kalder deres sædvanlige dorske

tilstand, udler de mig og al den herlighed, jeg viste dem, som en slags galskab. Mange anser det endog for en stor synd at forlade deres tomme, kedsommelige skinliv, for at leve et sandt og virkeligt åndeliv i min verden. Du er en af de få, lykkelige menneskekonstitutioner, som jeg kan træde i et klart anskueligt forhold til. Jeg vil nu vise dig det sande, friske nydelsesliv, som jeres blinde teoretikere bestandigt råber på i kunst og poesi, men som de dog kun kender fra den jammerlighed, I kalder sanselig nydelse hos jer. Alt, hvad I kalder lystighed, glæde, sund og kraftig livslyst, er med al dets håndgribelighed kun tomhed og skin; her er det sandt og virkelig; for her er det åndeligt; og så meget ved du måske, at der er intet andet sandt og virkeligt og evigt til, end hvad der udgår fra et åndeligt besjælende princip..." –

Alting løb rundt for mig, og jeg erindrer ikke mere af hans tale; men om hans tilværelse var jeg tilstrækkelig overbevist. Nu tog han mig under armen og førte mig ud i den frie natur. Vor gang snoede sig i de skønneste bugter og slangelinjer langs med en rislende bæk til et vinbjerg. Her hang der lamper med tusinde skønne farver i grønne vinløv-sale; der var sang og larmende musik, og en umådelig mængde menneskeskikkelser af alle stænder og nationer dansede her mellem hinanden i de latterligste stillinger og grupper. "Dette er kun forgården til mit slot" – sagde gnomekongen – "hele denne vrimmel af lystige skikkelser og alle disse pudsérlige grupper er menneskesjæle, som i dette øjeblik er berusede, som de kalder det, idet de, ved misbrug af min ånd i plantenaturen som et blot pirringsmiddel, har sat sig i berøring eller dyrisk-magnetisk rapport med naturånderne; men de kommer ikke videre end til

denne min forgård, og hvad de her foretager sig, har de kun en tåget og dunkel forestilling om. Deres grovere legemer sover på denne tid under borde og bænke, på vogne og heste, under træer og telte, i køjer og i senge; når de vågner, er de syge og vrantne; så klager de over deres urolige drømme og over vindunstens ulykkelige virkninger. Ingen af disse sjæle er nogensinde indtrådte i min virkelige verden; men den vil jeg nu vise dig!" Som han således talte, slog han med en vinstok på bjerget, og det åbnede sig for os. Jeg trådte ind i en himmelhøj sal, der var dannet af et stort, udhulet fjeld og glimrede af guld og ædelstene i de dejligste drueskikkelser, mellem stjernelamper under det skønneste løvværk. I store marmorbassiner sprang de herligste vine i høje, glinsende stråler, som opfangedes i krystalbægre og raktes os af små dansende alfer, der så ud som lutter Heber og Ganymeder. Jeg så en pragt og herlighed, som jeg aldrig havde drømt var mulig. Jeg hørte de dejligste og livslystigste toner og så de mest henrivende danserinde-skikkelser svæve mig i møde. Jeg kendte disse skikkelser; det var mig som mange af de antikke billedstøtter, jeg havde set i kunstmuseerne på min rejse, her var blevet levende. Meget af hvad der i poesiens dragt havde forlystet mig, som skabninger af en genial opfindelse og yppig fantasi, stod her sandt og levende for mig, og den venlige gnomekonge ved min side betroede mig, at de sanseligt skønne kunstfrembringelser, der beundredes som virkninger af en såkaldt skabende fantasi og høj genialitet, ingenlunde var menneskenes egne skabninger og opfindelser, men kun efterligninger og afbildninger af naturåndernes sande, levende skønhedsverden, som digtere og kunstnere i lykkelige,

begejstrede øjeblikke kunne ane og kigge ind i, men som de siden selv i deres dårlige hovmod og blindhed betragter som et frivillig selvbedrag eller et slags drømme, som de selv har skabt eller fremkaldt. Den verden, de således låner deres billeder fra, nægter de i grunden al sand virkelighed, idet de dog sætter en særdeles fortjeneste i den indbildning, at det er tomme opdigtelser, som de selv efter behag kan danne sig efter deres ejendommelige forestillinger om det skønne. "De fleste af jeres digtere" – tilføjede han med et lystigt smil – "nøjes dog med at efterligne hvad de har set i deres egen kødelige verden med deres gode, legemlige øjne og hvad de ligefrem kan tage og føle på; denne gave kalder I jo endog fortrinsvis en kraftig og livsfrisk fantasi. Dog, med de godtfolk har vi her intet at skaffe. Når du ser ret til" – vedblev han – "vil du imidlertid finde, at alle de kunstfrembringelser, hvortil du her tror at opdage forbillederne, dog hos jer kun er mangelfulde kopier og matte omrids af hvad der her lever og rører sig i den fuldendteste skønhed, herlighed og virkelighed. Jeres teoretikere og kunstdommere tror at have gjort en vigtig opdagelse, når de kalder kunstens evige forbilleder idealer; men de mener dog intet andet dermed, end personificerede forestillinger om det skønne, og de ville anse det for en tåbelig overtro, hvis nogen ville påstå for alvor, at han havde set disse idealer, som virkeligt levende væsner, således som du nu ser dem. Det smigrer nemlig menneskesjælenes forfængelighed og indbildskhed at gøre sig selv til guder og skabere, og de ville hellere nægte det skønne og fuldkomne al sand levende tilværelse, end tilstå at deres såkaldte kunstnerfantasi ikke er en skabende

guddomskraft, men en blot opfattende åndelig sans for det guddommelige eller dæmoniske" –

Jeg hørte næppe hvad der blev sagt mig af glæde over al den herlighed og skønhed, jeg her så og hørte; men til at kunne udsige eller skildre det i ord og billeder eller toner, måtte jeg være i besiddelse af alle mulige kunst-talenter i deres højeste udvikling. Jeg svømmede i et ocean af lyksalighed og sanse-henrykkelse; dog følte jeg midt i al denne herlighed et dunkelt, forunderligt savn, og de skønne billeder, jeg så, syntes mig dog alle at mangle, hvad der hos mig gav den højeste formskønhed det sande himmelske og guddommelige præg og bragte mig næsten til at glemme formen over udtrykket. Jeg stirrede med en ubeskrivelig længsel bestandig fjernere og fjernere ud i salens baggrund, hvor månen og den evige stjernehimmel skinnede ind gennem en åbning i det himmelhøje fjeld. Til sidst syntes jeg der at skimte Camilla, som i sin skønne, ungdommelige skikkelse åbnede sine arme imod mig; men den gamle greve stod høj og mægtig ved hendes side og truede advarende ad mig. Jeg kom nu pludselig tilbage til den såkaldte virkelige verden og befandt mig liggende på en ussel bænk i den smudsige kippe. "Du har altså dog kun været beruset" – sagde jeg til mig selv – "og al den herlighed, du har fornummet, har kun været tant og indbildning – Bacchus er jo kun et mytologisk fantasibillede. Nu erindrede jeg hvad gnomekongen havde sagt mig, og jeg kom i en besynderlig tvivl og uvished om hvilken af de to forskellige tilværelser og verdener jeg skulle anse for den sande og virkelige.

For ad erfaringens vej at komme til vished i denne vigtige sag, besluttede jeg at anvende resten af min lille kapital på

denne underholdende filosofiske undersøgelse. Til den ende anskaffede jeg mig for mine sidste dalere nogle flasker svære berusende vine; jeg lukkede min dør i lås og drak så længe på ny, indtil jeg atter så hint fortryllede land. Jeg stod i forgården til gnomekongens slot; men denne gang lod han sig ikke se for at føre mig videre. Jeg så heller ikke Camilla og hendes fader. I den jublende og dansende skare, jeg atter her traf i vinløvsalene og som ved de galeste optøjer og urimeligste fagter opvakte min latter, så jeg derimod adskillige gamle bekendte, min æstetiske ven fo'r mig dansende forbi med en overordentlig fed spækhøkermadamme i armene, som han begejstret udråbte for den sunde, gedigne poesis evige dronning og gudinde. Hans øjne var så stive og dunkle, at han ikke kunne kende mig. Midt under alle disse optøjer så jeg en overordentlig lang mand, med et græsseligt surt og fortrædeligt ansigt, opføre et stillads af lutter oppustede svineblærer, som hvert øjeblik ville trille ud af deres orden; det voldte ham en umådelig anstrengelse og ærgrelse, inden det lykkedes ham af disse ubekvemme materialer at danne en slags pyramide. Med megen vanskelighed, dog med en vis færdighed, som jeg måtte beundre, klavrede han selv op på toppen af dette stillads og holdt en forelæsning over den skønne litteratur. Nu kendte jeg manden: Det var min mest bidske modstander i den litterære verden, som jeg nu ikke i lang tid havde tænkt på. Jeg hørte efter, og hvad han foredrog gjaldt netop mig; han gennemheglede nemlig på det ubarmhjertigste ikke alene min titelløse bog, men mit hele åndelige liv og alt, hvad jeg nogensinde i denne eller nogen anden verden kunne og ville foretage mig – eller blot tænke, føle eller ane, og han søgte at

bevise hvorledes min stræben nødvendigvis i al evighed måtte være og blive fordømmelig. Da han holdt en pause for at trække vejret, listede jeg mig om bag ved ham og stak hemmeligt hul i nogle af blærerne, hvoraf hans høje stillads bestod. Han begyndte nu igen på sin lærde tale og så med en uforskammet indbildsk mine ned på os alle, idet han forsikrede, at det standpunkt, hvorfra han her beskuede det åndelige liv, var resultatet af et helt livs granskning, og den højde, hvorfra han her kunne overskue enhver stræben i videnskab og kunst, var grundet på hans tilegnelse af alle foregående tiders ånd og kunstfilosofiens højeste grundsætninger. Medens han talte, piblede luften med en hæslig lyd ud af blærerne under ham. Han så sig om med et rasende blik, og under tilhørernes skingrende latter rullede han baglæns ned mellem de tomme svineblærer.

"Ærbødigste tjener, Deres Velbårenhed!" – sagde jeg med et spottende smil, idet jeg nærmede mig ham og bukkede – "Det gør mig inderlig ondt for resultatet af Deres livs granskning og for alle tiders koncentrerede ånd, der så troløst forlader Dem, ret ligesom luft og vind, og det her i forgården til sandhedens og skønhedens verden, hvor det kun undrer mig, at vi to skulle mødes."

"Det er Deres skyld alt sammen, gale menneske!" – råbte han forbitret – "det var for at vise verden Deres smagløse afsindighed, jeg måtte læse Deres fordømte bog; nu har den drevet mig galden op i hjernen, tror jeg, og på en måde beruset mig. Det er lutter fordømt blændværk og gøgleri med Dem og Deres publikum; men når man vil sætte sig ind i andres galskab,

løber man i fare for at få en rem af huden. Jeg er ellers en hader af al spiritus – det ved den søde Gud" –

"Det tror jeg gerne" – afbrød jeg ham – "spiritus har vist aldrig været Deres faible; men står Deres skønne system og Deres filosofiske ideer endnu ikke til at reddes eller fanges?" – tilføjede jeg overgiven og greb i luften.

Over dette mit drilleri blev han som rasende, og efter nogle frugtesløse forsøg på at løbe oprejst, fo'r han på hænder og fødder hen mod mig og ville i sin magtesløse forbitrelse sønderrive mig med tænderne; han havde allerede bidt hul i mine støvler, og jeg nødtes til at sparke ham til side. Da blev han for mine øjne til en virkelig hund, som med alle tegn på galskab tog flugten, medens der regnede prygl ned over den fra alle sider.

I min glæde over denne lette sejr følte jeg mig så tapper og heroisk stemt, at jeg nu kun ønskede at se alle mine åndelige fjender for mig på én gang, for at møde dem i en kamp på liv og død. "Hvor er I?" – råbte jeg og greb en vinstokknippel – "kom her frem af jeres smuthuller, hvad enten I er muldvarpe eller skorpioner, mennesker eller djævle – hvad enten I har hjemme i jorddyndet eller Helvedes dybder – nu vil jeg vove en dyst med jer alle."

"Du vil nok se min dyrehave!" – lød nu gnomekongens stemme bag ved mig, idet en stærk hånd skød mig frem gennem en fjeldkløft – "den herlighed kunne du næsten på egen hånd finde vejen til."

Jeg så mig nu pludselig omringet af en sådan mængde uhyrer og vrængbilleder, at jeg gruede. Disse skrækbilleder syntes mig ligeledes for en stor del bekendte fra mytologierne og digternes

fremstillinger. – Jeg så de afskyeligste furier og harpyer, trolde og djævle, som man kunne tænke sig; men jeg måtte tilstå, at det gruelige og djævelske her langt overgik nogen mig bekendt poetisk skildring. De omringede mig alle og dansede omkring mig under et skrækkeligt latterkor, medens de skiftedes til at udstrække de lange, ildrøde tunger imod mig. "Haha, haha!" – skreg de – "ser du vore tunger! De er sunde og røde – ser du vore øjne, hvor de brænder og gløder! – vi er friske og levende: vi kan hvad vi vil – men du er ej til, du var aldrig til." – De sidste skrækkelige ord af denne sang gentog de i det uendelige, og jeg gruede for den tanke, at jeg nu var fordømt til at være centrum i denne djævlecirkel og at jeg i al evighed ingen anden lyd skulle høre, end denne djævelske latter og den uendelige benægtelse af min tilværelse. Jeg fo'r med fortvivlelsens mod midt ind mellem uhyrerne og ville sprænge deres trolddomsring, som blev snævrere og snævrere; men det var mig umuligt; latteren blev stærkere og stærkere, og omkvædet på djævlesangen: "Du er ej til – du var aldrig til!" genlød mig nu, som gentaget af Helvede, Jord og Himmel, med Universets forenede røst. – "Forbarmende Gud, er du da heller ikke til?" – udbrød jeg i grænseløs fortvivlelse og sprængte djævlekæden om mig. Jeg hørte i det samme en lystig, dog halvt godmodig latter bag ved mig. Jeg vendte mig om, og gnomekongen, som jeg endnu ikke havde kunnet få øje på, stod nu atter for mig, men som en vanskabt dværg med en uhyre rød næse. Dog da jeg ret ville betragte ham, var han og hans hele afskyelige verden forsvunden, og jeg var glad ved at genfinde mig på gulvet i min stue blandt de udtømte vinflasker. Jeg troede mig nu tilstrækkelig overbevist om, at den berusede tilstand var intet

blot sansebedrag, men et virkeligt åndeligt samfund med naturånderne eller dæmonerne i deres besynderlige, snart skønne, snart gruelige verden; og jeg erkendte med forfærdelse, at denne vej ingenlunde kunne være den sande og rette til sandhedens og skønhedens rige eller til samfund med højere og ædlere ånder. Jeg havde fået en sådan skræk for denne tilstand, at jeg siden aldrig i mit liv har kunnet overtales til at drikke en dråbe over tørsten.

Jeg søgte nu at finde mig tilfreds med den ædruelige tilværelse i vor sædvanlige verden, og jeg besluttede at tage mig noget ordentligt for; for jeg mærkede vel, at min ørkesløse higen efter nydelse og efter en virksomhed, som jeg intet mål vidste for, kun gjorde mig til en døgenigt og fantast. Men nu kom det store spørgsmål: Hvad jeg egentlig duede til, og hvilken stand eller virksomhed jeg skulle vælge. Genlyden af hint djævlekors omkvæd, at jeg ikke var til og aldrig havde været til, klang endnu forfærdeligt i mine øren og betog mig mod og lyst til al åndelig virksomhed; dog havde jeg lønligt den glædelige anelse og det håb, at selv i det værste tilfælde, hvis det endog var sandt, at jeg ikke var til og aldrig havde været til, var det dog derfor ingen umulighed, at jeg engang med tiden kunne blive til, om det også ville vare længe og kunne medtage nogle årtusinder. På tiden, mente jeg, kom det ikke så nøje an, når spørgsmålet var om en åndelig og følgelig evig tilværelse. Men enten jeg nu var til eller ikke, indså jeg dog nødvendigheden i at vælge mig en stand og tage mig noget for, efter min ringe og fattige lejlighed; for store fordringer kunne verden dog ikke gøre på et så problematisk væsens kræfter. Jeg

gennemgik nu en hel del stænder for at bestemme mit valg. Den sædvanligt såkaldte lærde stand havde jeg ved universiteterne – vistnok efter min aldeles subjektive og måske næppe engang eksisterende anskuelse – fået en afgjort ringeagt for, de riges og fornemmes levemåde havde jeg også prøvet, men kun bragt tomhed og åndsfortærelse tilbage fra. Håndværkernes og daglejernes stand behagede mig heller ikke. De forekom mig alle som forskellige arter af trældom; men frihed var min første og højeste fordring til livet. Såvel den civile som militære embedsstand var ligeledes forbundet med betydelige indskrænkninger i friheden, og bondens trældom var mig en gru at tænke på. Desuden forbød min beskedenhed mig at indblande mig mellem så solide folk og stænder, så længe min tilværelse ikke var klart og tydeligt bevist. Betlerens liv forekom mig til sidst som det frieste og lykkeligste; ved denne stilling syntes man mig også at gøre de allermindste fordringer. Denne virksomhed og næringsvej besluttede jeg endelig at vælge; og da jeg netop havde sat min sidste daler over styr ved mit filosofiske forsøg angående vinrusens væsen og egenskaber, syntes omstændighederne selv at fremskynde og bestemme dette mit valg. Jeg havde dog nu således en fast og bestemt virksomhed i den ydre verden, og hvorved jeg ingensteds ville savnes, om endog den ulykke skulle være hændt mig, at jeg ikke var til.

Som betler berejste jeg til fods og uden al forfængelig opsigt den største del af Europa. Jeg samlede mig på denne måde mange lærerige og interessante erfaringer. Hvad jeg i særdeleshed bragte det vidt i, var kundskab til det menneskelige hjerte, som jeg omhyggeligt måtte studere, for at

bevæge andre til at tåle og understøtte min livsplan. Jeg måtte vel ofte lide hunger og kæmpe med al slags nød; jeg mødte ofte hård og uhøflig behandling, især af politiet i de protestantiske lande; jeg måtte finde mig i at arresteres, sættes på vand og brød, bortjages og udskældes for dagdriver, landstryger og alt sligt; men jeg fandt mig deri, som små ubehageligheder, der fulgte med den frieste og lykkeligste af alle stænder. Disse sædvanlige betlertitler blev jeg også snart vant til; jeg fandt til sidst mere forstand og sandhed deri, end i alle andre titler, som menneskene sætter så høj pris på, og om man i dets sted havde kaldet mig en velbyrdig, højvelbåren eller excellent herre, ville det ikke være forekommet mig nær så rimeligt. Min hang til at betragte naturen og studere verden og menneskene havde jeg i min frie betlerstilling den herligste lejlighed til at få tilfredsstillet. Da jeg som oftest måtte tilbringe natten under åben himmel og undertiden søge nattely i huler og åbne gravkapeller eller på andre sådanne steder, som menneskene flyede og gruede for, havde jeg også tit den skønneste lejlighed til at studere naturens store, hemmelighedsfulde natside og tilfredsstille min lyst til at grunde over det vidunderlige.

En nat sad jeg temmelig udhungret og frøs i mine pjalter på en prægtig marmorkiste i et gravkapel på grænsen af Neapel. Månen skinnede ind til mig gennem den halvåbne dør. Jeg tyggede på mine negle, og mit frie, eventyrlige liv begyndte dog at blive mig noget besværligt. "Men hvilken stand i verden har ikke sine besværligheder?" – bemærkede jeg – "hvad må den lærde rejsende ikke udstå, når han gennemvandrer Arabiens eller Afrikas sandørkener og ædelmodigt udsætter sig for at opsluges af vilde dyr, måske blot for at finde en ussel sten, der

kan udfylde en tom plads i et ufuldkomment eller urigtigt system? Bør jeg, som gennemrejser verdens store ørken i det langt højere øjemed, at studere menneskehjertet og finde det åndelige livs kilde såvel som beviset for min egen tilværelse – bør jeg ikke kunne udholde langt mere?"

Som jeg sad i disse betragtninger, hørte jeg en lyd tæt ved mig, som af en, der drager vejret stærkt, idet han opvågner af søvne. Den samme lyd gentoges flere gange. Jeg så mig noget uroligt om. En hel del ligkister stod rundt om, og jeg så nu i det klare måneskin, at der ingen låg var på kisterne, men at der rejste sig tolv lange, hvide skikkelser, den ene efter den anden, op af de store marmorkister og stirrede på mig. Jeg blev siddende ubevægelig af skræk og oppebiede hvad dette uventede selskab havde at betro mig.

"Er du død eller levende?" – lød endelig en barsk røst i mine øren.

"Levende – så vidt jeg ved" – svarede jeg bævende og hilste høfligt – "dog for vist vil jeg ikke påstå det. Måske ved I det bedre" – tilføjede jeg forsigtig og tænkte på de onde ånders sære meninger om min tilværelse.

"Er du gal?" – lød den samme rå stemme – "enten Fanden du er død eller levende, må du vel bedst vide det selv."

"Ak nej" – svarede jeg – "det er en højst vanskelig opgave; det er netop den videnskab, jeg rejser på; men dersom I ikke vil tage mig det ilde op, højstærede ånder! vil jeg gerne bekende, at jeg rigtignok selv anser mig for levende."

"Nu vel, så må du også gå ind i vort laug eller ud af verden; for forråde os skal du ikke!" – lød svaret) og en høj, bevæbnet mand sprang ud af den største ligkiste; elleve lignende

skikkelser steg ud af de andre; jeg så mig nu til min store beroligelse kun omringet af en flok røvere, som her formodentlig havde deres hemmelige natteherberg.

"Røvere! ikke andet? honnette, levende røvere!" – tænkte jeg og trak atter vejret frit. – "Højædle og velbyrdige herrer!" – udbrød jeg derpå glad – "undskyld mig, hvis jeg har forstyrret Deres nattero! Den værdighed, I tilbyder mig, kan jeg dog ikke modtage, om I også ville gøre mig til æresmedlem i Deres selskab. På Deres djærve håndtering eller kunst har jeg ingen forstand; jeg har hidtil ladet mig nøje med en meget ringe og ubetydelig embedsstilling; jeg har nemlig fortæret mit brød i mit ansigts sved, som simpel betler."

"Så har du netop gennemgået den rette skole for at indtræde i vor stand" – sagde røverhøvdingen – "så ved du hvad menneskene er for nogle hårdhjertede halunker, og at de ikke just er stor skånsomhed værd."

"Det har jeg unægtelig undertiden erfaret" – svarede jeg – "vi er imidlertid alle på en måde halunker; men undskyld mig! endnu har jeg dog aldrig lagt hånd på mine ærede medhalunkers gods eller liv – og skønt jeg ikke tvivler på, det jo efter Deres moralsystem er aldeles billigt og retfærdigt, og såvel De som Deres tapre kolleger er de ædleste og fortræffeligste mennesker – er jeg dog endnu ikke selv kommet til denne anskuelse af livsfilosofien – og med al agtelse både for Deres forstand og Deres hjerte" –

"Sladder! Træk af med ham!" – afbrød man mig. Mine indvendinger hjalp mig ikke; jeg måtte enten lade mig slå ihjel på stedet eller følge med røverne, og jeg valgte det sidste, der for øjeblikket forekom mig som det mindre onde.

For røverlivet, som det findes i gamle sagn og eventyr, havde jeg fra min barndom haft en særdeles interesse; de mange ædle røvere i romanerne havde siden endog givet mig en slags ærbødighed for denne sjældne klasse af mennesker, som jeg endnu dog aldrig i virkeligheden havde set. Jeg priste mig derfor på en måde lykkelig ved den lejlighed, der nu mod min vilje var givet mig til også at udvide mine erfaringer i denne retning. Røvernes nederdrægtige udseende tillige med deres hele væsen og adfærd nedstemte dog snart mine overspændte forventninger. Høvdingen havde imidlertid en slags dannelse og lod til at være blevet røver af princip; han gav sig endog en vigtig politisk mine og lod til at have et højere øjemed med sit håndværk end det blotte livsophold.

Uagtet jeg havde givet efter for overmagten, tog jeg dog hemmeligt den beslutning, at undfly så snart som jeg kunne og hellere lade mig slå ihjel, når det endelig skulle være, og der ingen mulig udflugt gaves, andet end tage virkelig del i nogen plyndring eller voldsgerning. Jeg meddelte mine høje foresatte dette sidste i form af beskedne skrupler; jeg beklagede især, at jeg havde en uovervindelig antipati mod alle kirurgiske operationer, og at jeg derfor heller ikke besad mindste dygtighed til nogen som helst virksomhed i menneskesamfundet, som gik ud på at slå folk ihjel. Man udlo mig som en kujon, og røverhøvdingen forsikrede mig, at i vore oplyste og dannede tider kunne røverkunsten for det meste drives med samme humanitet som opdragelsen i de filantropiske institutter. Man behøvede sjældent at skyde med andet end med løst krudt, sagde han, og når man klogeligt sluttede akkorder med kroværter, veturiner og gendarmer, med

politimestre og kardinaler, lod den hele handel sig drive uden al brutalitet og uhøflighed. Krig var imidlertid et nødvendigt onde – tilføjede han – og så længe humaniteten endnu ikke var kommet så vidt, at ethvert enkelt menneskes suverænitet var almindelig erkendt, måtte der også undertiden opstå krig mellem det enkelte suveræne menneske og dem, der ville indskrænke hans naturlige rettigheder, ligesom mellem alle andre menneskesamfund, der uden nogen fælles borgerlig interesse dannede selvstændige magter. Han viste mig hvorledes denne frihed i grunden med samme ret tilkom det enkelte menneske som hele folkeslag, og at det kun var mangel på oplysning og på rigtige begreber om menneskenaturens højhed og værdighed, der gjorde *den* handlemåde til en forbrydelse hos enkelte mennesker, som statsretten, folkeretten og politikken erkendte for ret med hensyn til de større folkemasser. Den tid ville snart komme – mente han – da enhver verdensborger ville påstå samme frihed, og til at fremme dette store øjemed, var han og hans staldbrødre indtrådt i et kosmopolitisk forbund, hvori han også med tiden håbede at kunne indvie mig. Jeg mærkede, at dette store forbund måtte stå i nøje forbindelse med dr. Stagefyrs planer og hensigter, og at jeg således var nær ved at blive inddraget i denne farlige og tilintetgørende virksomhed, som, efter den gamle greves påstand, ledet af en udsending fra fornægtelsens og modsigelsens ånd, og hvis tendens, efter hine måske noget overspændte anskuelser, var oprettelsen af intethedens herredømme eller Antikristens rige på jorden. Uagtet jeg nu ikke længere i disse former udtrykte mig derom, men anså denne synsmåde for en fiks ide og en sværmerisk

grille, var det dog netop denne egenviljens hovmodige stræben, som jeg gennem mit hele liv havde foresat mig at bekæmpe. At dette kun i sandhed kunne ske med åndelige våben, havde været den gamle greves påstand; men nu syntes det mig dog, at legemlige våben næsten kunne blive nødvendige. Dog røverne betroede mig ingen våben, og jeg blev ikke fristet til at bestride dem eller deres principper med udvortes magt; man besluttede nemlig at bruge mig, som en velstuderet mand, til at føre pennen på deres kontor og besørge korrespondancen med deres venner og bundsforvandte i stæderne. Dette forslag tog jeg med glæde imod, og jeg håbede derved at gøre vigtige opdagelser angående deres verdensforstyrrende planer og hensigter. Jeg fulgte dem til deres by. De boede nemlig ikke, som jeg havde formodet, i en interessant hule, men levede som velagtede borgere i en lille, smudsig stad, som de kun af og til forlod, for at hente bytte eller for at holde sig skjult andetsteds, når der indløb misforståelser med politi og øvrighed. Jeg måtte nu føre pennen på røverkontoret, og jeg erfarede snart med forbavselse, at man virkelig var på vej til at erkende den enkelte voldsmands suverænitet og betragte enhver røverflok som en lille, selvstændig magt, idet italienske potentater og selv kristenhedens overfyrste indlod sig i ordentlige underhandlinger og sluttede formelige konkordater med disse voldsmænd. Jeg kunne måske som kabinetssekretær ved dette røverhof have uddannet mig til en fin og snild diplomat; men forretningerne havde kun liden interesse for mig, og det åndelige liv, jeg søgte, fandt jeg her næsten intet spor af. Det var mig, blandt disse mennesker, som jeg var blevet hensat mellem fjendens døde mordredskaber, som det var til ingen

nytte at tilintetgøre; denne lille flok røvere syntes kun ubetydelige redskaber for en almindelig udbredt ødelæggelsens ånd, der havde medsvorne tilhængere i alle vilde, selvrådige sjæle, og i hvis udvortes virkninger jeg forudså en uendelig række blodige omvæltninger i den ydre verden. Men jeg indså klart, det var en frugtesløs stræben at ville dæmpe vulkanernes udbrud, så længe deres fortærende gæringsstof ikke var udryddet af jordens inderste afgrunde. I en stor, åndelig kamp så jeg den eneste redning for menneskelivet; men hvad jeg hertil kunne bidrage, var og blev mig en evig gåde.

Min lyst til det usædvanlige og vidunderlige blev imidlertid ret levende igen. Grevens kabbalistiske håndskrift bar jeg stadig indsyet i min kjolelomme. Jeg tog det undertiden nu frem, når jeg var ene. Hver gang jeg så den lille skindbog, erindrede jeg mig livet på grevens slot og hos den skønne Camilla. Disse erindringer satte mig altid i en forunderlig vemodig stemning; og mit hele liv, siden jeg forlod grevens slot, forekom mig som et tomt skyggeliv uden indre værd og betydning. Det liv, som jeg søgte udenfor mig, og som jeg selv mistvivlede om at finde i mit eget indre, syntes jeg at have kendt og ejet engang, og jeg forekom mig nu som en tom menneskelarve, der spøgelsesagtig måtte gennemvandre verden for at genfinde sin egen sjæl. Dog midt i slige vemodige stemninger kom ofte pludselig et andet lune over mig, og jeg forekom mig selv som den største gæk, der nogensinde havde spøget om i verden. "Jeg har nu virket for evigheden som dranker og betler" – sagde jeg ved mig selv – "og nu tænker jeg på at omvende verden, som sekretær på et røverkontor. Det kommer der ud af sværmeriet og fantasteriet" – vedblev jeg – "det er frugten af den dårekiste-galskab at ville

tro, man kan udrette noget i verden. Så vidt kom jeg da med min famlen i luften, med min tomme, udhulende nihilisme, med min sentimentale længsel efter et højere åndeliv, som jeg dog aldrig ret kan få fingre i. Nej, da priser jeg den solide spidsborger, den satte fornuftige realist; han ved dog bestemt hvad han vil, om det også i grunden er ingen ting; han går hver dag sin afmålte gang og gør den gerning, der opholder hans liv; men hvad livet for resten er, sætter ham ingen grå hår i hovedet; han lader ikke sin mad blive kold eller sin tobakspibe gå ud for at modsætte sig intethedens universalherredømme eller Antikristens bestræbelser i verden."

Uagtet disse meget forstandige betragtninger, faldt grevens bog mig dog ofte i hænderne, og jeg besluttede en dag aldeles koldt og kritisk at undersøge hin så længe foragtede visdom. Jeg gennemlæste bogen og fandt langt mere deri, end jeg havde ventet, idet den endog syntes mig at have en aldeles reel og praktisk tendens. Den indeholdt nemlig ikke blot læren om ordenes og bogstavernes hemmelige betydning, men tillige en anvisning til ved anvendelsen af nogle hellige og betydningsfulde ord, under visse betingelser, at kunne fremkalde og beherske mægtige ånder. Den sværmeriske overtro, jeg vel heri troede at finde, var dog fremstillet på en måde, der gjorde mig det mere og mere sandsynligt. Det var som den gamle greve og Camilla atter stod for mig og indviede mig i naturens dybeste hemmeligheder; men hvad der næsten betog mig alt mod til at trænge videre ind i denne lyse, himmelske magi, som det kaldtes, var den fromhed og renhed i sindet, der, tillige med den højeste viljekraft og tillid til guddommelig bistand, her forudsattes som en nødvendig

betingelse, medens de alvorligste og frygteligste advarsler var tilføjet mod al letsindig eller forfængelig misbrug af de åndelige kræfter. Jeg kom så ganske ind i disse forestillinger, at jeg ikke kunne tænke på andet. Til sidst syntes det mig, at der ikke kunne være stort at udsætte på min fromhed, og at jeg i grunden var en ganske honnet person, hvad moraliteten angik. Den mangel på fasthed i viljen, jeg hidtil ofte havde bebrejdet mig selv, troede jeg nu også måtte være forsvundet, da jeg endelig fuldt og fast havde besluttet at fremkalde en mægtig ånd og således komme på det rene med mig selv om hvad jeg duede til i verden.

Til dette vigtige foretagende forberedte jeg mig så godt, jeg kunne, ved bøn og faste. En nat forlod jeg hemmeligt røverbyen og gik ene i måneskin ud på en stor hede. Jeg fremsagde majestætisk og med højtidelig røst et som vigtigt betegnet hebraisk ord tre gange, og til min forbavselse så jeg, at en tåge, der svævede over en sump på heden, samlede sig til en kæmpeskikkelse, som ydmygt bøjede sig for mig, idet den med en vred og streng tordenstemme spurgte: "Hvad vil du? herre!"

"Liv – dåd – nydelse!" – råbte jeg med befalende røst for at sætte mod i mig selv – "men intet skinliv" – vedblev jeg – "ingen tom, forfængelig dåd – og ingen nydelse, som bliver til kval og væmmelse!"

"Livet har du" – svarede kæmpen – "men du ved kun ikke at bruge det. – Evig dåd er tillige sand nydelse – der gives ingen anden. Udfind og vælg den selv! Jeg må vise dig vejen. Fornuften og viljen er din egen; magten har du nu ved mig, så længe du kan tvinge ånden med ordet."

"Kan jeg gennem dig hvad jeg vil" – udbrød jeg i stolt følelse af min herskermagt – "velan, så kender jeg vel den dåd, som kunne give mig tilfredsstillelse. Kan jeg blive den største helt og folkehersker på jorden? Kan jeg gribe et scepter og bestige en trone, som er større og mægtigere end alle dem, historien kender?"

"Åh ja!" – svarede kæmpen ligegyldigt – "dertil er vejen kort, hvis du ikke frygter for midlerne. Du lever i revolutionernes tid; lejligheden er der; talent og lykke kan gøre resten. Vil du købe dig en trone med et par millioner menneskers liv – nu vel, sig et ord! – og jeg skaffer dig den."

"Det er dyrt køb!" – svarede jeg, beængstet, og det var som der lå et bjerg på mit bryst – "dog mere, end et par millioner såkaldte mennesker, er jo i grunden kun dæmoniske larver og døde redskaber for den modsigelsens og ødelæggelsens ånd, som jeg vil bekæmpe – nu vel, lad dem falde! Men står den kostbare trone så fast?" – spurgte jeg med dæmpet stemme – "kan jeg derfra gøre mange millioner virkelige mennesker lyksalige? Kan mit herredømme og min lykke gå i arv til min kongelige slægt gennem årtusinder? Og vil mit navn blive velsignet og udødeligt?"

"Jeg ser hvad der vil ske, hvis du vælger den vej" – svarede kæmpen – "ved forsigtighed og klogskab vil du drive det til at dø med det største helte- og kongenavn; men inden et århundrede er henrundet, må dit sammentvungne rige adsplittes. Blandt de millioner sjæle, du opofrer for din store plan, vil der flere fare til himlen med råbet af de uskyldiges blod, end der vil fare til afgrunden med klager over den forkortede nådesfrist. Du vil velsignes af mange, beundres af mange og forbandes af mange,

både medens du lever og når du er død; men dit navn og dine bedrifters udødelighed vil endnu om tusinde år alle gode skolemestre indprygle deres lærlinge, når ingen mere kender dig uden de lærde."

"En skøn udødelighed!" – udbrød jeg – "nej, så lad pokker være verdenshersker og millionødelægger!" – Det var mig som en uhyre sten faldt fra mit hjerte – "Nej, nu ved jeg den dåd, som, uden at koste én dråbe uskyldigt blod eller en eneste tåre, kan give mig et større og skønnere herredømme; jeg vil være den største kunstner eller skribent i verden; jeg vil med udødelige værker virke velgørende og opløftende på min tidsalder og alle kommende slægter" –

"På alle de sjæle, der tænker og føler som du, gennem så mange slægter, som du har åndelige frænder iblandt" – afbrød kæmpen mig – "mere kan ingen ånd fordre. Som den største klassiker må du finde dig i, at dine værker til sidst kun bliver studeret for sprogets skyld, når ingen sjæl mere bekymrer sig om dine ideer, som tusinde gange er gentaget med deres forslidte former af dine efterligneres efterlignere. En stor kunstner og skribent kan du ved åndens og ordets kraft blive" – vedblev han – "men kun på menneskevis og så må du dog nøjes med at *være* det, men aldrig bekymre dig om at gælde derfor. Du må kunne finde dig i at nedrives og forhånes i samme grad, som du ved, at du nærmer dig målet. Kraften til dåd kan jeg give dig; men menneskenes vrange sind, deres skæve domme og meninger kan jeg lige så lidt forandre, som deres indskrænkede syn og deres smålige natur."

"Så er din magt kun ringe" – svarede jeg harmfuldt – "æren har jeg altid sat pris på; uden den kan jeg intet udrette med

munterhed og lyst. Skal jeg kun have skam og spot til tak, bekymrer jeg mig kun lidt om at blive stor og udødelig på den måde. Med al mulig udødelighed er der desuden forbandet måde, som jeg nok tænkte. Nej, nu ved jeg hvad jeg vil: Jeg vil være forelsket – det er dog det eneste, der er nogen sand lyksalighed ved. Men det er sandt – det er jo ingen bedrift eller overordentlig dåd – og en umådelig virksomhed er det jo netop jeg trænger til. Hør, du ånd eller djævel eller hvad du er!" – vedblev jeg fortrædelig – "jeg er rådvild – der står du og måber og kan ikke gøre andet end dumme og trivielle indvendinger. Er du min slave, så adlyd! Gør mig vis på stedet, hvis du kan, eller far hen, hvor fanden du vil, og kom aldrig mere for mine øjne!"

"Jag adlyder, herre!" – svarede kæmpen med tordenrøst og – forsvandt.

Jeg fo'r sammen forfærdet og så en tordensky flyve hen i en hvirvelvind over mit hoved; men den var øjeblikkelig forsvundet, og det var atter klart, stille måneskin. Der stod jeg nu alene på heden i den forunderligste uvished og vidste ikke hvilket alternativ i mit sidste bud min kæmpeslave havde holdt sig til. Jeg grundede længe på hvad der var sket; endelig troede jeg dog, at jeg vist måtte være blevet viis; for det forekom mig, som jeg nys havde været en søvngænger og tåbelig fantast; og det første, jeg foretog mig, da jeg nu troede at være kommet til forstand, var, at jeg kylede den lille, kabbalistiske heksebog midt ud i sumpen på heden. Næppe var dette sket, før jeg dog fortrød det; for nu faldt det mig først ind, at hvis ånden havde givet mig visdom til at indse, jeg var en gæk og drømmer, måtte han virkelig have været til stede, og jeg var altså dog ingen fantast eller drømmer; hvis desuden den ånd, jeg ved

heksebogen havde fremmanet, selv havde bragt mig til at tvivle på bogens kraft, var det den absurdeste selvmodsigelse af verden. Min vise erkendelse af min dårskab var således selv den størst mulige dårskab; men deraf fulgte igen ved en simpel slutning, at jeg måtte være viis, netop fordi min erkendelse var dårskab. – Jeg indviklede mig således ved mine selvbetragtninger i en uendelig række af modsigelser.

Medens jeg fortsatte disse betragtninger, begyndte jeg at løbe ud i sumpen efter den bortkastede bog; men jeg sank ved hvert skridt dybere ned i dyndet, og dette indfald havde nær kostet mig livet i den bundløse sump. I en helt ynkelig og latterlig skikkelse følte jeg mig endelig på fast grund igen. Jeg skyndte mig bort fra den forheksede hede og greb lejligheden til at komme langt bort fra røverbyen og sætte mig i fuldkommen frihed. Jeg tænkte nu på hvorledes det havde stået i min magt at blive den største helt, erobrer, konge, kunstner og skribent, men at jeg af lutter visdom havde givet afkald på det alt sammen. Jeg fik derved en overordentlig ærbødighed for mig selv, og det syntes mig, at jeg nu tilstrækkeligt havde uddannet mig i fremmede lande og prøvet livet i de forskelligste stillinger. Min fædrelandskærlighed vågnede pludselig, og jeg længtes efter at gense mine kære landsmænd, som jeg nu håbede at kunne gavne med mine erfaringer. Jeg følte især en umådelig hjemve, når jeg tænkte på den skønne Camilla; men så erindrede jeg, at det med hende jo kun var drøm og fantasteri, og at hun kun var en gammel, afsindig *française*. Min iver for at komme hjem sagtnedes atter ved hvert skridt; jeg betænkte desuden, at jeg endnu ingen verdens ting var og dog slet intet havde udrettet i verden. Var jeg nu endog ved et mirakel blevet

viis, strakte min visdom sig dog ikke videre end til den jammerlige erkendelse, at jeg næsten intet vidste og endnu lige så lidt kendte mig selv og mine kræfter, som det åndelige liv, jeg ville stræbe og virke for.

Imidlertid drog jeg dog videre mod norden og hjalp mig frem ved at synge viser og fortælle eventyr for folk. På min hjemrejse besøgte jeg en dag af nysgerrighed en klippehule, som, efter et forvirret sagn, kaldtes de hellige syvsoveres hule. Den lå tæt ved vejen i en af de herligste bjergegne. En gammel kone, der viste rejsende stedet, fortalte mig her legenden om disse helgeners lange søvn og forunderlige opvækkelse efter 187 års dvale. I sin fortælling forvekslede hun navne, tid og steder: hun kendte hverken kejser Decius eller Ephesus; men forresten fortalte hun legenden med alle omstændigheder, som den i kejser Theodosius den Andens tid er blevet bevist ved en formelig retsforhandling og siden er bleven bevaret både i den katolske kristenhed og ved Koranens vidnesbyrd blandt muhamedanerne.

Søvntilstandens og drømmeverdenens natur og væsen havde jeg ofte grublet over, og jeg havde undertiden været af den mening, at den såkaldte søvn- og drømmetilstand, hvori vi næsten tilbringer halvdelen af vort liv, ingenlunde kunne indtage den mindst vigtige halvdel af vor tilværelse, da erfaringen noksom viser os, at vi fra denne tilstand medbringer fornyede sjæls- og legemskræfter, og da erindringen om vort liv og vor virksomhed i drømme – hvor forvirret den endog i vor jordiske indskrænkning kan være – dog vidner om en langt friere og højere åndelig tilværelse, end den, vi kender fra vor

sædvanlige vågne tilstand. Jeg havde ofte erfaret hvorledes alt det smålige, pinlige og nedtrykkende i det såkaldte virkelige liv aldeles forsvandt og blev til sit rette intet i søvntilstanden, og jeg havde mange gange haft erindringen , om en sjæleflugt, en åndsopløftelse og salig tilværelse i drømme, som jeg ikke ville have bortbyttet med et helt års erfaringer i den vågne tilstand. At man i almindelighed kun skulle sove, for at styrke sig til at våge og virke i verden, var derfor ofte forekommet mig som en stor vedtagen dårskab, da man, efter min overbevisning om drømmeverdenens højere virkelighed og sandhed, kun burde våge og arbejde sig træt, for at kunne bringe legemet til ro og sætte sjælen i frihed og sand virksomhed ved søvnen. Denne betragtning blev atter levende hos mig, da jeg nu hørte legenden om de hellige syvsovere og da jeg stod i en klippehule, der syntes at have samme naturlige beskaffenhed, som den ved Ephesus, hvor de hellige syvsovere havde nydt deres lange og forunderlige søvn.

Den gamle kone, som fortalte mig legenden, tilføjede, at luften inderst i hulen var bedøvende og dræbende, som man troede. Ingen vovede sig derfor dybere derind, end så langt dagslyset nåede. Nysgerrige rejsende havde ofte forgæves gjort forsøg på at undersøge hulens indre beskaffenhed; når man kom et skridt længere end dagslyset nåede, udsluktes ethvert lys, og når man blot et par minutter ville lade en bundet hund opholde sig inden for hin betegnede grænse, faldt den i en dyb dvale, som den først kunne vågne op af ved at lugte til en stærk spiritus eller ved hastigt at bringes ud i den frie luft. For en sikkerheds skyld havde konen, efter sædvane, medtaget en lille flaske med en sådan stærk spiritus, hvormed hun nogle gange

havde reddet nysgerrige og forvovne rejsende fra at sove den såkaldte evige søvn.

Efter nogen betænkning besluttede jeg at gøre et dristigt forsøg med hensyn på min særegne mening om søvnen; men jeg ville ikke forstyrres eller hindres deri af den gode kones omhu eller frygt. Jeg lod som jeg havde set nok i hulen og ville rejse videre; dog afkøbte jeg først konen den lille flaske med den vækkende spiritus. Så snart hun havde forladt mig ved bjergvejen, begav jeg mig ad en omvej hemmeligt tilbage til hulen. Jeg bandt spiritusflasken i en snor om min hals, spiste mig mæt og drak af en kilde ved grottens indgang. Jeg stak et stykke brød i min lomme og så endnu engang ud i den vide verden. Aftensolen belyste de fjerne bjerge. Fuglene kvidrede i buskene. På fjeldstien langt borte drog en flok muler forbi med deres byrder og bjælder. Fra vinbjerg-arbejdet gik muntre karle og piger hjem under spøg og lystig sang. "Den virkelige verden er dog skøn og herlig" – tænkte jeg – "men derinde i syvsoverhulen er der stille og mørkt som i en grav." Den stolte fjeldegn erindrede mig om fjeldene i mit fødeland og om min lykkelige barndom, om min moder og hendes vidunderlige eventyr. Vingårdspigernes sang og skønne skikkelser fremkaldte Camillas billede for min sjæl. Jeg følte mig underlig bevæget; men jeg skammede mig selv ud over min blødagtighed. "Kommer nu din fordømte sentimentalitet igen" – sagde jeg – "og berøver dig al kraft og dygtighed, nu da du måske for første gang i dit liv har taget en fornuftig beslutning og har en ordentlig bedrift for, hvortil der hører mod og karakterfasthed? Kan denne fænomenernes verden med alle sine skuffelser være så skøn og tillokkende, hvor meget

herligere må ikke åndens sande og evige verden være? – Hvad der her nu synes mig så skønt, er dog ikke fænomenerne selv, men kun noget fjernt, forsvundet eller drømt, som de erindrer mig om. Den Camilla, jeg elskede, var jo en drøm; men er min kærlighed en evig sandhed, så er hin drøm det visselig også – og drømmeverdenen må være den evige sandheds og kærligheds verden. Var jeg en drømmer, hver gang jeg følte ånden levende i min sjæl, var frugterne af min højeste begejstring og mit kraftigste indre liv en slags drømme – nu vel, så ved jeg jo nu vejen til det liv og den virksomhed, som jeg så længe forgæves har higet efter." Jeg samlede nu alt mit mod og gik dristigt ind i hulen. Det var mig som den skønne natur og det rige, mangfoldige menneskeliv med tusinde røster og lokkende billeder ville holde mig tilbage; men jeg overvandt kækt denne fristelse og gik videre. Jeg kom snart langt over den betegnede grænse. Jeg fandt klippehulen større og rummeligere, jo længere jeg gik frem; den var tør og renlig; men jeg følte, at luften var tung og stærkt bedøvende. Der blev mørkere og mørkere om mig; til sidst kunne jeg ikke se en hånd for mig, og da jeg vendte mig mod udgangen, så jeg intet glimt af dagslyset mere. En stærk svimmelhed berøvede mig næsten bevidstheden; jeg tumlede endnu nogle skridt fremad, da følte jeg, at jeg trådte på en bunke tørt mos og siv; jeg kastede mig ned derpå, og i løbet af et øjeblik lukkede en uovervindelig døsighed mine øjne.

Hvor længe jeg har ligget i denne søvntilstand ved jeg ikke; men det ved jeg, at et århundredes liv i den såkaldte virkelige verden og i vor sædvanlige vågne tilstand ville, selv med den

største og mest udbredte virksomhed, forekomme mig som en forvirret, ubetydelig drøm mod hvad jeg dog kun dunkelt erindrede mig af mit liv og min virksomhed i hin forunderlige søvn. Jeg var mig nemlig – skønt noget dunkelt – bevidst, at jeg med lethed havde iværksat alle de planer, som fra min tidligste ungdom havde spøgt i mit hoved: jeg havde været en udmærket statsmand og lovgiver; jeg havde været maler, billedhugger og komponist; jeg havde forfattet et stort digt, som i den rigeste mangfoldighed fremstillede åndelivet i al dets storhed og herlighed; jeg havde set engle og salige ånder; med dem og med en åndefyrste, hvis skønhed og højhed intet menneskesprog kan udtale, havde jeg bekæmpet afgrundens magter og bundet Antikrist med en tusindårs-lænke; men denne store kamp og sejr stod forunderlig dunkelt og gådefuldt for mig, og det kom mig for, at jeg tilsyneladende våbenløs havde kæmpet i hin mægtige åndefyrstes spor, men at de våben, der nedlagde vore fjender, fo'r usynligt fra vore sjæle i begejstrede ord, der rullede som torden gennem afgrundene og omstyrtede de rasende skyggehære. Jeg havde endelig berejst en stor del af universet, men overalt forgæves søgt den skønne Camilla. I det store verdensdigt havde jeg også i en episode om jorden og menneskelivet med profetisk begejstring besunget verdens sidste dage, Antikristens befrielse af hans tusindårsfængsel, hans tilstundende rige på jorden og endelig hans og verdens undergang og det nye, himmelske Jerusalem. Enkelte strofer af den episode kunne jeg endnu erindre, skønt de vistnok måtte være blevet betydeligt forvanskede i min lavere tilværelse, da de aldrig siden havde den højhed og storhed for mig, som i deres

oprindelige form og forbindelse. Disse strofer lyder endnu således i min erindring:

"Tier omkring mig, toner fra jorden!
Træt er min sjæl af tomhedens klang.
Røster fra syden! Røster fra norden!
Runger ej mer i min sang!
Hæv mig med højsang, himmelens torden!
Lynstråle, lys på min gang!
Se, over slægters støv jeg hentriner,
Synger på verdens ruiner.

Fly kun med hånskrig, fly kun med latter,
Flok, som ej ænser flammen, jeg så!
Spot kun hver tone, sløvhed ej fatter,
Sværm, som vil le og forgå!
Åndløses hån som hæder jeg skatter;
Ånder min røst skal forstå:
Salige sjæle, sjæle, som fødes,
Med mig i ånden skal mødes.

Tryk af årtusinder tynger på tiden –
Tusindårsbundne drage opstår –
Afmægtig tidsånd aner ej striden –
Afgrundens kæmpe udgår.
Længst blev til latter kæmpen og iden,
Lænket i tusinde år;
Menneskekløgten ånder foragter,
Frygter ej afgrundens magter.

Tiden er kommen – tanken er moden:
Trællen fra dybet tramper på Jord.
Magtløs han skuer menneskekloden;
Mørkhed tilhyller hans spor.
Ryddet er vejen: Trøsket til roden,
Ravende livstræet gror.
Dristig, hvor døden bygger blandt sjæle,
Dragen gudsbilled vil stjæle.

Masken han griber, mærket til graven:
Menneskelarven skjuler hans ånd.
Enevoldsherskab evighedsslaven
Æsker i dødningebånd.
Højt over jorden herredomsstaven
Hæver han lønlig i hånd;
Tryg han fremtræder, trøstig han råber:
"Tror kun hvad jordånden håber!

Eders er kraften, eders er riget,
Eders er æren, magter på jord!
Himmelfantomet har I bekriget –
Helvedesdrømmen henfo'r" –

Mere kunne jeg ikke erindre af det hele digt, og det var mig pinligt, at min erindring netop standsede ved fremstillingen af den dæmoniske, verdensforstyrrende ide, som jeg i det hele digt havde bekæmpet; men dette syntes mig dog tilstrækkeligt til at overbevise mig selv om sandheden af hvad jeg kun dunkelt og forvansket kunne mindes fra hin højere tilværelse. Jeg var rimeligvis aldrig mere opvågnet til dette jordiske liv, hvis jeg

ikke ved en uvilkårlig bevægelse var kommet til at rive proppen af spiritusflasken, jeg bar om halsen. Jeg vågnede ved en stærk, ubehagelig dunst, der steg mig op i næsen og bragte mig til at nyse. Fortumlet, sprang jeg nu op fra mit leje og løb i blinde lige frem uden at vide hvorhen eller hvorfor jeg løb. Jeg begyndte atter at blive svimmel og døsig; men nu så jeg dagslyset i nogen afstand oplyse udgangen af hulen. Med stor anstrengelse nåede jeg derhen, og så snart jeg stod i den frie luft, befandt jeg mig fuldkommen vel, men følte kun en umådelig hunger. Jeg greb, som ved en dunkel erindring, i min lomme og fik noget i hånden, som lignede brød, men som var så hårdt og tørt som en sten; med dette stenbrød fik jeg tillige lommen og mit ene kjoleskøde i hånden. Jeg følte mig nu lige så stærkt plaget af kulde som af hunger; for så snart luften berørte mig, faldt mine klæder af mig i pjalter, og jeg stod næsten nøgen. Luften var skarp, og jeg mærkede, det måtte være meget tidligt på foråret, da træerne stod i knopper, men der endnu lå sne i fjeldkløfterne. Med nogle græsrødder tilfredsstillede jeg først min rasende hunger; derpå løb jeg til et hus i nærheden for at få klæder og ordentlig føde. En gammel mand, der var klædt i gedeskind som en hyrde, tog forskrækket flugten, da han så mig. Jeg indhentede ham og talte til ham i mit modersmål, som var det eneste sprog, jeg kunne huske; men han forstod mig ikke. Endelig lykkedes det mig ved tegn at gøre mig forståelig for hyrden; han lod til at antage mig for en vildmand eller for en bortløben afsindig fra en fremmed dårekiste. Af medlidenhed forsynede han mig med mad, klæder og nogle penge, hvorpå han lod mig gå hvorhen jeg ville.

Efterhånden kom erindringen om mit foregående liv i den såkaldte virkelige verden tilbage, og jeg begyndte at finde mig til rette i verden og i dette liv igen; men da jeg første gang så mig i et spejl, kendte jeg ikke mig selv; jeg havde et ærværdigt oldingeansigt, snehvide hår og et uhyre stort, gråt skæg. Jeg var med den klareste selvbevidsthed dog i et besynderligt vildrede med tiden; det var mig nemlig umuligt at huske hvornår jeg var født, og – hvad der var besynderligst – mit eget navn var det mig ikke muligt at erindre. Ved det lange skæg lod jeg mig skille, for at se ud som andre mennesker; men jeg var og blev en olding, og jeg længtes nu kun efter at få ende på min lange udenlandsrejse og se mit kære fædreland igen.

Efter mange besværligheder og efter en lang, byrdefuld fodvandring, kom jeg endelig ved betlerstaven til en søstad og derfra, ved en medlidende skippers hjælp, til Norge. Men min fader måtte være død for mange tider siden; for der levede ingen, som erindrede ham eller efter min beskrivelse kunne sige mig hans navn. Hvor hans gård havde stået, var der nu pløjeland; men den ager, hvor min moder havde set ham oppløje de dejlige blomster, var nu forvandlet til en smuk blomsterhave, der tilhørte ejeren af et jernværk. Havedøren stod åben. Jeg vovede mig derind og kunne ikke modstå min lyst til at medtage en hvid lilje, der forekom mig så overordentlig dejlig, og som jeg vist troede måtte nedstamme fra det himmelske blomsterflor, min moder her havde set, og hvorom lærkerne havde sunget for hende, at den var opvokset i englenes spor. Lige som jeg stod med blomsten i hånden og tænkte på disse barndomseventyr, stod havens ejer for mig og tiltalte mig i en hård tone for min dristighed. Tårerne kom mig

i øjnene, og jeg bad ham kun unde mig denne eneste blomst fra mit barndomsliv og denne rest af min fædrenearv, som jeg for resten ikke tænkte at gøre mindste fordring på. Manden betragtede mig forundret og syntes at anse mig for en stakkels vanvittig olding, der ikke selv mere vidste hvad han sagde. Han lod mig beholde blomsten og gav sine folk befaling til at fylde min betlerpose rigeligt med levninger fra hans eget bord.

Som en gammel, fattig betler drog jeg således gennem min fødestavn, uden at kende en eneste sjæl og uden at nogen bekymrede sig om mig. Således kom jeg endelig også til Danmark igen. Alt var ligeledes dér forandret. Hovedstaden havde været afbrændt og var langt prægtigere opbygget igen. Jeg spurgte om mine venner og bekendte; ingen vidste af dem at sige. Jeg spurgte om mine uvenner og litterære modstandere; men man udlo mig; ingen sjæl kendte dem eller deres skrifter. Jeg spurgte endelig også om min titelløse bog, som jeg dog, netop formedelst dens mangel på titel og årstal, ikke kunne betegne, ligesom det heller ikke endnu var mig muligt at erindre mit eget navn eller hvad tid det var, jeg havde digtet og skrevet. Mange udlo mig, som en gal mand. Andre havde medlidenhed med mig og en slags agtelse for min alderdom; de spurgte mig, om jeg ikke var i slægt med en vis *Drakenberg*, som alene havde været bemærkelsesværdig ved sin høje alder, og de henviste mig til nogle gamle, litteraturhistoriske skrifter, hvori jeg måske kunne finde nogen underretning om den urimelige bog, jeg spurgte om. Jeg gennembladede nu også disse skrifter og fandt endelig deri omtalt en gammel bog, hvortil der både manglede titel, forfatternavn og tidsangivelse. Bogen selv, hed det, var forsvundet; kun nogle blade var bevaret, og deraf var

anført enkelte strofer, som prøver på forfatterens sygelighed og smagløshed. Jeg læste disse prøver og genkendte med en forunderlig vemod nogle af min første ungdoms lyriske udbrud. Med min skælvende oldingehånd tog jeg en afskrift deraf. Som prøve på smagløs sentimentalitet var der anført følgende strofer, som jeg erindrede mig at have skrevet en kold februarmorgen, vinteren før jeg så den skønne Camilla, medens en lille fugl, der efter sit slag kaldes "slid-din-tid", kvidrede udenfor mit vindue:–

I sne står urt og busk i skjul;
Det er så koldt derude;
Dog synger der en lille fugl
På kvist ved frosne rude.

Giv tid! Giv tid! – den nynner glad
Og ryster de små vinger –
Giv tid! Og hver en kvist får blad;
Giv tid! – hver blomst udspringer.

Giv tid! Og livets træ bli'er grønt,
Må frosten det end kue;
Giv tid! Og hvad du drømte skønt,
Du skal i sandhed skue.

Giv tid! Og åndens vinterblund
Skal fly for herlig sommer;
Giv tid og bi på Herrens stund!
– hans skønhedsrige kommer.

Jeg følte atter en tåre på min kind, som hin vintermorgen i min ungdom, da jeg skrev dette, og det var mig som dét håb og dén anelse endnu ikke ganske var uddøet i mit gamle hjerte. Ved siden af disse prøvestrofer stod et par andre, som eksempel på hin sygelige forfatters lune og fastgroede fordom mod det sunde og friske liv:

Hvergang kirkeklokken ringer,
Tuder degnens lænkehund;
Han er stor og stærk og sund:
Sygelig den lyd ham klinger.

Hvergang månen venlig stråler,
Hyler hunden fast som gal:
Han er ej **sentimental**;
Ej sligt sværmeri han tåler.

Dog hver søndag klokken ringer;
Månen skinner mild som før.
Snart al verdens hunde dør –
Evig livets hymne klinger.

Endelig anførtes der til bevis på en vis godmodighed hos denne navnløse og forglemte forfatter følgende to strofer:

I solglans flagre de døgnfluer smukt
Og hoppe i luften af glæde;
De elske og frydes ved fælles flugt
Til rullende livssol er nede.

Et døgn her samles og skilles ad
Den rastløse menneskevrimmel –
Ak! Hvor får den tid til så meget had
På flugten fra jord til himmel!

Med disse vemodige erindringer om min ungdoms følelser og om et liv, som for længe siden var henfaret og forglemt i verden, gik jeg ud af den skønne og prægtige, men mig aldeles fremmede stad og vandrede fra by til by med pose og stav. Jeg erindrede endnu nogle gamle sagn og folkesange fra min barndom; dem elskede også folket endnu, som genklang fra deres egen fortid; hvor jeg sang disse viser og fortalte disse sagn, hørte man derfor gerne på mig i borgestuen, og man lod ikke den gamle *Ole Navnløs* gå uvederkvæget videre. Således kaldte jeg mig nemlig selv, da jeg havde opgivet tanken om at erindre mit formodentlig vilkårligt antagne binavn; for min fader havde rimeligvis intet binavn ført; jeg havde aldrig kaldt ham andet end fader. At *Ole* var mit kristelige døbenavn, var jeg dog vis på; for det navn klang endnu i mine øren fra min tidligste barndom og med min moders uforglemmelige røst.

Jeg vandrede således landet rundt og bemærkede med glæde, at der endnu var ret livlig sans hos folket for den skønne, barnlige eventyrverden og for alle de vidunderlige sagn, som minder sjælen om et hemmelighedsfuldt samfund med den åndeverden, hvorfra den skønneste timelighed dog kun henter sin betydning og egentlige tilværelse. Endelig kom jeg også en dag til det gamle, gotiske slot ved havet, hvor jeg i min ungdom havde været huslærer hos en greves sønner; hans navn havde jeg ligeledes forglemt. Inden jeg gik op på slottet, erkyndigede jeg mig om tilstanden i huset. Den gamle greve, som jeg med hans

familie beskrev, havde ingen hørt tale om. Den, der nu ejede slottet og grevskabet, var en ung og ugift dame, som ingen kaldte andet end *Frøkenen på Slottet*. Hun holdt et glimrende hus og havde mange fornemme bejlere – sagde man. Hver dag var der stort selskab, og man levede der i stor pragt og herlighed. Man talte også om, at der gjordes store tilberedelser til hendes bryllup. Men frøkenen selv tog ikke stor del i alt dette; hun var noget lærd og sær – hed det – og tilbragte sin meste tid i den gamle slotsfløj, hvor der endnu var mange bøger og mærkværdige sager fra gamle dage. Den øvrige del af slottet var nemlig nedbrudt og opbygget på ny. Jeg så nu selv den store forandring, der var foregået med slottet; men jeg glædede mig inderligt, da jeg i den tilbageblevne gamle slotsfløj genkendte min fordums bolig ved siden af riddersalen, biblioteket og museerne. Jeg måtte dog se det gamle, kære sted igen. I et øjeblik forglemte jeg, at jeg var en fattig stodder, og i stedet for at gå ydmygt til køkkendøren, gik jeg op ad hovedtrappen, med tiggerpose og stav, tog min lurvede hat som en *chapeaubas* under armen og trådte med en frimodig og høflig hilsen midt ind i et stort selskab af lutter fornemme herrer.

"Ej, ej! En ny medbejler til vor smukke værtinde!" – sagde en lystig, ung herre og modtog mig med en overgiven latter. Man bad mig, spottende, lægge stav og pose fra mig og tage sæde blandt dem.

"Enhver gæst er her lige velkommen" – sagde en alvorlig, aldrende mand, der lod til at være hushovmesteren; han førte mig selv til en stol ved bordet og forsynede mig med spise og kostelig vin. "Min herskerinde gør ingen forskel på rige og fattige" – vedblev han – "og hvad alderen angår" –

"På unge og gamle gør hun, for pokker, dog vel forskel?" – afbrød den unge, lystige herre ham. – "Ventes her flere slige elegante kavalerer? hr. hushovmester!"

"Det ved jeg ikke" – svarede hushovmesteren – "slottet står åbent for enhver, og min ædle herskerindes beslutning er almindelig bekendt."

"Nu er vor lange forventningstid da snart forbi" – tog en meget prægtigt klædt herre ordet, idet han lod sine kostbare ringe spille i solskinnet. – "Deres lunefulde herskab må nu enten bryde sit ord eller erklære sig for kompagniet med én af os, og det inden en time." Med disse ord tog han et prægtigt guldur op, som han med en meget fornøjet mine lod repetere, idet han forsigtigt lagde sit lommetørklæde under det på bordet.

"Grevinden vil vist ikke bryde sit løfte" – svarede hushovmesteren – "præsten er allerede kommet; riddersalen er smykket til dansen, og brudeskamlen står beredt i kapellet. Men jeg har befaling til at erindre Dem om betingelsen, mine herrer!"

"Aha!" – sagde den unge, lystige herre og rettede på en pyntelig blomsterbuket, han bar i knaphullet – "stadsen har ingen af os glemt, ser jeg, og eventyr har vi oplevet nok af; det naragtigste af dem alle er dog det, vi oplever her, idet vi alle lader os holde for gæk af den smukke, lunefulde grevinde."

"Der kommer hun! – der er hun!" – lød det nu fra mund til mund. Fløjdørene åbnedes, og en overordentlig dejlig, ung dame trådte ind, klædt i en lang, hvid silkekjortel og med en blomsterkrans i de sorte, glinsende lokker.

"Camilla! Himmelske Camilla!" – udbrød jeg halvhøjt og var som ude af mig selv af henrykkelse, idet jeg stirrede på den dejlige skikkelse, som alle hilste med ærbødighed. Det var hende – jeg så hende igen – det var mig ubegribeligt – men jeg kunne ikke tvivle – det var Camilla.

Jeg var faret op fra stolen og havde uvilkårligt udbredt mine arme mod hende; men hun syntes ikke at bemærke mig. Ingen havde lagt mærke til min heftige bevægelse. Jeg lod armene synke igen og blev nu ret inderligt vemodig, idet jeg sammenlignede mig med den skønne Camilla. Der stod jeg i min usle betlerdragt, som en gråhærdet olding, blandt de unge, prægtige bejlere og stirrede som en vanvittig på den dejlige, unge brud, i hvem jeg så genstanden for min første begejstrede ungdomskærlighed og som jeg selv under min lange dødssøvn i hulen aldrig havde kunnet glemme. Hun så mig ikke; hun kendte mig ikke. Med mit oldingeåsyn måtte jeg jo også være hende aldeles ukendelig.

"Lad os tage sæde, mine herrer!" – sagde Camilla – "så snart jeg har hørt Deres eventyr, skal jeg opfylde mit løfte og bestemme mit valg."

Man tog sæde, og enhver fortalte nu det mærkeligste og eventyrligste, han havde oplevet; dog Camilla rystede smilende på hovedet, og det syntes kun lidet at tilfredsstille hende.

"Deres besynderlige lyst til virkeligt oplevede eventyr, skønne grevinde, håber jeg at kunne tilfredsstille, skønt de virkelige eventyr stedse bliver sjældnere i verden" – således tog endelig den prægtigste af alle bejlerne ordet. "Jeg var ved min faders død en fattig kræmmersvend" – vedblev han – "men der gik det sagn, at mine forfædre havde besiddet en sjælden skat. Min

fader var død i den største armod; men man beskyldte ham for, at han af karrighed havde skjult skatten gennem hele sit liv og selv havde taget den med sig i graven. Han var efter sit forlangende blevet begravet uden den sædvanlige lig-vaskning og i sine gamle, usle klæder. Denne omstændighed opvakte min mistanke og bragte mig til at fæste tro til dette rygte, så meget mere, som jeg ikke kunne nægte, at karrighed havde i høj grad været min salig faders fejl. Af pligt mod mig selv og mine mulige efterkommere overvandt jeg den fordom, man har imod at forstyrre de dødes fred, som sværmeriske og overtroiske mennesker kalder det. Jeg gik ene en nat til kirkegården og opgravede ham selv. Jeg åbnede kisten og afklædte den døde ved lyset af en blændlygte. Det var en kold, stormfuld novembernat, og jeg skal ikke nægte, at håret rejste sig på mit hoved og jeg mange gange var nær ved at opgive mit forsæt og lade liget ligge i ro; for det var mig som min salig fader grinede hæsligt ad mig i lygteskinnet, og som om han gjorde sig tung og stiv for at gøre mig det ubehagelige arbejde endnu vanskeligere; det var mig tillige bestandigt som om noget puslede i mørket omkring mig; desuden frygtede jeg for at blive opdaget og straffet som ligplyndrer, skønt jeg dog kun søgte efter min lovlige fædrenearv. Min gode samvittighed og håbet om den store skat gav mig imidlertid mod, og jeg fortsatte den ubehagelige undersøgelse. Liget var næsten helt opløst, og jo mere jeg rørte ved det, jo værre blev det. Jeg fandt med alt det kun de usleste pjalter og stod allerede i begreb med at sætte låget på kisten igen; da opdagede jeg under ligets venstre arm en lille skindpose med tre kostbare diamantringe, og jeg fik nu min store møje og min uforfærdede stræbsomhed rigeligt

betalt. Jeg begravede min fader meget ordentligt igen og lod siden på gravstedet rejse et prægtigt monument, hvorpå jeg havde givet min sønlige følelse luft i en meget smuk og rørende indskrift. De tre ringe havde nemlig en højst sjælden og eventyrlig egenskab, som jeg selv bestemt ville erklære for overtro, hvis nogen anden havde fortalt mig det. I det øjeblik, jeg satte ringene på mine fingre, gjaldt jeg for en rig og fornem mand, og jeg kunne næppe se mig selv i spejlet uden at bukke meget ærbødigt. Jeg fik derved en så udbredt kredit og en sådan lykke i spil og i alle pengeaffærer, at jeg, uden at skille mig ved min skat, på kort tid blev den største handelsmand og millionær i verden. Ringene bærer jeg endnu stadig på min højre hånd; jeg tager dem aldrig selv af, og der er intet menneske til, som formår det. Blandt min faders efterladenskaber fandt jeg nemlig siden et gammelt og næsten ulæseligt pergamentsblad, hvorpå der stod, at hans tip-tip-tip-tip-tip-oldefader i forening med en kammertjener havde frataget en troldmand denne skat. Men i anledning af byttets deling var vor stamfader kommet i strid med kammertjeneren og havde dræbt ham ved gift. Den dræbtes ånd havde siden hver nat forfulgt ham, og vor stamfader havde ikke fået fred, førend han havde tilsvoret det frygtelige genfærd, at han ville forpligte sig selv og sine arvinger til at være evigt fordømt eller uden vægring udlevere skatten, så snart dens rette og første besidder fordrede det; men indtil da skulle ingen med magt eller list kunne berøve os den. Formodentlig af frygt for en sådan umulig fordring havde min fader skjult skatten og, uden at benytte den, taget den med sig i graven. Jeg var klogere. Jeg benyttede min skat på det bedste og med fuldkommen tryghed; for den,

der skulle kunne gøre retmæssig fordring på den, måtte nu være over 200 år gammel. Ringene er nu også ligesom indgroede mig i kødet på mine fingre, og hvis mine tilkommende børn eller arvinger ikke vil hugge fingrene af mig efter døden eller afvente mit legemes opløsning, nødes de til at lade mig medtage denne forunderlige skat i min grav."

Jeg havde med spændt anstrengelse givet agt på denne fortælling, skønt jeg af mathed var nedsunket på stolen, medens min hele sjæl ligesom var fastlåst i et stirrende blik på den skønne Camilla, som jeg dog forgæves havde ventet et eneste øjekast af. "Ringene er mine" – sagde jeg nu højt med smertelig røst og rejste mig. Alle så med forbavselse på mig, og man udbrød i en almindelig latter.

"Er han gal, gamle stodder!" – spurgte den fornemme herre – "eller kan han fremvise sin dåbsattest og bevise, han er 200 år gammel? Mere forlanger jeg ikke."

"Ringene er mine" – gentog jeg – "måske kunne jeg bevise det ved at tage dem af Deres fingre; men jeg gør ingen fordring på disse klenodier; de er farlige huldregaver, og den lykke, de bringer, har jeg lært at kende og ringeagte. Den herlighed, som er narrespil og skin, skal nu heller ikke mere friste en olding, der, som jeg nu hører, er over 200 år gammel." Jeg tav og sank atter mat tilbage på stolen.

"Han er gal, han er gal – han går i barndom" – var den almindelige dom om mig. Jeg tav og stirrede atter med dyb smerte på Camilla, som syntes at dele den almindelige mening om mig og næppe endnu med et flygtigt blik havde bemærket den usle betlerskikkelse, der sad gammel og nedbøjet blandt hendes prægtige bejlere.

"Jeg tilstår" – tog nu Camilla ordet – "at denne herres eventyr er det forunderligste, jeg her endnu har hørt. Jeg vil heller ikke betænke mig på at opfylde mit løfte og vælge ham til min brudgom, når han i få ord har hørt mit eget livs eventyr og selv er tilfreds dermed. – Jeg er født på dette slot for omtrent 300 år siden" – begyndte nu den unge grevinde, men blev afbrudt ved en almindelig latter. "Tålmodighed, mine herrer!" – vedblev hun – "det skal snart blive Dem forklarligt. Min fader var indviet i den kabbalistiske filosofis hemmeligheder, som han også tidligt gjorde mig fortrolig med. Ved et eneste ord formår den, der er indviet i denne visdom, at forny sin skikkelse og blive ung på ny efter det længste liv, ligesom det kun koster os et ord at forvandle alle de skikkelser, som kun er betingede ved tidsforholdene og det uvæsentlige i tilværelsen. Jeg vil straks give Dem det soleklareste bevis på sandheden i min påstand" – tilføjede hun – "jeg vil vise mig for Dem i den skikkelse, som efter den sædvanlige tingenes orden følger med det tidsrum, jeg har gennemlevet på jorden." Derpå hviskede hun hemmelighedsfuld et ord, som ingen forstod, og pludselig så hun så uhyre gammel ud, at alle bejlerne forfærdedes og ilede bort i den største hast, uden at kunne sige et ord. Hushovmesteren fulgte dem høfligt, og jeg blev alene tilbage.

Jeg stod tavs foran den gamle dame og stirrede forbavset på denne ruin af en længst henfaret ungdom og skønhed. Hun tav også og betragtede mig nøje, medens en tåre fremtrængte sig i hendes dybt indfaldne øjne. "Se! Nu er vi to omtrent lige unge og smukke" – sagde hun med et roligt, vemodigt smil – "et hundrede års forskel gør ikke stort i vor alder, og det må jeg tilstå jeg har forud. – Elsker du mig endnu? gamle ven!"

Uagtet der næsten intet spor var tilbage i hendes rynkede ansigt af den forrige skønhed, lyste dog endnu i hendes klare øjne den evige kærlighed og den himmelske ånd. Jeg følte tårerne rulle ned over mine gamle kinder. "Ja evigt, evigt må jeg elske dig, velsignede Camilla!" – udråbte jeg og sank i hendes skælvende arme.

"Himlen være lovet!" – udbrød hun under en strøm af glædestårer – "på *det* ord har jeg ventet fra den time, da vi første gang sås. Jeg vidste, din sjæl endnu på en måde var bundet til denne prøvelsens verden; derfor ville jeg heller ikke forlade den, selv ikke, da min fader, mine brødre og alle de mennesker, jeg kendte på jorden, forlod mig. Jeg håbede dog vist, at vore sjæle måtte mødes engang, for aldrig at adskilles. Det er nu sket. – Nu vil vi dog også leve et menneskeliv sammen og så følges ad til den evige sandheds og herligheds rige. Jeg vil med et mægtigt ord forynge os begge, og vi skal se hinanden som da vi første gang sås." – Hun hviskede atter et hemmelighedsfuldt ord og stod pludselig, ung og dejlig, for mig, som da hun kørte mig forbi på landevejen ved sin faders side. I spejlvæggen bag ved hende så jeg tillige min egen skikkelse: – Jeg var ung og blomstrende igen, som i mine første studenterdage. Selv liljen fra mit barndomshjem, som jeg længe havde båret visnet på mit gamle bryst, var med mig bleven forynget og duftede mig ligesom de tidligste barndomserindringer og min fromme moders kærlighed og velsignelse i møde. "Nu ser jeg det" – udbrød jeg, da jeg atter for glæde kunne tænke og tale – "min kærlighed var dog mit eneste klenodie; ved den står jeg nu som genfødt og ungdomsfrisk med et helt nyt liv for mig; alt andet, hvad jeg ville og stræbte efter, var kun drømme og tant."

"Også den åndens og ordets magt, min salig fader ville meddele dig?" – spurgte Camilla kærligt bebrejdende – "også den begejstring for åndeligt liv og evig dåd, som du så tit lod udslukke af verdens tågeluft og som du til sidst kun troede at kunne fastholde i søvn og store drømme!"

"Ak, nej, Camilla!" – svarede jeg ydmyget – "dit liv var klarhed: du har gennemskuet mit; det var hidtil en mellemtilstand mellem skuffelse og sandhed – en bestandig vaklen mellem mørke og lys. Sig det kun rent ud, hvad du dog ser, men hvad din kærlighed ikke nænner at udsige! Jeg var en dåre, som kun i enkelte lyseøjeblikke kunne ane og famle efter det herligste og højeste, men dog aldrig havde kraft til at gribe det eller mod til at holde det fast, trods verdens og dens blinde ordførers hånskrig. Din faders visdomsbog kastede jeg i sumpen; jeg bortviste kæmpeånden og troede mig viis, da jeg til sidst besluttede at sove livet bort, for at finde en magelig drømmedåd, uden jordisk kamp, selvfornægtelse og offer. Mangfoldige menneskeliv har jeg måske således bortødslet og bortdrømt. – Hvor har du kunnet vedblive at elske en sådan dåre uden livsmod og kraftig vilje?"

"Det var hjertet og den stræbende ånd, jeg elskede hos dig, kæreste ven!" – svarede Camilla – "det var mig mere værd end alt, hvad du savnede. Disse klenodier har du dog tro bevaret i enhver forvildelse; derved har du også bevaret din sjæl og dit liv, medens alt andet omskiftedes omkring dig. Men se!" – vedblev hun og greb kærligt min hånd – "nu begynder du et nyt, kraftigere og lyksaligere liv. Lad det forbigangne nu stå for dig som et barndomseventyr eller en forunderlig drøm med en dyb og alvorlig betydning! Lad os nu i en skøn, åndelig virksomhed

søge den sande livsnydelse og lykke! Og du skal se, hvorledes et menneskeliv på jorden kan være stort og herligt, om også ingen anden ser det og erkender det. Vi kan her i stilhed gøre mangfoldige menneskesjæle lykkelige; og se! for videnskab og kunst, for naturens og skriftens evige sandhed står vor fordums kære helligdom os åben. Hvad stort og herligt, jeg har set ag erkendt, skal nu heller ikke være dig en gåde, og intet virkeligt sandt og skønt skal du i ensidig forblindelse miskende. Når et helligt og mægtigt ord har forenet vore sjæle for Guds åsyn, skal ordet og ånden føre os sammen til livet i klarhed!" Med disse ord førte hun mig gennem biblioteket og museerne til slotskapellet, hvor en ærværdig gejstlig forenede vore hænder under en skøn og opløftende kirkemusik. Derfra gik vi til riddersalen, hvor vort bryllup blev fejret med livlig munterhed af vore glade og lykkelige bønder.

I de første dage tænkte vi kun på vor grænseløse lykke og kærlighed; men snart hørte vi, at de skuffede bejlere havde fortalt om os hvad de troede at vide, og at man i almindelighed i den store verden anså os for et par gamle, afsindige ægtefolk, som kun indbildte os selv, at vi var unge. Vi smilede roligt ad det. Vi lod folk sige og tro om os hvad de ville; men vi var lykkelige og gjorde andre lykkelige omkring os.

Kunnuk og Naja

eller:

Grønlænderne

En fortælling

Forerindring

(til denne fortællings første udgave 1842)

Fortællingen *Kunnuk og Naja* er en fri genfrembringelse af det helbillede, samtlige beretninger om livet og naturen i Grønland havde fremkaldt hos mig, efter at jeg i længere tid havde levet mig åndeligt ind deri.

Mine vigtigste kilder har været begge Egedernes skrifter, *Hans Egedes Levned* af Lund, Hans Egede Saabyes *Brudstykker af en Dagbog, holden i Grønland i Aarene 1770-1778*, såvelsom tildels hvad David Krantz, Henrik Christopher Glahn, i hans berigtigelser af Krantz, og senere Graah og Funch har berettet, tillige med nogle privat meddelte optegnelser af missionær Funch.

De fremstillede karakterer og begivenheder grunder sig for en del på faktisk sandhed. En del af Kunnuks historie og hans forhold til Kemek findes meddelt af Hans Egede Saabye på nogle blade i hans dagbog (side 95-103), hvoraf jeg hist og her har anført hans egne og hine grønlænderes ord. En som biperson fremtrædende matros, der havde været kateket, såvel som en her indført begivenhed med nogle skibsfolk omtales ligeledes af Saabye. Om den mærkelige grønlænderinde Arnarsak findes optegnelser i Paul Egedes *Efterretninger om Grønland, uddragne af en Journal, holden fra 1721 til 1788*. En om kaptajn Niels Egede anført begivenhed med en angakok er meddelt til biskop Paul Egede fra denne hans broder. Hvad der forekommer om Hans Egede Saabye og hans hustru grunder sig dels på beretningerne i hans dagbog, dels på private

meddelelser fra endnu levende personer, der har kendt dem. Forresten er benyttelsen af den faktiske sandhed og af de rige materialier naturligvis her betinget af fremstillingens plan og poetiske øjemed, medens dog de skildrede sæder, skikke, livsanskuelser og sagn, såvel som den herskende typus for dette naturfolks udtryksmåde tilhører folket.

For ikke at betage fortællingen sin friskhed ved forudskikkede betragtninger af det liv, den fremstiller, har jeg i en efterskrift vedføjet, hvad jeg om det poetiske og religiøse element i de hedenske grønlænderes liv og myter har at bemærke.

Forfatteren.

Første bog

1. kapitel

Det var i den sidste uge af november 1774. Den mørke tid i Grønland var begyndt. Den sidste dag var forbi, da solranden et øjeblik endnu kommer til syne. Vegstenslamperne brændte dag og nat i de små jordhytter ved Diskobugten. Sneen fygede hen over græstørvtagene. Månen skinnede gennem sneskyerne ved middagstid, og hvor hist og her frostluften begyndte at blåne, lyste vinterstjernerne som i fordoblet størrelse og glans. Norden for Isefjorden, der strømmer ind fra Diskobugten mellem Jakobshavn og Claushavn, sad ved arnelampen i jordhytten en aldrende grønlænderinde med tre unge piger, der snart sang, snart sladrede livligt, medens de havde travlt med at gnide og berede et renskind med pimpsten. Den aldrende kone ved lampekedlen var tavs og stille. Den måde, hun bøjede hovedet på, lignede de sørgende enkers. Hun var moder til de tre unge piger. Når døtrene sladrede og sang, så den stille, alvorlige moder kærligt til dem, og hendes hoved var mindre nedbøjet. Lampen havde udbredt en stærk varme i den tætte vinterstue, hvor alle fire vægge var beklædt med sælskind. De unge piger havde afkastet deres pelse, og de brune, ungdommelige skikkelser bevægede sig smidigt i den stærke lampebelysning.

Nu skinnede eftermiddagsmånen på de små, matte tarmruder, medens de talrige hundes tuden betegnede deres fodringstid, og nordenvinden næsten skjulte huset med frostsnedriver. Man kunne høre fjorden bruse: Den var

formedelst den stærke blæst endnu ikke lagt til; men kun de dristigste kajakroere vovede sig i disse dage ud på den. Moder og de tre så ofte med uro til den lave, huleagtige indgang, som om de ventede nogen. Husets forsørger, den raske *Kunnuk*, der var enkens eneste søn, var om morgenen roet ene ud i sin kajak for at fange hvidfisk på fjorden. Med klageråbet: "Nah-ah – nah-ah!" der, som omkvæd, gentoges efter hver linje, sang nu søstrene sangen om den mørke tid eller solens flugt. Den knyttede sig til deres forestilling om solen som en dejlig, evig ung pige med navnet *Malina*. Hun er efter deres gamle sagn søster til månen, den mandige skønne *Anigat*. Han er ligeledes evig ung, men en farlig jæger, der forfølger sin dejlige søster og alle smukke piger med sin elskov.

De unge grønlænderinders sang ville omtrent lyde således i vore sangformer:

Nu flyer den dejlige sollysmø –
Nah-ah! Nah-ah! Nah-ah!
Malina flyer under dybe sø.
Nah-ah! Nah-ah! Nah-ah!

I år hun kommer ej mer igen;
Til Verdens grænser løber hun hen.

Hun fly'r for ham, hun har elsket mest:
Sin broder undte hun allerbedst.

Ham gav hun pelsen af måneglans;
Med den han svang sig i stjernedans.

Og dejligst efter hin solens mø
Går månens jæger om verdens ø.

Den mand blev aldrig i verden fød,
Som ejed Anigats trolddomsglød.

Han blænder sjæle med øjets glans,
Har sælsom magt over sind og sans.

De lyse lokkers net han udslår;
Han fanger sjæle med hvert et hår.

Han fanger dem, som lege bag sky
Og bort i flagrende nordlys fly.

Han titter listig i hytten ind,
Vil dåre drømmende pigers sind.

Igennem ruden af hvidfisktarm
På briks han kysser blufærdigst barm.

Selv hun, der undte ham allerbedst,
Med smerte flyer ham fra øst til vest.

Malina skælver for Anigat;
I havet styrter hun sig hver nat.

Sin egen broder må solens mø
Med rædsel fly under dybe sø.

Til verdens grænser til sidst hun flyr;
Da skjules dagen af nattens skyer.

Ak! Nu vor dag blev til længste nat:
Malina har vor himmel forladt.

Til verdens ende hun fo'r med gru;
Ved lampen sidde vi stille nu.

Nu bruser storm, og nu fyger sne;
Ej glimt vi mer' af Malina se.

Ak! Kom ad åre hun igen –
Nah-ah! Nah-ah! Nah-ah!
Med hende al vor glæde fo'r hen.
Nah-ah! Nah-ah! Nah-ah!

Sangen var ophørt. Det fygede ikke mere. Den stærke blæst havde lagt sig, og et nordlysskær bebudede stille frost. Man hørte nu den velbekendte lyd, der betegner en lykkelig fangst og kalder venner og naboer til fjorden for at drage den fangne sæl eller hvidfisk i land og tage del i byttet. Det glade råb: "En narhval! En narhval!" gentoges af flere stemmer udenfor, og gennem hulegangen til jordhytten stak et kækt, ungdommeligt ansigt frem i lampelyset. Det var Kunnuk, der havde bragt den heldige fangst i land og medbragte fangerstykket af den store fisk, hvilket straks kastedes i den kogende kedel. Søstrene jublede. De iførte sig hastigt deres varme sælskindspelse og tændte tørvefakler ved lampen, hvorpå de med lystige aja-råb skyndte sig ud for at tænde blus ved fjorden og være behjælpelige ved flænsningen. Sønnen blev ene med sin moder.

Han satte sig træt på briksen. Moderen rejste sig stille fra lampen og lagde et par tørrede småfisk hen for ham. Medens han dulmede den heftigste hunger efter et helt døgns faste, tilberedte hun ham det egentlige måltid. Førend han havde tilfredsstillet sin hunger sagde hun intet ord; men hendes ansigt var mildt og venligt, medens hun af og til klappede ham på skulderen og den brune kind. Da han havde mættet sig, kastede han sig på briksen for at hvile de trætte lemmer efter dagens voldsomme anstrengelser. Men nu forsvandt mildheden i moderens ansigt, og med et besynderlig tungsindigt blik pegede hun på lejet under briksen hvor hun selv plejede at sove, og hvor der netop faldt et mat nordlysblink gennem tarmruden.

"På denne plet spillede en nordlys-sjæl for tyve vintre siden" – sagde hun, – "vi havde sunget afskedssangen til solen og forligt os med den mørke tid. Din fader sad dér ved lampen og snittede på det harpunskaft. Denne bid mad stod på hans knæ, men kom ikke til hans mund." Dermed fremtog hun et omhyggeligt indsvøbt stykke tørret fisk og udbrød i jamren, medens hun sang en hjerteskærende klagesang over husfaderens død. Den begyndte med smerteudråbet: "Nah-ah!" og det sædvanlige ligsangs-udtryk: "Han er ikke mer' tilsyne!"

Medens hun sang, bøjede hun hovedet dybt. Sønnen rejste sig fra briksen, bøjede ligeledes sit hoved og istemte moderens klagesang. Da den var endt, blev moder og søn længe stående tavse med nedbøjede hoveder. Moderen løftede sit hoved sidst, og hendes tungsindige blik mødte sønnens.

"Kunnuk fornemmer dit øjes tale, moder!" – sagde sønnen. – "Ved lampen hist myrdede den grumme *Kemek* min fader. Kemek lever; men min faders sjæl vandrer fredløs i nordlyset

eller bløder ved de stille søer. I tyve vintre sang du hver nat denne klagesang, når mine søstre sang *aja* i deres lyse drømme. Hvad min tunge lovede, skal min hånd visselig opfylde! Ser Kemek solen igen, skal den ej gå bort, før den har luet på hans dysse! Jeg vil opsøge hans lampe, hvor fjernt den brænder, og udslukke den med hans livs lys, så sandt jeg er min faders søn!"

Moderen tav og tørrede sine tårer bort. Da døtrene kom tilbage, sad hun stille igen ved lampen og vaskede narhvalblodet af sønnens harpun. Kunnuk havde strakt sig hen på briksen og syntes indslumret.

Pigerne sladrede glade om den store narhval, der var længere, end broder Kunnuk selv tvende gange, når han lå udstrakt på briksen, og om den fortræffelige *maktak* – en slags fiskesylte – den skulle skaffe dem hele vinteren. Den ældste søster fortalte de yngre eventyret om hvorfor narhvalen var mere sort end hvid: Hvorledes nemlig en sort og smudsig heks blev kastet i vandet og ville forvandle sig til en hvidfisk, medens hun dog i sin forvandling blev så sort som før, på da steder nær, hvor smudset sad løsest.

"Men hornet" – spurgte den yngste og mente narhvalens uhyre tand – "hvor fik hun det så smukt drejet?"

"Det var hendes lange hår; det var blevet hvidt som sne af harme; det havde heksen løst og snoet ud over sit hoved alt som hun svømmede."

Søstrene glædede sig barnligt herover og klappede i hænderne. Nu sladrede de om gildet i morgen og om alle de kære veninder, de havde indbudt til at dele deres overflødighed og synge aja-sange med dem i fakkellyset.

"Og *Naja* kommer med!" – sagde den ældste – "det vil glæde broder Kunnuk: Hans øjne bliver altid lyse, når han ser "Blåmågen [Note 1)]", siden hin sollyse sommernat, hun dansede med os på bjerget og sang."

"Naja synger også lifligst af os alle" – sagde *Issek*, den næstældste søster, medens hun samlede sin rige, sorte hårfylde med snoren af en højrødfarvet hvidfisketarm.

"Og Blåmågen er så dejlig, og hun flyver som en virkelig fugl i sin fjerpels" – bemærkede den lille, skælmske *Ajut*, der selv gjaldt for en skønhed og havde fået et af solens tilnavne. "Jeg er dog bange for, det går galt med Blåmågen til sidst" – tilføjede hun skalkagtigt – "for hun ser så ofte på månen." Og nu sang hun, hvad hun ofte for spøg plejede at synge for den kære veninde, som havde fået navn efter søfuglen:

> Naja! Naja!
> Se ikke på månen!
> Anigat er falsk:
> Han løber efter alle de smukke.
> Han løber efter solen
> Den hele dag
> Fra bjerget i øst
> Til havet i vest.
> Han løber efter solen
> Den hele nat
> Og kysser alle smukke piger på vejen.

Søstrene lo og hoppede i seng på kvindebriksen, medens moderen endnu syslede en stund stille ved lampen. Endelig lagde hun sig også til hvile; men lampen slukkede hun ikke. Den brændte dag og nat i jordhytten i den mørke tid.

2. kapitel

Næste morgen fortsattes arbejdet med at flænse den store narhval (den såkaldte "sorte hvidfisk") og hugge den i stykker til gæsterne, som lo og sprang med deres bytte, i lyset af de flammende blus, og der var stor glæde den hele dag i jordhytterne ved fjorden. Alle frænder, venner og naboer tog del i den raske Kunnuks bytte. Man gjorde sig til gode ved lampekedlerne, den ene hos den anden, som om alle hytterne kun var adskilte værelser i ét gæstfrit hus, og hos Kunnuks moder løb man ud og ind og drak kaffe. Denne grønlændernes yndlingsdrik, hvoraf man sidste sommer, da skibet kom fra Danmark, havde forsynet sig noget rigeligt, havde den mest oplivende virkning både på gamle og unge og var næsten den eneste luksus, de kendte. Kunnuks moder var dog selv alvorlig og stille som sædvanlig. Blussene skinnede ved fjorden den hele, stjerneklare formiddag. Ved middag gjorde månelyset faklerne overflødige, og da nordlysene spillede på den prægtige aftenhimmel, dansede pigerne ved fjorden og sang mellem de larmende og jublende børn.

Blandt de unge piger var Naja den vakreste. Hvad søstrene havde ytret ved lampen den forrige aften bekræftede sig: Kunnuks øjne blev lyse, når han så den smækre, fuglelette Naja, og når hun sang, dvælede hans blik ofte på hendes sorte, ildfulde øjne; men når han nærmede sig hende, snoede hun sig ofte med en let svingning forbi, og hendes brune kinder blev røde. Kunnuk vendte sig også bort fra de dansende piger, når hans stille, blege moder så på ham. Kunnuks moder klappede vel stundom Najas kind, når hun så hende blandt sine døtre; men hendes kind blev hvid, når hun tænkte på hendes slægt.

Naja var nemlig en broderdatter af den vilde, mørke Kemek, som havde myrdet hendes retsindige ægtefælle i tvisten om et drivtræ og gjort hendes børn faderløse, før døtrene kunne fatte deres tab og sønnen hævne sin fader. Af frygt for frændehævn havde Kemek forladt egnen i det år, Naja blev født, og hun havde aldrig set ham. Hendes forældre var begge døde i hendes spæde barndom. Som et fader- og moderløst barn, var hun optaget af Kunnuks frænde, *Pungjok* "den elskværdige", som han kaldtes, og det kønne barn blev elsket højt af dem alle. Synet af den aldrig glemte familiesorg hos Kunnuks stille moder gik Naja mere til hjerte, end nogen anden. Hun var nu 16 år gammel. Fra sit 12te år, da hendes plejeforældre bosatte sig ved fjorden, havde hun været søstrenes kæreste veninde og næsten daglig leget med dem og den et par år ældre broder; men hun undveg enhver fortrolig tilnærmelse af Kunnuk fra den dag af, da hun havde erfaret den usædvanlige, blodige begivenhed og tillige, hvor nær hun var beslægtet med Kunnuks og hans families dødsfjende.

Om lovlig rettergang er der aldrig noget spørgsmål blandt disse naturbørn, der i almindelighed lever i kærlighed og fred uden at kende til stat, øvrighed eller andre love end hvad vedtægt og billighed hjemler; men den hos alle folkestammer i en sådan naturstand gældende blodhævn anses også af de hedenske grønlændere for en ufravigelig sønnepligt. At hverken Kunnuk eller hans frænder havde opgivet hævnen, hvis de nogensinde opdagede hendes farbroders opholdssted, var Naja vis på.

Renjægerne og sælfangerne på denne kyst af fjorden var næsten alle hedninge, og det var ikke lykkedes de kristne

missionærer at skaffe kristendommen indpas iblandt dem. Vel gik der mange sagn om "Den store herre i Himlen" fra Egedernes tid; og om *Pellés*, "den lille præst", som den berømte Hans Egede stadig kaldtes, såvel som om den elskværdige *Pavia* (Paul Egede) kendte man mange venlige viser – hvert år, når skibet kom til Claushavn, sejlede man også over fjorden for ved bytning af sælskind og andre varer at købslå med "kablunakkerne", som man kaldte de fremmede; men alle Kunnuks frænder så med mistanke og selv med et slags ringeagt på deres kristnede landsmænd hinsides fjorden og undveg dem. Hvad der meget bidrog hertil, var det farlige, men dog latterlige raseri, som de havde set på enkelte kristnede grønlændere, som "kablunakkernes galgørende vand", d. v. s. de fremmedes brændevin, havde ødelagt, da et par sådanne ophidselser var tilstrækkelige til at undergrave en grønlænders sundhed og liv. En dybere bevæggrund af religiøs natur forenede sig hermed, idet de hørte deres højeste gud *Tornarsuk* eller "den store ånd", som de med deres forfædre ærede og frygtede, af deres kristne landsmænd blive afskyet som den værste af alle onde ånder – de kristnes Djævel.

En gammel, hedensk vismand og seer, angakokken *Elik*, som havde været en fortrolig ven af Kunnuks fader, levede som en hellig mand, på denne side fjorden og nød en agtelse, som ingen kristen præst havde kunnet rokke. Han hørte ikke til den sædvanlige klasse af gøglere, som kun for egen fordels skyld holdt på hedenskabet, og som foretager besværgelser og koglerier uden selv at tro på de overnaturlige syner, de talte om. Den gamle Elik lod virkelig til at være en af disse mærkelige naturer, hos hvem drømmelivet med en stærk udviklet

anelsesevne bliver til virkelighed, idet de ved en slags ubevidst selvmagnetisme ligesom formår at styrte sig ind i en åndeverden, der bærer præget af deres religiøse tro og folkelige overleveringer. Eliks levned var strengt og ulasteligt; han levede som en eneboer i en afsides bjerghule og lod sig sjældent se; men når han trådte frem, var der en sådan højtidelighed udbredt over hans åsyn og hele adfærd, at ingen tvivlede på, at han jo stod i umiddelbar forbindelse med Tornarsuk, den store verdensånd, og ved hjælp af sin *Tornak* (en slags genius eller skytsånd) formåede at flytte sig til fjerne åndelige egne.

Til denne angakok eller seer havde Naja også stor tillid. Hun havde engang haft en lønlig samtale med ham, der havde haft en afgørende indflydelse på hendes sindsstemning og – som det syntes – vakt en besynderlig ængstelighed hos hende for noget som helst fortroligt forhold til Kunnuk.

Også ved dette muntre gilde undveg Naja påfaldende sin barndoms legebroder, skønt søstrene påstod, at hun dog hellere så på ham end på nogen anden, selv ikke månen undtaget, som de beskyldte hende for at have sunget betænkelige sange til ved deres barndomsdanse på bjergene. Også denne dag spøgte de med hende om dette; men hun lo ikke med dem; der kom hende tårer i de sorte øjne.

Da Naja den aften kom hjem til sine kærlige plejeforældre, var hun mild og venlig, men vemodig og stille. Plejefaderen så alvorligt på hende og rystede på hovedet. Han holdt meget af hendes livlighed, som han dog i den senere tid snart fandt overdreven, og snart aldeles savnede. Han antog det for et uheldigt lune og lod et par ord falde om det, dog i den skånsomste tone. Plejemoderen gav ham ret i det og lagde ikke

mærke til, hvor meget den lille misbilligelse af hendes lunefulde adfærd gik den kære plejedatter til hjerte. De to små børn sov allerede. Nu lagde forældrene sig til hvile, og da Naja troede, de sov fast under briksen, hørte de hende i det sædvanlige syngesprog, der er deres bevægede eller lidenskabelige stemninger eget, halvt syngende udtale ved lampen, hvad hun siden ofte gentog og de unge piger længe efter sang og kaldte: "Najas sang om hendes barndom". De forældre, hun deri talte om, var ikke hendes virkelige forældre, som hun ingen forestilling kunne have om, men hendes kærlige plejeforældre, som hun inderligt elskede. Sangen lød således:

Lykkelig priser jeg
mest den sorgfrie barndom:
Da har pigen, som drengen,
Frihed og lysteligt sind.
Jeg længtes ej fra jorden,
Da jeg leged' og spøgte
Og rulled med sten
mellem småbørn ved stranden – aja!

Kærlighed hørte jeg
Kun i faders udråb,
Og når moder mig straffed',
Var det med kærtegn og kys.
Jeg øved' hvad mig lysted',
Og elskværdigt de kaldte
Hvad barnet faldt på,
For de elsked' mig alle.

Drengene fulgte jeg,
Når til fjelds de rendte
Under middagens måne,
Kæmped' med hvidfisk af sne;
Jeg sad i faders slæde,
Når han fo'r over fjorden
Blandt slotte af is
Med de pilende hunde.

Lampen i jordhytten
Skinned' venligt til mig,
Når jeg vågned' på briksen,
Hopped' fra skød og til skød.
Den mørke tid gik hastigt:
Mellem syngende kvinder
Jeg sladrede glad,
Mens de garvede sælskind.

Moder fortalte mig
Om de fagre lande,
Hvorfra skibet os bragte
Perler til renskindets pels.
Den bedste sælhundsfanger
Hun mig loved' til brudgom,
Når først jeg med flid
Kunne bygge og garve.

Lykkeligst priser jeg
hine lyse nætter,
Da vi halvvoksne piger
Dansed' på bjerget og sang.
Ak, aldrig skinned' himlen
Så livsaligt og yndigt –
Hvor verden var skøn
I de dejlige nætter!

3. kapitel

Endnu var solen ikke kommet tilbage på den grønlandske himmel; men månen skinnede klart hver middag og aften. Stjernerne i den Store og Lille Bjørn og i Den nordlige Drage funklede med den storhed og pragt, som kun nordpolens jordbeboere kender. Isbjergene skinnede som fe-slotte og kastede deres store skygger over fjorden, medens menneskeskikkelserne bevægede sig over de glinsende snesletter som dansende alfer. Man fo'r frem og tilbage over fjorden i hundeslæder og hentede dagligt rigelige fangster fra en stor våge, sødyrene selv havde brudt for at trække luft igennem, og hvor man nu let kunne fælde dem med harpunerne.

Det var en af disse stille måneskinsaftener i den ellers såkaldte "mørke tid", som er børnenes kæreste legetid, da Kunnuks søstre og Naja gik ud på den frosne, snedækkede fjord for at se på børnenes lege. Nogle sparkede under spøg og latter til den store, mosfyldte skindbold, som kammeraterne løb efter for at fange; andre kastede med iskampe og børneharpuner

efter en stor hvidfisk af sne; andre rullede med en uhyre snebold, som de kaldte hvalrossens hoved, medens en fjerde flok dansede i kreds om to kammerater, der under lystige bifaldsråb efterlignede de voksnes sangkampe.

Da de voksne piger kom, sprang den listige dreng ud, som den spøgende kampsang skulle gå ud over. Han fik straks de andre drenge til at slå kreds og danse rundt om de fire piger, medens de sang en triumfvise om deres lykkelige fangst. "Auna! Aja!" – sang de eller "Sauna! Pauna! Kauna! Aja!" hvormed de under det stadigt gentagne glædesråb: Aja! betegnede øst eller vest, syd eller nord, og for at få en slags mening i deres omkvæd, af hvilke hvert angav en bestemt vedtagen melodi, beskrev de alle pigerne, efter deres dragt, udseende eller særegenheder, som et fanget vidunder eller en fugl fra de forskelligste verdenshjørner. Den ældste kaldte de Edderfuglen, fordi hun klavrede mindst behændigt på fjeldene, og Naja skildredes med alle blåmågens egenskaber efter sit navn. Pigerne gik straks ind på denne spøg; de sang omkvædet og det glade aja med, medens de skiftevis blandede sig i børnenes kreds og dansede med i den overgivneste glæde.

Midt under denne leg stod Naja netop inderst i kredsen og lo højt over børnenes indfald, hørte de det sædvanlige anskrig på fjorden af en hjemvendende slædes hunde og så en slæde med et spand af 16 pilende hunde fare forbi, medens hundehylet som sædvanlig besvaredes af alle de talrige hunde på kysten. Hundespandet syntes overladt til sig selv, især til to velafrettede "baser" eller "herre-hunde", der holdt styr på deres kammerater og tugtede dem engang imellem, når de løb ud af sporet og kom den store våge for nær. Manden i slæden sad ubevægelig i sin

rimfrosne pels, som en snemand, uden at styre sine hunde med ord eller pisk, der ellers alene tjener til tømme.

"Kunnuk! Kunnuk!" – råbte søstrene glade, så snart de genkendte slæden og hundene; men Naja udstødte et angstskrig og fo'r blegnende ud af børnekredsen. Det var forekommet hende i måneskinnet, som om det var Kunnuks lig, der fo'r hende forbi. Han havde i tre døgn været bortrejst, og ingen vidste, hvor han havde været, uden måske moderen, hvis stille, uforandrede adfærd dog havde beroliget søstrene. Naja havde ikke spurgt om ham, men havde været stille og tankefuld, indtil den muntre børneleg i dette øjeblik havde tilbagekaldt hende sin egen sorgfrie barndom. Kunnuk syntes ikke at have set eller genkendt pigerne, da han fo'r dem forbi, blandt de dansende børn; men – enten han nu var forkommen af kulden eller sneens genskin i det skuffende månelys kun gav ham det udseende – hans åsyn var for Najas stirrende øjne blegt og stift som en dødnings. Hun vaklede og var nær ved at synke om. "Naja! Naja!" – råbte søstrene og greb hende i deres arme – "dø ikke for os, kæreste Naja! – din kind er som edderfuglens fjer – du vakler som den sårede ren – Naja! Naja! Dø ikke for os!" – De klyngede sig med tusinde kærlige udråb til hende og mere bar end fulgte hende til hendes plejeforældres vinterhytte.

Kunnuks slæde var imidlertid standset ved hans moders hytte. Hundene var sluppet løs, og under det almindelige hyl, der var alle nabohundenes sædvanlige velkomst, trådte Kunnuk med bøjet hoved og ryg langsomt ind gennem hulegangen til sin moder. Hun sad stille ved lampen, da sønnen trådte ind, og hun fæstede øjnene stift på hans uden at mæle.

"Han lever i vore medmenneskers verden," – sagde Kunnuk med dyb røst, og lampelyset faldt stærkt på hans dødblege ansigt – "hans lampes lys er ikke udslukt – han, som sendte min faders sjæl til dybet eller de vejløse nordlys, medens jeg lå bundet af din arm under briksen."

"Kemek er stor og mægtig" – vedblev han – "kablunakkerne kalder ham Menneskenes Konge. Kemeks frænder er mange – de lystrer ham som slædens hunde deres "bas" – men Kunnuk er også mægtig: Mine frænder lever også. Kemek skal falde, som en hval, for min harpun – men Naja skal nu aldrig flytte sin lampe til vor hytte." Med disse ord sank han bevidstløs til gulvet, og der gik en skygge over hans ansigt som på en døende.

"Lev, min søn! Lev!" – råbte moderen og bestænkede hans ansigt med snevand – "dø ikke før du har hævnet din fader!"

Kunnuk slog øjnene op; men hans blik var vildt, og hans brune kinder blussede af feberhede. I tre døgn havde han lidt hunger og tørst og var faret vidt omkring ved nat og mørke dag for at søge sin dødsfjende. Han havde hørt hans navn sydpå og opsøgt ham ved et hvalfangstgilde på isen midt blandt hans stærke frænder ved Diskobugten. Dybt under et stort, mørkt fjeld, mellem fakler og blus, havde han set den vilde Kemek stå halvt beruset blandt sine tre koner, ved flænsningen af en uhyre hval, hvorunder han med en blussende fakkel i hånden, mod al sædvane blandt dette frie folk, befalede som en mægtig høvding over mænd og kvinder. Kunnuk var sprunget af sin slæde midt iblandt den myldrende menneskeskare; han havde revet Kemek faklen af hånden og oplyst hans vilde ansigt med blusset. Derpå havde han slukket faklen med sin fod og tilråbt ham sit navn med tilnavnet "Faderhævneren!"

Havde han ikke i samme øjeblik sat sine hunde i fart og haft hånden på opstanderen af sin slæde, var han næppe kommet levende fra den dristige undsigelse. – Den uhyre legemlige anstrengelse og endnu mere den voldsomme spænding havde udtømt hans kræfter. Moderen bar ham hen på briksen – og i tre uger vidste han ikke, hvad der foregik omkring ham.

4. kapitel

Den mørke tid var nu snart forbi. Det var midt i januar. Den første morgen, solen atter nogle øjeblikke glimtede frem over snebjergene i syd, var en glædesdag for unge og gamle i hytterne ved den grønlandske Isefjord. Flere timer før det glædelige øjeblik ventedes, hvori solranden dog kun et halvt minut kommer til syne, var der på et af de højeste punkter ved kysten en stor mængde grønlændere forsamlet. De stod, oplyst af enkelte blus og tørvefakler, under den prægtige stjernehimmel på fjeldet, medens hundeslæderne bevogtedes nedenfor af de halvvoksne drenge. Mændene stod stille i deres pynteligste pelse, mellem deres kvinder og børn og med alle de unge piger, der ville hilse den tilbagevendende Malina med deres sange. Vel var dagen og timen, efter stjernernes stilling og foregående års erfaring, dem bekendt, hvor det skønne og mærkelige natursyn skulle vise sig; men ingen var vis derpå, før de så det. Der var en spænding og forventning blandt den tavse menneskemasse, som om denne time skulle afgøre deres og hele verdens skæbne; for den store Tornarsuk kunne være vred og have dømt verden til en evig nat.

Blandt de unge piger var også Kunnuks tre søstre og den lette Naja til stede i deres smukkeste renskindspelse. De delte den

almindelige spænding og det store håb; men deres øjne var røde af gråd over Kunnuk, som endnu lå syg og magtesløs på briksen i sin moders vinterhytte, og ikke denne gang kunne istemme velkomstsangen til den skønne verdensdronning. – Endelig kom det længe forventede øjeblik. Man havde først slukket alle fakler og blus på fjeldet. Alle øjne og hænder var vendt mod det lysnende punkt over snebjergene i syd, hvor en fjern lavine syntes nedrullet. – Solranden dukkede op over bjergryggen. – Det var et herligt, opløftende syn, og alle pigerne sang med det gentagne aja-omkvæd:

Det glimted' over fjeldene lyst –
Sneskyen rulled' fra bjergets bryst.
Aja!

Malina ej vor verden forlod!
På sydens fjeld har hun hvilt sin fod.

Endnu hun lever, sollysets mø!
Hun bringer glæde til hvalers ø.

Ved verdens grænser hun ej forgik;
Påny hun sendte til os et blik.

Ret aldrig så vi fagrere syn;
Det var dog kun hendes øjenbryn.

Hun titted' over bjerg til vor kyst;
Det lysblik smelted' alverdens bryst.

Fra nu til nu det blik vi kun så;
Alverdens glæde deri dog lå.

Vi så kun brynets yderste rand;
Men guld det spredte på hvalers strand –
Aja!

Længe førend sangen var endt, var det korte dagglimt forbi. Faklerne blussede atter under den stjernerige daghimmel, og alle drog glade derfra, undtagen de tre søstre og Naja. De gik bort med bøjede hoveder og ængstede sig for Kunnuk, som endnu ikke genkendte sin egen moder og sine søstre, når de sad ved hans leje. Naja havde våget med søstrene over ham mangen nat; men heller ikke hende lod han til at have genkendt, skønt hendes navn ofte klang fra hans læber i hans feberdrømme. Et andet navn hørte man ham dog oftere nævne: Det var Kemek, og hver gang Naja hørte det, skjulte hun sit ansigt og græd. Men når den syge våndede sig uroligst, behøvedes der kun et ord med Najas forunderligt bløde røst for at berolige ham. Da hun denne morgen gik med søstrene til fjeldet, hvor de ville søge råd hos et par af de almindelige angakokker, som her underholdt folkemassen med deres gøglerier, havde hun frarådet at indlade sig med dem. Samme morgen havde hun besøgt Kunnuk og tilhvisket ham navnet Elik. Han var blevet mild og rolig derved og havde vendt sit blik mod den kant, hvor røsten kom fra, uden at det dog lod til, han havde nogen tydelig forestilling om genstandene omkring ham. Han drog kun et dybt suk og navnet Elik hendøde på hans læber, ledsaget af en svag lyd, som hun ikke vidste om skulle være Naja eller glædesudtrykket Aja! Derpå var han straks faldet i en rolig og, som det syntes,

vederkvægende søvn; men ingen uden Naja havde lagt mærke til det svage spor af bevidsthed eller måske af et ubevidst ønske, hun troede at høre i denne lyd.

Søstrene gik nu tilbage til moderens hytte; men Naja fulgte ikke med. Hun havde forladt dem hastigt på vejen, uden at sige til dem, hvor hun gik hen; men de så forundrede efter hende, medens hun forsvandt som en flygtende fugl mellem fjeldene.

Søstrene fandt moderen stille ved sønnens leje. De trådte så sagte ind, at hun ikke bemærkede det. Kunnuk sov endnu, men ikke roligt; han knyttede ofte hånden i drømme og nævnede Kemeks navn.

"Ret så, min søn!" – hviskede moderen – "så længe det navn ikke er forsvundet fra din sjæl, kan den hverken fare ned eller op. Du må leve, faderhævner! til dette navn er udslettet af menneskenes verden og din faders sjæl har blødt færdig hos sine fædre!"

Døtrene forskrækkedes ved at høre moderen tale således og derpå udbryde i et nah-ah-råb. Nu begreb de først til fulde, hvad det var for en bedrift, broder Kunnuk var født og båren til, og om hvilken den tavse moder hidtil kun havde ytret sig gådefuldt.

Naja havde løbet den hele mørke dag over bjergene, og da det blev aften nærmede hun sig den ensomme bjergkløft, hvor den gamle angakok Elik boede. Med de tynde, bøjelige såler under de små sælskinds halvstøvler klatrede hun sikkert over fjeldpyntene som et egern. Månen var tilhyllet af sneskyer, og hun havde møje med at finde vejen mellem de vilde fjelde. Da hun endelig stod ved bjerggrotten, så hun stjernehimlen i den fuldeste pragt over sit hoved. Langt borte havde hun allerede set

lyset af Eliks lampe gennem et hul i urfjeldets granitmasse, hvor eremitten havde lavet sig en slags vindue med en rude af hvidfisketarme. Nu stod hun ved grottens lave indgang, som indefra var spærret med en luge af drivtræsplanker. Hun bankede på grotten med en lille sten; men hendes hånd bævede. Hun hørte en hul røst indenfor, som mumlede noget, hun ikke forstod. Hun tog mod til sig og bankede endnu en gang. Da åbnedes lugen, og en gråhærdet olding trådte ud med bøjet hoved. Han holdt en lille tøndebåndstromme og en kort stav i sin hånd.

Den gamle Elik var lille af vækst og sammenkrympet af alder. Hans kind og hage var skægløs, som alle grønlænderes, da de i en tidlig alder udrykker ethvert sådant hår med rode og kun finder hovedhåret anstændigt. Han bar en simpel sælskindspels uden nogen som helst særpræg; men uagtet han savnede de visdommens og ærværdighedens særkender, som så mange andre folk plejer at fordre af deres spåmænd, seere og mirakelmænd, savnede han dog ingenlunde den åndelige overlegenheds bestemte blik, med et vist profetisk udtryk i mine, stemme og adfærd, som uvilkårligt måtte indgyde ærefrygt.

"Min sjæl var med sin *tornak* hos de døde" – sagde oldingen og løftede sit hoved – "hvad søger de levende ved Eliks lampe i stengrotten?"

"Ser du liv, hvor jeg ser død, gamle Elik! så udstræk din hånd og lad Najas øjne se det!" – bad hun og knugede hænderne mod sit bryst – "Se! mine øjne er våde af sorg. Du er den viseste *innuk* [Note 2)], og min fod gik over bjerge til din lampe."

"Er det dig for mørkt i jordhytten, barn!" – svarede den gamle, mild og rolig – "vil den sjæl, du har kær, fare ned eller op, så bøj dit hoved og lyt til livet ved de stille søer! eller opløft det til nordlysets sjæle under den store Tornarsuks lamper! og deres stråler skal falde med fred i din sjæl."

"Tornarsuk er stor og herlig, men dog grum og forfærdelig, fader Elik! Han lader den største kajakroer forgå og den bedste renjæger omkomme."

"Tornarsuk er elskværdig" – sagde den gamle roligt – "han lader ikke det herlige forgå. Mener du, et menneske er ham ringere, end dyret? Har du ikke hørt om den fisk, vi kalder nepisa [Note 3)]? Den ligger jo død hver vinter og mister sin hud og sit kød, men iklædes igen med hud og kød og får nyt liv, når sommeren kommer. Ser du de tre kajakker?" – fortsatte han og pegede på de tre største stjerner i Svanens skønne stjernebillede – "de fo'r til verdens ende på det store hav, hvor bølgerne er som bjerge. De kom aldrig tilbage; men nu sejler de på det største hav over nordlys eg flyvende skyer. Og ser du de tre strålende vandrere?" – her pegede han på stjernerne i Orions bælte – "de steg højere end nogen renjæger på de fremmede bjerge og kunne ikke finde vejen til deres eget land; men Tornarsuk optog dem til sin store vinterhøjtid, og nu danser de med fakler for hans øjne."

"Den store Tornarsuk er dog grum," – klagede Naja – "sig mig, hvis du så det! skal Kunnuks lampe slukkes? skal hans øjne ikke se Malina, når hun danser over bjergene?"

"Den unge moder dør sjældent før hun har født," – mumlede Elik, og hans pande blev mørk. – "Hajen er det klogeste dyr; mod den løfter sjældent et menneske harpunen; men sker det,

hviler dens slægt ej heller før det er hævnet. – Selv dyret lyder Tornarsuks vilje. Min sjæl var hos de døde; vil du høre hvad den så?" – vedblev den gamle, og hans åsyn blev endnu mere mørkt og strengt – "min sjæl var hos vennen, som din frænde sendte til det stille land. – Vil du vide, hvad jeg hørte?" Med disse ord satte han sig på en fremspringende sten i fjeldet og slog på sin tromme med den lille stav, medens han mere mumlede, end sang:

Mit øje var lukt;
men min sjæl var vågen.
Min *tornak* bar mig
Til de dybe søer,
Hvor de kære døde
Rører sig stille
Med samme åsyn
Og id som fordum.

Jeg så ham atter
I renskindspelsen
I sælkajakken
Den raske fanger,
Som Elik fordum
I måneskinnet
Har leget med.
Han nikked' venlig;
Han smiled' kærlig;
Men over panden
Blodvunden gabed' –
Og ordet sused'

Fra dødninglæben,
Mens hånden peged'
På blodig vunde:
"Den skal tillukkes –
Den skal forvandles
Til sollysstråler,
Når Kunnuk stander
Ved Kemeks dysse –
Når midnatssolen
Har set hans gerning –
Når timen kommer,
Min *tornak* vented'
i tyve somre –
Den kommer *vist!*"

Under en dæmpet hvirvel på trommen fremmumlede han disse ord, og idet han med kraft udtalte det sidste, slog han et stærkt slag på trommen og rejste sig pludselig. Som ramt af et lynslag, tumlede Naja tilbage og stirrede dødbleg på den gamle seer.

"Ja – Kunnuk *må* leve til han har hævnet sin faders sjæl" – udbrød hun – "om så hans egen sjæl skal bløde og Najas flyve bort, som en klagende fugl, med nordlyset. Du har hørt hvad min tanke hviskede stille, vise Elik!" – fortsatte hun – "du har set i min sjæl, hvad intet medmenneske må se uden du: Når Najas øjne så Kunnuk, forglemte hun den lyse sol og alle Tornarsuks lamper; men du ved også, vise Elik, hvad blodet råber i min sjæl, når jeg er ene. Luer der en dråbe på hans hånd af det blod, som udsprang fra min stamfaders hjerte, så er broders eneste barn, hvad søn er for den myrdede fader. Ak,

forfærdelige er Tornarsuks gåder." – Hun tav og løftede sine øjne mod de prægtige stjerner; derpå fortsatte hun stille med dyb vemod: "Naja kan ikke dræbe; min sjæl kan ikke hade; men han, som støder harpunen i hvalens bryst, vil såre mågen, der flyver over blodstrømmen. Hun vil flyve hen over blodige bølger og klage – hun vil flyve til verdens ende og dø på de ensomme bjerge. Ak! Tornarsuk er grusom. Den angakok er ej til, som løser den store ånds gåder." Naja var sunket knælende til jorden med begge hænder for sit ansigt og hovedet mod sit knæ; det var som hun skulle opløses i gråd.

Den gamle så en tidlang på hende og tav. Han løftede sine øjne mod Syvstjernen, der stod klart over hans hoved. "Hist gø'r Tornarsuks strålende hunde omkring den fangne nattens bjørn" – mumlede han – "den stærke skal visselig falde. – Men se!" – fortsatte han, og betragtede Aldebaran, den prægtige stjerne i Tyrens øje, og de to største stjerner i dens nærhed – "der brænder lyset for de to største vismænd; de må for evigt danse mod hinanden i sang-kamp – de synger bitre spotteviser over deres og alverdens visdom." Han rystede betænkelig på sit hoved og stirrede grublende hen for sig i stjernedybet. Det var som hans fædres stjernevisdom spottede sig selv og al menneskelig kundskab i disse billeder af deres sang-kamp mellem stjernerne. Således blev han stående længe, som fastgroet til fjeldet, og hans ansigt blev ubevægeligt som et voksbillede; men pludselig fo'r der som en lysstråle over hans ansigt; han udstrakte sin hånd og løftede den grædende pige.

"Blåmåge! Hæv dine vinger!" – udbrød han – "den storm, som skal hvirvle den store alverdens ånd bort og henvejre bjergene med Tornarsuks lamper, den storm må udsendes fra

en ånd, som er større, end den største – han, hvis gåder dog intet menneske løser. – Er det sandt, hvad min lyse *tornak* hviskede i mit øre, så sidder her nu en større angakok end Elik, ved en lampe i syd – og hans åsyn ligner min *tornak*s. Han kan måske løse den knude, der har bundet vore sjæle i den mørke tid og knyttet vore tanker til natten. Gå bort, mit barn, med fred! Bereder Kunnuk sin kajak, når solen stiger hist over bjergene, og drager han over fjorden med sine frænder, så bring budskab til mit øre og lad din fod være udstrakt til at følge min gang over dybet! Ser jeg det åsyn ved lampen i syd, min *tornak* har vist mig i den højeste himmel – så er der redning for de sjæle, som sørger, og en røst, som kan tyde alle Tornarsuks hemmelige taler."

Med disse ord gik angakokken tilbage til sin grotte. Naja havde rejst sig ved hans hånd og stirret i den højeste spænding på hans åsyn, medens hvert af hans ord trængte dybt i hendes sjæl. Hun så nu forbavset efter ham, knugede hænderne mod sit bryst og gik langsomt bort mellem de vilde, månebelyste fjelde.

5. kapitel

Solen var kommet helt op over bjergene. Kunnuk rejste sig fra sin sygebriks og følte sig karsk. Moderen nikkede med stille alvor, og søstrene sang: Aja! Kunnuk trådte ud af jordhytten og så sig om. Hans seksten kære hunde sprang omkring ham og tudede af glæde. Han spændte dem for sin slæde, og de sprang med jubel bort med ham over de blinkende snesletter. Den lyse tid var kommet, medens han havde ligget på briksen i de mørke, ængstende drømme. Nu åndede han atter frit på sine

bjerge. Han tænkte atter på erhverv og husets forsørgelse; men han talte ikke meget. Hver morgen drog han ud på jagt eller hvidfiskefangst, og hver aften kom han hjem til moderens hytte med sin fangst. Moderen nikkede altid stille, og søstrene hilste ham med sang; dog græd de ofte; for Naja var ikke mere iblandt dem. Hun sad i sine fosterforældres hytte og plejede de små børn, medens husfaderen lå syg på briksen, og børnenes moder sad sorrigfuld ved lampen og sammensyede ligklædet til den hensvindende ægtemand.

Undertiden blev Kunnuk borte flere dage, og når han kom hjem, hviskede han hemmeligt med moderen, medens søstrene sov. En aften kom han således meget sent hjem. Moderen sad ene vågen ved lampen.

"Jeg stod ved vore frænders lamper nord på" – sagde han mørkt med klangløs stemme. – "jeg sang sørgesangen for deres øren om hvad jeg så under briksen, da moders arme holdt mig fanget og min hånd var spæd. De så på mit ansigt, de lyttede til min røst, og deres brune kinder blev blege. De rakte Kunnuk hånden; de lovede at følge faderhævneren, når fjorden var åben og kajakken i sø, og skibet kom derovre med kablunakkernes skatte."

"Vel, min søn! Vel!" – sagde moderen – "så længe må vore sjæle vente. Kemeks arm er mægtig, og stor er hvalrossens slægt; uden vore stærke frænders hånd når du ikke det udyr, der opslugte din fader. Ret så!" – fortsatte hun – "vor frænde Pungjok råder fra, og hans ord er stærke. *Den elskværdige* kalder de ham, og jeg elsker hans sjæl; men den er blød som barnets, der leger på hans knæ, og han har aldrig set Tornarsuk i hans højhed. Han var kærlig mod Naja: Han tog hende i sin arm, da

hun lå spæd mellem lig, og bar hende til lampen i sin jordbolig. Han elsker hende mere, end han hader hendes frænde; og hvem kan se hende uden at klappe hendes kind og glædes ved glansen i hendes brune øjne. Du så hende også, min søn! og dine øjne blev lyse, når hun talte. Din moder rejste sig gerne for Naja og beredte renskindet for hende på husmodersædet. Dog – derfor råder den store ånd ene."

Ved disse moderens ord bøjede Kunnuk sit hoved som en sørgende og holdt hænderne for sine øjne. Han opløftede først sit hoved igen, da moderen efter en lang tavshed fortsatte: "Najas forsørger råder fra. Han er blød som en ung kvinde, den elskværdige – men han hørte aldrig hvad Tornarsuk mæler, når isbjerget kælver og knuser illiseetsokernes [Note 4)] afkom. Nu falmer han på briksen, som et siv fra i sommer, den elskværdige, og hans sjæl vil nedfare til de stille søer. Jeg vil græde ved hans dysse; jeg vil klage med hans små børn. Jeg vil bøje mit hoved så dybt som hans lille kone. Men når hans knæled er bøjet og hans hoved under sten, så kan først din idræt begynde, min søn! og din faders blodige vunde tillukkes."

Således talte moder og søn en aften, da solen havde været højt over bjergene. Våren kender grønlænderen ikke. Når det er vår hos os, opvarmes hans dunkle stue endnu af vinterlampen, medens sneen ligger tykt over græstørvtagene og tilhyller gluggens frosne tarmruder.

I en sådan dunkel stue sad Naja samme aften med to små piger på sit skød. De klyngede deres arme om hendes hals, som hun kunne være deres moder. Hun klappede dem og kaldte dem søstre. Ofte sang hun for dem eller fortalte dem eventyr; men denne aften kunne hun ikke synge for gråd, og

alle de eventyr, hun tænkte på, var sørgelige; for hendes kære plejefader våndede sig på briksen, og plejemoderen vred sine hænder over ham og jamrede.

"Ak! Nu taler han om stendyssen igen" – klagede den lille husmoder – "og om kajakken, han vil have med til de stille søer. Kom, Naja! tal til ham! Han er bange for gravdyssen og farten under jorden. Tal til ham, lille kære! så bliver han rolig. Ingen røst klinger så mild som din, og han elsker dig som en moder sit diende barn."

"Ja, han var mig også moder, som du blev det, og fader alle dage. Uden jer var jeg omkommet" – sukkede Naja og viklede sig løs af børnenes arme. – "Kære, lille fader!" – bad hun og knælede ved den syges leje – "vær ikke bange for dyssen! Den skal hverken ræv eller hund opkradse. Frygt ej heller for farten under jorden! Den er jo let og stille, og du har været from og god imod os alle." Den syge stirrede på hende og svarede ikke.

"Kender du mig ikke? Se! Jeg er Naja; Blåmågen var mit navn fra jeg var lille, fordi du fandt mig i dunpelsen. – Du gav mig også et andet navn; det skal der være velsignelse med, mente Elik – du kaldte mig *Arnarsaks Øje*, lille fader, når du så på mine øjne."

Ved dette navn opklaredes den syges ansigt, og det var ligesom dets klang kaldte ham en kær erindring tilbage.

"Du har kendt den fromme Arnarsak i din ungdom" – fortsatte Naja – "hun, som var i landet, hvor drivtræet gror og hvor Pellés kom fra – hun, som ville have lært os hvad Pavia havde sagt, men som de vrede angakokker ville dræbe. Mine øjne lignede hendes, har du sagt, og derfor kaldte du mig Arnarsaks Øje."

"Han kender dig godt; bliv kun ved, kære lille!" – sagde husmoderen – "men tal ikke mere til ham om den kvinde, som talte mod den store ånd til vore sjæle!"

"jeg skal fortælle dig en historie, lille fader!" – fortsatte Naja – "når du tænker på den, skal du glædes, hvorhen du så farer!" –

Den syge våndede sig ikke mere; han nikkede mildt med det åbne, godmodige ansigt, og Naja fortsatte:

"Den store ånd var hård mod Kemeks slægt, fordi Kemek slog sin uven ved lampen. Kemek flygtede mod syd og hans broder mod nord, og broderen flygtede til de vilde fugle på bjergene. Hans lille kone bar et barn på sin ryg, og de gik under fjeldet, hvor de store sten hang løse – der, hvor ingen tør mæle og røre luftens *iboer* med en lyd. Barnet var hungrigt og skreg – det hørte den, der stod fjernt; og moderen lagde barnet ved sit bryst; og det blev stille. Og de gik sagte frem på de farlige veje; men natten faldt på, og de var nær ved at omkomme af hunger og kulde. Da så de en renjæger langt borte, da månen stod op, og de blev glade i deres nød og råbte: Aja! Men snefjeldet brast ved dette ene ord, og de store stene styrtede ned mod fader og moder. Og faderen greb efter moder og barn, men sank knust tilbage under fjeldet. Og moderen knugede barnet mod sit bryst og bøjede sit hoved ud over det og døde. – Og renjægeren kom og så det ynkelige syn. Han havde set deres nød og hørt deres røst, og han troede, de var knust alle til hobe. Men da græd det lille barn ved den døde moders bryst, og han greb det af den døde moders arme. – Og han kyssede det varmt og tog det under sin pels og gik bort med barnet fra de døde. Men natten blev mørk, og vejen var lang, og da det blev morgen, så han ingen stier mellem bjergene. – Og det blev aften igen, og

ingen lampe var at se. Barnet vågnede og skreg; det led hunger og tørst og var nær ved at omkomme af mangel. Da tog jægeren sin kniv og skar et skår i sit bryst og lod barnet suge liv af hans brystblod. Og han bar det til sin hustru og lagde det ved hendes bryst ved siden af hans søn, den førstefødte. Se, fader! det var mig: Jeg var det lille barn med den fugleskindspels, jeg var Blåmågen, du bar hjem i dine arme. Det var Naja, du bar hjem til din kære, lille kone og lod suge liv på vejen af dit brystblod."

Pungjok nikkede kærligt til Naja og klappede hendes kinder, som var våde af gråd, medens hun bøjede sit hoved mod hans hænder og kyssede dem. Han så også kærligt hen til konen og de små børn og vinkede; de kom alle hen til ham, og han klappede deres kinder og strøg deres hår. Derpå lukkede han sine øjne og indslumrede.

"Tak, tak! kære lille!" – hviskede konen til Naja – "se, jeg vidste det nok: Nu vugger hans sjæl sig stille og fornøjet igen, som barnet på gyngebriksen, og hans *tornak* fortæller ham eventyr ved drømmenes lampe, til Malina lyser igen over bjergene."

Men før solen næste dag sendte sin første stråle over snebjergene, lød det sørgebudskab fra vrå til vrå ved fjorden: "Der er sorg ved Pungjoks lampe. – Pungjok den Elskværdige ligger bøjet på briksen. – Hans lille kone udriver sine hår. – Blåmågen sørger blandt de små børn, hun kalder sine søstre."

6. kapitel

Kunnuks moder græd, da hun hørte budskabet om Pungjok den Elskværdiges død. Hun gik til sørgehuset med sin søn og sine døtre. De unge piger styrtede grædende i Najas arme, medens

moderen istemte enkens og konernes klager ved ligbriksen. Kunnuk havde ikke set Naja længe, og som han nu så hende igen med dybt nedbøjet hoved blandt de jamrende kvinder, tæt omklynget af de små børn, der kaldte hende søster, blev hans hjerte dybt bevæget og han græd. Hans moder hørte hans heftige bevægelse og vendte sit blege ansigt imod ham. Kunnuk fo'r med hånden over øjnene og betvang den heftige ytring af sorgen. Mændene, som skulle bære liget bort, var nu også trådt ind i ligstuen, hvor alle stod med bøjede hoveder; men den i tårer opløste enke lå næsten helt sammenfalden ved ligets hoved, som hun selv allersidst havde tilhyllet. Under sørgeudråbet: "Nah-ah! Nah-ah!" istemte pigerne sangen om de døde, hvori Najas stemme med rene, hjertegribende toner fremherskede, men hvori også mændenes stemmer med dybe, dæmpede sørgetoner blandede sig:

Ned eller opad
Sjælene fare,
Når de forlade
Menneskers bolig,
Menneskers lig.

Saligst af alle
Sjæle vi prise
Ham, som i Jordens
Dybder nedfarer,
Hvor i de stille,
Spejlklare søer
Sælernes vrimle
Møde den raske
Fangers kajak.

Salig vi prise
Sjælen, som flyver
Højt mellem skyer,
Højt mellem nordlys
Og leger bold med
Hvalrossens hoved.
Ingen usalig
Farer fra Jorden –
Ingen fortabes,
Ingen forgår:
Fred får den gode,
Hvile den trætte;
Selv de vildfarne
Sjæle får ro.

Sorgen og savnet
Bliver tilbage –
Toner ved lampen,
Toner ved briksen,

Hvor de har bøjet
Dødningens knæled,
Og hvor hans blege
Ansigt blev koldt.
Sorgen og savnet
Klager ved dyssen,
Hvor under stene
Menneskeliget
Gemmes for hunde,
Skjules for ræv.

Sorgen og savnet
Bliver tilbage
Hos de forladte,
Toner i hytten
Øde og mørk –
Klager i kvinders
Jamrende sange,
Hvergang de skue
Pelsen, den kære
Døde har båret,
Eller harpunen,
Rask han har svunget,
Eller kajakken,
Kæk han har roet –
Eller den madbid,
Magtløs han levned' –
Eller det lille
Barn, han har elsket,
Og som han fordum

Legede med.

Sorgen og savnet
Bliver tilbage,
Toner i kvinders
Klagende sange
Hvergang fra havet
Fremmede komme –
Hvergang fra fjeldet
Venner og frænder
Nærme sig hytten,
Øde og mørk.

Under klagesangen blev liget båret bort af mændene tilligemed den afdødes bedste kajak og harpun, der skulle følge ham til de stille søer. Kunnuk var den sidste, der forlod sørgehuset; hans øjne dvælede med et blik på Naja, som om hun var den sørgende enke, og han selv var liget, der blev båret bort til dyssen. Han tog afsked med hende i sit hjerte, som om han nu aldrig mere skulle se hende i verden. Men Naja så ikke dette blik; hun løftede ikke sit hoved, medens hun sang klagesangen. Da liget var båret ud, slukkede enken den lampe, der havde brændt ved ligbriksen, og en dæmpet jamren hørtes fra det dunkle sørgehus.

7. kapitel

Sorgen over Pungjok den Elskværdiges død var stor blandt Kunnuks frænder og blandt alle hans venner og naboer ved Isefjorden. Fra hans hytte hørtes sørgesangen længe efter hver dag og især om aftenen, når han plejede at komme hjem fra jagt

og fangst, men enken og børnene nu sad ene ved lampen og hørte hjemkomsthilsenerne i nabohytterne, medens ingen husfader mere kom hjem til dem, for at vederkvæge sig og glæde sig med dem. Enhver, der kom forbi enkens hytte, hvortil naboerne jævnligt bragte en del af deres fangst, istemte de forladtes klagesange, hvori Najas stemme altid hørtes, som med sin renhed og klang bragte skønhed og stilhed i de ellers alt for sønderrivende toner. Naja sørgede for husvæsnet og plejede de små børn, medens den forladte enke havde ret til en tidlang at leve for sin sorg. Hendes eneste søn, som hun havde ammet tilligemed Naja, var død i sin barndom, og hun følte sig dobbelt forladt i sin sorg. Hun oprev den idelig selv ved at fremtage og betragte den afdødes klæder og omhyggeligt gemme enhver småting, han havde syslet med og haft kær. Smerten blev også revet op hver gang hun kælede med de små børn eller røgtede de tro hunde, der også syntes at savne deres herre og nu snart skulle overdrages til en anden. De hylede højt, hver gang en mand kom til hytten, og de så, det var ikke deres herre.

Imidlertid var isen smeltet i fjorden, og de afdækkede tarmruder var optøet i de små jordhytter. Solen steg nu højt om dagen og gik ikke mere ned under synskredsen, men glødede den hele nat på sin tilsyneladende vandring fra vest mod nord og fra nord mod øst.

Den første dag i juni var kommet. Fjorden var helt sejlbar, og det var en stor, almindelig sommerfest. Man begyndte nu at flytte ud af de små vinterboliger og rejse sommertelte på fjeldene. De hvide snesletter var dejligt grønne; mange små-elve rullede ned fra fjeldene, og hyppigt kom nu de nydelige

alpeblomster frem, som denne strenge, nordlige verden endog er rig på. I fjeldsprækkerne så man i massevis, skønt endnu ikke udsprungne, de amerikanske stenpryd eller saxifrager med de hvide, rødstænkede blomster og smukke rosetblade. De små, gule ranunkler er hyppige, og den rødlighvide isranunkel pryder i juli og august de højeste fjelde med sine store, hængende kugleblomster. På fjeldsiderne og de lavere rygge står alpelyngens småbuske med deres rosenrøde klokker, og langs med de talrige bække står den grønliggule angelica med sine skærmblomster, langt større og frodigere, end vi kende den. Udsigten over fjorden med de store svømmende isbjerge var nu over al beskrivelse herlig, og synet af de første flagrende teltskind på fjeldene og de grønne sletter, hvor man rejste høje støtter ved græstørvvoldene og hang skindtæpperne over dem, havde en glædelig og oplivende virkning på alle.

Ved fjorden var en stor mængde sælfangere samlet for at drage ud på en almindelig fangst. Enhver kajakroer medbragte sit lille, nemme skindfartøj, som han bar under armen, medens han svingede sin harpun i hånden og jublede. De lodne sælskindsvinterpelse var ombyttet med de lette, hårløse "vandskindspelse", og sommerglæden strålede på alle ansigter. Nogle store "konebåde" lå også ved kysten, ladet med skind og andre handelsvarer; de tilhørte Kunnuks frænder nord fra og roedes af gamle mænd og kvinder, medens de unge, kække nordboere nu ville følge Kunnuk over fjorden i deres kajakker. På en græsgrøn slette under de nøgne fjelde var en hel del unge piger forsamlede og fejrede den første sommerdags fest med dans og sange. Kunnuks søstre var iblandt dem; men Naja var ikke med. Kunnuk havde nylig taget afsked med sin moder og

søstre. Nu gik han langsomt ned med sin kajak til fjorden. Hans blik dvælede ofte på huleindgangen til vinterhuset, som Pungjoks enke endnu ikke havde forladt; men der stod ingen ved indgangen, og Naja kom ikke til syne. Nu hørte han den muntre sommerfestjubel, medens både karle og piger sang sommersangen: "I kajakken!" Denne livsglade sommersang, der bestandig afbrødes med skingrende aja-råb, ville omtrent klinge således i sammenhæng og i vore sangformer, med bibeholdelse af det sidste omkvæd: "Auna!" (nord), der her ledsagedes af de mest jublende glædesudråb.

I kajakken!

I kajakken! Det er sommer –
Teltet står på fjeld ved fjord.
Havet bruser – sælen kommer;
Hvalen puster i dens spor.
Isfjeldslottet danser – aja!
Havets bjerge kælver nu.
Auna! Aja! – Aja! Aja!
Ahahu!

I kajakken! Det er sommer!
Sol nu skinner dag og nat.
Snart fra havet skibet kommer –
Skibet med den rige skat.
Rig og fri, som havet – aja!
"Fugl i verdens æg [Note 5)]!"er du.
Auna! Aja! – Aja! Aja!
Ahahu!

I kajakken! I kajakken!
Rask harpunen frem i hast!
Kast nu vinter-timiakken [Note 6)]!
Snør nu vandskindspelsen fast!
Svøm og duk dig lystig! – Aja!
Hvalrostvinger! Rør dig nu!
Auna! Aja! – Aja! Aja!
Ahahu!

I kajakken! Bølgen strømmer –
Isfjeldbugten lufter frisk.
Flyv og svøm nu, raske svømmer!
Du er både fugl og fisk.
Flyv som ørnen dristig! – Aja!
Svøm som hvalen, kæk i hu!
Auna! Aja! – Aja! Aja!
Ahahu!

Da sangen var endt, sad Kunnuk også fast indsnøret i sin kajak. Harpunen med de lange remme og hans to lanser var fastsnørede ved hans højre hånd til kajakken. Foran ham lå harpunpilens fangremme oprullet i en benring, og bag ved ham den store blære af sælskind, som sælfangeren puster op og lader følge med harpunremmene, for at holde dem over vandet, når den sårede sæl dykker med den løsrevne, tvehagede harpunpil i sig. I sin hånd holdt Kunnuk nu åren. Han væltede kajakken og dukkede op igen, som en dristig delfin mellem de svømmende isbjerge. Han tumlede sig videre og roede helt ind under et af de største, som solen allerede havde smeltet på toppen, og hvorfra der styrtede en stor, skummende elv af snevand ned

med tusinde regnbuers vidunderlige farvepragt. De øverste, solbelyste masser var større og prægtigere, end noget kongeslot i verden, og lignede en række paladser med spir og tårne i de dristigste former. De kastede deres brudte spejlbilleder langt hen over fjorden med en fortryllende virkning af tilbagekastet lys og stærke skygger.

Hvor ofte Kunnuk havde set dette syn, havde det dog aldrig gjort så mægtigt et indtryk på ham som i dette øjeblik. Det var ham som "den store ånd", den høje, mægtige Tornarsuk, her var dukket op af dybet med et af sine stolteste guddoms-slotte og drog ham til sig med en hemmelighedsfuld magt. Han vidste, at den mindste bevægelse i luften, selv lyden af et eneste højt udtalt ord, ville være i stand til at løsrive det af vandfaldet underminerede ispalads, der nu glimrede over hans hoved i al sin pragt, og han følte en næsten uimodståelig drift til at udråbe sin store, frygtelige guds navn, der da måske i samme øjeblik ville begrave ham i havets dybeste afgrund med guddomspaladset, som allerede syntes ham at sitre over hans isse. Hans tunge stødte allerede mod tænderne, for at udråbe det mægtige ord, og hans øjne var løftet mod de høje nøgne fjelde ved fjordkysten – da så han på et af de højeste punkter to skikkelser, hvoraf den ene lignede Naja i hendes lette sommerpels og den anden gamle Elik. Den kvindelige skikkelse opløftede sine hænder mod isbjerget, og den gamle angakok syntes at pege med sin trommestok, som med en bydende tryllestav, ud imod ham. Ordet Tornarsuk døde på Kunnuks tunge; men i samme øjeblik tog han uvilkårligt et stærkt åreslag, hvorved kajakken som en pil fo'r bort fra isbjerget. Han tog endnu et åreslag; men inden han havde fuldendt det tredje,

hørte han et umådeligt brag. Den stille fjord svulmede som det oprørte hav, og hans kajak kastedes bort som en nøddeskal. Isbjerget var styrtet sammen, og to andre kajakker, der havde fulgt Kunnuks dristige fart under isbjerget, var forsvundet under dets nedstyrtede masser.

Kunnuks kajak var væltet og rullede hen under bølgerne som en bold. Han havde selv et øjeblik tabt besindelsen og været nær ved at slippe åren; men snart fik han magt igen over sig selv og sit fartøj; han dukkede op og var frelst – han så sig om på den brusende fjord, der endnu var i fuldt oprør; men han så intet spor af sine to kækkeste frænder fra nord, som havde fulgt ham og nu var forsvundet i afgrunden.

"De tro venner!" – udbrød han med et dybt suk og vendte sit blik mod det nøgne fjeld på kysten; de to skikkelser, han troede før at have set der, var ikke mere at se. "Frem!" – udbrød han og greb et mægtigt tag i åren – "jeg har set Tornarsuk i hans højhed – den store ånd er forfærdelig – han vil dog ikke knuse faderhævneren på vejen til hans bloddom."

Anden bog

1. kapitel

I den danske landsdel Claushavn, ved den sydlige kyst af den grønlandske "Isefjord", var der en smuk sommerdag i juni måned en usædvanlig folkestimmel ved landingspladsen under de nøgne fjelde, hvis vilde udseende nu dog var forskønnet og oplivet af små, grønne pletter med urter og alpeblomster. Hist og her så man endog små, omhyggeligt dyrkede haver med lave vækster, og på fjeldskrænterne flagrede sommerteltenes tæpper i den varme middagsluftning.

"Skibet kommer! Skibet kommer!" – lød det fra mund til mund både på dansk og grønlandsk, dog mest i de indfødtes tungemål, idet man strømmede sammen fra koloniens boliger og fra den hele egn, for at se det glade og så længselsfuldt ventede syn, når skibet kom, som hver sommer sendtes dertil fra Danmark, og som næsten var det eneste store skib, man her så.

Nogle dage før havde man allerede hørt det samme glædesråb: "Skibet kommer!" og en del mennesker var ilet til fjorden; men det havde været et fjernt svømmende isfjeld, man havde taget for et skib, hvormed disse bevægelige ismasser ofte på afstand har stor lighed. Denne gang var man vis på at have set rigtigt. – "Den gamle sværdfisk har set det i sin benpibe" – sagde grønlænderne og pegede på en høj, gammel officer i dansk infanteriuniform, som med en lang elfenbenskikkert i hånden stod ved skibsbroen. Det var kaptajn Niels Egede, den berømte Hans Egedes næstældste søn, der endnu opholdt sig

her, som købmand og inspektør ved hvalfiskefangsten, og hvem grønlænderne gerne kaldte "Sværdfisken" fordi han bar sabel.

Skibet kunne man med blotte øjne temmelig sikkert skelne fra de svømmende isbjerge, og folkestimlen tiltog. Man var nær ved at styrte hinanden ud i fjorden, for at få plads, og ethvert ophøjet punkt var besat med små grønlændere, fra bolværket ved ladepladsen til græstørvtaget på "Spækhuset" og de høje fjeldpynte ved kysten. Ikke alene de fleste kristnede grønlændere fra Claushavn og Jakobshavn var forsamlet her, men også fra øerne i Diskobugten, samt fra Ritenbenk og Holsteinsborg distrikter. Fra de hedenske egne både nord og sydvest for kolonierne var der også en del tilskuere. Mange kom alene af nysgerrighed for at se det store skib og de "løjerlige kablunakker"; berusede matroser morede det dem især at betragte. Mange kom også for at bytte deres sælskind og spæk, deres edderdun og rensdyrhuder hos de fremmede købmænd med europæiske varer, især krudt, hagl og jagtflintebøsser, eller økser, søm og slige ting, samt specerier, først og fremmest kaffe til deres gilder, foruden bånd, spejle og perler til deres fruentimmer. Larmen og trængslen var stor; men der forefaldt ingen uorden eller klammerier. Man hørte megen godmodig latter og mange glade aja-råb. Blandt de hedenske grønlændere lagde man dog med et slags frygt mærke til en stærktbygget mand med et skummelt ansigt og mere end almindeligt skråtliggende øjne. Han gik med en harpun i hånden og bar en rigelig udstafferet sommerpels, kantet med røde skindlapper og udsyet med farvet senetråd.

"Se! Der kommer Hvalrossen!" – sagde de kristne grønlændere og gik til side for ham.

"Det er Herrehunden" – sagde andre.

"Se! Ham er det, man kalder Grønlænderkongen" – sagde de danske til hinanden og morede sig over hans storagtighed. Han fulgtes af en halv snes små, stærke karle, hvoriblandt der var en sygelig, udtæret angakok, med sin tromme og med et forunderlig vildt, næsten vanvittigt ansigt, der halvt skjultes af de stride, ravnesorte hårduske.

På et noget afsides sted ved fjorden, hvor der kun stod en gammel dansk matros med et træben og en krykke og så ud efter skibet, standsede den storagtige grønlænder og tiltalte sin nærmeste følgesvend i en bydende tone, tværtimod al sædvane her, hvor ingen overherrer kendes. "Giv agt på min tunges ord!" – sagde han på sit eget sprog. – "Se, Kivsalik! hist i sommerteltet på fjeldet ligger den gamle Arnarsak på sotbriks. Hun er *illiseetsok* [Note 7)], hun har hekset de gamle sjæle fra mangen *innuk* med sine trylleord. Nu har hun jo selv tabt sin halve sjæl; kan du hente hende en hel bjørnesjæl, så gør det! vis vore vandstænkte medmennesker, at en rigtig angakok har større magt i sin tromme, end alle kablunakpræster i deres tunger!"

Angakokken fordrejede ansigtet og gav med et blik til kende, at han var villig, medens han mumlede: "Hvad den stærke Kemek vil, har Kivsalik magt til."

"Nævn Hvalrossen ej med det navn, han bar på den anden side fjorden!" – sagde Kemek og så sig om med et uroligt blik. Navnet Kemek betyder en hund, og under dette navn var han bekendt for sit mord på Kunnuks fader. "Jeg var en "bas" blandt jer alle" – fortsatte han – "derfor kaldte de mig således; men Hvalrossen kaldte jeg mig selv, og *Hvalen* vil jeg nævnes af den

mund, der mættes ved min lampe. I andre skal købslå!" – fortsatte han – "skaf mig knive og ildpulver og blanke plaffere for mine skind! Et drivtrækar med kablunakkernes galgørende vand tager I med, til at døve de onde sjæle i mine tænder! Men kommer der en dråbe deraf på jeres rævetunger" – han løftede truende hånden med harpunen, og hans vilde miner syntes at udøve et strengt herredømme over hans ledsagere, der alle var hans frænder. "Agt på min tunges ord!" – vedblev han, – "ser I nogen af de hvidbjørne nord fra, så giv mig et fodtrin! og ser I ham, de kalder faderhævneren, så lad mit ribben fornemme jeres albue! Når jeg råber: En sæl! En sæl! samles I om mig med harpunerne! Men råber jeg: Tynd is! så spreder I jer som hundeslædens spand, når fjordens sjæl er falsk! Når midnatssolen står i nord, mødes vi ved snefjeldhulen!"

Med disse ord, hvortil den gamle matros med træbenet havde lyttet ubemærket, gik den hedenske grønlænder med sit følge ned til skibsbroen, hvor de blandede sig mellem tilskuerne. Matrosen humpede langsomt samme vej med sin krykke.

Skibet var kommet så nær, at alle nu tydeligt kunne se det fra kysten. Ved bolværket på skibsbroen stod den gamle kaptajn Egede med sin kikkert og troede allerede at kunne kende nogle af folkene på skibet. "Se! Min søn!" – sagde han – "de samme matroser som i fjor! Lutter, gamle ærlige ulke-ansigter, på et par halunker nær!" Med disse ord rakte han kikkerten til en høj, ung mand i europæisk dragt ved hans side, med egedernes umiskendelige familietræk i det åbne ansigt. Det var hans søn, købmanden.

Den gamle kaptajns ansigt strålede af glæde, ved at vide de kære landsmænd så nær, der skulle bringe ham breve og kærlige

budskaber fra slægt og venner; men der var tillige en alvorlig spænding i hans miner, og han havde stor lyst til at råbe: Lever broder Paul – lever min kære broder endnu? – men skibet var endnu for fjernt til at nogen røst dertil eller derfra kunne høres.

Ved siden af kaptajnen og hans søn stod kort efter den gamle, halte matros med sin krykke. Han havde for nogle år siden gjort tjeneste som kateket på Christianshåb, men var nu sat på pension. Til minde om sin fordums, halvt gejstlige værdighed, tillod han sig undertiden at bære en lille hvid, gejstlig flipkrave, i form af to kortblade, der fra halskluden hang ned på den røde brystdug og stak underlig af mod hans sædvanlige matrosdragt. At han undertiden tog sig en rus, kunne man se på ham, uagtet den værdighed og skolemester-anstand, han søgte at lægge for dagen. Han havde været en vild krabat og en stor slagsbroder i sin ungdom. Ved et slagsmål i en rus havde han engang fået det lår slået over, han nu måtte hjælpe på med krykken og træbenet. Til dels for at forbedre sine kår, var han en slags tjenstgørende husven både hos kaptajnen og hans søn, hvilke han begge med liv og sjæl var hengiven. I dette øjeblik delte han ikke sin herres opmærksomhed og forventninger; han gav mindre agt på skibet, end på de to grønlændere, der stod i nærheden af ham, og hvis afbrudte ord og miner var ham påfaldende. Det var Kemek og den udtærede angakok med det vilde ansigt, han havde med sig.

Også en anden tilskuer lod til at betragte Kemek og hans ledsager med opmærksomhed. Det var den gamle angakok Elik fra den anden side fjorden. Han stod bag et fremspringende fjeld ved siden af en ung grønlænderinde i en let sommerpels.

"Blåmågens vilde frænder" – mumlede den gamle og vendte sig om til sin ledsagerinde, ligesom for at meddele hende sin opdagelse; men han betænkte sig og betragtede med stille deltagelse udtrykket i hendes ansigt. Hendes øjne var løftede, og hendes blik dvælede med synlig bevægelse på en bleg, aldrende kvindelig skikkelse i grønlænderindernes sædvanlige dragt, der sad udenfor et sommertelt højt oppe på det fremragende kystfjeld og stirrede ud over fjorden.

"Ak se! gamle Elik!" – hviskede Naja – "der sidder hun jo, den milde kvinde, hun, hvis øje fader Pungjok kaldte mig – hun som ville have lært os, hvad Pavia havde lært hende om den store herre i Himlen, der skal være større og elskværdigere end Tornarsuk."

"Arnarsak!" – udbrød Elik og studsede, idet han ligesom faldt hen i en drømmende grublen.

"Ja, hende, som Kivsalik og de andre angakokker havde stukket ihjel, hvis din tunge ikke havde været mægtigere, end deres, og Pungjok den Elskværdiges hånd ikke havde været opløftet ved din side."

"Arnarsak!" – gentog den gamle og mumlede hemmelighedsfuldt, ligesom han talte med nogen i sine tanker.

"Hun var jo med Pavia i det dejlige land hinsides havet" – fortsatte Naja – "og hendes sjæl hang ved Pavia, som det lille barn ved sin moder; men hun forlod Pavia og det dejlige land for at lære os at komme til hans Tornarsuk, den barmhjertige. – Se, hvor hun strækker sine arme ud mod fjorden! Hendes sjæl venter vist nogen med skibet; men hendes kinder er så blege – hendes fødder skal være døde, og de siger, hun har tabt sin sjæl."

"Nej, barn, nej!" – udbrød Elik og hans øjne strålede, idet de nu var fæstnet på den aldrende kvindes ansigt. – "Ser jeg ret, har hun en sjæl i hvert ledemod, hvor svag og bleg hun er. Vel, at dit øje så hende! Hun har en *tornak* i hvert øje. Hun skal sige mig, hvor jeg finder ham, jeg søger – ham, der ligner min lyse *tornak*!"

"Se nu til de gale unger, hr. kaptajn!" brummede matrosen med træbenet og pegede op på fjeldet. "Flyver de ikke til fjelds med de vilde fugle ret som hedenske vildkatte – de har dog lært al deres kristendom af mig."

"Så må de vel kunne flyve til himmels med vildgæssene, gamle Præke-Knud!" – svarede kaptajnen uden at vende øjnene fra skibet, der nu var temmelig nær, og hvorpå folkene allerede svingede med hattene, under velkomstråb og hilsener fra kysten.

Der, hvor matrosen havde peget hen, så man en stor flok unge grønlandske piger, mest fra Christianshåbs og Claushavns kristne familier, ile med lethed op på fjeldet, hvor de under idelige aja-råb istemte en sang i deres særegne, uregelmæssige rytmer, hvori de således besang, hvad de så:

Skibet kommer!

Skibet kommer! – Aja! Aja!
Skibet kommer! – O, se!
Som et isfjeld svømmer det
Ind gennem fjorden
Fra det store, det vejløse hav –
Som en måge flyver det
På bølgetop
Med de hvide, udspilede vinger.

Som en hval det dukker sig
Dybt gennem havsvælg –
Se! Det flyver fra dybet,
Er fugl påny
Med solskin på sine vinger.

Skibet kommer! – Aja! Aja!
Skibet kommer! – O, se!
Som et sommertelt flagrer det
Højt på sit havbjerg,
Gemmer perler til renskindets pels.
Som en *tornak* bringer det,
Mægtigt og stærkt,
Tryllerier fra fremmede verdner:
Fra den kyst, hvor planterne
Vokser til drivtræer –
Fra landet, hvor solen
Ej viger bort,
Bringer det luftning og frugter.

Aja! Aja!
Se skibet lander – o se!
Som en edderfugl glider det
Stille mod fjeldet.
Lad os hilse den havfugl med sang!
Lad os ned til fjordbredden!
Der bliver dans –
Lad os ære med sang vore gæster!

Derpå fo'r pigerne under gentagne aja-råb, som en flok søfugle, ned fra fjeldet til en grønning ved stranden og begyndte den folkelige glædesdans, hvormed de sædvanligvis modtager kærkomne gæster. Til dansen bruger de ingen anden musik, end den velkomstsang, hvormed de ærer de fremmede. Her istemtes sangen af flere; mange ældre mænd og kvinder tog del i den, og forsangerinden, efter hvem de andre gentog hver af sangens linjer med glade aja-råb, var en ældre kristen grønlænderinde.

Aja! Aja!

– sang de –

Vær velsignet, fremmede!
Udlænding! dvæl på vor fjeldkyst!
Rejs dit sommertelt blandt os,
Mens dagen er skøn,
Mens natten har sollys! –
Og fortæl os, hvad herligt du ved!

Fortæl os om landet,
Hvor "lille præst" kom fra,
Og hvor Pavia lever –
Om landet, hvor sjælen
Har klarere syn,
Og om landet, hvor sjælene samles!

Vær elskværdig, fremmede!
Nik med dit hoved!
Vink med din hånd!
Og lad tolken os tyde din tale!
Forlyster dig sang
Og venlige åsyn,
skal dit øre ret ej
Blive fri for vor sang,
Ej dit teltgulv fra vore fødder.

2. kapitel

Skibet var landet, og Poul Egedes broder stod sjæleglad ved skibsbroen med en tyk, åbnet brevpakke i sin hånd. En stor mængde, mest gamle grønlændere og grønlænderinder, havde sammenklynget sig om ham og råbte nu med de heftigste miner og armbevægelser: "Lever Pavia? – tænker Pavia på os? – elsker Pavia os?"

"Ja, børn!" – råbte kaptajnen og svingede et brev i sin hånd – "Vor kære gamle Pavia lever endnu – Gud for alt, – han var sund og frisk, da skibet gik af. Han tænker på jer og elsker jer alle, som sine egne kære børn og sin egen kødelige broder. Han

hilser jer, alle, alle – og takker jer for al den kærlighed, I bærer til ham og hans slægt i jeres hjerter. Han vil aldrig glemme sine kære grønlændere, skriver han, og han håber til Gud at samles med jer og alle sine kære hos Vorherre."

"Pavia! Pavia!" – genlød det fra mange hundrede sjæle, og tårerne rullede den gamle krigsmand ned over de lange, brune kinder ved at være vidne til al den kærlighed, hans kære, uforglemmelige broder her ejede.

"God gammel Sværdfisk!" – sagde grønlænderne til hinanden. – "Dig elske også" – råbte de til ham – "dig elske også, gammel Sværdfisk, og vor nye lille præst – sjæl af Pavia sjæl – sjæl af din og Pavia lille søsters sjæl – elske jer alle sammen, gammel Sværdfisk! Aja! Aja!" – og de hoppede og sprang omkring ham af glæde.

"Tak, børn, tak!" – råbte han bevæget – "så længe der er én sjæl af vor slægt tilbage i verden, skal vi heller ikke holde op med at tænke på jer og elske jer alle vore livs dage; det gør også vor kære Pavia endnu, som en tro, ærlig ven, hvor langt han end er fra jer."

"Pavia! Pavia!" – klang det nu også med en blød, kvindelig stemme fra sommerteltet på fjeldet. Kaptajnen så derop og genkendte den syge Arnarsak, som, trods den smerte, enhver bevægelse voldte hende i de næsten lamme fødder, var i færd med at stige ned af det bratte fjeld.

"Vent, vent, Arnarsak! Bræk ikke halsen, pige! Jeg kommer op til dig!" – råbte kaptajnen og trængte sig ud af vrimlen for at bringe denne hans broders kæreste discipelinde og efterfølgerske i lærerembedet det glade budskab og den kærlige

hilsen, hun længtes så inderligt efter, og læse de kære breve i ro i hendes telt.

For ad en tålelig vej at komme op på fjeldet, hvor Arnarsak denne sommer holdt skole i sit telt, måtte man fra skibsbroen gå en lang omvej. Kaptajn Egede var fyldt sit 64de år. Han havde haft kæmpekræfter og var vel endnu rask og rørig, men besteg dog nu sjældent de glatte, grønlandske fjelde uden at have sin søn, købmanden, eller en anden pålidelig ledsager under armen. Sønnen var nu just i fuld virksomhed ved skibets udlosning; men den gamle, halte Knud Matros eller Knud Kateket, som han gerne lod sig kalde, var straks ved hånden og rakte kaptajnen sin højre, stærke arm, medens han, med sin krykke under den venstre, hoppede nok så rask og trådte sikrere med sit træben på de glatte sten, end mangen yngre europæer.

"Med forlov, hr. kaptajn!" – brummede Knud, da kaptajnen efter en besværlig vandring stod stille og pustede, medens han atter kiggede i sine breve og læste slutningen først på dem alle, for at se, om også alting var fuldkomment vel i det kære Danmark. – "Med forlov, hr. inspektør!" – begyndte Knud igen efter et ophold, da kaptajnen kastede et blik ud fra brevene – "verden har vel andetsteds konger og kejsere endnu, som skik og brug var blandt kristne mennesker i min tid – men skulle nogen hedde konge eller kejser herovre, hvor man hverken har soldater eller borgmestre eller skarprettere – så måtte det vel være kaptajnen."

"Bliver du gal? Knud! – jeg, konge?"

"Jeg mener kun af titulats" – fortsatte Knud – "for der er jo ingen fornemmere mand heroppe end han, om end kaptajnen

rigtignok, med tugt at melde, bærer sværdet ligesom forgæves, siden her dog ingen anden lov og øvrighed gælder, end hvad enhver skikkelig mand tykkes for godt. – Men – hvad jeg ville have sagt – i dag har jeg dog set denne hersens hedenske rad, de kalder for grønlænder-kongen, og der sad et sådant fordømt svinefjæs på den karl, at det kløede mig i fingrene, og jeg fik bandsat lyst at give ham en på skallen med min gode krykke."

"Sladder, gamle slagsbroder!" – sagde kaptajnen barsk – "den, der krummer et hår på nogen af mine grønlændere får med mig at gøre. Hvor kom de nykker over dig? Du er jo dog ædru i dag, og du ved bedst selv, hvad der kommer ud af klammeri."

"Min skavank fik jeg i en ærlig rus, hr. kaptajn!" – brummede Knud noget mut – "og det er kaptajnen for honnet en kristen til at regne en gammel ulk til onde. Det er nu også over tyve år siden; det skete i tjenesten og på en mandag – det var ulykken. Når jeg nu tager mig en lille rus, er det altid kun om søndagen og andre helligdage, når okse og asen skal hvile og enhver god kristen skal gøre sig en lystig dag ved Guds gaver, som der står skrevet."

"Hvor står det skrevet? Knud!" – afbrød kaptajnen ham heftigt.

"Ih! Hvad ved jeg om, hvor det står? Men skrevet står det, og det selv i hedningenes hjerter, som der står et andet sted, og det har været troen ved toldboden al min tid, og enhver bliver salig ved sin tro, siger Vor Herre selv."

"Hvor siger han det? Knud! Jo, det har nok været den rette kristendom, du har præket herovre. Havde min salig fader eller broder Paul tænkt på, at sådan en gammel svirebroder..." –

"Lad det være godt, hr. kaptajn! Nu har jeg jo ikke mere med troen og grønlændersjælene at bestille. Klammeri holder jeg mig også fra – helst med disse puslinger – dem var det synd og skam at røre ved. Jeg har aldrig lagt hånd på nogen af de grævlinger, uden da jeg efter embedspligt måtte knubse kristendommen ind i deres unger. Men han kan tro mig, hr. kaptajn! Det var just det, jeg ville have sagt – disse små hedningehunde fra bjergene og deres heksemestre, de kunne måske dog have godt af et lille tryk for panden, når de bliver for næsvise."

"I så fald skal jeg nok sørge derfor, Knud! Men lad os nu se, vi kommer videre!"

De steg atter et stykke op af fjeldstien og Knud fortsatte: "Denne grønlænderkonge, hr. kaptajn! skal jo have slået en mand ihjel nord på, og nu er han nok bange for gengæld. De fremmede grønlændere, præsten har lånt hus, skal være i slægt med den mand, den lumske rad har gjort kål på. Det skal være en rum tid siden; men nu har de nok stærkt i sinde at holde rettergang over ham på egen hånd. Det fortænker jeg dem for resten ikke i – for – liv for liv! og tand for tand! og næsestyver for næsestyver! står der skrevet. Inspektøren skulle kun have et nys om det, syntes mig."

"Det kommer ikke hvalfangsten ved" – svarede kaptajnen – "og andet råder jeg ikke for her. Hvad der er ved den sag at gøre kan min søstersøn præsten bedst vide. Det er dog godt, jeg ved det, Knud! Jeg skal tale med ham om det!"

"Den samme grønlænderkonge har nok et ondt øje til kateketpigen, vor gamle Arnarsak" – fortsatte Knud. –"De har villet slå hende ihjel engang derovre for hekseri, og har jeg

forstået en halvkvædet vise i deres ukristelige tungemål, vil de nu sende hende en heksedoktor på halsen for at puste hendes gamle sjæl ud og give hende en ny. Tager jeg ikke meget fejl, er de så noget nær allerede i færd med det" – tilføjede han, idet han så op mod fjeldpynten, hvor der lod til at være folkestimmel.

"Så skal de ske en ulykke!" – udbrød kaptajnen heftigt – "hvorfor sagde du mig ikke det straks? dumme djævel!"' Han skyndte sig nu med stor iver at stige op ad den stejle fjeldsti, og Knud havde svært ved at følge ham med sin krykke.

Inden de endnu var kommet halvvejen til Arnarsaks sommertelt, kom en flok kristne grønlændere styrtende dem i møde og råbte: "Hjælp, hjælp, gamle Sværdfisk! Fremmed angakok vil gøre Arnarsak ondt. Han kalder Tornarsuk frem – han gnider på gulv med tromme – – han kalder Ingnersoak til sig – han spørger ånden og får svar – han farer til himmels og under jord – han vil lappe hendes sjæl" –

"Dum sladder!" – afbrød kaptajnen dem og gik hastigere.

"Han har spået i vand" – vedblev de – "der flyder blod af hans mundkroge. – Han vil åbne hendes liv og rense hendes tarme." –

Kaptajnen slap nu Knuds arm og skyndte sig så ivrigt, at nogle af de ældre grønlændere måtte blive tilbage.

3. kapitel

I Arnarsaks sommertelt var der stimlet mange grønlændere sammen. Nogle var kommet for at modtage den livlige undervisning, denne mærkelige grønlænderinde med udmærkede gaver vidste at meddele både gamle og unge, og

hvorved hun i mange år havde lettet arbejdet for præsterne og de indfødte kateketer. Mange fremmede var også den dag kommet af nysgerrighed. Flere var ilet til, for at komme den næsten lamme pige til hjælp, der, i sin iver for at høre efterretningerne om den kære "Pavia", havde glemt sin svaghed og var styrtet afmægtig ned på den bratte fjeldskrænt. I bevidstløs tilstand var hun båret hen på teltbriksen, som hun ellers aldrig uden hjælp kunne forlade, men hvor hun næsten altid var omringet af kærlige og lærevillige gæster. Blandt de mange deltagende venner havde også en fremmed angakok trængt sig frem med flere hedenske grønlændere. Det var den mørke, benradmagre Kivsalik, der ved sine koglerier gjaldt for en mirakellæge blandt Kemeks hedenske frænder og i sine vilde henrykkelser ofte havde begået voldsomme handlinger, især mod de ulykkelige kvinder, han og hans hedenske landsmænd anså for *illiseetsoker* eller hekse. Han havde straks i sin sværmerske iver afrevet sine klæder, og næsten nøgen vred han sig nu på gulvet, som en afskyelig orm, i de hæsligste krampagtige bevægelser, medens han slog på sin tromme og mumlede, halvt syngende, til stor opbyggelse for de hedenske grønlændere, der nærmest omringede ham: "Den blege kvinde har mistet sin sjæl – hun har tabt sin sjæl af fod og af hånd – hun har tabt den fordærvelige *illiseetsok*–sjæl af bryst og af mund og af øje. – En troldkvinde var hun – til pinsler fordømt – til døden bestemt – af den vrede Tornarsuks tunger (dvs. angakokkerne) – men nu skal hun ånde med en ny sjæl – nu skal hun mæle med en kraftig sjæl – hvis ej hendes onde *tornak* det hindrer." Han lukkede nu sine øjne med en underlig blinken;

hans læber bevægede sig lydløst, og hans arme flagrede som vinger.

"Angakokken er mægtig!" – sagde tilskuerne – "han taler med sin *tornak* – han flyver med sin *tornak* – se!"

"Fort! Fort!" – mumlede han nu igen – "til den store ånd! – til ånden, som bor i de høje bjerge! – til ånden, som bor i de dybe havsvælg! til ånden, som puster sjælenes flammer i hvidbjørneslægten – i hvalernes yngel – i myggenes sværme – i menneskets lemmer – i øje og bryst – i øksen, som rammer – i pilen, som flyver med død i sin bråd!" –

"Giv agt!" – sagde de opmærksomme tilskuere til hinanden – "hans sjæl er nu borte – nu rejser den med hans *tornak* til den store ånd – til de høje bjerge eller til det svømmende isfjeld. Giv agt! Han rører sig igen – nu kommer alt hans sjæl tilbage."

"Jeg kommer! Jeg kommer!" – mumlede nu angakokken igen. – "Jeg har hentet den stærke – den mægtige sjæl. – Jeg har nedslugt hvidbjørnesjælen til den blege kvinde på sommertelt-briksen – den brænder – den flammer – den puster i mit bryst – jeg kæmper med den stærke – jeg kommer med den tvungne. – Jeg kommer og ånder! – Jeg ånder og blæser! – Jeg blæser og udpuster – hvidbjørnesjælen – i den sjælløses svælg" –

Så vidt var han kommet i sine besværgelser, da kaptajnen trådte ind i teltet med Knud Matros og med stor harme så disse optøjer. Han befalede straks den mumlende angakok at holde inde med sine fordømmelige kunster og øjeblikkelig forlade den syges telt; men angakokken lå i krampetrækninger, og fråden stod ham for munden. Han syntes ikke at høre til de almindeligste af disse gøglere, der let lader sig skræmme og tilstå deres bedrageri. Han lod til virkelig at befinde sig i en

mærkelig sjælstilstand af dyrisk-magnetisk natur, medens sygdom og vanvid blandede sig med hans forvirrede syner. Med et pludseligt hyl fo'r han nu op med stift opspilede øjne og kastede sig over den syge, som han pustede i ansigtet af al magt, medens han råbte: "Pauna! Aja ja!"

Kaptajnen trådte til for at rive ham bort; men i samme øjeblik slog den syge sine øjne op og så med et forfærdelsesskrig det vilde, afsindige ansigt med de opspilede øjne lige for sig; hun stødte ham bort med gru og foldede sine hænder mod sit bryst i en målløs bøn. Han ville atter styrte sig over hende; men nu greb kaptajnen ham kraftigt i den nøgne arm og kylede ham hen på gulvet, hvor han blev siddende stille med de opspilede øjne uden se-kraft og, som det syntes, endnu i en aldeles ubevidst tilstand. Kaptajnen tog hastigt en spand koldt vand, hvori angakokken havde spået, og hældede den over hans hoved og nøgne skuldre. Nu blinkede han med øjnene og fo'r op. Hans drømmetilstand var forbi; men han greb forbitret en lang kniv fra gulvet og fo'r som en rasende mod kaptajnen med et morderisk blik; dog i samme øjeblik fik han et kraftigt tryk for panden af kaptajnens faste kno og tumlede tilbage. Når der var fare på færde, veg altid kaptajnens heftighed for den besindigste ro, og han var lige så bekendt for sit uforfærdede mod, som for sin redelighed og nidkærhed. – "Er bjørnesjælen kommet i dig?" – spurgte han roligt, medens Knud Matros vristede den rasende kniven af hånden.

Den afvæbnede angakok greb hastigt sine klæder og fo'r mod udgangen af det åbne telt; men her vendte han sig om med et vildt, truende blik og råbte: "Pas på, stærke Sværdfisk! når du

hører det suse for dine øren engang, så synger sjælen i Kivsaliks pil – så flyver den i dit bryst og udsuger dit hjerteblod!"

"Det har ingen fare!" – svarede kaptajnen med samme rolighed som før, dog med streng alvor – "kender jeg mine brave grønlændere ret, vil de nok danse sådan en dans med dig, at du glemmer at komme igen."

Næppe var dette ord sagt, førend alle de kristne grønlændere forlod teltet, tilligemed de få af Kivsaliks venner, der endnu var blevet tilbage. Kort efter hørte man en sang udenfor, der tilkendegav, at man var i færd med den såkaldte "ballieren" eller dansende retspleje af den strenge slags, når man med skarpe spottesange dansede rundt om den skyldige og således ydmygede og tugtede ham langt føleligere, end ved nogen anden straf. At en angakok, som vil dræbe eller gøre ondt, ikke længere er angakok, men *illiseetsok* eller ond troldmand, og at denne falske angakok fortjente at *udtrommes* af menneskers samfund med sin egen tromme, var indholdet af kampsangen, som med kraft og iver udførtes af en øvet kampsanger, ledsaget af den forhånende tromme.

Den således straffede angakok rasede af forbitrelse; men da ethvert forsøg på at undvige straffen var frugtesløs og latter blandede sig med spottesangen over hans magtesløse anstrengelser, knækkedes modet så aldeles på ham, at han styrtede ned på sit ansigt og græd som et hårdt revset barn.

Kemek og hans følge så og hørte i nogen afstand på denne alvorlige leg, med vilde, truende miner, og dansen lod nu til at kunne få en blodig ende; men da trådte kaptajnen ud af teltet og råbte: "Hold nu op, børn! mens legen er god! Lad ham kun løbe, den stakkel!"

Dette skete også øjeblikkelig; men Kemek og hans frænder stod endnu truende i afstand. Imidlertid var der stimlet flere grønlændere til, for at more sig over spottedansen; de klyngede sig sammen i nærheden af Kemek i overlegen mængde, og ordene: "Hvalrossen! – Herrehunden! Manddræberen!" lød mumlende blandt dem.

"Isen er tynd!" – råbte Kemek nu, og på et øjeblik var han og hans hele flok som bortblæst.

4. kapitel

I teltet sad nu den stille, blege Arnarsak beroliget på sit leje og hørte med glædestrålende øjne, hvad kaptajnen meddelte hende af sine breve.

"Først og sidst er her hilsener til vor kære Arnarsak" – sagde den gamle og bladrede i den store pakke breve og papirer, han havde bragt med sig fra skibet – "i hvert brev fra det hele år og i mange optegnelser fra forrige tider, min kære broder her har sendt mig, nævner han dig og taler kærligt om dig. Han glæder sig over dit brev i fjor, og se! her er selv en lang skrivelse til dig."

"Aja! Det skal glæde Arnarsaks øjne og sjæl, når midnatssolen lyser ind til mig!" – sagde grønlænderinden og lagde sin kind mod brevet, som var det et kært barn, hun bøjede sig mod. – "Har du flere ord fra Pavias sjæl til mit øre?"

"Her står flere ord om dig, end jeg denne gang kan meddele dig" – svarede kaptajnen glad og bladrede i et lille håndskrift, der indeholdt brudstykker af den journal, Paul Egede siden lod trykke. – "Hvad han her har skrevet til vore landsmænds underretning om dit land og dit folk, skal du efterhånden få at

høre alt sammen. Nu skal du høre hvad jeg allerede har set om dig og lille Tullimak!"

"Nah-ah! Stakkels lille Tullimak!" – sukkede Arnarsak – "han var from og elskværdig og langt bedre end jeg; men derfor tog den kære Gud ham jo så tidligt til sig. Hvad skriver Pavia om lille Tullimak?"

Kaptajnen læste nu broderens optegnelse om, hvorledes den halvvoksne grønlandske dreng, Tullimak, og den lille grønlandske pige, Arnarsak, som han begge havde døbt, den 4de august 1740 var fulgt med ham fra Grønland, hvad de havde fortalt ham af deres folks sagn om sol og måne, og det dybe indtryk, synet af det store hav og Guds store visdom i naturen havde gjort på dem.

"Ak! Det er mig som jeg nu igen stod hos Pavia på det store skib" – udbrød Arnarsak – "det gyngede som et drivtræspån med os på vandbjergene. Jeg ser endnu, hvor dejligt solen gjorde de hvide skibsvinger røde og lyste på Pavias ansigt i midnatsstunden. Og siden har solen dog i 35 somre, som denne, rullet rundt om havet og bjergene i vore lyse nætter."

Egede læste, hvad broderen havde skrevet om sine små grønlænderes spøgefulde og kløgtige bemærkninger og hvorledes Arnarsak kun gav agt på skipperens ansigt, når havet var uroligt, og ikke ville være bange før han blev det.

"Den kære Pavia!" – sagde Arnarsak og smilede – "er de små ord fra barnemunden ikke endnu faldet ud af hans sjæl?"

"Han har bevaret mange af dine ord, kære Arnarsak!" – svarede kaptajnen – "og de vil måske glæde mennesker endnu, når vi alle er døde og borte. Se! her beskriver han jeres glæde, da I så Norge, og anfører den fromme, barnlige bøn, hvormed I for

menighedens øjne i den lille norske kirke takkede Gud, fordi han havde ført jer til det land, hvorfra I havde fået kundskab om ham." Han læste, hvad der stod. Arnarsak foldede sine hænder, og der kom tårer i hendes øjne, medens hendes læber bevægede sig og hun sagte gentog de samme ord, hvormed hun dengang, som barn, havde takket Gud med så rørt et hjerte.

"Bliv ved, bliv ved, kære gode!" – sagde hun glad og klappede den gamle mands hånd – "ved hvert ord, den kære Pavia har taget fra vore læber og gemt i sin sjæl, bliver jeg til et lyksaligt barn igen, og Tullimak bliver levende, og Pavia står for os, og jeg ser hans sommermilde ansigt, når hans øre lyttede til vort tungemål, som ingen forstod uden han og Vorherre i Himlen."

Kaptajnen læste nu om deres glæde over, at de med den fremmede menighed i "de skæggedes land" kunne synge salmen: "Mit håb og trøst" på deres eget sprog – og hvorledes de havde glædet sig ved synet af de store gran- og fyrreskove, som de nu så virkelig voksede på landet og ikke i havet, som deres landsmænd sluttede af drivtræet, der opskylledes til dem.

"Ak ja! Vi havde børnenes forstand med vort folk" – sagde Arnarsak – "men den vise Gud var god imod os, at han lod vore øjne se alle de underværker under solen og al den herlighed i de fremmedes verden."

"Men I så dog, hvad der endnu mere glædede jer" – vedblev kaptajnen og læste om deres ankomst til Danmark og "deres målløse forbavselse og henrykkelse ved indsejlingen i Sundet, ved synet af landet og det majestætiske Kronborg, de dejlige, grønne bøgeskove, marker og enge og – hvad der overgik alt – de utallige, store skibe, som var under sejl og krydsede mellem hinanden."

"Aja! Aja! O! Danmark! Du dejlighedens land!" – udbrød Arnarsak, og tårerne løb ned ad hendes kinder. – "Men her er også en dejligheds verden" – tilføjede hun og pegede ud over fjorden, hvis isbjerge nu funklede som uhyre guldslotte i aftensolglansen.

Egede ville nu rulle det lille håndskrift sammen; men Arnarsak spurgte om København og om den gode konge og dronning, og om der intet stod om dem i brevene. Kaptajnen så efter i brevene, hvor der også stod adskilligt om kong Christian den Syvende og hans ulykkelige dronning, som for tre år siden havde forladt Danmark; men snart mærkede han, at det var kongen og dronningen for 35 år siden, Arnarsak tænkte på, og han læste, hvad han fandt i sin broders journal om Arnarsak og hendes unge landsmænds fremstilling ved Christian den Sjettes hof, hvor disse naturbørns adfærd og tale stod i så elskværdig modsætning til den fine verdens vedtægter og hofskikkene.

"De fornemme medmennesker var kærlige mod os" – sagde Arnarsak – "deres ansigter måtte vel smile, når vi kom og gik, uden at bøje os og dukke, som de fremmede, men lod dem kun sige, at vi ønskede at se dem i Himlen. Vore øjne lo også, når vi så hvorledes de viste hinanden ære med kroppen; men de var gode mod os alle sammen, og vi mente det også godt med deres sjæle."

"Ét sted endnu må jeg dog læse for dig, siden disse erindringer glæder dig!" sagde kaptajnen – og Arnarsak hørte med allerstørst glæde den kære Pavias optegnelse om hendes sygdom og hendes bøn til Gud om at lade hende leve og komme til sit land igen, for at lære hendes folk at kende ham og hans søn og blive salige med hende. Arnarsaks naive bøn til Gud lød

ordret således: "Du er dog jo vis på mig, og det haster ikke. Du kan få mig en anden gang, når jeg ringe menneske først har udrettet din vilje hos mine egne medmennesker."

"Den bøn fløj ikke den kære Gud i Himlen uhørt forbi fra min barnetunge!" – udbrød Arnarsak og trykkede de foldede hænder mod sit bryst. – Men nu afbrødes kaptajnen i sin læsning ved lyden af et mildt, klangfuldt udråb i teltets dunkle baggrund, som røbede den inderligste deltagelse, og han så to skikkelser, som han ikke før havde bemærket, men som nu havde tændt en lampe, ved hvilken de beredte deres spise. "Har du fremmede? Arnarsak!" – spurgte han og pakkede sine papirer sammen.

"To medmenneskesjæle nord fra har flyttet deres lampe til mit sommertelt" – svarede hun. – "De leder i deres fordunkelse efter en stor angakok, den ene vil have set i drømmenes land i skikkelse af hans skytsengel eller *tornak*, som vi siger. Han tror, der er syn i mine øjne for slige hemmeligheder, og måske er der dagning i hans tåge."

"Hvad hører jeg, Arnarsak!" – udbrød kaptajnen forbavset – "kan du se andet end galskab og fordømt løgn i slige drømme? Andet så hverken min salig fader eller min broder deri."

"Din moders søn, vor kære Pavia, har lært mig at se på alt med de indvendige øjne, kære gode!" – sagde Arnarsak med mild stemme og klappede kaptajnens hånd, som han i sin heftighed havde knuget om brevpakken. – "Pavia blev selv stundom ordløs ved angakokkernes tale; men han rystede mildt med sit hoved, og det klang i hans øren som børnenes sang. Den sande Gud i Himlen vredes vist ej heller, når vi skimter glimt fra hans ansigts glans i mit folks mørke tid. Vi var

uvidende børn; men vi så dog sjæl i alle ting, og selv de vejløse sjæle legede som børn for vore øjne i de dejlige nordlys."

"Der hænger dog noget af den gamle overtro ved dig endnu, Arnarsak!" – sagde kaptajnen advarende – "ligesom ved dit navn, du ikke ville ombytte med et kristeligt. Du så jo nylig selv med afsky, hvad disse angakokkers galskab fører til."

"Selv den rasende så dog stundom mere, *end hvad ikke var*" – svarede Arnarsak, der endnu med sine landsmænd ingen anden benævnelse havde for begrebet om *løgn* – "men nu krymper hans sjæl sig på sotbriks, og hans indvortes øjnes syn er fordunklet af onde drømmes tåger. Den gamle mand der ved lampen er også angakok; men i hans sjæl brænder en stor lampe i hans mørke tid. Det var ham, der holdt fast på min sjæl, da solen sidst gjorde nætterne klare, og da den forvildede Kivsalik med sine frænder løftede harpuner mod mit hoved nord på, fordi min tunge sang om den store Tornarsuks forgængelighed."

"Ham, der frelste dig i fjor fra at blive spiddet som heks?" – spurgte kaptajnen opmærksomt – "altså denne Djævelens skikkelige profet nord på, som vi kalder ham – den gamle Elik, som hverken min fader eller broder kunne omvende?"

"Ja – den høje Tornarsuks Tunge kalder mine medmennesker ham derovre" – svarede Arnarsak – "og se! ved lyden af det navn løfter han sit hoved. Den store ånd, vi før kaldte Tornarsuk" – fortsatte hun – "var vist heller ikke den onde Djævel: Han var streng og hård og forfærdelig, men stor og høj og velgørende tillige, som det store hav, som solen og den klare måne, som ilden og den høje luft med sne og skyer og med de herlige stjerner."

"Ja så! Nu begynder jeg at forstå dig" – sagde kaptajnen – "det har altså vel været den hele verden og det hele liv, der rører sig i *den*, I har tilbedt som den sande gud. Denne afgud har altså været det samme for jer, som de fordømte afguder til hobe for andre hedninger: Livets skaber, opholder og ødelægger i én person – den algode og den onde tillige, Vorherre og Djævelen, kørt sammen – ja, således må Gud vel se ud i de gale hoveder, der ingen anden gud kender i verden, end denne verden selv med dens begær og forgængelige herlighed. Men har I gjort naturen og alverden selv til jeres gud" – fortsatte han ivrigere – "så har dog nok min broder haft ret: For så var jeres gud jo denne verdens fyrste selv, og husker jeg ikke fejl, så kaldes netop Djævelen således i den hellige skrift. Men det er en sag, vi må spørge de lærde om" – tilføjede han roligere, idet han søgte at bekæmpe sin heftighed – "så meget er dog nok vist, at det væmmelige uhyre, de dumme angakokker beskriver som denne naturafguds moder eller oldemoder, og som de intet navn har på, umuligt kan være andet, end et ondt væsen og i virkeligheden hvad vi kalder Djævelens oldemoder."

"Også deri er der måske dagning i tågen" – svarede Arnarsak. Men nu afbrødes deres samtale af den gamle Elik, som havde lyttet opmærksomt på deres ord. Med sin tromme og den lille stav i hånden trådte han frem med stille højtidelighed og gjorde mine til at ville istemme en af sine religiøse hedningesange.

"Ingen gøglerier her, gamle Elik! så længe jeg er til stede!" – sagde kaptajnen strengt og rejste sig heftigt – "vil Arnarsak tillade dig at øve dine kunster her eller synge dine gale sange for kristne øren, så må hun selv forsvare det, om hun kan, for Gud og sin samvittighed og for vor gode præst; men jeg sætter ikke

min fod i hendes telt, så længe her tåles sligt fordømt hedenskab."

Elik blev stående med rolig alvor, uden at forandre en mine i sit højtidelige ansigt; men han gav ingen lyd på trommen, og der kom intet ord over hans fast sammenklemte læber.

"Jeg forstår dig" – fortsatte kaptajnen med dæmpet harme. – "Du er gæst her, som jeg, og vil jeg ikke høre på din sang, kan jeg gå!" Med disse ord gik han hastigt ud af teltet, og Arnarsak så med et vemodigt blik efter ham. Gamle Elik bøjede sit hoved tavs, som en sørgende. Han trådte tilbage og slukkede den lampe, han nylig havde tændt, hvorpå han gjorde mine til også at forlade teltet.

"Lad din fod ikke være fra mit gulv, så længe din sjæl finder hvile ved min lampe!" – sagde Arnarsak venligt til oldingen. "Han er elskværdig, den gamle Sværdfisk, som vore medmennesker kalder ham; men hans sjæl flyver til hans kind og hans tunge mæler skarpe ord, når han ser angakokkernes tromme."

"Elik elsker også den gamle Pellés' søn og den glade Pavias broder; men ingen af dem kunne gøre min *tornak* ordløs" – sagde den gamle og løftede sit hoved. – "Jeg har set Pellés' ansigt lyse; jeg har hørt hans og Pavias taler. De talte stærke ord om deres gud; men deres tunger kunne dog ikke kalde den stormvind frem, som skal bortrive Tornarsuk med hans høje sommertelts lampe."

"Bliv hos mig! og deres ord skal komme tilbage! de skal tale til din *tornak* med vore mødres tunge! Det skal klinge dig som sang fra vore stamfædres moder og fra den høje Tornarsuks sjæl, når den ånder mildt og kærligt i sommerluften! Bliv hos mig, gamle

Elik! og Pellés' søn skal komme tilbage og se på dig med Pavias glade sjæl i sit øje!"

"Elik tøver gerne hos dig og hører dine ord! Elik elsker også Pavias moders søn!" – sagde den gamle og trådte nærmere til Arnarsaks leje, medens lampen, han havde slukket, atter opblussede under et glad aja-udbrud i teltets baggrund. "Min fod stod dér på fjeldet, da skibet gled herfra med gamle Pellés" – fortsatte Elik. "De, som nu er gamle, var den dag unge med Elik; de græd, som moderløse børn, der gemmes i stendyssen hos den døde moder. Der randt også vand på mine kinder, da jeg så det. Mine øjne så også drivtrækassen på det store skib, hvor Pellés' lille kone lå død – hun, som de alle kaldte moder. – Hendes hånd havde klappet vore små børns kinder og puttet mad i de syges mund og holdt de døendes hoveder oprejst. Det var hendes søn, der nys så med vrede øjne på Elik og vendte sig bort med de fortørnedes hast. Men Elik elsker også Pavias broder og den døde kvindes søn, når han vender mig ryggen."

Nu nærmede også Naja sig Arnarsaks leje. Hun holdt hænderne for sit bryst og nikkede: "Elik har sagt mig, hvad der var (dvs. sandhed)" – sagde hun – "i hvert af dine øjne skinner en lys *tornak*, og du har en sjæl i hvert ledemod. Når jeg hører din røst, klinger der sommersange i min sjæl, selv når du taler med de fremmedes tunge. Lad mig blive hos dig, Arnarsak, til jeg har lært hvad den glade Pavia lærte dig om den store herre i Himlen!"

"Hvil jer i mit telt og vederkvæg jer ved min lampe!" sagde Arnarsak og klappede Najas brune kind, som havde hældet sig mod hendes bryst – "sid hos mig, medens dag og nat nu har sollys! Og jeg skal vise jer den kræfternes mester, I leder efter –

han, hvis skikkelse Elik så i drømmenes land og som kan løse alle Tornarsuks gåder!"

5. kapitel

Medens Arnarsak følte sig nu opmuntret igen ved det kære brev, hvis fuldstændige indhold hun dog gemte til den lyse nat, og medens de nye gæster med så kærlig tillid sluttede sig til hende, var kaptajnen med heftige skridt gået bort fra hendes telt. Solen havde nået sit laveste standpunkt den dag; den glødede stille uden stråler i vesten og begyndte sin forunderlige polarsommer-gang mod nord og øst i horisonten, som en gloende ildkugle, for atter om morgenen at opløfte sig i hele sin majestætiske stråleglans over snebjergene. Kaptajnen stod stille på fjeldstien og tabte sig i beskuelsen af den mageløse pragt. Det opløftende syn havde bevæget hans sind. Han fortrød sin heftighed mod den gamle Elik og at han ikke havde sagt Arnarsak farvel eller vist hende, hvad han havde medbragt og hvad der dog allermest ville have glædet hende – det lille portræt af Paul Egede, der var ham tilsendt. Han gjorde en bevægelse, som for at vende tilbage, men gik dog videre ned ad den glatte fjeldsti, hvor den optøede sne hist og her havde dannet små bække. Gamle Knud Matros hinkede ham nu med megen iver til hjælp og rakte ham sin arm med en mere end almindelig stiv holdning. Han var i førstningen usædvanlig ordknap og ytrede sig noget afbrudt. "Bandsat smattet, hr. kaptajn!" – brummede han kun engang imellem, når han gled eller vaklede på sit træben. – "Et fordømt galt land!" – tilføjede han nu – "sne ved midsommer – lys dag, når kristne folk har nat!"

"Tag til takke med landet, som Vorherre har skabt det, Knud!" – svarede kaptajnen – "men du går, som om du var træt – hvor har du været?"

"På skibet, hr. kaptajn! Hilst på gamle kammerater – præket lidt kristendom på vejen for en vantro grønlænder – en af dem, der vil slå deres svineøjede konge ihjel."

"Deres omvendelse skulle du lade præsten om, Knud! – men hvordan går du dog?"

"Bandsat smattet, hr. kaptajn! Hold kun fast ved mig! Jeg er sikker. – Et svært kapitel for resten – det om Helvede og den evige fordømmelse, hr. kaptajn! Og om hævnen, som hører Vorherre til. – Hans søn må være uendelig god – siger de tåbelige hedninger – men faderen af et fortrædeligt gemyt – ret et dumt folk, hr. kaptajn! – forbandet smattet!"

"Slip hellere min arm, Knud! du er jo nær ved at rive mig ned af fjeldet. Du har vel drukket velkomst med kammeraterne, skal vi se."

"Brave kammerater, hr. kaptajn! Honnette sjæle – kristelige gemytter – men disse hedninger – og deres nøgne heksemestre, som vil hente bjørnesjæle fra månen til de gamle piger – stikke kristelige kaptajner ihjel – lad mig få fat i dem! – Kapitlet om Helvede skal ingen sætte mig i! – smattet, hr. kaptajn!"

"Skam dig, Knud! Du har været på svir igen."

"Vi er alle mennesker, hr. kaptajn!" – brummede Knud – "og Guds gaver må sagtens være stærkere end al vor dyd; men derfor skulle dog ingen kristen kateket være til spot for hedningerne og til forhånelse for deres afkom. – Se mig engang til de ugudelige unger!" – Med disse ord pegede han på en flok

grønlandske drenge, som med latter og sang efterlignede de ældres "ballieren" eller sangkampe, idet de dansede rundt om to halvvoksne drenge, der med deres folks medfødte smidighed og de pudsigste bevægelser efterabede en trætte mellem to berusede mænd med alle de ejendommelige særegenheder, de med usigelig morskab havde opfattet efter de fremmede matroser.

"Børnenes spøg er uskyldig" – sagde kaptajnen og nikkede til dem – "vore drukkenbolte kunne have godt af at se på dem. Se nu til, du kommer hjem og i din seng, Knud!" – De var kommet ned af det stejle fjeld og i nærheden af præstens bolig, hvor kaptajnen gik ind.

"Bandsat smattet!" – mumlede Knud og gik med så megen gravitet som muligt forbi de legende drenge, som således var inde i deres leg, at de slet ikke havde bemærket hans tilstand.

Auna! Kauna!

– sang de og pegede svinglende mod nord og syd –

Så sejler skibet –
Så sejler fremmed mand:
Højt op mod norden,
Langt ned mod syden –
Ho! Ho! Ho! Hoho ho-j!

Dette omkvæd var det sædvanlige forundringsudråb.

Pauna! Sauna!

– vedblev de og pegede mod øst og vest –

Så svingler skibet –
Så svingler fremmed mand –
Langt hen mod østen –
Langt hen mod vesten –
Ho! Ho! Ho! Hoho ho-j!

Kablunakkernes snevand,
Det galgørende vand
Har gjort fremmed mand til skib,
Og så sejler manden –
Og så sejler skibet –
Det sejler over land
Til alle verdenshjørner –
Auna! Kauna!
Pauna! Sauna!
Ho! Ho! Ho! Hoho ho-j!

Under en umådelig latter gentoges dette omkvæd, medens især den ene af drengene, der stod i midten, spillede den drukne mands rolle fortræffeligt. Det var den indfødte katekets søn.

"Jo, vi skal sejle jer! Vi skal hohoheie jer!" – brummede nogle barske, lallende stemmer i nærheden. Det var tre af de nysankomne matroser fra skibet, som var stærkt berusede, og hvoraf især de to ret havde glubske, bøddelagtige ansigter. De syntes i højeste grad forbitrede over de grønlandske drenges leg, som de troede skulle gælde dem personligt.

"Skal vi hænge dem? De hundehvalpe!" – brummede den ene.

"Det er kun halve mennesker" – mumlede den anden – "de kommer jo til verden med satansmærket over krydset." Herved

mente han den lille blå plet, hvormed de grønlandske børn fødes, og som efterhånden, som de vokser, udbreder sig over deres hele legeme og anses for at give dem den brunlige farve, medens de ved fødslen for resten er lige så hvide som europæernes børn.

"En satans yngel!" – vedblev den drukne matros med det glubskeste ansigt. – "De kan rende som kattekillinger. – Grib mig ham i midten! – den hvalp skal aldrig mere holde folk for nar!"

Børnene fortsatte med den største glæde deres leg og mærkede slet ikke til den fare, der truede dem.

I præstens dagligstue sad imidlertid kaptajn Egede ved bordet og bladede i den store mængde aviser og breve, hvormed det var overlæsset. Der lå desuden en del nye, uopskårne bøger, tilligemed en bunke noder, en violin og en fløjte. Ved kaptajnens side sad en ung, temmelig høj og noget fyldig mand på hen ved 30 år med lysebrunt hår og et sandt Johannes-ansigt, hvori den inderligste mildhed, kærlighed og godmodighed, dog med et anstrøg af spøgefuldt lune, var fremtrædende. Han bar en mørkebrun frakke, og skønt han var i sin dagligdags husdragt, så han dog næsten pyntelig ud, med de blanke knæspænder, nedenfor de korte benklæder, og de snehvide strømper, der sås imellem dem og støvlerne. Hans smukke, ædle skikkelse var påfaldende, selv når han, som nu, sad halvt begravet mellem bøger og avisdynger; men når han opløftede hoved og øjne, glemte man alt andet for den usigelige elskelighed i blik og udtryk. Denne mand var *Hans Egede Saabye*, en dattersøn af den store grønlandske apostel, *Hans Egede*, og

den højhjertede *Gjertrud Rask*. Bedsteforældrenes ånd syntes at hvile over ham, som næsten over hele denne mærkelige slægt. I de fem år, han havde opholdt sig i Grønland, som ordineret missionær, havde han i høj grad vundet indvånernes hengivenhed. Alle børn holdt usigelig af ham, og det barnlige folk, han her levede iblandt, følte sig næsten vidunderlig tiltrukket af hans hele elskværdige personlighed.

Kaptajnen havde meddelt ham, hvad der var hændt med den rasende angakok og hvad Knud Matros havde ytret om de fremmede grønlændere. Det hus, præsten havde overladt disse fremmede, lå en kvart mil fra de døbte grønlænderes boliger; men de kom næsten daglig til ham, dog uden at tale om deres forsæt, der imidlertid var rygtedes og ikke heller var præsten ubekendt. De var for mandstærke til at deres forehavende kunne hindres ved magt, hvilket desuden her ville være højst misligt. Den gamle frændehævn misbilligedes ingenlunde selv af de fleste døbte grønlændere, og navnet "faderhævneren", hvormed allerede Kunnuk benævntes, var et hædersnavn. Blandt disse naturmennesker er den almindelige retsfølelse den eneste lov, og den er for det meste tilstrækkelig. I dette sjældnere og vanskeligere tilfælde, som blandt to store slægter kunne fremkalde en lang række af blodhævns-optrin, havde missionæren fundet det klogest at virke så meget som muligt på disse farlige fremmedes vilje og sind og blot give dem lejlighed til at opsætte, hvad dog kun en aldeles forandret tænkemåde kunne bevæge dem til at opgive.

Kaptajnen havde billiget sin søstersøns klare anskuelse af denne sag, og nu var de midt inde i deres gensidige meddelelse af brevene fra fædrelandet og det hele forbigangne års

avisefterretninger, som de her først modtog på den eneste postdag i hele året, når skibet var kommet. De private familie-nyheder var denne gang usædvanlig glædelige. Efter at have omtalt deres noget forskellige forventninger om det guldbergske ministerium, der, uagtet sit tilbagegangs-system, lovede dem en ny udviklingsperiode for dansk sprog, videnskabelighed og kunst, kastede de nu fra deres afsondrede verden et forskende og deltagende blik ud over menneskeslægtens store anliggender og hvad der siden forrige sommer lod til at bevæge sig i alle de dannede folkeslags liv.

Kaptajnen var en ivrig fædrelandsven; men hans verdenshelt var Preussens Frederik den Anden, og han syntes nu kun at have øje og øre for, hvad der angik denne tidsalderens største heros, hvis navn han ikke havde set på prent i et helt år. Da skibet forrige sommer bragte underretning om Polens fortsatte deling, havde han vel billiget sin søstersøns menneskekærlige sorg og retfærdige harme over dette ulykkelige folks mishandling; nu kunne han dog ikke for polakkernes skyld ønske Catharina den 2. mindre lykke mod tyrkerne, som for ham var kristenhedens fælles fjender. Ludvig den Femtendes død og Frankrigs håb til Ludvig den Sekstendes bestræbelser såvel som de første løsrivelsesbevægelser i Nordamerika gav nu anledning til en meningsstrid om folk og stater mellem den ældre og yngre mand, hvori, uagtet deres fjerne afsondring fra tidsåndens store skuepladser, den ældre og nyere tids ideer umiskendeligt afspejlede sig, men uden den lidenskabens uro, der ofte omtåger den nærmere beskuers blik, medens de begge, i egedernes religiøse ånd, med glad håb overlod løsningen af alle tidsåndens gåder til den evige verdensregering.

Deres samtale var nogle gange blevet afbrudt ved latter og tummel af de udenfor legende drenge. Nu hørte de også en del larm, som af berusede mennesker. Den dag, skibet var kommet, var sligt dog ikke usædvanligt, og man lod sig ikke videre forstyrre derved. En af de nysankomne bøger fængslede især præstens opmærksomhed; det var første del af Tyge Rothes "*Christendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa*", der tillige med anden del af Schyttes "*Staternes indvortes Regering*" var sendt ham, som det foregående års vigtigste videnskabelige værker.

Missionærens bolig, der tillige tjente til kirke, var temmelig rummelig og til dels indrettet på europæisk vis. Her var således et særskilt køkken, der adskiltes fra præstens dagligstue ved et lille pigekammer. Under mændenes politiske samtale sad i dette lille kammer en ung kone i europæisk dragt med to diende børn ved sit bryst og et halvopskåret boghæfte i den venstre hånd. Med de smukke, blottede arme og den højre hånd holdt hun omhyggeligt fast på børnene, medens hendes brune, ildfulde øjne skiftevis dvælede på dem og på bogen. Når man så den koleriske ild i de mørke, glimrende øjne, den varme hudfarve og de kulsorte, krøllede hår, der ringlede sig om hals og nakke, skulle man tro, man her så en spanierinde, og denne formodning ville måske bestyrkes ved synet af en lille, gammeldags lut, der lå på en stol ved hendes side; men hørte man hende så nynne og kæle for børnene eller læse højt i bogen, som hun ofte gjorde, ville man straks høre, at kun en indfødt dansk kvinde således kunne tilegne sig det danske sprogs natur og poesi. Det sted, hun nu med smuk og livlig betoning læste i den opslagne bog, var det velbekendte:

Et egern, som leger
I toppen af eger –
En raslen forfører
Den dristige jæger.
Han standser og kiger,
Til byttet sig sniger
Og løfter sit spyd,
Og svulmende stiger
Hans hjerte af fryd.

Men nu afbrød omsorgen for børnene hendes livlige opmærksomhed for den nye bog. Det ene, som sov, lagde hun hen på en grønlandsk sovebriks; med det andet, som var uroligt og som havde et aldeles grønlandsk, men dog nydeligt lille ansigt, gik hun lullende op og ned i kammeret.

Denne omhyggelige, unge moder og livlige læserinde var missionæren Saabyes hustru, *Vibecke Margrethe Thye*, en præstedatter fra Sjælland, som for fem år siden var fulgt til Grønland med Saabye og her ligeledes med stor kærlighed og opofrelse tog sig af folket. Hendes kærlighed til musik og poesi, som han delte og nærede, bidrog meget til at forskønne deres daglige liv i denne afsondrede og strenge del af verden. Denne gang havde skibet bragt hende begyndelsen af en oversættelse af Grandison, en stor oversat roman, Thecla, i 3 dele, nogle af Marmontels moralske fortællinger og Gesners idyller. Med Holberg og en del af Ewalds tidligere arbejder var hun fortrolig; men i dag var det dog første gang, hun følte sig rigtigt grebet og med begejstring tiltalt af den danske poesi ved bekendtskabet med Ewalds "Balders Død," der forrige år var udkommet i ellevte stykke af "Forsøg til skjønne Videnskaber." – Hun følte

sig uimodståelig draget af den nye bog og sad snart igen ved den. Hun læste slutningen af den livlige sang om bjørnejægeren:

Hvor er han den grumme?
Hvo hørte ham brumme?
Han tier og rører
Kun grenene svagt.
En raslen forfører
Den dristige jæger;
Og det, som han hører,
Er bladenes lyd,
Som vinden bevæger.

Men nu syntes hun i den virkelige verden at høre en brummen, som af vrede bjørne – og studsede. I køkkenet havde hun hørt en besynderlig larm. Hun lagde hurtigt det andet barn på briksen og trådte derud. Ved ildstedet stod en lille grønlænder, der gjorde tjeneste som huskarl. Han stod skælvende og målløs af skræk; og i karlekammeret bag ved køkkenet, hvortil døren var lukket på klem, hørtes en underlig tumlen og en dæmpet, rallende lyd, som af en døende.

"Hvad var det?" – spurgte den unge kone, og blodet forlod hendes blussende kinder.

"Kablunakkerne slår ihjel – gale kablunakker kvæle katekets dreng" – stammede den forfærdede grønlænder og pegede på døren til karlekammeret.

Der var kun få skridt til dagligstuen, hvor præsten og kaptajnen var til stede; men hun hørte atter den skrækkelige rallen, blandet med en mumlen af eder og rå stemmer. Uden et øjebliks betænkning fo'r den unge kone med begge hænder mod

den tilklemte dør, som der ingen lås var til; men den blev holdt fast til indenfor. "Hjælp mig døren op!" – råbte hun til grønlænderen. Ved begges forenede kræfter fo'r døren op, idet den stærkt berusede matros, der holdt på den, tumlede baglæns om. Den forfærdede grønlænder var veget tilbage og forblev målløs af gru. Den unge kone stod ene blandt de rasende. Med de udbredte arme bortstødte hun to andre ravende mennesker fra en halvvoksen grønlandsk dreng, de havde under sig. Det var den indfødte katekets søn, den dreng, der bedst havde efterlignet en drukken matros, og som nu lå, sortblå i ansigtet, med udspilede øjne og med halsklædet fast sammensnøret om struben. – Der fo'r en kniv i hendes arm; men hendes hele sjæl var i en sådan spænding, at ingen legemlig smerte i dette øjeblik var hende følelig. Hun befriede drengen øjeblikkelig fra det kvælende halsklæde; hun rejste ham op og mødte hans vilde bødler med et blik, der syntes mægtigere end alle våben. Man siger, de vildeste dyr kunne skræmmes af et menneskeblik; det vilde dyr i mennesket må kunne tæmmes ved samme magt af en høj og ædel natur. Som brummende bjørne, der har set en ild eller et dem fremmed, mægtigere væsen, ravede de berusede matroser ud af døren, den ene med en blodig kniv i hånden, medens den unge kone med blødende arm trykkede den halvkvalte dreng til sit bryst og snart havde den glæde at se livet vende tilbage i hans øjne og den naturlige farve til hans kinder.

6. kapitel

Omtrent en time efter denne rystende begivenhed sad den unge præstekone, med den frelste grønlænderdreng ved siden og begge de spæde børn i skødet, inde i dagligstuen hos sin

mand, uden at have talt et ord om, hvad der var hændt. Den halvvoksne dreng stod stille og syntes ret fornøjet med en stor skibstvebak i hver hånd, hvormed han gjorde sig til gode efter skrækken; men han lo og spøgte dog ikke, som han plejede. Som grønlænder-kateketens søn havde han så godt som hjemme i præstens hus.

Det var sildigt. Kaptajnen var gået, og man havde sluttet den sædvanlige aften-andagt, hvorved også nogle af de fremmede nord fra havde været til stede. Præsten kunne nu ikke løsrive sig fra brevene, aviserne og bøgerne i den smukke, soloplyste sommeraften. De nye musikskatte, han havde fået med skibet, måtte han nu dog kigge i. Nogle musiknumre af Sartis "Deucalion og Pyrrha" og Salieris "Armida" måtte også foreløbig klimpres på violinen. Han følte sig ret inderlig glad i al den rigdom, og Vibecke ville ikke forstyrre hans glæde. Hun så vel noget angrebet ud; men han mærkede det ikke. Snart havde også hendes glæde over den frelste drengs spiselyst og de små børns lyksalighed, såvel som tanken om den nye, herlige bog, der lå opslået på bordet, udslettet ethvert spor af uro og spænding i hendes ildfulde øjne. Det største af de spæde børn var hendes egen førstefødte søn; det mindste var et moderløst, grønlandsk barn, som hun havde reddet fra at hungre ihjel eller blive levende begravet i stendyssen med den døde moder – en af de skrækkeligste skikke, som nøden og manglen på et næringsmiddel, der kan erstatte modermælken, her alene har kunnet fremkalde, hvor kærligheden til børn måske selv er større, end hos noget andet folk.

Præsten greb nu fløjten og kunne ikke modstå lysten til at høre et af de smukkeste musiknumre, han havde prøvet. Den

unge præstekone bevægede foden sagte efter takten, medens hun med glæde betragtede sin førstefødte. Hun lagde ham med et moderligt kys i den hjemmegjorte drivtræsvugge, hvor han straks sov roligt. Nu kyssede og kælede hun med det spæde grønlandske barn, der med sin musik nødte præsten til at lægge fløjten fra sig.

Han så atter i sine aviser og breve. "Hør, Vibecke! Glædeligt nyt!" – udbrød han – "vor brave dr. Berger er befriet fra sin forvisning i Ålborg og er blevet professor i Kiel."

"Gud ske lov!" – sagde Vibecke glad – "så har man dog gjort nogen uret god igen efter den skrækkelige dommedag, der fulgte 17. januar-tragedien derhjemme. Det skal du se din morbroder Paul har udrettet hos Guldberg."

"Vel muligt!" – svarede Saaby. – "Han frygter ikke for at tale retfærdighedens og fortjenestens sag hos de mægtige. Også for vore kære grønlændere er han utrættelig; og de skønner på det. Du skulle have hørt, hvor navnet "Pavia" lød her fra alles læber ved skibets landing. Kunne jeg engang efterlade mig et sådant eftermæle her, skulle jeg aldrig ønske mig nogen større lykke i verden."

"Du har, Gud ske tak, slægtens velsignelse med dig" – sagde Vibecke og betragtede hans smukke ansigt med glæde. – "Jeg har i dag besøgt de unge, lykkelige ægtefolk ved fjorden, som du vovede livet for. De sang aja-sange om deres "stærke lille præst", som kunne kaste Frederik Hvidbjørn til gulvs og som ingen kniv eller bøsse kunne skade. Jeg glemmer aldrig den brudevielse."

"Det var første gang, jeg rigtig takkede Gud for min legemsstyrke" – sagde præsten – "dog slige overfald hører, Gud ske lov, til undtagelserne her blandt dette godmodige folk. Jeg

burde måske også have opsat vielsen til vi havde den urimelige faders samtykke. Måtte vore egne gode landsmænd nu kun ikke gøre os skam! Jeg har i aften hørt larm her udenfor som af berusede. Morbroder Niels vil erkyndige sig om, hvem det var. Der skal denne gang være nogle vilde krabater med skibet. Dem må vi se, vi får sendt bort!"

"Det kunne vel være klogest, men i stilhed, kære sjæl! Du ved, hvor misligt det er, når uorden fra vore landsmænds side rygtes – og vor gode kaptajn er hidsig. Du kan da også blive heftig – ligesom jeg, hvor from du er." Med disse ord skjulte hun hastigt sin sårede arm, hvorpå blodet havde gennemtrængt det tykke håndklæde, hun havde svøbt om. – "Du er søvnig, min dreng, kom!" Dermed fik hun kateketens søn, der nu var færdig med sine tvebakker, lagt til ro på en konfirmandbænk og satte et par stole for. Derpå afklædte hun det lille grønlandske barn, der legede i hendes skød. "Nej, se! hvor nydeligt!" – udbrød hun og kyssede det i nakken. – "Den lille blå plet over krydset begynder at vokse. Den var først som en af de forrige tiskillinger. Inden året er omme, har den vist overskygget hele den lille hvide krop. Det er dog en forunderlig egenhed med deres farve."

Præsten havde tabt aviserne af hånden og fordybet sig i beskuelsen af den smukke, kærlige plejemoder. "Du kære, velsignede sjæl!" – udbrød han og sprang op – "du elsker den pusling lige så højt som din egen. Havde du ikke lagt ham til dit bryst, havde han nu ligget hos den døde moder i gravdyssen. Vil Gud, skal grønlænderne engang nævne dit navn med samme taknemmelighed, som min bedstemoders."

"Ak, nej!" – svarede den unge kone og rødmede – "der var kun én Gertrud Rask i verden."

"Uden hende havde måske aldrig min herlige bedstefader holdt modet oprejst og sat det store værk igennem" – sagde Saabye – "og uden dig" – tilføjede han med et muntert smil – "spillede jeg næppe så smukt på fløjte her i den mørke tid."

"Den rigtig mørke tid har vi dog ikke set" – sagde Vibecke – "jeg tænker på den skrækkelige tid her i små-koppepesten; men da stod din bedstefader og Gertrud Rask her som lyse engle blandt de døende og de forladte børn, og hun døde jo først glad, da hun så sin kære Paul her indviet til at sørge for de sjæle, hun forlod."

Som nu Saabye og hans kone således talte sammen, og det europæiske ur, trods den vedvarende aftenrøde, mindede dem om, at det var over den almindelige sovetid, stod en af de fremmede grønlændere, som den aften havde været til stede ved bønnen, ubemærket ved døren, og da præstekonen fik øje på ham, fo'r der en uvilkårlig gysen igennem hende. Hun vidste, det var en af dem, der var kommet her med et hemmeligt mordanslag, som frændehævnere. Præsten blev nu også den stille nattegæst var: Han stod med blussende kinder og uden at sige et ord ved den grønlandske stenlampe, der selv i denne lyse sommertid var antændt om aftenen, for at opvarme stuen, når den glødende sol, der gled hen ad horisonten, havde tabt sine stærke, varmende stråler.

"Vil du tale ene med mig, Kunnuk, førend du sover?" – spurgte præsten, og hans kone rejste sig med det lille grønlandske barn på armen.

Kunnuk rystede på hovedet og blev stående. "Nej, præst! Ikke Kunnuk, men du skal tale!" – sagde han med lidenskabeligt bevæget stemme. – "Jeg så din lampe, og mine fødder kunne

ikke gå langt fra den. – Kunnuk vil kun høre – jeg vil se på dit lyse ansigt og på din lille kones øjne, når hun klapper fremmed dreng og lægger død kones barn i sin arm."

Præsten bad ham venligt træde nærmere og satte en stol til ham; men Kunnuk blev stående ved den betydningsfulde lampe, som spiller så vigtig en rolle i grønlændernes liv. "Du holder af vore sjæle, præst!" – sagde han med samme dæmpede, lidenskabelige stemme. – "Du vil gerne gøre dem lyse, som din egen. Din lille kone holder af vore små, hvide børn! Hun klapper skyggens rod på deres ryg; men den vokser over dem, før de bliver store."

Med al hans mildhed lå der et besynderligt tungsind i hans blik, og der var et udtryk i hans stemme, som noksom røbede vægten af den sønnepligt, der hvilede uopfyldt og knugende på hans sjæl. Han tav og betragtede præstens ansigt med stigende bevægelse. Ligesom for at undskylde sin påtrængenhed og tilkendegive den utrættelige missionær sin hengivenhed, lagde han nu hænderne over sit bryst og udbrød i en slags sang med de korte, rimløse satser, hvori grønlænderne ofte pludselig giver deres hjerter luft i bevægede stemninger.

Pellés! Pellés!

udbrød han –

Du er så elskværdig,
At min fod fast aldrig
Kan vige fra din lampe
Og mit øje fast aldrig
Fra dit hvide ansigt.

Du taler så lifligt,
At mit øre ret aldrig
Kan mættes af din tale
Om den store herre,
Som du siger har skabt os.

Pellés! Pellés!
Du er så elskværdig –
Lad mig stå ved din lampe!
Lad mig se på dit ansigt!
Lad mig høre din tale
Om ham, der har skabt os!

"Gerne, hjertensgerne!" – sagde præsten og trykkede med inderlig deltagelse hans hånd. Den unge kone betragtede ham også med et venligt blik. Medens hun nu syslede med børnene og ubemærket lagde en ny forbinding om sin arm, talte præsten med Kunnuk om alt, hvad der måtte stemme hans sind menneskekærligt og bringe klarhed i hans forestillinger, uden dog med noget ord at berøre det blodige forsæt, som hedningens mørke blik røbede lå fast og urokkeligt i dybden af hans sjæl.

Nattesolen stod mod nord i horisonten, inden Kunnuk dette døgn forlod præstens bolig; men det dybe tungsind i hans blik var ikke forsvundet, og der var intet ord kommet over hans læber om den egentlige hensigt med hans og hans frænders besøg i disse egne.

7. kapitel

Nogle dage efter kunne man se, det var søndag: Claushavns indvånere, både grønlænderne og de danske, var i deres bedste pynt, og de daglige sysler var ophørt. Fra den tidlige morgenstund havde den unge præstekone travlt med at forvandle missionsboligen til en lille kirke. I den eneste rummelige stue, der både var præstens dagligstue og studerekammer, var konfirmand-bænkene stillet på rad som kirkestole; arbejdsbordet var stillet op mod væggen i øst og beklædt med et alterklæde af nankin, som Vibecke selv havde syet og prydet med røde frynser. Et stort, smukt kobberstik i forgyldt ramme, efter Leonardos Nadver, tjente til alterbillede og bestråledes af to lamper; neden under det læste man Indstiftelsens ord både på grønlandsk og dansk. På et lille rundt bord, med et hvidt klæde over, stod i den modsatte ende af stuen en kumme af en udhulet vegsten, der tjente til døbefont, og et pynteligt kristentøj til de små nøgne børn, der bragtes til dåb, lå ved siden af. Dette var ligeledes forfærdiget af den unge præstekone. Efterhånden samledes den lille menighed, der mest bestod af døbte grønlændere og de få danske håndværkere med deres grønlandske koner. Nogle af de fremmede hedninger var til stede. Kaptajn Egede og hans søn, købmanden, og Knud Matros med en del af mandskabet fra det nysankomne skib var også nærværende. Salmen lød smukt i det grønlandske sprog og ledede af præstens og Vibeckes fortræffelige stemmer. Præstens grønlandske tale, som de danske skibsfolk ikke forstod, men Knud Matros siden forklarede dem på sin vis, var en levende skildring af freden og den inderlige glæde i det store kærlighedsbud.

Da menigheden var gået, blev kaptajnen tilbage. Han var usædvanlig tavs og stille.

"Er der noget i vejen? min gode morbroder!" – spurgte Saabye.

"Jeg var noget for heftig forleden aften mod den gamle Elik" – sagde han. – "De ord, du ved jeg lod falde, har nok også gjort den fromme Arnarsak ondt. Jeg har ikke sovet godt siden. Følg med mig i aften derop og lad os finde os i at høre en angakoksang om Fanden og hans oldemoder!"

Præsten gjorde store øjne ved denne anmodning.

"Det er denne Djævelens skikkelige profet, som vi kalder ham" – fortsatte kaptajnen – "kan det fornøje ham og Arnarsak, vil jeg stoppe lidt bomuld i mine øren, mens han hyler, og ikke gøre en vred mine til alle hans abe-spil."

"Men hvad skal jeg med til den heksemesterkomedie for?" – spurgte præsten.

"Høre efter, om der er nogen menneskelig forstand i det lirumlarum. – Jeg kan kun holde pinen ud, når jeg tænker på andre ting. Men skulle jeg blive hidsig igen – som jeg dog ikke håber – vil jeg bede min gode ven og min fromme søsters søn give mig et vink i tide, at jeg kan anbefale mig, uden med ord og gebærder at såre den gode Arnarsak eller hendes gæst. Hvem ved, om der ikke også kunne være lejlighed for en rigtig præst til at bringe den stive djævelsapostel til omvendelse?"

"Vel! Jeg følger med!" – svarede Saabye med et lunefuldt smil – "på det vilkår, at jeg uden fortrydelse må knibe morbroder lidt i armen, når jeg tror, det behøves."

"Knib væk, søn! Og du skal se mig så stille hos djævlepræsten, som ved dine egne velsignede prækener."

Efter denne aftale gik kaptajnen, så snart han med et par ord havde fortalt sin søstersøn, at tre af de værste drukkenbolte, som nok havde lavet optøjer den dag, skibet kom, og af hvilke den ene havde vist trods og ulydighed i tjenesten, var dømt til arrest på skibet, så længe det lå der, og skulle følge med tilbage. "Det var fornøjeligt!" – råbte den indfødte katekets søn, som havde hørt det, og klappede i hænderne – "nu skal gale kablunakker ikke kvæle mig igen, når jeg leger skib og drukken mand, og de skal ikke mere stikke lang kniv i moder Vibeckes dejlige arm."

Ved denne drengens ytring erfarede Saabye nu først begivenheden og så, at det ikke var noget ubetydeligt sår, hans kække kone skjulte med klædet om armen. Han forstyrrede hende i slutningsscenen af "*Balders Død*", som hun havde gemt til denne helligdag, og omfavnede hende med høj glæde.

"Det var Guds forsyn, kære Hans, der lod mig være i nærheden i det fornødne øjeblik" – sagde hun – "og dertil brugte han den fortræffelige Ewald og jeres ivrige politik, som netop den aften holdt mig afsondret i pigekammeret."

"Gud alene æren!" – udbrød præsten glad – "takket være også poesien og, om du tillader det, vor grønlandske politik! Men skal mennesker fortjene tak og ære, er du nu også en heltinde, som fortjener aja-sange af de grønlandske mødre."

De unge præstefolks kærlige omfavnelse blev afbrudt af Kunnuk, som atter stod forlegen ved den nu slukkede lampe og ville være gået igen, hvis ikke kateketens søn havde draget ham frem på gulvet. Præsten hilste ham venligt og bad ham blive. Han bemærkede en dyb alvor og urolig spænding i den unge hednings ansigt.

"Præst! vil du døbe mig?" – sagde Kunnuk – "jeg kender nu Gud – jeg ved, han elsker mig og vil gøre mig lykkelig – jeg og mine frænder vil være troende – vil du døbe mig? præst!"

"Du kender Gud" – gentog præsten med et dybt prøvende blik – "men vil du også lyde ham?"

"Jeg elsker ham – jeg vil være følgagtig" – var det korte svar.

"Når du vil lyde ham, må du intet menneske dræbe" – sagde nu præsten med vægt og et blik, som gennemtrængte hans inderste. – "Du har jo hørt, han har sagt: Du skal ikke slå ihjel!"

Kunnuk studsede og tav. Saabye havde nu en mærkelig samtale med den unge faderhævner, som han selv har optegnet i sin dagbog. Han forestillede ham med klare og indtrængende ord, at den retfærdighedsfølelse, der opfordrede ham til blodhævnen, var vildfarende, at ingen kristen selv måtte hævne sig, og at den, som ville døbes og være en kristen, først skulle tilgive – ja, endog elske sine fjender.

Men da luede den unge grønlænders øjne vildt, og hans læber sitrede: "Præst! Du er ikke mere elskværdig" – udbrød han – "hård er mig din tunges tale – barnet, som slog mig, kysser jeg – hunden, som bed mig, klapper jeg – kun Kemek – min faders drabsmand, gemmer jeg spydsod til. – Hør!" – fortsatte han – "jeg skal synge dig den sang, der gjorde mine frænders kinder blege og opløftede deres hånd mod ham, vi er på vej til." Han udstønnede nu en af disse sørgelyde, som bruges ved deres jordefærd. Med et minespil i det veldannede ansigt, og med en ild i de dunkle øjne, der bragte præsten forbavset til at træde tilbage – udbrød Kunnuk mere talende end syngende:

Tyve vintres lamper sluktes;
Én dog blusser op hver midnat
Med hint syn, jeg aldrig glemmer:
Nøgen lå jeg under briksen –
Under lampen lå min fader
Med harpunen i sit bryst.

Og med hælen mod hans pande,
Hvidbjørnkloen om harpunen,
Stod den vilde, skumle Kemek
Som et udyr for mit øje,
Som hin *amarok* [Note 8)], jeg troede
Aldrig var i verden til.

Grumt i lampeblusset gren han
Med de spidse rævetænder;
Ravnehårets sorte dusker hang
Som tang om hvalroskjæven,
Skjulte hundepandens lavhed
Og de skæve øjnes glød.

Fangen, skreg jeg under briksen;
– moders arme var min bøjle –
Hånden knytted' jeg og hvined;
Men den vilde Kemek spytted',
Sparked til min faders hjerne
Og nedkrøb i mørke gang.

Se! det så jeg, og jeg hørte
Kvindeskriget for den døde,
Så dem bære ham til briksen,
Så dem bøje ligets knæled,
Så dem bære ham til dyssen,
Så dem skjule ham med sten.

Se! Jeg vokste, og jeg lærte
Rask at dukke med kajakken,
Fange sæl og skyde rener;
Men på havet, men på fjeldet,
Ved min blege moders lampe –
Så jeg faders lig i blod.

Han holdt inde et øjeblik, idet han her havde endt sangen, hvormed han havde opfordret sine frænder til at følge ham; men i samme heftige tone og i lignende rytmiske udtryk, som hans spændte stemning i øjeblikket indgav ham, fortsatte han, med de luende øjne hæftet på missionæren:

Præst! du gav os hus og lampe –
Du har talt så liflig til os
Om den herre, som har skabt os,
Om den tro, som frelser sjæle –
Fast vi glemte, hvad vi kom for –
Blev kun øren til din røst.

Gerne vil vi høre ordet
Om den herre, som har skabt os,
Om den tro, som frelser sjæle;
Men forlanger du, at sønnen
Ej sin faders mord skal hævne –
Taler du til *stormen*, præst!

Da det sidste ord var udsagt, fo'r Kunnuk bort. Præsten drog et dybt suk og tvivlede på at kunne få så dyb og mægtig en lidenskab udryddet af hans sjæl eller hindre den bloddåd, denne ellers så bløde og mildt bevægelige faderhævner rugede over.

Tredje bog

1. kapitel

På den smukkeste tid af sommeren plejede grønlænderne fra egnen af Diskobugten i stor mængde, ofte med hele familier, at drage syd på, mest til Holsteinsborg-distriktet på rensdyrjagt. Denne sommerrejse er endnu den største fornøjelse, de kender, og hvortil de glæder sig hele året. De følges gerne ad til søs, langs med kysten, koner, børn og gamle mænd i deres store konebåde, mændene og de unge renjægere i deres kajakker. De lægger til land i mindre flokke, hvor de har lyst, opslår sommertelte og lever et muntert nomadisk liv, medens de talrige rensdyr, der skydes, rigeligt forsyner dem med levnedsmidler.

Den søndag eftermiddag drog et sådant stort renjægerselskab ud fra fjorden ved Claushavn. Kunnuk og hans frænder havde sluttet sig til de unge jægere og var i deres kajakker på vej hen mod Diskobugten og landets sydvestlige kyst. Glædessangene og de jublende aja-råb under udsejlingen klang også til Arnarsaks sommertelt. Naja stod på fjeldet ved den gamle Eliks side. De havde genkendt Kunnuk og hans frænder blandt de raskeste kajakroere i spidsen for toget. Fra disse alvorlige nordboere hørtes ingen aja-råb eller jublende sange; men ved Kunnuks højre side blinkede piben af en jagtflintebøsse, som han havde tilbyttet sig på det danske skib.

"Kemek og hans frænder jager nu også renen sydpå" – sagde Elik – "møder han faderhævneren på renens veje, vender de

ikke begge tilbage til græstørvtaget, og lampen skinner ikke for dem begge i den mørke tid."

Naja skjulte sit ansigt med sine hænder og græd. Hun blev således stående længe. Den gamle Elik så med et roligt, men deltagende blik på hende. Hun havde bøjet hovedet som en, der sørger over en afdød. Da hun atter løftede sit hoved og tog hænderne fra de våde øjne, syntes hun også rolig, men som en sørgende, der er blevet fortrolig med sin sorg. Hun så atter hen over fjorden, hvor de små kajakker allerede var skjult for hendes øjne og solen kun blinkede på bølger og isbjerge – og hun istemte den sædvanlige sørgesang over de døde:

Han er ikke mer' tilsyne –
Nah-ah! Nah-ah!
Hans sjæl var så elskværdig –
Den blinked' i hans øje –
Den taled' med hans læber –
Den vinked' med hans hånd.
Men aldrig ser jeg mere et blink af hans øje –
Og aldrig skal jeg høre
Et ord af hans læbe –
Og aldrig mer' jeg skuer
Et vink af hans hånd.
Hans sjæl var så elskværdig –
Han er ikke mer' tilsyne.
Nah-ah!

Derpå gik hun stille tilbage til teltet og satte sig ved Arnarsaks leje. Elik fulgte hende. Da han var kommet midt ind på teltgulvet, stod han stille, vendte sig mod Arnarsak og sagde: "Pungjok den Elskværdiges fosterdatter sørger – ved du trøst

for pigens sørgende sjæl, Arnarsak, så hvisk det stille i hendes øre! Men Elik vil sidde inderst i dit telt og tænke på, hvad du har lært mig om den store angakok, som kan løse alle Tornarsuks gåder." Derpå gik han tilbage til den mørkeste krog af teltet, hvor han den hele dag sad hensunken i dybe tanker.

Da aftensolen stod stille glødende i vest, for at begynde sin dejlige nattevandring, sad Arnarsak oprejst på sit leje i det åbne telt med den herlige udsigt over fjorden for øje, og Naja sad endnu ved hendes side. Hun havde sagt den unge pige mange af de trøstende ord, den kære Pavia havde lært hende i hendes barndom. Naja havde lyttet opmærksom til hvert ord; den stille fromhed i lærerindens åsyn og blik syntes at have afspejlet sig i lærlingens ansigt; men hun tav og hvilede sit hoved i trøsterindens skød, som et dulmet barn, der sad hos sin moder.

Nu trådte to europæiske mænd ind i teltet. Det var præsten Saabye og kaptajn Egede.

"Er din gæsteven hos dig endnu, kære Arnarsak! den gamle drømmer nord fra, som ikke vil vækkes?" – spurgte præsten.

"Han er her" – svarede Arnarsak og pegede på den gamle i teltets baggrund – "men han vil ikke fortørne Pavias broder med sin tale."

"Min gode morbroder fortryder, at han sidst forlod dit telt i harme" – fortsatte præsten – "i dag vil han gerne dvæle her, medens din gæst måske vil meddele os, hvad han finder størst og mærkeligst af jeres forfædres gamle sagn."

Arnarsak bad sine kære gæster hvile glade under hendes telt og tilkendegav den gamle Elik deres ønske. Elik rejste sig stille og højtideligt fra den dunkle krog og greb uvilkårligt efter trommen og sin lille stav, men betænkte sig. – "Den gamle

Sværdfisk skal ikke lide ondt" – mumlede han, medens han hastigt skjulte stav og tromme under skindet, han havde siddet på. Derpå fremtrådte han med rolig alvor og uden alle gøglerbevægelser for præsten og kaptajnen, dog uden at fæste sine øjne på dem. Det var, som sekraften i hans blik var vendt indad, til hvad der nu sysselsatte hans tanker og fremkaldte store drømmebilleder for hans sjæl. I en recitativagtig syngende tone og med et minespil, der røbede sjælens hele tilstedeværelse ved de mytiske forestillinger og billeder, han udmalede, fremsagde han nu angakokkernes gamle overlevering om "Tornarsuks oldemoder." Den indeholder en bemærkelsesværdig ejendommelig saga hos dette folk om dødens og det ondes oprindelse ved det mørke, unævnelige urvæsen i verdens inderste rod, som de selv tillægger verdens og den store verdensånds oprindelse, idet de kalder det "Tornarsuks oldemoder." Uden at de se nogen højere eller befriende guddom udenfor verden, står dog tanken om en løsrivelse fra dette onde urvæsens magt som en stor heltebedrift dem for øje, og denne største bedrift i verden kan kun udføres af den begejstrede seer eller angakok, i forening med hans ledende og hjælpende genius eller skytsånd, som de kalder *tornak*.

Kaptajnen gjorde så god mine, som det var ham muligt, til denne mytesang, som han nu engang havde så afgjort en fordom imod, og hvori han genkendte hovedtrækkene fra sin broder Paul Egedes optegnelser, men som hverken broderen eller han selv havde tænkt sig nogen dybere betydning i. Uagtet kaptajnen virkelig havde tilstoppet sine øren med bomuld, hørte han dog nok deraf til at harme sig over den overtro, han

fandt så forargelig, og de billeder, som så lidet stemte med hans smag; men han gjorde synlig vold på sig, for ikke at såre den gamle hedning, der syntes at mene det ærligt med sin tro, eller bedrøve den fromme Arnarsak med sin harme.

Med udeladelse af de idelige fauna- og kauna-udråb, som følger efter hver linje i de grønlandske sange, og i en fri dansk behandling er myten her fremstillet; men seerens indadvendte blik og dybe stemme gav den et ejendommeligt hemmelighedsfuldt præg.

Tornarsuks oldemoder

Inderst i jordens
Dybeste afgrund bor hun,
Den store dybenes dronning,
Tornarsuks mødres
Rædsomme moder,
Kvinden, som voldte
Menneskers død –

Hun, hvem i verden
Ingen kan nævne –
Hun, som i tidens
Ophav har mælet
Ordet, som voldte
Hunger og havsnød,
Sygdom og smerte,
Ælde og død.

Førend hun mæled'
Ordet, hint grumme,
Skulle hver *innuk*
Ejet bestandig
Væsner, som inderst
Røres og lever
Dybt i alverdens
Dybeste rod –

Levet med solen,
Levet med månen,
Levet med alle
Stjerner på himlen –
Ejet, som verdens
Drot og beboer,
Verden med livet,
Salig og karsk.

Men som hun mæled'
Ak! så det skete:
Tornarsuk hørte
Ordet, hint grumme.
"Lad dem" – hun mæled –
"Dø efterhånden!
Ellers alverden
Rummer dem ej."

Derfra udspringer
Sorgen i verden,
Alt, hvad der plager
Menneskers hjerter:
Moderløs afkoms
Jamren i dyssen,
Hunger og havsnød,
Ælde og død.

Selv dog i Jordens
Inderste afgrund
Lever med verden
Dybenes dronning,
Tornarsuks mødres
Rædsomme moder –
Kvinden, som voldte
Menneskers død.

Mægtigt er huset:
Over det skyder
Ingen med bue;
Der hun behersker
Havdybets slægter,
Drager dem til sig
Ved sine lokkers
Sælsomme magt.

Hvalfisk og hvalros,
Enhjørningsslægten,
Sælernes vrimle,
Hvidfiske-ynglen
Tjene, som husfolk,
Lyde, som slaver,
Kvinden, som tvang dem
Ved sine hår.

I hendes bolig
Lampen ej slukkes;
Og under lampen
Svømmer i store
Bundløse trankar
Alle de tusind
Søfugleslægters
Talløse sværm.

Udenfor døren
Står hendes livvagt:
Sælhundehæren
Der stander oprejst,
Høder og skræmmer,
Bider omkring sig,
Truer hver dristig
Sjæl, som vil ind.

Ingen af alle
Menneskesjæle
Vover dog gangen
Til hendes bolig –
Ingen til dybet
Levende farer,
Uden den stærke
Kræfternes drot –

Han, som med ånden
Taler og rådslår –
Kun angakokken
Vover den vandring,
Når af sin høje
Mægtige *tornak*
Did han er dragen,
Did han er fulgt.

Farlig er rejsen
Selv for den stærke,
Selv, når hans høje
Skytsånd er med ham;
Stor dog er dåden,
Vigtig for verden,
Når han befrier
Havdybets slægt.

Først til de dødes
Rige går vejen,
Ned til de stille
Søer i dybet,
Der, hvor henfarne
Menneskers sjæle
Færdes med samme
Åsyn som før –

Som da de jaged'
Renen på fjeldet,
Som da de dukked'
Rask med kajakken,
Som da de fo'r
Med sælen til stranden,
Kaldte til gildet
Frænde og ven.

Stille dog færdes
Dødningeskaren:
Roligt er smilet
På deres kinder;
Tavse de glide
Over de stille
Hviskendes søers
Sælsomme spejl.

Underligt ængstes
Menneskehjertet
Mellem de dødes
Lydløse færdsel;
Underlig gruer
Jordens indvåner
Selv for de døde
Saliges færd.

– Bort fra de dødes
Rige går vejen;
Dybere farer
Kræfternes mester,
Fulgt af sin høje
Mægtige *tornak*,
Båren af åndens
Lønlige kraft.

Dybt på den dybe
Gang under jorden
Standser hans fod ved
Brusende sunddyb.
Øjet ej måler
Længden og bredden.
Did skal han over –
Øjner ej bro.

Bro dog ej mangler;
Men den er farlig:
Den er et hjul, som
Drives af strømmen;
Buldrende skummer
Vandenes mængde
Over det store
Rullende hjul.

Midt over svælget
Drejer sig hjulet
Med sine glatte
Trapper af is-lag;
Aldrig det standser,
Hastig det ruller –
Der skal han over
Eller forgå.

Ene dog aldrig
Menneskesønnen
Voved' den vandring,
Prøved' den idræt:
Kun af sin høje
tornak opflammet,
vover den store
Seer slig gang.

Ledet af ånden,
Dristige seer
Sætter på hjulets
Trapper sin fodsål,
Og over svælget
Hjulet ham hvirvler
Slynger ham over
Sunddybets svælg.

– Nedad går vejen
Indtil han skuer
Jordkernens dybe
Kogende kedel,
Som med sin varme
Jorden forynger,
Giver hvert græsstrå
Livsglød pány.

Dybt i dens afgrunds
Kogende bobler
Levende sæler
Lystelig springe,
Glædes i malmets
Glødende strømme.
Undrende seer
Studser derved.

Endelig standser
Dristige vandrer,
Skuer forbavset
Dybde-paladset,
Huset, som ingen
Pil overflyver,
Borgen, hvor største
Rædsler har hjem.

Sælhundevagten
Rejser sig mod ham,
Høder og raser,
Bider omkring sig;
Ej dog han flytter
Foden tilbage:
Ej ham forfærder
Dyrenes magt.

Lønlig hans høje
Tornak ham styrker,
Fastner hans vilje,
Griber hans håndled,
Fører ham gennem
Sælhundevagten –
Dyret ej rører
Åndernes ven.

Dybdepaladsets
Indgang står åben:
– Ingen kan standse
Dristige seer,
Som med sin høje
tornak ved hånden
Djærv sig tør nærme
Dybenes dyb. –

Bred er paladsets
Åbnede indgang;
Snart dog på smallest
Fodsti han træder:
Smal, som en snor af
Hvidfisketarmen,
Stien går over
Svælgenes svælg.

Her er ej rækværk,
Her ham ej rækkes
Hånd af den store
Mægtige fører.
Her må den kække
Seer gå ene:
Ånden kun følger,
Leder ham ej.

Har han ej åndens
Billed i sjælen –
Ser han ej hos sig
Den, der er med ham –
Da ved den største
Afgrund hans skytsånd
Sukker og flygter –
Og han forgår.

Men kan han skue
Den, der er hos ham –
Går over snorsmal
Fodsti hans fødder –
Da først han føler
Modet til fulde,
Da har han kraft
Til mægtigste kamp.

Hæslig at skue
Sidder forinden,
Oplyst af dybets
Evige lampe,
Væsnet, som ingen
Læbe kan nævne,
Kvinden, som voldte
Menneskers død.

Grimmere væsen
Menneskers tanke
Aldrig har udtænkt,
Menneskers drømme
Aldrig har avlet,
Selv når i dødssot
Drømmen var vanvids
Misbårne frugt.

Selv med sin høje
tornak ved siden –
Selv med det mod, som
Trodser uhyrer,
Kræfternes mester
Blegner og isner,
Bæver og svimler
Brat ved det syn.

Fjeldenes rødder
Danne som muskler
Skikkelsens svære
Knudrede lemmer.
Ansigt og skuldre
Skjules af håret,
Medens hun ryster
Jorden af harm.

Lemmernes knuder
Vrider hun voldsom,
Udspyer mod gæsten
Harmkrampens fråde.
Oprejst hun tramper,
Rejser med dybets
Rodtrævle-fingre
Myldrende hår.

Nu først han skuer
Åsynets rædsel:
Fra et forrådnet,
Ældeforstenet
Ansigt af sø-svamp
Stirre to øjne,
Fyldte med dybets
Indvolde-kryb.

Yndig dog selv
Er åsynets rædsel
Mod den uhyre
Hårvækst omkring det;
For hvert et hår,
Som kravler om kinden,
Selv er et udyrs
Rædselsgestalt.

Lønlige fødslers
Halvskabte væsner
Myldre med tusind
Misfosterlemmer
Frem i hvert hår på
Uhyrets hoved –
Kvinden som voldte
Menneskers død.

Brat hun udstrækker
Hånden og griber
Uglen, som flagrer
Om hendes hoved,
Svider ved lampen
Vingen og ryger.
Afmagt omsuser
Svimlende gæst.

Men angakokken
Samler sin styrke;
Højt af sin høje
tornak opflammet,
Griber han dristig
Koglende kvinde
Fast ved det vilde
Misfoster-hår.

Nu først begynder
Kampen, hin svare –
Som kun med åndens
Hjælp kan udkæmpes –
Kampen med alle
Slægternes afkom,
Som blev uhyrer
Før de blev til.

Og har han fuldendt
Kampen, hin svare –
Synker afmægtig
Dybenes dronning –
Da han udriver
Af hendes hoved
Misfoster-ynglen
Med hendes hår.

Og for hvert hår,
Han mægtig afriver,
Farer med hvaler –
Farer med sæler
Rigdom og lykke
Op fra det dybe,
Svømmer med fryd til
Menneskers strand.

Det er den største
Idræt i verden,
Seerens styrke
Mægter med ånden.
Farlig er iden;
Herlig er sejren.
Frelst han hjemkommer,
Ved ej hvordan.

Men som den største
Sejrer vi prise
Ham, som til dybets
Dyb tør nedstige
Og med sin høje
tornak bekæmpe
Kvinden, som voldte
Menneskers død.

Under sangen havde kaptajnen ofte røbet sin utålmodighed; men når han var nær ved at springe op, havde præsten i tide givet ham et vink. Under sangens slutning havde gamle Elik med funklende øjne vendt blikket udad og med stedse stigende opmærksomhed betragtet præstens ansigt. Da nu just det forunderlige natte-sollys, der forgyldte havet og isbjergpaladserne, kastede sin glorieglans over hans milde, kærlige åsyn, styrtede den gamle Elik pludselig frem og omfavnede hans knæ med det udråb: "Min *tornak!* Min *tornak*!"

"Ser du i mig din gode skytsånd, gamle, ærlige drømmer!" – sagde præsten og rejste ham venligt op – "i Guds navn! så kom

dagligt til mig, og jeg skal vise dig den sandhed, du leder efter, og en større befrielse, end den, du har besunget."

Kaptajnen rystede på hovedet, men nikkede dog venligt til gamle Elik og skyndte sig at overrække Arnarsak det lille portræt af Paul Egede, han havde medbragt, men som afbildede ham 34 år ældre, end da hun som en fjortenårs pige sidst havde set ham.

Begge gik. Elik sad tankefuld, men med et stort håb i sit opklarede ansigt ved lampen i teltets baggrund. Naja syslede stille ved lampen. Arnarsak sad oprejst på lejet og stirrede længe på portrættet. Endelig genkendte hun de kære, uudslettelige træk i det forældede ansigt. "Pavia! – gamle Pavias sjæl!" – udbrød hun, og tårer rullede ned ad hendes blege kinder. Således blev hun siddende stille, til lampen i teltets baggrund var slukket og Naja havde trukket tæppet til for den glødende nattesol. Da lukkede hun sine øjne, under en stille bøn, og sov ind med det kære billede i de foldede hænder.

2. kapitel

Det var over midnat. Arnarsak sov stille. Den gamle Elik lå ligeledes i en dyb og rolig søvn på sit sælskind inderst i teltet. Gennem en sprække i skindtæppet oplyste den matglødende midnatssol oldingens ansigt, og der var en forunderlig salig glæde deri. Naja var også stille; men søvnen veg fra hendes forgrædte øjne. Den dybe smerte i hendes sjæl var kun dulmet. Hun tænkte på sin plejefaders enke og små børn, som hun havde forladt på Eliks mægtige tilskyndelse. Hun tænkte på Kunnuk, på hans moder og søstre, som hun også elskede så højt, men nu havde forladt, for måske aldrig mere at se dem.

Hun tænkte på den blinkende bøssepibe i Kunnuks kajak og på Eliks ord, at han nu sikkert opsøgte hendes frænde for at udøve den nødvendige blodhævn. Tanken om den dåd, der, som et rædsomt blodbad, ville adskille hende fra hendes barndoms ven og alle hendes kære, opfyldte hendes sjæl med gru og sorg. Hun havde forladt sit leje og en tidlang betragtet den sovende oldings ansigt, hvori et helt livs grublen og urolige drømmekamp nu syntes at have opløst sig i et stort og saligt håb. "Han har fred – han har set sin *tornak*!" – hviskede hun og trådte med sin lette fugle-vinge-gang hen til Arnarsaks leje. Hun så det stille, vemodige smil i hendes fromme ansigt og det kære billede i hendes hånd, som hun den halve nat havde betragtet med glædestårer. "Hun har også fred" – hviskede Naja og kyssede sagte den sovendes pande. – "Hun har også set sin milde skytsånd. Hun ved vejen til den store ånd og til ham, der kan forsone Tornarsuks vrede."

Som hun således stod ved den fromme Arnarsaks leje, hørte hun pludselig en underlig mumlen udenfor sommerteltet, som af flere grønlandske mandsstemmer. "Kivsalik!" – udbrød hun med ængstelig kvalt røst og troede at have hørt den vilde angakok mumle, der havde koglet i teltet den dag, skibet kom, og løftet kniv mod "Pavias" broder. Hun lyttede spændt til de mumlende stemmer og nærmede sig bævende det løse forhæng, der adskilte nattegæsterne fra hendes moderlige gæstevenindes sovested. Hun samlede alt sit mod, drog tæppet lidt til side og så ud. Nu havde hun nær udstødt et skrig; men hun forstummede af rædsel, da to vilde øjne stirrede lige imod hende og hun pludselig følte sig grebet ved hånden og trukket ud af teltet.

"Lad ingen lyd forlade dine tænder!" – hviskede den udtærede angakok. – "jag ikke søvnens *innua* fra noget øje! Men følg os til konebåden! Dig skal intet ondt ske. Bøj dit øre til min tale, Blåmåge! og din fod skal følge os med vinger!"

Naja så studsende på ham og tav.

"Kemek har diet det bryst, som gav Najas fader mælk" – fortsatte han nu med mildere stemme – "Kemeks to unge koner er løbet fra hans vrede øjne til bjergene. Hans gamle, lille kone ligger død i stendyssen. Gamle Kemek selv ligger syg på sin vinterbriks. Kemeks sjæl vil fare ned til de stille søer eller op til de flammende nordlys. Hans frænder jager renen på bjergene i den lyse sommer. Ingen kvinde holder på hans hoved. – Hvem skal sidde ved hans lampe, til hans sjæl er udfaret? Hvem skal bøje hans knæled, når vi bærer ham til dyssen? Hvem skal synge sørgesangen ved hans slukkede lampe, når *hun* ikke vil komme, som han kalder på med tungen af drivtræ – hun, hvis fader diede samme bryst som den døende Kemek?"

"Min fod følger dig villigt til min syge frændes lampe!" – sagde Naja og steg ned ad fjeldet mod fjorden med de mørke, mumlende nattegejster, uden at Arnarsak eller gamle Elik i deres rolige søvn mærkede, hvad der var foregået.

Ved kysten lå en stor konebåd, som et par gamle mænd roede og den benradmagre angakok styrede. Naja sad i båden og så med et stille, smerteligt blik op til Arnarsaks sommertelt, medens nattesolen stod i nordøst og konebåden med hende og de tavse, mørke mænd gled ud af fjorden mod den sydvestlige kyst i samme retning, hvori renjægernes kajakker samme morgen var forsvundet for hendes øjne.

3. kapitel

Arnarsak og Elik var bekymrede for Naja, hvis forsvinden var dem en gåde. Elik frygtede for, at hun havde vovet sig ene ned blandt de fremmede, nomadiske familier sydpå, for om muligt at forhindre den blodhævn, hun gruede for, men som han selv endnu anså for en nødvendig og aldeles retfærdig retshandling. Han vedblev fremdeles at være Arnarsaks gæst og havde ofte alvorlige samtaler med hende om alt, hvad "Pavia" havde lært hende, ligesom han dagligt besøgte præsten og modtog med stor videlyst og en besynderlig ydmyg hengivenhed hans undervisning i de kristelige troslærdomme. For ikke at forarge eller bortskræmme den gamle, undgik præsten endnu at nævne Tornarsuks navn i missionærernes sædvanlige betydning af den onde ånd. Elik stirrede altid på hans herlige ansigt med en stille, sværmerisk begejstring, og den forestilling forlod ham ikke, at denne milde, kærlige angakok, som han kaldte ham, var det samme væsen, han i sin tidligere tågede drømmetilstand så ofte havde set, som den *tornak* eller skytsånd, der havde fulgt ham på alle hans drømmerejser.

Som Elik en sommerdag således stod i præstens stue og lyttede begærligt til hans ord, mærkede de begge et dybt suk ved den udslukte lampe. De vendte sig om, hvor lyden kom fra, og Kunnuk stod der med sin jagtflint i hånden og med udtrykket af en stor sjælekamp i sit mørke, ustadige blik. Han syntes i sin uro både at ville frem og tilbage, og han mumlede halvhøjt i den tone, der var det ejendommelige udtryk for hans mest lidenskabelige stemninger: "Bort fra kristenpræstens lampe! – Bort fra udlændingens trolddom! – Han omvælter

sjælen med ord. – Han forvandler sind og tanke med sine øjne. Hvad jeg vil – det vil jeg dog ikke."

"Hvor har du været? Kunnuk!" – spurgte præsten – "og hvad tænker du så uroligt på?"

"Således var jeg aldrig til mode" – udbrød han – "du har fortryllet mig, præst! – Jeg drog med de glade til de grønne kyster og til øerne, hvor edderfuglen bygger. Vi fangede sæler og skød vilde fugle. Vi jog renen på de grønne bjerge. Vi sad ved kødkedlerne under teltet i de lyse nætter. Aja! Aja! sang mænd og kvinder og de små børn; men Kunnuk sad tavs iblandt de glade. Min venstre hånd var hos min kniv og min højre på min blanke bøsse. Mine øjne spejdede mod øst og vest – men jeg så ikke sporet af hans fod, som jeg søgte – og dine ord kom ej heller af min tanke. Og mine tapre frænder hviskede i mit øre: Rejs dig, Kunnuk, faderhævner! Kemeks frænder jager renen på bjergene; men Kemek ligger som ræven, der fælder, i sin hule. Kom, vi skal jage ham ud af hulen; men du skal fælde ham! Mit øre hørte; men jeg var dog døv. Min hånd var krummet om kniv og bøsse; men jeg var dog lam. Jeg havde en isstang i mit hjerte – men jeg tænkte på dine ord, præst! og isstangen smeltede og blev til brændende dråber på mine kinder. – Og se! nu står jeg her igen ved din lampe. – Vil du døbe mig? præst!"

"Ja, hvis du vil lade mit ord blive fast i dit hjerte og tilgive din faders morder."

"Jeg vil tilgive ham – og jeg vil dog ikke tilgive. Jeg har ingen øren, når mine frænder råber: Dræb ham! – og jeg har dog øren."

Præsten talte nu indtrængende ord til ham om forsonlighed mod fjender, hvorpå han opslog Bibelen og forelæste ham

slutningen af lidelseshistorien, hvorledes Jesus tilgav og bad for sine mordere.

"Det var rosværdigt!" – sagde Kunnuk, og der trådte en tåre frem i hans dunkle øje – "men han var også bedre, end vi."

"Ja, uendelig bedre" – svarede præsten – – "men han vil, at vi skal ligne ham i dette; og nu skal du høre, at et menneske, som du og jeg, også kunne bede om tilgivelse for dem, der ville myrde ham." Præsten forelæste beretningen i Apostlenes Gerninger om Stephanus' martyrdød.

Kunnuk tørrede sine øjne og sagde: "De onde mennesker! – han er lykkelig – han er vist hos Gud i Himlen."

"Ja, det er han" – vedblev præsten. – "Du og enhver, der handler som han, skal også komme derhen."

"Elskelige præst!" – udbrød Kunnuk bevæget. – "Jeg vil – giv mig kun tid til jeg får det andet, som taler i mig, til at tie – og jeg er blevet ganske forandret – så kommer jeg igen."

Derpå var han ude af døren, og præsten fattede nu det bedste håb om at se ham helt vundet og denne blodige tvist bilagt.

Fra den modsatte side af fjorden kom en konebåd samme dags aften til Claushavn. Deri sad en gammel, stille grønlænderinde og tre grønlandske piger. Det var Kunnuks moder og søstre, som her opsøgte den længe savnede søn og broder, der, som familiens forsørger, ej heller længe kunne undværes.

Glæden var stor, da søstrene så ham på kysten, hvor han var i færd med at trække sin kajak op af vandets ved siden af det fuglevildt, der denne dag havde været hans jagtbytte. Kunnuk fløj også med stor kærlighed i deres og moderens arme; men han så den stille, dybe sorg i moderens åsyn og nedslog sine

øjne med en blussende rødme. Han løftede dem atter og var bleg. Moderens og sønnens øjne mødtes med et spørgende og benægtende blik. Gensynsglæden var forbi. "Her er en stor angakok, som lærer anderledes, moder!" – sagde sønnen med dæmpet stemme. – "Gamle Elik lytter til hans røst. Du skal også høre hans tale – og hvad Kunnuks moder vil, når nattesolen tredje gang går mod nord – det skal Kunnuk også ville."

4. kapitel

Fire dage efter at Kunnuk havde genset sin moder og rejst sommertelt for hende og søstrene ved Claushavn, sad Naja sent om aftenen i en ængstelig uro ved arnelampen i sin farbroders skumle bolig. Den vilde Kemek lå afkræftet på briksen og talte i feberdrømme. Hans mørke frænder havde med uvilje løsrevet sig fra renjagten og forladt deres sommertelte, for at yde ham den sidste tjeneste. De sad med hænderne for ansigtet og hovedet ned mellem knæene og hylede. Stuen var fuld af røg; for angakokken Kivsalik, der havde hentet Naja til farbroderens sygehus, sad nærmest ved lampen og røg bestandig med lyngstilke, for – som han sagde – at holde de onde ånder borte fra hans medmenneskers sjæle. Medens Kemeks andre frænder snart således hylede med bøjede hoveder, snart stirrede med vilde, ophidsede blikke på den syge og gav hinanden hemmelighedsfulde tegn, talte angakokken med dæmpet røst til Naja. "Før din hånd rakte ham drikke" – hviskede han – "og før din tunge talte mildt til hans øre, ville han sparke sine frænder og bide den hånd, der rakte ham mad. Kablunakkernes galgørende vand har to gange bortskyllet hans sjæl og tyllet en *amarok*sjæl i hans strube. Vi måtte binde ham til briksen med

sælskindsremme og snære hans hænder med hvidfisketarme. Nu taler han sagte med de døde; han beder Kunnuks fader om fred; men mærker han sine frænders tanker, vil han slå og bide værre end tilforn."

"Hvad mener du?" – spurgte Naja ængsteligt – "hans frænder vil dog aldrig gøre ham ondt?"

"De er bange for *amarok*sjælen i ham. De er trætte af hans strenghed og af at våge her hver nat. De har hentet gamle kajakskind til hans sidste klædning – de har beredt stendyssen til at skjule hans legeme ved midnat."

"De onde mennesker! vil de føre ham levende til stendyssen?" – udbrød Naja forfærdet og vred sine hænder. – "Du hvilede jo ved hans lampe – du var jo hans ven – red ham!"

"Lad din røst være sagtere, end de sørgendes hyl!" – advarede angakokken – "hvad Kemeks stærkeste frænder vil, kan hverken mand eller kvinde hindre; men løfter vi hånd eller røst mod de vrede, er deres knive skarpe og stendyssen stor nok til tre. Tys! hører du, hvad de nu synger?"

"Han er ikke tilsyne!" – mumlede nogle i en syngende tone, og den ene så vildt til den anden, medens flere ganske sagte begyndte på den sædvanlige klagesang over de døde, der gerne istemtes, når tiden var kommet til at bære liget til gravdyssen.

Naja vred fortvivlet sine hænder – "Hvad skal vi gøre mod de forfærdelige? – Red ham!"

"Tys!" – hviskede angakokken – "Se! nu mærker hvalrossen, han har levet for længe. Nu stirrer han ud på os med hvidbjørnens øjne. Tal til ham, Naja! kun for din røst har han øre."

Naja fo'r op og sprang hen mod den febersyges leje. Hun åbnede munden for at tale et mildt ord til ham, men forstummede af rædsel over hans miner og blik. Han krummede hænderne som et vildt dyrs kløer og bevægede læberne uden nogen forståelig lyd. I samme øjeblik kastede hans frænder sig med et forfærdeligt hyl over ham med remme og bånd.

"Bind ham ikke! Bind ham ikke!" – bad Naja – "hans hånd er jo magtløs, og hans fod kan ej bære ham. Lad mig læske hans tunge! – Lad mig tale til hans sjæl! – lad mig våge ene ved hans lampe til den slukkes!"

Uden at agte på hendes bønner, havde de hylende mennesker allerede indsvøbt ham i et gammelt kajakskind og bøjet hans hæle ind under ham, som på et lig, og i denne stilling surrede de ham sammen med remmene. Under denne behandling tabte den syge bevidstheden.

"Hans sjæl er nedfaren. – Han er ikke mer' tilsyne!" – mumlede hans frænder nu og hylede på ny. Derpå istemte de højlydt begravelsessangen og bar ham, som et lig, ud af den røgindhyllede stue.

Naja fulgte dem i den græsseligste angst. "Han lever – han lever!" – råbte hun, uden at bekymre sig om de vilde, truende blikke, der fo'r tilbage mod hende fra den hylende sørgeskare. Hun så, de bar virkelig den afmægtige, som hun sikkert troede ikke var død, til en gravdysse, hvor en stor mængde sten lå rede til at skjule den begravede med.

"Hjælp! Hjælp!" – skreg hun med så høj en stemme som muligt, og det blev sort for hendes øjne.

"Bort! bort! – du har gjort, hvad du mægtede. – Vil du ikke i dyssen med Kemek, må ræven og de vilde fugle låne dig tag." Disse ord klang med en mumlende røst i hendes øre. – En skælvende hånd rev hende bort fra den hylende ligskare. Hun sank afmægtig om og vidste ikke mere, hvad der foregik omkring hende.

5. kapitel

Det var over midnat. Den glødende horisontsol gled hen mod bjergene i nordøst. Lampen var slukket i Kemeks bolig. Huset var øde og forladt. Kemeks vilde frænder sad i deres kajakker og drog atter bort til renjagten og det frie nomadeliv på de sydligere kyster, efter at de nu havde opfyldt deres frændepligt og begravet den gamle, besværlige Kemek. Ingen af dem havde elsket ham; men de havde frygtet ham alle. Han havde i sin velmagt udøvet en ualmindelig magt over dem; men de havde aldrig uden harme hørt ham af deres landsmænd benævnes "Basen" eller "Herrehunden" og af europæerne "Grønlænderkongen". At han næppe var fuldkommen død, da de væltede stenene over ham i gravdyssen, syntes ingen af dem at gøre sig skrupler over, da han snart dog alligevel måtte have døet. Den sjæl, der muligvis endnu var i den begravede, var desuden, efter hans bedste ven, angakokken Kivsaliks forsikring, ikke hans egen, men dette græsselige uhyres, som man kaldte *amarok* og forestillede sig som endnu mere glubende end en hvidbjørn. Selv ikke den gamle, fantasisyge angakok gjorde sig nogen betænkeligheder ved følgerne af det udsagn, der var hans egen fuldkomne overbevisning. Kemek havde i drukkenskab således mishandlet ham, at han var blevet

til et virkeligt uhyre for hans tågede drømmeøjne. Efter at Kivsalik havde hylet færdig med den øvrige sørgeskare, syntes hans sorg også forvundet. Naja havde han kun haft medlidenhed med. I hendes bevidstløse tilstand havde han trukket hende bort fra den forbitrede ligskare. Han havde slæbt hende så langt bort fra gravdyssen, som det i hast lod sig gøre, og overladt hende til sin skæbne mellem fjeldene. Selv var han ilet til stranden og sad nu mumlende i en konebåd blandt de af Kemeks frænder, der var for gamle og svage til at styre kajakken.

Dagen før denne gruelige begravelse fandt sted, havde præsten Saabye holdt en højtidelig gudstjeneste, hvorved også nogle hedninger blev døbte. Elik var til stede. Han betragtede den hellige handling med dyb opmærksomhed; men den højtidelige forsagelse af den onde ånd, der betegnedes med hans store guds Tornarsuks navn, syntes både at forfærde og bedrøve ham. Han bøjede sit hoved og tav; da han atter løftede det, var hans øjne fæstet med samme ærefrygt som før på præstens ansigt; men en stille tåre randt ned ad hans furede kind. Kunnuk var ligeledes til stede med hele sin familie. Såvel han som hans gamle, stille moder var dybt bevæget. Præsten talte om de Jesu ord på korset, bønnen for hans mordere, som allerede før havde virket så stærkt på den unge faderhævner.

Da de forlod forsamlingen, havde Kunnuk en hemmelig samtale med sin moder. Kort efter stod han for præsten med lyst og roligt ansigt, som en, der efter en lang kamp har fået fred i sit hjerte.

"Præst! nu er jeg lykkelig" – sagde han – "Kunnuk hader ikke mere. Jeg har tilgivet. Mit hjerte er så roligt."

"Du glæder mig inderligt" – udbrød præsten – "men kan jeg forlade mig på dig? Dit hjerte vil atter opfordre dig til hævn, og dine venner vil friste dig."

"Jeg ved ikke om dette vil ske" – svarede han – "men jeg har overvundet. Det andet i mig tier. Du kan tro mig. Vil du døbe mig? præst!"

"Det ville være sørgeligt, hvis du blev en troende og endda kunne begå et mord: du ville da have større synd, end om du ikke havde kendt Gud og lovet ham lydighed. Vis mig først din tro i din gerning!"

"Du er så mistroisk, præst! Jeg var så glad. Dine ord bedrøver mig. – Tro mig! mit onde hjerte skal tie. Du skal se det." Derpå gik han hastigt bort, og præsten så ham ikke mere den dag.

Tidligt næste morgen (den samme dag, som Kemeks begravelse skete om aftenen) sejlede der en konebåd ud af fjorden ved Claushavn mod Diskobugten og den sydvestlige kyst. Båden styredes af gamle Elik. Kunnuk og hans tre søstre roede. I båden lå der fange- og jagtredskaber, samt stænger og skindtæpper til et sommertelt tilligemed en stenlampe. Kunnuks søstre sang aja-sange og glædede sig til det herlige liv, de nu i nogle uger skulle leve med broder Kunnuk, medens deres moder blev tilbage hos den fromme Arnarsak. Nu skulle de opslå deres sommertelt og tænde deres arnelampe, hvor der var smukkest og hvor broder Kunnuk ville fiske eller skyde rener.

Der var en fred og stille glæde i broderens ellers så mørke blik, som højligt glædede de livlige piger. Hans miner røbede, at kampen i hans inderste virkelig var udkæmpet, og at han nu følte sig i stand til ved ord og gerning at tilgive sin faders

morder. Dette var også hans faste forsæt og for ham hovedhensigten med denne rejse. Præstens indtrængende ord ved gudstjenesten forrige dag og måske endnu mere den gamle Eliks for en del forandrede anskuelser havde befriet Kunnuks moder fra den mørke forestilling om frændehævnens nødvendighed for den dræbtes sjælefred, og Kunnuk havde, med dyb og sikker følelse af kærlighedens og forsonlighedens store bud, besluttet, hvad han nu var i begreb med at fuldføre. Elik kendte fra en tidligere rejse Kemeks bolig, som faderhævnerens frænder vel også havde opsporet, men Kunnuk selv endnu ikke havde set, og den gamle havde tilbudt at være ledsager og fredsmægler. Med konebåd gik rejsen temmelig langsomt, og det var midnat inden de nåede det landingssted, Elik havde anvist. Derfra havde man omtrent en times fodvandring til det mørke fjeld, hvorved Kemeks vinterbolig med en slags naturlig befæstning var skjult. Vejen var næsten utilgængelig for den, der ikke nøje kendte egnen. Gamle Elik gik foran. Kunnuk og hans søstre fulgte ham. Det fredelige forsæt, der nu fremskyndede den unge, raske renjæger, betog ham enhver betænkelighed ved således så godt som ene at nærme sig den mørke manddræbers hjem. I følelsen af sin ungdom, styrke og gode vilje, frygtede Kunnuk ikke, og jagtflinten i hans hånd var ikke ladt. Hensigten med den sene nattevandring var søstrene ubekendt. De længtes inderligt efter at man skulle standse eller finde det sted, hvor man ville overnatte. Endelig standsede Elik og pegede på en mørk, huleagtig bolig, der til dels dannedes af en sandstens-grotte mellem de dybe fjeldkløfter. Kunnuk vendte sig og bad sine søstre blive tilbage, medens han og Elik undersøgte husets

lejlighed. Med bøjet hoved og ryg trådte nu begge mændene tavse og i spændt stemning ind gennem den lange, bælgmørke hulegang til den rummelige grotte, hvoraf huset bestod. En sveden lugt kom dem i møde ved indgangen. De fandt arnelampen slukket; men ved den sparsomme lysning, den mat glødende nattesol kastede ind gennem en lille rude af hvidfisketarm, kunne de overskue denne husets eneste stue. På gulvet lå nogle remme og et stykke gammelt kajakskind. Der stod levninger af fødevarer hist og her; men der var intet menneske at se, og alle brikse var tomme.

"Mine frænder har dog hørt, hvad ikke var" – sagde Kunnuk – "den gamle Kemek sad ikke ved vinterlampen i sin hule, medens dag og nat havde sollys. Han har rejst sit sommertelt på fjeldet – han jager renen med sine frænder på bjergene."

"Her har nylig været åndet af vore medmennesker" – sagde Elik – "Kemeks lampe har brændt før sol gik mod nord; hans frænder har glædet sig ved hans lampekedel. Men" – tilføjede han og pegede på nogle lyngkviste, der lå ved den slukkede lampe – "ildens iboer har leget med den urt, der ryger ved briksen, når en mørk sjæl nedfarer til de stille søer."

De stod endnu begge med alvorlige tanker i det øde, skumle rum, da de med forbavselse hørte den klagende lyd, hvormed kvinderne synger sørgesange over deres døde, og Kunnuk kendte sine søstres stemmer. Han styrtede ud mellem fjeldene i det røde nattelys. Søstrene stod på fjeldskrænten og pegede ned på en slette under dem, hvor en kvindelig skikkelse lå ene ved en stendysse med alle tegn på fortvivlelse, medens hun syntes forgæves at ville bortvælte de store stene fra dyssen. Hendes jamrende stemme var næsten uddøet. "I dyssen – i dyssen" –

stønnede hun – "og hans sjæl var hos ham – de bøjede hans knæled, og hans sjæl var i hans øje. Nah-ah!" Hendes klagende ord henåndedes af natteluften, og hendes ansigt var bortvendt. Kunnuks søstre genkendte ikke den kære barndomsveninde; men de fornam hendes klagetoner uden at forstå andet, end at en kvinde her sørgede ved en frændegrav med den sædvanlige klagesang, som de også straks, efter deres deltagende skik, havde istemmet. Kunnuk stod nu ved deres side; han så den sørgende kvindes bevægelser og ilede ned ad fjeldstien. Gamle Elik fulgte ham i en anelsesfuld spænding. Da han med Kunnuk stod ved den halvt forstyrrede gravdysse, blev denne anelse til vished: en dæmpet jamren trængte ud fra stenmassen – den skjulte en levende begravet.

"Tornarsuk er streng" – udbrød Elik – "men han kan forbarme sig." Han greb øjeblikkelig med Kunnuk fat på den største sten for at vælte den bort. Mange menneskehænder havde rullet den over stenkisten, hvori den ulykkelige nu stedse lydeligere jamrede. Den fortvivlede kvinde havde rullet mange sten bort og arbejdet sine hænder blodige på den største, urokkelige sten, som hun nu atter med høj jamren greb fat på. "Naja!" – udbrød Kunnuk og genkendte hende. Ved et voldsomt ryk af den unge, stærke Kunnuk, hvorved han selv styrtede om mellem stenene, rullede nu den største sten bort fra gravhulingen. Snart fulgte de andre efter, og den knæbøjede, tæt indsvøbte gravbeboer stirrede dem med et forfærdeligt ansigt i møde. Han jamrede ikke mere; men hans stift opspilede øjne var fæstnet på Kunnuk med et blik, som om synet af faderhævneren slog ham med en større rædsel, end selv den, hvorfra han blev befriet. Uden at forstå, hvad han mumlede, bar de to mænd ham ud af

gravdyssen og befriede ham fra ligskindene og den pinefulde stilling. Kunnuks søstre var ilet til. De jamrede højt ved at se og kende Naja, der magtesløs sank i deres arme.

Den befriede gravfange lå nu lige udstrakt og stirrede på den sollyse nattehimmel, der stod i hele sin stille pragt udspændt over ham. Kunnuk og Elik ville løfte ham op og bære ham til hans bolig; men nu rejste han sig halvt op og så på sine befriere med et blik, hvori den vilde forfærdelse var veget for et vist udtryk af højhed og ædlere følelser.

"Mine øjne har set det store sommertelt igen. – Jeg vil aldrig mere tilbage til *amarok*s-hulen" – sagde han med tydelig røst. – "Mine frænder bar mig til gravdyssen – hvad vil dødsfjenden, som udrev mig af dyssen?"

"Tilgive min faders morder, før hans sjæl nedfarer til dybet eller til ham, der er større, end denne verdens store ånd" – svarede Kunnuk og udstrakte sine hænder mod den glødende himmel – "*han* tilgive dig også, hvis det er muligt!"

"Er den stærke storm da kommet, som er mægtigere end den store ånd?" – spurgte Kemek – "er den gamle jord og himmel forgået? Kan sønnen tilgive ham, der satte hælen i hans faders hjerne?"

Kunnuks kinder blev blege ved disse ord. Han knugede hånden voldsomt mod sit bryst og tav et øjeblik, medens han med magt syntes at bekæmpe den atter vågnende hævntanke. Derpå fremrakte han den flade hånd mod Kemek og sagde: "Han, som bad for sine mordere på træet og fo'r ned til de stille søer og kom tilbage og fo'r op til den høje himmel, for at udrive alle sjæle fra gravdyssen – han har talt til mig – han lod mig udrive dig af dyssen, for at række dig hånd til forsoning."

Kemek greb den fremstrakte hånd og knugede den med krampestyrke. – "Vel!" – sagde han udmattet – "så kan jeg nu sove! – Jeg skal ikke vågne i blod og kval – denne hånd vil ikke støde harpunen i mit bryst, mens jeg sover!" Derpå faldt hans hoved tilbage, og han syntes at sove.

Over gamle Eliks åsyn fo'r der et lys. "*Således! således!*" – mumlede han og stirrede med et begejstret blik hen i luften – "nu lukkes vunden, som gabte blodigt i dødningebrystet ved de dybe søer –

Til sollysstråler
Forvandles blodet
I faderbrystet:
Her sønnen standed'
Ved morderdyssen –
Og midnatssolen
Har set hans gerning."

Men Kunnuk var faret bort, som en ren, mellem fjeldene. Han standsede først langt borte ved lyden af fjerne klagetoner. Det var Naja og hans søstre, som med gamle Elik ved Kemeks virkelige lig istemte sangen over de døde:

Ned eller opad
Sjælene fare,
Når de forlade
Menneskers bolig –
Menneskers lig.

6. kapitel

Kunnuk og hans søstre var kommet tilbage til Claushavn; men Naja var ikke iblandt dem. Hun sørgede over sin farbroders død. Hendes øjne havde ikke mødt Kunnuks ved gravdyssen. Efter at have opfyldt den sidste kvindepligt mod den mørke slægtning, som hun først havde set under hans sygdom og død, var hun, efter sit ønske, af den gamle Elik ført tilbage til sin plejemoder, Pungjok den Elskværdiges enke, der med sine små børn så længe havde savnet hende i hytten på den anden side fjorden.

Kunnuks højeste ønske skulle nu opfyldes. Han skulle modtage den hellige dåb, som præsten dog endnu i fjorten dage havde udsat. Dagen kom – den var også for præsten en af de glædeligste, han havde oplevet blandt sine kære grønlændere, og han glemte ikke beretningen om den i sin dagbog. Det var en søndag. Hele gudstjenesten havde hensyn på dåbshandlingen. Kaptajn Egede og hans søn var med den unge præstekone og alle de døbte grønlændere deltagende vidner. Med frimodighed og sandhed gjorde Kunnuk rede for sin kristendoms-kundskab – fortæller Saabye – med følelse besvarede han spørgsmålene af alterbogen, og stille tårer vædede hans kinder, da han knælede ned for at modtage dåben. Forretningen sluttedes som sædvanlig med takkesang og bøn. Kunnuk kom nu hen til præsten, rakte ham hånden og sagde rørt: "Tak, gode præst! jeg er lykkelig." Derefter vendte han sig til menigheden, hvoraf en del kyssede ham (hvad der ellers er noget usædvanligt), og han sagde: "Antag mig som en troende! – vi vil elske hinanden!" hvortil de svarede ja, og de gik således enige – tilføjer Saabye – som de, der havde én herre, én tro og én dåb, til deres huse.

Med inderlig glæde takkede præsten Gud for sandhedens sejr over dette hjerte og over så mange hjerter.

Flere hedninge var samme dag blevet døbt. Elik var dog ikke kommet tilbage fra hjemrejsen med Naja. Hvad han fortalte sine landsmænd om "den store angakok i Claushavn", som han kaldte "sin lyse *tornak*", vakte stor opmærksomhed blandt dem; men selv indesluttede han sig i sin fjeldgrotte og grublede med dyb kummer på, om den store ånd i alverden, den herlige Tornarsuk, kunne være løgnens fader og alle onde ånders fyrste. Kunnuks moder og søstre kom ofte til præsten og modtog dagligt undervisning af den fromme Arnarsak. Hun talte i de samme billeder og tænkte i de samme former som de; hun forstod at bringe sit folks gamle tro i en skøn og harmonisk forbindelse med, hvad hun havde lært af sin kære "Pavia". Mange hedenske grønlændere kom til hende for at hente kundskab og trøst. De ugifte kvinder og forladte enker havde hun især stor medlidenhed med. Når de ikke har en broder eller en voksen søn, i hvis hus de æres som husmødre, lever de ofte et ringeagtet liv og må udføre de besværligste og urenligste arbejder, uden at kunne trøste sig ved nogen mildere tilstand efter døden, hvor det samme liv, efter deres forestillinger, kun skyggeagtigt skal gentages.

En aften havde Arnarsak trøstet en sådan gammel, ulykkelig hedningeenke, hvis eneste søn var druknet i en kajak. Erindringen om hendes legebroder Tullimak, som havde været med hende i Danmark og kort efter havde haft samme ulykkelige endeligt, var atter blevet levende vakt. Det var den sidste aften, solen ikke gik ned. Hun skulle nu snart ikke mere i dette år se den dejlige nattesol forgylde fjorden og isbjerg-

paladserne foran hendes sommertelt, hun tænkte på sin barndom, og en sang randt hende i minde, som hun dengang havde sunget for "Pavia" og nu for nylig set, han havde erindret nogle ord af i sin dagbog. Hun sang med sagte stemme:

> Pavia! Pavia!
> Lad mig blive hos dig,
> Til jeg lærer så meget,
> At jeg kan komme til Gud!
> Ak! ryster du dit hoved,
> Klinger nej fra din tunge,
> Så dør jeg af sorg –
> Jeg er nær ved at kvæles.

Hun drog et stille suk, men foldede hænderne over den hellige bog, hun nylig havde læst i; det var Paul Egedes grønlandske oversættelse af det nye testamente og en gave fra den kærlige lærer. Hun var mild og roligt stemt; men et dybt vemod havde grebet hende, og barndomssangen klang atter, dog forandret og udvidet, fra hendes læber i samme korte, rimløse satser:

> Pavia! Pavia!
> Lad mig samles med dig,
> Når jeg lærer så meget,
> At jeg kan skue din Gud! –
> Her sidder jeg i teltet
> Og ser ud over havet
> Fra sommerlyst telt –
> Og herfra jeg dog længes.

Således sang hun og troede, hun var ene; men gamle Elik var ubemærket trådt ind i teltet med en lille grønlænderinde af et sørgmodigt udseende, der ledsagedes af en ung pige og to børn. Den lille kone var Najas plejemoder, Pungjok den Elskværdiges enke. Hun sørgede endnu dybt og smerteligt over sin ægtemands død. Med al sin kærlighed havde Naja ikke været i stand til at trøste hende. Den unge pige ved hendes side var Naja selv, som ingen mildere trøsterinde kendte, end den fromme Arnarsak, og som derfor denne aften var roet over fjorden med sin plejemoder og hendes børn, ledsaget af deres gamle ven Elik. Ved blot at se Arnarsaks ansigt og høre hendes røst ville den bitre sorg blive mild og stille, havde gamle Elik ment, og det vidste Naja fra den aften, da hun selv var så inderlig bedrøvet. Da de trådte ind i teltet og hørte Arnarsaks stille sang, troede Elik, det var den aftensalme, hun plejede at synge inden hun lagde sig til hvile, og han gav dem, der fulgte ham, et vink til at træde stille tilbage i teltets baggrund. Her stod de nu i skyggen, medens den glødende sommernatsol oplyste Arnarsaks ansigt og gav det et næsten forklaret udseende. Hun sad oprejst på lejet med det opslagne testamente på sit skød og det lille portræt af Paul Egede i sin hånd. Hun sang i sit modersmål, og de forstod hvert ord:

Pavia! Pavia!
Hos din Gud i Himlen
Er der saligt at være:
Han er elskværdig og fast!
Han veksler ej med vejret
Sine tanker og sindet,
Er ej mild i dag
Og i morgen den grumme.

Stor er vel Tornarsuk;
Han er stærk og mægtig –
Han er herlig som havet –
Ak, men som havet og grum;
Han lytter ej alene
Til de hviskende stjerner,
Men også til råd
fra forfærdelsens dybder.

Tornarsuk lever kun
Til hans tid er omme,
Til de flammende stjerner
Slukkes i dybenes dyb.
Din Gud skal råde evig,
Selv når solen er udslukt,
Og månen er død –
Og hver stjerne begravet.

Elik studsede ved disse ord og lagde hånden med dyb grublen på sin furede pande. Naja og den lille enke lyttede opmærksomt og trak sagte vejret. Arnarsak fortsatte:

Pavia! Pavia!
Hvor din Gud kun råder,
Der er saligt at være,
Selv uden måne og sol:
Ej sommergrønne bjerghal,
Hvor i solrøde nætter
Vi dansed' med fryd,
Er så skøn som hans højsal.

Pavia! Pavia!
Ej din Gud vil spørge
Om den sjæl, der ham gæster,
Styred' kajak og harpun,
Hvad heller den har siddet
Mellem kvinder ved lampen
Og syslet på briks
Med de gnavede sælskind.

Pavia! Pavia!
O! din Gud er retvis:
Ej om mand eller kvinde
Spørger din retvise Gud.
Han spørger kun om sjælen,
Som henflyver imod ham,
Er kærlig og from
Og har ydmyge tanker.

Over Eliks gamle grubler-ansigt gik der et mildt lys. Den lille enke var bevæget og græd. Børnene græd nu med, uden at vide

hvorfor, og Naja fløj med udbredte arme til den overraskede Arnarsaks bryst.

De blev hos hende hele den lyse nat. Hun talte kærlige ord til den sørgende enke. Hun klappede Naja på de brune kinder; hun rakte Elik hånd og bad dem alle komme ofte igen. Da endelig solen var rullet helt forbi fjorden og den sidste lyse sommernat var forsvundet, sad Elik i konebåden igen og roede med de stille nattegæster tilbage over fjorden. Børnene sov på Najas skød. Den lille enke sad med mild vemod ved sin åre. Eliks åsyn var vendt mod solen, der nu havde fået dagstråler og hævede sig i al sin pragt over bjergene i øst. "Tornarsuk er stor som den herlige sol" – sagde han – "men den skal udslukkes en gang med Tornarsuks sjæl og alle hans lamper – da kommer den store, mørke tid, når jord og himmel er Tornarsuks stendysse."

"Men så ser vi jo den *evige* Guds nye himmel og jord tusindfold herligere, end denne" – sagde Naja og gentog med sin fuglerene stemme, hvad Arnarsak havde sunget:

> Ej sommergrønne bjerghal,
> Hvor i solrøde nætter
> Vi dansed' med fryd,
> Er så skøn som hans højsal.

7. kapitel

Den korte grønlandske sommer var forbi. Teltene var forsvundet fra fjeldene. Vinteren kom pludselig og streng, som sædvanlig, uden nogen efterårsovergang. Vinterboligerne var istandsatte eller opbygget på ny, og dette arbejde var for største delen besørget af kvinderne, medens mændene sørgede for

jagten og sælfangsten. Kunnuks moder og søstre havde haft travlt med at tække og bygge den nye bolig ved Claushavn, hvortil Kunnuk havde opfisket drivtræ til tømmer. Den var større og noget bekvemmere indrettet end de sædvanlige. Moder og søstre sad første aften i den nye bolig; men de var tavse og stille. De havde dagen før i konebåden hentet alt, hvad de havde ladet blive tilbage på den anden side af fjorden, og taget afsked med Pungjok den Elskværdiges enke. Kunnuk var ikke med. Moder og søstre havde genset den kære Naja og ikke uden stort savn løsrevet sig af hendes kærlige arme. Deres forberedelse til dåben i præstens og Arnarsaks nærhed havde gjort denne flytning nødvendig. Elik var fulgt tilbage med dem og boede hos præsten. Alt var nu nyt og ret smukt indrettet i den nye, lune bolig. Moder og søstre så veltilfredse på det; men de sang ikke. Lampen var tændt. Kunnuk kom hjem med fuglevildt. Han var også alvorlig og tavs.

"Kunnuk!" – sagde moderen – "sommerens aja-sange er forbi, og her er stille ved vor nye lampe. Snart vil dine søstre vel synge igen; men det bliver afskedssangen til daglyset – det bliver om solens flugt for månen og den mørke tid. Så sidder vi her ved lampen i de kolde, mørke dage, og så trænger vi til sang og liflig tale i jordhytten. Lad så dine øjne være lyse som de store vinterstjerner og din røst liflig som børnenes, når de leger i månelys på det hvide snefjeld!"

Kunnuk nikkede stille og tav.

"Den dag, da præsten gød vand på dit hoved, lyste dine øjne som den Himmelske Rens [Note 9)]" – fortsatte moderen – "der var sommerdug på din kind, og din sjæl sagde: Nu er jeg lykkelig. Når den mørke tid er kommet, vil præsten også gyde vand på

mit hoved, og jeg vil løfte det, som den, der ingen sorg havde. Dine søstres øjne vil da også lyse som himmelrenens; men hvad der binder aja-sangen i din sjæl, har også bundet den på vore tunger. Blåmågen sidder nu på den anden side fjorden i den mørke rede. Bring Naja hid! og jeg vil rejse mig for hende! Najas lampe skal brænde hos vores! Hendes sang skal klinge lifligt for os i den mørke tid!"

Kunnuk rystede på hovedet og tav. Efter nogen overvejelse udbrød han: "Blåmågen har jeg haft kær fra den lyse sommernat, hvor jeg først så hende danse med mine søstre på bjerget; men fra den stund, hun vidste, hvad min sjæl rugede over i min mørke tid, har hun flyet mig som den skræmte fugl. Kommer Kunnuk som bejler til hendes lampe, flyer hun som edderfuglen til bjergene og de ensomme øer."

"Så send gamle Elik til Naja! og hun flygter ikke!" – sagde moderen.

Kunnuk rystede betænkelig på hovedet og tav; men der glimtede dog et lønligt og inderligt håb i hans stille øjne. Hans søstre nikkede hemmeligt til hinanden og nynnede.

Næste dag drog Elik over fjorden i konebåden. Kunnuks moder og søstre roede. Kunnuk selv fo'r ud i sin kajak; men han søgte sælen og hvidfisken i de dybere vande. Da han mod aften kom tilbage, bugserede han en fældet sælhund i land og så en konebåd komme fra nordkysten af fjorden. Han lod sælen og kajakken ligge på stranden og sprang op på en fjeldpynt for at se, hvor mange der var i båden. Hjertet hamrede i hans bryst, da han talte seks skikkelser. Han genkendte snart Elik og sin moder; blandt søstrene så han Najas lette skikkelse. "Blåmågen flygter ikke – hun kommer!" – udbrød han sjæleglad.

Ved fjorden var adskillige grønlændere og nogle unge piger til stede med nysgerrig opmærksomhed, da Naja satte sin lette fod på fjeldkysten. Ved synet af hende gjorde Kunnuk et glædeshop; han forglemte i et øjeblik aldeles alt andet omkring sig og den undselige tilbageholdenhed, der forbyder grønlænderen enhver heftig kærlighedsytring i andres nærværelse; hans arme udbredte sig, idet han udråbte hendes navn og løb hende i møde fra fjeldet. Hun så det, og en blussende rødme fo'r over hendes kinder. Som en vild, skræmt fugl, tog hun uvilkårligt flugten, og på et øjeblik var hun forsvundet mellem de snehvide fjelde.

Kunnuk studsede, men vendte sig rask for at følge hende; da greb gamle Elik hans hånd og holdt ham tilbage. "Naja var ikke sin moders datter og vort medmenneskes barn" – sagde han med dæmpet røst – "hvis hun ikke flyede den, hun har kærest, hvor så mange øjne blinker. Nu tør min tunge først fremtage, hvad min sjæl har gemt længe under låg:" – tilføjede han fortroligt – "Naja havde den raske Kunnuk kær, før hun så ham. Najas øjne var våde, når hun vendte sin frændes dødsfjende ryggen. Najas sjæl var glad i sin sorg den nat hun hørte Kunnuks ord til hendes døende frænde. Det ord, din sjæl tørster efter, kom vel ikke over hendes røde læber; men hendes fod veg kun lempelig tilbage, da gamle Elik drog hende til konebåden. Nu er dagen kort og nætterne kolde. Ved den fromme Arnarsaks lampe er der lunt. Der sidder visselig Blåmågen i morgen."

Kunnuk sprang og jublede af glæde ved disse ord. Hans søstre dansede om ham og sang: Aja! – Næste dag fandt de Naja med nedslagne øjne og blussende kinder ved den fromme

Arnarsaks lampe, og hun nikkede stille til, hvad Kunnuk hviskede til hende ved kvindebriksen.

8. kapitel

Den sidste dag var forbi, da solen i dette år kom over horisonten i Grønland. Kunnuks søstre havde sunget farvel til den flygtende sol, og Najas stemme havde klinget lifligst i afskedssangen. Fjorden var nu belagt med is og sne, og hundeslæderne fo'r over isen i månelyset. Kunnuks moder og søstre var døbt. Naja havde set deres lyksalige ansigter, og nu flygtede hun ikke mere for sin brudgom. Hendes bryllupsdag var også bestemt til hendes dåbsdag. Indtil den dag kom, boede hun som en kær gæst i Arnarsaks venlige hytte.

Det var aften. Børnene legede i måneskin udenfor hytterne og sang. Hos Kunnuks moder skinnede lampen i det nye hus. Hans søstre havde travlt med at udsmykke brudehuset og berede alt så hyggeligt som muligt til brudens modtagelse. Hvide renskind måtte der i særdeleshed ikke savnes til brudehyndet, og det allersmukkeste skulle vælges til brudens pels. Perlerne, hvormed den skulle smykkes, havde de længe samlet og gemt på; men intet renskind var dem smukt nok. Nu var Kunnuk faret med sine raske hunde over fjeldet for at bringe den smukkeste ren hjem, han kunne opjage på snebjerget.

Ved Arnarsaks lampe sad Naja halvt afklædt med sin fugleduns pels over skødet. Hun tænkte på Kunnuk og på, hvor kær hun havde haft ham i løndom. Hun tænkte på hans kækhed og raskhed og på hans højmodighed mod hendes døde frænde. Det var sildigt, og Arnarsak syntes at sove. Kunnuk havde været

på jagt den hele månelyse dag. Naja havde set ham fare med de raske hunde for slæden over snefjeldet. Endnu havde hun ikke hørt hundenes glade tuden ved hjemkomsten, og før hun havde hørt denne velbekendte musik, kunne hun ikke gå til kvindebriksen, hvorpå Arnarsak sov, og søge hvile. Naja frygtede ikke for sin raske renjæger: hver dag fo'r han på farlige veje, og den dag havde han tiljublet hende det gladeste farvel. Hun nynnede, tryg og glad, som en kvidrende fugl, hvad hun troede ingen hørte, men hvad den letslumrende Arnarsak hørte på sit leje.

Najas sang ved lampen

På bjerget dansed' vi piger små –
Auna! Aja! Aja!
Midnats-solgløden så vi på.
Aja! Aja! Jah! Jah!

Vi dansed' i sommernatten og sang –
Da så mig Kunnuk for første gang.

Jeg elsked' den raskeste fangers sjæl:
Ham undflyer hverken hval eller sæl.

Glad Kunnuk så på pigernes dans;
Hans øjne havde to stjerners glans.

Ved lampen sidder jeg ene nu –
Og kommer Kunnuks øjne ihu.

Kunnuk springer på snefjeldets top;
Min elskede løber renen op.

Min elskede har så dristigt et sind –
Og renen har så dejligt et skind.

Min elskede vover sit liv med lyst –
Auna! Aja! Aja!
For brudepelsen til Najas bryst.
Aja! Aja! Jah! Jah!

Men næppe havde Naja nynnet det sidste vers færdigt, før hun pludselig blev forskrækket over sin egen sang, og i det samme hørte hun en stærk hundetuden. Hun kendte Kunnuks tro hunde på "basernes" dybe stemme; men deres tuden klang hende ikke som den sædvanlige, når de glæder sig over hjemkomsten; den besvaredes af de andre hunde med en hylen, som også forekom hende usædvanlig. Hun tog hastigt sin pels på og ilede ud. Hun mærkede straks, der måtte være noget ulykkeligt på færde; for ved Kunnuks nye bolig lød der ængstelige råb. Hun kendte søstrenes jamrende stemmer. Slæden var kommet tom tilbage. Hundene vedblev at hyle og var ustyrlige.

Snart stod Naja midt blandt de jamrende søstre, hos deres moder, der vred sine hænder ved den tomme slæde. Men angsten gav Naja mod; hun jamrede ikke. Som af en pludselig indskydelse greb hun øjeblikkelig det korte piske-skaft, der slæbte efter slæden og hang fast med den lange snert i hundenes seletøj. Hun rev den løs og svingede den med den sædvanlige ordnende tiltale over hundespændet, der havde viklet sig ind imellem hinanden som i en knude. Næppe hørte hundene det ordnende råb og piskesnertens susen, før de udviklede sig fra hinanden; de velafrettede "baser" hjalp til ved

deres herredømme over de ustyrlige kammerater, og snart fo'r hundene i god orden af sted. Naja greb fast i slædens opstander og fulgte med; i det næste øjeblik sad hun i slæden og fo'r nu bort i den stjernelyse nat over snefjeldet – i det samme spor, hvori slæden var kommet.

Det var en gnistrende kulde, men stille. Stjernerne tindrede som små sole. Sneen knirkede under slæden. Hundene pustede, men sprang uafladelig frem i det samme spor over de vildeste og farligste pynter, mellem bratte kløfter og gabende afgrunde. Således gik det fremad i flere timer. Naja sad med pisken i hånden og stirrede dødbleg ud i natten i den grueligste spænding, uden dog et øjeblik at tabe sporet af sigte. Pelsens hovedhætte hang ned på hendes ryg. Hendes lange, sorte hår flagrede løst og var pudret hvidt af rimfrost; men hun mærkede ingen kulde på det blottede hoved. Endelig begyndte kræfterne at forlade hende og modet at synke. – Sporet blev ukendeligt. Tårerne styrtede ud af hendes øjne, og hun var nær ved at tabe pisken af den stivnede hånd. Det susede for hendes øren; det sortnede for hendes øjne. Hundene fo'r ned i en umådelig dybde, hvor bjergskyggen faldt sort over kløfterne. "Hjælp! Arnarsaks Gud!" – råbte hun – "Tornarsuk knuser os!" Og nu istemte hundene et frygteligt hyl, idet de rullede i en hob ned af en klippestyrtning med den væltede slæde.

Den næsten afmægtige pige lå på yderkanten af en afgrund. Det voldsomme stød gav hende bevidstheden tilbage. Hun rejste sig op og så sig omkring. Dybt nedenfor hende myldrede hundene på et klippestykke med uafladelig hylen. Hun skimtede i sneen en skikkelse, som de flokkede sig om og syntes

at slikke – det var et menneske – det var Kunnuk. Han lå henstrakt ved siden af en død ren.

"Kunnuk! Kunnuk!" – råbte Naja og stod på få øjeblikke ved hans legeme. Hans pande var blodig; men hans kind var varm, og hans hånd, som hundene havde slikket, bevægede sig. Najas læber berørte hans; i det samme øjeblik slog han sine øjne op. "Naja!" – råbte han – "Naja! Her er renen! Jeg har hentet din brudepels!" Nu mærkede han først hvor han var og besindede sig på, hvad der var hændt ham – hvorledes han var styrtet med slæden i denne umådelige dybde##§##, idet han ville hjemføre den fældede ren. Han følte sig udrevet af dødens favntag ved hendes arme, der første gang omfavnede ham som brud uden sky. Naja jublede og græd ved hans bryst, og de tro hunde hylede nu af glæde.

9. kapitel

Kunnuks og Najas bryllupsdag var kommet. Om formiddagen havde Naja modtaget den hellige dåb. Gamle Elik havde med dyb bevægelse været til stede; men han var tavs og stille. Han havde endnu ikke anmodet præsten om at døbe ham, og han var den eneste af bryllupsgæsterne, i hvis åsyn glæden ikke var synlig.

På et sort plaster nær over brudgommens pande fra Vibeckes omhyggelige sårlægerindehånd, var der intet, som erindrede om den farlige brudgomsjagt, hvis omstændigheder dog allerede var blevet genstand for deltagende sange. Der var megen glæde blandt de lykkelige grønlændere, som var til stede ved brudevielsen. Foruden de døbte, som hørte til menigheden, var her også mange hedninge fra den nordlige side af fjorden.

De var til dels Kunnuks gamle venner og Eliks største beundrere. Hvad gamle Elik havde sagt dem om hans "lyse *tornak*" havde draget dem dertil; men så længe deres egen største angakok endnu ikke selv havde antaget den fremmede lære, var det mere nysgerrighed end tillid, der drog dem til Claushavn. Dette ventede også Pungjoks enke i hytten på den anden side fjorden på, inden hun ret turde tilegne sig den trøst, hun allerede havde hentet i Arnarsaks sommertelt. Ved denne bryllupshøjtid var Arnarsak blevet båret til missionsboligen. Hun havde velsignet det kære brudepar og sunget bryllupssalmen for dem, som "Pavia" havde oversat til grønlandsk. Da hun om aftenen var båret til sit hjem, fulgte præsten og hans kone tillige med kaptajn Niels Egede og gamle Elik brudeskaren ud af præsteboligen i den stille, stjerneklare vinternat, som nu også oplystes af fakler og blussende nordlys. Kunnuks moder og søstre var gået forud for at modtage brudeparret i det pyntede hjem. På vejen sang de unge piger aja-sange. Brudens kinder blussede. Det var som den sky fuglenatur kom over hende igen, og hun gjorde uvilkårligt en flygtende bevægelse; men den lykkelige brudgom slap ikke hendes hånd nu. Under de glade aja-råb og i lysningen af de blussende fakler tonede bryllupssangen over fjeldet. Kunnuk selv var forsanger, og sangen var et kunstløst udbrud af hvad øjeblikkets lykkelige stemning indgav ham. De andre gentog kun enkelte ord med aja-omkvæd.

Kunnuks brudgoms-sang.

Kom, Blåmåge! dølg ej længer
Hvad du sang, når du var ene!
Kunnuks favntag hist ved lampen
I den lune vinterstue
Er dog vist ej nær så farligt
Som den kolde vinterstorm!

Kom, Blåmåge! Lad dig fange!
Fly ej længer for din brudgom –
Som den vilde ren på bjerget,
Som den bange, rimfrosthvide
Edderfugl fra fjeldet flyver
For min blanke riffels glans!

Kom, o Naja, til min hytte!
Se! Den står på skrænt ved fjorden:
Selv jeg slæbte sten til muren;
Selv jeg rejste husets stolper;
Kærligt mine søstres hænder
Tækked' brudgomshusets tag!

Se, o Naja! Se min bolig!
Græstørvtagets stærke bjælker
Hvile fast på drivtræstolper;
Mur og tag er skjult med teltskind,
Med kajakker, Kunnuk tumled,
Mens han drømte om sin brud.

Prøv, o Naja! Prøv om snefog,
Prøv om havets vinterstorme,
Når de gynge højest isbjerg,
Røre lampen i vor bolig,
Nå til hyndet under briksen
Gennem sælskinddækket mur!

Kom, o Naja! Duk dit hoved!
Lav er gangen til min bolig; –
Selv jeg løber ind på knæled;
Men i stuen, hvor min lampe
Varmer mildt og skinner roligt,
Kan vi springe strunk og rask!

Elik og præsten havde fulgt brudeskaren lige til brudehuset. Her blev Elik stående i dybe tanker og betragtede det flammende nordlys, der ikke denne aften, som sædvanlig, sås højt oppe og skjulte skyerne, men udbredte sig lavt og gennemsigtigt under skyerne og syntes næsten at berøre fjeldene. "Se!" – mumlede den gamle – "de dødes sjæle kommer os nær. Mon de vil lytte til de glades bryllupssange?"

Præsten var også blevet stående og havde tabt sig i beskuelsen af det smukke natursyn, der nu blandede sig med lyset af den opstående måne. Fra brudehuset klang de glade sange på ny:

Hør, o Naja! Mine søstre
Synge: Kom! du er elskværdig!
Se! Min gamle, kære moder
Rejser sig med ære for dig –
Rejser sig fra briksen kærlig,
Favner Kunnuks brud med lyst!

Se, o Naja, hvide renskind
Brede de med hæder for dig,
Bringe dig med bryllupssangen
Alt, hvad huset herligst ejer,
Alt, hvad læben helst berører –
Skålen med den brune drik!

Man hørte nu gæsternes aja-råb under kaffebeværtningen, og Kunnuks søstre sang:

Kom, Blåmåge! bo iblandt os!
Byg hos Kunnuks glade søstre!
Flyt din lampe til vort jordhus!
Lad den skinne venligt for os,
Som vor bedste vinterstjerne!
Broder Kunnuks fagre brud!

Bliv, o Naja, bliv iblandt os!
Bliv hos Kunnuks gamle moder!
Flyt din lampe aldrig fra os!
Glad ved Najas lampe vil vi
Sladre bort de dunkle dage –
Synge bort den mørke tid!

Nu hørte de også Najas stemme i aja-omkvædet, og med den inderligste glæde tonede Kunnuks stemme mellem aja-råbene:

Se, o Naja! mine hunde
Krumme sig på gulvet for dig!
De vil springe for din slæde,
Når du farer over fjorden
Efter barnehjemmets lampe
Med din lilla ægtemand!

Se, o Naja! Månen lyser
Gennem hvidfisktarme-ruden!
Den vil titte gennem ruden,
Den vil kysse dig på kinden,
Når du hviler på mit renskind –
Når du slumrer ved mit bryst!

"De er lykkelige!" – sagde gamle Elik til præsten, som havde lagt sin hånd på hans skulder og med kærlig deltagelse betragtede den klarhed, der nu var udbredt over den gamles grublende ansigt. – "Ved du, hvem der frelste dem?" – vedblev Elik – "det var ikke den høje Tornarsuk: Det var *ham*, som lever og råder, når den store storm har udslukt alle Tornarsuks lamper. Det var din og Arnarsaks og Pavias Gud. På ham råbte Naja i den højeste nød – og før ordet var fra hendes læber, så hendes øje den, hun havde kærest. Se! hans sjæl kom tilbage – og nu glædes de. Tornarsuk er stor og herlig, men forfærdelig" – fortsatte han – "han skal dø med sol og måne og alle de herlige stjerner – men hade ham kan jeg ikke – kun hans mødres moder er ond. Men din Gud er elskelig og udødelig. Han vil

elske vore sjæle evindelig – ham vil jeg elske og lyde. – Vil du døbe mig? præst!"

"I Guds navn, gamle Elik!" – sagde præsten – "se kun liv og ånd i den store natur og giv den, hvad navn du vil! se – til dagen kommer – dine fædres sjæle i Guds flammende nordlys! kald også det ondes væsen med hvad navn du vil! men forsag det kun! og det navn, du ærer og frygter i Guds synlige verden, skal ikke tillukke dig livets og sandhedens kilde!"

Inden den mørke tid var forbi, var gamle Elik døbt. Med ham gik mangfoldige over til kristendommen, og den sidste rest af den gamle Tornarsuk-dyrkelse var i denne del af Grønland forsvundet.

Efterskrift

"Grønlænderne er et lykkeligt folk" – vidner præsten Funch i sine *Syv Aar i Nordgrønland*; dette er bevidnet af hvem, der har opholdt sig iblandt dem. At de tillige er et ikke ringe åndeligt begavet folk, er indlysende af mangfoldige træk i Egedernes, Hans Egede Saabyes og fleres beretninger. Deres stammeslægtskab med eskimoerne eller indvånerne i det nordlige Labrador er tilstrækkelig oplyst såvel af sprogets overensstemmelse, som af ligheden i legemsskikkelse og sæder. Eskimoerne lever også et frit naturliv, uden love og regering, medens den offentlige stemme i dadlende sange i de fleste tilfælde er tilstrækkelig borgerlig straf, et træk i folkekarakteren, som alene synes at vidne om en større almensans for sandhed og ret, end hos mange dannede folkefærd. De indskrænkede åndsevner og den mangel på religiøse begreber, man har tillagt eskimoerne, vil næppe nogen, der har sammenlignet de forskellige beretninger om grønlænderne, kunne tillægge denne nordlige gren af den samme folkestamme.

Hvor der er poesi til stede i et folks liv, sæder og skikke, må der upåtvivlelig findes et højere åndsliv, som bærer den, og hvor der gives myter, der besjæler den hele natur, hvor menneskeånden fordyber sig i hemmelighedsfulde regioner og søger verdens grund i en stor og mægtig levende ånd, medens troen på sjælens udødelighed og samfund med en højere åndeverden er levende til stede, der savner hint idéliv ikke det religiøse element.

At grønlænderne er et poetisk folk vil man finde tilstrækkelige beviser for i deres folkeskikke, medens næsten alle deres livsytringer fremtræder i billeder og sange med den stærkeste følelse såvel af glæde som af sorg, og med en levende ejendommelig fantasi.

Deres sagn og myter har man i almindelighed anset for betydningsløse fabler og næsten ingen opmærksomhed skænket; men de skjuler i deres rå former lige så vist som alle andre nationers myter en dybere betydning og en ejendommelig drømmetilsløret naturfilosofi, selv hvor deres egen opfattelse af angakokkernes fabler synes forladt af den tilbagetrængte og gennem traditionen fordunklede idé. Et opmærksommere blik på disse myter vil upåtvivlelig vise, at dette polarfolk i sin tidligste fantasi- spekulation over tilværelsens grund er i sine ældgamle myter kommet lige så vidt som de dannede grækere og på sin vis til samme resultat, som naturfilosofien blev sig bevidst i begyndelsen af det 19. århundrede.

De hedenske grønlænderes Tornarsuks-dyrkelse synes i sin oprindelse beslægtet med hinduernes naturtilbedelse i "Trimurti" (den forenede Brahma, Vishnu og Shiva). Deres "store forfærdelige ånd" Tornarsuk [Note 10)] er dem således, som natur- og verdens-ånd, både livets og dødens lunefulde hersker, både frembringeren, opholderen og ødelæggeren, medens kun underordnede åndelige væsener, *innue* (plur. af *innua* ɔ: ejer, iboer, beslægtet med *innuk*, menneske) antages med en personlighed, lig det element eller det fænomen, de repræsenterer, at *ibo* og *eje* visse regioner i fænomenernes verden, f.eks. ilden, luften, havet, vinden, såvel som søvnen,

hungeren etc. (Hungerens *innua* betegnes med et navn, som betyder "madlystvolderen", og østenvindens *innua* kaldes "godtvejrsvolderen"). Sol og måne såvel som alle himmellegemerne er dem ligeledes særskilte personlige, Tornarsuk underordnede, væsener, som oftest til firmamentet opløftede mennesker, dyr eller idrætter, og enhver genstand i verden er dem besjælet. Deres "store ånd" (Tornarsuk) har selv, i sin åbenbaring med verden i endeligheden, en årsags årsag eller urgrund i et mørkt unævneligt urvæsen i jordnaturens inderste rod, *Tornarsuks oldemoder*, hvorfra tillige, som materiens og endelighedens princip, døden med det onde i verden har sin oprindelse. Analogien med den græske gudeverdens udspring af en kaotisk natur og asernes halve tilværelsesgrund i en mørk jættenatur er her umiskendelig. Med hensyn på idélivets udvikling i menneskelivet, kunne det være interessant at sammenligne denne grønlandske myte med naturfilosofiens idé om "eksistensens dunkle grund" i Schellings afhandling om den menneskelige friheds væsen [Note 11)] og Johan Ludvig Heibergs anvendelse deraf på den oldnordiske theogoni [Note 12)], jævnført med den græske. Denne polarfolkets mærkelige myte, i forbindelse med myten om den største åndelige bedrift, er i nærværende fortællings 3. bog kap. 1 behandlet i mytedigtet: "Tornarsuks Oldemoder" og grunder sig på en angakoks meddelelse i Paul Egedes *Efterretninger om Grønland* p. 79-80 samt beretningen sammesteds p. 69. Det førstnævnte sted hos Paul Egede lyder således: "Allernederst i jorden bor en stor slem kvinde, som kaldes Tornarsuks oldemoder, udi et meget stort hus, som man ej kan skyde over med en bue. Denne samme kvinde råder for alle havets

kreaturer; thi de er alle hendes husfolk: hvalfisk, enhjørninger, sælhunde, hvidfisk osv. I det trankar, som står under hendes lampe, svømmer alle slags søfugle i overflødighed. Udenfor hendes dør ses hele flokke af sælhunde, som står overende og bider om sig til dem, som vil ind, hvilket ikke tillades nogen anden, end en angakok, som endelig må have sin *tornak* med sig. Når de gør denne rejse, må de først passere de dødes sjæle, der ser ud som de levede her i livet. Når de er kommet dem forbi, er der et bredt, langt og dybt svælg ned i jorden. Dette svælg skal de over; men der er intet at gå på uden et stort hjul, der er glat som isen og drives bestandig hastigt omkring. Herpå må *tornaken* ɔ: hans skytsengel, lede sin angakok. Derefter kommer de til en stor kedel, hvorudi koges levende sælhunde. Omsider komme de til Tornarsuks [Note 13)] oldemoders residens. Der griber tornaken sin angakok ved hånden og fører ham igennem den stærke sælhundevagt. Indgangen er bred; men siden går den over en afgrund; den er ej bredere end en snor, og der er intet at holde sig ved. Her indenfor sidder den fæle kvinde, som har mange ophævelser og konvulsioner, sveder af vrede og river sig i håret over de ankomne gæster. Hun griber straks til en fuglevinge, tænder ild i den og holder den for deres næse, ved hvilken lugt de bliver afmægtige og er hendes fanger. Men angakokken, som er underrettet af sin *tornak*, forekommer hende, griber hende straks ved håret og tumler så længe med hende, indtil hun bliver ganske kraftesløs. Heri er hans *tornak* ham også behjælpelig. Om hendes ansigt hænger *aglerrulit*, som slangerne om Medusæ hoved. Disse udyr mener nogle kommer af hemmelig *abortu*. De river disse af hende, efterdi de er årsag til, at havets kreaturer forlader landet og går til hende. Lige så

fort som de river disse af hende, farer hvaler og sælhunde plaskende ned i vandet og søger til de grænser igen, hvor grønlænderne kan fange dem. Når dette er forrettet, begiver angakokken sig med sin *tornak* igen på hjemrejsen, hvor han finder den forrige farlige vej ganske god og jævn for sig."

De hedenske grønlænderes tradition om det ondes og dødens oprindelse fortæller Paul Egede således (i. c. p. 69): "Mærkeligt er det, at en kvinde [Note 14)] bliver beskyldt for det onde, man lider i verden, og at menneskene må dø. Det er sket efter hendes ord: *Tokorsartlutik okko pilit, Sillarsoak tettulissoæt ɔ: lad disse dø efterhånden! de får ellers ikke rum i verden*. Af begyndelsen, siger de, skulle menneskene have levet bestandig."

Myten indeslutter i den rå naturdigtnings skal en vistnok hidtil upåagtet kerne, idet den øjensynlig afbilder denne folkestammes tidligste forestilling om verdens og naturens åndelige princip eller den af absolutheden udtrådte guddoms-åbenbarelse i endeligheden, med dens forudtilværende materielle mørke urgrund i verdensmassens inderste kerne. Myten vover sig endogså til et slags opløsning af den store gåde om det ondes og dødens oprindelse, samt til forestillingen om en verdensbefrielse ved den stærke naturbeherskende menneskeånd selv (angakokken eller seeren), når denne, ledet af en højere og mægtigere ånd eller genius (tornak), modigt sætter livet på ideen, og trodser døden for at tilbagevinde det friske verdensliv i en sejrrig kamp med hin dæmoniske magt, der drager livet, lykken og velsignelsen fra verden. Uagtet myten om denne verdensbefriende bedrift, ligesom den orientalske myte om Salomonsringen og næsten hele den forkristelige opfattelse af Messias-ideen, bevæger sig i en lavere

sfære og ikke har kunnet opløfte sig forklaret i sin idés rent åndelige lys, står den dog som en mærkelig typus for den højeste verdensbefrielse ved den kræfternes mester, den kristne grønlænder også gerne betragter som den største angakok. Den grønlandske verdensguddom indeslutter således med naturnødvendigheden både livet og døden i sig, medens den tillige, ved sin ånd gennem menneskeånden, bekæmper døden og det onde i sit endelige væsens dunkle urgrund. I forbindelse med ideen om angakokkernes tornak ɔ: præstens eller seerens profetiske og hjælpende skytsånd, der sætter menneskenaturen i åndelig rapport med verdensånden, har den hedenske grønlænders livsanskuelse her et mærkeligt tilknytningspunkt til frihedens og sandhedens rige. Han står under sin strenge polarhimmel med et frisk livsmod, trods den jernalder, hvori han er hensat, medens dog hans verdensånd bestandig fremtræder som man kun på et overgangspunkt har tænkt sig aserne under jættefreden i den oldnordiske verdensanskuelse. Det ejendommelige i den grønlandske forestilling er enheden i den tilsyneladende splid, uadskilleligheden af naturåndens lys- og skyggeside. Både som velgørende og ødelæggende, både som mild og grusom guddom, er verdensånden den samme og kender ingen splid eller kamp med sig selv. I den højeste nødvendigheds-enhed sammensmelter her ondt og godt i den naturlige guddoms-åbenbarelse. Uagtet Tornarsuks-dyrkeren selv ved en inkonsekvens, der vidner om en højere anskuelse, i den moralske verden er langt fra at sammenblande begreberne om godt og ondt, men ved offentlig dadel, såvelsom ved blodhævn og illiseetsok-forfølgelse, straffer det onde, eller hvad han anser derfor, udstrækker han dog ikke i nogen betydelig

grad forestillingen om den straffende retfærdighed udenfor grænserne af den jordiske tilværelse. Efter døden kunne sjælene fare ned under jorden eller op som nordlys mellem de flyvende skyer; men skønt hin første tilstand er roligere (en stille gentagelse af livet på jorden) og livet blandt skyerne uroligt og omtumlende, så anses dog ingen af disse tilstande for usalig. Medens sjælene under jorden færdes lyksalige på de stille søer, tumler skyverdenens sjæle sig som luftige børn og "leger bold med hvalrossens hoved" (et billede, lånt af deres børnelege med sneboldene).

Den hedenske grønlænder føler sig således i verden under verdensåndens lunefulde herredømme, som han dog modigt udholder under sang og livlig færdsel. Hvad han forbryder må her straffes ved menneskenes almensans for sandhed og ret. Efter døden venter han et fortsat lykkeligt, dog skyggeagtigt naturliv, med individualitetens bevarelse i en fuldstændig personlighed. Sammenligner vi denne grønlandske mytologi med den oldnordiske, savner vi fornemmelig asalærens rent guddommelige verdensrod. Om den store verdensånds endelighed og om en verdensopløsende storm har grønlænderne et forvansket, i en plat livsironi opløst sagn, der dog upåtvivlelig i sin oprindelse svarer til Ragnaroks-myten; men den opløftende idé om livets sidste fornyelse og forklarelse synes her tabt eller omtåget. Folkets store modtagelighed for kristendommen og hin myte om den store verdensbefrielse, beskuet i sin dybere betydning, viser dog, at den evige livsidé også her er ubevidst og slumrende til stede. Den højeste Gud og det højeste liv, hvortil grønlænderen føler sig stærkt

anelsesfuldt hendraget, kan han, som enhver hedning, kun modtage kundskab om og indvielse i ved kristendommen.

De fire rubiner

Et eventyr

1. Jeppe Gammelmand og hans sønner

Der var en skipper, som de kaldte Jeppe Gammelmand, fordi han var kommet til verden med grå hår – som han plejede at sige – og altid beråbte sig på sine grå hår, når nogen ville vide bedre besked end han, om hvad han påstod eller fortalte. Han havde fire sønner, og der var tre år mellem hver af dem. Moderen døde, da hun bragte den yngste til verden. Hun var et søndagsbarn, og havde sagt på sit yderste, idet hun kyssede det lille barn, hvis liv hun betalte med sit eget, at den dreng skulle de kalde Gudmund, for det var et lykkeligt navn, og der ville blive noget stort af ham, hvis Vorherre lod ham leve til han fik skæg. Drengen blev da også døbt med det navn; men han lod ikke til at skulle leve længe. Han var så fin og spinkel som et usædvanligt lille pigebarn og af et svageligt udseende; smukkere, end folk er flest, tegnede han heller ikke til at blive; han havde imidlertid noget hemmelighedsfuldt i de stille drømmende øjne, og om hans mund var der hint særegne udtryk af en ubevidst hemmelig glæde, som siges at være præget af en usynlig engels kys.

Jeppe Gammelmand holdt i lang tid mest af sine tre ældre sønner, og brummede ofte gnavent, når den lille Gudmund i sin opvækst hellere ville sysle med dyr, fugle, fisk, blomster og billedbøger, end med nogen nyttig gerning; men Gudmund blev ham efterhånden den kæreste af dem alle. For ingen hørte så stille og opmærksom til, når han fortalte om de havmænd og havfruer, han havde set, om Dødssejleren eller den Flyvende Hollænder, om magnetøen, som han engang havde været nær ved at blive trukket hen på, og mange slige ting, som han, med

al sin driftighed og sans for dygtig virksomhed, havde hovedet fuldt af.

Gudmund var meget lærenem og overtraf snart alle sine ældre brødre i læsning og i at fortælle historier, hvormed han ofte morede både faderen og sine brødre de lange vinteraftener, når søfarten var ophørt og hele familien var samlet i den lille skipperhytte ved stranden. Hvad der skulle more den gråhårede fader, måtte helst være noget ret usædvanligt. De ældre brødre gad nok også høre sådanne fortællinger; men den ældste, der var kræmmersvend og allerede tidligt vidste at bringe penge ud af alting, ville helst høre historier om skattegravere, om kongeløsninger og om perler eller diamanter, hvorfor man kunne købe tre kongeriger. Ellers ville han helst øve sig i at regne. De andre brødre kaldte ham gerne Mads Kræmmer. Den næstældste broder, Jens, var født i maj måned og en ganske køn knøs; han havde næppe fået dun på hagen, før han med føje kaldtes Pigernes Jens. Han brød sig kun om kærlighedshistorier, som Gudmund dog intet stort forråd havde af. Den tredje broder, som de kaldte Rasmus Slagsbroder, ville helst høre røverhistorier. Han var noget plump og rå, og ville altid regere over de andre. Begge disse brødre tænkte at gøre deres lykke til søs, og havde tidligt fulgt med faderen på hans lange rejser. Gudmund havde fået lov til at gå i skole så længe, til han havde lært så meget, at han kunne hjælpe sig selv længere frem, ved at lære fra sig. Blandt andet havde han også lagt sig noget efter styrmandskunsten, for også engang at kunne følge med faderen på en af hans lange rejser. Dertil havde han stor lyst, uagtet hans kærlighed til hjemmet og det stille liv; han ville dog gerne se og høre noget af de forunderlige

ting, hans fader ville vide så god besked med, men som ingen af brødrene vidste noget om.

En søndag aften i april måned sad faderen og alle fire sønner sammen i den lille dagligstue i skipperhuset. Gudmund havde fyldt sit syttende år og troede nu at have lært så meget, at han uden videre skolemesterhjælp kunne forsøge sin lykke i verden. Hvorledes, havde han endnu ikke ret tænkt på. Mads Kræmmer havde skrabet en net lille sum sammen, som han ville sætte i handelsvarer, når han først havde fået købt sig et skib i en af de større søstæder. Næste dag skulle han i det øjemed følge med faderen, som ville stikke til søs med en ladning sæd til det bedste kornmarked i fremmede lande. Denne gang ville Jeppe Gammelmand dog lade det bero på lykken og omstændighederne, hvor han først ville lande. På denne måde, troede han, kunne man snarest opleve noget mærkeligt, og det længtes han nu meget efter. Han kunne aldrig glemme, hvorledes han i sin ungdom havde sejlet rundt om jorden med naturforskerne. Dén rejse var det, han så gerne talte om med sine sønner, og på den var det, han især påstod at have set så meget vidunderligt.

Fader og sønner sad nu ret hyggeligt sammen ved punchebollen, og Jeppe Gammelmand var kommet på sin kære kæphest, rejsen rundt om verden og dens mange mærkeligheder, som selv ingen af de mange lærde forskere kunne begribe.

"Har du virkelig set *fata morgana*, fader!" – spurgte Gudmund – "og tror du, det er andet end et smukt luftsyn?"

"Og har du set havfruernes lange, dejlige hår?" – tilføjede Jens.

"Å, hvad magt ligger derpå?" – afbrød Mads Kræmmer dem – "kunne fader kun rigtig sige os, hvor diamantlandet ligger –"

"Blæse med alt det kram!" – råbte Rasmus Slagsbroder heftigt – "kunne fader kun føre os til landet, hvor en modig karl med en eneste lille lommepuffert kan jage hundrede vilde lømler i et musehul, så skulle jeg snart være kejser i det land, og I andre skulle blive mine statholdere eller ministre."

"Så kom du snart til at forvise mig fra dit kejserdømme" – sagde Gudmund – "for jeg skrev bestemt en bog mod dig og despotiet."

"Så forviste jeg dig ikke, men lod dig kun hænge" – svarede Rasmus. Mads Kræmmer og Jens Styrmand holdt med ham i dette, og der opstod en heftig ordtvist med faderen, der holdt med Gudmund og mente, forvisning kunne være straf nok for en bog, Gudmund ville skrive mod kejser Rasmus.

"Den tid, den sorg!" – afbrød Gudmund nu trætten og bad sin fader om at måtte følge ham næste dag med hans brødre, siden han nu også havde lært at sejle og flere gange havde øvet sig på mindre sejladser, selv i hårdt vejr; han kunne meget godt tåle søen. Faderen nikkede, og det var afgjort, uagtet de to ældre brødre gjorde indvendinger og mente, han kun ville blive dem alle til besvær, da han dog hverken havde kræfter til at udholde noget eller penge til selv at underholde sig og tjene noget med. Broder Jens tilføjede, med en selvbehagelig mine, at Gudmund dog ikke engang havde dun på hagen endnu og ingen lykke kunne gøre hos de smukke.

"Hvad han ikke har, kan han få" – svarede faderen. – "Han har mere forstand på, hvad jeg hår set i verden, end alle I andre

lømler, og I skal se, hans salig moder får ret, og der bliver en stor mand af ham."

Brødrene lo og spottede over den "store mand", som nok allerførst måtte sørge for at få skæg, hvis moderens spådom skulle gå i opfyldelse. Gudmund fandt sig tilsyneladende tålmodigt i det. Han sov dog ikke den nat, men strøg sig hvert øjeblik om sin glatte hage og tænkte på, hvor herligt det måtte være, når han engang havde det skæg, der ikke var spor til, og havde udrettet mere, end noget andet menneske i hele verden – og så ingen ville tale om nogen anden ting i verden, end om den store Gudmund og hans bedrifter. Først hen ad morgenstunden faldt han i søvn og havde nær ladet sin fader og sine brødre sejle bort, uden at tage ham med. Han drømte nemlig om en dejlig kvinde, som stod på en klippe i det brusende hav og viftede til ham med et flag, der var både rødt og gult og blåt, og den drøm kunne han ikke løsrive sig fra. Da faderen kaldte på ham, gned han længe sine øjne, inden han kunne blive vågen, og da han endelig kom på benene, varede det længe, inden han kunne komme i klæderne, som han bestandig tog bagvendt på. Det første skridt ved ethvert nyt foretagende kostede ham altid stor besvær, og når han vågnede, behøvede han altid nogen tid til at finde sig til rette i verden og tage fat i livet igen. Næppe var han dog ombord og havde set sejlene hejst, før han ivrigt greb fat i, hvad der betroedes ham og var næsten den raskeste sømand af dem alle.

2. Lykkevalget

Vinden bar fra landet, og efter skipperens befaling skulle de kun følge den gunstigste vind for det første. Hele dagen havde de en jævn fart, men da det blev nat sprang vinden over i et andet hjørne, og det trak op til et uvejr. Store tågemasser drev hen over havet, og de kunne ikke se, hvorhen de fo'r. Inden midnat havde de så voldsom en storm, at de måtte rebe alle sejl og skynde sig at styre fra de farlige grunde, som de næsten var midt iblandt. De så nu nogle lysglimt, som de tog de for et advarende blinkfyr. Efter skipperens beregning stod dette fyr på den mest berygtede klippe i disse farvande. Efter nogle timers kamp med den rasende storm havde hverken faderen eller hans to søvante sønner mere kraft og besindighed til at styre skibet. Mads Kræmmer lå så elendig af søsyge, at han ikke kunne røre en hånd.

"Må jeg nu råde!" – sagde Gudmund og greb roret. Ingen svarede ham; de andre lå alle lige magtesløse og bedøvede på dækket, hvor de søgte at holde sig fast ved mast og tovværk. De vilde søer skummede over dem; de hørte kun stormens hule drøn og hvinende piben. De bjerghøje bølger hvirvlede skibet mellem himmel og dyb, som en nøddeskal.

Den gamle skipper havde endnu kun så megen bevidsthed tilbage, at han kunne skimte, hvorledes den spinkle Gudmund lagde sig med hele sit legemes vægt over roret og styrede ind mod blinkfyret. "Er du gal, dreng!" var alt, hvad han kunne fremstamme; men Gudmund hørte det ikke; han styrede kun lige mod blinkfyret; det tindrede ham som den herligste stjerne. I dets glimt kunne han se vraget af et stort skib, der lå

halvt opkastet på den sorte klippe, og på vraget stod en kvindelig skikkelse og viftede med et nødflag. Han tænkte på sin drøm og styrede lige ind mod vraget og den truende klippe. Han var ganske nær ved vraget og ville i næste øjeblik nå det, eller måske sønderknuses med det på klippen.

"Drej af! Drej af, dosmer!" – skreg nu to hylende stemmer i munden på hinanden; det var hans brødre Mads Kræmmer og Jens Styrmand, som var kommet halvt til sig selv og så den forfærdelige klippe ligesom hænge ud over deres hoveder. Næsten i samme øjeblik greb en iskold hånd fast om Gudmunds og ville fravriste ham roret. Det var Rasmus Slagsbroder, som var kommet på benene og med rasende heftighed ville styre fra vraget; men inden han havde fuldført sit forsæt, tørnede skibet mod det synkende vrag. Den fremmede dame greb Gudmunds fremstrakte hånd og svang sig ombord til dem med en lethed, som hun båres af vinger. Alle forbavsedes over hendes dejlighed og ædle skikkelse. Hun bar en dragt, som mindede om den klassiske oldtids matroner, og der var snarere noget moderligt end jomfrueligt i hendes høje, anselige bygning. Over de sorte, sammenslyngede hårfletninger bar hun et flagrende, gennemsigtigt rejseslør, og derigennem glimrede fire store rubiner.

Gudmund havde et øjeblik tabt roret af hånden af forbavselse. Han troede at genkende den herlige skikkelse, han havde set i sin drøm, og selv flaget, som hun endnu holdt i hånden, med de tre regnbuens hovedfarver. Han greb nu hastigt roret igen – og næsten i samme øjeblik var de i sikkerhed. Stormen havde pludselig lagt sig. Tågen forsvandt, som havde ført dem vild, og de landede snart i en sikker havn

ved en stor, prægtig by. De kendte tårnene i den store søstad. Det var hovedstaden i deres eget fædreland.

Næppe var de stødt mod landingsbroen, før den fremmede dame tog afsked, for at træde over på et andet skib, der lå sejlfærdigt, med samme flag vajende fra masten, som det hun bar i sin hånd. Først vendte hun sig dog mod skipperen og hans tre ældste sønner, der stod ydmyge for hende og syntes at betragte hende som en mægtig dronning eller snarere som et overnaturligt væsen. Hun spurgte dem med en klar, velklingende stemme, i deres eget sprog, men med en noget fremmed betoning og med et venligt, halvt spøgende smil, hvorledes hun skulle belønne deres ædle dåd. De tav beskæmmede og bukkede kejtet. Ingen af dem tvivlede på, at hun jo havde mærket deres frygt for at forlise og deres forsøg på at få Gudmund til at dreje af og overlade hende til sin skæbne på vraget. Nu trådte Gudmund frem og forsikrede den fremmede dame, at de kun havde gjort deres skyldighed, og at de ingen anden tak eller løn ønskede, end at hun ville mindes dem med et venligt sind og ønske dem lige så megen lykke for fremtiden.

"Jeg vil ikke alene ønske, men give jer al den lykke, jeg råder for" – svarede den høje dame og løste en perlesnor af sit hår, hvoraf hun drog fire prægtige, gennemborede rubiner. "Jeg ved, det er en fader med hans sønner, jeg skylder min tak" – vedblev hun – "faderens største lykke i verden er gerne at se sine børn forsørgede, og jeg giver ham lov til at give hver af sine sønner en af disse rubiner. Giv agt! Det har dermed en egen beskaffenhed. Efter hvad jeg med sikkerhed ved, bringer enhver af disse en séregen lykke: Den glatslebne bringer sin besidder *visdom*; den

med to slebne kanter bringer *rigdom*; den med tre kanter *styrke*, og den med fire kanter *dejlighed*. Ingen af disse gaver kan berøves den rette besidder; men enhver af dem kan bortgives af sin ejer til hvem han vil, og så længe der lever nogen af jeres slægt, skal rubinerne beholde deres kraft." Efter at hun havde sagt disse ord og overrakt faderen de fire rubiner, steg hun over på det fremmede skib, hvis sejl allerede var udspændte, og hun fo'r med skibet så hastigt bort, som det havde været en uhyre søfugl, der fløj bort med hende.

Jeppe Gammelmand havde nær tabt rubinerne i havet af forbavselse; men han knugede hånden fast om dem og så efter det fremmede skib, der snart skinnede som en måge i det fjerne. "Ser I nu, drenge!" – sagde han til sønnerne og nikkede – "det vil I dog ikke gøre mig vrøvl om, når jeg bander på, det var en fedronning eller en engel, eller hvad det nu må have lov at hedde i vore forbandet oplyste tider. Så meget er da vist, at hun fløj bort på en hvid fugl, for det så kun ud som en skude, til vi fik øjnene rigtig op og så hende flyve. Dog, inden vi snakker mere om den sag, vil vi nu se, om det forholder sig rigtigt med disse hersens stene! – Det er jo mig, som skal skifte lykken ud blandt jer, og det var et sandt og meget kønt ord, at det var den største lykke, der kunne times mig selv i mine dage. Jeg kunne nu gøre det efter eget skøn og som jeg under enhver af jer bedst. Men hver slags herlighed kan være god for sig, mener jeg, og det kan I være med, skønt der er stor forskel på jer, både i sind og skind. Jeg vil ingen af jer gøre uret. Vælg nu selv efter alder og lyst! Men misund så ikke siden hinanden som halunker! Tag jeres lykke som den falder, og stå hinanden bi

som ærlige brødre med, hvad den ene får mere evne til end den anden!"

Valget efter alder og egen lyst syntes den ældste broder meget godt om, og de andre fandt det i sin orden. Den tokantede rubin, som skulle give rigdom, havde straks skinnet Mads Kræmmer i øjnene som den allerfortrinligste, hvis der virkelig skulle hænge lykke ved stenene, og han greb den, uden betænkning, som sin lod.

Styrmand Jens, som for resten fandt, han allerede var en køn karl og ikke kunne klage over mangel på anerkendelse blandt den klasse af det smukke køn, han i søstæderne havde haft lejlighed til at vise sig for, betænkte sig heller ikke på sit valg. Han greb dejlighedsrubinen med de fire slebne kanter og bandt den straks i en snor om sin hals. De fandt alle, den klædte ham ypperligt og gjorde ham betydeligt smukkere, om end det forekom både faderen og Gudmund, at der var noget frækt og overmodigt i hans miner, som de ikke tidligere havde bemærket så meget. Men derom talte ingen af dem et ord.

Nu kom valget til Rasmus. Han glædede sig meget over, at ingen af hans brødre havde taget den trekantede rubin fra ham. Gav den styrke, som der var lovet, forlangte han ingen større lykke og tænkte vel at "slå" sig gennem verden. Så snart han havde denne lykkesten i sin højre hånd, overbeviste han sig straks om dens kraft ved med venstre hånd at kaste sine to ældre brødre om på skibsdækket, så de trimlede, og løfte det store skibsanker med én hånd.

"Tag dig i agt, Rasmus!" – advarede faderen ham – "riv nu ikke verden om i din studestyrke, før du har forstand til at lave

os en bedre." Rasmus lo og foretog endnu nogle styrkeforsøg med stor selvtilfredshed.

Der var nu kun den simple, glatslebne rubin tilbage, der skulle bringe visdom. Den blev Gudmunds lod. Idet han modtog den, sagde han: "Denne er uden al tvivl den bedste; men havde jeg haft valg, som I andre, havde jeg dog næppe været så klog at vælge den. Bliver jeg nu aldrig så vis, har jeg ikke mig selv at takke for det, men næst Vorherre og min moder, som fødte mig sidst af os brødre, og på en måde vel også min fader – takker jeg derfor vor ophøjede velgørerinde, som viste mig det flag, jeg skulle styre efter." Han gemte nu den glatslebne rubin omhyggeligt og steg i land med sin fader og sine brødre. Han kastede dog først et taknemmeligt blik ud over havet, hvor han endnu syntes at øjne de hvide sejl, der blinkede langt borte som mågevinger, og som bortførte den ophøjede skikkelse, der så tydeligt havde stået for ham i drømmen.

3. Gammelmands afsked med sine sønner

Det første, Mads Kræmmer foretog sig, da han var steget i land i den store søstad, var, efter sin plan, at købe sig et lille fartøj i havnen. Så snart købet var afsluttet, fortrød han dog, at han ikke havde købt et større skib, og ønskede, han kunne finde en køber til det lille fartøj. Næppe havde han ytret dette ønske, før en fremmed skipper indfandt sig, der betalte ham indkøbsprisen dobbelt, for straks at kunne modtage en meget fordelagtig fragt. Endnu samme dag købte Mads Kræmmer et temmelig stort skib, men ville dog hellere have haft et meget større. Det gik ham nu ligesom forrige gang: Næppe havde han ønsket sig en lige så god køber til dette som til det forrige, før hans ønske var opfyldt, og han havde gjort en så indbringende handel, at hans formue var forøget til det dobbelte. Han vedblev således at handle med skibe i tre dage og var nu allerede en hovedrig mand. Om han havde den tokantede rubin eller sin egen fiffighed at takke for denne lykke, vidste han ikke ret. Han ville helst kunne prise sin kløgt og dygtighed for det. Den fjerde dag prøvede han på at drive handel, uden at have rubinen hos sig. Tab led han vel lige så lidt nu, som nogensinde før – dertil var han alt for nøjeseende og forsigtig; men den dag havde han kun sin jævne, smålige kræmmerlykke. Næste dag gik han op på stadens børs, med rubinen i en stærk snor under halsbindet. Han så noget stiv og fornem ud, da han havde spændt halsbindet temmelig fast, og dette gav ham kredit. Han indkøbte en stor mængde statspapirer, der samme dag var faldet uhyre i pris ved et falsk krigsrygte, han selv havde udspredt, og dagen efter var han millionær. Ingen kaldte ham

nu mere Mads Kræmmer. Han kaldte sig selv Mads Rubin, og blandt handelsmændene hed han: "Den store Pengemand." Han købte sig straks en stor, prægtig gård, med mange pakhuse ved stranden, og dannede det største handelshus i staden: Mads Rubin & Comp.; med hvem han stod i kompagni vidste dog ingen.

Jeppe Gammelmand lå imidlertid endnu med sin lille kornskude i havnen og ventede på vind til at sejle videre. Sønnerne ville han nu lade forfølge deres lykke på egen hånd. I stedet for sine to søvante sønner, der plejede at følge ham, havde han hyret et par fremmede skibsfolk. Han agtede nu at sejle sin egen sø og se, om han ikke endnu på sine gamle dage kunne gøre lige så mærkelig en rejse, som da han i sin ungdom sejlede rundt om jorden med naturforskerne. Inden han lettede anker, ville han dog gerne vide, om det havde sin fulde rigtighed med rubinerne, og hvad lykke hans sønner gjorde i hovedstaden.

Mads Kræmmer havde han ikke set siden de steg i land. Jens og Rasmus havde kun besøgt ham en eneste gang i havnen, for at sige ham farvel og lade ham vide, at det gik dem prægtigt. Mere ville de ikke betro ham, og de havde meget travlt med at komme bort. Gudmund besøgte faderen hver aften i hans kahyt. Han havde straks lejet sig et lille tagkammer i staden, i nærheden af den store fyrstelige bogsamling, og var usigelig lykkelig over de rige kundskabsskatte, han der havde fået adgang til. Den lille sum, faderen havde givet ham, anså han for tilstrækkelig til sine tarvelige fornødenheder et helt år.

Rygtet om "Den store Pengemand", der var kommet til staden og var så heldig i alt, hvad han foretog sig, var straks almindelig

udbredt. Gudmund kom nu en aften og underrettede sin fader om, at "Den store Pengemand" var hans broder Mads. Den rige broder havde allerede så travlt, at han kun talte med folk, der havde vigtige pengesager med ham at afgøre. Med prakkere ville han intet have at gøre. Han havde heller ikke kunnet modtage noget besøg af sine brødre, der havde meldt sig for at ønske ham til lykke, og de to ældre tillige for at låne penge. Gudmund bemærkede til hans undskyldning, at han var så belemret af folk, der havde vigtigere sager at tale med ham om.

"Den slubbert!" – brummede Jeppe Gammelmand og knyttede sin stærke hånd, da han hørte dette – "sin faders velsignelse har han nok heller ikke tid til at hente. Nu vel! Lad ham da hjælpe sig foruden! Mig skal han ikke vise døren. Jeg skal nok tage mig i agt for at spilde hans kostbare tid med gratulatser. – Dine to andre brødre havde også forbandet travlt" – vedblev Jeppe – "jeg ville have lagt min gamle hånd på deres hoveder og sagt dem et alvorligt ord til farvel; men det gav de mig ikke stunder til, de flabe! – Al den velsignelse, jeg ville have givet dine brødre, vil jeg nu give dig, min kære Gudmund! Din visdom venter jeg rigtignok ikke så farligt meget af – og den bliver du vel heller ikke fed af i verden – men hvorledes det så går dig i det stykke, så bevar din moders hjertelag og bliv brav! Bedre velsignelse kan jeg ikke ønske dig." Med disse ord lagde Jeppe Gammelmand sine barkede hænder på sin yngste søns hoved med de fine, gule jomfrulokker.

Den gamle var ligesom rørt. Det ville han dog ikke lade sig mærke med. "Lav os nu et lille krus punch på falderebet, søn!" – tilføjede han muntert. – "Jeg har alt klar til at lette, og nu lufter det op. Men vi to må dog endnu have en hyggelig stund

sammen her i kahytten. Du skal høre, hvad jeg nok ikke rigtig har fortalt dig om min rejse rundt om Jorden, da jeg var en ung knøs, som du." Den gamle var nu snart på sin kæphest, og aftenen gik fornøjeligt for dem begge i den lille kahyt, hvor lyset stod i en skåret flaske, og punchen snart dampede fra et par grønne ølkrus med tulipaner på.

Gudmund havde over hundrede gange hørt, hvad den gamle nu fortalte; men det morede ham altid at høre det igen. Det var da tit som hans fader blev ung på ny, idet glæden spillede ham ud af de små, livlige øjne. Når Jeppe fortalte sine gamle historier, led han aldrig at blive afbrudt; men han standsede selv denne aften ind imellem og så på Gudmunds ansigt. Han havde aldrig før så tydeligt set hans øjnes lighed med den afdøde moders; men han så tillige, at han var blevet endnu mere mager og bleg, end tidligere, og at der sitrede et smil om hans mund, som berøvede den noget af det barnlige udtryk, han holdt så meget af. "Lov mig nu én ting, min kære søn, inden vi skilles ad!" – sagde han til sidst og standsede midt i en af sine kæreste fortællinger – "jeg er bange for, at du studerer dig ihjel, inden du får skæg på din glatte hage, eller bliver til en vindtør magister, inden jeg ser dig igen, og hvem skal så på mine gamle dage fornøje sig med mig over, hvad der glædede mig i min ungdom? Lov mig, at du ikke vil hænge i bøgerne både nat og dag! Lad heller ikke din visdomssten hænge dig om halsen så længe ad gangen, at den bliver til en møllesten, der drukner dig i lutter lærdom! Læg den i det mindste fra dig hver nat, når du vil sove, og lad din egen natur få sin ret! Bliv mig for alting heller aldrig så klog, at du foragter din børnelærdom og vil være klogere selv, end Vorherre!"

"Jeg tør nok love dig, fader!" – svarede Gudmund – "at hvis der engang bliver en stor mand af mig, som moder jo mente, så skal det være på en ganske anden måde, end hvad man hidtil har kaldet således i verden. Skal jeg sætte livet til for det, er det meget godt anvendt, mener jeg; men havde jeg ikke andet at leve for, end hvad der ville være glemt om et århundrede eller to, ville jeg ikke agte mit liv mere værd end et agern. Al den storhed, jeg har hørt mest berømme, gider jeg nu ikke rejse mig op for at gribe, om den så lå mig lige for min næse. Skal der blive noget af mig, vil jeg heller ikke have nogen sten at takke for det, men hvad der lever og rører sig i mit eget inderste væsen, og hvad der kommer fra en mægtig og levende ånd."

"Godt, min søn! Det klinger mig ganske kønt" – sagde skipperen og gjorde store øjne . – "Men mig synes dog, der stikker lidt storagtighed deri, som ikke ret vil hue mig. Jeg forstår mig jo ikke på de dele, min kære søn! Men se dig vel for, at du ikke vil være alt for meget, og så bliver til ingenting. Dog, nu får du råde dig selv. Vorherre være med dig!" Dermed omfavnede Jeppe Gammelmand sin yngste søn endnu engang hjerteligt og lod ham sætte i land med sin jolle. Kort efter hejste han sejl og var ude af havnen. Gudmund gik stille og tankefuld tilbage til sit enlige tagkammer.

4. Oprøret

Da Gudmund næste dag, i sin gamle pjækkert, og med et par folianter under armen, gik op til den fyrstelige bogsamling, måtte han skynde sig af vejen for ikke at blive overredet af en flok lystige, unge herrer i de pynteligste og mest moderne klædedragter. De ledsagede en overordentlig smuk, ung dame, der tumlede én skummende hingst som en øvet kunstberiderske, og bar en meget kostbar dragt af fantastisk snit og med de mest glimrende farver. De talte så højrøstet og utvungent sammen, at enhver forbigående kunne høre, hvad der taltes om. Det var om "den tyranniske indespærring af prinsesse Miranda og hoflægernes underfundige opspind om hendes helbred."

"Barbarisk! Oprørende!" – udbrød den skønne rytterinde med blussende kinder og flammende blik til alle sider. "Er hun ikke befriet inden otte dage, forlader jeg dette despotiske land og drager til kunstens land, hvor nu skønheden løsriver sig fra alle bånd." De unge herrer kappedes om at ytre deres begejstring og lyst til at vove det yderste for et befrielsesforsøg, og den, som ytrede sig allerstærkest om at vove liv og blod for den skønne, var en så fuldendt mandlig dejlighed, at han tildrog sig alles opmærksomhed. Med stor overraskelse genkendte Gudmund i denne mageløst smukke og pyntelige herre sin broder, styrmand Jens, der nu bar sin rubin med de fire slebne kanter som et brystsmykke, indfattet i guld med diamanter. Han red nærmest ved den prægtige rytterinde, og hun belønnede hans begejstrede ytringer med håndklap og kærlige blikke.

"Mirandas befriere leve!" – råbte store klynger af unge mennesker, som med uendelige hurraråb stimlede sammen, hvor de red frem. Gudmund henvendte sig forgæves til nogle af de ivrigste hurraråbere for at få oplysning om, hvad man var så ivrig for. Ingen af dem syntes ret at vide det selv; men alle vedblev som rasende at gentage disse udråb. Endelig henvendte han sig til en aldrende borgermand, med et gnavent og fortrædeligt ansigt, der stod støttet til sin stok og betragtede disse optøjer med et bittert og spottende blik.

"De må nok være vildfremmed her i staden, min spørgesyge herre!" – svarede denne mand på Gudmunds spørgsmål om hvem prinsessen var, som alle ville befri, hvorfor hun var indespærret, og hvem den smukke rytterinde var, som de unge herrer ledsagede. "De hører til vor kære, glathagede ungdom" – vedblev den vrantne mand med stokken – "og raser ikke for den guddommelige Miranda! – De kender ikke engang hendes veninde, vor første store løvinde og hendes allerberømteste herrer løver! Ej, ej!" – tilføjede han og lo hånligt – "nu ser jeg! De er en af de vordende herrer træmænd, der læser folianter endnu og lever i de dødes rige. Nå ja, den galskab er dog næsten fornuftigere end alle disse skråleres visdom. Lad mig da sige Dem, hvad hver gadedreng ved om vor fortryllede prinsesse, hvis befrielse de skriger på, før de kan knappe deres benklæder. Hun er vor gamle fyrstes datter af første ægteskab, så vidt vides; hun ligger næsten altid syg og har fluer i hovedet, som det lader til. Hun må derfor ofte holde sig inde. Men nu forlanger de gale mennesker, at hun hver dag skal lade sig se og plages med hurraskrig. Når hun hverken kan det eller vil det, skriger hendes gale beundrere, at hun er indespærret, og vil rive

himmel og jord ned for at befri hende. Den smukke gøglerske, her nys red forbi, er en forløben kunstberiderske af den fornemme slags. Hun skal være overmåde rig og genialsk og har sat sig ud over alle smålige forhold. Hun lever her kun for sin fornøjelse; hun udgiver sig for prinsesse Mirandas mest begejstrede veninde. Hun er derved blevet vor første såkaldte løvinde, og alle fine, unge herrer, som gerne vil kaldes løver, kappes om hendes gunst. Hun vil ikke binde sig til nogen ved det forældede bånd, vi kalder ægteskab, men har stiftet et samfund til genoprettelsen af kvindekønnets naturtilstand, som hun vil stille under den guddommelige prinsesse Mirandas beskyttelse. Hun spreder store summer ud til sine løver. Den smukkeste og mest ivrige udbrøler af hendes galskaber er for øjeblikket den mest begunstigede. I disse dage har hun fået en splinterny yndlingsløve i en hr. Jean Rubin, som hidtil skal have været styrmand på en pæreskude. Det er en temmelig dum lykkejæger, med et særdeles smukt fjæs og meget nette smalben; han har nogle dage tjent som model for billedhuggerne. De havde aldrig set hans mage i kropsdejlighed, og ved deres lovtaler blev hans berømmelse straks udbredt. Han skal være en broder til den lømmel, de kalder "Den store Pengemand". Hvis rygtet ikke lyver, vil mirandaskrålerne sætte sig i forbindelse med den rige slyngel for ved bestikkelse at få et oprør her i stand en af dagene i vor fredelige stad. Til oprørsgeneral skal de have købt en berygtet gøgler og slagsbroder, der har gjort styrkekunster for folk i en fjællebod og kalder sig den nye Herkules. Han skal forresten være en indført koffardi-matros og af samme smukke lykkejæger-familie som d'hrr. Rubiner."

Gudmund takkede den fortrædelige borgermand for denne oplysning og skyndte sig med sine folianter op på biblioteket. Han var så forbavset og forvirret over, hvad hån havde hørt om sine brødre, at han den hele dag havde møje med at samle sine tanker. Han havde begyndt på et skrift, som han lovede sig meget af, og som han ville tilegne den unge, håbefulde tronarving. Det skulle indeholde hans beskuelse af menneskelivet i dets helhed og betingelsen for dets højere udvikling i nutid og fremtid. Hvad han derfor søgte mest efter i den store bogsamling, var ethvert vigtigt vink, han kunne finde i alle tiders og nationers litteraturer, med hensyn til menneskeåndens historiske udvikling og sammenhængen i den store tankekæde, hvoraf hver tidsalders liv er et led. Han gennemså, som sædvanlig, mange bøger, og da han følte sig træt, ville han gå ned til skibsbroen for at trække frisk luft.

Allerede på vejen bemærkede han en usædvanlig bevægelse blandt folk. Der strømmede store skarer gennem gaderne og sang: "Liv og blod for den skønne Miranda!" Alle drog samme vej og samlede sig om det såkaldte Søslot med stedse vildere råb. Ved siden af Søslottet, som beboedes af den fyrstelige familie, lå en ny, halvopført pragtbygning med store buer og tårne; men flere af dem hældede, og hovedfløjen lod til for ganske nylig at være styrtet i grus. Ved Søslottet standsede den uhyre folkemasse og udstødte et forfærdeligt skrig. "Ned, ned med slottet! – Miranda frem! Fyrsten frem! Liv og blod for den skønne Miranda!" – De bedøvende skrig vedblev. Brostenene blev brudt op, og en hagl af sten fløj mod slotsvinduerne.

I spidsen for oprørerne så Gudmund en mand, der med en mageløs styrke slyngede store kampesten op mod andet

stokværk. Han kendte med forfærdelse i denne kæmpe sin broder Rasmus. I nogen afstand fra ham og hans vilde skare så han en flok fine, unge herrer, med en ridende dame imellem sig; det var den såkaldte Første Løvinde og hendes løver med hans broder Jens i spidsen.

"Hold inde!" – råbte nu oprørsgeneralen – "man adlyder!" Nu fremtrådte der et ungt menneske på en fjorten til femten år på den brede slotstrappe og ville tale de vilde mennesker til rette. Det var den unge tronarving. På hans erklæring, at såvel hans fader som hans søster var syge, blev der svaret med hån og trusler; hans opfordring til ro og orden var forgæves. Da opløftede han sin hånd og råbte med høj røst, at hvem der ikke øjeblikkelig adlød, var dødsens.

Denne trussel bragte oprørernes raseri til det yderste. Der sås ingen vagt eller nogen bevæbnet magt, der kunne fuldføre den unge, dristige tronarvings ord. En ny hagl af sten fløj mod slottet, og én ramte den unge modige prins, dog uden at såre ham betydeligt; men i samme øjeblik åbnedes de lukkede slotsporte, og en stor mængde jernstærke ryttere med blinkende hjelmhuer fo'r frem og splittede den overraskede oprørsskare. Mange blev såret, og der lå flere hundrede lig på pladsen, før den var ryddet. Endnu var kampen dog ikke til ende; den fortsattes med larm og bedøvende skrig i de tilgrænsende gader.

Gudmund stod som jorden brændte under ham; han var af oprørsskaren skubbet frem mod sin vilje og var kommet til at stå tæt ved slotstrappen, hvor han uden at tage del i kampen kun gav agt på den unge prins, hvis rolige mod han beundrede; medens han med gru og usigelig harme holdt øje med sine

brødres formastelige foretagender. Ved det første udfald af de fyrstelige ryttere var hans broder Jens pludselig forsvundet med den smukke gøglerske og hele den pyntelige løveskare. Medens kampen endnu fortsattes, så han dem alle på en båd, der hastigt stødte fra land og med største hast blev roet ud til et fremmed skib, der lå sejlfærdigt i havnen.

Medens kampen endnu rasede i de nærmeste gader, så Gudmund nu sin kæmpestærke broder Rasmus i spidsen for sin vilde skare storme frem fra en sidegade og nærme sig slotstrappen, hvor den uforfærdede unge prins i dette øjeblik stod med en kikkert for øjet, og overså den store, ryddede plads og de to hovedgader, hvori kampen fordelte sig, medens han af og til gav en befaling til en af de få officerer, der stod omkring ham. Som en storm fo'r nu den vilde skare fra sidegaden med Rasmus i spidsen op ad slotstrappen og slog dem ned, der stod prinsen nærmest; men i samme øjeblik stod Gudmund øverst på trappen. Han havde intet andet våben hos sig end sin pennekniv; den lå i hans venstre vestelomme ved siden af den lille glatslebne rubin. Han greb uvilkårlig efter pennekniven, men fik den lille glatte sten mellem fingrene, og, næsten uden at vide hvad han foretog sig, rev han prinsen med sig; ind ad den åbne dør til trappen og smældede den i lås for de skuffede oprøreres øjne. Dette skete med en sådan hurtighed og raskhed, at den herkuliske oprørsgeneral ikke mærkede det, før det var sket. Bulderet af den kobberbeslåede dør og knaldet af den stærke smæklås indenfor nåede hans øren, som et tordenslag og et knitrende lyn. Han sparkede rasende mod døren for at sprænge den; men dertil forslog dog ikke hans kæmpestyrke, og nu måtte han sørge for sin egen frelse. En

talrig flok ryttere kom farende mod slotstrappen. De kom dog ikke tidsnok til at nedhugge den lille dumdristige oprørerflok, der, med deres stærke høvding i spidsen, styrtede sig i en båd og forsvandt mellem skibene i havnen.

Oprøret var således, ganske vist med betydelig blodsudgydelse, tilintetgjort. Inden aften var endog dets blodige spor udslettede. Ro og orden var bragt tilbage. Gudmund pristes med føje som den, der havde reddet tronarvingens liv. Han kom fra den dag af daglig på slottet som prinsens allerbedste ven. Kort tid efter blev han prinsens lærer og fik opsigt over hans museum; han blev dog stadig boende på sit lille tagkammer, hvor han studerede med stor iver. Han besøgte mange af de videnskabelige høresale, og vandt snart stor anseelse blandt hovedstadens dygtigste lærde. Det var ham en noget ydmygende tanke, at han skyldte den glatte rubin sin lykke, og at han næppe ville have haft åndsnærværelse og besindighed til at lukke en dør op og i til rette tid, uden at han, som de homeriske helte, hemmeligt skulle være trukket ved håret dertil af en usynlig visdomsgudinde, der ligesom havde leget skjul i hans vestelomme og tilmed i en død stens skikkelse. Den lethed og hurtighed, hvormed han dog på så kort tid allerede troede at have indhentet de berømteste offentlige lærere og selv var blevet tronarvingens lærer i, hvad han indtil for nylig intet ord havde vidst om, forekom ham imidlertid så vidunderlig, at han, med de bedste tanker om sine fortrinlige evner, dog måtte tilskrive den lille glatte rubin dette vidunder. Han rødmede vel derover for sig selv, men holdt stenen i stor ære og bar den hver dag i sin vestelomme.

5. Prinsesse Miranda

Gudmund var blevet doktor i filosofi. Han forfulgtes nu ofte af den tanke, at det dog måtte være en slags overtro med de fire rubiners kraft og den fedronning eller engel, som havde begavet ham og hans brødre med dem. Han skammede sig over sin enfoldighed og kunne ikke længere udholde den hemmelige ydmygelse, han havde følt, ved ikke at give sin egen forstand, men en død sten æren for den visdom, han dog nok allerede var i besiddelse af, og den lærdom, han var kommet i ry for. Skulle han virkelig blive en stor mand, som hans moder havde forudsagt, var det ham en jammerlig ære, om det skulle ske ved et tryllemiddel, hvis der ellers – hvad han nu forkastede – var virkelige tryllemidler til i naturen. Den glatslebne rubin, som han hidtil havde båret i sin vestelomme og ofte taget frem og set på, lagde han nu en dag ned i sin raritetsskuffe, blandt nogle falmede bånd, sløjfer og hårlokker fra et par unge, smukke piger i hans fødeby, som han i sin skoledrengstid i al uskyldighed havde sværmet for. Disse relikvier kastede han også et blik på ved samme lejlighed, med et medlidende smil. Slige sværmerier mente han nu også, han var langt udover.

Da han lukkede raritetsskuffen i lås, hvori han havde gemt rubinen i en gammel snustobaksdåse, der havde tilhørt hans bedstefader, faldt det ham dog ind, at hvis der nu alligevel var tryllemidler til, som kunne indvirke på tanken og viljen, havde det måske været en virkning af visdomsstenen selv, at han nu havde skilt sig fra den og lagt den til side blandt forglemte sager. Det var ham umuligt at huske, om han havde haft stenen i vestelommen eller i hånden eller den allerede lå i dåsen i det

øjeblik, han fik det bestemte forsæt at sætte sig ud af al umiddelbar forbindelse med den. Det blev således uvist – hvis han endnu ville holde fast ved, hvad han forkastede som overtro – om han havde handlet vist eller dårligt i at lægge visdomsrubinen i snustobaksdåsen.

Gudmund syntes dog nu, han var stærkt på vej til at blive en stor mand, som hans moder havde forudsagt, uagtet denne forudsigelse selv og al tro på den forekom ham som en forkastelig overtro. En væsentlig betingelse manglede der også. Han havde nemlig endnu intet skæg; der var ikke engang dun på hans hage. Denne naturmangel blev ham nu en daglig sorg. Han brugte derfor mange kunster for at fremlokke skægget og forsøgte alle de midler, han i medicinske skrifter fandt anpriste til hagehårets vækst. Han spejlede sig ofte for at se om det hjalp, men så med ærgrelse og bekymring, at han var og blev lige glathaget. Hans lyst til at blive en stor mand var næsten blevet til lidenskab og fiks idé hos ham. Han kunne til sidst ikke læse en bog uden at gribe sig i den tanke, at hvad han selv havde skrevet eller med tiden ville skrive måtte blive af større vigtighed for verden, end alle andre bøger. Han kunne ikke tale med et menneske uden at tænke på, om man ikke allerede begyndte at beundre den tilkommende største mand i verden i den unge doktor Gudmund. Snart lærte han dog at skjule denne svaghed, hvorved han nogle gange havde udsat sig for spot af andre, der led af en lignende skrøbelighed, men kun bedre vidste at holde det hemmeligt.

Den glathagede doktor Gudmund havde med al sin lærdom og higen efter berømthed noget barnligt i sit udseende. Med alle sine fejl og særheder var han dog en elskværdig natur. Siden

han nu ikke længere bar visdomsrubinen i vestelommen, var det ligesom hans kærlighed atter vendte sig til den eventyrverden, han som barn havde fundet sin største lyksalighed i. Han skammede sig vel nu over den lettroenhed, hvormed han engang havde antaget de vidunderligste børneeventyr for virkelig sandhed; men hvor vis han også allerede måtte være blevet, tiltalte dog alle slige forestillinger ham endnu langt mere, end han i sin videnskabelige iver ville tilstå sig selv. En vis uskyldighed havde han også bevaret, der næsten kunne kaldes jomfruelig og som jog blodet til hans kinder ved ethvert råt eller smudsigt ord, der kom ham for øre. Til den børnelærdom, han havde lovet sin gamle fader aldrig at glemme, hørte, blandt andet, hellere at lade sig slå ihjel end sige en usandhed, og ikke at gøre nogen levende skabning fortræd. Han gik så vidt i sin sanddruhed, at han aldrig kaldte sig nogens ærbødige tjener eller forsikrede nogen om sin højagtelse, når han ikke mente det. Nu, da han var blevet en lærd zoolog, syntes hans kærlighed til dyrene at have fået en ny tilskyndelse. Han havde altid en del husdyr, fugle og små fisk i glas omkring sig på sit tagkammer, og han levede så fortroligt med dem, som blandt sine bedste venner. Han havde endog fået staldrum i huset til et æsel, han holdt meget af og selv dagligt så til. Det var et forladt og herreløst dyr, som ingen ville vedkende sig, og som på en måde frivilligt havde sluttet sig til ham. Det var en aseninde af den ægte syriske race, men havde set højst elendig ud, da han engang traf den på en øde, stenet mark, hvor den havde gået ude hele vinteren.

Gudmund havde altid haft meget levende og ofte højst besynderlige drømme. For at have noget ret usædvanligt at

more sin gamle fader med, når han kom hjem, optegnede han undertiden, hvad han kunne huske af sine mærkeligste drømme. Det hændtes ham da undertiden, at hvad han således kunne erindre at have drømt, siden hen virkelig indtrådte i hans liv og blev ham af stor betydning. Således drømte han en nat, at den samme høje, kvindelige skikkelse, som havde vist sig for ham og hans brødre og givet dem de fire rubiner, førte ham ind i et prægtigt slot, hvor der lå en ung, slumrende pige af fuldkommen lighed med den fremmede dame, kun meget yngre og endnu dejligere, og det forekom ham, at hun, ligesom i så mange eventyr, var en prinsesse, der lå i en tryllesøvn, som kun en sjældent begavet helt kunne opvække hende af – og at han selv var denne helt.

Dagen efter at han havde haft denne drøm, blev han kaldt op til den unge tronarving, der mere og mere havde knyttet ham til sig og daglig viste ham større fortrolighed. Prinsen betroede ham, at han var meget bekymret for sin fader, fyrsten, så vel som for det hele folk og land. Den kraft og alvor, hvormed det tåbelige oprør var dæmpet, havde vel for øjeblikket bragt ro og orden til veje; men den afsindige oprørsånd var ikke udslukt, og den næredes af en overtroisk fordom. Det var nemlig forudsagt – man vidste ikke af hvem, men det havde udbredt sig som en ufejlbarlig spådom, der havde sat fyrsten og hele folket i den største uro – at, hvis ikke hans halvsøster, fyrstens datter af første ægteskab, inden tre år blev helbredt for sin sovesyge og det store palads blev fuldført, som der nu i ti år var bygget på til hende, og som tillige skulle være samlingsstedet for et udvalg af folkets viseste mænd – ville der komme en forskrækkelig ulykke

over landet og tændes en brand, der ville ødelægge både riget og fyrstehuset.

Gudmund studsede og troede, prinsen ville fortælle ham et gammelt eventyr om en fortryllet prinsesse; men hans tale havde så alvorlig en politisk karakter, at den slet ikke passede til noget eventyr. Prinsen gik straks ud med Gudmund og viste ham det store, halvopførte palads, han vel ofte tidligere havde set og hørt omtale som prinsesse Mirandas slot, uden dog videre at bekymre sig om det. Prinsen viste ham nu hele den prægtige bygning tillige med tegningen til den. Slottet var anlagt i så stor og kunstfærdig en stil, at det allerede havde kostet umådelige summer, men var dog langt fra at være fuldført. Hvad der gjorde dets fuldendelse til et fortvivlet foretagende, var den ulykkelige omstændighed, at grunden altid sank, hver gang bygningen nærmede sig sin fuldendelse, og at det således bestandig kun blev en ny, halvopbygget ruin.

Gudmund grublede meget over dette og fulgte med prinsen tilbage til det fyrstelige slot.

"På samme måde som med prinsesse Mirandas palads, går det med hende selv" – sagde nu prinsen. –"I de ti år, min stakkels halvsøster har været her i landet, har hun mere eller mindre ligget i en slags dvalesot, som ingen læge har kunnet helbrede hende for. Når hun en enkelt gang pludselig vækkes, er hun i en højst farlig, næsten sindsforvirret tilstand. Det var netop tilfældet ved de sidste sørgelige optrin her på slotspladsen. Hun er født i et fremmed land, to år før jeg kom til verden, da min fader endnu var kronprins og mest levede udenlands. Hendes moder skal have været den dejligste prinsesse i verden; men der hviler et hemmelighedsslør over

hendes liv og skæbne. Det sagn har udbredt sig blandt folket, at hun har været et overnaturligt væsen, som kun under en vis betingelse kunne vedblive at leve i ægteskab med et dødeligt menneske. Min fader skal have overtrådt hin betingelse, da hun havde født ham den datter, som han først for ti år siden her modtog og erkendte for sit barn. Miranda var dengang seks år gammel. Et dejligere barn skal ingen have set, og hvad der fortælles om hendes overordentlig tidligt udviklede åndsgaver overskrider næsten grænsen af det, vi kalder naturligt. I det samme år, hun var kommet hertil, og da bygningen af hendes palads alt blev begyndt, faldt hun i den sygdom, som hun endnu lider af. Hun har desuagtet bestandig udviklet sig på det skønneste. Hvert år synes hendes helbredelse at rykke frem; så længe lader det også til at gå heldigt med bygningen af hendes palads; men når man håber, hun er nærmest ved sin fuldkomne helbredelse, falder hun pludselig tilbage i sin dvale – og på samme tid er det altid, at grunden synker til prinsesse Mirandas slot."

Medens prinsen meddelte sin unge lærer og ven dette, førte han ham til en afsides fløj af det fyrstelige slot, hvortil ellers ingen uden fyrsten selv og de ældste blandt hans råd havde adgang. De gik gennem en hel række tomme sale, der var belagte med tæpper. Her så man kun nogle tavse opvartere, der gik på tåspidserne og undertiden modtog vink af en læge, der tilhviskede dem sine befalinger. Endelig trådte de ind i en stor, halvmørk sal, hvor prinsessen lå, i en mat lampebelysning, på en slags løjbænk.

Gudmund stod som fastgroet til tæppet, da han så hende. Det var ganske den samme fortryllende ungdommelige

skikkelse, som den formentlige fedronning, der utvivlsomt måtte være hendes moder, sidste nat havde vist ham i drømme. Prinsessen lå i et hvidt folderigt gevandt, i den mest henrivende stilling, med hovedet støttet på den venstre hånd og den højre hånd hvilende ved hjertet. Hendes kinder havde det yndigste rosenskær. Hun åndede let og smilede som i den lyksaligste drøm. Hun bar en krans af små tusindfrydknopper i de dejlige sorte lokker, der rullede ned over skulder og barm. De noget ovale øjne var kun halvt lukkede, men overskyggedes af de lange, kulsorte øjenhår. I en skrå retning for hende hang der et lille rundt spejl, som hun halvbevidst syntes at se ind i. Det hang således, at det ikke for hende selv kunne gengive hendes eget spejlbillede, men kun den genstand, der stod i en modsat skrå retning for det.

I det øjeblik, Gudmund betrådte dette sted på gulvet, så han hendes ansigt i spejlet. Hun åbnede helt de dejlige øjne, og deres blikke mødtes. Det var som han i dette ene blik havde set ind i den åbne himmel, og det forekom ham, som hans hele åndelige væsen var indstrømmet i dette blik og var sammensmeltet med den sjæl og den verden, det indesluttede. Det var ham, som grænserne for al tid i det øjeblik var forsvundet, og som et helt århundredes liv med en lyksalighed uden lige var blevet ham tildelt. Salen løb rundt for ham; han tumlede som en beruset ved prinsens hånd ud af døren og sank bevidstløs om på tæppet i den tilgrænsende sal. En læge ilede til og bragte ham straks igen til sin samling. Han vogtede sig vel for at ytre, hvad der var foregået med ham På prinsens og lægens spørgsmål, om han havde fundet luften beklumret i prinsessens gemak, var han dog for sanddru til at gribe denne

udflugt. "Ingenlunde!" – svarede han – "jeg har aldrig indåndet nogen lifligere luft."

Efter denne dags hændelser ville det ikke længere gå som sædvanligt med dr. Gudmunds studeringer og lærde arbejder. Han gik nu daglig forbi den fløj af Søslottet, hvor prinsesse Miranda lå syg, og hørte daglig den beretning, at hendes forfatning var den samme, kun med den forskel, at hun ofte lå med åbne øjne og så i det lille spejl, hvormed hun syntes at befinde sig i en forunderlig lyksalig tilstand. Når Gudmund hørte dette, blev han uendelig glad, men ytrede sig ikke om grunden til sin glæde for noget menneske. Hver dag gik han også til paladset, der med så lidet held byggedes på, og gav nøje agt på alt, især på jordsmonnet og grundvolden.

En morgen trådte han frem for prinsen med et ansigt, hvori en kæk beslutning og det dristigste håb afspejlede sig. Det kærlige udtryk om hans mund, hvori man ville have set præget af en usynlig engels kys, syntes endnu mere fremtrædende end nogensinde før, og der lå i ethvert af hans ord så tryg en forvisning om tilforladeligheden i hvad han tænkte på, at prinsen med spændt opmærksomhed gav agt på hans tale. Den usædvanlige tid, han kom på, uden at være kaldet eller anmeldt, og den skødesløse morgendragt, hvori han viste sig, i sin gamle pjækkert og med en lille hvid kalot over de gule lokker, vidnede også om, at han var opfyldt af en forestilling, der udelukkede alle hensyn og alle andre tanker. Han bad prinsen om orlov for et helt år. Han troede bestemt, der måtte findes et middel såvel til prinsessens helbredelse, som til bygningens fuldbringelse og derved til rigets og fyrstehusets frelse. Hvori det bestod, kunne han ikke sige; men han måtte foretage en lang og farlig rejse.

Kom han ikke tilbage inden året var omme, var han formodentlig død, og da først bad han prinsen åbne det forseglede brev, han overrakte ham, og nøje overveje, hvad han deri havde meddelt – så ville det måske lykkes ham, selv efter sin død, at være land og rige til gavn.

Prinsen så forundret på ham; men han havde stor tillid til ham, og, uden at udfritte ham om hvad han holdt hemmeligt, bad han ham, ikke at opsætte så vigtigt et foretagende, tog kærligt afsked med ham og ville rigeligt forsyne ham med rejsepenge. Gudmund afslog dog dette tilbud og forsikrede, at han ingen penge behøvede. Sine bøger og naturaliesamlinger og alt hvad kostbart han havde erhvervet sig, bad han prinsen tage i forvaring til hans forhåbede tilbagekomst og beholde til hans erindring, hvis han ikke kom tilbage. Blandt disse klenodier var også den formentlige visdomssten i snustobaksdåsen og den hele raritetsskuffe, hvortil han gav ham nøglen.

6. Gudmunds første rejseeventyr

Gudmund begyndte sin rejse på sin aseninde. Den syntes så gammel og udlevet, som den kunne have været med i Noahs ark; men den havde nogle besynderlige dybe, ligesom bundløse øjne, og en måde at give lyd fra sig på, der meget lignede menneskerøsten, uden just derfor at være velklingende i de flestes øren. Gudmund havde altid haft en séregen ærbødighed for dette i almindelighed så ringeagtede dyr. Han vidste fra sin barndom hvor højt æslet havde været agtet i morgenlandet, hvorledes det ingenlunde i sin oprindelige natur var dorskt, plumpt eller sammenskrumpet, men at det endnu, hvor det holdes i ære, næsten kappes med den fyrigste hest i liv og lethed. At det var en asenindes føl, der havde båret verdens åndelige befrier på hans sejrstog, havde også tidligt givet Gudmund en ganske anden forestilling om dette så tit forhånede dyr, end den sædvanlige. Det stengamle udgangsdyr, han nu besteg, havde han ganske nylig drømt om, at det var Bileams berømte aseninde, det "stumme, trælbundne dyr, som havde talt med menneskerøst og forhindret profetens dårlighed" – denne klarsynede vejviser, som havde set den truende engel, hvor den vise profet i sine forvendte tanker var blind derfor. Dette vidunderlige dyr var udødeligt og besad den gave, at det altid viste rette vej; det kunne betegne mere ved sit skrig, end nogen vismand ved sin tale, og ingen arabisk hingst kunne bringe sin rytter hastigere til sit rette mål, når man kun lod det selv råde såvel for gangen som for vejen. Gudmund ville derfor heller ikke have nogen anden vejviser.

Han tog, foruden den gamle aseninde, to andre af sine tamme dyr med sig; med dem havde det ligeledes en egen beskaffenhed. Det ene var en meget gammel ravn. Om den havde han drømt, at det var den første og ældste af de ravne, der havde bragt profeten Elias brød i hungersnøden. Den var ligeledes udødelig og kunne altid skaffe sin herre, hvad der behøvedes til at holde livet og det friske mod ved lige. Sin tillid til denne følgesvend fandt han bekræftet i, hvad han fra sin barndom vidste om denne fugl. Det var ham således mærkeligt, at netop en ravn var den første fugl, Noah havde udsendt af arken for at se, om der var et sted på jorden, hvor en levende skabning atter kunne hvile sin fod. At der også hvilede en særdeles guddommelig velsignelse selv over ravnens spæde unger og at deres skrig nåede til den almægtige forsørger, havde han ofte hørt sin fader, Jeppe Gammelmand, med bevæget sind bemærke.

Det tredje mærkelige dyr, Gudmund tog med sig, var en lille guldfisk i et glas. Om den havde han drømt, at når den kom i saltvand, blev den til det store sødyr, som ingen nu ret kendte, men som var den såkaldte hvalfisk, der, som den kærligste moder, havde båret profeten Jonas levende i sine indvolde gennem havdybet. Den var ligeledes udødelig og havde beholdt noget af den profetiske natur i sig. Den kunne bære sin herre sikkert over det dybeste hav og altid bringe ham levende på det tørre.

Disse tre vidunderlige dyr var frie, som udødelige; de kunne én gang i hvert århundrede vælge sig et menneske til herre, hvis der fandtes noget menneske, der aldrig havde dræbt eller skadet noget dyr, og som betragtede alle sine medskabninger

som søskende for Vorherre. Således havde Gudmund virkelig betragtet dyrene. De elskede ham alle for det, men kunne kun vise ham deres kærlighed og taknemmelighed i disse deres kloge, udødelige patriarker, som derfor også frivilligt var trådt i hans tjeneste.

Alt dette havde rigtignok Gudmund kun drømt natten efter hans møde med prinsesse Miranda; men da hans drøm om hende var gået så vidunderlig i opfyldelse, havde han nu fået større tillid til sine drømme, end til al verdens visdom. Han havde derfor besluttet, indtil videre at lade visdomsstenen ligge hjemme i snustobaksdåsen, medens han alene fulgte sine drømme.

Hans drømmetro blev imidlertid snart sat på en streng prøve. Han bemærkede nemlig, at det gamle vidunderdyr, der kunne løbe raskere end nogen arabisk hingst, gik langsomt med ham som en snegl. Det stred mod hans princip og hans kærlighed til dyret, med noget utålmodigt ord at fremskynde det, eller anvende noget tvangsmiddel for at drive det frem. Det var kommet frivilligt til ham, og hvad tjeneste det skulle vise ham, måtte ske aldeles frivilligt. Han fandt sig derfor med tålmodighed i det langsomme ridt. Men hvad der kostede ham en langt større selvovervindelse, var at finde sig i al den spot og latter, han måtte tåle både af kåde drenge og voksne mennesker, hvor han kom frem. Hans optog på det gamle æsel, med ravnen foran sig på sadelknappen, og guldfiskeglasset i den ene hånd, var noget besynderligt. Han havde i sin iver begivet sig på rejsen i den samme morgendragt, hvori han havde taget orlov hos prinsen. Med sin gamle, forslidte studerevams og den lille hue på hovedet i stedet for hat, tog han

sig unægtelig noget pudsig ud. Han erindrede nu, at den første prøve, han efter sin drøm skulle gennemgå, hvis hans store foretagende skulle lykkes, var, at han med ydmyghed skulle finde sig i al verdens spot og ringeagt. Han trøstede sig imidlertid i sit stille sind med det håb, at når han kom tilbage med den skat, han søgte, ville sikkert både store og små bøje sig dybt for ham. Han så alt i tankerne den skønne Miranda helbredet og hendes palads opbygget, og han glemte derover både øjeblikkets spot og den tilkommende hæder og storhed, der for to dage siden havde været hans faste tanke.

Uden at han dog endnu kunne prise sin ydmyghed, lo han nu lystigt med, når nogen udlo ham, og fandt det ganske morsomt, at han således kunne more både store og små blot ved at lade sig se. Der var slet intet bittert i hans latter, og han nikkede venligt til alle; men han undrede sig over, at når han nikkede til nogle, der udlo ham, var det altid ganske andre, der nikkede og lo ad ham igen. Han opdagede nu først, at han ingenlunde kom langsomt frem, men skød en fart, som ingen anden rejsende kunne glæde sig ved. Jo langsommere nemlig æslet syntes at gå frem, jo hurtigere lod det til at forandre sted; undertiden stod det ganske stille og hoppede på en egen måde, ligesom det på engang opløftede alle fire ben. Det faldt ham nu ind, at æslet måtte forstå den kunst at lade jorden rulle bort under sine fødder. Det syntes kun at vende sig mod det verdenshjørne, hvor solen drog hen eller hvor jorden drejede sig fra, og når det sted rullede frem, hvor det ville standse, tog det kun lidt stærkere skridt og kom derved i den naturlige bevægelse, som det kunne standse; dette skete kun hver gang et nyt land og rige rullede frem, som den rejsende dog måske ville tage lidt i

øjesyn, før det forsvandt. Dette var allerede sket nogle gange, inden Gudmund mærkede det og derved tillige fik vished om, hvor umådelig hastigt han forandrede sted.

Gudmund grundede længe på, hvorledes dette var muligt efter de ham velbekendte tyngdens og bevægelsens love. Men at han således kun tilsyneladende red mod vest, for til sidst at komme mod øst, var ham dog tænkeligt, når jorden løb helt rundt under ham, så at vest dog til sidst måtte blive til øst. Det løb rundt i hans hoved ved at tænke derpå. Efter megen frugtesløs grublen opgav han at få klarhed heri, men indså, at hvad der på denne rejse ville møde ham, henhørte til en anden verdens og tingenes orden, end den sædvanlige og for videnskaben tilgængelige. Uden at plage sig med yderligere anstrengelser af sin dagligdags forstand, lod han nu æslet for det første råde.

I førstningen syntes han heller ikke, at ravnen var synderlig virksom med at sørge for hans beværtning. Han følte temmelig stærk hunger, uden at den endnu gjorde mine til at hente ham noget brød eller anden spiselig føde. Men nu mærkede han, hvorledes den selv, uden mindste anstrengelse, tilfredsstillede sin egen hunger og tørst. Den gabte kun engang imellem og indsugede den luft, der var opfyldt med de mest nærende bestanddele. Hvor disse fandtes, kunne ravnen, som dens slægt i almindelighed, lugte på flere miles afstand; men den måtte dog altid skynde sig at gabe, inden det var for silde, så hastigt fo'r de af sted.

Gudmund gav nu agt på hver gang ravnen åbnede næbbet: det var gerne når de kom forbi et dampende stegers eller et sted, hvor der bagtes brød – det vil sige, når et sådant sted kom

forbi dem – når han da hastigt åbnede munden, følte han sig mættet og tilstrækkelig styrket. Ved selv at anstille forsøg, lærte han også at skaffe sig alle andre fornødenheder, selv hvad han regnede til overdådighedssager. Han kunne således, når han passede på, få en kraftig vindunst, når en vinkælder kom forbi ham, og selv en meget god kaffe-ekstrakt fra kaffehusene og mange bønderhuse, hvor der var gilde.

Med tidens gang kunne han ikke holde regning. Han havde glemt at tage sit lommeur med, og jorden bevægede sig så hastigt under ham, at solen forekom ham at stå stille, som for resten var ham i sin orden efter hans astronomiske system. Heraf ville han uddrage den slutning, at hans måde at ride på i grunden også måtte være videnskabeligt rigtigere, end den ellers naturlige. Dog, denne slutning opgav han som overilet. Endelig mærkede han en stærk bevægelse af sit ridedyr, og det var tegn til, at det ville standse. De var ved et umådeligt stort hav.

Æslet stod stille. Gudmund steg noget fortumlet ned og så nu, at solen stod omtrent midt på himlen. Det var næppe middag endnu, og han ville ikke spilde tiden, nu da det gik så godt. Han så tydeligt på æslet, at det ville over havet, og han tvivlede ikke på, at det jo nok kunne svømme med ham. Der lå intet skib ved stranden, og nu at vente på almindelig skibslejlighed fandt han urimeligt.

Medens han et øjeblik betænkte sig og stirrede ned i det dybe hav, sprang den lille guldfisk ud af glasset og dukkede til bunds. Han så den ikke mere; men et stort sødyr dukkede op af dybet og blev liggende så nær ved landet, at han godt kunne svømme ud til det. Han så, det mere lignede en haj end en hval, og

tvivlede ikke på, det var guldfisken, der nu i denne skikkelse tilbød ham sin hjælp. Uden betænkning svømmede han ud til den og svang sig op på dens ryg. Ravnen flagrede forud og satte sig på sødyrets hoved; men æslet så han ikke. Han spejdede uroligt efter det og var nær ved at svømme tilbage til strandbredden for at opsøge det; da opdagede han med stor glæde og forbavselse, at det var ham nærmere, end han vidste. Det var blevet så lille som en myre, men havde for resten beholdt sin naturlige skikkelse, kun syntes det i høj grad forynget og ligesom barnagtigt. Det sprang livligt og let med de nydeligste bevægelser hen over hans hånd og skjulte sig i en fold ved hans bryst. Medens han endnu forundrede sig over dette særsyn, satte hvalen (som han dog nu kaldte det ubekendte sødyr) sig i bevægelse med ham. Det gik nu fort over havet med samme hurtighed som før over landjorden, og på en lignende måde. Hvalen syntes af og til kun at berøre det fejende skum på spidsen af de højeste bølgetoppe og da næsten at være uden bevægelse, medens havet bruste med en strøm, som et bestandigt vandfald. Gudmund uddrog deraf den slutning, at oceanet med jordens bevægelse rullede bort under hvalens bug.

Han forundrede sig nu ikke mere over det usædvanlige og gjorde sig ingen besvær med at forklare sig dets mulighed. Solen syntes ham atter at stå stille over hans hoved, og han følte trang til at lukke øjnene og få sig en lille middagsblund. Dertil fandt han dog sin stilling noget betænkelig. Døsigheden var imidlertid nær ved at overvælde ham; men næppe begyndte hans øjne at falde sammen, hvorved han var nær ved at tabe ligevægten, før hvalen satte farten ned for at standse, og med et lille puf følte han sig lempeligt kastet op på en fremmed kyst.

Luften var mild og vederkvægende; her var dejligt blødt græs at hvile i, og han kunne ikke modstå sin trang til at blunde nogle øjeblikke. Da han vågnede, stod æslet i sin sædvanlige skikkelse rejsefærdig ved hans side – guldfisken spillede muntert i glasset – ravnen kom flyvende med en grøn gren i sit næb, og på grenen hang der dejlige modne frugter; det var dadler. – Han var i palmernes land.

7. Gudmunds rejse til det lukkede land

Gudmund havde hvilet så behageligt i de få øjeblikke, at han gerne ville hvile lidt længere. Han strakte sig noget magelig tilbage og ville lukke øjnene; men dertil fik han ingen ro: både ravnen og æslet blev højrøstede, og han mærkede nok, at han måtte overvinde en gamle skødesynd, hvis han nu ville udrette noget stort og se den dejlige Miranda helbredet. Han faldt let hen i en slags halvdrømmende uvirksomhedstilstand – og havde altid haft ondt ved at finde sig til rette i verden, når han havde sovet sig ud af den et øjeblik. Han sprang nu op og gned sig søvnen af øjnene. Han så de herlige palmer omkring sig og forfriskede sig med de prægtige dadler. Han klappede ravnen og det tro æsel, kyssede på fingeren ad den muntre guldfisk og besteg atter æslet for at fortsætte rejsen, medens det endnu var dag.

Æslet gik nu frem med raske skridt, men på naturlig måde. Deraf sluttede han, at det ikke måtte have langt til sit mål og nu ikke behøvede en anden naturs kræfter til at nå det. Jo stærkere det løb, jo langsommere syntes han nu dog at komme frem. Grunden dertil søgte han i sin egen utålmodighed og i at jorden nu ikke som før løb bort under æslets fødder. Han vogtede sig dog vel for at skynde på det. Han brugte heller intet bidsel, men lod det tro dyr selv råde for gangen og vejen. Undertiden vendte det hovedet om mod ravnen og gav en lyd fra sig, som ravnen syntes på sin vis at besvare. Det gav ligeledes agt på guldfisken og syntes at lægge mærke til dens bevægelser i glasset.

Det var et dejligt land, Gudmund her kom igennem; men det syntes kun beboet af omvankende hyrdefolk, som med deres

hjorde og telte skiftede hjem hver dag. Han red gennem flere sådanne øjeblikkelig opførte teltbyer og glædede sig over at se det lykkelige liv, disse naturmennesker førte. Han så koner, unge piger og børn sidde i de åbne teltdøre, hvor mødrene syslede med håndtenene og børnene legede med de tamme lam, medens mændene samlede de adspredte hjorde med deres snildt afrettede hunde. En ung, halvvoksen pige af en påfaldende skønhed nikkede i særdeleshed venligt til ham. Han forstod ikke deres sprog, men deres miner. Der hørtes spøg og muntre sange iblandt dem. De nikkede alle venligt til den rejsende, og advarede ham ved tegn mod at ride mod natten gennem ørkenen og den farlige urskov ved bjergporten til det lukkede land. Han takkede dem for deres omhu; men netop det land var det, han skulle nå inden sol stod op igen. Det var tilhvisket ham med en stemme, der lignede den høje fanebærerindes, i det øjeblik, han havde blundet under palmerne. Gudmund kom nu gennem en ørken og så bjergkæden med de store urskove i det fjerne. Han så nu ofte vilde og glubende dyr, både løver og sjakaler, både tigre og hyæner, men gerne i nogen afstand. Han var aldeles våbenløs; han havde ikke engang sin pennekniv i lommen. Han blev også noget hed om ørene, da han pludselig så en hel flok af disse glubende dyr omringe ham. Ravnen flagrede med vingerne og vendte sit hoved om til ham. Han så fuglen i de kække øjne og følte atter friskt og lystigt mod; det forekom ham som her endnu ingen stor fare var på færde. Guldfisken spillede også muntert i glasset. Gudmund tænkte på, hvorledes han altid havde levet i fred og god forståelse med dyrene, og nu fandt han ingen rimelig grund til, at de smukke løver og tigre skulle

sønderrive ham; selv sjakalen og hyænen, der så ham mindst hyggelige ud, mente han nok at komme på en venskabelig fod med. Hans tillid blev heller ikke skuffet; de vilde dyr gjorde ham ingen skade. Så snart de så aseninden og ravnen, syntes de at kende deres udødelige patriarker, og de bøjede ærbødigt deres hoveder for de rejsende. Gudmund bøjede sig ned fra sit æsel og klappede både løver og tigre; de så lidt fremmed, men dog meget fredeligt på ham; nogle af dem gengældte endog hans kærtegn, medens de logrede med de lange haler og strøg sig op mod hans fødder. Også sjakalerne og hyænerne klappede han, når de kom ham så nær; men ingen af dem logrede med halen eller strøg sig mod hans fødder. De syntes at antage det for venskabelighed nok, at de lod sig klappe og ingen mine gjorde til at opsluge ham.

Således havde Gudmund i grunden ingen stor fare endnu haft at overvinde; men da nu solen var gået ned og det begyndte at mørkne, gav ravnen et skrig fra sig, som syntes ham betænkeligt. Æslet spidsede øren og studsede. Guldfisken bevægede sig uroligt i sit glas. Vejen gik nu opad gennem den mørke urskov mod den høje bjergstrækning, Gudmund havde set i ørkenen. Æslet fordoblede sine skridt og standsede ved en stor bjergkløft, der dannede en uhyre port til en ny verden. Et brat stående fjeld var ligesom ved en overnaturlig kunst udhamret og spændt ud mellem to lodrette bjergsider af granit. Der var ingen åbning at opdage i den udfyldte kløft. Det var porten til *det lukkede land*. Udenfor denne lukkede bjergport lå der en flad stenmasse, der dannede en smal bro mellem to bratte dybder, og på denne fjeldbro rørte der sig i halvmørket en skikkelse, der lignede en sammenrullet kæmpeslange og

væltede sig rundt, som et levende møllehjul, mellem begge afgrunde.

Det var nat. Halvmånen skinnede mat over fjeldet; men det var stjerneklart, og man kunne tydeligt se det store udyr og enhver af dets bevægelser. Dets hoved med den uformelige underkæbe, havde noget tilfælles med søløvens; men øjnene lignede et vanvittigt menneskes. Det havde en stor del af sin nederste slangeagtige krop i det umådelige svælg. Det var *dragen, som æder sig selv*. Om den havde Gudmund ofte drømt; nu så han den.

Denne drage har lige så mange ringe eller led, som den har gennemlevet århundreder. Den har kun ét hoved; det er hult; men det er så stort, at dens hele lange krop måtte kunne rummes i dens svælg. Det er den mest grådige vanskabning, der nogensinde har været til; den lider af et skrækkeligt vanvid: Den vil opsluge alt, men finder kun smag i sig selv. Den tror heldigvis, at den selv en hele verden; derfor æder den sig selv, fra halen, som den først opsluger, til ryg og mave; men når den kommer til hals og hoved, kan den ikke få disse dele af sig selv i gabet og begynder da fra halen igen, som imidlertid er udvokset på ny tilligemed ryg og mave. Når den således har ædt sig selv, på hovedet nær, tre gange, så er den mæt; så tygger den drøv på sig selv i tre dage. I den tilstand er den allerfarligst, for så knuser den enhver, som forstyrrer dens drøvtyggeri og vover at være til udenfor den. Det heldigste øjeblik, man kan træffe den i, er, når den har slugt sin hale og ryg og vil gabe over sin hals og sit hoved, for så bliver den rent forvirret i hovedet over sin egen urimelighed, og så kan man afhugge dens hoved med et halmstrå, inden den får fat i sin udvoksede hale igen. Men

det halmstrå må være hærdet i Mælkevejens lys og tre gange have udmålt dragebekæmperens storhedsforhold til stjernehimlen.

Alt dette vidste Gudmund af sine drømme; men hidtil havde han fundet det for urimeligt til at antage det for andet end et feberfantom. Nu så han uhyret for sine øjne; men det forekom ham, at det havde to kroppe og altså skiftevis åd af den ene, medens den anden voksede ud. Han følte sig kaldet til at bekæmpe dette uhyre, om det så skulle koste hans liv. Før det var fældet, kunne han ikke heller komme gennem porten til det lukkede land; og kun derigennem gik vejen til, hvad han søgte.

Han savnede ikke længe det våben, her var at bruge. Æslet havde oprykket et majsstrå og rakte ham det. Han steg af og målte sin højde, medens han tre gange opløftede strået, med målet af sin egen højde, mod stjernehimlen. Da han sidste gang foretog denne uskyldige magiske kunst, blev majsstrået så stift og skarpt i hans hånd som en kårdeklinge. Uhyret nærmede sig i sin rullende bevægelse. Det åd på sin egen ryg. Det var netop den time på natten, da det tredje gang i det døgn åd sig op. Kom det nu med hele sit udvoksede legeme til at tygge drøv på sig selv, ville det knuse enhver, som ville være til udenfor det.

Gudmund vidste, at det vigtige øjeblik var nær; men først måtte han prøve om halmstråsværdet var tilstrækkelig hærdet i mælkevejslyset. Det kunne han kun se, når han holdt det lige for sig og det af sig selv overskar det gitter af tilsyneladende bjælketykke jernstænger, der i dette øjeblik opstod mellem ham og uhyrets hoved og dreves hen imod ham. Han løftede sværdet og holdt det fast i den oprejste stilling; i samme nu så han, hvorledes det overskar de tykke jernstænger i gitret, der drev

ham forbi som et fint spindelvæv. Andet var det ikke heller. Det var et blændværk af en slags nisser eller smågnomer, som var uhyrets skildvagt og som nu flygtede med en hvislen, og først i deres flugt blev synlige som en umådelig sværm af små flyvende edderkopper.

Da dette spindelvævsgitter således uden mindste anstrengelse var gennemskåret, følte Gudmund sig besynderlig let om hjertet og ligesom befriet fra enhver frygt og uro, der, uden nogen stor og væsentlig grund, forvirrede klarheden i hans blik og sikkerheden i hans gang. Han så nu det gruelige uhyre lige for sig og kunne se det helt ind i de rullende, vanvittige øjne. "Nu ser jeg det" – udbrød han – "det er dit vanvid, der vil smitte alle hjerner." Han kendte den besværgelse, hvormed hans våben dér skulle føres. Han løftede halmstråsværdet og råbte: "Så sandt dette er mit storhedsmål og forholder sig til verden, som et halmstrå til Mælkevejens stjerner, så sandt er jeg dog nu mægtigere end du, hvis du ej kan sluge dit eget hoved." I det samme slog han til med halmstråsværdet – og uhyrets hoved rullede ned ad fjeldskrænten, hvor det bed i græsset og drømte vel endnu, det tyggede drøv på sig selv og havde slugt den hele Verden.

Hvor let denne sejr end syntes, havde Gudmund dog måttet købe den med et stort, hemmeligt offer, som efter hvad fedronningen havde åbenbaret ham, var en nødvendig betingelse for et lykkeligt udfald. Han havde nemlig hemmeligt aflagt det løfte, aldrig at nævne sit eget navn og aldrig at spørge om hvad nogen dømte eller tænkte om ham i verden.

Med let og frejdigt sind besteg han atter sit Bileamsæsel og red over broen mellem de to afgrunde lige ind mod bjergporten

til det lukkede land. Den syntes så fast tillukket, som dens fjeldmasser fra evige tider var sammengroede; men nu sprang den op af sig selv, og han red ind i dens dybe hvælving.

Her faldt Gudmunds øjne sammen i en kort blund, der ikke varede længere, end til æslet var kommet helt igennem porten, og i dette øjeblik fik han mere at vide, end hvad han i sit hele liv havde lært og erfaret. Den høje fedronning, som nu tilkendegav sig for ham som Mirandas moder, forklarede ham alt det vidunderlige, han hidtil havde oplevet, og åbenbarede ham, hvad han fremdeles havde at foretage. Hvad der behøves mange ord til at udsige, så han som med et eneste blik og hørte han som i et eneste ord, men kun en del beholdt han i sin erindring.

For at finde vejen til det lukkede land, måtte han ikke have opgivet den mægtige barnetro, der aldrig tvivler på at kunne flytte bjerge, men han måtte trofast have bevaret hver levende og udødelig gave. Kun gennem det lukkede lands to yderste dunkle riger, mod solens nedgang og opgang, gik vejen til dets inderste klarhedens rige. Den, der troede at have set og fundet det straks, kom aldrig videre, men groede fast i *den lange sultan*s slot. Kun den, der helt bestod enhver prøve, kunne opdage grundstenen til Mirandas palads og hente det æble, der hang ud over paradismuren.

Denne grundsten var ingen virkelig sten, men en perle, den kosteligste, der nogensinde har været set i verden. Den havde prydet dronningen af Sabas diadem. Hun havde givet den til den vise kong Salomon; men han havde tabt den, tillige med sin magiske seglring, i havet ved den lange sultans slot, på en lystsejlads med sine mange friller.

Æblet, der hang ud over paradismuren, sad på den gren af Livets Træ der hældede mod nord. Under den var den lukkede paradisport, der bevogtes af keruben med flammesværdet. Kun en gang hvert århundrede vokser der et æble på den gren. Det menneske, som kan hente dette æble, opnår den største lyksalighed, han kan ønske og tænke sig. Men den, som skal komme paradismuren så nær, at han kan se den, må aldrig have tvivlet på, at det skønne, tabte Paradis endnu var til i al dets herlighed, og aldrig have opgivet håbet om at nå det. Den, som skal nærme sig keruben, uden at fortæres af flammen i hans sværd, må aldrig i sit liv med bevidsthed have sagt en usandhed, og aldrig have hadet nogen menneskesjæl; men den, som skal kunne se keruben, må aldrig have ladet nogen lykkelig eller ulykkelig dag gå forbi, uden at have tænkt på sin skaber.

Kun af kerubens hånd kan dette æble modtages. Den, som blot nyder så meget deraf, som den mindste fugl kan læske sin tunge med, bliver karsk, om han er aldrig så syg – ung, om han er aldrig så gammel – og fri, om han så var smedet i malm. Blandt kernerne i æblet er der én eneste, som gemmer spiren til et nyt livstræ i sig. Af denne kerne kan et herligt træ vokse op udenfor Paradiset; men det træ kan kun bære blade og, blomster; men det mindste blad kan helbrede det dybeste sår, og hvert blomsterblad har en duft, som husvaler, det bekymrede hjerte, beroliger sjælen og dulmer alle menneskets smerter.

Alt dette blev meddelt Gudmund i hans korte blund, medens aseninden bar ham gennem porthvælvingen til det lukkede land. En stor del af det havde han straks glemt; men det dukkede siden efterhånden op i hans erindring.

Da han var kommet helt igennem den dybe fjeldport, opslog han sine øjne og så det skønneste landskab for sig, han nogensinde havde set i verden; men i samme øjeblik bøjede det tro dyr, der bar ham, sine knæ og blev liggende uden at røre sig. Han klappede det deltagende og steg af. I den lyd, det gav fra sig, troede han at høre, at det ikke, som han befrygtede, var sygt, men tværtimod befandt sig i den lykkeligste forfatning. Her var imidlertid grænsen for dets gang. Her skulle det vente på hans tilbagekomst og overlade hans ledsagelse til fuglen og fisken.

8. Den lange sultans slot

Da Gudmund endelig vendte sig bort fra den gamle tro aseninde, der blev liggende stille i den knælende stilling, syntes han et øjeblik uvis om, hvorledes han nu skulle finde vej og komme videre frem. Alt, hvad han endnu havde at udrette, forekom ham i dette øjeblik så vanskeligt og ubegribeligt, at han mente, det nøje burde overvejes, inden han drog videre. Han syntes allerede at have tilbagelagt en umådelig lang vej og udstået så mange besværligheder, at han nu også kunne trænge til nogen ro og vederkvægelse. På hele rejsen havde han så godt som levet af luften og kun et par korte blunde havde han fået i sine øjne. Intet sted i verden syntes ham heller så indbydende til vederkvægelse og hvile som dette. Nogle få skridt fra fjeldporten så han et prægtigt slot i den yppigste orientalske stil, hvor alt syntes beredt på at modtage den rejsende. Porten stod åben, og der lå friske blomster udstrøet på vejen. Han nærmede sig til en mand i østerlandsk dragt, der stod udenfor den åbnede port i en magelig stilling og syntes at være slottets portner. Inden Gudmund fik fremsagt sit ønske om at træde indenfor og hvile sig lidt efter rejsen, nikkede den rolige portner, uden at forandre sin stilling, og pegede med tommelfingeren over sin venstre skulder tilbage på indgangen, som han vendte ryggen til.

Gudmund takkede ham venligt og gik ind ad porten, med sin ravn på skulderen og glasset med guldfisken i lommen. Solen var nylig stået op, og alle slottets beboere syntes endnu at ligge i dyb hvile. Han gik derfor ikke straks til forsalsdøren, der forresten stod åben ligesom porten, og var behængt med de

dejligste kranse; men han gik gennem en åben gitterport ind i en stor have.

Her var så meget skønt at se, at han glemte sin træthed. Han gik her, mellem yppige blomsterbede og strålende vandspring, til en højtliggende pagodeagtig pavillon, hvorfra han havde en udsigt over det yndige land, der var så henrivende, at han mente, det måtte være Paradislandet, han allerede var kommet til. En sådan rigdom og frugtbarhed havde intet andet land, han hidtil havde set, og der var en sødme i den luft, han indåndede, der ligesom berusede alle sanser. Han følte heftig lyst til ligesom at neddukke i denne natur, ved at nedstyrte sig i den klare dam, han så lige under sig. Der gik alabast-trapper ned til den, og hele dammen var indhegnet af en marmormur, som et vidunderlig stort badekar. Han styrtede allerede ned ad den stejle trappe og afkastede både vams og hue; men da skreg ravnen advarende, og han trådte tilbage; i sin iver havde han kastet både sin pjækkert og hue langt fra sig. Han søgte forgæves: de var ikke at se; men på trappens nederste trin lå der en slags turban og en tyrkisk kaftan, der hang lidt ned i vandet. Turbanen var også lidt våd; men han iførte sig uden betænkelighed den fremmede dragt, der passede ham så godt og havde så meget tilfælles i bekvemmeligheden med hans gamle vams og hue, at han syntes, det måtte være de selv samme. Havde vandet i denne fortryllede badedam den magt at forvandle selv gamle kristelige klæder til tyrkiske, var han dog glad ved, at han ikke selv var kommet i så farligt et bad; men han lo ad det urimelige indfald og tænkte ikke mere over det.

Han følte nu en brændende tørst og så et figentræ, hvis laveste grene hang frem over hans hoved med de herligste

modne frugter. Han udstrakte sin hånd efter en af de smukkeste; men ravnen skreg atter advarende og fløj pludselig bort. Gudmund drog hånden hastigt tilbage fra den farlige frugt. Han overvandt sin lyst med tantalisk smerte, medens han bekymret så efter sin kære, bortfløjne ravn. Den var aldeles sluppet ham af syne, og han følte sig et øjeblik næsten fortvivlet, medens han både pintes af hunger og den mest brændende tørst. Han løftede atter hånden mod de prægtige frugter og svimlede; men da hørte han en klapren i luften: det var hans gamle, tro ravn, som kom tilbage med et lille hvidt majsbrød i sin klo og en gren i næbbet med røde, saftrige bær. Han klappede den glad, tilfredsstillede både hunger og tørst og delte sit måltid med fuglen og den lille guldfisk, som han strøede brødkrummer ned til i glasset.

Imidlertid var tiden gået hastigt, og Gudmund forlod pavillonen med den vide udsigt og nedgangen til badedammen, for at gå op på slottet, hvor han nu mærkede, der var blevet muntert. Der lød sang, forenet med klangen af triangler og tamburiner. Inden han kom til midten af den platanalle, der førte til slottet, kastede han tilfældigt et blik i en stor vandkumme af porfyr, som han gik forbi, og hvori der svømmede mange små fisk. Idet han bøjede sig ud over denne kumme, strakte alle de små fisk deres hoveder op af vandet og nejede, ligesom de ville hilse på ham eller vise ham deres ærbødighed; men han troede dog, at denne hilsen mere gjaldt den fiskenes patriark, som de måske genkendte i hans lille guldfisk; den stak også hovedet op af glasset ved hans bryst og nikkede.

Gudmund gik videre og kunne godt lide de fisk. I vandspejlet, som fiskenes artighed havde forstyrret, havde han skimtet sin egen skikkelse, som han dog næppe kunne genkende. I den smukke østerlandske dragt. Den klædte ham for resten meget nydeligt. Hvis han ikke havde set fejl, var der nu også vokset en hel underskov af smådun ud på hans hage; men disse dun kunne kun kaldes meget fine forbud på et muligt tilkommende vismandsskæg. Dette tænkte han dog ikke længe på. Sin egen hage havde han ikke bekymret sig om siden han havde set Mirandas dejlige ansigt; og småting, som mangel af skæg, havde tabt al vigtighed for ham fra det øjeblik, han havde overskåret spindelvævsgitteret af tilsyneladende jernstænger med mælkevejssværdet. Således kaldte han nu det magisk hærdede majshalmstrå, som han endnu bar en stump af, ligesom en lille daggert, i sit bælte.

Fra det øjeblik, Gudmund var steget af sit æsel indenfor fjeldporten i det lukkede land, var det ligesom han kunne se langt videre og på én gang overskue, hvad han før kun gradvis og efterhånden kunne få øje på. Således så han nu på én gang al den rigdom og alle de herligheder, der omgav dette mageløse lystslot; men han så ligeledes, at alting der var beregnet på forlystelse, vellevned og ørkesløs hvile. Alt, hvad han her så, viste sig for ham som et eneste samlet billede af, hvad han til forskellige tider havde hørt og tænkt sig om muhamedanernes Paradis.

Han gik nu helt igennem den smukke platanalle til en terrasseformet havesalstrappe, med rækværk af cedertræ, og steg op ad dens brede marmortrin mellem prægtige blomstervaser.

På tærsklen til den store havesal standsede han, for at hilse den, han ganske rigtigt erkendte for slottets herre. Det var en meget stor mand, med noget matte øjne, men med et ungdommeligt ansigt og et skæg, der nåede ham til brystet. I en prægtig, folderig sultansdragt lå han udstrakt på en gyngende silkedivan og lod sig tilvifte køling af to dejlige, unge slavinder, medens der af andre lige så dejlige kvinder opførtes en yppig dans for ham til musik af triangler, tamburiner og sang. I de tilgrænsende store sale forlystede hans venner og gæster sig på samme måde.

Gudmund havde kun standset et øjeblik på dørtærsklen, med sin ravn på skulderen og guldfisken ved brystet, i en høflig, hilsende stilling; men han mærkede, at hans fødder ligesom ville gro fast, og han skyndte sig at forandre plads. På et nådigt vink af den høje sultan trådte han nærmere og fremkom med sin begæring, der kun var om tilladelse til at bese slottets og landets herligheder og derigennem fortsætte sin rejse til det lukkede lands to yderste riger mod solens nedgang og opgang.

Hans begæring indrømmedes med et langsomt nik af den høje, liggende herre, hvis længde indtog en betydelig del af divanen langs med salens inderste mur. Denne mur var prydet med arabesker af halve dyr, halve fugle og halve menneskeskikkelser. En fuldstændig skikkelse af en levende skabning var intetsteds afbildet; det stred mod den høje sultans ærbødighed for Skaberen. Ved sultanens leje stod et opdækket bord med alle slags frugtis og sorbet i blinkende krystalskåle. Da Gudmund ville nærme sig ham, behøvede han ikke at stå stille og derved frygte for at gro fast; for hvert øjeblik strakte sultanen sig og blev længere, ligesom divanen, han lå på,

medens salen tillige udvidede sig, ligesom den var elastisk. Gudmund kunne således vedblive at gå frem med små skridt langs med divanen og kom dog ikke hans hoved nærmere. Sultanen lod til at have arbejde nok med at række sig og gøre sig længere og derfor ikke at ville ulejlige sig med at tale; men på hans vink indbød slavinderne gæsten til hvile og rakte ham forfriskninger fra sultanens bord, som de bestandig rullede op mod den høje herres hænder, der ikke i samme forhold blev forlængede som hans øvrige krop.

Siden Gudmund havde fået dun på hagen, var han vel ikke blevet nogen vismand, og, var visdomsstenen ægte, som han havde ladet ligge hjemme i snustobaksdåsen, syntes han nu vel ofte at kunne trænge til den; men det var som hans anelsesevne var blevet betydelig udviklet. Hans tro ravn udstødte undertiden en lyd, som han syntes at forstå; i det mindste opstod der gerne på samme tid en tanke eller anelse hos ham, som han fulgte. Således var det ham nu, som ravnen advarede ham såvel mod at nyde noget, som for at hvile. Hvis han satte sig, ville han blive siddende; lagde han sig, ville han blive liggende og række sig længere og længere, ligesom sultanen; rørte han ved spise, drikke eller nogen person, måtte han blive her til sin død og glemme hele sit foregående liv. Gudmund mærkede nok, at hans vandring gennem dette "den lange rækels slot", som han syntes nogen havde kaldt det, var én af de prøvelser, han, efter sin drøm, skulle gennemgå, og som uden tvivl havde hensyn til den af hans svagheder eller skødesynder, at han nødig ville forandre plads, hvor der var smukt eller behageligt at dvæle. Hvor dejligt her end alt var indrettet til at hvile, måtte han nu dog ikke engang stå stille et øjeblik, hvis

han ikke ville gro fast for bestandig, og hvor tillokkende forfriskelser her også tilbødes ham ved hvert skridt, gjaldt det netop her om at vise sig strengt afholden.

Det faldt ham nu heller ikke vanskeligt. Han følte sig tilstrækkelig styrket og vederkvæget af majsbrødet og de bær, den tro ravn havde bragt ham. Endelig lykkedes det ham at komme forbi den lange sultan, der til sidst ikke længere gad række sig. Ifølge den tilladelse, Gudmund troede at have erholdt ved hans tavse nik, gennemvandrede han, dristigt og uden at standse, en hel del andre sale, hvor tillokkelserne til hvile og nydelse på mangfoldige forskellige måder gentoges. I den hast, hvormed han gennemløb dette farlige slot, var det ham ikke muligt at finde rede i dets bygningsmåde eller opdage, hvor den rette udgang var at søge. Derved forvildede han sig til en afsides fløj af slottet, som ingen fremmed under den pinligste livsstraf turde betræde, men som for øjeblikket kun bevogtedes af en sovende vagt. Gudmund mærkede nok, han var på et forbudt sted; for næppe var han kommet gennem salen, hvor vagtposten sov, før han hørte hvorledes den fo'r op af søvne og klirrede med de drabelige lanser. Ingen lod dog til at have bemærket hans komme; men han så, at gulvet var bestrøet med en slags mel og ethvert af hans fodspor var kendeligt. Han skyndte sig fremad gennem de vildsomme og hemmelighedsfulde gange.

Endelig stod han i en stor sal, hvor han med forundring og glæde blev modtaget af en mængde unge damer i lette østerlandske morgendragter. De var alle overordentlig skønne. De morede sig ved sang og strengeleg og ved nydelse af en slags let berusende sorbet, der satte dem i den mest overgivne

stemning. Gudmund formodede, at det var den lange, magelige sultans serail, han havde forvildet sig ind i. Han syntes endnu at høre vagtens våben klirre, og så sig med nogen uro tilbage; men de unge damer beroligede ham, ved hastigt at sætte et par sultan-tøfler udenfor døren. Dette tegn ville forbyde vagten at træde ind. De indbød den kønne, dunhagede gæst, som til deres forundring intet øjeblik stod stille, til at tage del i deres forlystelser, og nogle tilbød ham at ville skjule ham og sikre ham for al fare i deres lønkamre. Da han nu dog et øjeblik standsede, slog ravnen ham med sin ene vinge så kraftigt på øret, at han blev blussende rød på den ene kind og ligeså rød på den anden af skamfuldhed, uagtet han dog var sig bevidst, at hvad han var standset ved, kun var synet af et dejligt langt lokkehår, der lignede prinsesse Mirandas.

Han kom lykkelig gennem den store sal og undskyldte sit hastværk på det bedste. Han hørte de unge damer istemme et latterkor med berømmelser over hans sirlige dans og hans smukke fugl. Han lo selv over sit dansende besøg, medens han fortsatte sin hoppende vandring gennem en ny række vildsomme gange, som han håbede skulle føre til en udgang. Han kom endelig over en korridor med en herlig udsigt til havet; men han måtte endnu gennem en dør, for at komme videre. Denne dør sprang op ligesom af sig selv, men smældede i lås efter ham, og han stod i et kabinet, hvori alle væggene var af spejlglas. Her mødte ham et par øjne, som endnu mere end det smukke lokkehår, erindrede ham om den henrivende Miranda. Her hvilede den allerskønneste, unge sultaninde ganske alene på en blød bølgende divan i den yndigste morgendragt og syntes halvt drømmende at udbrede sine arme

imod ham. Idet han så hendes fortryllende øjne og næsten troede, det var Miranda selv, snublede han over en fin silkesnor, som var udspændt over gulvet, og han var nær tumlet om i den skønnes udbredte arme – men denne gang reddedes han af den lille guldfisk. Den sprællede så uroligt i glasset ved hans bryst, som den havde sprængt sit frivillige fængsel og nu ville springe frem som hvalfisk, og skræmme livet af den unge dame. I hans forskrækkelse herover, fik hans snublen en anden retning. Han fo'r næsten hovedkulds ud af en glasdør, der førte ud til en altan – og derfra svang han sig med lethed ned til en lille gård, med høje mure til tre sider og med nedgang til havet på den fjerde side. Gudmund var således lykkelig kommet ud af den lange sultans slot, uden at være fastgroet og selv uden et øjeblik at have glemt den skønne Miranda.

Den fløj af det fortryllede slot, Gudmund således kom styrtende ud fra, stødte op til seraillets bade og grænsede umiddelbart til havet, der på dette sted var meget dybt. Her kunne de største skibe lande; men der var hverken noget skib eller nogen båd at se. Indløbet til denne bugt var spærret med jernlænker. Gudmund så ud over det dybe hav og betænkte sig ikke længe. Han lod straks sin guldfisk springe ud, svang sig glad på hvalens ryg og holdt sig fast, medens den dukkede med ham under jernlænkerne. Nu var han i det åbne hav. Han rystede vandet af sig og jublede. Ravnen var fløjet forud; nu satte den sig på hans skulder. Den lagde sit hoved kælent til hans kind, ligesom den fortrød det hårde vingeslag, den havde givet ham i den lange sultans slot. Hvalen svømmede mod den himmelegn, hvor solen skulle gå ned. Der lå den del af det

lukkede land, som Gudmund nu først, efter sin hemmelige instruks, skulle opsøge.

9. Den gamle stenkonges land

Mirandas moder havde ofte i Gudmunds drømme peget på "den gamle stenkonges land", som hun kaldte det, og som Jonas-hvalen skulle føre ham til. Vejen til dette vidunderland gik over dybder, som ikke de største af Jordens bjerge kunne udfylde; men dybet var så stille og roligt, som den yndigste indsø, og så gennemsigtigt, at man kunne se hver levende skabning, der bevægede sig, og kende hver plante, der udstrakte sig fra koralbjergene. Gudmund glædede sig som et barn på hvalfiskens ryg, og ravnen klaprede fornøjet med sine vinger. Han takkede den for dens troskab og selv for den velmente ørefigen i de farlige skønnes sal. Han glemte heller ikke med kærlighed at bevidne den tro hval, der bar ham, sin taknemmelighed. Han tænkte også på sin gamle ufortrødne vejviser, der nu ventede ham ved fjeldporten til det lukkede land, og han kunne ikke noksom prise sin lykke, at han havde fået så trofaste og erfarne rejsefæller.

Overfarten til den gamle stenkonges land syntes temmelig lang, og han fik god tid til at hvile sig. Af hunger eller tørst led han ikke. Desuden havde han endnu et stykke brød i sin lomme af det, ravnen havde bragt ham. Han tog det frem, for at se om han rigtig havde det med, og så nu til sin forundring, at det var helt, som da han modtog det. Ved flere gange at bryde noget af det, bemærkede han, at det aldrig blev mindre. Han så nu, at det måtte have en egen beskaffenhed med dette lille brød, og at han nu aldrig behøvede at plage sig med næringssorger eller bekymre sig om noget andet levebrød i sine dage. Han ville gerne vide hvor ravnen havde hentet det fra. Det syntes ham

dog anderledes nærende, end den for resten upåklagelige surrogatføde, den havde lært ham at hente af luften. Han red således meget behageligt med friskt og sorgfrit sind over det stille dyb og benyttede lejligheden til at udvide sine kundskaber om fiskenes liv og natur og om de omvæltninger, der måtte være foregået i verden fra de tider, da dette stille hav havde modtaget sin udstrækning og begrænsning.

Under disse tanker følte han ofte trang til underholdning og belæring. Han beklagede kun, at han ikke kunne føre nogen ordentlig samtale med sin ravn og endnu mindre med den vist ligeså dybsindige hval. Idet han – som han undertiden plejede – ytrede denne tanke højt, gav ravnen ham et lille vingedask på panden. Han så opmærksomt på dens øjne, og syntes at læse en bebrejdelse deri over hans mangel på skarpsindighed. "Du forstår mig meget godt" – sagde han – "undertiden forstår jeg også ret godt, hvad du mener. Skulle vi to ikke kunne underholde os ganske fornøjeligt med hinanden, når jeg talte for os begge og kun lånte dig ord til, hvad jeg vist tror, du ville sige, hvis du var sproget mægtig!"

Ravnen syntes at bekræfte denne hans tanke med et nik og en lille, vistnok uartikuleret lyd. – Rejsen gik nu hastigt for ham, idet han fortsatte sine forskninger over ur-verdenen og over naturens hemmeligheder i en lang, til dels grundlærd samtale med ravnen, hvis ordfører han kun var. Den nikkede ofte, som om den bifaldt, hvad han sagde, hvorimod den af og til, ved små vingedask på hans kind og pande, berigtigede, hvad han udtalte, som dens mening, eller tillod sig en lille indvending derimod.

Det stille, dybe hav, som det kaldtes, var dog kun en meget stor indsø i det lukkede land. At vandet var ferskt, mærkede han først på den usædvanlige brusen, hvormed hvalen udsprøjtede det. Han drak nu deraf med velbehag, og pludselig fremtrådte i hans erindring mangfoldige begivenheder fra hans tidligste barndom, som han for længe siden havde glemt, men som han nu med glæde kaldte sig tilbage. Det var, ligesom hvalen delte hans glæde derover. Den svømmede nu dobbelt rask og fornøjet, ligesom den ganske her var i sit element.

Gudmund havde straks mærket, at vandet i denne sø havde en vidunderlig virkning på hukommelsen, og han drak nu så hyppigt af det, at hans hukommelse begyndte at blive ham til besvær. Han kunne således ikke alene huske alt, hvad han i skolen havde lært, men endog på hvilken side i hans skolebøger det stod. Til sidst overvældedes han af en sådan masse dårlig og ubetydelig snak, han til forskellige tider havde hørt, at han fik et stærkt anfald af søsyge. Derved befriedes han imidlertid fra det overflødige i den ellers så fortræffelige hukommelse, han havde drukket sig til.

Som en begyndende filosof, der rigtignok havde ladet sin visdom blive hjemme i raritetsskuffen, nøjedes Gudmund ikke med at tilbagekalde sig hele sit liv, med alle dets vigtigste omstændigheder, og fortælle det til sine ledsagere; han ville gerne have klarhed i sit levnedsløb og fornemmelig i det besynderlige eventyrliv, han, ved at tage sin dagligdags forstand til fange og blindt hen følge sine drømme, nu i den sidste tid havde styrtet sig ud i. Han spurgte om Mirandas natur og væsen, om både hun og hendes moder hørte til en højere verden – i hvilket forhold de kunne træde til dødelige

mennesker – hvorledes selv hans allerdristigste håb kunne opfyldes, som han fulgte, uden engang at turde nævne det for sig selv – hvad det endelig i højere forstand havde at betyde med Mirandas palads. Alt dette ville han gerne have fuldkommen på det rene inden han atter satte fod på land. På den anden side var han dog næsten bange for at tænke for grundigt på det. Det var ligesom alle slige grublerier nu måtte forjages, hvis han ikke ville have sig selv og sit liv og alt, hvad deri var blevet ham kærest, opløst i hvad man kalder symbolik, eller endog i tørre, døde begreber. Han erkendte, at han hørte til refleksionens tid, og stod i fare for således at hilde sig i betragtninger over sig selv og sit liv, at han til sidst kunne få skrupler over sin egen personlige tilværelse og blive til en refleksions refleksion over begrebet af sin natur og sit væsen. Han nøjedes derfor med at udlokke af ravnen, gennem hans egen gætning af dens tanker, hvad han nu ikke klart kunne se af sine mærkelige drømme – hvad den egentlige hensigt var med de prøvelser og hændelser, han allerede havde gennemgået – hvorfor hans gamle, tro vejviser ikke kunne følge ham længere end til Det lukkede land, og hvad det fornemmelig var, han skulle vinde ved de to forberedende rejser, han endnu skulle foretage, inden han kunne nå det endelige mål for sin udsendelse.

Hvad han fik at vide om dette, var ham dog ikke tilfredsstillende; kun så meget blev ham klart, at han måtte lade sit liv efterhånden forklare sig selv i dets udvikling, og at det liv, som skulle forklares, altid først måtte være oplevet. Herved gjorde han imidlertid den bemærkning, at når livet var helt oplevet, var det også udlevet, og at det klare overblik, han

ønskede, dog således henvistes til et andet liv end det nærværende. Herover var han nær kommet i trætte med sin ravn, der flere gange afbrød ham højrøstet og syntes utålmodig over hans alt for rundelige meddelelser og uendelige spørgsmål.

Det var imidlertid blevet nat. Hvalen standsede med et pludseligt ryk, hvormed Gudmund blev udrevet af sine betragtninger, idet han hovedkulds blev opkastet på landjorden.

Han rejste sig og så sig om. Han så et sletteland for sig, men store bjerge langt borte. De lange agre syntes kun besåede med høje, flade stene, der til dels overskyggedes af hængende aske- og piletræer. Landet så ud som en umådelig stor kirkegård og gjorde ved første blik et sørgmodigt og nedslående indtryk på ham. Belysningen svarede til dette indtryk – alt var gråt i gråt; det syntes hverken dag eller nat, men en blanding af begge, en skumring, hvori dog enhver genstand var kendelig. Han så til sine ledsagere. De var begge hos ham. Ravnen flagrede langsomt fremad, som om den ville vise ham vej. Den forekom ham dog endnu lidt forstemt af deres sidste disput, der lod til at have kedet den. Den lille guldfisk sad stille i sit glas. Han takkede den for god befordring og gav den atter plads ved sit bryst.

"Tilbage fra min verden, afsindige drømmer!" – tordnede nu en mægtig røst i hans øren, og på en stor stendysse, der lignede de nordiske kæmpehøje, så han en uhyre høj skikkelse sidde ved et stenbord, der hvilede på tre store kæmpestene. Kæmpens snehvide skæg syntes fastgroet til stenen. På hovedet bar han en slags hue, der lignede murkronen på et klassisk

gravmonument. Over skuldrene bar han en askegrå kåbe med store folder, men de syntes stive, som udhuggede af sten. Hans store ansigt var hvidt som marmor, og de dybe øjenhuler skjultes af to store, runde glas og overskyggedes af en fremstående skærm, der kastede et grønligt skær over hans magre, hvide kinder. Hans venstre hånd hvilede på en stenbog, der var større end kampestensbordet, den lå på; i den højre, benradmagre kæmpehånd, der truende var udstrakt, holdt han en favnelang stengriffel, der havde form af et kongespir. – "Tilbage, drømmer!" – gentog han. "Her kan ingen leve uden jeg. – Den, der rører ved mine sten, skal knuses!"

Gudmund var blevet som gennemisnet ved synet af denne mægtige skikkelse, og den strenge, hårde røst havde bedøvet ham. Snart fattede han sig dog og lod sig ikke forbløffe. "Bliv ikke vred, strenge, ærværdige herre!" – sagde han – "mine drømme plejer ikke at skuffe mig, og uden dem var jeg aldrig kommet hertil. Jeg skal ingen af jeres sten tage med. Jeg rejser kun for at se mig lidt om i jeres verden."

"Rejs! Og forstyr mig ikke længere!" – brummede den gamle – "men har du ikke læst hvert ord på mine stene i løbet af seks gange ti døgn, skal du blive her, som jeg, og stirre på den store stenbog til dommedag." Med disse ord vendte den forstenede kæmpeskikkelse atter de store glasøjne ned mod stenbogen og syntes at bruge sit lange spir til en slags pegepind.

Gudmund stod et øjeblik som lynslagen af denne rædselsfulde dom, og så ingen mulighed for at undgå dens opfyldelse. – Han savnede sin tro, gamle ravn og så længselsfuldt efter den. Endelig fik han øje på den og indhentede den. Ravnen havde sat sig på en lang stav, der lå

tværs over den næppe kendelige sti, og fra øverst til nederst var indridset med en slags skrifttegn og nogle underlige billeder. Gudmund tog denne stav op og betragtede den. Nogle af de indridsede tegn var ham ikke ubekendte: Det var temmelig tydelige oldnordiske runer, og billederne lignede de ægyptiske hieroglyffer. Staven fandt han særdeles skikket til vandringsstav. Han betragtede den nøjere og opdagede, at skriftet var afdelt i tresindstyve linjer, hvoraf hver kun bestod af en tre til fire egentlige runer med en del af de små billeder i hieroglyfstil. Inden han begyndte sin vandring søgte han at udtyde den første linjes indhold. Det var ham ikke muligt at stave sig til noget ord i noget ham bekendt sprog. Men nu fløj ravnen hen over hans hoved og viftede sagtelig med vingen over hans pande, og det var ligesom der pludselig faldt ham et slør fra øjnene. Han så atter på runeskriften med de små billeder, og det gik op for ham, at den ikke skulle læses på sædvanlig skolemaner, til siden, men indad, i dybden, så at sige, og at det egentlig slet ikke kunne kaldes at læse, men at skue; for det var ingen række af stavelser, ord og sætninger, hvorigennem man her stykkevis skulle komme til en mening; men hver enkelt rune med sine billeder åbenbarede på én gang i sin dybdeskrift mere, end et helt biblioteks bøger til sammen. Denne uhyre mangfoldighed samlede sig til en klar og overskuelig enhed ved det første ret gennemtrængende blik. Hvad han fik ud af det, var et indblik i en hel menneskealders liv, med dets inderste rod og dets sammenknytning til det følgende, hvortil det selv var rod og spire. Da han således havde lært at tyde den første rune og de første billeder, gik det let med de andre, og da den hele første linje var læst eller skuet til ende, så han, den indeholdt et

helt århundredes verdensliv og anviste ham, hvad han på sin første dagvandring havde at lægge mærke til.

Han tog nu staven trøstigt i hånd og begyndte denne dagvandring, eller rettere dæmringsvandring; for der var hverken sol eller måne at se.

I førstningen syntes det ham møjsommeligt og uoverkommeligt at standse ved hver sten og læse de undertiden lange og temmelig indholdsløse indskrifter på sædvanlig måde; men snart lærte han også at læse disse indad, og da fandt han ofte det mest betydende indhold, hvor han før slet intet havde set; men han kunne nu tage lange skridt og læse over tusinde indskrifter med et eneste blik. Dog selv dette begyndte i høj grad at trætte ham; men nu gjorde guldfisken ved hans bryst en bevægelse, der gennemsitrede ham besynderligt, og han mærkede, at han ikke blot kunne se med øjnene, men tillige med hjertekulen. Hvad der før havde trættet ham, blev ham nu lige så let, som glædeligt og skønt. Det menneskeliv, han nu så, forenede sig for ham i store grupper og herlige billeder; hvad han før havde set som fjernt eller tåget og farveløst, var ham nu nært og klart og spillede i alle livets farver. Idet han gjorde denne opdagelse, var hele landet som forvandlet; det var ingen stor, øde kirkegård mere, men et herligt frugtbart og befolket land.

Han gik nu jublende frem og gjorde bekendtskab med hvert menneske, han så. Snart mærkede han dog, at det var lutter ældre bekendtskaber, han fornyede; for han havde set dem alle og læst deres levnedsløb gennem de underfulde billeder og runer på staven.

Muligheden i dette under var ham vel en gåde; men han var nu blevet hjemme i de største gåders land, og her var ingen tid at spilde med at forundre sig. Den frygtelige oldings trussel ængstede ham nu ikke mere. Hvert bogstav, han havde set på de døde stene, var nu blevet ham til et levende menneske, og på den måde kunne han læse mange tusinde levende mindeskrifter på én dag.

Da han havde fuldendt sin første dagsvandring i dette dæmringsland, følte han sig ganske som hjemme. Hele landet forekom ham som hans studerestue, og dagen, som nok egentlig var største delen af en nat, var løbet fra ham som et øjeblik. Han vederkvægede sig ved en mundfuld brød af det uforgængelige, han havde i lommen, drak af en kilde

der, som en rigtig artesisk brønd, syntes ham at springe ud fra jordens midtpunkt, og sov, med hovedet mod en stor mindesten, under sin kappe. Den syntes ham ikke længere at have noget tyrkisk snit.

Han havde aldrig nydt så uforstyrret en hvile.

Så snart han vågnede, fortsatte han vandringen på samme måde. I tresindstyve dage gennemgik han således det hele land og havde opdaget tresindstyve århundreders menneskeliv i sig. Hvad der allermest havde tildraget sig hans opmærksomhed, var et livsbillede, som han hver dag og i hvert århundredes menneskeliv med større eller mindre klarhed havde genset, under et tilsyneladende kredsløb af lignende begivenheder og omvæltninger, men dog altid anderledes og altid skønnere, om end det aldrig syntes helt at ville udtræde i virkeligheden. Det var billedet af den sovende prinsesse Miranda, der undertiden bevægede sig, men næsten altid med et forvildet blik og som en

søvngængerske. Han havde ligeledes set hendes store, herlige palads, som der i hvert århundrede byggedes på, men som bestandig sank og styrtede i grus, når det syntes herligst. Hver gang han så Mirandas billede, havde han i sin henrykkelse næsten glemt at gå videre, medens han dog bestandig grundede på, om hun, som han troede var en ung pige, i grunden var en sekstusindårig matrone. Endelig havde han dog beroliget sig over denne skrupel, idet han betænkte, at ligesom den guddommelige natur afspejler sig i hele menneskeslægten – og menneskenaturen, i dens højeste skønhed og herlighed, atter afbildet sig for os i den hele ydre, natur og gennem alle tidsaldre – således måtte også billedet af den herligste og skønneste kvinde nødvendigvis afspejle sig i enhver tidsalders liv, hvori den højeste skønhed skulle være til stede for beskuelsen. At det således ikke var den elskedes nær værende personlighed selv, han her havde set, men kun én "ideens typus", hvortil hun i sit udødelige væsen henhørte, syntes ham ganske begribeligt, og han lod sig ikke forlede til derfra at hente nogen tvivl om virkeligheden i hendes personlige tilværelse i verden, eller om sandheden i hans eget livs besynderlige eventyrforhold til hende.

Den uendelige mængde mennesker fra de forskelligste tider, han nu daglig så og talte med, uden selv at mærke i hvilket sprog, vidste han også det havde en ganske anden løndomsfuld beskaffenhed med, end med andre mennesker. Som døde forekom de ham vel ingenlunde, og han følte intet uhyggeligt eller ængstende i deres nærhed – men deres skikkelser tilhørte skyggernes dæmringsland. Den sans, hvormed han trådte i levende forhold til deres liv og væsen, var hverken hans øjnes

syn eller hans ørens hørelse, men den ved guldfisken udviklede sjette sans i hans hjertekule, som han meget vel kendte fra læren om magnetismen og til dels fra, hvad der før var hændet med den lærde Swedenborg.

Uagtet han i de tresindstyve dage selv syntes at have gennemlevet lige så mange århundreder, var dog dagene forsvundet for ham som timer. Efter den sidste dags vandring stod han ved den bundløse sø, der adskiller verden fra det såkaldte tilblivelsens land eller de ufødte sjæles rige. Han følte en umådelig længsel efter også at se dette hemmelighedsfulde land. Han gav sig ingen tid til søvn eller hvile. Det var mørk nat her: Det var midnatshavet han stod ved; men uden at oppebie nogen mulig lysning fra den kulsorte himmel, der her syntes at omhvælve ham, lod han straks sin lille guldfisk springe ud i det sorte, bundløse svælg, han kunne høre suse ved sine fødder. Han mærkede, at ravnen havde sat sig på hans skulder. Han styrtede sig ud i blinde og følte hvalen dukke op under ham. Han holdt sig fast så godt, han kunne, og red således ud i det uendelige dyb, uden at kunne se den hånd, hvormed han greb til sin svimlende pande.

10. Tilblivelsens land

Hvalen svømmede så stærkt, at søen undertiden skyllede over den, og Gudmund ville have tabt ligevægten og være sunket i afgrunden, hvis ikke ravnen altid, når han vaklede i sædet, havde gjort sig tung og sat sig på den af hans skuldre, som kom højest i vejret. På denne rejse var Gudmund tavs og alvorlig; han plagede ikke sin ravn med snaksom meddelelse eller spørgsmål. Han var opfyldt af den tankerigdom og de store, herlige billeder, han havde medbragt fra den gamle stenkonges rige.

Om det var blevet morgen eller ej, kunne Gudmund ikke mærke; han var kommet så langt ud på midnatshavet, at ingen solstråle kunne nå ham, og for øjeblikket fornam han intet til det nye, hemmelighedsfulde syn i hjertekulen. Endelig standsede hvalen og kastede sin rytter sagtelig op på landjorden.

Han faldt blødt, og jorden gyngede under ham. Han rejste sig og så sig om; men mørket var så tykt, at han ligesom kunne tage og føle på det. Han havde en slags fornemmelse af et fosters tilværelse i moderlivet. Det land, han havde betrådt, var også naturens store moderliv, hvori alle dens tilkommende børn slumrer. I første øjeblik følte Gudmund sig som levende begravet og måtte overvinde en uundgåelig gru; men da han havde vænnet sig noget til denne nætternes nat, mærkede han, det var sandhed, hvad han havde hørt de lærde påstå, at der intet fuldkomment mørke gives: Noget lys er der i ethvert mørke. Efterhånden kunne han se temmelig klart hen over landet, men det syntes ham at bestå af lutter lave enge, sumpe og dybe moser, hvori han ingen andre vækster så, end mos og

små bregner, og ingen andre levende skabninger, end en slags små plantefrø, der bevægede sig og lignede fiskerogn og slimede kryb. Med stor deltagelse betragtede han dog enhver sådan skikkelse, hvori der syntes at røre sig et begyndende liv.

Nu hørte han en stemme, som hviskede: "Se! Opdag det usynlige! – fornem det uskete – eller du kommer ikke levende gennem min verden!" Den hviskende røst var ikke hård og barsk; den klang næsten kvindelig; men der lå et smerteligt udtryk af en streng nødvendighed deri. "Se ret! Se klart!" – tilføjede den – "eller tågen fra mit rige vil falde på din sjæl – og du vil aldrig mere skelne natten fra dagen!"

Den hviskende stemme tav, og det forekom Gudmund, at der gik et stille, hviskende suk henover sumplandet gennem mosset og de viftende bregner. Han følte sig mægtig rystet. Døden havde han før set i øjnene; men vanvid forekom ham tusinde gange værre end den pinligste død. Han så ængstelig efter sin ravn; den flagrede uroligt over hans hoved. Men nu følte han guldfisken røre sig i glasset ved hans bryst; dens bevægelse gennemsitrede hans inderste og gav ham atter det dobbelte syn, som han ikke på midnatshavet havde mærket noget til, og nu fik landet pludselig et helt forandret udseende for ham. Der kom en lysning fra øst, som et begyndende morgenskær, og kastede en mild rosenglans hen over landet, der lå omkranset af fjerne blå bjerge. De lave enge var nu dejlige sletter med så fint et græstæppe som af dunet på gæslingen i ægget. Hvad han havde taget for sumpe og moser, var yndige dale med bække, søer og hemmelighedsfulde grotter. Mosset var en slags små, nydelige buske og bregnerne store, prægtige skove. Det var som en uendelig mængde perler og glimrende diamanter var

udstrøet over græsset og mosbuskene. Det var dugdråber. De trillede som glaskugler hen over de fine blade eller hang ned fra de højere vækster i silkefine ormespindstråde og gyngede som vugger i luften. Gudmund betragtede disse dråber nøjere, og han så, at der i hver dråbe bevægede sig en utallig vrimmel af levende væsener. I enkelte af dem så han med gru, hvorledes disse, som en uendelig masse af uhyrer, bekrigede og opslugte hinanden, indtil der kun blev en eneste tilbage. Denne antog da skikkelse af et menneskehoved, og han kunne se, det var en af de ufødte menneskesjæle, der engang skulle vække opsigt i verden som tyran og erobrer, eller kun drive det til at henrettes som røver, morder og oprørshøvding. I andre dugdråber så han derimod små svømmende eller svævende punkter, der først lignede det fineste blomsterstøv, men hvori han snart så de nydeligste børnehoveder, der fløj omkring og kyssede hinanden i deres dråbeverden. Det vidste han var sjæle, der engang skulle glæde sig i verden ved et kærligt og fredeligt samliv.

Gudmund gik nu frem ad en smal sti, hvor hans ravn fløj forud, og han måtte vogte sig for ikke at røre ved noget blad, hvorpå måske mange tusinde sjæle kunne være skjult i de utallige blinkende dugperler. Han vogtede sig også for at nedrive dem, der gyngede ved hans side og over hans hoved i ormespindstrådene. Også disse undersøgte han nøje. Hver af dem var en vugge, hvori en ufødt barnesjæl lå ene og drømte om sit kommende liv, på nogle af dem kunne han se af deres miner og bevægelser hvad de drømte. Nogle pustede de små kinder ud og drømte om storhed og magt, andre smilede listigt og greb efter skyerne udenfor eller efter de gyngende dråber med andre sjæle, der kom dem nærmest; men mange syntes at drømme så

stille og lyksalige livsdrømme, at han havde møje med at løsrive sig fra de yndige skikkelser.

Han skred stadig rask fremad og kom til egne, hvor det luftede stærkt. Her nedrystedes mangfoldige af de små sjælevugger og trillede bort i græsset; men når han gav agt på dem, så han vel, hvorledes de små perler blev knust; men snart løb de sammen igen til nye dråber, og i dem alle var der liv og bevægelse. I nogle så han børn, der legede med små kranse af blomsterstøv; men når han så på de drømmende børneansigter, syntes hver enkelt ham alle vegne kun at drømme om sig selv og sin egen tilkommende lyksalighed. Han så intet, der sammenknyttede disse fremtidens børn til nogen stor fælles ide eller bedrift. Dog, herom skulle han snart komme til at forandre sin mening.

Hvor hastigt Gudmund skred frem, kunne han ikke mærke, for her gik solen ikke op. Det morgenskær, han så, kunne han kun se, når han lukkede sine øjne. Når han åbnede dem, var det bælgmørkt. Af og til bemærkede han dog selv en større lysning end dette morgenskær, og det varede længe inden han så, hvor den kom fra. Endelig så han tydeligt, at denne lysning, der nu fo'r hen over landet næsten ved hvert hundrede skridt, han gik frem, kom fra en slags ildkugler, der af og til rullede hen mod øst og kastede store, glimrende stråler til alle sider. Hver gang et sådant fænomen lod sig se, bevægede alle dråber sig, såvel på græstæppet som på alle de grønne blade, og de utallige børnesjæle udstrakte på én gang deres små hænder mod de prægtige syner. Mange af disse luftsyner, der således fo'r hen over landet, brast som raketter eller store, regnbuefarvede sæbebobler, og hver gang dette skete, faldt der mange perler

ned fra bladene og knustes. De strålende luftsyner kom dog altid igen og altid prægtigere, snart som truende kometer, snart som stille, klare lysverdener og snart som guddommelige menneskeskikkelser, der med strålekroner om deres hoveder i prægtige sejrstog rullede i skyvogne hen over stjernehimlen. De kom næsten alle over midnattens hav og fra stenkongens stille land. Der havde Gudmund set flere af dem afbildede i de største mindesmærker om oldtidens liv, kunst og bestræbelser.

Ved de allerprægtigste af disse billeder syntes barnesjælene aldeles at glemme sig selv og deres egne drømme; det var som de ville sprænge deres dråbefængsler og flyve ud. På Gudmund havde disse syner en lignende virkning; det var ham undertiden, som han også var indespærret i en dråbe, og som den store, skønne verden, han stod midt i med himmelhvælvingen over sit hoved, i grunden også var en dråbevugge for hans fremadstræbende halvt drømmende sjæl. Denne følelse påtrængte sig ham især, da han blandt disse luftbilleder til sidst også her så prinsesse Mirandas guddommelige skikkelse. Med en stråleglorie om det dejlige hoved, stod hun ligesom svævende på en sejrsvogn af morgenrøde-skyer, der droges af hvide svaner og ledsagedes af flyvende børn i de yndigste jublende stillinger.

Det fortryllende billede erindrede ham om de oldtidens kunstværker, der fremstiller, som virkelig levende væsner, de største guddommelige tankebilleder, ligesom mennesket selv er et sådant. Han havde altid tænkt sig dem oprindelig som levende højere naturer, der siden var blevet stående som billedstøtter eller malerier af uovertræffelig skønhed for det ydre øje, men var indskrumpede til såkaldte *abstrakte ideer*, uden

liv og personlighed, i så mange tænkeres hjerner. Udtrykket i den dejliges åsyn ville han dog hellere sammenligne med de kristelige kunstneres ypperste fremstillinger af den hellige jomfrus renhed og højhed i hendes himmelfart.

"Ja hende – hende er det!" – udbrød han – "også I skal have set hende, før I fødes, I kommende slægter! Den samme herlighed, som årtusinder har anet og skimtet, skal kommende årtusinders børn medbringe billedet af fra sjælenes skønneste drømme i deres vugger."

Da dette syn var forsvundet, efter at det havde udbredt en pludselig morgenlysning over hele det stille, hemmelighedsfulde land, faldt der atter et tykt mørke over tilblivelsens dæmringsland. Dette mørke afløstes dog pludselig af et vildt og frygteligt flammelys, der syntes at opstige af en afgrund rundt om ham og spærrede vejen såvel tilbage som frem. Gudmund stod ved grænsen til det tredje hemmelighedsfulde land, han skulle gennemvandre. Til det gik der ingen vej over jord eller hav, men kun gennem ilden eller luften.

11. Lyksalighedslandet

Et dybt og bredt flammende svælg adskiller lyksalighedslandet, hvori Paradishaven ligger, fra hele den øvrige verden. Den, der skal komme over ildsvælget, må kunne svømme gennem luestrømmen eller bæres derover på vinger, som er større og mægtigere end ørnens eller kondorens, og som ikke kan fortæres af ildsvælgets flammer, der spiller højere end de højeste tårne og leger med himmelens skyer. – Ved denne ildstrøm stod nu Gudmund. Den blussende flod havde, som en forgrenet lavastrøm, indesluttet ham på alle sider. De glødende metalstrømme løb sammen – de udvidede sig til et hav – og han var nær ved at fortvivle om sin redning. Da faldt hans blik på den gamle ravn, af hvis muntre, kraftige øjne der ligesom fløj gnister.

"Hjælp mig nu, min tro Eliasravn!" – udbrød Gudmund med friskt og frejdigt mod – "har du den magt, jeg tiltror dig, så kan du løfte mig så højt, som de himmelske ildgangere fordum løftede den profet, du bespiste ved bækken i hans nød!" – Næppe havde han udtalt disse ord, før ravnens vinger udbredte sig som store sejl i luften; dens hele skikkelse udvidede sig, og de høje fjer mellem dens vinger dannede et telt, hvorover der vajede et græsgrønt flag fra et langbladet indisk rør, som den store fugl holdt i næbbet. Gudmund steg ind i fjerteltet med sin billedstav i den ene hånd og glasset ved sit bryst, hvori den lille guldfisk spillede fornøjet. Han greb det grønne rørflag med begejstring, og svingede det med dristigt håb om også lykkelig at fuldende denne hans allerfarligste rejse. De uhyre fuglevinger under ham satte sig nu i bevægelse og hævede ham

snart så højt op over skyerne, at ingen gnist fra flammehavet kunne nå ham.

Han glædede sig højligt over denne flugt. Fra den svimlende højde så han ned gennem teltet, og jorden lå under ham som en dejlig svømmende luftø. Men kun et øjeblik kunne han glæde sig over dette syn. Jo højere han steg, jo besværligere blev det ham at drage ånde. Blodet syntes at ville springe ud af alle porer i hans legeme, og han gennemrystedes af en isnende kulde. "Jeg dør –jeg forgår!" – råbte han og svimlede – "flyv lavere, kære fugl! Jeg forgår!" – Næppe kunne han fremsige disse ord; bevidstheden var nær ved at forlade ham. Den store fugl lod sine vinger straks synke og dalede så dybt ned over flammesvælget, at den varme, det udbredte, atter oplivede den halvdøde luftsejler; men gnisterne berørte nu de store sejlvinger – og med et skrig styrtede den mægtige fugl ned mod luehavet.

"Hjælp os nu, min tro Jonashval!" – råbte Gudmund – "så sandt, som du kærligt bar din profet til land i dine indvolde!"

Næppe var dette ord udsagt, før guldfisken var sprunget ud af glasset ved hans bryst, og han følte sig båret på de flammende bølger ligesom af en levende Noahs ark, der kunne svømme på flammehavet, som dette frelsens skib på syndflodens strømme. Han så de store, luende bølger under sig; han hørte dem bruse og hvisle; men ingen af dem skyllede over til ham eller kom ham nær. Runestaven holdt han uskadt i sin hånd, og ravnen sad på hans skulder i sin sædvanlige skikkelse, men noget nedslagen og med forbrændte vinger. "Min stakkels kære ravn!" – udbrød Gudmund bekymret og klappede den – "for min skyld har du brændt dine vinger. – Tak, tak, min tro

hval!" – fortsatte han og klappede sit levende skib – "uden dig kunne dog ingen her hjælpe os."

Det bragede og knitrede nu omkring ham, som når et umådeligt bål falder sammen og vil slukkes. Han var kommet over ildsvælget, og det dejligste land, noget menneske kunne tænke sig, lå udstrakt for ham med søer og skove, med floder og herlige bjerge. Men skovene var her uhyre blomster; søerne og floderne syntes flydende regnbuer, og bjergene lignede morgenrødens gyldne skyer. Uden at han ret vidste hvorledes, stod Gudmund nu i det land, han vel ofte i sin barndom havde drømt om, men siden undertiden havde glemt. Det var dog aldrig ganske udslettet af hans sind, og, med al sin lærdom, havde han aldrig tvivlet på, at det jo virkelig var til i verden. Nu så han det. Han var kommet til lyksalighedens tabte land, til hint herlighedens rige på Jorden, hvor paradismuren endnu kan ses, og hvor keruben endnu bevogter porten til Paradiset.

Den lykkelige Gudmund stod som fortryllet af al den herlighed, han så, og som dog kun var en afglans af Jordens oprindelige herlighed, der skjultes bag paradismuren. I sin glæde havde han ikke bemærket, hvorledes hans guldfisk atter havde indtaget sin gamle plads ved hans bryst i det velbevarede glas. Ravnen havde straks badet sine forbrændte vinger i en af de floder, der har deres udspring i Paradiset. Den flagrede nu atter fornøjet frem ad en yndig grønning, hvorpå der intet fodspor fandtes, ligesom for at vise ham vej, og der var ingen brændt skade at se på dens glinsende vinger.

Inden Gudmund kunne drage videre, følte han nu dog trang til nogen hvile og forfriskning. Det uforgængelige brød i hans lomme kunne vel tilfredsstille hans hunger til enhver tid; men

det var noget tørt. De dejlige frugter, han nu så rundt omkring sig, syntes ham også alt for liflige til ligegyldig at gå dem forbi. Inden han rørte ved nogen frugt, så han dog først med et opmærksomt spørgende blik til ravnen. Den gav en lyd fra sig som den lo og løftede lidt på begge vinger, ligesom et menneske, der trækker på skuldrene, og i dens blik var der noget af den slags spot, der ikke sårer gode venner. Gudmund mærkede, at der vel ingen fare eller forbrydelse var ved at tilfredsstille den lyst, der var påkommet ham; men han undså sig dog nu ved at standse, så nær ved sit vigtige mål, og nu at tænke på hvile og forfriskning, da han jo var på den lige vej til Paradiset. Han fulgte derfor ravnen med raske skridt op ad grønningen, som den fornøjet flagrede hen over. Det gik bestandig højere opad; men timerne var øjeblikke, og det blev aften, da han nåede toppen af et højt bjerg. Her var det først, han på denne dagvandring skulle hvile, og herfra ville han, når solen næste morgen stod op – hvis han ellers var værdig til det – kunne øjne paradismuren, som en prægtig strålende skymasse i det fjerne.

Vandringen i dette land var overordentlig let. Træthed og udmattelse havde han hele dagen intet mærket til. Det var som fødderne havde vinger. Jo stejlere vejen blev, jo friere drog han ånde; hver luftning han indåndede syntes så styrkende, at kræfterne ved enhver anstrengelse voksede og han til sidst ligesom blev båret af luften.

Han kastede sig nu i det høje græs og glædede sig til den udsigt, der selv ikke ganske kunne skjules af natten. Det tørre brød smagte ham ypperligt, og på bjerget havde han fundet saftige bær. Han havde aldrig hvilet så behageligt under noget

tag, som her under stjernehimlen på det høje bjerg. Da solen stod op, vakte ravnen ham, og han svang sig som en fugl fra sit græsleje for at se paradismuren. Om den havde han drømt hele natten og om den skønne Miranda, hvis billede i den strålende skyvogn havde været det allerskønneste, han havde set i sine dage.

Da han nu her ved solens opgang så hen over dette herlighedens land og øjnede den tilsyneladende skymasse mod øst; som han vidste var paradismuren, glædede det ham usigeligt; men han blev dog besynderlig vemodig stemt i al sin glæde. Han følte nu først ret, at hvor dejlig også Jorden endnu var, især her i afglansen af dens oprindelige herlighed, kunne og skulle dog ingen menneskesjæl føle sig fuldkommen lyksalig, så længe der stod en uoverstigelig mur mellem ham og det uskyldighedens salige rige, hvorfra han med den hele menneskeslægt var udstødt. Medens denne vemodige tanke fremkaldte tårer i hans øjne, faldt hans blik på den tro ravn, der havde sat sig lige over for ham og så ham ind i øjnene.

"Du ser på mig, som du ville give mig et frejdigere sind," – sagde han. – "Den dag, mener du vel, vil også komme, da jeg kan flyve over muren hist henne på din ryg – eller med vinger, som er større end dine og som ikke kan svides af nogen flamme; men før den dag kommer, skal jeg med alle mennesker have gennempløjet ligverdenens beske hav. Der kan jeg ikke medtage min billedstav – der kan jeg heller ikke skimte nogen levende sjæl i sin vugge." Ravnen hang et øjeblik med hovedet; men nu slog guldfisken stærkt i glasset ved hans bryst.

"Min tro Jonashval!" – udbrød Gudmund – "vil du også trøste mig? – Ja vel! Jeg mærker nok, du har et liv i dig, som er

mægtigere end noget andet i Verden. Har du båret mig over vandhavet og ildhavet – så kan du vel også bære mig en gang over lighavet."

Han følte sig nu igen trøstig til mode og begyndte sin nye dagvandring. Den var dobbelt så lang som den forrige, men gik desuagtet dobbelt så let, og således gik det ham hver dag, til han havde lagt tresindstyve dages bestandig fordoblede vej tilbage. Da stod han ved paradismuren og så dens uoverstigelige højde; den nåede højt over de lette svanevingeskyer; men himlen over den var mere blå end nogetsteds på Jorden, og den luft, der nedstrømmede, var så vederkvægende og balsamisk, som han aldrig noget sted på Jorden havde indåndet den. Han så den gren af Livets Træ som hang ud over muren, og det eneste dejlige æble, som hang på den. Han så den store, lukkede fjeldport; men keruben, der vogtede den, så han ikke. Han bemærkede nu, at der glimtede bestandig en lysning forbi det paradisiske æble, ligesom af en uafbrudt forbifarende lynstråle. Det var flammesværdet i den usynlige kerubs hånd.

Nu erindrede Gudmund betingelsen, uden hvilken han ikke kunne se den hellige paradisvogter. For at kunne se keruben, måtte han aldrig med bevidsthed have sagt nogen usandhed og aldrig have ladet nogen dag gå forbi uden at have tænkt på sin skaber. Han var sig vel ikke bevidst at have sagt nogen usandhed; men han måtte tilstå for sig selv, at den første dag og nat, han havde tilbragt i dette herlighedens forunderlige land, havde han glemt at tænke på sin skaber og takke ham for den store lykke, der hidtil havde fulgt ham. Hint døgn havde han ligesom været beruset af glæde, og hans sind og tanker havde

udelukkende været henvendt til billedet af den skønne Miranda, således som han havde set hendes forklarede skikkelse sejrende fare hen over tilblivelsens land og begejstre selv de ufødte menneskers sjæle. Da han nu ikke kunne se keruben, men kun lynglimtene fra hans flammesværd, slog bevidstheden ham om hans gudsforglemmelse selv i hans begejstring og lykke. Nu forstod han først afguderiet i dets højere åndelige skikkelse, og han følte sig dybt ydmyget ved den selvtilståelse, at det næsten var med en udelukkende afguderisk tilbedelse, han havde tænkt på den skønne Miranda, fra det første øjeblik, han havde set hende, slumrende på fyrsteborgen, og ligesom blandet sit hele væsen med hendes, da deres blikke mødtes i det lille spejl.

At kerubens flammesværd dog ikke knuste ham, gav ham endnu håb om, at hans bøn om det paradisiske æble kunne opfyldes. Bønnen kom nu kun stammende fra hans læber og afbrødes af et hult tordenbulder, hvorved han vaklede. Han sank på sine knæ, og vedblev sin afbrudte bøn om det klenodie, der ene kunne opfylde hans længsel og bringe lykke til de mennesker, han havde kærest i verden. Et nyt, langt tordenbrag påfulgte; men han holdt ikke inde med at bede. Han bad ikke for sig selv, men for Miranda; men tordenbragene vedblev og lynglimtene gnistrede nærmere over hans hoved. Han samlede al sin kraft; han faldt på sit ansigt og bad endnu. Han bad ikke for Mirandas liv og lykke alene, således som hendes guddommelige natur nu levede i denne verden, men som hun atter og atter ville åbenbare sig og leve evindelig.

Han bad ikke for sit fædreland alene, men for den hele verden. Han bad ikke for denne slægt alene, men for dens efterkommeres efterkommere i de sildigste tider. "Knus mig

med dit flammesværd lyn, du mægtige!" – vedblev han – "men lad mig kun ikke have levet forgæves! Lad den livets kerne, jeg søgte, opvokse på min grav og bringe fred og frihed til kommende slægter! Hør mig, hør mig i den levende forbarmers navn!"

Pludselig ophørte nu tordenbragene – de blinkende lyn standsede, Gudmund rejste sig op og så, at paradisæblet løsnedes fra grenen. Det så ud som det svævede i luften, det kløvedes af et blink i tvende lige store halvdele. Alle de modne kerner faldt ud, på en eneste nær, og denne lille kerne bevægede sig i luften hen imod ham, ligesom den blev båret mellem usynlige fingre; men begge æblets halvdele var faldet til jorden og øjeblikkelig opløste. Gudmund hørte nu en streng, alvorlig, men dog kærlig og ubeskrivelig herlig røst, som sagde:

"Når *han* kommer, som kan se mig i et fjernt århundredes morgen, så skal frugten fra Livets Træ ej, som nu, falde rådnet til jorden. Din lykke blev dog stor, du, hvis drømme blev til liv og sandhed! Tag frugtens ædleste kerne! Nedlæg den i det land, du elsker højest! Et herligt træ kan fremspire deraf – det har før stået grønt i århundreder – det kan aldrig bære fuldmoden frugt, hvor et syndigt menneske ånder; men når det har et blad til hver mand og en blomst til hver kvinde i det land, hvor det kendes og elskes – så skal grundstenen findes til det synkende slot – så skal et nyt århundredes Miranda drage med sejr til sin fuldendte bolig!"

Da disse ord var sagt, rullede der et langt, højtideligt tordenbrag hen over Gudmunds hoved. En mørk sky nedsænkede sig og skjulte pludselig paradismuren tilligemed

grenen fra Livstræet for hans øjne. Han tumlede tilbage og stirrede med usikkert blik hen for sig.

Ravnen havde imidlertid forgæves forsøgt at svinge sig op over paradismuren; den tumlede nu ned og satte sig i dette øjeblik på hans skulder. Den betragtede med synlig glæde den lille rosenrøde kerne i hans hånd med sit skarpe blik. Gudmund så sig atter frejdigt om. Med inderlig glæde forvarede han sin dyrebare skat; men med et suk så han endnu engang tilbage mod den skyindhyllede paradismur. Han bøjede sig dybt for den store usynlige, der dog havde givet ham så kosteligt et klenodie, og med langsomme skridt gik han tilbage i den retning, som ravnen, der flagrede forud, betegnede ham. Efter en kort, men stille vandring førte den ham til en flod. Det var en af de floder, der har deres udspring i Paradiset; den løber med en rivende, purpurfarvet strøm helt igennem det lukkede land. Ingen kan komme op ad denne flod; men kun bort fra Paradiset og det lyksalighedens land, hvori det ligger, kan denne mægtige strøm føre dødelige mennesker.

Her lod Gudmund sin guldfisk springe ud i de røde bølger; men den forvandlede sig ikke til hval – den tumlede sig, som forvildet af glæde, og svømmede ivrigt op mod strømmen, som om den ville søge dens paradisiske udspring. Men strømmen hvirvlede voldsomt den lille fisk tilbage og drev den med sig.

Gudmund havde længe stirret efter den forgæves. At han måtte ned ad denne flod, var ham klart. Ravnen fløj allerede forud og var også nær ved at komme ham af syne. Nu så han en stor, omstyrtet palmestamme, som kom rullende ned ad floden og berørte bredden; han klyngede sig til den og tog plads mellem dens store, grønne blade. Således sejlede han nu med

rivende fart ud af lyksalighedslandet. Snart hørte han det brage, knitre og syde, som når vand og ild mødes i store masser. Floden, han sejlede på, gennemskar den store flammestrøm. Han var ude af lyksalighedslandet, men følte sig nu dog ligesom hjemligere til mode. Så herligt et land var der vel ikke til på Jorden; men det var dog øde og tomt i al dets herlighed. Intet menneskeligt åsyn havde han mødt der. Intet levende dyr havde han set glæde sig på de yndige blomstermarker. Ingen fugl havde han hørt synge i den stille, balsamiske luft.

Gudmund hørte nu kun flodens brusen. Den bortrev ham på palmestammen gennem hele det lukkede land. Han så skove og bjerge ligesom flyve sig forbi på begge sider. Han glædede sig ved den hastige fart, skønt den førte ham længere og længere bort fra lyksalighedslandet. Han længtes efter færdsel og larm af det rastløse menneskeliv; han længtes efter fuglesang og synet af glade dyr på mark og i skov – han længtes dog allermest efter sit fædreland og gensynet af den skønne Miranda.

Rejsen på denne flod gik ikke mindre hastigt end der, hvor jorden var rullet bort for ham under æslets fødder. Han så ikke, hvor han kom hen og kendte ingen genstand, før han følte sig opkastet med palmestammen ved foden af et stejlt fjeld. Her styrtede den purpurrøde flod sig ud i havet; men Gudmund lå uskadt ved det stejle fjeld og genkendte bjergporten til det lukkede land. Her lå det tro Bileamsæsel endnu knælende ved porten og ventede ham. Det rejste sig og syntes at indbyde ham til atter at tage plads på dets ryg, medens det vendte sig om for at gå tilbage gennem porthvælvingen, der atter havde åbnet sig for de rejsende. Ravnen sad på æslets hoved. Den lille guldfisk

havde fulgt sin herre og var sprunget i sit glas. Gudmund forvarede det ved sit bryst, satte sig på sit kære, gamle æsel og red ud af porten fra det lukkede land. Da han var kommet helt igennem hvælvingen, hørte han et stort bulder bag ved sig. Han så sig tilbage – der var ingen åbning mere at se. Bjergporten var et fast sammengroet fjeld mellem de to bjergsøjler.

12. Hvad der hændte Gudmund på hjemrejsen

Uden at standse længere end nødvendigt på noget sted, ville Gudmund nu gerne tilbage til sit fædreland; men han måtte overlade rådigheden over vej og gang til sin gamle tro bærer og vejviser, der nu ikke lod til at have så megen hast som på udrejsen. Æslet løb vel munter og rask, men på naturlig måde, og lagde kun så lang en vej tilbage, som det selv fandt hensigtsmæssigt.

Rejsen gik atter over bjergkæden med de store urskove og til den ørken, som lå nærmest ved det lukkede land og lyksalighedslandet. I den første oase, Gudmund kom til i denne ørken, traf han et lille nomadisk familiefolk, som den dag havde opslået deres telte her. Det var det samme venlige hyrdefolk, som han på sin udrejse havde truffet på et andet sted. De kendte ham straks igen. De hilste ham venligt og tilbød ham forfriskninger. Deres sprog forstod han vel ikke; men deres blik og miner viste tydeligt deres velvilje. Han lagde især mærke til en overmåde yndig ung pige, der som et halvt barn på udrejsen havde nikket til ham fra en teltdør; han syntes, den unge pige så endnu mildere til ham end den gang, og en let rødme fo'r over hendes kinder. Hun var vokset i en ubegribelig grad. I hendes sorte øjne spillede en tilbagetrængt ild. Han hvilede med glæde blandt disse ørkenens frie børn, som de kaldte sig. Han tog også på sin vis del i deres aftenandagt under den frie, åbne himmel. Stammens ældste familiefader, den unge piges bedstefader, syntes både at være deres fyrste og ypperstepræst,

og de lod ikke til at kende nogen anden lov end hans ønsker og faderlige vink. Den måde, hvorpå de bøjede sig for den nedgående sol, antydede, at de i solen så et billede på deres gud. Uden at forarges over deres gudstjeneste, priste Gudmund dette fredelige hyrdefolks lykke og ville gerne have dvælet længere blandt dem; men da der nu blev rejst en slags alter og høvdingen nikkede ad den unge, smukke pige, medens han lagde sin hånd på Gudmunds hoved, satte æslet sig hastigt i bevægelse, og Gudmund sprang af sted for at hente det tilbage; men det var blevet stædigt. Han følte for første gang sin afhængighed af det gamle æsel, som nu dog syntes ham temmelig egensindigt. Det forekom ham et øjeblik, at han dog var dets herre, og at det burde lystre ham. Men ligesom han med et hårdt ord ville revse det, savnede han forskrækket begge sine andre vigtige ledsagere. Han bad æslet om kun at tøve et øjeblik og løb tilbage. Han fandt sit guldfiskeglas i hænderne på nogle små børn, som han selv havde tilladt at se på den lille fisk, og som nu ikke ville slippe det nydelige legetøj. Den gamle nomadefyrste havde forelsket sig i hans ravn og ville beholde den, men betegnede nu Gudmund, at han til erstatning ville give ham sin dejlige datterdatter til hustru og udnævne ham til sin medregent og efterfølger i regeringen over hans lille lykkelige folk. Det lykkedes dog Gudmund at få begge de kære dyr tilbage. Nomadefyrsten var noget vred; den unge pige og børnene græd; hyrderne flokkedes med betænkelige miner; men Gudmund skyndte sig at indhente æslet og lod det nu løbe så hastigt, det ville.

Sent om aftenen nåede han en karavanelejr på en slette, hvor flere karavaneveje til de store handelsriger stødte sammen.

Denne karavane bestod af handelsmænd fra de forskelligste lande og af alle mulige religioner; men uden hensyn dertil havde de dannet en slags rejsende fristat, og de talte med stolthed om deres frihed og lykke. De drog til det såkaldte "store pengeland", som de ikke noksom kunne lovprise. På panderne af deres kameler hang der store tavler, hvorpå deres rejselove var opskrevet. Gudmund hørte, at disse love, som de havde svoret at hævde med liv og blod, hver tredje dag blev forandrede efter flest stemmer. Blandt de "rejsende borgere", som de kaldte sig, bemærkede han en mager, udlevet olding, som ikke deltog i den livlige samtale, men sad mørk og stille i en teltkrog, Gudmund nærmede sig til ham og spurgte, hvorfor han var så sørgmodig. Den gamle gav ham et hemmeligt tegn og listede sig tavs til side med ham. "Hjælp mig herfra, hvis du er et kristent menneske!" – hviskede han – "det gælder mit liv." Han sønderrev fortvivlet sin kjortel og betroede Gudmund, at han var ejer af de fleste kameler i karavanen og største delen af de rigdomme, de bar. Han havde sluttet sig til denne rejsende fristat for sin sikkerheds skyld, og været så tåbelig at aflægge rejse-fristats-eden. Men denne morgen var det ved stemmeflerhed fastsat som lov, at der skulle være fællesskab i gods og nydelse, og man skulle skiftes til at ride, uden persons anseelse. Deraf fulgte, at han kun beholdt en lille del af sin store rigdom og næste dag skulle gå til fods gennem ørkenen, medens mange af de unge, der hidtil havde gået, nu skulle ride på hans kameler. Han havde modsat sig denne lov og var anklaget, som en skammelig forræder mod rejsefriheden.

Gudmund havde stor medynk med den fortvivlede olding. Han lod ham straks bestige æslet og gik selv ved hans side,

medens han skyndte sig bort med ham fra karavane-lejren, hvor der imidlertid holdtes råd om den gamles liv, og var opstået trætte om delingen af hans gods. Næppe havde Gudmund dog bragt den ulykkelige olding i sikkerhed, før han så, hvorledes hans tro æsel atter blev stædigt og kastede sin nye rytter i sandet. Den heftige gamle havde nemlig lagt et bidsel på det med snoren i sit bælte og ville tvinge det til at følge den vej, han ville fremad og som han påstod var den eneste rette vej til "det store, salige pengeland." Så snart han nu af Gudmund hørte, at æslet havde sin frihed og selv skulle råde for vej og gang, blev den gamle som rasende: Han sprang af æslet og sparkede til det; han slog efter Gudmund med knyttet hånd og kaldte ham det allergaleste dårekistelem i den vide verden; han løb endelig bort med hånskrig og forbandelser både over "den rejsende fristat" og "galningen med det frie æsel" og den hele "frie, gale verden." Gudmund så bekymret efter ham, steg atter op på sit gamle, tro dyr og fortsatte sin rejse alene.

Det gik nu rask frem i mange dage i den retning, æslet selv valgte. Hver gang natten faldt på, var man altid på et sted, hvor der kunne overnattes. Som oftest var det kun i en åben gedesti på marken eller ved et hult træ i skoven. Undertiden standsede man dog også ved et almindeligt herberg eller ved en fattig hytte; men hvor der standsedes og der var mennesker til stede, blev Gudmund gerne modtagen med overordentlig velvilje, og der blev sørget både for hans og æslets pleje, uden at man ville modtage anden erstatning end hans velsignelse. Andet havde han heller ikke, på sine tre kære dyr nær, samt æblekernen, den gamle runestav og det lille tørre brød.

En dag kom den eventyrlige rejsende til et land, hvortil grænsen var betegnet med det ham velbekendte flag, der bar regnbuens tre hovedfarver. Gudmund blev højlig glad, da han så det. Han mente nu at være kommet til et rige, hvor Mirandas høje moder var kendt og elsket. Ved en stor bom, der var malet med de samme tre farver, blev han standset af en krigersk vagt i meget smagfulde uniformer af de samme farver. Vagtens høvding var en smuk ung og livlig mand i den sirligste dragt, der dog duftede lidt for stærkt af lugtende vande. Han hilste den rejsende med største høflighed, dog med et tilbagetrængt smil over hans gamle æsel og hans besynderlige, lidet pyntelige dragt. Han forsikrede Gudmund, at han, som enhver fremmed, var særdeles velkommen og med fuldkommen frihed kunne drage gennem landet og medføre alt, hvad han ville; kun måtte han anskaffe sig et anstændigere ridedyr og en smagfuldere dragt; for i den fristat, der med føje og stolthed nu kaldte sig den æstetiske, kunne kun intet tåles, der stred mod den sunde forstand og den gode smag. Mod æslets indførelse måtte han derfor især protestere. Man så tydeligt, det hørte til en tid og et dannelsestrin, man var langt ude over; men at holde skridt med tiden og være i spidsen for dens udvikling, var netop den første store lov i hans frie, lykkelige fædreland.

Da Gudmund umuligt kunne opfylde betingelsen for at komme ind i dette lykkelige land, og det forhånede æsel også allerede havde vendt halen mod bommen og den pyntelige vagthøvding, hilste han høfligt og lod æslet fremdeles råde for vejen. Ravnen fløj som sædvanlig forud og kom kun tilbage af og til, for at hvile på sin herres skulder.

Nu gik rejsen fort i mange dage og uger, og det blev stedse koldere, jo længere han kom frem. Endelig standsede han ved grænsen til et land, hvor den strengeste vinter syntes at have hjemme. Her så han vel ikke fanen med de tre regnbuefarver; derimod så han samme farver, både den røde, den blå og den gule, i de fleste ansigter. Grunden til dette særsyn, der ved første øjekast glædede ham, som et lykkeligt tegn, så han straks på den strenghed, hvormed man her holdt over "magtens frihed," som det kaldtes. Det var nemlig "magtfrihedens land," hvortil han var kommet. Det første, han så, var udøvelsen af de frie og stærkeste kræfters ret med et par store, knyttede næver i et bredt, fyldigt ansigt, der syntes at tilhøre en meget stærk og fornem herre; men den, der afstraffede ham, syntes meget stærkere og fornemmere. Den således afstraffede herre så han straks efter på samme måde forsyne en hel del andre ansigter med de tre regnbuens farver. Det var denne herres undergivne, mod hvem han havde ret til ligeledes at hævde magtens frihed. Uagtet Gudmund her fandt de ham så kære farver, så at sige, i levende flag og skjoldmærker, i de stærke og, som man forsikrede, meget lykkelige indvåneres åsyn, følte han dog en besynderlig ulyst til at rejse over grænsen, og æslet føjede ham i at gå den forbi.

Efter nogle ugers fortsat rejse i en anden retning, standsede æslet ved et sund, hvor de blev sat over på en færge. Den stille færgemand bar en bredskygget hat og holdt bestandig begge hænder i sine sidelommer. Han nikkede venligt både til Gudmund og hans æsel og forlangte ingen betaling for overfarten. På landingsbroen stod der et højt banner oprejst, og Gudmund så også her sine tre kære farver, de glinsede i

banneret over en drage med svømmehud og leopardkløer, der holdt en stor pengepung i sine mægtige kløer. Her blev han modtaget af en overordentlig tyk mand, med ben som bjælker og et ansigt som den runde fuldmåne. Han var klædt som en formuende borgermand. Han målte den rejsende med et ligegyldigt, storagtigt blik. "Vej ham!" – sagde han til en underbetjent, medens han pegede på et stillads med en stor vægt, der stod ved toldboden. Gudmund kunne ikke blive klog på, hvad man ville veje ham for og spurgte, om her ikke var et frit land, hvor enhver kunne rejse uden at fortolde sin person.

"De kan frit rejse hvorhen De vil her i landet" – svarede den tykke, anselige mand. – "Al told har vi også ophævet, og der gives nu intet friere land i verden, end det store pengeland. Kun prakkere tåler vi her ikke" – tilføjede han. – "Den fremmede har kun at stige op på denne vægt, med et lod i sin hånd, der svarer i tyngde til værdien af hans bevislige formue, beregnet til prøvet guld af atten karat – kan han dermed opveje den ringest antagne modvægt på statens og frihedens vægtskål – så har han virkeligt menneskeværd og skal være velkommen; for her er menneskeværdighedens frieste land. Men den, der ikke holder et frit menneskes vægt, må jeg anmode om, øjeblikkelig at vende tilbage, hvor han kom fra, eller hvor han er tilværelsesberettiget."

Uden at afvente Gudmunds svar, vendte den tykke mand ham ryggen. Gudmund kastede et blik på det blylod, han med krop og sjæl og sin formues guldvægt skulle opveje, for her at gælde for et frit menneske, og da han ikke ejede en skilling, opgav han naturligvis forsøget. Æslet havde også allerede vendt halen til vægten, for at vende tilbage til færgen. Men nu hørtes

der et forfærdeligt skrig, og der styrtede en brølende menneskeklynge frem med råbet: "Ned med vægt-regimentet! Vor store protektor leve!"

Menneskestrømmen var så stærk og voldsom, at Gudmund med samt hans æsel blev bortrevet af den. Ingen lagde mere mærke til ham, og han måtte følge den stedse voksende folkestrøm til en stor by – det var landets hovedstad. Her var oprøret på sit højeste. Den forrige regering var omstyrtet, og den rigeste mand i verden var valgt til det store pengelands protektor. Oprøret havde sejret. Den nye protektor blev båret i et sejrstog gennem alle stadens gader. Gudmund mødte ham og måtte hastigt stige af sit æsel for at vise ham ærbødighed, hvis han ikke ville sønderrives af det begejstrede folk. Han fandt sig i nødvendigheden, men blev højlig forbavset, da han i det store pengelands protektor og den rigeste mand i verden genkendte sin ældste broder, Mads Kræmmer.

Rigdomsrubinens lykkeridder kendte straks Gudmund og befalede ham at slutte sig til hans følge. Så snart toget var endt, og protektorens korte tale: "Lykke og rigdom for alle!" var besvaret med tusinde tordensalver af folkets begejstrede hyldingsråb, begav den i sin rige dragt ligesom forgyldte Mads Kræmmer sig til sine indre gemakker i det tidligere regeringsslot og lod straks den ringe æselrytter kalde til sig. Han omfavnede Gudmund og lo med stor tilfredshed.

"Ser du nu, du penneslikker!" – sagde han og brystede sig – "mig blev der dog noget af; men jeg husker nok, det var dig, som styrede så godt mod fyrtårnsklippen, at vi fik lykken ombord. Derfor vil jeg nu også lønne dig. Hvad Rasmus engang lovede alle os brødre, når han blev kejser, vil jeg nu holde mod

dig. De andre har jeg allerede sat i god vej. Du er min visdomsminister, Gudmund! – knæl og kys min hånd! Dog nej – jeg er ikke blevet hoffærdig – og jeg ser nok, du må være en holden mand på din måde. Hvor lurvet du ser ud, har du dog sagtens ågret med din rubin og må vel nu være en hovedrig mand i visdommens rige."

Gudmund trak på skuldrene og undgik svaret, medens han spurgte sin forgyldte broder om, hvorledes han var kommet til så stor en hæder og herlighed.

"Det skal jeg betro dig, som min visdomsminister, i fortrolighed" – svarede Mads og fortalte ham nu, hvorledes han med sin betydelige rigdom havde forladt fædrelandet umiddelbart efter det første oprør, hvori begge hans andre brødre havde indviklet ham. Han havde siden gjort store rejser og alle vegne forøget sine rigdomme. Han havde, som en honnet broder, forstrakt sine brødre med store summer, til han havde bragt dem ordentligt i vej, mod at de skulle betale ham det igen i hvad slags mønt, han forlangte det. Endelig havde han sat sin største plan i værk; han havde sikret, hvad han ikke ville vove, i forskellige lande, og var for nogen tid siden landet her med betydelige rigdomme. Da han lod sig veje med vægten af sin formues værdi, beregnet til atten karats guld, og man ikke blev færdig med det på otte dage, var han straks her den største mand i verden og havde vundet alles højagtelse og beundring. Ved straks at sprede størstedelen af de summer, han havde medbragt, ud blandt den store, forarmede hob, behøvede han ikke mange dage til at vinde så stort et parti, som behøvedes. Hvad det havde kostet, skulle snart komme hundredfold tilbage. Han havde lovet dem alle rigdom og en

rigtig indbringende frihed, ved billig fordeling af de riges urimeligt store ejendomme i dette land. Derved håbede han dog selv at beholde broderparten, ved siden, som en retfærdig protektor, at tage de patriotiske millionærer, der påskønnede hans fortjenester, i forsvar mod proletarernes griskhed. Når det så kom til en lille krig mellem de store og små, skulle han nok få enemagt over dem alle ved sine to mægtige brødres hjælp.

Gudmund studsede ved denne oprigtige meddelelse og spurgte, om hans to andre brødre da også var blevet fyrster og store mænd.

"Det forstår sig" – svarede Mads – "dertil er vi jo alle fire bestemte, siden du fiskede os den lykkens engel ved fyrtårnet" – og han fortalte nu, at deres smukke broder, Pigernes Jens, som de havde kaldt ham, havde gjort sin lykke ved sin dejlighed, som skønhedens frie ridder, og nu var blevet "rigsforrådner" eller præsident i den æstetiske republik, hvor folket havde gjort oprør, for på en skøn måde at hævde deres suverænitet. Det var et folk, som sværmede for det skønne. De havde derfor valgt den smukkeste mand i verden til præsident – Jens havde stillet sig op og fået de fleste stemmer. Han var virkelig det allerdejligste menneske – folket havde smag, og hvor den gode smag hist og her manglede, kunne den købes, som alt andet i verden. Præsident Jens håbede imidlertid snart at få kejsertitlen og enemagten, især ved damernes indflydelse, hvis gunst han var sikker på. Rasmus Slagsbroder var det gået allerlykkeligst: Han havde ved sin mageløse styrke vundet beundring og indflydelse, som "magtfrihedens store helt", og havde i en revolution opsvunget sig til "overfriherske over alle friherskere i de blårødgule ansigters magtfrihedsstat". Under denne titel

havde han nylig ladet sig krone. Mads Kræmmer, som havde erhvervet sig navnet af "guldfrihedens helt", havde sluttet et hemmeligt forbund med begge sine mægtige brødre. Rasmus havde lovet ham at betale sin gæld til ham i "kødmønt" og ved en kraftig "demonstration af tilstrækkeligt kanonkød" at skaffe ham kejsertitlen inden et år.

Gudmund hørte alt dette med forbavselse. Han så nu hvorledes Mirandas moder ved sit vidunderlige trefarvede flag havde vakt en slags begejstring hos dem alle for friheden, men at hver med sin lykkegave havde søgt den på forskellig måde. Han vidste, hvor lidet det kunne hjælpe at diskutere med Mads Kræmmer om noget, der lå udenfor køb og salg. Selv elskede Gudmund friheden over alt – og sin egen personlige frihed, om muligt endnu højere. Han undskyldte sig derfor på det bedste for at træde i den forgyldte protektors tjeneste som visdomsminister. På broderens indtrængende spørgsmål om, hvorledes han havde gjort sin lykkegave frugtbringende, var han for sanddru til at nægte, at han hidtil kun havde fulgt sine drømme, men havde ladet sin visdomsrubin ligge hjemme i bedstefaders gamle snustobaksdåse, hvorfor han heller ikke mente, han var blevet synderlig vis. Derimod havde han oplevet mange eventyrlige begivenheder, som han dog hverken fordrede at vinde rigdom eller berømmelse ved.

"Det tænkte jeg nok!" – sagde Mads Kræmmer og lo – "af de lærde bliver der aldrig andet, end prakkere. – Den, der skal gøre sin lykke i verden med visdom, får en tynd lykke."

Nu afbrødes deres samtale ved et umådeligt jubelskrig udenfor. Det var en ny hylding for det store pengelands protektor – guldfrihedens store helt. Mads Protektor rakte sin

broder Gudmund tre kolde fingre til afsked og holdt ikke længere på ham, men lovede at betænke ham, når han engang gjorde sit testamente.

Brødrene skiltes ad. Gudmund følte sig besynderlig gennemisnet af sin broders tre kolde fingre og gjorde sig mange betænkeligheder over det. Han fortsatte endnu samme dag uden ophold sin rejse til fædrelandet og tænkte nu hele vejen på sin æblekerne og hvad den skønne Miranda ville sige til dette eneste udbytte af hans kejse.

13. Omvæltningerne

At Gudmund havde været hele syv år borte, kunne han ikke begribe; men de mange forandringer, der var sket alle vegne, syntes snarere at kunne have fordret en hel menneskealder. Hvor han kom frem, havde der været oprør, og i de fleste lande rasede man endnu som afsindige mod hinanden. I nogle lande havde han en vis gru for at tage noget menneske i hånden; han havde nemlig ofte haft en fornemmelse derved, som om han tog lig i hånden. Det samme havde været tilfældet, da hans broder Mads rakte ham sine tre kolde fingre til afsked. Mangfoldige fingre syntes ham således døde eller visnede i de syv år, han havde været borte.

I hans fædreland så det jammerligt ud. Han kunne næppe genkende det ødelagte land. Med sorg og gru red han frem. Alting var forandret. Der var indført et såkaldt "allemands-regimente efter krop-flertals-systemet." Hele den fyrstelige familie, selv den tilbedte prinsesse Miranda, var forsvundet. Ingen vidste, hvor de var flygtet hen.

Det var en skyfuld efterårsmorgen, da Gudmund red ind ad hovedstadsporten. Der var næsten ufremkommeligt. Brostenene var alle vegne brudt op, og der lå ruiner af nedbrudte forskansninger i alle gader. Politistokke så han vel ikke mere, men des flere skarpe våben. Hvor han så mennesker, var han selv den eneste ubevæbnede; for halmstrå-daggerten i hans bælte kunne ikke her gælde for noget betydeligt våben. De første, han mødte, var i øvrigt gadedrenge, som sang og fløjtede, medens de i deres uskyldighed morede sig med at kaste skarn på ham og hans tro æsel. Dette mærkede Gudmund

dog ikke i sin gru over den store ødelæggelsens vederstyggelighed, han var vidne til. Men det værste havde han endnu ikke set. Mirandas halvbyggede palads lå nu aldeles i grus og var blevet til et rettersted, hvor der skete henrettelser fra morgen til aften i "allemands-magtens" navn, efter det partis dom, som for øjeblikket havde hævdet sin større-tals ret. Dagens herskende magt havde valgt en surrogat-prinsesse-Miranda, der skulle forestille republikkens sjæl og bifalde, hvad der den dag skulle være lov. Denne surrogat-Miranda var overbødlens første-frille. Det var nemlig bødlernes og deres håndlangeres parti, der den dag havde magten. Deres ministerium foretog just sit sejrstog gennem gaderne med overbødlen og hans frille i spidsen. Gudmund kunne ikke undgå at møde dette tog – gaden var spærret af de sammenstimlede folkehobe.

Da Gudmund nu af en jamrende borger fik at vide, hvad dette optog betød, kunne han ikke tilbageholde et tydeligt udråb af gru og foragt. Han formåede sit æsel, ved et godt ord, til hastigt at vende sig om, og han ville nu, om muligt, forlade byen; men hans udråb var blevet hørt; de ville mennesker kastede sig med skrig og trusler over ham og slæbte ham frem for bøddelgeneralen og hans frille. "Han har foragtet republikken!" – skreg de – "han har ladet et gammelt æsel vende halen til folket – hans hoved må springe!"

"Eja! Så lad det springe med de andres!" – lød overbødlens dom, ledsaget af latter og skrigende bifaldsråb.

Uden videre undersøgelse slæbtes Gudmund nu frem med toget; det drog netop lige til rettersteder med 135 andre dødsdømte af det parti, der forrige dag havde været det største,

medens et tredje parti, der denne dag påstod at have kropflertals-ret, holdt taler og byggede forskansninger i en anden gade.

Gudmunds æsel havde man revet fra ham, og det gamle tålmodige dyr blev nu af de muntre gadedrenge jaget bort med hug og stik. Guldfisken havde drengene dog ikke fået fat på, og ravnen kunne de ikke nå; den fløj noget uroligt over sin dødsdømte herres hoved. Staven med de små billeder og runer havde man ladet Gudmund beholde. Hvad han med mest omhu forvarede, var dog den lille æblekerne. Han gjorde ingen modstand, da man nu slæbte ham op på det høje stillads, hvor en bøddel af anden rang, med partiets kokarde på den fedtede hue, stod beredt til at afhugge de 136 hoveder.

Gudmund tog sig meget godt ud på skafottet. Hans gamle rejsedragt havde et vist fantastisk udseende, og staven med runerne og hieroglyfferne i hans hånd gav ham i dette øjeblik en vis hemmelighedsfuld værdighed. Der rørte sig en tanke i hans sjæl, der mægtig opløftede ham over al den gru og jammerlighed, han så for sine øjne. Med en rolighed og mildhed i åsyn og stemme, der røbede en overlegen, men kærlig ånd, udbad han sig kun tilladelse til at holde en kort tale til sine landsmænd inden henrettelsen begyndte.

Det blev ham tilstået på den betingelse, at han ikke måtte nævne noget ord, som efter denne dags lov var udslettet af sproget. Der blev rakt ham en liste over de forbudte ord, og han så med forfærdelse, at det første ord, der ikke måtte nævnes, var "Gud". Da han så dette, kunne han næppe tale af gru og bedrøvelse. Han erklærede kun, at han, uden mindste beklagelse over sine dommere, ville lægge sit hoved på blokken,

hvis man kun ville opsætte al blodsudgydelse til han havde lagt en eneste frugttrækerne i jorden og derved lagt spiren til et virkeligt frihedstræ, som da efter hans død skulle gøre hele folket lyksaligt.

"En fabel – en fabel! Eventyr! – Galgenfrist!" – råbte nogle; men det klang behageligt i almuens øren. Der lå en sandhedsfølelse i hans røst og en begejstring i hans blik, som var uimodståelig. "Før ham ned!" – "Lad ham vise os kernen!" – "Lad ham lægge den, hvor han vil!" – "Vi vil se derpå!" råbte tusind stemmer mellem hinanden. – "Bort med øksen så længe!" – råbte andre. – "Pas kun på ham, at han ikke smører haser!"

Man nødtes nu til at opfylde Gudmunds begæring. Han havde taget sin lille rosenrøde æblekerne frem. Han holdt den fast mellem to fingre og udstrakte hånden. Ingen kunne se den lille kerne; men tusinde stemmer råbte: "Se! Se! Han har den! – Se! hvor dejlig den er!"

Under streng bevogtning blev nu Gudmund, efter sit ønske, ført til den såkaldte "Folkets Have", tæt ved Søslottet, hvor han i alles påsyn nedlagde den paradisiske æblekerne midt i et indhegnet rosenbed.

I det øjeblik, dette skete, bemærkede mange, at himlen var blevet besynderlig rød, og man så en stor sky udbrede sig over den, som nogle påstod var blodrød, men andre syntes var rosenrød, og der mumledes allehånde om dette usædvanlige luftsyn, der vist måtte have noget at betyde.

Gudmund blev imidlertid straks under streng bevogtning ført tilbage til retterstedet, hvor de andre dødsdømte stod blege og ventede bloddommens fuldbyrdelse. Da han stod øverst på

skafottet, bad han om at måtte blive den første, der i dag lagde sit hoved på blokken, men at det kun endnu måtte være ham tilladt at sige et par ord til folket.

"Han skal tale! Vi vil høre ham!" – råbte mange rå stemmer. – "Vi suveræner vil det!" gentog nogle fine stemmer, og en flok skoledrenge trængte sig frem. Man turde nu ikke modsætte sig folkeviljen.

"Giv agt!" råbte Gudmund med høj og kraftig røst og pegede mod den røde himmel, idet pludselig hans sidste nats drøm blev ham klar – "*enten* vil den store sky nedstyrte, som et blodhav, over landet og drukne jer alle, som i en syndflod – *eller* den vil nedfalde, som en rosenregn, over land og rige og glæde det hele folk."

"Eventyr! – Dumme eventyr!" råbte nogle – "Hør ham! Hør ham!" – råbte mange. – Der blev atter stilhed, og Gudmund vedblev med forhøjet styrke: "Dersom den kerne, jeg har nedlagt, aldrig vil spire i dette land, styrter blodhavet, inden jeg har lukket mine øjne, over jeres hoveder – men spirer kernen, da skal I se rosenregnen, inden mit hoved falder fra blokken. I samme stund skal I da se vor tilbedte prinsesse Miranda komme tilbage!"

"En gal profet! – Et dårekistelem!" – mumlede nogle; men disse ytringer overdøvedes af mængden, der med forundring betragtede Gudmunds åsyn og adfærd. Disse ord var fløjet fra hans læber, som indgivet ham i dette øjeblik, og hans øjne strålede af begejstring. Så snart han havde talt ud, knælede han stille med foldede hænder og lagde sit hoved på blokken. Bødlen greb sin økse og løftede den ...

"Ned med rakkerne! – Børstenbinderne leve!" – lød det nu, med et umådeligt skrig, som fra tusinde struber. Øksen blev voldsomt revet ud af hånden på bødlen, medens retterstedet stormedes af en rasende folkehob.

"Hurra for børstenbinderne! – Intelligensen leve!" – råbte en finere stemme. Den stormende folkehob befriede nu hastigt alle de dødsdømte fra deres lænker, medens de huggede morderlig ind på bødlerne og deres vilde håndlangere. Det var børstenbindernes og skoledrengenes parti, som havde sejret i de andre gader og nu forjog bøddelpartiet fra retterstedet.

Medens kampen endnu rasede under skrig og larm, faldt der nogle store dråber med et blodrødt skær fra skyerne. "Blodhavet! Se, blodhavet kommer!" – skreg den store, forfærdede mængde. – "Fred! Fred! Bort med alle våben! – Gud stå os nådelig bi!" – Mangfoldige styrtede på knæ og bad – de vilde mordskrig ophørte. Der var en forfærdelse, som den yderste dag var brudt frem.

"Se! Se!" – råbte nu nogle – "Blomster! – Roser! – Og se! Miranda kommer!"

Ingen bloddråbe faldt mere til jorden. Hver dråbe i den røde, himmelstore sky syntes forvandlet til en rose, og der nedfaldt nu over hele landet en rosenregn, som udbredte sig over fjerne lande. Enhver, som greb en af de små nydelige roser, der lignede de såkaldte prinsesse-roser, følte sig uendelig glad, og der blev en jubel over hele landet, som af en umådelig flok lykkelige børn.

Under denne almindelige jubel stod Gudmund på retterstedet og så sig om. Han troede et øjeblik, at han allerede var henrettet, og at alt, hvad han så og hørte, var det andet livs

herlighed, der nu gik op for ham efter døden. Men snart mærkede han, at han endnu var på jorden. Midt i den store glædeslarm hørte han en lyd, som næsten var ham endnu glædeligere, end de utallige jublende menneskerøster, men som ikke var særdeles velklingende i de flestes øren. Det var hans gamle, tro aseninde, der aldrig havde været så højrøstet, men nu også på sin vis jublede. At dens glæde dog var blandet, var umiskendeligt; nogle skarpe, næsten skærende toner tilkendegav, at den ikke følte sig selv fuldkommen fri. Det tålmodige dyr, som nylig var blevet forhånet og udpisket af byen, kom nu, overstrøet med roser, og bar den dejlige prinsesse Miranda på sin ryg. Hun var noget bleg, men lysvågen og over al beskrivelse dejlig. Hun ledsagedes af sin fader, den gamle fyrste, og prinsen, hendes broder, der ligesom hun blev hilst af folket med stor hæder og glæde. Både skoledrengene og gadedrengene klappede. De sejrende børstenbindere og selv levningerne af rakkerpartiet var blevet loyale.

Toget nærmede sig det høje rettersted, hvor Gudmund endnu stod ubevægelig af forbavselse og henrykkelse. Da den skønne Miranda så ham, blev hendes kinder røde. Hun standsede uvilkårligt æslet, som hun havde bundet en silkesnor om ørene for at styre det; men denne standsning gjorde opsigt; hun ville skjule sin bevægelse og drage videre frem mod slottet. Men æslet, som havde afrystet silkegrimen, var nu blevet stædigt og ville ikke flytte en fod, før prinsen, der med stor glæde havde set og genkendt Gudmund, var sprunget op på retterstedet og havde hentet ham. Først da prinsens hjemkomne lærer og ven med gunst var blevet modtaget af den gamle fyrste – og havde

modtaget så kærlig en hilsen af prinsessen, at alle forundrede sig derover – satte æslet atter med fornøjelse sig selv og toget i bevægelse. Gudmund gik ved prinsessens venstre side og ville allerede foreløbig aflægge en kort beretning om hensigten og udfaldet af hans lange rejse; men hvad han sagde, vidste han ikke: Han havde nu ikke tanke for andet end prinsesse Mirandas guddommelige skønhed og den kærlighedslykke, han troede at se i hendes smil. Hans blik fordybede sig i de forunderlig dejlige øjne, som for længe siden havde åbnet ham den allerinderste helligdom i hendes sjæl og sammensmeltet hans hele væsen med hendes. Men han mærkede, at det ikke gik an, således at betragte hende i alles påsyn. Hun lod også snart sløret falde ned for sit ansigt og vendte sig til sin fader og moder, der red ved hendes højre side. Prinsen nikkede dog ofte venligt til Gudmund, der nu gik lidt fattig, som en slags løber, eller snarere som en almindelig æseldriver, i tilbørlig afstand ved prinsessens side, med en ydmygende følelse af, at han dog ikke hørte til de fyrstelige personers egentlige selskab. Så snart indtoget var endt og man havde nået slottet, bad prinsen Gudmund om at følge ham til hans lønkammer.

Hvad det egentlig var, den unge, håbefulde dr. Gudmund havde tænkt at udrette på sin udenlandsrejse, havde ingen ved hoffet ret vidst, førend det første år efter hans afrejse var udløbet. Da han dengang endnu ikke var kommet tilbage, havde prinsen med stor sorg anset ham for død og åbnet det forseglede brev, den unge, besynderlige mand havde givet ham ved deres afsked. Deri stod alt, hvad Mirandas moder havde åbenbaret ham i drømme natten før hans afrejse, såvel om paradisæblet, der skulle give uforgængelig sundhed, frihed og

et skønt fuldendt liv, som om den vidunderlige perle, hvorpå Mirandas slot skulle bygges, for aldrig mere at omstyrtes.

Da Gudmund nu stod for prinsen i hans lønkammer, måtte han med stor undseelse tilstå, at han hverken medbragte paradisæblet eller den kostelige perle, men at disse klenodiers erhvervelse syntes forbeholdt et endnu ikke oprundet århundrede. Han fortalte nu om sine prøvelser, om bekæmpelsen af dragen, som æder sig selv, ved bjergporten til det lukkede land, og de fristelser, han straks her havde mødt i den lange sultans slot. Han beskrev sine vigtige forberedelser ved rejsen til den gamle stenkonges land og tilblivelsens rige. Han skildrede sin rejse over flammehavet til lyksalighedens tabte land og til paradismuren. Han ville nu meddele det endelige udfald af sin rejse og vise, at den dog ikke havde været uden et betydningsfuldt udbytte – men her afbrød prinsen ham noget utålmodigt. Det forekom alt sammen den meget forstandige prins så besynderligt og eventyrligt, at han ikke ville antage det for andet end en levende drøm. Det syntes ham en række af forvildede forestillinger, som den gode dr. Gudmund kun i en slags sindsforstyrrelse kunne have indbildt sig at have oplevet. Prinsen stillede nogle spørgsmål om vejen, befordringsvæsnet og de landes geografiske beliggenhed, Gudmund havde besøgt, og da han herpå fik højst utilfredsstillende svar, fik han en hemmelig mistanke om, at hans kære dr. Gudmund i alle de syv år måtte have været i kur i en eller anden stiftelse for sindssvage. Derom ytrede han sig dog ikke. Han frygtede for at berøre en øm streng i den brave Gudmunds sind og måske derved pådrage ham et tilbagefald. På hans rejsehistorie og enkelte griller nær måtte han nu dog

anse ham for at være ved fuldkommen sans og samling, og med alle Gudmunds underligheder havde han dog ingen kærere ven i verden.

Hvad prinsen havde hørt om den ædelsten, der skulle bringe visdom, lagde han heller ikke videre vægt på. Han gav Gudmund den lille nøgle tilbage til hans raritetsskuffe, hvor denne sten skulle ligge blandt hans andre små klenodier fra hans barndom. Han takkede sin begejstrede ven oprigtigt for hans gode vilje og alle de besværligheder, han havde udstået for prinsessens skyld og for landets og rigets frelse. Ganske kunne han dog ikke fordølge ham, at største delen af hans hændelser mere bar præget af en studeret mands reflektions-fantasier i en symbolsk eller allegorisk digtning, end af en umiddelbar opfattelse af noget ydre håndgribeligt liv. Prinsen havde nemlig i de syv sidste år studeret og vidste nu god besked med, hvad der hørte til en sund og forstandig livsanskuelse.

Uden dog at krænke sin gode ven med nogen skarp kritik over hans formentlige rejsehistorie, meddelte prinsen nu Gudmund til gengæld for hans oprigtighed, hvad der var hændtes i land og rige i hans fraværelse. Deri forekom unægtelig ting – det ville han indrømme – der ved første blik kunne synes lige så besynderlige, som hvad Gudmund på sin rejse ville have oplevet. Men på vort nærværende oplysningstrin, mente han med en stor filosof, måtte alt, hvad der virkelig var sket, også kunne begribes, som det sande og rette.

Det nye oprør, man med føje havde befrygtet, var allerede udbrudt ni måneder efter Gudmunds bortrejse. Forskrækkelsen over oprøret og alle dets grueligheder havde på en måde

helbredet Miranda. Hendes dvalesyge var i det mindste aldeles ophørt; men fuldkomment helbred frygtede prinsen, at hun vist aldrig ville opnå i denne verden. Med al sin ånd og med hele sin henrivende elskværdighed, havde hun dog endnu bestandig nogle højst besynderlige griller, som man måtte føje sig efter. Således havde hun taget det løfte af sin fader og broder, at hun aldrig skulle ægte nogen anden mand end den, hvis billede hun engang ville have set i et spejl, hvori billedet, som hun påstod, var blevet siddende. Havde hun dermed ment en slags daguerreotypi, kunne man dog tænke sig det; men med dette spejlbillede påstod hun, at hun på en måde allerede havde – holdt bryllup.

Dette gik for vidt. Prinsen kom til at le ved at fortælle det. Gudmund var dog langt fra at le; han stod yderst spændt, og prinsen tilføjede, at vielsen ved dette ubegribelige bryllup, efter prinsessens erklæring, skulle være foretaget af en usynlig ånd, og – hvad der var allerbesynderligst – hun påstod for seks år siden, at hun hemmeligt havde født denne sin spejlbilled-gemal en søn. Dette var imidlertid, med al dets urimelighed, en familiehemmelighed, som prinsen kun under det strengeste tavshedsløfte betroede sin fortrolige ven. At det hele var en fantasi, og at det ikke kunne være andet end et hjernefoster, Miranda havde ment med den søn, troede han desuden var klart. For at føje hende, havde man imidlertid ladet hende beholde et lille nydeligt barn, som en morgen fandtes hos hende. Ingen vidste, hvorfra det var kommet. Det hed først, at det var så lille som et fingerled, hvad prinsen vistnok fandt højst usandsynligt; men barnet havde han selv tit set, og det lod rigtignok til at blive en af de allermindste dværge, der har været

til i verden. Det var nu noget over seks år gammelt og havde et meget klogt lille ansigt. Det var prinsessens yndling, og hun påstod endnu med en højst elskværdig uskyldighed, at den første nat efter at oprøret var udbrudt, da hun led af en forsmædelig hovedpine, måtte den lille dreng være sprunget ud af hendes pande og lige over begge hendes øjne. "Det er sandt nok absurd" – tilføjede prinsen – "men hun har virkelig et lille ar over øjnene, der for resten klæder hende nydeligt. Hun mener også, at hendes dvalesyge fra det øjeblik af er ophørt. Dagen efter at hun opdagede den lille pusling hos sig, var det, oprøret kom til den yderlighed, at hun med hele vor fyrstelige familie måtte redde sig ved flugten."

Gudmund hørte på dette med den største forbavselse, men ytrede ikke sin mening derom med et eneste ord.

I Mirandas besynderlige griller måtte prinsen dog tilstå, at der ofte lå noget anelsesfuldt eller profetisk, som mærkeligt nok gik i opfyldelse. Således var det efter hendes urokkelige vilje, at den flygtede fyrstefamilie, der i det sidste år skjult havde opholdt sig i landet, denne dag åbenlyst var draget tilbage til hovedstaden, uagtet de vidste, at anarkiet netop nu rasede allerblodigst. Tæt udenfor staden havde hun først bemærket naturfænomenet med den blodrøde himmel, som efter prinsens mening var en slags skypumpe, der et sted i orienten måtte have opsuget en umådelig stor rosenflor, og som nu brast og udstrøede denne blomsterrigdom som en vidunderlig regn over landet. Da hun så dette særsyn, havde hun jublet: "Det er sket! Han er kommet!" – "Se!" – havde hun udråbt – "der kommer hans bærer og vejviser, som skal bære mig til min lykke, hvis jeg kun et øjeblik kan tro den mulig." Med disse ord

var hun sprunget ud af sin rejsevogn, som hendes fader og prinsen ledsagede til hest, og havde besteget det gamle æsel, der kom løbende fra byen, forfulgt af kåde drenge. "Ubegribeligt var det" – sluttede prinsen – "hvorledes hun på dette jammerlige dyr, der tilmed var stædigt og hvert øjeblik ville kaste hende af, kunne tage sig så majestætisk og henrivende ud, at det blotte syn af hende vakte almindelig begejstring."

Ved at høre, hvad prinsen fortalte om sin søsters underlige griller, som han kaldte det, blev Gudmund inderlig glad. Han fandt deri en bekræftelse på meget af, hvad han tidligere havde anet eller skimtet i sine betydningsfulde drømme. Han fortalte nu prinsen det vigtigste udbytte af hans rejse, som han før var blevet afbrudt i at meddele, og hvorledes han allerede havde nedlagt den kostelige æblekerne på et godt og sikkert sted i den store "Folkets Have", hvor gartneren vist ville værne om den, som det mærkeligste frø, der nogensinde var bragt hid fra fjerne lande. Selv udbad han sig dog overopsynet med denne kostelige sæd. Prinsen tilbageholdt det smil, der spillede om hans læber ved denne hans gode vens ivrige bøn, men opfyldte den straks.

Endnu samme dag flyttede Gudmund ind i den fyrstelige pavillon i "Folkets Have", hvor der blev indrettet en smuk lille bolig for ham, og hvor han bestandig kunne have det rosenbed for øje, hvori hans dyrebare frugtkerne var nedlagt. Inden aften sad han her overmåde hyggeligt mellem sine bøger og alt sit gamle studenterbohave. Sine tre kære dyr havde han også her lejlighed til, og gennem haven havde han den frieste adgang til Søslottet, hvor prinsen gerne ville se ham ret ofte. Han følte sig

nu træt af denne dags mangfoldige vigtige begivenheder og trængte til hvile. Den hele nat drømte han om det herlige træ, han havde hentet spiren til fra paradismuren, og om den skønne Miranda, som han ikke tvivlede på måtte besidde noget af sin moders fenatur, men hvis lønlige kærlighedsforhold til ham endnu var og blev ham en gåde.

14. Gudmunds forhold til Miranda, og hvad der fremdeles hændtes ham i hans fædreland

Da Gudmund næste morgen vågnede, syntes det at have været ham aldeles klart, at han var den skønne prinsesse Mirandas gemal, skønt det for den forstand, han havde om dagen, var en slags mysterium. Han havde for syv år siden på en måde følt sig åndelig ægteviet til hende i det første øjeblik, han så hende. Indtil denne nat havde bevidstheden om det dog ligget dybt tilsløret i hans inderste. Nu havde han set det og på en egen måde forstået det, men uden tvivl dog kun med hjertekule-hjernen. Da dette ægteskab dog ikke var sluttet på sædvanlig måde og næppe nogensinde ville blive anerkendt ved hoffet, besluttede han fremdeles at holde det hemmeligt. Selv til Miranda ville han ikke ytre sig om, hvad hun jo vidste og selv tidligere havde fået klarhed i. Hvorvidt sløret engang kunne drages fra denne hemmelighed, endog imellem dem selv indbyrdes, måtte alene bero på hende. Det var ham allerede en stor lykke at turde tænke på det; men han følte en inderlig længsel efter at høre sin lykke bekræftet ved et eneste ord af hendes dejlige mund.

Så tidligt, som det nogenlunde kunne findes passende, gik han op på slottet, efter at han dog først havde set til rosenbedet, hvori hans største skat var nedlagt. Han havde fri adgang til prinsen, og de ville nu med den største iver studere statsvidenskaberne sammen. Han så denne dag kun et flygtigt glimt af Miranda og havde kun lejlighed til at hilse hende på

afstand; men han følte sig højst lyksalig ved det eneste blik, han havde modtaget. Næste dag var han endnu lykkeligere: Miranda havde nærmet sig ham og talt et par ord til ham om det smukke vejr. Den tredje dag mødte han hende i haven og, mod sædvane, ganske alene. Han greb lejligheden til hastigt at optage en lille tusindfryd, som hun i forbigående havde tabt af sine lokker; han overrakte hende den med et undseligt buk, og hans kinder blussede.

"Behold den!" – sagde hun med et fortroligt smil, som gennemtrængte hans inderste sjæl – "de små tusindfryd stod jo i knopper, da vi første gang sås – men de sprang ud på et øjeblik."

"Dengang var det forår" – sagde Gudmund med bævende stemme – "men for den rette tusindfryd er det altid vår."

Den fortryllende Miranda slyngede sine arme om hans hals og trykkede et kærligt kys på hans læber. – Verden løb rundt for hans øjne. Da han kunne samle sine tanker igen, var han ene; men fra den dag af var han i den bevidste virkelighed den skønne Mirandas hemmelige gemal.

Miranda havde altid været vant til den mest ubetingede rådighed over sin person. Det kunne aldrig falde hendes hemmelige elsker og ægtemand ind, at se noget pligtforhold i deres forbindelse. Det var ham umuligt at knytte nogen fordring eller rettighed til den allerede uendelig store lykke, at være hendes frit valgte og af en usynlig ånd indviede brudgom. Enhver gunst, hun med samme frihed skænkede ham, modtog han med henrykkelse; men hemmeligholdelsen af deres ægteskab var den nødvendige betingelse for deres lykke. Det var en af de første meddelelser, han af Miranda havde modtaget, da

hun en aften åbnede ham den skjulte dør, der gennem en underjordisk løngang førte ham ind i hendes inderste gemakker. Han vidste, at det samme hemmelighedsslør havde hvilet over hendes moders ægteskab med den gamle fyrste, og at deres adskillelse, så vel som fyrstens nærværende beklagelige tilstand, var en følge af, at han ikke havde holdt denne betingelse.

Den gamle fyrste havde nemlig hele sin regeringstid været tungsindig. Han syntes, lykken havde vendt ham ryggen med hans første elskede, og han tilskrev sig selv alle de ulykker, der under hans regering var hændt. Det sidste seksårige oprør havde således rystet ham, at han var blevet aldeles sløv og så ud som en olding, der gik i barndom. Alle regeringssager havde han overdraget til sin søn, den unge tronarving, og syntes nu lige så lidt at bekymre sig om verden, som den om ham. Hver gang Gudmund så den gamle fyrste, syntes han i den blege oldings tilstand at se et forvarsel på hans egen fremtid, hvis han nogensinde røbede den hemmelighed, der nu var hans højeste lykke.

I nogle uger var Gudmund som beruset af sin hemmelige lyksalighed, og det ville ikke rigtig gå med hans studier af statsvidenskaberne, hvori prinsen fik et betydeligt forspring for ham. Han forsømte dog aldrig nogen dag at se til rosenbedet udenfor hans vindue, der gemte det vigtigste udbytte af hele hans forudgående liv i den lykkebringende æblekerne.

Han havde fortalt Miranda en del af sit livs begivenheder og især beskrevet hende sin besynderlige rejse. Hun havde hørt på det med synlig deltagelse, men til sidst lidt utålmodig og med et overlegent smil. "Jeg kender nok min kære moders drømme"

– havde hun sagt – "men hun må tilgive mig det – jeg tror dem ikke, før jeg ser dem opfyldt. De klenodier, hun sendte dig så langvejs bort efter, bragte du jo heller ikke med dig tilbage. Hun kunne have sparet dig megen besvær, hvis hun havde holdt skridt med vor tid og ikke hang så fast ved de gamle bedstemoder-eventyr. – Det kan ellers have været ganske morsomt at have gjort den rejse," – tilføjede hun – "men se nu, at du kommer ud af min moders verden og ind i min, når vi er sammen! – Siden jeg fik søvnen rigtig af mine øjne, gælder det nu om, at holde sig lysvågen og give agt på den tid, vi lever i."

På Mirandas opfordring havde Gudmund også fortalt hende hvad han havde set af livet og bevægelserne i de tre store riger, hvor hans brødre spillede så vigtige roller. Brødrene selv havde han dog kun ganske kort berørt. At de for øjeblikket gjaldt for store mænd i verden, kunne ikke formindske den bekymring, hvormed han tænkte på deres landsforræderi og delagtighed i det første oprør, hvoraf alle de senere ulykker var udsprunget. Med desto større glæde dvælede han ved erindringen om sin fader, den ærlige skipper, som han nu over i syv år intet havde hørt fra, og som han inderlig længtes efter.

Samtalen med Miranda løb ham meget om i hovedet.

En dag havde han i sin studerestue åbnet det gemme, som han kaldte sin raritetsskuffe, for deri at opsøge nogle optegnelser fra sin barndom, som han havde lovet at meddele Miranda. Hans bedstefaders gamle snustobåksdåse faldt ham derved i hånden. Han åbnede den uvilkårlig, og den lille glatte rubin, han deri havde bevaret, blinkede ham i øjnene. Det undrede ham nu, at han så længe havde ladet den ligge, uden at forsøge dens mulige virkning på hans tænkning og

dømmekraft. Så ganske ubegribeligt var det ham dog ikke. Han frygtede næsten for en sådan fremmed indvirkning på hans frie, åndelige natur. Han havde fra sine første studenterdage fået en slags mistillid til, hvad der almindeligt blev udgivet for den allerviseste visdom. Han havde hørt så mange domme og påstande lovprise som dybsindige og vise, der, hvis de var sande, ville omstyrte alt, hvad der var ham helligst og kærest. Han havde set så mange medstuderende indskrumpe til åndelige benrade ved deres stuelærdom, og han ville nødig købe visdommen med tabet både af fantasi, følelse og liv.

At meget heri var fordom, indrømmede han nu; og han bebrejdede sig det som en fejhed, ikke at turde se sandheden i øjnene. Den visdom, der kunne undergrave det skønneste og højeste, måtte nødvendig også være falsk – mente han – men denne sten var i alt fald en ægte rubin, og kunne den gemme nogen visdom, måtte denne vel også være ægte.

Det faldt ham nu ind, at den formentlige visdomssten jo var en gave fra Mirandas høje moder, hvis åbenbaringer i hans drømme han dog skyldte alt, hvad han satte højest pris på i hele sit forudgående eventyrlige liv. Med en rask beslutning tog han nu rubinen op af dåsen og betragtede den. Ved første øjekast syntes den ham dog noget mat og uren i farven; men snart så han, at det kun var lidt gammelt snustobaksstøv, der klæbede ved den. Han pudsede den med omhu og trak den på en snor, for altid at kunne bære den om halsen – men han erindrede nu et faderligt ord fra Jeppe Gammelmand, da de skiltes ad, om at han dog ikke måtte lade visdomsstenen blive til en møllesten om sin hals, og aldrig skulle tage den med, når han ville sove og drømme smukke drømme; dette råd besluttede han dog at

følge. Så vidt han erindrede, havde han også måttet love faderen det.

Jo længere han nu betragtede den glatslebne sten, jo skønnere forekom den ham. Når han bøjede sit hoved ned imod den og hverken så til højre eller venstre, syntes mange tusinde tanker ligesom at vågne i hans hjerne; men vedblev han længe at stirre på ét punkt i stenen, var det som en enkelt tanke opslugte alle de andre og kløvede sig selv i det uendelige, til det løb rundt for ham.

"Tanker har jeg, Gud ske lov, nok af" – sagde han ved sig selv – "men hvem skal nu bedømme, om disse tanker er vise eller dårlige, undtagen et andet menneske, som jeg med vished ved er visere?" Den eneste, det faldt ham ind at tænke på, var Miranda. – "Men" – vedblev han grublende – "hvem skal skaffe mig denne vished om en andens større visdom, uden jeg selv, og med de samme tanker, hvis visdom eller dårlighed jeg netop vil have prøvet af den overlegne ånd, som jeg selv først måtte være overlegen, inden jeg kunne prøve dens overlegenhed? – Nej, det er til at blive gal over." Han skød rubinen lidt til side og trak vejret dybt. "Det går vel bedre" – tænkte han – "når jeg først får lidt mere færdighed i at være vis." Umuligheden i at komme til kundskab om sin egen visdom, hvis han havde eller fik nogen, syntes ham endnu kun klar. Men han trøstede sig med, at bevidstheden om "intet at vide" også havde været udbyttet af den sokratiske visdom.

Han opgav nu alle slige tankeforsøg med sig selv, men ville dog prøve, om han ikke, uden nogen hensyn til sig selv, ville være heldigere med at undersøge og vurdere andres åndelige natur, end sin egen. Men dette faldt sammen med hans

foregående undersøgelse. – her mødte han igen nødvendigheden i at have vished om sin egen åndelige natur og sin dømmekraft, inden han kunne have tillid til sin dom over andres ånd og væsen.

Det var atter Miranda, han havde tænkt på, og den særegne natur, hun syntes at have arvet efter sin moder. Han havde ofte hørt ældre folk bemærke, at hun var utålelig lunefuld og havde mange fejl, der rigtignok klædte hende prægtigt, når man betragtede hende med den kære ungdoms øjne; men noget hekseagtigt var der ved hende. Slige domme kunne dog intet skår gøre i hans begejstring for hende og hans uforanderlige kærlighed. Det var hverken hendes dyder eller lyder, men hendes hele natur og ejendommelighed, han med ubetinget hengivenhed følte sig hendragen af. Hendes broder havde nylig påstået, at hun ved de tanker og meninger, hun havde udbredt, hver gang hun før i tiden var vågnet af sin dvale, ubesindigt havde fremkaldt alle de afsindige folkebevægelser, der havde truet hende selv og folket med undergang; heri mente Gudmund dog at se en nødvendig følge af tidsalderens hele åndelige retning, og han havde ivrigt taget hende i forsvar mod den forstandige broder.

Gudmund fordybede sig nu daglig i højest alvorlige tanker, med øjnene på den lille røde rubin, som han dog ikke altid bar hos sig. Han deltog i den store hoffest, der kort efter fandt sted i anledning af prinsens formæling; men den geheimerådsbestalling og ordensdekoration, prinsen ved denne lejlighed gav ham, lagde han i raritetsskuffen, og udbad sig, at disse beviser på prinsens nåde måtte høre til hans hemmelige klenodier. Ved ikke på nogen måde at gøre opsigt som prinsens

fortrolige ven, mente han bedst at kunne skjule sit forhold til prinsessen.

Han havde på ny med stor iver kastet sig over statsvidenskaberne og delte sin tid mellem Miranda og sine granskninger. Han fandt hende altid lige elskværdig, selv når hun af og til satte sin broder og lægerne i uro ved sin heftighed. Hver gang hun mødte nogen modstand, steg det lette blod til hendes ellers blege kinder; hun satte sin lille fod lidt stampende frem, medens hun kastede et kækt blik ud mod de flyvende skyer. Hun udbredte da ikke sjældent de yndigt bevægede arme mod himlen, som hun var en fugl, der spredte sine vinger ud for at flyve. Hun var aldrig skønnere, end i disse lidenskabelige stemninger. Der flød da en strøm af de mest gribende ord fra hendes læber, og hun henrev næsten enhver, som hørte hende, til beundring og bifald, selv når hun havde åbenbar uret.

Nu, da hun syntes nogenlunde helbredet, frygtede lægerne dog ofte for et tilbagefald, og hun måtte holdes temmelig meget inde. I sin utålmodighed herover kunne hun undertiden få det indfald at slå en rude ud, for hurtigt at få frisk luft, og stikke hovedet ud gennem ruden, i stedet for at give sig tid til at åbne vinduet. Dette var sket nogle gange, netop når pladsen udenfor slottet var opfyldt af den urolige ungdom, som hver dag ville se hende og tilråbe hende deres hyldest og beundring. Deraf var det rygte igen opstået, at hun blev grusomt behandlet, og det gav nogle gange anledning til slemme gadeoptøjer. Den strenge broder dadlede hende mest derfor; han påstod, at det smigrede hans fortryllende søster, engang imellem at modtage sådanne levende beviser på folkets fanatiske kærlighed – ved larmen af et lille oprør.

Hvor strengt prinsen dadlede den lunefulde søster, holdt han dog selv inderlig af hende. Han havde overdraget hende rådigheden over alle understøttelser og velgerninger, som udrededes af det offentlige; og hun brugte denne myndighed på det rundeligste. Hendes åbenbare forkærlighed for de lavere stænder og for ungdommen skaffede hende den umådeligste folkegunst. Hun udøste gaver og understøttelser med en overdådighed, som ingen grænser kendte, men tillige med en ynde og finhed, som befriede modtagerne for al ydmygelse. Enhver gave, der kom fra hende, kaldte hun en ringe afbetaling af den umådelige gæld, århundreder havde pådraget sig til de undertrykte. Den modstand, dette vakte hos regeringsmændene og mange ældre hofmænd, fremkaldte ofte vittige og undertiden lidt skarpe indfald fra prinsessen, og sådanne indfald fløj fra mund til mund over hele landet med hendes berømmelse.

Under et nyt lille oprør, der dog begyndte at blive betydeligt og blodigt, indtraf en dag pludselig den gamle fyrstes død. Gudmund, der ellers med stor deltagelse fulgte med tiden og dens bevægelser, sad den dag i dybe granskninger og stirrede på sin rubin. Han havde slet ikke mærket til, hvad der havde sat hovedstaden og hele folket i bevægelse. Først da han om aftenen gennem løngangen besøgte Miranda i hendes hemmeligste gemak, fik han af hende at vide hvad der var sket.

Han fandt hende i tårer over faderens død. Hendes smerte var så sand, og ethvert ord, hun sagde om faderen, så gribende, at Gudmund bevægedes dybt derved. I hendes sorg var der en opløftelse, som henrev ham. Hun så sin fader svinge sig ud fra dette "*halvliv*" – som hun udtrykte sig – "til de befriedes store

verden, hvor livet var *helt*, og hvor hendes moder ikke længere ville være ham en gåde."

Det varede længe inden Gudmund af hendes ytringer fik kundskab om, hvad der denne dag mest havde sat alle mennesker i bevægelse. Hendes broder prinsen var hyldet, som lovmæssig arvefyrste; men inden hyldningen kunne ske, havde han måttet love de oprørte folkeklynger, at prinsesse Miranda skulle have frihed til alt, hvad hun ville, og skulle have den afgørende stemme ved enhver vigtig handling, som den regerende fyrste ville foretage sig. Heri havde den unge fyrste måttet give efter for magten. Miranda var således i grunden blevet regentinde.

"Se!" – sagde prinsessen og rakte sin hemmelige ægtemand et af hendes egen hånd beskrevet papir med mange tegninger og afrids, ligesom til en bygning – "det håber jeg i det mindste at gennemføre, hvis jeg kun råder i ti år. – Længere venter jeg det ikke" – tilføjede hun med et hemmelighedsfuldt smil – "længere har ingen af min stammoders børn hersket i menneskeverdenen."

Gudmund studsede ved disse ord. "Din stammoder? Miranda!" – spurgte han og vidste ikke om han turde fuldende spørgsmålet – "din og din høje moders stammoder –"

"Du har set hende" – udbrød Miranda, og hendes øjne strålede – "det var vel kun et dødt tankebillede, du så i den gamle stenkonges land, blandt oldtidens forstenede kunstværker; men hun lever og kommer stadig igen i sine børn, og til sidst kommer hun igen i sin egen fuldendte skikkelse, når det tilkommende sætter kronen på livet. Du har set hende i den levende herligheds glans" – vedblev hun – "det var intet tomt

luftsyn, du så flyve hen over tilblivelsens dunkle land. Det var min og mine mødres forklarede moder, som med sine ufødte døtres børnesjæle fo'r sejrende hen over dig og glædede de drømmende sjæle i deres vugger."

"Miranda!" – udbrød Gudmund – "så er du da, som jeg altid troede, ligesom din moder og din stammoder, et overnaturligt væsen, og kan ikke dele liv og skæbne for bestandig med et dødeligt menneske –"

"Er du da ikke en udødelig, som jeg?" – svarede Miranda – "og har du ikke set, hvorledes vore naturer kunne smelte sammen i et eneste blik! – Så længe jeg er elsket, som nu – så længe jeg har magt og frihed, som nu – og så længe du er mig tro og holder dit løfte – tænker jeg heller ikke på at forlade dig og din verden. Se kun intet fremmed vidunder i mig! – Jeg er så menneskelig som du, medens vi her lever sammen; jeg er din lykkelige hustru, og – det håber jeg vist – inden dette år er udrundet, er jeg en lykkeligere moder, end min moder var det, da hun kyssede mig til velkomst i denne verden." – Hun skjulte sine rødmende kinder ved hans bryst og forlod ham.

Gudmund gik, stærkt bevæget, gennem løngangen tilbage til sin ensomhed i havehuset. Her betragtede han først det beskrevne papir, Miranda havde rakt ham. Det indeholdt en hel ny plan til opbyggelsen af hendes palads; men han så til sin forbavselse, at grundstenen, den forunderlige perle, som han forgæves havde søgt, var her slet ikke tale om. Lige så lidt fandtes her nogen hentydning til vigtigheden af den paradisiske æblekærne. Runestenen fra den gamle stenkonges land fandt han vel nævnt, dog kun som en forældet og næsten overflødig løftestang i åndens værksted. Alt, hvad der før var

tænkt, forudsagt og foretaget til dette mageløse værks fuldbringelse, fandt han forkastet, som drømme, fordomme og vildfarelser. Alt måtte efter denne plan begyndes forfra, og han måtte tilstå – planen var dristig og storartet; men et udgangspunkt savnede han – det var og blev et mageløst vidunderslot, men uden grundsten.

Gudmund fordybede sig nu atter en tid lang i sine granskninger, og når han, som sædvanlig, besøgte Miranda, fandt han hende ofte så opfyldt af hendes nye, store planer, at hun kun var lyksalig med ham, når han med levende iver gik ind på dem. For en stor del kunne han det også: Han måtte beundre mange af hendes smukke og geniale foretagender, der røbede hendes kærlighed til alle undertrykte og til udviklingen af det friske, ungdommelige liv i hendes tid. Men den plan, hvorefter hun lod bygge på det store, mageløse palads, som hun havde givet navn af "Folkets Mirandaslot for nutid og fremtid," kunne han ingen mening finde i. I meget andet fandt han også hendes luner højst betænkelige. Herom kunne han dog aldrig ytre sig til hende. Hans erkendelse af hendes frie, selvstændige ånd udelukkede al hovmesterering. Det var også en betingelse for deres hemmelige ægteskabsliv, at han ikke måtte kede hende med unyttige indvendinger mod hvad hun tænkte, ville eller foretog sig, ligesom hun aldrig forhindrede ham i at handle eller tænke eller drømme som han ville.

Gudmunds hemmelige familielykke tiltog imidlertid bestandig. Inden året var omme, fødte Miranda ham en overmåde dejlig datter. Men det blev holdt skjult, og barnet måtte opfostres udenfor slottet; kun om natten blev det bragt hemmeligt til den unge moder, og hun glædede sig da ved det

som et barn. At denne hendes lykke måtte skjules, var ikke alene en nødvendig følge af hendes ægteskabs hemmelighed og den offentlige mening om dyd og ærbarhed. Det hørte til Mirandas sære ønsker, bestandig at kunne anses for en jomfruelig beherskerinde af den ungdom, der altid var begejstret for hende, som en elsker for sin brud. Historien med hendes hjernebarn, eller spejlbilledets søn, var blevet en hemmelighed i den fyrstelige familie og stred desuden så aldeles mod den forstand, de fleste mennesker har om dagen, at ingen ville have anset det for andet end spas eller galskab, hvis det var blevet kendt.

Gudmund havde ikke set den lille pusling endnu, og ingen af dem havde tænkt på ham, når de så hinanden. Nu, da Miranda hver nat havde den lille dejlige datter i sine arme, brød hun sig ikke om at spøge så meget med dværgpuslingen, når hun var ene.

En morgen overraskedes Gudmund midt under sine dybsindige granskninger ved at se sig på det besynderligste efterlignet af en lillebitte person, der sad ved hans fødder på gulvtæppet og brugte hans fodskammel til bord. Skikkelsen var næppe så stor som et nyfødt barn, men havde et ansigt som en mandsling på sytten år. Han var klædt i slåbrok og nathue og havde briller for øjnene. Hans hoved var temmelig stort; for resten var der et meget vakkert forhold i hans legemsbygning. Han sad med den lille hånd under kinden og syntes aldeles fordybet i en stor latinsk bog, der lå opslået for ham på skamlen.

Gudmund sprang forbavset op ved dette særsyn. Han troede først, det var en lille forklædt abekat; men snart så han, det var

en meget dannet, ung mand, der kun i særdeles ringe grad var forsynet med krop. Den lille studerende mand rejste sig med megen anstand fra sit lave sæde ved skamlen og bad den ærede dr. Gudmund undskylde sit tidlige besøg. Han havde længe ønsket at gøre bekendtskab med landets dybsindigste gransker, og havde et anbefalingsbrev med fra sin høje beskytterinde, prinsesse Miranda. Der havde ingen været til stede, da han kom, og han havde taget sig den frihed at benytte den fortrinlige udgave, han her havde fundet af Ciceros skrift om staten.

Gudmund stod stum af forundring. Han åbnede brevet fra Miranda. Det var skrevet i så lunefuld en tone, at han ikke ret vidste, om det var at forstå som alvor eller spøg. Hun anbefalede overbringeren, som deres første håbefulde søn, til hans faderlige omhu, og underrettede ham om, at denne drømmens og videnskabens søn, som et sandt vidunderbarn, i en alder af seks år, ikke alene havde lært sit modersmål temmelig godt, men selv med færdighed kunne tyde de latinske klassikere og skrive en udmærket latinsk stil. Hvad han især havde anlæg til, var statsvidenskaberne og fremmede sprog. Hun håbede, at han under sin faders vejledning ville gøre kæmpeskridt i denne retning og om nogle få år forbavse verden som et stort lys.

Gudmund betragtede nu den lille pusling med stor deltagelse og fandt en påfaldende lighed i hans ansigt med sit eget billede i hans barberspejl, som netop hang lige foran ham. Den lille veldannede næse syntes han havde en fjern lighed med Mirandas. Han tog ham op på sin arm og gav ham et faderligt kys. På den lille mands alvorlige miner kunne han dog se, at det

ikke var hans ønske at behandles som et sædvanligt seksårsbarn. Gudmund satte ham fra sig på sit arbejdsbord og holdt en nøjagtig eksamen med ham, som fuldkommen bekræftede, hvad Miranda havde skrevet. Uden at gøre sig flere skrupler over muligheden af dette vidunder, beholdt han nu den lille lærde pusling hos sig og havde stor morskab af at meddele ham alt, hvad han selv for nylig havde lært af gamle og nye skrifter om den allerbedste frie statsforfatning.

Endnu større faderglæde havde Gudmund dog af den vidunderligt dejlige datter, som prinsessen opfostrede i løndom. Hun var sin moders udtrykte billede, men syntes at blive endnu skønnere. Svøb og klæder, som ikke kunne afrystes, tålte hun ikke. Hun havde friske røde kinder og var så livsglad, at hun aldrig græd, men jublede ved al larm. Hun bar sin moders skønne navn. Gudmund havde dog ikke været til stede ved hendes dåb og havde slet ikke hørt tale om den. Alt, hvad der angik den lille Mirandas tilkommende dannelse, havde moderen forbeholdt sig alene, medens Gudmund til gengæld udelukkende betroedes omsorgen for den lille vidundermagister, som de allerede kaldte seksårspuslingen.

I rosenbedet udenfor Gudmunds vindue så man nu en stor glasklokke. Alt hvad man kunne se indenfor klokken, var en lille træplante med to små frøblade, der endnu ikke i et helt år havde nogen synlig stængelspire eller hjertebladknop. Mange gik forbi og rystede på hovedet med et medlidende smil. Selv kunne Gudmund undertiden stå hele timer og stirre på glasklokken, og der mumledes om, at han dog nok måtte have rejst og studeret sig nogle skruer løse i hovedet.

En dag havde han en stor glæde. Døren blev rask lukket op til hans studerestue i det lille havehus, og hans fader Jeppe Gammelmand stod for ham. Fader og søn fløj i hinandens arme. "Så fandt jeg dig dog endelig!" – sagde den gamle og kastede sig træt på en rørstol uden hynde, som var den eneste, han så i stuen – "jeg har spurgt en hel dag om dig alle vegne; men ingen vidste hvem jeg mente. Jeg troede, du måtte være en stor og berømt mand og bo i et palads; men så hørte jeg – dog det kan være det samme – nu ser jeg jo, du sidder lunt og godt inden døre og har ingen spændetrøje på. Jeg tænkte nok, det var løgn og sladder."

"Hvorledes?" – spurgte Gudmund med et roligt smil – "tror folk, jeg er ..." – han fuldendte ikke spørgsmålet; det stred mod hans hemmelige løfte, da han hærdede halmstråsværdet i mælkevejslyset.

"Så omtrent, min dreng!" – svarede Jeppe – "men dem, jeg hørte det af, holdt jeg ikke for store vismænd, og jeg har mere tro til, hvad din moder spåede em dig, da hun døde, end til al verdens sliddersladder af nulevende dosmere."

Fader og søn havde meget at fortælle hinanden. Jeppe Gammelmand havde lidt skibbrud to gange og udstået meget. Han kom nu dog hjem som en temmelig velhavende mand og ville slå sig til ro hos sin kære yngste søn på sine gamle dage. Der var plads nok i havehuset til dem begge. Der var et kvistkammer, som lignede en kahyt. Dette værelse lagde Jeppe straks beslag på, som det, der netop var efter hans hjerte, og samme dag flyttede han ind til "den gale dr. Gudmund" eller "lykketræprofeten i folkehaven", som var den titel, hvorunder visdomsrubinens ejer nu var mest kendt, uagtet han var en

regerende prinsesses gemal og havde gehejmeråden i raritetsskuffen.

15. Hjertebladene

En hel vinter gik hen, uden at der skete nogen betydelig forandring med Gudmunds stille liv i det hyggelige havehus. Hver dag så han sin fader, og hver aften, når intet spejdende øje var åbent, besøgte han sin henrivende prinsesse og den lille nye Miranda gennem løngangen til Søslottet. Den unge fyrste, hvis gehejmeråd han kun i løndom ville være, satte høj pris på ham, når han kun ikke ville tale om sin æbletræsplante, som fyrsten desuden mente, aldrig fik hjerteblade.

Hver gang Gudmund i det hele kom med en ytring, som havde mindste hensyn til det eventyrlige i hans liv og levnet, afbrød fyrsten ham gerne noget ængsteligt og greb ham om håndleddet for ubemærket at undersøge hans puls.

Når fyrsten således greb hans hånd, blev Gudmund næsten altid rørt over det, som et tegn på hans trofaste venskab, hvilket det også var.

Hos sin fader fandt Gudmund sig især inderlig vel til mode, når de sad ved kaminilden sammen i tusmørket eller ved lampen i de lange vinteraftener, og den gamle var blevet oplivet ved et lille krus punch. Jeppe Gammelmand fandt da sin største morskab i at fortælle Gudmund sine gamle og nye sømandseventyr og, under en pibe hollandsk knaster, høre sin lærde søn langt overtræffe ham i fortællinger om, hvad andre mennesker fandt utroligt.

Historien med den engel eller fedronning, som havde givet hver af de fire brødre en lykkesten, havde faderen selv været vidne til. Det faldt ham derfor ikke vanskeligt at tro en hel del af, hvad Gudmund fortalte om sin syvårsrejse. Undertiden

rystede den gamle dog lidt på hovedet og pustede en stærk tobaksky op mod loftet, medens han bemærkede, at han selv havde set både skæggede havmænd og dejlige havfruer med de store grønne øjne og de lange hår, som svømmede i kreds over bølgerne; han havde set både dødssejleren med de blege, druknede sømænd, og den Flyvende Hollænder, hvorpå de røg tobak – men det var "spægetobak" uden ild og røg. – Den fo'r under samme flag som dødssejleren og var måske den selv samme sejler. Det var nu alt sammen naturligt og begribeligt på en måde, mente Jeppe, og det havde intet andet at betyde, end hvad det var. Men meget af hvad hans kære, lærde søn fortalte, forekom ham dog alt for besynderligt. Det måtte dog vist være noget, han, uden selv ret at have set det, så at sige kunne have udspekuleret, når han kun var halvvågen; for det var ham ligesom der undertiden skulle ligge en hund begravet derunder, eller forstikke sig en anden mening deri, end den ligefremme og naturlige; og det kunne han ikke finde sig i; det gav hovedbrud, mente han, og kom ikke sagen ved.

Den store lykke hans tre andre sønner havde gjort, hvor store slubberter de for resten kunne være, fandt den gamle skipper aldeles i sin orden, siden han selv havde ladet dem vælge deres lykkegaver og den historie nu engang virkelig var sket. Men han undrede sig kun over, at Gudmund – som var en brav karl, og hvem det dog frem for alle hans brødre var forudsagt, at han skulle blive en stor mand, når han fik skæg – nu dog, med et ganske antageligt skæg, ikke var blevet andet, end en honnet prakker og lærd penneslikker, samt en slags overopsynsmand ved én eneste plante i den offentlige have.

Gudmund lo ad sin jævne faders bekymring for ham og trøstede ham med, at ikke alle store mænd behøvede at være fyrster eller republik-præsidenter, men at man også kunne udrette noget bemærkelsesværdigt i verden ved pennen og munden og selv ved gartnerkunsten, når man kun forstod sin dont til gavns og havde trofast kærlighed til den.

"Nej, min dreng!" – svarede den gamle ham en aften og så medlidende på ham – "da var dine brødre, de halunker, dog anderledes heldige. Du er og bliver jo kun en fattig, skikkelig student og må tilmed finde dig i at gælde for en gal mand. Hvorledes du kan få krop og sjæl til at hænge sammen med din levemåde, går også over min forstand." Den kraftige skipper havde nemlig aldrig kunnet begribe, hvad hans lærde søn levede af, siden han hverken havde formue eller noget lønnet embede; for overopsynet med et enkelt træ eller en spire i en have, var dog – som han ofte gentog – intet stort embede og indbragte jo slet intet, undtagen den frie bolig i havehuset.

Gudmund syntes vel aldrig at lide mangel; men man så ham, sjældent spise andet end tørt brød, og hvad han deraf behøvede, havde han altid i lommen på sin rejsekappe, der så ud som en gammel pjækkert. Hvorledes det hang sammen med dette brød, som han havde sin gamle ravn at takke for, havde Gudmund ikke villet fortælle nogen, siden han mærkede, at ingen ville tro, der stak mere i hans tre kære dyr, end i alle andre ravne, fisk og æsler.

Én ting var der endnu, som den gamle skipper ikke kunne finde sig i, men som han mente var en nødvendig følge af, at Gudmund ikke havde mere end netop det tørre brød at leve af. Jeppe Gammelmand ville inderlig gerne se sin lærde søn gift;

men det lod ikke til at sønnen selv tænkte på det. Han kom næsten ingen steder, hvor der var unge piger. På slottet vidste man nok, han af og til kom endnu, som prinsens tidligere lærer; men i hans hengivenhed for prinsesse Miranda kunne ingen se andet end den hyldest, alle mænd, især den begejstrede ungdom, bestandig ydede hendes skønhed og elskværdighed, trods alle hendes luner og griller. Grunden til Gudmunds formentlige utilbøjelighed til at gifte sig, så faderen dog ikke alene i hans fattigdom, men også i hans overdrevne hængen i bøgerne, især hans stirren på runestaven både nat og dag, medens han bestandig tillige skrev lærde politiske afhandlinger, som ingen læste, eller små folkeskrifter, som rigtignok læstes, men dadledes som fulde af overtroisk sværmeri.

Hvad der dog gik den gamle fader allermest til hjerte, var den opdagelse, at Gudmunds helbred syntes at lide ved hans uafbrudte studereliv. Han havde altid været spinkel og mager. Hans kinder blev nu bestandig blegere, og hans legemlige kræfter aftog i den grad, at lægerne mente, han havde tæring. Hans udseende havde fået en næsten ængstende gennemsigtighed. Det drømmende udtryk i hans øjne var stærkere fremtrådt, såvel som det hemmelighedsfulde træk om hans mund, der røbede en dyb, inderlig glæde. Gudmund selv klagede vel aldrig over sit helbred; men Jeppe Gammelmand vendte ofte sit barkede ansigt til side og fo'r med hånden over de små grå øjne, når han så sin stille søn ved lampen i hans arbejdsstue eller ved månelyset i den gamles kahytkammer, hvor de hen mod foråret ofte sad ved det åbne kvistvindue. Stemningen hos dem var, som sædvanlig, kærlig og hyggelig, og

Gudmund søgte altid at holde den gamle i lune, ved at bringe ham ind på historierne fra hans ungdom; men selv så han altid blegere ud, især når han stod i det åbne vindue. Han kastede da tit et besynderligt længselsfuldt blik ud til rosenbedet nedenunder, hvor den store glasklokke blinkede over den næsten usynlige æbletræsplante, der nylig var afdækket, men endnu ikke havde udfoldet noget rigtigt hjerteblad eller synlig stængelspire.

En tredobbelt sorg ramte nu også både fader og søn. Der kom tre breve kort efter hinanden med udskrift til dr. Gudmund. Med hvert af de tre breve fulgte der en lille æske. Brevene indeholdt efterretninger om hans tre brødres næsten lige ulykkelige skæbne.

Den ældste broder, Mads Kræmmer, som de andre havde kaldt ham, havde, som guldfrihedens helt og det store pengelands protektor, først forøget sine umådelige rigdomme ved at udskifte alle de riges formue i landet mellem de fattige og selv beregne sig en betydelig del deraf. Siden havde han på samme måde udskiftet de tidligere fattiges tilranede formue mellem de plyndrede rige. Endelig havde han på samme måde hjulpet de fattige til at plyndre dem, der nu igen var de rige. Derpå var han af de fortvivlede, nu aldeles forarmede rigmænd, blevet anklaget som en forræder både mod de fattige og de rige, og af begge partier indespærret på sit slot. Der var han omkommet af mangel midt blandt sine uhyre skatte, der nu var blevet et tvistens æble mellem de rasende partier af fattige og rige i det store pengeland.

Den dejlige broder Jens Styrmand, der som smagens og skønhedens frie ridder, ved damernes indflydelse havde

opsvunget sig til præsident i den æstetiske republik, var blevet et ynkeligt offer for sin dejlighed og frihedskærlighed. Efter at han næsten var blevet omklamret til døde af sine mange elskerinder, var han faldet i en opstand af det smukke køn, som han havde lovet at understøtte i deres retmæssige krav på den såkaldte kvindelige emancipation og dobbelt stemmevægt i den æstetiske republik.

Den tredje broder, Rasmus Slagsbroder, var, som "overfrihersker over alle friherskere i de blårødgule ansigters magtfrihedsstat," ligeledes faldet som en martyr for sin frihedside. Han var en nat blevet kvalt i sin seng af nogle afstraffede friherskeres undergivne, som var kede af de tre regnbuefarver i deres ansigter og ville have de blårødgule frihedsfarver afskaffet. Dette var sket dagen før denne magtfrihedens stærke helt ville komme sine betrængte brødre til hjælp med en umådelig krigshær og betale sin gæld til Mads Protektor med "kødmønt."

Ingen af de verdensberømte brødre havde efterladt sig livsarvinger, men enhver af dem havde, ifølge den mærkelige drøm, de havde haft i tre nætter i rad kort før deres død, testamenteret deres yngste broder Gudmund, som de på en måde skyldte deres lykke, det vigtigste klenodie, hver af dem havde ejet. I hver af de tre små æsker, der fulgte med efterretningerne om deres død, lå der en rubin med forskellig slibning.

Både Gudmund og hans ærlige fader var så sorgfulde over dette tredobbelte dødsbudskab, der slag på slag havde ramt dem, at ingen af dem i førstningen tænkte på den vigtige arv, de tre små æsker indeholdt, som Gudmund adspredt havde

stukket i frakkelommen. Hvad der gjorde deres sorg så stærk, men hvad ingen af dem ville sige, var en hemmelig frygt for de ulykkelige brødres sjæle. Jeppe Gammelmand tænkte på, hvad hans salig fader havde kaldt det største fadermord og det værste selvmord. Gudmund tænkte på, hvorledes Mads Kræmmers tre ligkolde fingre havde gennemisnet ham ved deres afsked i det store pengeland, og han gruede for den tanke, at vist alle tre brødre var kommet i deres grav med visne fingre, som de allerede havde båret døde med sig i deres herlighed.

Først da sorgen var blevet noget mildere, og fader og søn en smuk forårsmorgen netop var gået ud sammen i den nærliggende skov for at opmuntre sindet i den friske vårluft, bemærkede den gamle skipper med forbavselse den forandring, der lod til at være foregået med hans lærde søn. Aldrig syntes den gamle verdensomsejler at have set noget menneske med så dejligt et ansigt og så blomstrende sundhed. Han tav dog og undrede sig, uden at tænke på nogen anden grund til det, end den friske forårsluft. Der lå tilfældigvis en vindfældet eg tværs over skovvejen, og Jeppe Gammelmand så, med endnu større forbavselse, hvorledes hans spinkle søn med den ene hånd, uden mindste anstrengelse kastede egestammen til side, som det havde været en pind. "Det var som pokker!" – mumlede han – "det kunne jeg ikke have gjort ham efter, da jeg sejlede med forskerne." De mødte, som sædvanlig, mange fattige koner, som samlede tørre kviste i skoven. Skipper Jeppe plejede altid at række dem en lille almisse, da Gudmund sjældent havde andet end tørt brød i lommen, som han dog altid rundeligt delte med dem. Men nu bemærkede den tarvelige skipper med

forundring, at hans lærde søn greb i lommen og uddelte guld til de fattige koner, der kastede deres kvistbrænde for at kysse ham på hånden og velsigne ham. Gudmund blev ved at dele penge ud og syntes at have en Fortunatus-pung i hver lomme.

At alt dette var virkninger af de tre arvede rubiner, gik nu pludselig op for den gamle; han faldt sin lykkelige søn om halsen og græd af glæde. Gudmund havde gået i meget dybe tanker og syntes slet ikke at have bemærket noget usædvanligt med ham selv eller med tingene udenfor ham. Han blev meget forundret over faderens heftige bevægelse og det pludselige udbrud af hans faderkærlighed. Da han endelig hørte og forstod, hvad faderen havde opdaget, blev han ganske vist meget glad over at føle sig så sund og stærk; men det syntes han næsten altid, han havde været. At han havde delt penge ud, vidste han ikke; han havde kun tænkt på, at de stakler vel kunne trænge til sølv og guld, og at man gjorde alt for lidt for de fattige. Han kunne nu ikke tvivle på, at det jo havde sin rigtighed med arven efter hans brødre, som han med de små æsker havde i lommen, og han glædede sig over dette nye bevis for tilforladeligheden i, hvad alle mennesker anså for overtro. Men hvad der var ham vigtigst og kærest derved, var den fortrøstning, det tillige gav ham, at hans håb heller ikke skulle skuffes om det lille paradisiske æbletræ og den velsignelse, det engang skulle udbrede, når det først rigtigt var kommet i vækst.

Han havde hjerteligt gengældt sin gamle faders omfavnelse og gik nu med stærke skridt til folkehaven, for at se til æbletræsplanten. Jeppe Gammelmand havde møje med at følge ham. De standsede først ved rosenbedet med glasklokken. Den lille plante stod frisk under klokken. Den var vokset kendeligt

og havde denne morgen fremskudt en usædvanlig høj stængelspire, der allerede havde udfoldet hjertebladene.

Gudmund jublede over dette syn og bemærkede først nu, at prinsesse Miranda stod foran ham og betragtede ham med så fortroligt og kærligt et blik, at enhver, der så det, deri kunne læse hemmeligheden med deres kærlighedslykke. Hun havde altid set en højere skønhed i hans åsyn og skikkelse, end nogen anden syntes at bemærke; hvad hun elskede deri, var dog mest udtrykket af det liv og den ånd, der spillede om hans fine mund og i hans stille, drømmende øjne, ligesom hans stemme havde en klang i hendes øren som den skønneste musik. I dette øjeblik forekom det hende nu, at hun aldrig havde set nogen skønnere mand, og at hendes øjne først nu var blevet helt opladte for hvad hun altid, men dog som gennem et drømmeslør, havde skimtet i hans hele natur og væsen. Hendes broder, fyrsten, og hele hoffet nærmede sig just nu, og en stor mængde mennesker af alle stænder opfyldte haven. Der var netop en stor fest over hele landet. Denne smukke vårdag fejredes hvert år til erindring om prinsesse Mirandas ankomst i hendes barndom til hendes faders rige.

Da Gudmund nu så hende, blev han inderlig bevæget over den uforbeholdne kærlighed, hvormed hun her for alles øjne betragtede ham. Han vovede dog ikke, som når de var ene, at give sin hemmelige lyksalighed luft i ord eller adfærd, men bukkede, som alle andre, med ærefrygtsfuld ærbødighed for prinsessen. Men nu trådte hun med glædestrålende åsyn hen til ham, greb hans hånd og forestillede ham for sin broder, fyrsten, og det forsamlede folk, som hendes højtelskede gemal, med hvem hun længe havde været hemmelig formælet. På

hendes vink fremtrådte hendes fortroligste dame med et lille dejligt pigebarn på armen. Det var deres lille nye Miranda, som hun fremstillede for fyrste og folk, som det kæreste pant på hendes ægteskabelige lykke. Alle studsede, og folket udbrød i en almindelig jubel.

Gudmunds overraskelse og glæde var ubeskrivelig. Han følte sig så fri og frejdig til mode, som han bevægede sig i medfødte eller aldeles tilvante forhold. Han modtog med lige så megen værdighed, som beskedenhed, både fyrstens og hoffets lykønskninger, medens han henvendte nogle ord til fyrste og folk, der behagede alle meget og besvaredes af et umådeligt jubelråb.

Man var så vant til at billige enhver handling og ytring fra Miranda, at det faldt ingen ind at finde noget anstødeligt i erklæringen af hendes hidtil hemmeligholdte ægteforbindelse med skipperens søn, i hvem man nylig havde set en halvgal og svagelig drømmer, men i hvem de nu så den skønneste og kraftigste unge herre, der syntes at være født til fyrstelig magt og ære. Selv i prinsessens svigerfader, den hvidhårede Jeppe Gammelmand, som Miranda for alles øjne havde omfavnet, så man ikke længere den simple, jævne skipper. Således som han nu tumlede om mellem alle de fine hofmænd og lod sig lykønske og tage i hånd, selv af fyrsten, forekom han det begejstrede folk som en Peter den Store, der skjulte kejserværdigheden under en skippervams. Selv var han så hjertelig glad, at han ikke tænkte på, hvorledes han tog sig ud som prinsessens svigerfader.

Den unge fyrste var også ret fornøjet. Han elskede og agtede sin sære ven, dr. Gudmund, så højt, at han ingen ædlere eller

kærere svoger kunne ønske sig. Samme dag havde han desuden, på Mirandas tilskyndelse, ophævet alle fødselsfortrin og al rangbetydning. Hvad enhver skulle agtes for, måtte bero på hans betydning og folks evne til at skatte den. Der var altså intet til hinder for, at den fattige skippersøn, som ingen endnu vidste var umådelig rig, og som gjaldt for en slags geni, men lidt gal, var blevet svoger til en lille fyrste, der ikke gjaldt for noget geni, men for temmelig forstandig. Denne første påfaldende anvendelse af den nye lighedslov var det fornemmelig, der smigrede folket og vakte så højrøstet en begejstring blandt den ringeste almue. Alle håbede nu også at kunne komme til højhed og værdighed engang. I deres ærbødighed for "Hans Højhed", som de nu absolut ville kalde prinsessens gemal, glemte de, hvad de jublede over, og at både "Højheden", og prinsessenavnet var afskaffet.

Vel ansås Miranda sig ikke forpligtet til at give nogen oplysning om grunden til, at hun nu havde åbenbaret, hvad hun så længe havde holdt hemmeligt; dog underrettede hun sin broder, fyrsten, og hans statsmænd om, at det lykkelige tegn nu havde vist sig, som hun længe havde tvivlet på, og som først kunne afsløre hendes egen lyksaligheds hemmelighed, idet folkets og landets store, tilkommende lykke derved bebudedes. Uden klarere at ytre sig derom, pegede hun på æbletræsspiren med de store, friske hjerteblade. "Dog" – tilføjede hun halvsagte, med et underlig vemodigt blik til Gudmund – "før jeg har en blomst af dette træ ved mit bryst, kan hverken min eller din lykke blive fuldkommen."

16. Gudmunds sidste hændelser

Hvad der, med al deres kærlighed, manglede i Gudmunds og Mirandas lyksalighed, var ingen af dem fuldkommen klart. Gudmund følte altid en brændende længsel efter at se paradistræet i blomster, uagtet det endnu kun stod som en spæd plante med de første udfoldede hjerteblade. Miranda, som selv i det alvorlige øjeblik havde sat dette ønske i forbindelse med deres højeste lykke, syntes siden aldeles at have forglemt det eller at betragte det som en barnagtig drøm. Hun åndede og levede næsten udelukkende for det nye, friske liv, hun ville fremkalde, og de store planer, hun ville udføre, uden at bekymre sig om, hvad hun kaldte dødt og overlevet eller gamle glemte drømmerier. Ved en af sine egne forestillinger fra hendes dvale- og drømmetid holdt hun kun urokkelig fast.

I enkelte øjeblikke havde Gudmund en vemodig anelse om, at han og Miranda dog savnede dette inderste og fuldstændige fællesliv i åndens verden, som er de elskende den sikreste borgen for deres væsners uadskillelighed gennem alle tilværelser. Deres hemmelighedsfulde ægtevielse, som Gudmund ikke klart var sig bevidst i vågen tilstand, ville han inderlig gerne på sædvanlig måde have stadfæstet i en kirke; men dette ville have vakt tvivl om, at en virkelig tidligere vielse havde fundet sted – og Miranda satte sig stærkt imod. Selv en hemmelig vielse, der ville have beroliget Gudmund, påstod hun, ville være en krænkelse af hendes indre højhed og den ånd, der havde helliget deres pagt. Hun forsvarede sin anskuelse med en sådan ild og en så elskværdig lidenskabelighed, at han uvilkårligt sank til hendes fod og bad hende tilgive, at han med

en sådan tanke havde såret hende. Hun opløftede ham kærligt i sine arme – og nu lo og spøgte hun igen i det muntreste lune.

I deres udvortes liv foregik der alene den forandring, at Gudmund nu åbenlyst besøgte sin gemalinde, når de begge ønskede det, og hun ligeledes for alles øjne besøgte ham i det lille havehus, som han i lang tid aldrig ville forlade. Han følte sig ligesom rodfæstet til dette sted, af omhu for den dyrebare plante, hvortil ikke alene hans egen og Mirandas lyksalighed, men hele hans håb om en lys fremtid for folk og rige så vidunderligt i hans forestilling var sammenknyttet.

Gudmund ansås nu i almindelighed for en stor mand. Man beundrede hans lærdom og dybsindighed, og man fandt en uudtømmelig visdom i ethvert af hans ubetydeligste udsagn. At han var i besiddelse af umådelige rigdomme, var snart blevet almindelig udbredt, og han blev bestormet af en så umådelig mængde klienter med ansøgninger om lån, gaver og understøttelser, at han måtte have haft et århundredes tid til sin rådighed, hvis han skulle have talt med alle de mennesker og hørt deres begæringer. I otte dage holdt han det ud, og lod sin dør stå åben for enhver; men der levnedes ham ikke tid til en eneste rolig tanke. Folkehaven var blevet en samlingsplads for en bestandig uroligere folkestimmel og – hvad han mest frygtede for – rosenbedet med hans dyrebare træplante stod i fare for at blive nedtrampet. Det blev ham nødvendigt at lade havehuset og det lille rosenbed afspærre ved et højt jerngitter. Et folkeopløb var følgen af denne afsondring; men det lykkedes Gudmund ved en ny foranstaltning at få husfred. Der blev indrettet udenfor haven et helt stort kontor, som kaldtes "den rige mands pung", og dertil henvistes enhver, der ville låne

penge eller understøttes af dr. Gudmund. Selv fik han altid, hver gang han greb i lommen, så stor en mønt i hånden, som han ønskede i øjeblikket, og når han gik ud, bad ingen ham forgæves om en enkelt håndsrækning. Hvem der ønskede mere, henviste han "til den rige mands pung", hvor store summer til det brug var henlagt. At tilfredsstille alle fordringer på denne hans åbne pung, var dog selv med de største summer umuligt. Gudmund blev derfor nogle gange udsat for overfald af rå mennesker, som fandt sig skammeligt forurettede af hans gavmildhed. Men her kom hans styrke-rubin ham herligt til nytte. Han havde en aften, da han gik ene hjem, ved en let håndbevægelse kastet tre af de stærkeste og mest uforskammede angribere fra sig som vanter, og var snart i ry for en kæmpestyrke, som intet menneske kunne måle sig med.

Han red undertiden gennem staden med Miranda, som gerne viste sig til hest for folket og alle vegne blev hilst med jubel. Gudmund red da, efter hendes ønske, på en stolt arabisk hingst, hvorpå han i sin simple sorte frakke uden noget udmærkelsestegn, tog sig overmåde prægtig ud og især fortryllede alle unge damer ved sin dejlighed. "Se ham, den søde!" – var et udråb, som han ofte med megen undseelse hørte. I førstningen syntes Miranda ret at more sig over det; snart blev hun dog ligeså ked af det som Gudmund, og hun mente, man vel snart ville kalde ham "Deres Sødhed", ligesom hun endnu, trods lighedsloven blev kaldt sin egen "Højhed", og fyrsten sin egen "Gennemsigtighed"; man havde nemlig afskaffet alle fremmede titler. Miranda red siden kun ud med sin broder og ville hellere køre med Gudmund i en lukket karm, hvori han da gerne lænede sig langt tilbage og lod hende alene gennem

vinduet besvare folkets hilsener. Han havde mærket, at hun ikke var fri for en lille smule skinsyge; men det klædte hende, som alting, nydeligt.

Den vise, rige, kæmpestærke og mageløst dejlige dr. Gudmund var nu blevet genstand for alle lykkejægeres efterligning. Enhver ung mand, som ville gælde for et geni, optog hans dragt, hans gang og alle hans særheder. Det blev mode at spadsere med en stok, prydet med runer og arabesker, ganske vist mest efter kunstdrejerens valg og indfald, som havde fundet på denne industri. Enhver ung herre, som ellers holdt hest, anskaffede sig et æsel; for man vidste, dr. Gudmund red ofte i skoven på et sådant dyr. Enhver ung lærd havde gerne en tam ravn eller krage i sin studerestue – og en hundestejle eller en anden lille fisk i glas i sit vindue. Undertiden så man også unge naturforskere komme i selskab, med et sådant lille fugleglas ved brystet. Man vidste, dr. Gudmund var en ynder af tørt brød, og man oprettede et stort samfund, der kom sammen for at spise tørt brød og holde rørende taler over det, som det eneste fornuftige fødemiddel. Alle stadens løver bar deres hår på dr. Gudmunds måde og søgte at efterligne den besynderlige klang i hans stemme, det drømmende i hans blik og det særegne inderlige smiltræk om hans mund, for også af de unge damer at kaldes "søde". Hans portræt hang nu også alle vegne, men som oftest med en sådan fremhævelse af det særegne hos ham, at det blev utåleligt.

En dag sagde Miranda til Gudmund: "Jeg tror, man vil gøre mig ked af dig, ved alle vegne at vise mig vrængbilleder af dit ansigt og hele væsen. Ingen ser dog helt og smukt det usædvanlige ved dig, uden jeg. Det var tilfældet, førend du

arvede dine brødres rubiner. De døde stene har intet givet dig, men kun fremdraget, hvad du allerede før besad i en højere indre betydning. Jeg kender disse stens kraft: De inddrager kun i halvlivet, hvad der slumrer i hellivet; de kan kun åbenbare i en ydre og lavere sfære, hvad der ligger inderst skjult og levende i den natur, de påvirker. Som du virkelig er, har jeg altid set dig, skønt mindre klart, end jeg nu også ser dig med det dagligdags syn." Her blev Miranda afbrudt og syntes snart, i et ganske andet lune, selv at have glemt, hvad der i det øjeblik var faldet hende af munden. Men Gudmund tænkte meget på hvert ord, hun havde sagt. Da han kom hjem i sit ensomme havehus, åbnede han raritetsskuffen og gemte alle fire rubiner i sin bedstefaders gamle snustobaksdåse. Nøglen til skuffen bandt han dog i en snor og bar den skjult om sin hals. Det forekom ham således, at de hemmelige skatte, han havde nøglen til, ligefuldt var hans ejendom, enten man så dem eller ej.

Fra den dag af mærkede han vel ingen forandring med sig selv, men desto større med andre mennesker. Ingen beundrede mere nogen overvættes dybsindighed i hans skrifter. Ingen plagede ham mere med påtrængende ærinder til den rige mand eller forfulgte ham for at tømme hans lommer. Ingen kaldte ham nu heller mere "den søde". Dr. Gudmund var ikke længere på mode, og han følte sig meget lykkeligere derved. Hos Miranda var og blev han den samme. Hos sin fader fandt han ligeledes kærligheden uforandret; men den gamle skipper kunne ikke begribe, hvor al den glans og herlighed var blevet af, og hvorledes hans søn, den store, berømte mand, nu atter var blevet til den fattige student i havehuset, uagtet han dog var fyrstens svoger og gode ven.

"Sig mig engang, min kære dreng!" – sagde han en aften og dampede stærkt på sin pibe – "har jeg kun drømt, du var den største mand i landet, næst efter din svoger, fyrsten, og i grunden meget mere, end han nogentid bliver. Er du ikke mere den mand, du var for et par måneder siden, eller har dine rubiner tabt deres kraft?"

"Så vidt jeg ved, fader!" – svarede Gudmund – "er jeg den selv samme, jeg altid har været. Rubinerne har heller ikke tabt deres kraft; de ligger blot i bedstefaders snusdåse."

"Ak, min stakkels Gudmund!" – sukkede Jeppe Gammelmand – "jeg mærker kun alt for vel, at det dog ikke hænger så rigtigt sammen med skruerne i din hjerne, når du nu vil sætte dit lys under en skæppe og begrave så kostelige skatte. Men derfor er du nu lige brav karl i grunden," – tilføjede han og strøg sig over den rynkede pande. – "Når jeg ret betænker sagen, kommer det jo også næsten ud på ét, enten du er en stor mand eller ikke. Dine brødre var jo også store mænd; Gud give, jeg kunne tro, de kun var gale! Selv er jeg vel ikke så overvættes klog – og man kan godt komme gennem verden med lidt galskab. Her er jo overmåde rart hos dig" – vedblev han muntert – "dit udkomme har du. Din svoger, vor allernådigste fyrste, er en meget honnet mand; men stort at sige har han jo ikke. Din kone, prinsessen, er et velsignet dejligt fruentimmer, og hvad pokker hun så finder på, klæder det hende jo som en Guds engel. Jeres lille prinsesse har jeg min største glæde af. Når hun leger med sin fætter, den lille kronprins, vil hun kun altid råde; men du skal dog se, der bliver et par af de unger. Det er godt og herligt alt sammen. Jeg ved jo, du er en stor mand i grunden. Nu snakker kun ingen mere om dig. Ingen stryger nu heller kabuds for mig,

fordi jeg er din fader. Du har puttet storheden i pilleriskuffen – nu vel, lad gå! Hvad gør det til sagen, når jeg dog ved, du har den – og om du også var lidt gal –"

Her blev han afbrudt ved en puslen bagved ham. Det var dværgen, den lille vidundermagister, som han kaldtes, der kom for at forelæse sin fader en lærd afhandling.

"Den vantrivning kan jeg kun ikke udstå!" – mumlede Jeppe Gammelmand og bankede asken af sin pibe for at gå. – "Man skulle før tro, det var ham end mig, der var kommet til verden med grå hår." Jeppe gik den aften dog mindre fornøjet til sin kahytstue, men læste sig snart glad igen i en gammel eventyrbog, som han allerede havde læst i sin barndom.

Det var gået Gudmund som Miranda med den lille kloge pusling. I førstningen havde han moret sig over dværgens umådelige evner til at sluge al mulig lærdom og over det pudsige i at høre ham tale som en gammel mand. Men nu havde han intet imod dværgens ønske om at forsøge sin lykke i et land, hvor der var mere at lære.

Gudmund levede nu på sin vis ret lykkeligt i mange år, og dagene gik for ham som timer. Han så ofte med usigelig længsel, men dog altid med et friskt håb, til det vidunderlige æbletræ, som hvert år kendeligt voksede, dog meget langsomt. Enhver drivhusagtig fremskyndelse af dets vækst og udvikling var højst fordærvelig. Det vidste han, og han vogtede sig vel derfor. I ti år fik det stedse flere kviste og blade; men der var intet tegn til, at det nogensinde ville blomstre. Miranda talte aldrig mere om det, og til sidst var der ingen, der gav agt på det, uden Gudmund.

Fyrstens eneste søn, den unge tronarving, kom ofte til havehuset, hvor han legede med den lille nye Miranda og gerne hørte eventyr på den gamle skippers knæ eller, ved Gudmunds hånd, i de små gange udenfor huset ved rosenbedet. Her fik både han og hans lille dejlige legesøster hele æbletræets historie, som et andet barneeventyr, at høre, og da de tillige så træet for deres øjne, fik dette eventyr ligesom en større sandhed for børnene, end noget andet, og indprentede sig dybt i deres sind.

Når den store Miranda, med sit lille udtrykte billede og den vakre brodersøn, besøgte Gudmund og Jeppe Gammelmand, blev hun ofte overgiven som et barn af glæde. Hun legede gerne med den lille guldfisk, som altid spillede fornøjet i glasset, når den så hende og børnene. Ravnen klappede hun også gerne på de glinsende vinger; men det gamle æsel kunne hun ikke udstå, siden det havde villet slå hende af og været stædigt den eneste gang, hun af et slags indskydelse havde besteget det og vist sig på dets ryg for alles øjne.

Børnene holdt derimod meget af æslet og red tit på det, begge på én gang, medens Gudmund gik ved siden og holdt på dem. Gudmund red selv både morgen og aften på det vidunderlige dyr, hvis besynderlige egenskaber han havde fortalt børnene i eventyret om æbletræet. Når ingen så på det, gentog æslet ofte sin gamle kunst for ham og lod ligesom jorden løbe bort under sine fødder. På den måde gjorde han mange gange uhyre lange rejser og behøvede dog aldrig at være længe borte fra det kære havehus med rosenbedet og det dyrebare frugttræ. Både ravnen og guldfisken fulgte ham altid på slige rejser, såvel som når han foretog små rejser med Miranda; men

da fulgte æslet ham i sin myrestørrelse i brystfolden af hans rejsekappe. I denne lille nydelige skikkelse glædede det dog børnene allermest, da Gudmund engang viste dem det; men den store Miranda udlo dem, da de med stor jubel fortalte hende om det. Det var kun fader Gudmunds gamle eventyr, påstod hun, der bestandig løb omkring i deres små hoveder.

En stor sorg var det både for Miranda og Gudmund, da de måtte opfylde den ærlige Jeppe Gammelmands sidste vilje. Han var bortslumret en morgen og lå med et glad smil om munden på sit leje. Aftenen før havde han fortalt børnene den gamle historie om hans rejse rundt om jorden med forskerne, og da havde han taget det løfte af Gudmund og Miranda, at de, når han var død, ville lade ham bortfare, som han havde læst om i gamle krøniker, på hans egen gamle skude, der dog lå klar til at ophugges. Det skete, som han havde ønsket. Hans lig blev i hans gamle sømandsdragt lagt på skibsdækket, og der blev først kastet jord på det af præsten – derpå blev sejlene udspændt, og skibet blev stukket i brand; det fo'r bort og forsvandt, som et flyvende lys, over havet. Således ville Jeppe Gammelmand "fare til udødelighedslandet" – havde han sagt – "og det var dog en anderledes sejlads end selv den rundt om verden med forskerne".

En langt mindre sorg havde Gudmund og Miranda ved efterretningen om dværgens, den såkaldte spejlbilledsøns, beklagelige endeligt. Den lille lærde pusling var blevet en berømt mand i fremmede lande. Selv kaldte han sig Magister Doctrinarius; men af lægfolk kaldtes han gerne Doktor Trenarius, og han havde "opfundet systemet", som det hed. Dette indbefattedes i et skrift, der var udkommet på alle kendte

sprog, og hvori han havde løst den store opgave: Ved en åndelig ortopædisk anstalt at gøre alle mennesker éns begavede og organiserede, hvoraf også den fuldkomne lighed i lyksalighed og udvortes kår vistes at være en simpel følge, når staten i øvrigt tog sig rigtigt af frihedens sag. Midt under sin berømmelse over dette mesterværk havde den lille vidundermagister haft den ulykke at dø af orm, og lægerne, som havde obduceret ham, ville påstå, at det var en slags ganske besynderlige bogorme.

Den lille nye Miranda blev skønnere, jo større hun blev, og endnu elskværdigere i manges øjne end sin fortryllende moder; men hver gang hun fyldte et nyt år, syntes hendes moder at blive ti år ældre. Snart var det kun datteren, der mentes, når talen blandt den begejstrede ungdom var om den skønne Miranda, medens moderen dog endnu bestandig i Gudmunds tro, kærlige øjne var den samme, som da han så hende første gang. Én eneste gang skulle dog folket endnu se og hilse hende med samme liv og begejstring som i hendes ungdom, det var den sidste gang, forårsfesten fejredes til erindring om hendes ankomst til landet i hendes barndom; på denne dag viste hun sig for folket med en sådan højhed i miner og adfærd og en så fortryllende ynde i det ligesom forklarede åsyn, at ingen så det uden dybt at bevæges. Det var som hun hilste ikke blot folket, men den hele timelige verden til afsked. Hun omfavnede sin broder, fyrsten, og hans søn med en inderlighed, som rørte dem dybt, og hun lagde sin hånd velsignende på prinsens og sin unge dejlige datters hoveder.

Om aftenen ved solens nedgang gik hun ene med Gudmund til skibsbroen ved Søslottet. Der stod en prægtig regnbue

udspændt over for den nedgående sol, og bagved regnbuen stod der på den østlige himmel en besynderlig skymasse, der erindrede Gudmund om paradismuren. "Se!" – sagde Miranda og pegede derhen – "den mur er kun en sky, som kan bortsvæve – og bagved den ligger det land, hvor vi evigt har hjemme." Der lå et fremmed skib ved broen, med det velbekendte regnbuefarvede flag, og på skibet stod en høj, herlig kvindelig skikkelse, som Gudmund med glæde og forbavselse kendte. "Moder!" udbrød Miranda og fo'r ud på skibet i hendes udbredte arme. – "Farvel! Farvel! Vi mødes bag skymuren!" – råbte hun tilbage til Gudmund, der forgæves styrtede frem, for at stige over på det fremmede skib. Det var allerede svømmet bort for fulde sejl, og han så det forsvinde som en svane i aftenrøden, ligesom det skib var forsvundet, der engang havde bortført hendes vidunderlige moder fra hans og hans brødres øjne. Gudmund stod længe som fastnaglet til skibsbroen. Han syntes endnu at se Mirandas viftende slør i det fjerne, og det sidste hvide blink forsvandt, som slaget af en mågevinge, over de rødmende bølger.

Med dyb smerte gik Gudmund tilbage til det lille havehus. Han havde set Miranda sidste gang i denne verden. Han så hende dog endnu bestandig i sine drømme; men hendes billede sammensmeltede nu med billedet af hendes høje moders – eller snarere med den guddommelige skikkelse, han havde set fare forklaret og sejrende hen over hans hoved på skyvognen i tilblivelsens land. Gudmund levede ikke længe efter denne adskillelse. En stor glæde havde han dog endnu i denne verden. Han så sin kære datter, den dejlige nye Miranda, stå brud.

Hendes lykkelige brudgom var hendes fætter og legebroder, fyrstens eneste søn, den tilkommende tronarving.

Denne unge, håbefulde prins havde lovet Gudmund at beskytte hans æbletræ mod al overlast, så længe han levede, og forpligte sine efterfølgere til det samme. Blev træet nogentid så stort, at det havde et blad til hver mand og en blomst til hver kvinde i landet, som der var spået, det engang skulle blive – så ville han selv eller vist en af hans efterkommere opsøge grundstenen til Mirandas palads, der endnu kun var en halv ruin, og ikke opgive håbet om et nyt helt æble fra det lukkede paradis, som kunne forvandle det jordiske halvliv til et helliv. Til gengæld for dette løfte skænkede Gudmund ham alle sine lykkegaver, da han fornam, at hans sidste time var nær. Inden han lukkede sine øjne, modtog han med et smil, hvori det gladeste håb spillede, det budskab, at det paradisiske æbletræ i folkets have bar den første blomst. "Det vil ske! Det vil ske!" – udbrød han – "den dag skal komme, da det vokser højt mod himlen og udstrør sine blomster over jorden!"

Efterskrift til eventyret "De fire rubiner"

Eventyret *"De fire rubiner"* udkom 1849, både særskilt og som 6te bind af mine "Samlede eventyr og fortællinger". Da jeg senere har set, at en fuldstændig klar beskuelse af, hvad der i dette digt måske mere kan kaldes allegori end symbolik, ved nogle få bemærkninger kan opnås, uden hinder for den frie poetiske opfattelse, skal jeg for læserne af dette eventyr her meddele, hvad jeg – dels mundtligt, dels i breve til eventyrets venner, har ytret om hovedidéen og den betydning, jeg selv har tillagt enkelte af dets tankebilleder.

Eventyrformen åbner, ligesom myten, en fri og vid mark for den poetiske symbolik. At denne billedtænkning har gammel rod i vor nordiske natur, vidner vor hele Edda-poesi om; men i vor tids billedtænkning kan den bevidste betragtning ikke bortfjernes. Jeg har dog ikke villet opstille en række af tørre begreber i døde, alt for ofte brugte billeder, men om muligt uddrage idéerne af abstraktionens grav og give dem skikkelser som levende naturer. Jeg er gået ud fra den forestilling (hvis poetiske gyldighed kun forudsættes) at ligesom mennesket og enhver skabning er en guddommelig idé i personlig skikkelse, således er enhver guddommelig idé liv og væsen, og må anskuelig kunne fremtræde som sådan.

Frihedsidéens forhold såvel til guddommen som til verden – dens forskellige åbenbarelser i tidernes gang – disse åbenbarelsers afhængighed af enhver tidsånd, men dog inderlige sammenhæng med deres udspring over al tid – de nødvendige betingelser for en virkelig tilnærmelse i endeligheden til hvad der helt og fuldendt kun tilhører

forklarelsens verden – et anskueligt billede af denne tankerække, under en fri bevægelse af rent menneskelige naturer, er dette eventyrs opgave.

Således, som frihedsidéen oprindelig udsprang af Skaberens ånd, er den beskuet i guddommelig skønhed, som en evigung kvindelig genius, en moderlig engel eller fe-dronning, om man vil, der svæver over forgangenhedens, øjeblikkets og tilblivelsens verdener, som alle timelige frihedsåbenbarelsers stammoder. De er hendes døtres døtre, så længe tid er til – enhver tidsalder har sin – de drages bort fra hende i deres endelighed; men hun er dem dog stedse nær i deres evige natur: Hun svæver over dem og stræber efter at indånde sit guddommelige hel-liv i deres sjæle.

Således, som frihedsideen opfattes og fremtræder i en enkelt tidsalder, er den, efter beskuelse, aldrig den guddommelige grundidés rene væsen selv, men kun et af stammoderens i endeligheden udfaldne børn, der dog i sin tid må fremtræde, som en mægtig herskerinde over den stedse halvblinde fremadskridende menneskeånd i en enkelt slægt, og fornemmelig drager ungdommen til sig, for hvem hun ofte bliver et afgudsbillede. Enhver tidsalder har således sin friheds-åbenbarerinde, sin prinsesse Miranda (dvs. den lige så forunderlige som beundringsværdige). Hun har sit sande hjem i mødrenes og stammoderens hel-liv. Hun medbringer altid i sin dybere åndelige natur en anelse om sit væsens udspring. Hun kan aldrig slippe den hemmelige tråd, der sammenknytter hendes højeste liv med den forklarede moders og stammoders – men det mærker hun dog kun i drømmende (for verden uvirksom og sygelig) tilstand, når hun ikke er helt til stede i

endeligheden. Så snart hun, kun halvvågen eller halvfrisk, griber ind i livet og tiden, gribes og hildes hun selv af den tidsånd i endelighedens halvliv, hvortil hun har sluttet sig. Derfor kan hun tro, hvad tiden tror – hun må dele dens vantro og alle dens vildfarelser, medens hun kun i de enkelte lysere og højere øjeblikke er sig hele hensigten af sin sendelse bevidst. Som enhver enkelt tids Miranda, er den her fremtrædende følgelig et lunefuldt, til tidsånden bundet væsen, der en tidlang lider af dvalesyge, og kun af og til vågner, som en febrilsk søvngængerinde, når hun deler tidsalderens vanvid, under de vilde frihedsdrømme i stedse fremskridende omvæltningers fredløshed. Helbredes kan hun først ganske – hvad der dog synes forbeholdt en af hendes døtres døtre i tilkommende slægter – når den tid kommer, da det tabte hel-livs frygt, det paradisiske æble fra Livets Træ (det evige religiøse grundelement i det adsplittede menneskeliv) er tilbagevundet – og en fast bolig, et uomstyrteligt Miranda-palads, er bygget på tidernes vulkans bevægede jordbund.

At virke for dette mål, på den af ånden anviste vej, i den evige grundidés tjeneste, bliver da den virkelige frihedshelts opgave i enhver tid, under hvilke former så hans virksomhed fremtræder, selv om den skjuler sig eller miskendes som dårskab eller vanvid – han bliver i sandhed den helbredte prinsesses lykkelige og evige brudgom. En ufuldendt, men ærlig stræben mod målet kan kun føre til en ufuldendt og endelig lykke; men målet opgives aldrig. Den evige ånd, der går gennem Miranda-slægten fra grundidéen selv i den guddommelige stammoder, og som nærmest virker ind i verden fra den sidst forklarede moder eller endelige

frihedsåbenbarelse, denne ånd leder, kalder og vækker utrættelig. Ingen tid favner derfor helt og fuldt sin åndelige frihedshelt, og ingen Miranda-datter sin udkårne brudgom. Ved ham skal hun så vidt muligt udvikle sig i endeligheden og forplante sig i en ny, skønnere åbenbarelse.

Men denne frihedshelts mål er for menneskelige øjne uopnåeligt. Der fordres af ham en selvovervindelse, en kraft og udholdenhed, der synes at overstige et endeligt menneskes kræfter. De tidens og hans egen naturs skrøbeligheder, som er uforenelige med hans sendelse, må han overvinde. De væsentlige åndelige gaver, som er grundbetingelser for sendelsens mulighed, må han besidde. De vigtige midler og kræfter, som han mangler, må han erhverve sig ved hjælp af dem, han besidder. Vil han virke for de højeste idéer, må han tro på dem, elske dem og besjæles af et levende håb om at kunne finde, hvad han søger. For at kunne se, hvad han vil, må han søge vejen til idéens og beskuelsens verden, han må helt og levende opfatte ånden i menneskeslægtens afsluttede liv, og selv kaste et dybt blik ind i den tilslørede fremtid; overalt må han se, hvorledes det er menneskehedens evige guddommelige tanke, men intet gøglebillede i hans egen hjerne, han vil leve og virke for.

Det liv, der skal gribe helbredende og forklarende ind i tidernes forvirrede frihedsstræben, må søges ved dets udspring. Grundstenen til Miranda-paladset (det sande frihedstempel) må også søges i beskuelses verden: Den er også en idé – den mægtige dragning til sandheden, der vel kan kaldes perlen i dronningen af Sabas diadem. Hvad hun søgte i

Salomons-visdommen var bebudelsen af den siden hen virkeligt åbenbarede guddommelige sandhed.

Den tids prinsesse Miranda (eller friheds-åbenbarerinde) her er fremstillet, må formæles med en menneskenatur, der tilhører *folket*. Dertil har ånden vækket og kaldet den fattige skippers søn, der gribes af idéen, uden at forstå den, men ledes på rette spor af en sand, dyb følelse, medens hans i åndeløs selvsyge hildede brødre søger friheden i lutter skæve retninger, og kun misbruger de lykkens gaver, der med ånden allerede åndeligt ejer, hvad verdens blinde magter kun en kort tid udvortes kunne besidde – og til deres egen fordærvelse.

Den blandt folket udkårne frihedshelt, der ved sin livsbedrift skal befri den skønne, i endeligheden omtågede halvgudinde og blive hendes hemmelige eller åbenbare brudgom, må være en frisk, elskværdig natur, hvis højeste liv dog, som folkets, tilhører umiddelbarhedens sfære – hvad der i ham og ved ham skal udvikles, kan kun gradvis blive ham bevidst, og mere gennem følelsens dybde end ved nogen klar erkendelse. Han ser og følger kun tro åndens vink i sine drømme. Selv med visdommens ædelsten i sin hånd forstår han ikke at bruge den. Det må imidlertid betragtes som et vink af en højere visdom og en virkning af denne tryllegave selv, at han ligesom lægger dette rige klenodie til side for en tid, og følger den anelse eller drøm, hvorved *han* kun kan komme til beskuelsen. Inden dette bliver ham åbenbaret, står han i fare for at blive til en ensidig stuelærd. Hvad han først kun vil skrive en lærd afhandling om, må han bringe ind i livet, og først selv opleve på sin måde. Inden dette er sket, kan hans øjeblikkelige, ligesom forudgrebne formæling med den endnu halvt sovende Miranda

kun frembringe et hjernefoster – en parodi på Minervas fødsel af Jupiter-hjernen – den politiske doktrin – vanskabningen, der opfinder det gale system og dør af bogorme – (en episodisk humoristisk spøg i eventyret).

Lige så lidt som eventyrets frihedshelt rigtig kan komme til rette med visdomsstenen, som han siden, med sin mangel på grundig spekulation, er nær ved at stirre sig afsindig på, lige så lidt er han fri for sin tids svagheder: Forfængelighed, smålighed, egoisme, ærgerrighed, blødagtighed og åndelig magelighed. Alt dette må overvindes, inden det lukkede land (beskuelsens verden) kan åbne sig for ham. Selv i åndens og beskuelsens verden følger ham den åndelige blødagtighed og lyst til hvile, som han må ud over. Men han forfejler ikke vejen. Han har de tre nødvendige følgesvende, som ikke kan erhverves, men kun gives, som er frie, men nødvendige betingelser for den sande friheds mulighed. Disse åndelige følgesvende, som en græker ville have fremstillet i klassiske skønhedsformer, kan en kristelig symbolik ikke frygte for at give former, som kun har deres skønhed i den betydning, der helliger skikkelsen.

De tre hellige dyr, der følger den åndelige frihedshelt i eventyret, er hans u-undværlige gaver. Han har den mægtige barnetro, der kan flytte bjerge, men som foragtes og forhånes i verden som et gammelt, dumt trækdyr, skønt det altid ved den rette vej og kan lade jorden løbe bort under sine fødder. Han har det håb, der altid giver frisk og frejdigt mod, der ligesom kan leve af luften og give uforgængeligt brød i hungersnøden. I verdens øjne er brødet dog tørt. Elias-ravnen må finde sig i, at dens vinger udenfor paradismuren er sorte og dens sang et

hæst skrig – den kommer lige så lidt som profetens aseninde indenfor bommen til det æstetiske land, men ville gerne flyve over paradismuren, for dér at blive en paradisfugl. Gudmund (eventyrets frihedshelt) har endelig også den kærlighed, der med guldfisken ved hans hjerte kan give ham det åndelige klarsyn. Den er Jonas-hvalen, der fører ham levende gennem alle dybder – den har magt til, som en levende Noahs ark, at bære over flammehavet til det nu øde lyksalighedsland, nærmest det tabte Paradis. Derhen vil den gerne selv svømme mod paradisstrømmen til dens evige kilde.

Frihedsheltens rejseeventyr med hans tre hellige dyr må vist nok se ud som noget dristige drømme: – De danner så at sige et eventyr i eventyret, og adskiller sig ligesom ved et slør fra den virkelige verden. Den forstandige prins i fortællingen (Mirandas broder) må vel fra sit stade kunne anse alt dette for noget, magister Gudmund har fantaseret i en periodisk afsindighed, medens selv faderen, den brave trohjertige skippe, må anse hele rejsehistorien for noget, hans lærde søn dog ikke rigtig har oplevet, men kun "udspekuleret, for at der ligesom skal ligge en slags betydning deri".

Denne opfattelses indvending er her imødekommet og indrømmet sin ret. Disse rejseeventyr indeholder imidlertid såvel de nødvendige prøvelser, som indvielserne til den antydede livsbedrift i ideens tjeneste – livsbedriftens væsentligste kerne vindes også derved; men den har hverken prinsen eller den gamle skipper rigtig øje for, og de repræsenterer tilsvarende anskuelser i verden.

Idet en virkelig begejstring henriver den kun til en indre åndens bedrift udkårne helt, kan han let overvinde, hvad der

klæber til ham af tom forfængelighed. Det koster ham ingen stor selvovervindelse at le med de lattermilde, uden at såres eller harmes, da han bliver udleet i sin morgendragt på sit miskendte æsel; men ærgerrigheden følger ham endnu, med tanken om den beundring, han skal vinde som Idéens tilbagevendende sejrherre. Smålighedens tilsyneladende hindringer har han et let, men dog storartet våben imod i sin bevidsthed om enkeltmandens sande forhold til Gud og verden – det er halmstråsværdet, målt med hans egen højde, i forhold til Mælkevejen og universet, et våben, der siden bestandig følger ham, og hvormed han overskærer det tilsyneladende jerngitter i de små flyvende edderkoppegnomers spindelvæv. Men en større sejr vinder han over hovmodet, ærgerrigheden og den sig selv fortærende afsindige verdensegoisme, idet han fælder *dragen, der æder sig selv*. Først efter denne sejr kan det lukkede land (beskuelsens verden) åbnes for ham, og længere skal profetens aseninde ikke følge ham – nu *tror* han ikke længere, men *skuer*. Så snart han her også har overvundet den åndens slaphed, der kun vil hvile og nyde i et falsk åndeligt paradis (den lange sultans slot), kan det store klarsyn vindes for helheden i det forbigangne og det tilkommende.

I de døde slægters rige (den gamle stenkonges land) finder han tryllestaven, som bringer liv i det døde, og forvandler forgangenhedens store kirkegård til en verden af sjæle, medens selv kongen med stenspiret i den døde gransknings rige, uden det hjertelige klarsyn og det poetiske seerblik, er og bliver den gamle forstenede kirkegårdsværge. Åndens udsending ser også her den idé, han lever for, gå skøn og storartet gennem alle forbigangne slægter. Nu først kan han, med tillid til dens evige

sandhed, styrte sig ud i det bundløse midnatsdyb, hvori den samme kærlighed kan bære ham, der gav ham klarsynet for det forgangne. Nu kan han stirre roligt i de store minders hav og selv besøge de ufødte slægters dunkle rige; der kan han se, hvad kommende slægter drømmer om – og hvad der engang skal forene de mangfoldigt adsplittede sjæle i én eneste tankes begejstring – det urbillede af, hvad han elsker og lever for – den levende guddomstanke selv, der som en moderlig engel svæver over alle tider og afpræger sit væsens skønhed i enhver tids Miranda.

Efter disse prøvelsernes og indvielsernes gennemlevede mysterier, kan først den bedrift forsøges, som han har sat sit liv ind på; men den *må* til dels mislykkes: Den overskrider den åndens magt og renhed, han medbringer fra den tid og den slægt, hvortil han hører. Ganske frugtesløs er dog aldrig så alvorsfuld en kamp og så ærlig en stræben for det store og sande. Hver tids virkelige åndelige frihedshelt vil dog altid medbringe et skønt og herligt udbytte fra sådan en valfart – er det også kun en dråbe fra Livets Væld, eller, som her, en kerne fra Livets Træ – det er dog det højeste, den tids bedste stræben i denne retning kan nå. Den ufuldendte bedrift kan kun bringe en ufuldendt lykke, men dog en stor velsignelse også for kommende slægter – om så ingen i verden ser det – om frihedshelten også, som her, hele sit øvrige liv skal sidde stille og ubemærket og vogte den spire, han har plantet for fremtiden. Selv den ufuldendte lykke har en uendelig rigdom.

Følger vi hans udgang af den højere beskuelsens verden til den slægt og den tid, han tilhører, så ser vi ham nærme sig de vilde omvæltningers riger – alle vegne ser han spor af idéen,

han lever for, men ingensteds er den til stede i sin sandhed. Han ser dog først et skønt glimt af friheden i nomadernes naturliv, nærmest ved lyksalighedens tabte land. Den bevarede uskyld fra en overlevet tid kan bevæge ham, men ikke holde ham fast eller drage ham tilbage fra den tid og livsid, han tilhører, selv om en kærlig hånd dér vinker med en krone. Han møder snart forvarsler på de forvildelser, han skal se, hvor frihedens falske fane vajer. Han ser rovgerrigheden i den rejsende fristats kommunisme – han ser den gudsforladte frihed i den forfinede smags, i den rå styrkes og i den åndløse rigdoms riger, hvor hans brødre er herrer og fyrster. Han ser frihedens falske banner i oprørernes land, hvor hver hånd, der rækkes mod ham, bærer ménedernes gruelige mærke – han ser det samme banner vaje over anarkiets blodige skafotter – han bestiger selv et sådant skafot – men hans eneste bøn opfyldes – han har ikke levet forgæves, hvis han før sin død kan plante spiren til en ny og bedre tids sande frihedstræ. Det lykkes – og han har sejret. Han bliver sin tids store velgører, og dens halvhelbredte Mirandas gemal. Hans lykke er dog skjult for verden. Den åndelige helts betydning vil kunne skimtes et øjeblik, men dog skævt og falsk – når de lykkens gaver, han åndeligt ejer, også bliver hans arv i den ydre verden, og han bærer dem til skue for en falsk beundring. Men den endelige skuffelse må snart forsvinde for det blik, der har gennemfaret beskuelsens verden. Han nøjes med den lykke, han virkelig har; han opgiver skinnet og vogter stille på udviklingen af den livskerne, han har plantet for evigheden. Og ånden belønner sin stille tjener.

Den idé, han har levet for, opgiver han aldrig. Han finder sig roligt i, at den overses, eller betragtes som en barnagtig, halvt vanvittig grille i en drømmers hjerne. Han ser den som et barneeventyr gå over i børnenes sjæle til en ny og skønnere tid, og før han lukker sine øjne, modtager han også fra verden vidnesbyrdet om hans sendelses sandhed og forvarslet om den fuldendelsens og forklarelsens tid, hvis kommende herlighed skal afspejle sig i enhver tidsånd.

Den stumme frøken

En fortælling

Første bog

1. kapitel

En smuk aften i høst 1847 sad sognepræsten i Strandby, magister Holm, i sin havestue ved et blækbestænket arbejdsbord, hvorpå der lå en del løse papirer og en embedsprotokol. Hans milde, rolige blik faldt ofte ud gennem de åbnede glasdøre til haven og den blinkende havbugt ved Skovnæsset. Gennem gitterporten for enden af den lange hasselallé, der gennemskar haven, havde han nærmest landevejen for øje. Han tog af og til den sorte fløjlskalot af og strøg de tynde, grå hår fra panden, medens han flittigt skrev og bladede i den opslagne protokol. Undertiden lagde han pennen fra sig og betragtede med synlig glæde nogle halvt beskrevne, halvt tegnede blade, hvori en slags arabesker, med alle slags billeder af naturgenstande snoede sig ind mellem de afbrudte og noget besynderligt formede skrifttegn.

Den gamle frøken Trap, der i præstens enkemandsstand forestod hans hus, trippede med travl ivrighed, med et snehvidt viskeklæde i sin hånd, fra køkkenet til dagligstuen og fra gæstekamrene til havestuen for at ordne alt i huset til en festlig aften og et forventet gæstebesøg. Hun standsede ofte i havestuen og så med bekymring på gulvet, der var fuldt af blækklatter, medens hun listede sig til at tørre støvet af de kanter på magisterens arbejdsbord, hvor der ingen papirer lå. – "Jeg skammer mig, sandt for Herren! over det gulv! – Bordet er da ikke meget bedre!" sagde hun oftere, uden at præsten lod som han hørte det.

"Det må jeg sige, jomfru!" begyndte præsten, da hun tredje gang puslede ved hans bord, "om forladelse! frøken! ville jeg sagt," rettede han sig hastigt, da han så en sur mine i hendes rynkede, godmodige ansigt.

"Skader ikke, hr. magister!" afbrød hun ham med det mildeste ansigt og nejede, "jomfru er jeg med Gud og ære – og, når ingen hører det, er jeg såmænd aldrig så forfængelig at bryde mig om den frøkentitel, der for resten mere tilkommer mig, end så mange andre. – Men glem ikke hvad De ville sagt, hr. magister!"

"Jeg ville prist Deres omhu for husets ære og Deres kærlighed til de unge krabater. De gør jo en stads for mine herrer sønner, som De allerede var biskopper."

"Nu ja, bisp kan nok lille Gustavmand blive, Deres rigtige søn, hr. studiosussen, hvad der så bliver af den stakkels Carl, hvor mange attestatser han så tager. Rigtig forvaret i hovedet var Carl dog aldrig. Hvor der først én gang er skruer løse, løber det let sur igen –"

"Med Guds hjælp har det ingen nød med Carl!" svarede præsten. "Hvad De kalder forrykthed hos ham, var jo netop hans lykke! Var han ikke faldet i den sygdom, havde han nu kun været min røgter og var næppe nogensinde blevet andet, end den fjantede husmandsknøs, den stakkels elleskudte, som folkene jo kaldte ham. Hvem har desuden sagt Dem, gode frøken!" tilføjede han med et tillidsfuldt smil, "at Carl var så aldeles fra forstanden, og at han ikke virkelig havde hørt og set hvad han påstod i sin sygdom?"

"Ih! det har min sunde menneskeforstand sagt mig, hr. pastor! De vil dog aldrig nu på Deres gamle dage prædike

overtro for menigheden og forlange, vi skal tro på underjordiske og ellefolk?"

"Det være langt fra! *Tro* skal vi kun på Vor Herre; men derfor skal vi ikke nægte alt, hvad man ikke kan tage og føle på."

"Ih! du min Gud! Skulle jeg da tro, at Deres plejesøn virkelig havde set en ellepige og leget kæreste med hende med håndkys og pandekys og alt det narreri? Nej, hr. magister! Så måtte jeg selv først have tabt min gode forstand, som Vor Herre bevare!"

"Da har De dog selv en gang fortalt mig om ellefruen i Strandskoven, som var så dejlig og ulykkelig."

"Ak ja! den stakkels vanvittige fiskerpige, som selv bildte sig ind, hun var ellefruen, og som alle folk gav det tåbelige navn – hende husker jeg nok; men hun var jo et virkeligt menneske!"

"Hvem kan vide," tog præsten ordet, "om Carls ellepige ikke også kan have været et virkeligt menneske, måske af lignende natur med hin stakkels fiskerpige? Siden vi taler derom, så fortæl mig en gang i sammenhæng hvad De ved om hende!" vedblev præsten og så i sine papirer. "Jeg har netop en undersøgelse for, som muligt står i forbindelse med hin ulykkelige pige. Det var jo i min formands tid, den sørgelige historie indtraf, og De var her jo alt i huset den gang, De må sagtens vide rigtig besked om sagens sammenhæng."

"Det var en forargerlig historie, hr. pastor! Og jeg ved næppe, om det sømmer sig for mig –"

"Gør Dem ingen skrupler derover! For ingen af os to kan den historie være farlig at høre. Husker De ikke den vise, hin stakkels pige skal have sunget om sig selv? – Jeg har haft den opskrevet en gang, men kan nu ingensteds finde den."

"Ak jo, den glemmer jeg ikke. Den er også ganske ærbar i grunden. Jeg har, såmænd, også set den på tryk et steds. Jeg går aldrig over de tre stenter i Strandskoven uden at jeg tænker på den vise. På den stente ved bækken var det, hun sad og sang den hver eneste dag i tre lange år. Ved de stenter var det nok, hun havde haft stævnemøder med "Junkeren", som han den gang hed – jægermesteren der oppe på Strandgården, som jo hverken tror på Gud eller Fanden. At det var ham, der havde forlokket hende, var der ingen tvivl om. Men så var det, han rejste udenlands i fire år, medens hun i det første år gik fra forstanden over al den skam og skændsel og af græmmelse over hans troløshed, og over den skrækkelige vanskabning, hun fødte ham."

"Vanskabning?" afbrød præsten hende. "Jeg har tværtimod hørt, det var et dejligt, velskabt pigebarn, som kun havde den ulykke, at hun ikke kunne lære at tale. Men hvad blev der af moderen og det ulykkelige barn?"

"Ak! Moderen løb om i mark og skov, som en vild pige, og ville aldrig hvile under tag. Hun nærede sig af olden og vilde rødder og af den mælk, barmhjertige folk satte ud til hende. Hun klædte sig om sommeren i en kjole af bark og mos og bar altid en krans af vedbend i de lange, hvide lokker – for hendes dejlige brune hår var blevet kridhvidt af sorg i hendes nittende år. Om vinteren søgte hun ly i de tomme fårestier på marken og beskyttede sig mod sne og frost med en klædning, hun havde sammenbundet sig af fuglefjer og fårenes tabte uldtotter. I al sin elendighed skal hun have været så dejlig og så let i sine bevægelser, at de unge karle næsten blev forstyrrede i hovedet,

når de så hende. Derfor var det vel også, de kaldte hende ellefruen."

"Men hvorledes kunne hun i den tilstand sørge for sit barn?"

"Den stakkels lille skabning havde en medlidende skovfogedkone taget sig af; hos hende blev barnet opfødt; men hver aften, når vejret var mildt, blev det lagt på et sted i nærheden af huset, og når den vanvittige moder troede sig ubemærket, listede hun sig derhen, for at kæle for det."

"Hm! hm! således har jeg også hørt det!" sagde præsten og bladede i sine papirer. "Det stemmer ganske med hvad her er optegnet – og den såkaldte stentevise har De hørt?"

"Visen, hun sang på stenten ved bækken," vedblev den gamle frøken, "har jeg hørt synge noget forskelligt, men indholdet var altid det samme, som det står i den trykte bog, og kun således kender jeg den nu. Den begynder således:

Ved bækken jeg sidder den milde sommerdag
Og hører fuglekvidder alt under bøgetag.
– men jægeren går ej gennem skoven.

Der er kun tre vers til. Nu kan jeg nok huske dem.

På stien jeg venter, når solen går til ro;
Ved alle skovens stenter jeg skifter mine sko.
– men jægeren går ej over stente.

Ved bækken han tog mig i hånden med stor lyst;
Ved stenterne han drog mig så kærlig til sit bryst.
– men siden sad jeg ene ved bækken.

End fuglene sjunge og bækkens vover gå
– småfuglene er unge – men mine lokker grå,
og – jægeren går aldrig gennem skoven.

Så ganske anstændig er den vise vel ikke!" sagde den gamle frøken og tørrede sine øjne, "men den har dog ligesom noget rørende ved sig, når man kender historien."

"Ved man ikke hvad der siden blev af det stakkels barn?" spurgte præsten. "Hos skovfogedkonen blev det jo ikke ret længe."

"Dermed skal det hænge sammen på en egen måde. Den gang jægermesteren kom tilbage fra sin udenlandsrejse, lå den stakkels ellefrue under hylden på kirkegården. Den gang var barnet endnu i skovfogedhuset og kan ikke have været meget over tre år og nogle måneder gammelt. Kort efter holdt jægermesteren bryllup med den fornemme frøken, der blev moder til hans to rigtige frøken døtre. På den tid skal ellefruens barn være dødt, siger nogle; men andre vil sige, at barnet blev bragt til nogle andre fattige folk langt herfra, hvor det blev skammelig forsømt og havde det ondt. Fru jægermesterinden døde, som De ved, da hun havde født frøken Julie. Det var i det tredje år efter jægermesterens hjemkomst. Siden ville han nok forslå grillerne med lystighed, og der var altid fuldt af jægere og fremmede på Strandgården. Børnene bekymrede han sig ikke stort om. Han skal næsten aldrig have set dem. Han lod bygge et lille smukt hus til dem i elleskoven, hvor en sær, gammel dame af hans familie sørgede for deres pleje. Samvittigheden skal dog nok have slået ham; for af og til skal han ingen nattero have haft for ellefruen, der sagtens måtte spøge i hans erindring, enfoldige folk ville sige, hun sad hver nat på en

ellestub udenfor hans sovekammervindue og sang. Det har sagtens kun været en kat eller ugle; men så meget er vist, at lystigheden på Strandgården snart blev forvandlet til sådan en dødsstilhed, som det var et kloster. Denne stilhed blev dog siden oftere afbrudt af vild lystighed igen. De ved jo selv, hvorledes det går til deroppe, og hvorledes den sære herre snart har selskab hver dag og så igen spærrer sig inde og hverken har fred nat eller dag, når det tungsindige lune kommer over ham."

"Ak ja!" sagde præsten halvt ved sig selv, "kun til den, der vil vorde sund, kan der siges: Stå op, tag din seng og gå!"

"Det var kort før De kom her til kaldet," vedblev frøken Trap, "at han, efter en af sine tungsindige raptusser, fik i sinde at gøre godt og tog den lille forældreløse pige til sig, der blev kaldt hans søsterdatter, men som han ganske tog i barns sted med dokument og al lovlighed. Det gav anledning til en del snak. Barnet var vanvittigt og umælende, sagde man – og der ymtedes om, at det nok var hans og ellefruens mishandlede barn. Han tog sig, som De jo ved, dog endnu mindre af det dokumentbarn, end af de to rigtige frøkener. Både frøken Emilie og frøken Julie har jo lært nok og er både blevet fine og dannede, men længe fik jo den stumme frøken på gården, som hun hedder, lov til at fare om i mark og skov, som en vild skovpige. De ved selv hvorledes hun er opvokset i vildskab og hedenskab. Ingen ved jo en gang, om hun er døbt."

"Er jægermesterens stumme adoptivdatter hin ulykkelige fiskerpiges barn," sagde præsten og bladede i kirkebogen, som lå for ham på bordet, "så har jeg her beviset for hendes kristelige dåb. Var hin vanvittige piges navn ikke Ellen Knudsdatter?"

"Jo, ganske rigtigt!"

"Og hendes barn blev døbt Ellen Pauline!" vedblev præsten. "Faderens navn var ikke til at bringe ud af den sindsforvirrede moders mund; men hun havde med megen iver påskyndet sit barns dåb."

"Dersom det var sømmeligt at tale om sligt," sagde frøken Trap, "ville jeg kun sige, at der således vist ingen tvivl kan være om, hvem der er den stumme frøkens virkelige forældre. Jægermesterens fornavn er jo også Paul, og den stumme frøken kalder de jo Line – men Herre Gud, hvad kan det hjælpe hende, den stakkel, om hun har haft en højadelig velbårenhed til fader på den måde? Nu er hun jo rigtig nok et ægte dokumentbarn og virkelig frøken dertil, men har dog hverken forstand eller mæle! Ak ja, stakkel! En trøst er det dog, hun er døbt, så er der jo sørget for hendes sjæl – selv om hun aldrig kan blive konfirmeret i denne verden."

"Men hvad siger De, frøken, når jeg forsikrer Dem, at hun er fortrinlig begavet? Hun har forstået alt hvad jeg har meddelt de andre to frøkener og blot ved at høre til. Der er en ånd i hendes øjne, der ligesom gennemskuer, hvad andre kun opfatter stykkevis. Hvad mener De, frøken! om denne Pauline nu var ellepigen, som Carl havde hin historie med for seks år siden?"

"Ih, du min Gud og Skaber! det var da forskrækkeligt! skulle et trettenårs barn – en umælende skabning tilmed – have forlokket den stakkels dreng!"

"Hun ville jo ingen ulykke have gjort ham. Hvad kunne hun gøre for, at han blev syg af henrykkelse over at se hende? – og var det hende, der hemmeligt kom til ham, da han lå dødssyg der ude i havehuset, og helbredte ham med et smil og et

uskyldigt kys på hans pande – så kan jeg heller ikke finde det så forskrækkeligt. Nu kan den ellepige da både læse og skrive på en måde," vedblev han. "Vil De se hendes håndskrift, så se her!" Han viste hende de blade med de besynderlige arabesker, som han før havde set på med så megen glæde.

"Ih, du søde Gud! hvad er det for barnekradserier? Det er jo ikke kristelige bogstaver – nej, se! det er jo trolddomstegn!"

"Det er ellepigesproget i naturskrift!" sagde præsten med et smil. "Hun kom sildigt til at skrive bogstaver. Tankerne fløj altid forud. Det går hende for langsomt med at nedskrive hvad hun ser og tænker i sine billeder. Hun har lært mig at forstå det, og jeg kan forsikre Dem, der er mere smuk mening deri, end i mange bøger."

Her afbrødes samtalen ved en vognrs indrullen i gården. "Min søn og Carl!" udbrød præsten.

"Den kære Gustavmand!" råbte frøkenen, og de ilede med glæde de kommende i møde.

2. kapitel

Inden præsten og frøken Trap havde nået forstuedøren følte de sig næsten på én gang med stormende heftighed omfavnede af en ung, lystig herre med gult hår og et par sangvinske blå øjne. Under jubel og kærlige udbrud kyssede han dem begge, og – trods alle den gamle frøkens modstræbelser og anstændighedsudbrud – vedblev han at tumle omkring med hende i glad overgivenhed.

"Gustavmand! Galning! bedste hr. Holm!" råbte hun og stødte ham fra sig med den ene hånd, medens hun klappede ham med den anden, "vær dog manerlig og husk på sømmeligheden!"

"Min søn! Mine kære sønner!" udbrød den lykkelige fader og modtog med hjertelige favntag også den anden, mindre heftige, unge mands inderlige, men mere tilbageholdende kærlighedstegn. "Min kære, tro Carl!" vedblev han og betragtede sin plejesøn med forbavselse. "Jeg kendte dig næppe igen. Gustav er den samme galning, som altid, og har det samme kære fusentastansigt; men du er jo blevet til en mand, som kun mangler kjolen og pibekraven, for straks at vise til hvilken velsignelsesrig virksomhed du har indviet dit liv."

Carl tav og rødmede.

"Kan fader da ikke se på mig til hvilken guddommelig virksomhed jeg har indviet *mit* liv?" tog Gustav overgivent ordet. "jeg praktiserer alt som mirakeldoktor. Du kan straks erkende mig i mine værker! Se kun på frøken Traps kinder! blomstre de ikke som på en attenårs jomfru? Jeg har dog først i dette øjeblik begyndt den foryngelseskur med hende, som er den store opgave for min videnskab."

"Hvorledes skal jeg forstå din spøg?" spurgte faderen. "Er du ikke længere teolog?"

"Det er ingen af os længere. Carl fik rigtig nok eksamen med laud, medens jeg kun studerede til egregie – han kan blive herremandspræst om et år, når han har alderen og den gamle fader resignerer; men det tænker han ikke på. Han vil nu gennem naturvidenskaberne finde de vises sten og få klarhed i sin mysterietro – og jeg – jeg har lagt teologien på hylden og er nu mirakeldoktor uden mysterier. Det er allerede et par år siden, min genius tog denne nye flugt. Jeg skrev kun intet derom, for ingen betænkeligheder at høre, og for nu desmere at

overraske dig, som en halvgåen medicinsk kandidat og en hel prakticus."

Faderen tav og blev noget alvorligt stemt. Frøken Trap, som imidlertid med værdighed havde modtaget et ærbødigt håndkys af Carl, fik nu travlt med at bringe begge de kære gæster til tebordet. Hun var blevet lidt stødt på Gustav for hans ytring om hendes foryngelse, medens hun aldrig kunne lide at erindres om sin alder. Det gik imidlertid snart over. Hun fandt dog nu, at Carl havde nok så beskedent et væsen som hendes yndling; men hun betragtede ham med et tvivlsomt og forskende blik, for at se, om dog ikke bondedrengen stak frem af den alvorlige kandidat, og om ellepigegalskaben ikke endnu skjulte sig i hans brune øjne, der spillede med en stille ild under de lange, mørke øjenhår og de stærkt fremtrædende bryn.

Hun vogtede sig dog for enhver ytring, der kunne bringe ham hans fantasisygdom i erindring. Derom havde præsten indstændig bedt hende. Selv længtes han efter med behørig forsigtighed at udforske Carl, med hensyn til hans tidligere hang til det vidunderlige, for måske, hvis han fandt det fornødent, aldeles at helbrede ham for det sygelige i denne åndsretning, ved at åbenbare ham hvad han troede at have opdaget til naturlig forklaring af hin ellepigehistorie. Carl syntes nu dog for det første kun at tænke på sine nye naturvidenskabelige studier, hvortil han også ville benytte sit ophold i præstegården i denne høstmåned. Han længtes efter at få udpakket alle de bøger, han havde medbragt. Gustav ville kun more sig på landet. Han udspurgte straks frøken Trap om hvilke forandringer der var foregået i deres omgangskreds siden han og Carl sidst havde været hjemme, og frøkenen

fortalte ham omstændeligt om alle dødsfald, giftermål og forlovelser, samt, med stor blufærdighed, også lidt om hvad der kunne kaldes *chronique scandaleuse* der på egnen.

At den mørke jægermester, der altid havde levet som i et utilgængeligt kloster, når de unge herrer tilforn havde været hjemme, nu i den sidste måned var kommet i sit lystige lune og gjorde jagtselskaber hver anden dag, var Gustav meget glad over. Han var en lidenskabelig jæger og håbede vist at blive indbudt. At der nu var to konfirmerede frøkener på gården, der begge gjorde stor lykke ved deres skønhed og talenter, hørte han også med fornøjelse, såvel som at ingen af dem, så vidt man vidste, var forlovet.

"Det er jo prægtigt!" udbrød Gustav, "så er her jo straks to dejligheder ved hånden, som man i al magelighed kan forelske sig i!"

Faderen gjorde store øjne, og frøken Trap truede med fingeren. Gustav tilstod ganske åbenhjertigt, at han ikke kunne leve tre dage til ende, uden at være forelsket; men han tilføjede beroligende, at der ingen fare var derved, da han aldrig var forelsket i nogen længere end fjorten dage i det allerhøjeste; i reglen varede det kun otte dage.

"Dit lette sind, min søn! synes mig er blevet til et farligt letsind," bemærkede faderen, "men jeg håber, du skildrer dig selv mere ustadig og letsindig, end du er. For at få et bedre vidnesbyrd om dig, kommer jeg nok til at spørge Carl om dit liv og levned i de sidste tre år, I jo næsten bestandig har været på jeres egen boldgade."

Carl, der hidtil ikke havde taget synderlig del i tebordsunderholdningen, sprang nu så pludseligt op, at han

væltede en tekop og oversvømmede frøken Traps forklæde med dens indhold; dog, uden at bemærke dette uheld og frøkenens fortrædeligheder derover, udbrød han i en egen slags lovtale over sin ven Gustav. "Han finder rigtignok en besynderlig fornøjelse i at gælde for et menneske uden alvor og følelse," sagde Carl, "men det er netop fordi han ikke vil bære til skue, hvad der rører sig dybest i ham. Der er ingenting, han har større gru for, end at nogen skal tro, han er et skikkeligt menneske – og han vil langt hellere gælde for en hedning og en svirebroder, end at nogen skulle tro, han hængte med hovedet eller havde den skrækkelige last at være sentimental. For resten kan jeg forsikre," tilføjede Carl hjerteligt, "og det kan han ikke skjule, hvor megen umage han end gør sig, at intet uskønt og følgelig heller intet slet kan drage ham til sig eller komme ham nær."

"Ja vel, min gode ven!" afbrød Gustav ham, "al min dyd og fortræffelighed er rigtig nok en smagssag, og jeg takker dig meget for dit gode skudsmål. Min fader vil nok deraf se, at alle mine dyder er hedenske, følgelig glimrende laster, og dertil aldeles hemmelige. Til gengæld vil jeg give min gode ven Carl det vidnesbyrd," vedblev han og vendte sig til faderen, "at han er den fortræffeligste drømmer og fantast, som kun mangler én egenskab for at være en udmærket digter: Han gør ingen vers og spilder ikke en blækklat på sin poesi, men fortærer den helt og holdent i livet, som smørrebrød og andre fødevarer. Og det kan jeg just lide ham for!" vedblev han, "hvad skal vi med alle de skrivende digtere? Hvad hjælper det at få poesien ind i døde bøger? Den er jo langt mere frisk og levende, når den kun halvt bevidst rører sig i folkets poetiske natur."

"Herimod må jeg dog indvende," afbrød faderen ham.

"Tillad mig at forsvare min påstand!" vedblev sønnen, "al den poesi, vi skal tilegne os, må vi jo i forvejen selv besidde og være opfyldt af. Hvad der ret griber os, har vi jo ingen højere berømmelse for, end at det ligesom er udskrevet af vort hjerte, af vor inderste sjæl. Hos de rette poetiske naturer er poesien selv liv og væsen, men hverken rytmer, rim eller døde bogstaver. Derfor er også kvinderne så elskværdige og poetiske, når de kun aldrig sætter pen til papiret."

"Herimod forbeholder jeg mig en formelig indsigelse på flere fortræffelige digterinders vegne," afbrød faderen ham, "men bliv kun ved, min søn! Du priser altså fornemmelig Carls poetiske natur, fordi han beholder den for sig selv og aldrig skriver vers?"

"Det er unægtelig min mening!" vedblev Gustav, "må jeg kun aldrig få den sorg at skulle læse hans poesi, i stedet for at se og høre den i hans liv og smukke personlighed!"

"Men var der ingen skreven poesi til i verden, min kære søn!" spurgte faderen, "hvor skulle vi da søge den og glæde os ved den?"

"I livet, i naturen, i os selv og alle mennesker!" svarede Gustav, "i alt fald er der i vor tid bogpoesi nok til. Dem, der absolut behøver den, kan holde sig til hvad der duer i de gode afdøde poeters værker. I min barndom bildte jeg mig en gang ind, at der slet ingen levende forfattere var til, men at alle bøger var åndelige testamenter. Det var mig en velgørende tro: Enhver god bog var mig da en stor afdøds ånd, der talte til mig på denne måde ved stumme tegn og vink. Den gang havde jeg også en underlig respekt for bøger; men den første gang jeg hørte, at

disse ånder kunne gå omkring i verden og gøre sig til nar, som alle andre, tabte jeg al min interesse for dem."

"Men da du siden så og talte med så mange af de mest betydende?" spurgte faderen.

"Så blev det først rigtig galt. Jeg har næppe talt med én eneste, som ikke hemmeligt har troet, at en rigtig vurdering af hans skribentvirksomhed var betingelsen for verdens åndelige tilværelse. At omgås det folkefærd var mig utåleligt. De små og uberømte stikler bestandig på deres lykkeligere kolleger og levner dem sjældent ære for en halv skilling. Kommer man til de berømte, eller dem, der tror, de er det, så slipper man vel for at høre denne usle nedriven, for de kender næsten ingen andre og taler nødigt om andre, end – sig selv. Kommer man dem ikke i møde med beundring og foldede hænder, mærker man straks, de er fornærmede. Styrter man straks over dem med et helt kar virak, kan man dog let forløbe sig og rose mest, hvad de just ikke selv sætter højst; i alt fald kan man vente en kold affærdigelse, hvis man ikke ubetinget har forgudet dem. Kommer man for skade og nævner en fortjeneste eller et talent, som ikke er deres – er det forbi med al sympati. Får man et besøg af en sådan celebritet, kan man altid være vis på, at han er adspredt eller forstemt, indtil han har undersøgt væggene og fundet sit portræt eller set sine bøger i sirlige bind på vor hylde. – Nej, fader! Den, der har skrevet en eneste bog og ladet den trykke, er forhutlet som menneske, enten bogen er noget værd eller ikke. Dem, der skriver i smug, er det allerede galt nok med, de har allerede Fanden i pulten – de går med europæisk berømthed i maven, og den store forfattergalskab spøger allerede i deres hjerne. Jeg håber derfor også," tilføjede han med

et drillende smil til Carl, "at de vers, jeg så forleden i din tegnebog, har været stjålne eller udskrevet af en eller anden trykt poet. Det ene så jeg nok var af Schack Staffeldt."

Carl var blevet blussende rød ved denne halvt skæmtende tale. Frøken Trap var blevet ked deraf og havde begivet sig ud i køkkenet, efter at hun først havde tørret op efter Carl og fyldt alle kopperne. Præsten gendrev nu Gustavs paradokser med mild rolighed og med kærlig berømmelse over nogle udmærkede skribenter, han i sin ungdom havde kendt, og i hvem han intet havde fundet af den forfængelige selvforgudelse, Gustav så ensidigt havde fremhævet, som kendetegnet på de berømte forfattere i vor tid. Han ville nu gribe den slupne tråd i Gustavs tale for at få nærmere oplysning om hvad han kaldte Carls poetiske natur, medens han virkelig havde troet, at det fantastiske i hans tidligere åndsretning tilligemed den dybe følelse og kærlighed til naturen, som han tidligt havde bemærket hos det unge menneske, måske kunne have udviklet sig på en måde, som lod håbe noget fortrinligt af ham, hvis han besad poetisk fremstillingsgave.

"Ej, ej! en pyntelig herskabsjæger!" udbrød nu Gustav og så ud af vinduet. Straks efter kom frøken Trap ind og meddelte med umiskendelig følelse for husets ære, at der allerede var indbydelse til de unge herrer fra Hans Velbårenhed hr. jægermesteren til et jagtparti næste morgen klokken fem – og fra hendes nåde fru geheimerådinden til dem alle fire til te om aftenen.

"Ypperligt!" udbrød Gustav, "jeg skal have den ære både morgen, middag og aften!" Carl bad sig undskyldt for jagten; han ville botanisere, men lovede med de andre at komme til te.

"Hvem er ellers denne nåde, geheimerådinden?" spurgte Gustav sin fader, medens frøkenen sagde buddet besked, "hende hørte jeg ikke tale om sidst."

"Jægermesterens søster!" svarede faderen, "en fortræffelig ældre dame, som i de sidste tre år har taget sig af de unge frøkener. Hun er i smag og dannelse fra den æstetiske tid, som I unge herrer nu jo spottende kalder den – fra den jammerlige tid, som vore politikere kalder den, da man ikke levede i politik og aviser, men holdt mere af fantastiske eventyr og romantisk poesi. Hun har fået sin udvikling i min studentertid, mener jeg. Måske det også er derfor, jeg finder hende så vakker med alle hendes små særheder."

Nu kom frøken Trap tilbage. Jægermesteren var dog en meget forekommende mand, når han ikke var tungsindig – måtte hun indrømme – og siden hans søster var kommet der i huset satte man nu mere pris der på godt selskab. Frøkenen undrede sig over, at Carl havde afslået Hans Velbårenheds artige indbydelse til jagten.

"Min ven Carl, skal jeg sige Dem, er et idealt menneske!" sagde Gustav. "Han finder det vildt og barbarisk at udgyde uskyldigt blod – derfor vil han ikke skyde ræve."

"Da har ræven dog vel ikke så uskyldigt blod!" bemærkede frøkenen.

"Aldeles uskyldigt, frøken!" forsikrede Gustav; "ræven handler jo i sin umiddelbarhed og uden bevidsthed af morallovens overtrædelser, når han bider Deres gæs."

"Dril mig ikke med min afsky for jagten og dyrplageriet!" tog Carl ordet; "du har dog selv måttet indrømme mig, at der er noget dæmonisk i jagtglæden."

"Ja vel! Men du har også indrømmet mig, at livet ville gå i stå i verden, hvis ethvert dæmonisk element var forsvundet. Det har jo allerede den vise kong Salomon måttet bekende den gang han havde fanget Djævelen, men måtte slippe ham løs igen, for at få livet og virksomheden tilbage i den kedsommeligt dydige hængehovedverden."

Præsten rystede på hovedet.

"De skulle ikke tale så rask om Djævelen i præstens hus, hr. Gustav!" bemærkede frøken Trap. "Det er heller ikke ganske anstændigt at fremføre den person i ærbare damers selskab."

"Åh jo, når han er anstændigt påklædt!" mente Gustav.

"Han kommer rigtig nok undertiden for i hvad der læses ved geheimerådindens te," vedblev den gamle frøken, "men så hedder han altid meget nettere – Mefi – Mefi – hvordan er det nu?"

"Mephistopheles!" sagde Gustav og lo, "nå ja, siden Goethes *Faust* indførte ham under den form, blev han jo æstetisk og en hovedperson i den nye romantik og det fine selskab. Glæd dig, Carl! det bliver vist en ægte romantisk underholdning, vi kan vente i morgen aften hos geheimerådinden og de smukke frøkener."

"Du bereder dig vist allerede til at finde lutter affektation, som sædvanlig," sagde Carl, "men møder du kun et par smukke øjne, glemmer du det dog straks."

"Det håber jeg! – Affektationen mærker jeg gerne først, når jeg ikke længere lader mig blænde af skønheden. Den forblindelse er du da fri for, så længe du er din prinsesse så tro."

"Prinsesse? hvad hører jeg!" udbrød frøken Trap og slog hænderne sammen, "har Carl været så uforsigtig at løfte sine

øjne til –"

"Til en prinsesse i månen – ja, er det ikke forskrækkeligt!" greb Gustav ordet, "dog derom vil han ikke gerne høre tale. Ser De ikke, gode frøken, hvor rød han bliver? Så meget vil jeg kun sige Dem, at hvad alle andre fruentimmer angår, er han som stok og sten."

"Ih, du min Gud! Det ser trist ud for de unge damer!" sagde frøkenen, "men De er en spøgefugl, hr. Gustav! Jeg ville selv have vist Fem det nye gæstekammer, jeg har fået i stand til Dem; De har jo heller ikke fået vasket støvet af Dem; men nu passer det sig dog nok ikke – Carl er alt inde i en bog; han er jo og så pæn, som et pillet æg."

"Han er et idealt menneske, har jeg jo sagt Dem. Ved ham klæber der intet af denne verdens støv – han har desuden vasket sig ved kilden i skoven, som en ægte naturens søn. Vov Dem kun op med mig alene og vis mig, hvor nydeligt De har indrettet alting for os! De skal se, hvor jeg vil blive overrasket og – omfavner jeg Dem derfor, er det jo ingen stor ulykke."

"Ingen spøg med sligt, hr. Holm! Min søsterlige følelse for Dem lige fra Deres barndom kender De; men De må aldrig glemme –"

Gustav lo. Han ville have rettet hendes "søsterlig" til "moderlig", men nænnede det dog ikke. "må jeg bede om det gamle *du*, som da jeg var en dreng!" sagde han og sprang med den gamle frøken under armen ud af døren, uden at lade hende føre sin tale til ende.

Carl var imidlertid med præsten gået ind i havestuen, og hans øjne var faldet på den underlige billedskrift, der endnu lå på arbejdsbordet. Han spurgte forundret om hvad det var.

"Det skal jeg måske forklare dig, når vi en gang får gode stunder!" svarede præsten og lagde papirerne ind i protokollen. "Nu vil jeg hellere tale med dig om dig selv og dine planer for fremtiden. At du ser dig om i de forskellige videnskaber, er meget godt – derfor vil du ikke forsømme din teologi. Dit sind og din hele åndsretning er mig borgen for, at jeg en gang skal have den glæde at se dig i præstekjolen."

Carl forsikrede, at enhver ny videnskabelig vej, han slog ind på, kun var en omvej eller måske selv en genvej til kirken. "En sådan genvej forekommer mig nu netop livet og forskningen i den store natur!" sagde han. "nu forstår jeg først betydningen i den gamle myte om Odin, der, som verdensånd, med undergangen i det store mørke for øje, stirrer tankefuldt på naturens runer og søger deri løsning på den dybeste af alle livsgåder."

"Men sig mig nu dog, Carl!" spurgte præsten, "har du virkelig aldrig, som Gustav påstod, forsøgt dig i poetisk fremstilling. Der var en tid, jeg bildte mig ind, der skulle blive en åndens præst af dig i dobbelt betydning, således som jeg selv havde ønsket at blive det, hvis det havde været Guds vilje."

"Hvis der er noget poetisk i mig," svarede Carl, "er det dog kun modtagende, men ingenlunde frembringende. De afskrevne vers, talen før var om, er heller ikke mine egne frembringelser, skønt jeg på en vis måde kan sige, at de med større sandhed tilhører mig, end deres forfattere selv."

Præsten studsede og fandt, det var en underlig påstand.

"Det går mig undertiden med digterne," sagde Carl, "som om jeg læste hos dem, med en lille tilsætning eller forandring, ikke

alene hvad jeg selv har tænkt eller følt, drømt eller anet, men hvad jeg virkelig i egentligste forstand har oplevet."

Plejefaderen betragtede ham noget betænkelig, men tav.

"Således fandt jeg for nogen tid siden hos en digter," vedblev Carl, "hvad De selv ved, jeg oplevede her for seks år siden. Måske kan forfatteren have hørt det af nogen, der har kendt mig; dog det kan næppe forenes med tiden, hvorpå det efter bogens første udgave er skrevet. Hør nu, om jeg ikke har ret! Digtet kaldes: *Den Elleskudte*. De kender det måske." Han fremtog af sin tegnebog et skrevet blad og læste med så levende et udtryk, som om han selv havde erfaret og nu genoplevede, hvad der beskreves:

Det ånded i svalning – det lufted mod kvæld –
I enghaven gik jeg ved fiskedammens el.

Det sused, det hvisked i enghavens krat –
Da sprang en dejlig jomfru fra ellebusken brat.

Det damped fra engen og månen opstod –
Det var som der dansed' en sjæl på englefod –

"Det er nok! min gode Carl!" afbrød præsten ham med stigende uro. "Jeg kender godt det digt –"

"Men du må høre det helt, for at forstå mig – det er jo ganske kort!" og Carl vedblev at læse med stedse livligere udtryk, medens der tindrede en stærk ild i hans mørke øjne:

Den dejlige jomfru var let som en luft –
Det var som hendes lemmer var måneskin og duft.

Hun svæved på engen ad grønvejen hen –
Som dunst hun bortsmelted og rørte sig igen.

Hun smiled, hun vinked så kærlig, så mild –
Hun hvirvled sig i dansen så lunefuld og vild.

Ret aldrig jeg glemmer det dejlige syn –
Det kom som en luftning – det flygted som et lyn.

Jeg ved ikke selv hvad der med mig er sket –
Men visselig så har jeg nu ellepigen set!

Han holdt inde og var blevet bleg. Præsten havde med stedse større uro betragtet hans minespil under læsningen. "Nu vel, min kære Carl!" sagde han, "jeg kan nok forstå, at en fantasi just af det indhold, i folkepoesiens simple karakter, kunne finde en særegen genklang i dit sind ved erindringen om dine egne fantasier i hin sygdomstid; men det er nu Gud ske lov forbi og glemt. Det duer ikke at sætte sig ind i sligt så lang tid efter."

"Jo, hvad der har været virkeligt liv i, skal aldrig være ganske forbi eller glemt!" tog Carl atter ordet, og blodet kom blussende tilbage i hans kinder. "Denne individualisering af et almindeligt folkesagn er ikke for mig, som det sagtens har været for digteren, blot en vilkårlig opfindelse eller fantasileg; det er bogstavelig sandt hvert ord, således, som jeg har oplevet det. Kun et eneste moment fattes – men det var vistnok det vigtigste; det var det, som overbeviste mig om, at synet var virkeligt og ingen tom drøm. Jeg bøjede mit knæ for den henrivende skikkelse – jeg berørte yderspidserne af hendes dejlige hånd med mine læber – og jeg hørte det eneste halvt

udsungne ord, som jeg aldrig kan glemme – dette hemmelighedsfulde "Så!", hvorpå jeg har grundet så længe. Jeg ser hende endnu bestandig!" tilføjede han med et ubestemt blik hen for sig –. "hendes fingerspidser brænder endnu på mine læber. – Se! det er forskellen på hint digt og sandheden. Hvad digteren kun har tænkt og drømt, har jeg oplevet –"

"Men det andet digt, Gustav talte om " afbrød præsten ham i en tilsyneladende ligegyldig tone, "det af Schack Staffeldt – er det også behandling af et folkesagn?"

"Se, her er det!" sagde Carl, "det er en skildring af den poetiske ånds opvækkelse i hans inderste gennem anelsen af det dybe, hemmelighedsfulde liv i naturen og længslen efter at indvies i dens helligdom. At det er en vilkårlig opfindelse, til dels med de gamles stående digterbilleder, har ikke hindret mig i at tilegne mig, som virkelig oplevet, hvad digteren kun symbolsk har ladet sin fantasi udmale sig. Når han siger om den skønne åbenbarelse, han kalder sin muse, at "hun gav ham et brændende kys og nedsank i det luende hav, og at da en helt ny natur syntes at oplade sig for ham, idet der ligesom lød velbekendte røster til ham i hvert vindpust, og ånder kaldte på ham fra skyerne, som blege hendrev i månelyset," " så kunne jeg sige: Alt dette har jeg oplevet på en måde, den nat jeg lå syg hist ude i havehuset. Dog hvad der havde indviet mig til et nyt liv og en ny verden, medførte ikke nogen brændende, fortærende uro, men en usigelig fred. Den store uendelige kærlighed, som bærer og udfylder universet, har jeg fornummet med hin digter; men når han i denne store kærlighed overalt dog ser sin egen skikkelse, kunne jeg snarere sige, at jeg tabte min egen

personlighed af syne, og at mit hele væsen opløstes i det eneste billede af hende. I min afskrift kom det også til at hedde:

Ét hjerte slog varmt og kærligt i alt,
I alt mig vinkte kun én gestalt –

"Afguderi, min gode Carl!" afbrød præsten ham her med streng alvor, "skulle vi se nogen skikkelse vinke os overalt i Guds store natur, måtte det være hin gudmenneskelige, hvis hjerte i sandhed slår varmt og kærligt i alt, som din digter så smukt siger; men når *han* i alt ser sin egen skikkelse og *du* billedet af en indbildt eller virkelig kvinde – er det afguderi, kære Carl, det ene som det andet. Du har måske dog misforstået ham; ved sin "egen gestalt" mener han måske kun den menneskelige grundform og tænker på gudbilledet, hvori mennesket skabtes. Siden vi nu er ene to, min kære fantast!" vedblev plejefaderen og drog Carl venlig ned til sig på sofaen, "så betro mig oprigtigt, hvad jeg nok mærker Gustav driller dig med! Har du ikke endnu fået bugt med din gamle tilbøjelighed til at lade det vidunderlige og drømmeagtige gribe alt for stærkt ind i dit liv? Hvad du nys har meddelt mig om hine fantastiske poesier, som du har tilegnet dig som virkelig livsejendom, har næsten gjort mig lidt urolig for retningen i din livsanskuelse. Hvad nu nærmest myter og sagn angår, så gad jeg gerne vide, hvorledes du nu med roligt overlæg betragter slige livsbilleder i forhold til hvad vi kalder virkeligt liv – og hvorledes du adskiller den poetiske sandhed i alt sligt fra hvad vi kalder objektiv sandhed, historisk eller naturhistorisk virkelighed!"

"Det skal jeg med få ord sige Dem, min kære, faderlige velgører!" svarede Carl, "og De skal se, jeg er næsten ganske kommet til Deres anskuelse i det stykke." Han udviklede nu

klart og besindigt, hvorledes han på sit nærværende standpunkt skelnede mellem fantasitro og følelsestro, og hvorledes alle myter og sagn, der tilhørte en uddød og afsluttet tidsalder med dens helt udlevede religion og livsbetragtning, vel kunne have stor skønhed og betydning for ham, som anskuelige billeder af oldtidens liv og tænkemåde og selv som sindrige billedformer for store ideer, der til alle tider beholder deres gyldighed; men at kun de sagn og den opfattelse af det vidunderlige, der sammensmelter med vore religiøse ideer og vore forestillinger om åndeverdenen, med en sådan sandhed kunne gå ind i hans bevidsthed og gøre et sådant sjæleligt indtryk på ham, at det med virkelighedens magt kunne gribe ind i hans liv. "Hvad der blot kan og skal opfattes som symbolik eller allegori," sagde han, "det er og bliver mig kun genstand for tænkning og forstandsfantasi. Hedenoldets mytebilleder, med al deres tankedybde og storhed, kan jeg derfor kun gribes af i det poetisk-filosofiske sprog, der nødvendigvis må blive esoterisk, eller i en dramatisk og episk kunstpoesi, hvor scenen hensættes i den hedenske oldtid og det mytiske lægges troende hedninger i munden; men i al nyere lyrik og i enhver fremstilling af vor tids menneskeliv, gør det omtrent samme virkning på mig som det sekstende og syttende århundredes paraderen med græske og romerske guder i den tids lærde poemer."

"Men," afbrød præsten ham, "tiltales du lige så lidt af vore egne mytebilleder som af de græske og romerske i skildringer af livet i vor tid, hvorledes kan du da selv tilegne dig, som virkeligt, hvad ingen digter jo har udgivet for andet end udmaling af det poetiske i en folkeovertro, der oprindelig tilhører middelalderens drømmetid?"

"Det er en ganske anden sag, mener jeg: hin drømmetid er ikke adskilt fra vort liv som den hedenske oldtid; middelalderens folketro slutter sig med sandhed og inderlighed til vor religiøse følelse; selv hvad vi kunne kalde middelaldermyter har jo en levende rod endnu i folketroen. På de hedenske guder kan og skal jo ingen tro. Hvad der i et årtusinde har været udslettet af folkebevidstheden kan kun vende skyggeagtigt tilbage i erindringen, men aldrig mere gribe mægtigt ind i følelsen. Kunstpoesiens forherligelser af Odin, Thor og Freja vil og kan jo aldrig føre hine afguder tilbage i folkelivet. Bonden kender dem jo ikke en gang af navn; selv jætter og dværge kender han ikke i deres oldnordiske betydning, men kun – gennem middelalderforestillingen – som djævle, trolde, kobolder og nisser –"

"Og alferne vel som ellepiger!" tilføjede præsten, "Men hvor mange mener du antager slige folkefantasier nu om dage for noget sandt og virkeligt?"

"Hvad der endnu lever i folkesangene, det er heller ikke ganske dødt i vort sind og vor forestilling!" vedblev Carl og så atter med et drømmende blik hen for sig. "Det ved jeg fra min barndom. Når jeg sad på marken og vogtede får eller gik i skoven og hentede kvas og sang viserne om Elverhøj og ellepigerne, forekom det mig ingenlunde umuligt, at der var sådanne væsner til."

"Men nu," spurgte præsten, "med din dannelse, som student, som teologisk kandidat?"

Carl rødmede og syntes næsten forlegen. "Du har dog måske ret, min faderlige velgører! og jeg er ikke fri for nogen grad af selvbedrag," sagde han med dæmpet iver. "Jeg vil ikke nægte, at

de naturmytiske skikkelser, om de også har haft liv i en kristelig tid, dog nu kan have et svagt og skyggeagtigt liv såvel i folketroen, som endnu mere hos dem, der kalde sig dannede, hvorimod alt det spøgelsesagtige og dæmoniske, der hænger nøje sammen med vore religiøse ideer og vore forestillinger om åndeverdenen, med langt mere sandhed griber ind i vor bevidsthed, enten vi er læge eller lærde, enten vi vil tilstå det for os selv eller ikke."

"Så vidt jeg forstår dig," sagde nu præsten og nikkede beroliget, "kunne du altså dog hellere være tilbøjelig til for fuldt alvor, skønt i al hemmelighed, at antage muligheden af spøgelser, gengangere, varsler – ja selv djævlebesættelser og alt dæmonisk, end tillægge trolde, nisser, underjordiske, havfruer og ellefolk nogen virkelig tilværelse uden for digtningens og eventyrets verden, og deri må jeg give dig ret. – Du kunne altså intet have derimod, hvis du en gang gjorde den opdagelse, at den formentlige ellepige, du sværmede for og fantaserede om for seks år siden, havde været et virkeligt menneske?"

"Var det muligt!" udbrød Carl, og hans kinder blussede; der fo'r en ild fra hans dunkle øjne, som næsten ængstede den forsigtige plejefader.

"Det faldt mig så kun ind, min gode Carl!" sagde han med et beroligende smil og klappede ham på skulderen. "jeg er i dette stykke blevet noget prosaisk, som du ved, på mine ældre dage, og så længe jeg kan forklare mig noget på en naturlig måde – som man kalder det – vil jeg nødigt tage min tilflugt til det overnaturlige." Dermed afbrød han denne samtale. Gustav kom straks efter tilbage med frøken Trap. Aftenen tilbragtes nu med samtaler om livet i hovedstaden, om Christian den Ottendes

politik, om spændingen med hertugdømmerne, om de ulykkelige følger af det fatale statholdervalg, om kongens åbne brev og den europæiske opsigt, det havde vakt. Da man havde udtalt sig om disse tidens fælles bekymringer, drog man sig atter hyggeligt tilbage til det stille privatliv og præsten hørte med rolig tilfredshed på de unge menneskers planer for fremtiden.

3. kapitel

Næste morgen tidlig stod Gustav og Carl fuldt påklædte inden der endnu syntes nogen af de andre vågne i præstegården. Gustav havde sin jagtbøsse i hånden og Carl en stor botanisérkasse i en rem over skuldrene. De ville liste sig ned fra deres kvistkammer og ud gennem haven, uden at gøre uro i huset; men idet de nærmede sig havestuen, trippede frøken Trap dem i møde med to kopper dampende kaffe og frisk hjemmebagt hvedebrød på en bakke. Hun havde været oppe længe før dem og tillod på ingen måde, at de forlod huset fastende. Hendes påklædning røbede hastværk. Hun forbød dem også strengt at se på hende. De skulle kun "drikke deres kaffe og holde deres øjne for dem selv." For unge herrer lod hun sig ellers aldrig se før hun havde sat sit hår i lave under den ærbare kappe og fået snøret sin ryg, som hun nu skjulte med et stort sjal. Den lille morgenkappe klædte hende vakkert, og hvad der pippede frem af hendes hår var endnu ikke gråt. Således som velviljen mod de kære unge mennesker oplivede hendes godmodige ansigt, syntes hun næsten endnu ung og smuk i deres øjne. Gustav ytrede det denne gang uden mindste ironi og takkede hende med en inderlighed, som måtte vise hende, hvor

langt han var fra at have noget skarpt øje for hendes småsvagheder. Hun nikkede vel fornøjet og tænkte kun på, om kaffen var stærk og sød nok. Så snart den var drukket og hun havde puttet resten af det friske hvedebrød i deres lommer, skubbede hun de unge herrer lempeligt ud af døren og ønskede dem god fornøjelse i det dejlige høstvejr.

"Et rart gammelt skind dog i grunden!" sagde Gustav.

"Hun holder af os som en moder!" tilføjede Carl. De fulgtes nu sammen gennem haven og vænget hen over markstien mod herregårdsalléen.

"Hør!" udbrød Gustav, "jagthornene kalder allerede på mig!"

"Hør!" sagde Carl og pegede mod det hvide landsbykirketårn mellem bakkerne. "Det er i min fødeby, det nu ringer til morgensang."

"Den morgensang vil du synge med, kan jeg vide."

"Desværre, den synges jo af ingen!" sagde Carl, "den gamle, smukke skik er jo kun tilbage i navnet og i klokkeklangen – det er alt hvad vi har tilbage af ottesangen eller morgenmessen fra vor middelalder."

"Skade, at du ikke kom til verden i biskop Absalons dage!" sagde Gustav og efterså sin bøsse; "du ville dog med din romantik bedre have passet til den tid, end til vores."

"Kan være!" svarede Carl med et glad blik efter trækfuglene, der fløj over dem i store skarer. "Jeg føler mig dog ingenlunde fremmed i vor tid; jeg kunne aldrig ønske mig tilbage i en foregående. Vi, som lever nu, har jo store fordele frem for vore forfædre. Vi har både deres og vor tid til arv og eje; vi behøver kun at holde os til kernen i den tid og det liv, vore forfædre måtte tage med skallen."

"Du har ret, Carl!" sagde Gustav og nikkede overgiven, "det er aldrig faldet mig ind. Den, der lever sidst i verden, har altid det rigeste liv, når han kun, til krydderi på sit eget liv, forstår at opkoge og tygge drøv på hvad hans salig forfædre måtte nøjes med i rå tilstand. Hurra! vi er ovenpå, vi unge! Men når vi bliver gamle," tilføjede han og trak på skuldrene.

"Så har vi just en uhyre fordel for de unge i vor samtid!" sagde Carl med et roligt smil.

"Hvorledes det?"

"Så har vi jo virkelig oplevet en ungdom, den nye slægt først måske kan opleve, hvis den bliver gammel. Vor ungdom har vi helt og holdent i os og er fuldkommen visse på den; dertil har vi en alderdoms klarhed og fred oven i købet, som ingen i sin urolige ungdom har vished om."

"Rigtigt! Den, der har fortæret hele sin formue, er først fuldkommen sikker på den og kan med klarhed og ro opgøre regnskabet over den. Bravo! Du er jo i den fortræffeligste solskinsstemning i dag. – Nu farvel til i aften, du lykkelige drømmer! Nu kalder både horn og hunde på mig!" Dermed sprang Gustav over en stente ind i alleen, hvor den lystige jægerskare allerede nærmede sig, medens Carl skred hen over marken mod landsbyen.

Den unge botaniker så dog endnu mere på egnen i det hele og på et ellekrat, han skulle igennem, end på markblomsterne. Han standsede ved en høj, hvor han tit som barn havde ligget og vogtet lam. I ellekrattet dvælede han længst; her var det, han første gang havde set hin uforglemmelige, halvt barnlige skikkelse, der endnu svævede for ham i hans drømme.

Siden hans samtale med plejefaderen forrige aften var det ligesom det tågeslør spredte sig, hvori hin skikkelse i så lang tid så eventyrligt var smeltet sammen med hans erindring fra hin overgangstid i hans hele tilværelse. Det var aldrig før faldet ham ind at tænke sig dette billede forandret – men nu var det ham, som han her skulle møde hende igen i en endnu langt herligere skikkelse og høre en strøm af dejlige toner og livsalige ord udflyde fra de samme læber, hvis eneste halvt udåndede, halvt udsungne ord endnu bestandig klang for ham i enhver skøn og hemmelighedsfuld naturlyd. Når han hørte sivet hviske ved søbredden, når trækfugleskaren susede ham forbi, syntes han altid at høre det ord udhviskes. Nu så han sig spejdende om ved hvert skridt og lyttede til hver lyd, medens han opsøgte de steder i krattet, hvor han første og anden gang havde set hende; dog alt var her forandret: En stor del af krattet var ryddet og gjort til pløjemark – og den bygning, han her en gang havde set, var ingen steds at finde. Ved udgangen af krattet græssede der nogle køer. Han hørte en skingrende sang – og så en høj, karleagtig malkepige sidde med sin mælkespand ved en ko og malke den. Hun sang med lidet velklingende stemme:

> Rendsborg! O Rendsborg! Du forrådelige stad!
> Du har forlokket så mangen brav soldat!

Uden at ane nogen spådom for næste år i denne halvgamle folkevise, nikkede han til malkepigen og ilede bort. Virkeligheden havde ubehageligt forstyrret ham i hans drømmerier. Han nærmede sig landsbyen og blev stående ved et af de ringeste huse, hvis skæve lervægge var beklædt med bukketorn og vild humle. Det var det såkaldte Ellehøjhus, hvori hans fattige forældre havde boet, og hvor han havde tilbragt de

første ti år af sit liv. Udenfor den åbnede halvdør stod en fattig kone og skurede kar. Hun gengældte hans "god morgen" lidt tvært med et sideblik, der røbede mistillid til den "kjoleklædte" herre.

"Må jeg et øjeblik trine over jer tærskel og se mig lidt om i jert hus? min gode kone!" spurgte Carl.

"Ja, såmænd!" svarede hun og så forskende på ham, "men vi er fattige folk og har kun ringe lejlighed. Vil han kanske have en tår mælk og en bid brød?" tilføjede hun mildere, "for det har vi dog."

Han takkede og trådte ind. Kort efter sad han på gåsebænken i den lille stue, hvor han så ofte havde siddet som barn. Han genkendte den gamle bilæggerovn med den kronede kejser på siden. Han erindrede med et smil, hvorledes han nogle gange med et stykke teglsten havde farvet næsen rød på denne, efter kostumet, romerske majestæt, men gerne var blevet straffet derfor som for majestætsforbrydelse, af sine loyale forældre, der i den aftenbøn, de havde lært ham, heller aldrig havde forglemt – som det hedder hos Baggesen:

> Ukendte konge og den stodder,
> der gik ham krum og sukkende forbi.

Han så en levning af den såkaldte "uro" under loftet. Denne de fattige bønderhuses lysekrone er et slags legetøj, der består af mange små, i fine tråde nedhængende firkanter af strå med forskellige farver. Han så på de lette, forrøgede stråkanter, der bestandig bevægede sig såvel for varmen som for den mindste luftning i stuen. Det var en rolig tid, hvori man havde følt trang til så mild en uro. Der hang afhaspet feddegarn på den kalkede væg, ligesom i hans moders tid. Fliden var dog ikke veget fra

huset. Men meget var dog forandret. Han savnede spændebiblen og de gamle almuekrøniker på hylden over hængeskabet. Nu lå der en bunke aviser. Han savnede de gamle skilderier af de oldenborgske konger og af Frederik den Sjette til hest, som kronprins. I deres sted hang der nogle vrængbilleder uden glas og ramme, og som syntes udklippede af et satirisk oppositionsblad. Boskabet var forandret og stod anderledes ordnet. "Der stod faders og moders seng!" sagde han, "her stod den gamle dragkiste – og der stod min lille løjbænk, da jeg var gæslingedreng."

Den fattige kone var blevet mild og venlig; hun satte nu en lerskål for ham med nymalket mælk tilligemed ost og brød. Carl tog nu sin frokost på samme sted, som da han var lille. Han så sig bestandig om med stor deltagelse. Alt syntes ham endnu mindre og nødtørftigere, end i hans salig forældres tid. "Ejer I selv huset?" spurgte han adspredt.

"Kors! Nej, det har vi kun i fæste!" var svaret, "vi må såmænd svare fem hele daler om året og dertil gøre seks ugedage for jægermesteren i høsten. – Så har vi lidt brændsel fra skoven og lov til at skære et par læs tørv; men jord er der ikke til huset, uden den lille kålhave, og rønnen må vi selv holde vedlige. Daglejen er nu rigtig nok steget; men den er dog kun ringe, når vi får kosten. – Prokuratoren har rigtig nok lovet os, at vi skal få huset til arv og eje og nogle tønder godt agerland dertil for ingenting, når den store deling kommer i stand mellem de rige og de fattige. Men derfor skal også både jeg og Niels skrive under, når den store plakat kommer."

Carl gjorde store øjne. "Hvilken prokurator taler I om?" spurgte han.

"Ih, ham, der præker så kønt for fattigfolk i kroerne – ham, der skriver aviser for os og vil gøre os alle til gårdmænd eller herremænd, hvis det kan lykkes."

"Nu ham – hvad er det han hedder?"

"Staal kalder de ham, og en tunge har han som slebet jern og stål – det er vist og sandt! – især når han præker mod herremænd og præster og mod de kjoleklædte folk, der sidder i embeder. – Vor gode præst kan jeg dog ikke lide, han taler hårdt om; men jægermesteren og kammerherren kan nok tåle hvad de får. De er også ganske bange for ham, kan jeg tro, og de byder ham nu til hver anden dag. Men dermed fanger de ham nok ikke. – Det er et farlig rart menneske, den Staal! – han har selv næppe det tørre brød, vil man sige, men hver skilling, han fortjener ved sine skriverier, giver han til fattigfolk, når vi kun vil føje ham i at sige, at vi vil have publik og ligelig fordeling og at vi vil være skandaver, eller hvad det hedder, og så hverken bande ved Gud eller Fanden, men ved torn eller hvad det hedder – og så drikke gammel mjød og spise harsk flæsk, når vi kan få det – og det kan vi jo sagtens tjene ham i."

"Ja så! Han vil gøre jer til republikanere og oldnordiske skandinaver og have jer til at bande ved Thor – jeg kender ham nok af hvad han skriver: Han mener det ikke så slemt, som mange andre; han har kun fået noget, han ikke rigtig forstår, galt ind i hovedet og vil nu have det lige så galt ind i alle andre hoveder."

"Ej, pokker heller! Hvor vil han hen? – der sidder såmænd et hoved på den karl, så han gerne kunne være manister, om det skulle være, siger Niels – kanske han også kunne blive vor

herremand en gang, hvis han kunne få en af frøknerne – og så fik vi gode dage, siger Niels – så fik alle husmænd gårde."

"Mener I det? – men så måtte han jo jage alle gårdmændene ud."

"Ja vel, men så kunne de få vore huse i stedet – mener Niels – og så kunne de prøve hvorledes vi har haft det så længe."

"Men hvis hr. Staal blev herremand, fik han måske dog en anden mening. Jeg kender ham, som sagt, ret godt af hvad han skriver, lille moer! Og tro kun mig, han kan nok forstyrre hovederne på enfoldige folk, men han løber selv så avet om med hvad han har fået bagvendt i hovedet, at han hverken kan gøre gavn eller skade, hvor man kun vil bruge sin forstand. Beder nogen ham til på herregårdene, er det vist kun for at have løjer med ham; dog det er synd, for han mener det godt nok, men er kun ligesom en stakkels ugle, der har fået i sinde at flyve ud om dagen og vise de andre fugle vej."

"Ja mænd, siger han det!" mumlede konen og satte sig til sit arbejde, "jeg har rigtig nok også sagt til Niels, det dog vist var nogle eventyrerier med denne hersens deling, og at han skulle se sig for, man ikke prækede os fra dynen i halmen. – Det har også været mig noget sært med den snak om mjød og harsk flæsk og denne torn, vi skulle bande ved: Det var jeg bange for var noget afguderi eller trolddom. Hr. Staal er på jagt i dag med jægermesteren, og Niels er med for at klappe dyrene sammen. Jeg skal dog vare Niels for ham, når han kommer hjem – hm, hm! Herre Gud! skulle denne hr. Staal være lidt fjantet? – Ak ja, det er farlige tider, vi lever i – Vor Herre bevare vor forstand – og lade os ikke få en gal relion i landet! Men kunne den store deling komme i stand, var det dog prægtigt!"

Ikke uden bekymring for hvad der rørte sig forstyrrende selv blandt de hidtil så nøjsomme landboer, forlod Carl den lille husmandsbolig, hvor hans forældre havde levet tilfredse i mange år, uden at drømme om at dele jord og gods med deres naboer. Han søgte imidlertid nu at løsrive sig fra tidsalderens almindelige sorger. Han gav sig med iver til at opsøge planter til sin samling. Han tænkte på en fredelig fremtidsvirksomhed, som videnskabsmand og landsbypræst. En sådan stilling håbede han dog endnu blev mulig i det kære fædreland, trods den ufredens og omvæltningens ånd, der rugede over verden og nu også her havde udstrøet så megen sæd til en ny tids gådefulde bevægelser. Han så vel en stor, men dunkel idé også i denne tidens nyeste ånd, og han tvivlede ikke på, at den en gang ville komme til klarhed og give verden et virkeligt stød fremad; men endnu syntes den ham at slumre i fanatiske og omtågede hjerner; – brød den ud i handling, før den havde klaret sig, så han en rædselstid i møde.

Som han stod i disse tanker i et krat nær ved skoven og betragtede en smuk efterårsplante, hørte han larm af jagthorn, klaptræer og skud. En hjort fo'r ham forbi over engen, forfulgt af en flok halsende hunde. Kort efter styrtede det hele jagtselskab også forbi krattet uden at bemærke ham. På ryggen kendte han Gustav, der med største iver fulgte skytterne ved en høj, gråhåret herres side, i hvem han genkendte jægermesteren. Bag efter dem kom en lille, temmelig fyldig herre, med en guldtresset kasket og med sporer på de blanke snørestøvler; han så ud som en halvgammel podagrist, der dog ville være ungdommelig; han sprang med sin bøsse i hånden med temmelig lethed over grøfter og gærder; i hans skikkelse kendte

Carl nabogodsets besidder, kammerherre Kronskjold. Allersidst kom en temmelig ung, dog meget ubehjælpelig jæger løbende, med briller for øjnene og et ansigt, der næsten var helt overgroet af mørkegule hår; han løb svært med uhyre vandstøvler, der nåede ham højt op over knæene; han bar en hjelmdannet kasket; for øvrigt var han klædt i en grov vadmels bondekofte, men med et fiffigt snit, som en mandarin, og med foerværkskanter. Han holdt en kugleriffel til den lodne kind, ligesom han hvert øjeblik ville skyde i løbet, uagtet der intet vildt var at se i hans nærhed. Han skød nu også virkelig; kuglen peb hen over Carls hoved og rev hans hat af.

"Fangst, fangst!" råbte jægeren med brillerne og stod snart ved den unge mands side. "Guds død og pi – ved den store Uller! vil jeg sige – De er ikke en kronhjort!" udbrød han og betragtede Carl, der nu rejste sig fra sin bøjede stilling, med sin afskudte hat i hånden.

"Deri har De fuldkommen ret!" sagde Carl. "Jeg er for øjeblikket en botaniker. Jeg var ellers heldigere i mit fag, end De var som jæger: Jeg fandt en smuk *parnassia* her, medens Deres kugle kun traf min hat i stedet for hjorten."

"Om forladelse, højstærede hr. – hr. botaniker!" sagde jægeren og kastede sin riffel fra sig. "Den forbandede aristokratiske jagt skal jeg aldrig mere befatte mig med! Det var det første skud, jeg har gjort i mine dage, og – ved de høje aser! – det skal blive det sidste, med mindre," tilføjede han og satte sig i en teatralsk heltestilling, "med mindre det kommer til blodig kamp for Nordens enhed og frihedens hellige sag – for så – ved Aukathor! – så sparer jeg, pine død! hverken levende eller døde!"

"Med tilladelse! De er vist hr. Staal!" sagde Carl og betragtede den besynderlige mand, der først syntes noget bleg, for så vidt man kunne se det for hans vidt udbredte skæg, men nu stod blussende rød med så krigersk en mine, som han ville gå løs på hele verden.

"Jo, Staal er ganske rigtigt mit navn," svarede jægeren og tog sin bøsse bagvendt i hånden som en kølle, "og jeg håber at svare dertil, når det gælder vor tids store spørgsmål: Menneskelighedens, frihedens og det forenede Nordens store spørgsmål: *at være eller ikke være!*"

"Det spørgsmål var De nær ved at afgøre for denne verden for mit vedkommende!" sagde Carl med et roligt smil, medens han atter bukkede sig efter en plante, "jeg har dog vel hverken trådt menneskeligheden eller friheden eller Nordens enhed for nær ved at gå her og botanisere?"

"Det tør jeg ikke sige Dem aldeles fri for!" sagde hr. Staal, idet han nu lidt ubehændigt hang riflen i remmen over sin ryg. "Med al min agtelse for videnskaben" begyndte han med en ganske forandret stemme og råbte så højt som han stod for en stor forsamling, "med al agtelse for videnskaben i almindelighed, siger jeg, navnlig den, som også vore store forfædre kendte, i særdeleshed sårlægekunsten – med al agtelse for botanikken med, der jo tidligt her i norden kendte Balders brå og Lokes havre, Frejas hår og Tussegræs – og det er mere end jeg gør, skønt jeg burde det, som skandinav – med al agtelse, siger jeg, for slige pillerier, som en ægte nordbo også bør kende, mener jeg dog, at det ikke er tider for mænd af Askurs og Emblas – eller for at tale dansk, af askens og elletræets rette slægt – for sådanne rigtige mennesker og nordiske mænd er det ikke nu

tid, siger jeg, til at fordybe sig i slige videnskabelige enkeltheder og derved unddrage sig fra tidens store bevægelser." han pustede efter denne tale, som han nær var kvaltes i, medens han ofte hostede, for at få tid til at fastholde tråden, og nu stirrede han på sin tilhører med et dybsindigt, overlegent blik gennem brillerne.

"De fejler storlig, hr. Staal!" tog Carl med et tilbagetrængt smil ordet, "hvis De tror, jeg føler mig uberørt af tiden og dens bevægelser. Jeg har også beundret såvel vor egen tids som vor oldtids virkelige heroer – og hvor de store ideer fremtræder med natur og sandhed –"

"Ædle, unge mand! lad mig slutte dig til mit frie nordiske hjerte!" afbrød hr. Staal ham og omfavnede ham – "du er min broder i ånden – du anerkender mig – hvad er dit navn?"

"Jeg kalder mig Holm efter min plejefader," svarede Carl og vred sig næsten forlegent ved denne pludselige og overraskende ømhed, "for resten er jeg en husmandssøn her fra egnen og hedder egentlig Carl Jensen. – Men De hørte ikke hvad jeg ville have sagt!" vedblev han alvorligt, "Deres ivrige virksomhed for friheden og skandinavismen og genindførelsen af de oldnordiske sæder og begreber er mig bekendt –"

"Fortræffelige unge mand!" afbrød hr. Staal ham med en ny omfavnelse, "du kender og agter min virksomhed – og du er en husmandssøn, en ægte mand af folket! – Mere behøver du ikke at sige mig og vi er venner, fostbrødre i liv og død! – vi skal pine – og Asathor! vil jeg sige – blande blod ved lejlighed – men – kend mig nu først ganske! – du, som elsker folket og friheden og det høje Norden! Du må vist højlig undre dig ved at træffe mig i selskab med disse aristokrater, disse udartede sideskud af

asken og ellen – disse visne hængepile, der luder ud over frihedens og den sande nordiske naturs grav – men vid, det er ikke disse levninger af mennesker – disse ruiner af det gamle Danmark, i jammerlig betydning, jeg har sluttet mig til – det er det unge Danmark i jægermesterens hus – hans elskværdige døtre, mener jeg – dog datter tør jeg nu kun sige; for den ældste er desværre fortabt: Hun tager mod kammerherrens hyldest og er gået over til hans elendige anskuelser." Hr. Staal overøste nu Carl med en fortrolighed, som han forgæves søgte at blive fri for. Carl var for godmodig til rent ud at sige ham hvad han dog nylig havde på læben, at det ingenlunde var til vrængbilleder af tidens ideer, han kunne slutte sig, og at skulle noget i verden kunne gøre ham ked og led både af friheden og nordens oldtid og enhed, så måtte det være slige kejtede efterabere af de åndens og ideernes talsmænd, som hr. Staal og hans lige aldrig havde forstået. Intet af alt dette kunne Carl nu få over sine læber; han så desuden, det var til ingen nytte at ville omvende denne ivrer; han søgte kun at befri sig fra den påtvungne fostbroder, der vist gerne ville blande blod med ham under opløftet grønsvær, hvis det ikke var forbundet med en del besværligheder og han ikke nu just var inde i at beskrive frøken Julies elskværdighed.

"Det er en ægte nordisk kvinde!" sagde hr. Staal, "hende må du kende, Carl Jensen! – tillad mig at kalde dig ved dit rette hædersnavn! – Den pige, siger jeg, er en perle fra vort frie Østersalts dybder: hun har inddrukket bevægelsernes opløftende luft, hun har bortkastet alle de forbigangne tiders stilladser; hun svæver som en fri fugl over hine atten århundreders jammerligheder, som den forældede

menneskeslægts ruiner endnu klæber sig fast ved; hun har, ligesom du, min ædle unge ven! med klart og åbent blik set mit system i mit folkeblad, og med frisk begejstring grebet det, som den planke, der nu kun er redning ved i verdens store skibbrud. Jeg vil tilstå dig det!" tilføjede han med den inderligste fortrolighed, "frøken Julie er den eneste kvinde i verden, som kunne friste mig til et brud på mit fuldstændige frihedssystem, hvis jeg nogensinde skulle begå den dårlighed at underkaste mig den indskrænkning i min menneskefrihed, vor slaviske tid endnu vil hellige, som en guddommelig indstiftelse."

"De kunne fristes til at gifte Dem med frøken Julie?" udbrød nu Carl og studsede. "De forkaster ellers ægteskabet, så vidt jeg forstod Dem; De har endog tilegnet Dem det unge Europas anskuelse af intetheden i de sidste atten århundreders historiske menneskeliv."

"Ganske rigtigt! – du kender mit system – vi er kommet skævt ind i den kristelige tid; vi har tabt kilden af sigte og svømmer på et bundløst hav: – vor dannelse er overdannelse og blødagtig forfinelse; vor religion er blevet en borgerlig indretning, en pligt, en påtvungen byrde. Vor hele moral er blevet unaturlig anstændighed – skik og brug uden indre tilskyndelse. Vi er ikke mennesker mere, men afrettede dukker – vi må gå tilbage – vi må begynde forfra – med naturstanden i politisk udvikling og med asalæren i religiøs og moralsk udvikling! – har du forstået mig?"

"Så temmelig, tror jeg!" svarede Carl uden længere at dølge sin utålmodighed. "De vil frelse verden ved at gøre os til hottentotter og oprigtige hedninger. De mener det i grunden prægtigt: – når man er kommet bagvendt ind i sine klæder, må

man tage dem helt af, mener De, for at få dem rigtigt på, ikke sandt? – det er en plat lignelse, hr. Staal! men den passer."

"Åh ja, på en måde!" sagde hr. Staal, "så ganske passende finder jeg den dog ikke, når man taler alvorligt."

"Men det er nu ikke tilfældet med mig!" vedblev Carl. "Fostbroderskabet skal jeg også bede Dem opsætte til jeg er blevet en rigtig asadyrker. Med Dem er det heller ikke alvor i det stykke!" tilføjede han godmodigt. "Efter hvad De har betroet mig om Deres hjerteanliggende, kunne De dog fristes til en gang at lade Dem vie af en kristelig præst."

"En svaghed, en svaghed – min højtagtede ven! – jeg tilstår det – men dertil kunne jeg dog kun fristes i det tilfælde, at ikke en byskriver eller borgmester kunne gøre det. Det ville unægtelig gøre brud på mit system, hvis jeg indlod mig i andet ægteskab end det rent borgerlige. Den idé ligger dog endnu på gudernes knæ, for at tale med de gamle – men hør, der har vi jægerne. Og det må snart være frokosttid!"

De var nu kommet ud af krattet, som atter gennemstrejfedes af jægerne. Hr. Staal tog afsked for at forene sig med dem. Carl skyndte sig bort i modsat retning og følte sig lykkelig befriet fra den nye, besværlige fostbroder.

Jægerne var standset ved nogle stubbe og en fældet træstamme midt i krattet.

"Det var fanden til morgendans for en kavaler af mit omfang!" sagde kammerherren og satte sig forpustet på en stub. "Den kronhjort har fortjent sin krone. Ingen af os vil gøre ham den stridig! Vi er jo også på en måde ungersvende!" tilføjede han og lo. "Jeg føler i det mindste ungdommen i min mave – den skriger som et spædt barn af sult. Her ville nu

sikkert vor ærede hr. vært lade frokosten udpakke, hvis han havde min appetit og konstitution."

"Konstitution!" gentog jægermesteren og lo, "det er et ord, jeg ikke havde ventet fra en kammerherres mund."

"Et dumt ord – deri har De ret!" sagde Kronskjold, "appetit er ikke stort bedre. Vi behøver hverken at hente gale statsforfatninger eller sultne maver udenlands fra; men i det kapitel er og bliver vi narre."

"Mulkt!" råbte jægermesteren, "ifølge jagtlovens § 3 behager kammerherre Kronskjold at erlægge en rigsdaler i bøde for politisk hentydning!"

"Her er min daler, hr. jagtkasserer!" henvendte kammerherren sig til Gustav. "Jægermesteren har efter samme § en lignende at erlægge for overførelsen af min uskyldige legemlige konstitution på tidens politiske hanekampsmødding."

"De har ret!" sagde jægermesteren og betalte sin mulkt. "Det er en fortræffelig lov! – lad os udstrække den til vort hele omgangsliv! Jeg betaler med fornøjelse en god sum årligt for de få politiske ord, der kan undslippe mig, når jeg for øvrigt kan blive det vrøvl kvit."

Medens der nu dækkedes et frokostbord på den brede træstamme, sluttede hr. Staal sig til selskabet og blev modtaget med et lystigt hurra. Man havde hørt hans skud, og han måtte bekende hvorledes han havde taget en botaniserende teologisk kandidat, en født frihedens ven, en mand af folket, for en kronhjort og skudt ham en kugle gennem hatten, uden at kruse et hår på hans vist nok fortræffelige hoved. Gustav studsede

alvorligt, men lo snart med de andre, da han langt borte så Carl springe rask over en grøft.

"I stedet for at le over et fejlskud i det nittende århundrede, hvori hidtil alle skud have været fejlskud, vil jeg tillade mig," sagde hr. Staal, "medens der sørges for vor legemlige næring, at opfordre mine nordiske brødre her til at opløfte ånden til Valhal og beskue storheden i de hedenskabsdyder, som man så uretfærdigt har kaldet glimrende laster. Jeg skal tillade mig i et foredrag over denne genstand at vise for det første –"

"For Himlens skyld! ingen taler!" råbte Kronskjold, "det strider også mod jagtlovens § 4."

"I anledning af den ærede talers ytring skal jeg kun bemærke," sagde jægermesteren med et bittert smil, "at er hedningernes dyder kun glimrende laster – som er et forpisket paradoks – så kunne man vel med langt mere sandhed påstå, at de kristnes laster kun er beskedne dyder."

"Beviset må vi udbede os!" sagde Kronskjold.

"Er det ikke en beskeden dyd," vedblev jægermesteren, "at man erkender sig for jammerlige karle, som aldrig ved egen kraft kan blive andet, og som aldrig bør hige efter selvøvet retfærdighed og egen lumpen dyd?"

"Det ligger udenfor mit fag!" sagde kammerherren. "Men hvad siger De da om de fortræffelige gerninger, hvori vor tro skal vise sig?"

"Det må naturligvis ikke være gode gerninger, men slette!" svarede jægermesteren med en hånlig latter; "tilgivelse forudsætter jo brøde, og den, som skal gøres retfærdig af andre, må ikke selv befatte sig med at være det."

Kronskjold syntes slået af marken eller gad ikke indlade sig videre i disse alt for alvorlige spidsfindigheder; han vendte sig med et spøgende spørgsmål til Staal og lod til at more sig over hans særheder, medens Gustav med større deltagelse optog tråden i jægermesterens formastelige urimeligheder.

"På den måde må de sletteste mennesker altid være de bedste kristne!" sagde Gustav. "Det er en meget trøstelig og interessant opdagelse, hr. jægermesteren har gjort."

"De lumpneste karle måtte i alt fald kunne blive de allerfortræffeligste kristne," svarede jægermesteren med mørk alvor, "hvis de kun havde mod til at drive det så vidt i sletheden, at de måtte tro, de var evigt fordømte. Det er jo først bevidstheden om fuldkommen fordømmelsesværdighed, der fremkalder trang til at smide hele sit gamle liv fanden i vold og blive et splinternyt menneske."

"Men når man nu med tilbørlig slethed har købt sig denne trang," sagde Gustav, "antager De det så fremdeles for kristen pligt at være et nyt slet menneske, for at blive frelst og benådet?"

Jægermesteren tilkastede ham et skarpt blik, men lo og vedblev i samme tone: "På en måde, hr. Holm! Spørg kun Deres hr. fader! Han vil vist i sin fromhed forlange, at man aldrig må ophøre at regne sig til de største forbrydere, for med rigtig ydmyghed at kunne føle velsignelsen af den frelse, han præker om; skal nu denne følelse af egen lumpenhed ikke være hyklet, men sand og naturlig, så mener jeg, den må grunde sig på stedse frisk, bevidst slethed og vedvarende nederdrægtighed."

"Men min fader nøjes vist ikke med at fordre, man skal afsky og hade sletheden; han plejer vist tillige at forlange, man skal unddrage sig den – eller som det hedder forsage Djævelen og

hans gerninger!" – bemærkede Gustav alvorligt og betragtede nøje det mærkelige udtryk af sønderrevethed og indre opløsning i jægermesterens skarpe ansigtstræk.

"Vil De spille Deres hr. faders rolle, så tillad mig at spille min egen!" svarede jægermesteren, "vi har endnu et par minutter til at samle appetit til agerhønsene – tillad mig altså, Deres Velærværdighed!" vedblev han med sit bitre smil, "netop for at kunne afsky og hade sletheden, må man have tilegnet sig den til gavns og følt dens afskyelighed grundigt i sit hele liv; unddrage sig fra den er en umulighed: Det kan jo ingen, som har arvesynd i kød og blod og ikke er så ugudelig at benægte det. – At forsage Djævelen og hans gerninger kan vi jo kun tænke på, når vi antager hans tilværelse og levende føler hans diaboliske natur i vor egen. Har De forstået mig?"

"Det er meget forståeligt!" sagde Gustav i sin ironiske tone. "Man må have været yderst slet, mener De, for at kunne frelses fra sin slethed, eller rettere *med* og *trods* sin slethed, og man må nødvendigvis vedblive at blive værre og forvorpnere, for altid i endnu højere grad at kunne føle frelsens store velgerning. – Man må have og beholde Satan lyslevende i sig, for at kunne kende ham til gavns og blot – tænke på at forsage ham – hvad der dog i virkeligheden er en umulighed."

"Meget rigtigt! – hele livet er en kamp med det onde, eller, om De hellere vil, med *den* onde. Ingen kamp er mulig uden en fjende, der er os så nær som muligt – derfor har vi ham og beholder ham i os. Derfor har de frommeste helgener netop også haft de allerstørste anfægtelser."

"Nu vel!" sagde Gustav, "vi bliver dog måske til sidst enige. Den dæmoniske ånd i naturen og i mennesket skal ved kampen

tvinges til ydmyghed og flugt – det kan kun ske ved en stærkere ånd – men derfor er der jo også sørget – målet for al kamp er sejr og fred."

"Åh ja! Sejren er dødens – freden tilintetgørelsens," mumlede jægermesteren og fløjtede ad sine hunde, idet han vendte sig bort.

"Skulle vi ikke tilføje en paragraf i vor jagtlov?" sagde nu Kronskjold, "ingen mørke luner! Ingen dæmonisk teologi! Og ingen citater af Byron under jagten!"

"Men kun citater af vaudeviller og gamle kældermænd ved frokosten, ikke sandt?" tilføjede jægermesteren, idet han førte kammerherren til sæde ved træstammen.

"Nej, nej!" råbte hr. Staal, "intet forbud! Ingen love! Frihed i den frie natur!"

"Rigtigt, hr. Staal!" råbte jægermesteren og fyldte glassene; "frihed og lighed som blandt vore allerældste forfædre, da de endnu gik nøgne i skoven og spiste olden!"

Medens det nu gik flot og lystigt til ved jægernes bord, hvor Kronskjold især morede sig selv ved sin munterhed og store lethed i at fordreje ethvert alvorligt ord til noget pudsérligt, havde husmændene, der gjorde tjeneste som klappere, kastet sig i en tør grøft, hvor også hundene lå i kobbel og hvilede sig. Brændevinsflasken gik her fra hånd til hånd, medens enhver fremtog det tarvelige ost og brød, han havde bragt med i sin taske. Gennem en åbning i buskene kunne klapperne se de blinkende madeiraglas, såvel som de postejer, kramsfugle og stegte agerhøns, hvormed herskabet gjorde sig til gode. En af klapperne kunne ikke tilbageholde det ønske, at kunne bytte madkurv med de fornemme herrer.

"Giv tid!" sagde en anden, "den dag er måske ikke langt borte, da vi husmænd kan gøre klapjagt på herremandens dyr og lade gårdmænd og herremænd klappe vildtet sammen for os." Derpå fulgte en længere tale i samme tone, der var blandet med nogle besynderligt anvendte bibelsprog og gamle ordsprog. Taleren var den såkaldte Avisclaus eller Claus Væver fra kroen, der hver postdag forklarede aviserne for de faste krogæster og tillige var ordfører i en gudelig forsamling. Han sluttede sin tale, efter et bibelsprog om den kristelige frihed, med håbet om "et hedt Helvede for de rige." Brændevinen havde gjort hovederne hede og givet de mest forsagte mod.

"Eja! Lad os straks gå hen og kræve sul til vort tørre brød!" råbte Niels fra Ellehøjhuset. "Vi har bedre fortjent det, end de fornemme dagdrivere."

Dette forslag modtoges med et vildt bifaldsskrig. "Sul! Sul til brødet!" råbte nogle.

"Og vin – vin vil vi have!" skreg andre. – Larmen forøgedes af hurraskrig, og man slog klapbrikkerne sammen, så det gav genlyd i skoven.

"Hvad pokker betyder det?" råbte Kronskjold og sprang op fra stubben. "Revolutionen er udbrudt!"

"Mulkt! Mulkt!" råbte jægermesteren og drak sit glas ud; "revolution er det mest politiske af alle ord; – for resten tror jeg, kammerherren har ret."

"Ved Asathor!" råbte hr. Staal, "den gamle kæmpeånd rører sig i folket!"

"Og råber på sul!" tilføjede jægermesteren. "Hvad er her på færde?" spurgte han med rolig kraft i sin dybe stemme og trådte frem mod de larmende klappere. – Nogle af dem tav

forbløffede; andre vedblev dog at larme og skrige. "Ret så! børn! Nu forstår jeg hvad I vil – og det er i sin orden!" vedblev han med ironisk latter, "I vil holde skridt med tiden. – Det kan jeg lide! – Frihed og lighed! Fanden i vold med den gammeldags respekt! Kom, tag vor plads! Så vil vi nu tage jeres! Hvorfor skal I drikke brændevin, mens vi drikker vin? – det er en stor ubillighed! Kom! Spis og drik så længe her er noget!"

Ved synet af den høje jægermester og den rolige overlegenhed i hans adfærd, syntes de fleste af dem nu forlegne. "Hr. general-jægermesteren må ikke tage det fortrydeligt op!" sagde en af dem, der var mindst hed i hovedet. "Vi har nok fået en snaps for meget til frokost, og Avisclaus holdt så grumme pæn en tale for os, ligesom prokuratoren forleden i kroen. Vi fik just øje på de klare dråber hist i glassene og de mange dejlige stegte og sødne sager – og så syntes vi, det var en gal orden i verden, at vi skulle æde ostebrød og drikke finkel – og så fik vi nu lyst til –"

"Nå ja! I fik lyst til at drikke min vin, og spise mine agerhøns og gøre jagt på dyrene i mine skove for en forandrings skyld, og I ville gerne se mig og kammerherren som jeres klappere. Det er meget begribeligt – og det kan alt sammen ske. Jeg bøjer mig for folkeviljen og husmandssuveræniteten! – I vil være enevoldskonger allesammen, mener I – det er jo meget smukt og frisindet tænkt af jer – derfor skal I nu også i dag leve kongeligt!" Dermed nødte han dem til at tømme vinflaskerne og spise alt, hvad der var tilbage af den fine frokost. Da jagten skulle begynde igen, måtte Avisclaus og tre af de andre husmænd tage jagtbøsserne, medens jægermesteren med Kronskjold, Gustav og hr. Staal tilligemed skytterne blandede

sig blandt klapperne under spøg og latter. Der blev intet vildt fældet; men det hele blev en leg. Aldrig havde Gustav moret sig så kosteligt på nogen jagt. Hr. Staal råbte hvert øjeblik på den store Uller og opfordrede de nye, ubehændige jægere til at komme deres frie og frejdige forfædre i hu. Flere dyr blev også klappet op; men hundene hørte ikke de rette tilråb, og det gik så ravgalt til som muligt. Jægermesteren klappede så voldsomt, at klappebrikkerne sprak. Kronskjold fandt hans indfald fortræffeligt; han lo, og klappede af alle kræfter, især når Avisclaus skød forbi – og dyrene næsten syntes at gøre jagt på jægerne. "Jeg er dog bange for, det rabler lidt for jægermesteren!" hviskede han til Gustav; "gør nu også rådyrene revolution, er det hans skyld."

Ved jagtselskabets middagsbord på Strandgården, hvorved ingen af husets damer lod sig se, blev der lystigt leet og drukket. Klapperne, der var lidt slukørede over deres herrejagt, blev imidlertid rigelig beværtede i borgestuen, og snart drak de jægermesterens skål både i vin og i brændevin med skingrende hurraråb.

"Dersom vi var rigtig konsekvente," sagde jægermesteren, "burde vi sætte husmændene til bords her og selv tage til takke med sulevælling og stegt flæsk, eller hvad de nu skriger hurra over i borgestuen. Dog, der er måde med alt. Det er sidste gang, jeg bruger mine husmænd til klappere og gør dem en hovdag til en gæstebudsdag; men det er også sidste gang jeg selv klapper vildt sammen for de klodderjaner. Der faldt jo ikke et eneste anstændigt skud. – Jeg har nu dog givet hr. Staal et praktisk bevis for min påstand!" vedblev han, "så længe modenheden og dannelsen mangler i den fjerde og femte eller

sekstende stand, som der måske kunne opdages, er demokratiet en afsindig forudgribelse af hvad der næppe om århundreder kan blive tanke om her til lands."

"Ingenlunde!" råbte hr. Staal og rejste sig, "jeg påstår ideens uafhængighed af alle tilfældigheder og underordnede omstændigheder i en hvilken som helst tid. Jeg påstår, at ligesom Himlen blev skabt af den dumme Ymers pande –"

"Mulkt, mulkt!" råbte Kronskjold, "ingen politiske taler! – og, for Himlens skyld! ingen store ideer, hr. Staal! Begynder De nu på en ny verdensskabelse – bliver vi jo ikke til mennesker før om seks dage, hvis De ikke kan skabe hastigere, end Vor Herre." Både jægermesteren og hr. Staal måtte betale deres mulkter for politisk snak. Glassene fyldtes, og måltidet fortsattes lystigt, medens mange splinternye ordspil og kældermænd fløj fra kammerherrens læber, og Gustav vidste at fremkalde mange pudsérlige dæmoner af jægermesterens oprømte lune.

4. kapitel

Dagen efter jagten og teselskabet hos jægermesterens vågnede Gustav og Carl temmelig sildigt på deres fælles kvistværelse i præstegården. De hørte en sagte banken på deres dør. "Magisteren venter ved tebordet!" lød frøken Traps stemme udenfor døren, og så snart de havde svaret, at de kom straks, hørte de hvor hastigt hun trippede ned ad trappen. De unge herrer skyndte sig nu med påklædningen.

"Han ville have været et stykke af en dr. Faust, denne jægermester," sagde Gustav, "hvis så gammel en udhaler duede dertil!"

"Jeg talte næppe tre ord med ham," sagde Carl, "men det var en herlig aften."

"Det tror jeg! Du var eneste unge hane i kurven ved tebordet. Stak fader dig også ud, som forelæser, var det dog nok kun hos den gamle geheimerådinde. Jeg hørte nok fra mit spillebord, hvor livligt de unge frøkener æstetiserede og romantiserede med dig."

"Så! Hørte du det?" svarede Carl adspredt. "Jeg gav ikke agt på kortspillene i aftes, og det var vel! Ellers ved du jo hvorledes et eneste spillebord i min nærhed kan forstemme mig."

"Derfor lukkede jeg døren imellem os på klem; var det ikke ædelt af mig? Du forargedes ikke; men intet af dine fortræffelige ord faldt til jorden for os."

"Hvad der glædede mig mest, har I dog ikke hørt; for det var mere miner, end ord."

"Du talte dog meget selv, og hvad du sagde, var ypperligt."

"Er det dit alvor, har du været en dårlig spiller. Hvert ord, der falder ind i en sådan afsluttet trolddomskreds, er jo som et dødt, afrevet blad af åndens blomster fra levende menneskers underholdning."

"Det var dog ikke ganske tilfældet med mig; jægermesteren og kammerherren lo rigtignok hver gang der lød et ord i læsesalen, der klang lidt sentimentalt."

"Det er mig dog de fataleste af alle spejdere, sådanne stuelurere, der sidder ved et spillebord!" udbrød Carl heftigt. "Hvad der er mindste følelse i, må nødvendigvis klinge latterligt, hvor det ikke trænger dybere, end til øret."

"Jeg deler din antipati mod kortspillere, når jeg ikke selv spiller med," sagde Gustav, "og jeg havde hellere været i dit sted.

De unge frøkener har smukke talestemmer, især den yngste. Liv savnede jeg ikke heller i hvad jeg hørte fra dem; men ånden skal jeg rigtig nok ikke dømme grundigt om. Jeg havde fuldt op at gøre med at holde øje med mine tre originaler ved spillebordet. Har du lyst til at beundre min skarpsindighed i at gennemse folk i en håndevending, så giv nu agt! Jægermesteren har jeg kaldet et slags forulykket dr. Faust; måske han kun er et af Byrons mangfoldige skyggebilleder – ham havde jeg dog bedst af på jagten og ved middagsbordet; hvor megen sandhed der er i hans fortvivlelse, ved jeg ikke ret endnu; men noget affekteret er han naturligvis, som alle slige karle. Kammerherren rider sin aristokratiske kæphest så let, at man næsten ikke mærker det. Han er en ganske godmodig bonvivant med et ret godt hoved, men naturligvis, som det sømmer sig i vor tid – uden al mærkelig dybde. På ham passer det måske bedst, hvad du før skammeligt sagde om os kortspillere til hobe. Ingen ytring af liv og ånd udenfor ham trænger dybere ind i ham end i øret; der bliver det gerne til en let spøg eller et ordspil efter hvad der tilfældigvis kommer i berørelse dermed og vækker en løselig tankeforbindelse. Han er åndelig opklækket med vaudevillemælk og kældermændssalt. – Jeg tror, han er alt for magelig til at nære noget had eller nogen kærlighed, der koster anstrengelse. Hr. Staal behøver jeg ikke at skildre dig, siden han er din fostbroder og selv har vist sig for dig i sin storhed. Du må ikke tro, jeg overser deres lyssider. Der er vist meget fortræffeligt i dem alle tre, og måske mest, hvor man ser de sorteste skygger. Jægermesteren holder jeg især på. Når han har drukket lidt, kan han sige så ypperlige bitterheder over menneskeslægten, at jeg med fornøjelse giver ham et indtil

videre. Hans foragt for livet og vor tid kan næsten være storartet. Hans hule spot over de sædvanlige moralsystemer og over meget, jeg selv respekterer, har virkelig moret mig. Han er et aldeles udhulet menneske – det er vist nok – spiller han ikke en skæbnetragedie med sig selv, kunne der stikke en halv Mephistopheles i ham og endnu blive noget af ham. Men hvad tænker du på, Carl! du glemmer jo at klæde dig på – du hører jo ikke et ord af mine åndrige bidrag til menneskets naturhistorie."

"Så du hende?" spurgte Carl, ligesom han vågnede af en drøm.

"Hvem mener du? Jeg så dem allesammen, både frøken Emilie og den smukke, livlige Julie og den gamle, kønne geheimerådinde og selv den stakkels stumme frøken, som bestandig sad hos din fader, når han læste. Hun er ikke så regelmæssig smuk som de andre – men ypperlige øjne har hun –"

"Hende *må* det have været!" sagde Carl halvt sagte og faldt i tanker.

"Hvad mener du?" spurgte Gustav; men nu var det ham ikke muligt at bringe et ord mere ud af Carl om hvad han egentlig mente og hvad mærkeligt han havde fundet ved den stumme frøken.

"Det var jo jægermesteren, du ville fortælle mig om!" afbrød Carl sin vens spørgsmål. "Jeg fik, som sagt, kun lejlighed til at hilse på ham. Du fandt ham altså ret godmodig og elskværdig, trods alt, hvad man fortæller om hans bitterhed og tungsindige griller – var det ikke sådan du mente?"

"Ikke så ganske, min gode ven! Du er ikke rigtig vågen, mærker jeg nok. Men jeg kommer for silde til grævlingejagten i dag!" dermed var han ude af døren.

Carl sad længe halvt påklædt og stirrede som drømmende gennem kvistvinduet på den smukke skyhimmel. Endelig gik han ned til tebordet, hvor han traf sin plejefader alene med en bog i hånden. Frøken Trap var hos høstfolkene i marken, og Gustav var ilet til jagten.

"Nu, min kære Carl!" sagde præsten og lagde bogen fra sig, "sover du så længe hver morgen, er jeg dog endnu en flinkere morgenmand."

"Jeg faldt først i søvn hen ad morgenstunden," svarede Carl og blev rød, "det behagelige selskab – og den spændende fortælling, De læste for os –"

"Ja så! var den for spændende? Har den forstyrret din nattero? Så vil jeg ikke fortsætte den læsning i aften."

"Det må De endelig! Det var jo aftalen. De lovede damerne det bestemt –"

Det varede ikke længe inden den opmærksomme plejefader havde bemærket det stærke indtryk, den stumme frøkens hele væsen og adfærd havde gjort på Carl, og at han måske anede, hvad der ingen tvivl længere var om. Han håbede, der nu ingen betænkelighed kunne være ved at meddele ham sin opdagelse om hendes fødsel og skæbne, for derved at bortfjerne den sidste mulige rest af fantastisk forestilling om hin ellepigedrøm af hans sind. Han fremtog hvad han havde optegnet om den vanvittige fiskerpige og hendes barn og alt, hvad der talte for, at dette ulykkelige, så længe forsømte barn var jægermesterens naturlige datter, hans nuværende adoptivbarn – den stakkels

stumme frøken. Han læste hvad han med stor deltagelse havde skrevet derom, og det gjorde et dybt indtryk på Carl. "Det er faldet mig ind, kære Carl!" sluttede præsten sin meddelelse, "at det uden tvivl har været dette næsten aldeles stumme barn, der allerede for seks år siden næsten var fuldvoksent, og som den gang så aldeles var overladt til sig selv og til et halvvildt naturliv – hendes lette, sylfeagtige skikkelse, hendes hele væsen og natur gør det begribeligt –"

"Ganske vist!" sagde Carl med et dybt suk, "hende må det have været!" Han støttede hovedet på sin hånd og hensank i mørk grublen.

"Den opdagelse kan dog ikke være dig så sørgelig!" sagde præsten.

"Jo! tilvisse sørgelig! stum – stum!" sagde Carl og faldt atter hen i tavs grublen. Det var nu blevet ham til fuld vished, hvad han den hele nat havde tænkt på uden at lukke et øje. "Ja hende og ingen anden har det været!" udbrød han og rejste sig, "hun er ellepigen fra min forunderlige drømmetid. Hende er det, der siden bestandig har stået for mig som et væsen fra et ubekendt naturrige – som en hemmelighedsfuld genius, til hvem mit inderste liv var knyttet – og nu," tilføjede han vemodigt, "nu er den drøm forbi – nu træder hun frem for mig i virkeligheden, som en ulykkelig frugt af uskyldigt vanvid og forbrydersk letsind – som en stakkels forladt skabning, der mangler hovedbetingelsen for al sand menneskelighed – talen, det levende ord."

"Men har du set noget renere udtryk af sand menneskelighed i noget øje?" udbrød præsten med uvilkårlig iver; men han forandrede hastigt tonen til den jævne kølighed, der var ham

sædvanlig. "Hun må nu vist nok indtage en anden plads i din forestilling end tilforn, min kære Carl! – men det er godt!" vedblev han og greb kærligt plejesønnens hånd. "Den stumme frøken Pauline vil nu for dig, som for mig, være genstand for en ganske anden følelse, end en sværmerisk fortabelse i det overnaturlige eller noget, der kan ligne forelskelse. Du vil med mig kunne træde i et smukt faderligt eller – om du vil – et broderligt forhold til hende. Du skal se hvad hun gennem andres levende ord såvel som gennem tegn og billeder har tilegnet sig, og det vil undre dig." Han viste nu Carl de tegninger og arabesker, mellem afbrudte skrevne ord, han havde fra hendes hånd, og forklarede ham deres betydning. Carl fordybede sig således deri, at han længe blev siddende over disse arbejder og ikke kunne løsrive sig fra dem. Præsten tog sin bog og lod ham sidde uforstyrret. Frøken Trap kom tilbage fra marken og havde en del at fortælle om det smukke vejr og hvor glade høstfolkene var. Carl gengældte hendes hilsen, men uden selv at mærke det. Hun gik, som sædvanlig, ud og ind og nyslede under jævn småsnakken – hun dækkede frokostbordet og satte sig til det med præsten; men Carl var ikke til at udrive fra sine papirer. Hun rystede på hovedet og gik endelig tavs bort på et vink af præsten.

"Det er vidunderligt!" udbrød nu Carl og rev sig løs fra den besynderlige læsning, "det er som jeg så ind i en skøn, men fængslet sjæl, som gemmer en formløs verden i sig og peger på tusinde billeder i naturen, for at give dem skikkelse. Alt åndeligt samliv er hun dog afskåret fra, den stakkel! – Det må være et uhyre ensomt liv, hun fører."

"Ulykkelig er hun ingenlunde. Hun hører og modtager med liv og lethed. Hun udsiger i tankerne hvad hun hører mig forelæse, og hun vil en gang kunne komme så vidt, at hun kan leve et stille, uforstyrret liv med alle tiders største ånder. Griber hun pennen eller blyanten, ser hun ret glad og lykkelig ud. For hvad hun tænker og føler, griber hun helst et billede eller omfattende tegn. – Ordet, som hun ikke kan udsige, er hende for langsomt og sammensat; – kommer det også af og til, er det afbrudt og mangler alle smålige sammenføjninger. Du vil mest finde hovedord og gerningsord, men ingen bøjninger, ingen indholdsløse sammenlimningsord. Det ligner de vildes natursprog, når jeg vil læse det, som jeg ser det; – ingen, uden hun og jeg, forstår det rigtigt; men det har glædet mig usigeligt. Dog deri har du ret; hun er henvist til et stille, enligt liv; men derfor kan jeg dog ingenlunde kalde hende ulykkelig."

"Jeg må kende hende!" udbrød Carl og sprang op med en heftig bevægelse. Plejefaderen så uroligt og studsende på ham. "Vær kun rolig for mig!" vedblev Carl, "hvad hendes billede var for mig vil det aldrig blive mere. Jeg er nu helt vågnet op af den drøm, der en gang har forvirret min hjerne – og det er godt, det er vist meget godt for mig, som De siger. Jeg vil nu kun overbevise mig om, hvad jeg allerede føler: den stakkels stumme frøken kan kun blive genstand for min inderligste medlidenhed og måske for en høj grad af psykologisk interesse – men hun kan aldrig udfylde den plads i mit sind og i min forestilling, som hint drømmebillede. Tag mig med Dem, når De læser for hende! lad mig være til stede, når de underviser hende! Hun skal aldrig ane min forsvundne fantasifølelse for hende i hendes opvækst. Nu er jeg hende en fremmed, og det vil

jeg bestandig blive. Det er måske også bedst, jeg kun ser hende et par gange. Men jeg må se, hvorledes De udøver det mirakel at tale med en stum. Kan De bringe liv og ånd til at ytre sig, hvor tankerne ikke let og hastigt kan mødes i levende ord? Det er mig ubegribeligt!"

"Vel! det skal du se!" svarede plejefaderen afbrydende og rejste sig, for at gå ud i haven. "I morgen har jeg en forberedelsestime med hende. Efter min indberetning, er det bevilget mig at tage hende til konfirmation til påske. Hun har været moden dertil for to år siden." De fulgtes nu sammen ud i haven, hvor præsten snart bragte samtalen over på andre genstande.

5. kapitel

På grævlingejagten var imidlertid de fire herrer, som denne dag var uden andet følgeskab, blevet således adskilt, at Kronskjold var blevet ene med Staal, medens Gustav og jægermesteren med hidsighed forfulgte en opjaget grævling.

Kammerherren pustede af anstrengelse og kastede sig på en træstub. "Lad dem rende!" sagde han til Staal, "Det kan pokker holde ud! Man jager for sin fornøjelse, men ikke for at jage livet af sig selv."

"I den sidste påstand giver jeg Dem fuldkommen ret!" sagde Staal og kastede sin bøsse fra sig, medens han ligeledes hvilede sig, "hvad fornøjelsen angår, må jeg dog for mit vedkommende protestere –"

"Hvad pokker ville De så med for, både i går og i dag?" spurgte Kronskjold og lo.

"Princip! Idé!" sagde Staal. "En fri, nordisk mand må handle efter principper og bestandig have den store idé for øje. Jagten må jeg dog kende i praksis. Jagten er jo den frie mands første syssel i naturstanden. Jagtlysten er en nordisk natur værdig. Bjørnejagten især er en mandig og oldnordisk øvelse. – En ægte skandinav og fædrelandsven burde kun skyde bjørne og spise bjørneskinker!"

"Men, desværre! Bjørnenes tid er jo her forbi!" afbrød Kronskjold ham, "vi burde egentlig forskrive nogle tusind bjørne fra Norge – for ikke rent at vanarte."

"Ikke så gal en idé! – En ægte nordbo bør i det mindste have skudt en ræv og sigtet på en grævling," vedblev Staal, uden at mærke kammerherrens godmodige spot, "havde de fordømte grævlinger kun ikke den satans uskik at bide folk i benene til det knager. Efter skyttens råd har jeg derfor taget hans svære vandstøvler på og fyldt dem med kul, for så knager det straks, og så holder bæstet op med at bide. Jeg havde dem også på i går; ethvert vildt dyr kan jo bide – men de er forfærdelige at løbe med."

Kammerherren lo. "De er en forsigtig mand!" sagde han, "De vil dog ikke risikere Deres nette ben for princippets og ideens skyld. Men De falder i tanker, hr. Staal! tag Dem i agt! læg ikke Deres bøssepibe lige mod Deres mave!"

"De har ret!" svarede Staal og vendte bøssepiben om mod kammerherren.

"Det var just ikke min mening!" sagde Kronskjold og ændrede bøssens farlige stilling.

"Om forladelse! hvem kan huske på alle de småligheder? – se! der triller haglene ud – og krudtet har jeg nok glemt at komme

først i – og forladning hørte der jo også til –"

"Og knaldperle!" tilføjede kammerherren. "De tror dog vel ikke, der er sten på låsen."

"Fanden i vold med de lapperier!" råbte Staal ivrigt. "Jeg har andet at tænke på. – Mig gav man jo skyld for de optøjer i går med disse brave mænd af folket, som havde drukket lidt for meget. – Det er en stor misforståelse! når jeg har talt til dem i kroen, har det altid været om tidens store ideer, om det frie menneskes rettigheder – om ligheden for den lov, man selv har givet sig, og om vore store, frie forfædre; men at de skulle tage frokosten af munden på mig – spise agerhønsene fra os, inden jeg har fået en bid – drikke den gode madeira op lige for min næse – det har aldrig været min mening. For resten måtte det glæde mig at se," tilføjede han, "at der dog er noget af det ægte gamle bersærkerblod og vikingevæsen tilbage i folket. Kunne vi kun være så lykkelige at få en ordentlig og ret blodig krig, så kom nok alt det frem, hvad der bor i de brave karle – og så gik det ikke ud over os selv, men over vore fjender."

"Bravo, hr. Staal!" råbte kammerherren og klappede, "så kommer den lyksalige tid! Men når vi så bliver så lykkelige at få fred igen –"

"Så må der tænkes for alvor på folkets opdragelse forfra og grundigt – og med ungdommen, med de spæde børn må reformen begynde! – ABC – katekismus – lærebog og alt det juks smider vi væk og begynder med runerne og asalæren!"

"Radikalt til gavns, hr. Staal! men så bliver de stakkels spæde børn jo hedninger –"

"Om De vil, på en måde, men det får ikke hjælpe! – Det er den eneste naturlige udviklingsgang – den eneste tilbagevej til

en kraftens og frihedens tid. Med de høje aser og deres dyrkelse forsvandt kraften og friheden i Norden – middelalderen var en ussel, sygelig drømmetid – den hele følgende tid var en despotiets og undertrykkelsens periode. Det er udråbt med hundrede røster af vore store ånder. Deres vink må vi følge! – vi, som står i spidsen for en ny og større tid, vi må være folketalere, handlere, udbredere og virkeliggørere af de store ideer."

"Men bliver det dog ikke lidt for lang en omvej?" spurgte kammerherren; "vil det ikke vare alt for længe inden man får de nye spæde asadyrkere opløftet til vort eget århundredes standpunkt? For af den ældre slægt kan man vel intet vente sig – den må vel først være uddød og den konfirmerede ungdom udryddet i krigen. – Vil der ikke behøves århundreder til at få den nye tids hedninger til kristne igen og så til rigtige frie mennesker, der hverken behøver konger eller love, men kan regere sig selv og alle være lige velhavende, lige begavede, ædle og lykkelige?"

"Ingenlunde! – udviklingen må ikke ske krybende og sygeligt, som tilforn gennem en tåget middelalder og alle senere tiders jammerligheder – men med et kæmpespring, sundt og kraftigt, som Thors da han sprang ned til Utgardeloke og løftede tiden op i sin hånd, som en kat. Så snart den unge kæmpeslægt blandt os kun er kommet så vidt, at den forstår hvad det betyder, at Freja deler halvt med Odin på valen – så er også frihedens tid kommet, så får kærligheden også sin ret, og så kommer også den rette store deling af alle jordiske goder i stand – og med sand borgerlighed, med det gode, uden al blodsudgydelse."

Hr. Staal var blevet rørt ved denne tanke; der stod virkelig tårer i hans øjne; han måtte tage sine briller af for at aftørre dem.

"De er en fortræffelig mand, hr. Staal!" udbrød kammerherren og rystede hans hånd under en hjertelig latter. "Jeg skylder Dem en æreserklæring. Jeg har anset Dem for en halv skælm, der kun ville mele Deres egen kage ved alt det tøjeri, De præker for vore bønder i kroerne; men nu ser jeg, De er ligeså brav og veltænkende en mand, som den ridder, jeg sætter højest pris på og har haft mest glæde af blandt alle helte og riddere i verden, siden jeg har lært spansk."

De sidste ord hørte hr. Staal ikke – han fo'r op ved et skud i skoven. "Mon det var grævlingen, de skød?" udbrød han, "det var skade! Her skal jo kun være den eneste – så er her jo intet farligt dyr mere at gå i kamp imod."

Kammerherren rejste sig nu også, og de forlod begge deres hvilested, for dog ikke at overraskes i uvirksomhed af de andre to ivrige jægere.

På et enligt, temmelig vildt sted i skoven, ved en dyb sandgrav mellem nogle omstyrtede birketræer, stod jægermesteren og Gustav med deres bøsser i hånden og den nedlagte grævling ved deres fødder.

"Godt truffet, hr. Holm!" sagde jægermesteren. "Nu er den fornøjelse da forbi!" tilføjede han fortrædelig og sparkede til grævlingen. "Nå ja, skytten kan skaffe mig et nyt grævlingetillæg ad åre!" han fløjtede ad hundene, men de adlød ikke; de halsede og forfulgte andet vildt. "Ret så!" mumlede jægermesteren, "de vil lege tagfat med en lille uskyldig hare –

de vil også følge deres natur. De skal have deres frihed, de bæster!"

"Frihed og lighed, også for hundene! Hør ham, I umælende!" råbte Gustav overgiven, "det er større frisindethed, end man kan forlange af en godsejer og jægermester."

"Det er dog mit livsprincip, hr. Holm! Det tror De måske næppe. Jeg hylder virkelig de gamles *vivere convenienter naturæ*. – Lad mig gribe lejligheden til at vise Dem min klassiske dannelse! – Til princippet, at følge sin natur, som jeg selv udstrækker til mine hunde, føjer jeg kun et "hver-sit", et klassisk *suum cuique*, når jeg taler om de ophøjede skabninger, man kalder mennesker. Kun med den retfærdighedslov kan frihed og lighed bestå, mener jeg, blandt alle de vrøvlere, man lever imellem og selv mere eller mindre hører til."

De lod nu den skudte grævling ligge og begav sig dybere ind i skoven, uden videre at tænke på jagten. Gustav havde nu en gang fået en slags deltagelse for denne sære mand. Det var ham bekendt, at han havde ført et vildt liv i sin ungdom og nu nærmede sig en fredløs alderdom, under ustadig afveksling af lystig selskabelighed og mørk, ensom grublen. I hans stolte, trodsige ansigt, med de kække, stærke grundformer, syntes Gustav at se et udtryk af en slet skjult fortvivlelse og af en højere natur, der var gået til grunde. Lord Byron var hans yndlingsdigter; han gik gerne med et lille bind af denne digter i sin jagttaske, og Gustav havde en stærk mistanke om, at han følte sig byronsk begavet og genialsk dæmonisk, når han sagde noget ret bittert.

De kom til en stente i den såkaldte strandskov. Jægermesteren standsede pludselig og syntes at ville vende om;

men han betænkte sig. Han satte sig med en trodsig mine på stenten. "Sæt Dem her hos mig, hr. Holm!" sagde han og klemte tænderne sammen, "her er en smuk udsigt til stranden. Her var en gang min yndlingsplads. Det er nu snart tyve år siden jeg var her sidst. De er dog et menneske, man kan tale med!" tilføjede han efter et mørkt ophold; "Hør, hvad jeg tænker! og tilstå, jeg har ret!"

Gustav satte sig på stenten og tændte en cigar, med en ligegyldighed, der skulle skjule hans virkelige deltagelse og betage jægermesteren lysten til at gøre sig interessant med sit mørke lune. Han betragtede udsigten og kastede kun af og til et blik på jægermesterens skarpe ansigtstræk, uden at afbryde ham.

"Jeg vil have lov til at indrette mit liv efter min naturs ejendommelighed, når jeg derved ikke gør indgreb i andres frihed!" begyndte jægermesteren med filosofisk mine og stødte kolben af sin bøsse hårdt mod jorden. "Jeg lader enhver uanfægtet beholde sin tro, sine tilbøjeligheder, sine meninger og særheder, sine vaner og sæder, enten jeg anser dem for sande eller falske, for gode eller onde, for smukke eller hæslige. Det er mig ligegyldigt, om min nabo er tyrk eller kristen, jøde eller hedning eller ingen af delene, når han ikke ulejliger mig dermed. Finder han fornøjelse i at være dydig eller lastefuld, i at være vismand eller nar – det kommer ikke mig ved!"

"På menneskelighedens vegne synes mig dog," indvendte Gustav med et smil, men blev afbrudt.

"Jeg forlanger ikke af rovfuglen, at den skal være due, eller af duen, at den skal være ørn!" vedblev jægermesteren og rynkede panden med mørk alvor. "Jeg lader dyrene æde hverandre eller

forliges, som dem lyster, og menneskene ligeledes; men jeg fordrer samme frihed for mig selv."

"De antager dog en vis begrænsning, hr. Jægermester!" faldt Gustav ham her i talen og pudsede sin cigar.

"Forstår sig! – Enhver engel – hvis ellers de godtfolk er til – har en begrænsning for sin virksomhed og frihed, ethvert menneske og enhver djævel ligeledes; kun når grænsen overstiges, er man berettiget til at tilbagedatere eller protestere mod overgreb. Men enhver djævel må regere i sin tid. Enhver lænkehund må bide så langt dens lænke når. Den magt, der er mig givet – det være ved fødsel eller ved lov, ved lykke eller ved flid, ved dyd eller ved last! – den benytter jeg som jeg har lyst til. Hvad et andet menneske vil overlade mig – for erstatning eller ved overtalelse – ih! det modtager jeg uden skrupler, hvad navn man så vil give det, enten det er løsøre eller fast ejendom, enten det er liv, gods eller ære."

Gustav gendrev halvt spøgende disse jægermesterens paradokser, i særdeleshed *overladelsen*, mod tilstrækkelig erstatning, af andres liv og ære. Vel mente han, ingen så let lod sig overtale til at slås ihjel; men æren sad desværre ikke fast nok alle vegne til at være urokkelig for en velbegavet overtaler.

"Ære!" udbrød jægermesteren hånligt, "knæler De også for det spøgelse, som vor kultiverede verden har skabt til sin egen fordømmelse og plage – eller til besmykkelse for hvad man ikke på anden måde kan forsvare? Hvad der er ære i ét menneskes øjne, kan jo være skam og skændsel i en andens, og omvendt! – fyrster og hele folk kan jo kalde det en æressag for dem at gøre uret og slå mennesker ihjel i tusindvis, for at holde på deres overmagt og plyndre en god nabo. Det må jo de stakkels

polakker bekende. Til en sådan æressag trækker det nu jo også op for os i de tyske aviser. Hvad er det, mændene i vore små jammerlige forhold kalder deres ære? – dumme titler og barnagtigt toiletstads – eller betalte hurraskrig, pokaler og drømte monumenter, som kan rives ned ligeså hastigt som de bygges. Og hvad kalder kvinderne deres ære? – at hedde frue eller Deres Nåde – i al høviskhed at lade sig vie til et rigt fæ eller en udlevet hædersmand; men vil nogen følge sin natur og en sand tilbøjelighed uden ceremoni – det er skam og skændsel – det er til at gå fra forstanden over og dø for, som et vildt dyr i skoven."

Gustav studsede over det urolige i hans blik ved denne sidste ytring; han bemærkede, at hvor forskellige begreber man kunne have om ret og sædelighed, om sand eller falsk ære, om mening, vedtægt og ceremoniel, var det dog altid en kilden sag at anses for æreløs, enten det var med ret eller uret. "Ville nogen angribe Deres ære, hr. jægermester!" tilføjede han, "måtte De jo enten føre proces eller duellere –"

"Ingen af delene!" svarede jægermesteren med en kold, stoisk mine og ladede sin bøsse. "Hvad jeg ikke kan råde over, kommer mig ikke ved; dertil hører andres dom eller mening om mig – den være sand eller falsk! Hvad jeg er, det bliver jeg, om så alverden anså mig for noget ganske andet. Kalder nogen mig en skurk – er det enten sandhed eller løgn. Er det sandhed, må jeg finde mig deri; er det løgn, må jeg glæde mig derover. Hverken i det ene eller det andet tilfælde kan jeg forandre sandhed til løgn eller omvendt. Jeg procederer eller duellerer derfor aldrig for en æressag – hvor uridderligt det så kan synes; – men det er hverken fejhed eller blødhjertethed," tilføjede han med et

næsten vildt blik. "For at skåne et lumpent liv – om det også var mit eget – ville jeg aldrig spare på et skud krudt, når det kom an derpå."

Gustav kastede sin cigar og ville afbryde denne samtale med en lystig skæmt; i det samme nærmede der sig en kvindelig skikkelse i skoven. Jægermesteren rejste sig pludselig og forlod stenten. Han gik dybere ind i skoven og var blevet påfaldende bleg. Gustav fulgte ham langsomt. Han havde også bemærket hin skikkelse: – det var en ung pige i en bluseagtig dragt og med lange nedhængende lokker under et lille grønt silketørklæde, der var bundet sammen under hagen. Han troede i hende at have genkendt jægermesterens adoptivdatter; den ynde og lethed, hvormed hun bevægede sig, havde forbavset ham. Han så hende nu hvile sig til stenten, hvor han nylig selv havde siddet. Han ville gerne have dvælet, men skyndte sig nu dog at indhente jægermesteren.

Den uro, hvormed denne besynderlige mand så pludselig havde forladt sin plads, var ham påfaldende. Han så nu blegheden i hans ansigt og spurgte deltagende om han befandt sig ilde.

"Helbred har jeg nok af," var svaret, "men mennesker kan jeg let få for meget af – og engle med, om de så også er stumme. Sådan en umælende engel skal hun nu jo være – efter Deres hr. faders opdagelse – dette stumme, evige barn, jeg en gang var så dum at tage til mig."

"Deres plejebarns elskværdighed kan De dog intet have imod!" sagde Gustav, "Nu har jeg først opdaget det nydelige i hendes gang og bevægelser. De skulle have set hende hvile sig til stenten! Hun så ud som jeg tænker mig en befriet dryade."

"Jeg har aldrig fundet behag i hendes sære væsen!" svarede jægermesteren og gik stærkere frem, "nu bliver det mig bestandig utåleligere." Han gik nogle skridt tavs frem; derpå blev han pludselig stående. "Kender De historien om den romerske skuespiller, som spottede de kristnes mysterier?" sagde han; "det var til stor glæde for den hedenske kejser og hans hof; men midt i sin øglertriumf fik han en skrue løs: Han bildte sig ind, han så en genius eller engel, der uden at mæle et ord holdt en stor tavle for hans øjne, hvorpå alle hans synder stod opskrevne. Den gøgler blev siden en helgen, tror jeg, og lod sig koge eller stege som martyr. Sådan en nar, synes mig, kunne jeg også have anlæg til at blive, og mirakelenglen har jeg ved hånden: – når man ser denne Pauline i øjnene, er det, som hun havde en sådan tavle usynlig i hånden, og kunne hun åbne de stumme læber, måtte man gå fra sin forstand. Det er dumme fantasterier, hr. Holm!" tilføjede han og lo bittert.

"Det ved jeg nok; men det hører nu til mit morskab, når jeg ikke har andet at gøre."

"De lider af en bandsat hypokondri, hr. jægermester!" tog Gustav nu deltagende ordet. "Jeg er en begyndende læge, som De ved, og det slags sygdomme hører især til mit studium. Vil De tillade mig at kurere Dem – aldeles gratis og uden al medicin – blot ved at sige Dem rent ud, hvad jeg finder for godt, uden at De tager det ilde op på nogen måde?"

"Gener Dem ikke!" mumlede jægermesteren, "jeg har jo sagt Dem, at jeg ikke respekterer noget menneske således, at jeg skulle agte ham værd at fornærmes på eller tage notits af hans mening om mig."

"Nuvel! Hvad synes De da om den recept: *Recipe laborem*! – eller med andre ord: hvad om Deres Velbårenhed tog sig noget for? – gjorde noget gavn for andre, i stedet for at skyde ræve, dressere hunde, jage livet af heste og plage sig selv med ørkesløse skrupler og fornemme lediggængergriller, som en rig, blasert lord, der kun morer sig med at have spleen og som af kedsomhed over sin rigdom kunne have lyst til at hænge sig, med Byron i lommen?"

"Bravo!" udbrød jægermesteren, "det kan jeg lide! De er en prægtig fyr, hr. Holm! og De har fuldkommen ret! – jeg er doven og jeg vil være det – jeg er blasert, om De vil; men hvad Djævelen vil De have, jeg skulle bestille? – Ville De gøre mig til en af de statens almisselemmer og lænkehunde, man kalder embedsmænd? Nej tak! den ydmygelse og det slaveri har lykken befriet mig for. Hvorfor arbejder folk? – hvorfor træller usselryggene? for en gang at kunne blive fri for arbejde, som fuglen i luften, som dyrene i skoven, som alle de røvere, der ikke bliver hængt."

"Men om De, for en forandrings skyld, blev dydig, tog Dem af Deres gods, gjorde virkelig Deres bønder lykkelige, som man hører så megen rørende snak om?"

"Hvad gavn havde jeg af mit gods, når jeg selv skulle bestyre det? Så blev jeg jo selv til den træl, jeg nu holder i min godsforvalter; – og mine bønder, de slubberter – kunne jeg gøre dem lige så velhavende, som jeg selv er – så blev de jo med deres råhed tusinde gange ulykkeligere, end jeg selv er, med al min forbandede dannelse."

"Men om De kastede Dem ind i en åndelig virksomhed – og med lidt alvor og grundighed?"

"Videnskabsmand, kunstner skulle jeg agere? – nej tak! – af de godtfolk findes jo ikke én blandt tusinde, som virkelig er, hvad han indbilder sig; skulle jeg være en sådan Fugl Føniks, måtte jeg nok også have tænkt lidt tidligere derpå; – men til at forøge tallet af dem, der kun kalder sig åndens arbejdsfolk, dertil føler jeg intet kald."

"De holder altså på dagdriveriet, som den eneste naturlige levemåde, der kommer fuglenes, dyrenes og de uhængte røveres, følgelig Deres idealer nærmest – lad gå! men forbandet kedeligt må det dagdriverliv dog være, og skulle der så slå sig en smule snavs samvittighed til, som jo let kunne hændes, måtte det næppe være til at holde ud. I Deres sted, hr. jægermester! gik jeg i krigen og lod mig skyde ihjel, og blev så, for godt køb, både fri for et lumpent, kedeligt liv, og en udødelig helt måske oven i købet."

"Det var den fornuftigste af alle Deres recepter, hr. Holm! men på hvilket politisk apotek henter jeg en krig, som det er værd at rejse sig op for? Siden Napoleons tid har vi jo ingen ordentlig europæisk krig haft. Verden rådner op i lutter jammerlig fred. Der er ingenting, vi her til lands trænger mere til, end krig, oprør eller pest. Der er så megen gift i folkets og alle partiernes blod, at det enten må forrådne eller udtappes."

"Ganske vist!" udbrød Gustav, "det er fortræffelig bemærket – jeg er ganske af samme mening! En rigtig åreladning tror jeg hele verden kunne have godt af – og De skal se, vi er på vej dertil. Naturen hjælper sig gerne selv – den er altid genialsk: – vi gør jo alle vort bedste til ret at tirre både store og små og bringe det giftige blod i kog hos hverandre. Det er umiddelbarheden i folkets friske natur, der stræber efter et

udbrud af den overflødige ild og gift og galde i vort blod. Det er mig alt sammen overmåde fornøjeligt og giver mig det bedste håb om en lykkelig krise i tidens jammerlighed, når det kun ikke – hvad jeg er bange for – er lutter løgn, affektation og efterabelse, som de allerfleste galskaber og åndelige sygdomme her til lands."

Med disse ord kastede han et forskende blik på jægermesteren. Han fløjtede nu en munter melodi og gik rask frem, for at give jægermesteren tid til at skifte lune.

6. kapitel

Gustav Holm kunne ikke glemme hvor yndig den stumme frøken havde set ud om morgenen ved stenten i Strandskoven. Om aftenen så han hende ved læsebordet i damernes værelse, hvor hun ligesom forrige aften sad hos hans fader, medens han læste. Denne aften blev der ikke spillet kort. De af herrerne, der ikke ville høre på oplæsningen, røg tobak og politiserede i et andet værelse, hvor jægermesteren sad med en avis i hånden, omgivet af jagtbøsser og hunde. Så længe oplæsningen varede og damerne sad stille med deres håndarbejde omkring bordet, syntes Gustav at dele Carls opmærksomhed for den stumme frøkens stille ynde. Siden foretrak han dog at bejle med kammerherren og hr. Staal om fortrinnet i at underholde de to smukke talende frøkener, medens præsten og Carl mest fornøjede sig med at se på kobbere med geheimerådinden og Pauline.

Gustav nærmede sig til frøken Emilie, som var en fuldendt brunet skønhed med en prinsesses anstand. Hun var høj af vækst og temmelig fyldig; hun havde faderens smukt

krummede næse og storartede grundformer, men med den fineste hud og glimrende farve. For hende anstrengte Kronskjold sig just med at være behagelig ved let og fin spøg, til dels med anførelser af de nyeste lystspil og med hentydninger til alle de småhistorier og bekendte personligheder, man i de højere selskabskredse for øjeblikket mest underholdt sig med. Samtalen drejede sig om hovedstadslivet, som Emilie hver vinter havde lejlighed til at deltage i, om koncerterne og de berømte virtuoser, om skuepladsen og dens nyeste heroer; derfra gik man over til den nyeste franske romanlitteratur, som frøkenen syntes at kende ret godt, men kammerherren kun så meget, som behøvedes, for at afsige en let, halvt spøgende dom over dens farlighed. Her lykkedes det først Gustav, uden anstød, at blande sig i samtalen. Han kaldte de franske tendenspoeter vor tids endevendte profeter, som bebudede en ny tingenes orden, ligesom Voltaire og Rousseau i deres tid; vendte de også benene lidt sparkende mod himlen, stak de næsen des dybere i jorden, mente han, og måtte kunne lugte lunten i fremtidens mysterier.

"Det er vel den fjerde stands revolution, De tænker på!" sagde kammerherren og lo, "den så vi allerede begyndelsen til her i går – men jeg tror dog, de franske romaner har været uskyldige deri." Han sagde nu en del pudsigheder over de demokratiske bevægelser, hvoraf Emilie lo med fornem anstand. Gustav istemmede spøgen og overtraf kammerherren i lystigt lune, men slog om i modsat retning og fremhævede den komiske side ved de forældede rokokoskikkelser, der begyndte at stikke hovederne op hist og her i de sidste otte år, trods den grundstrøm i tiden, på hvis overflade de svømmede. Frøken

Emilie syntes at more sig derover, og kammerherren ikke mindre; han spottede selv med den ligegyldigste mine over sit ormstukne adelsdiplom, som han ikke vidste hvad man havde brugt til i hans pebersvendehusholdning. Medens han med øjensynlig kærlighed polerede sit adelige våben i sit signet, forsikrede han, at han ville have sin gamle stamtavle indrettet til at hænge hatte på i sin forstue, "så ved jeg dog, at folk tager hatten af for den," tilføjede han, og efter dette indfald trak han sig tilbage og overlod sin lykkeligere medbejler at underholde frøken Emilie. Gustav troede nu at opdage, at hendes aristokratiske væsen kun var den hage, hvorved hun drog standspersoner til sig, uden at det just var hende nogen hjertesag. Hun forekom ham at henhøre til de skønheder, som i grunden ingen hjertesag har, men hvis livsopgave det er, at hente sig glans først fra dem, der ved rang og stand spiller hovedrollen i selskabslivet, dernæst også fra dem, der gælder for lyse hoveder eller berømtheder i videnskab og kunst. Gustav fornam sig tiltrukket af hendes skønhed og smigret af det fortrin, hun gav ham; men han følte sig bestandig køligere om hjertet. Han troede at have gjort sig gældende hos hende, som et lyst hoved, og at hun derfor overså hans mangel på titel og berømthed. Hun viste ham åbenbart større opmærksomhed, end den fine, letbevægelige podagrist, som hun denne aften fandt temmelig overfladisk og ubetydelig; men hun vogtede sig dog øjensynligt for at støde denne stadige bejler fra sig. Hun vidste snart at drage kammerherren tilbage ved et indtagende smil og ved at appellere til hans dom i en smagssag. Hun forstod nu således at fordele sin opmærksomhed mellem sin

yngre og ældre beundrer, at enhver af dem måtte tro, han dog i grunden var den mest begunstigede.

Uagtet Gustav troede sig temmelig vis på at kunne holde den lidt aldrende kammerherre stangen, så han dog meget godt, at han her kun var den beskyttede, og han satte så liden pris derpå, at han opgav væddekampen og overlod *"prinsessen"*, som han kaldte hende, til sin hofmand. Han blandede sig i hr. Staals samtale med den unge frøken Julie, som han nu både fandt smukkere og naturligere, end søsteren, og – efter hvad han vidste om hende – kaldte *"den flyvende borgerinde"*. Hun var en lille, indtagende blondine, med et særdeles livligt ansigt og mørkeblå, spillende øjne, hvori skælmeri og en slags begejstring syntes at afveksle. Frøken Julie havde atter haft en patriotisk flugt med hr. Staal og syntes lidt træt af at følge hans frihedsbegejstring og oldnordiske opløftelse. Gustav kom nu til og greb lejligheden til at ytre sin oprigtige beundring for højheden i de oldnordiske kvinders natur. Han stillede den højtideligt begejstrede Vola i spidsen for vor hele poesi i dens dybe hovedretning; men han faldt dog snart igen ind i sin ironiske tone, når hr. Staal ville stille vore unge, nordiske kvinder i spidsen for tidens politiske udvikling og med vold og magt ville have dem uddannede til folketalerinder. Det ville dog i alt fald passe bedre for vore ældre damer – mente Gustav. De meget unge mænd syntes ham også at tage sig mindre heldigt ud på talerstolene, når de gamle stod tavse nedenfor og fandt den alt for unge visdom ubetimelig.

"Væk med tidens gamle stangheste!" udbrød hr. Staal i sin iver; "de vil helst stå stille; de finder intet fremskridt betimeligt – nej, tidens raske forløbere skal kun leve! – og det er

ungdommen!" Han udbredte sig vidtløftigt herover og priste den formentlige skik i oldtiden, at de gamle og affældige frivilligt nedstyrtede sig fra Kullen i havet, for at give den friske ungdom plads til at råde og røre sig friere.

"De vil dog ikke, med det unge, elskværdige Danmark i Snie Smalhalses suletid [Note 15)], have alle børn og gamle folk halshuggede?" spurgte nu Gustav og lo. "Nej, dertil får De hverken Dem selv eller frøken Julie overtalt. Børnene må De i det mindste holde på, som vore rette vismænd og tidens raske forløberføl. Skulle jeg ellers med Dem, hr. Staal! og for ramme alvor, ønske vore damer forvandlet til folketalerinder," tilføjede han alvorlig, "skulle det være for at der en gang, når det behøves, kan fremstå en ny Moder Gambaruk iblandt os, der som hin brave danske kone i historien om longobardernes udvandring, kan tale skrapt til sine lapsede sønner og vise dem, at når de ikke har hjerterum til de gamle i fædrelandet, står den hele fremmede verden dem åben. Skulle her komme en sådan åndens og hjertets hungerstid i vore unge dage, hr. Staal! måtte vi dog sømmeligere udvandre til Californien eller Fanden i vold, end trænges om pladsen med dem, vi skylder livet."

Gustav var blevet varm, uagtet han søgte at holde sig i den muntre tone. Frøken Julie udbrød i begejstrede bifaldsytringer over hans smukke og ædle tænkemåde. Hr. Staal syntes også noget bevæget; men nu skammede Gustav sig over sin iver; hans egne alvorlige ord klang affekterede i hans øren, og han skyndte sig at sige noget ret hjerteløst for at råde bod derpå. Frøken Julies begejstring over hans ædle tænkemåde fandt han også lidt affekteret. Hun havde imidlertid gjort et behageligt indtryk på ham, og han fandt det meget naturligt, at de

allerfortræffeligste og mest begavede unge piger blev lidt unaturlige og fordærvede i mændenes slette selskab.

Carl var imidlertid, i anledning af hvad hans plejefader havde forelæst, kommet ind i en livlig samtale med ham og den gamle geheimerådinde om den romantiske poesi og den skønne litteratur i den såkaldte æstetiske tid. Han var enig med sin plejefader i at finde langt mere alvor, dybde og poesi i hin nu miskendte og ofte forhånede tid, end i den nærværende. Hvad folket den gang manglede i politisk bevidsthed og statsøkonomisk udvikling fandt han rigelig erstattet ved hvad der rørte sig i tankens og følelsens verden. Han fandt en inderlighed og et fantasiliv hos den gamle dame, som han højligt glædede sig ved; men hvad der endnu glædede ham mere, var den øjensynlige del, som den stumme frøken på sin måde tog i deres samtale. Ved præstens hjælp, som forstod hendes miner og tegn og som gerne var hendes tolk, var det snart, som om Pauline var den mest veltalende og havde de sindrigste bemærkninger. Carl gav agt på hendes blik og minespil og syntes snart, ligesom plejefaderen, at gætte hendes tanker.

Medens de sad således ret fortroligt og hyggeligt sammen og talte om Tiecks *Phantasus*, trådte jægermesteren højrøstet ind i læsesalen med de andre herrer. "Hvad vædder vi, kammerherre!" råbte han, "det er væverens frisindede unger, der har leget med svovlstikker igen? Det er tidens geniale forløbere, hr. Staal! De vil nok fremskynde den store idé, der skal sætte kronen på universværket – ret så! Kunne man så nemt stikke verden i brand, som en jammerlig landsby – var det nok værd at sadle sin hest for!"

"Er der ildebrand?" spurgte geheimerådinden forskrækket. Præsten og Carl havde rejst sig og gentog samme spørgsmål.

"Javel!" svarede jægermesteren, "der brænder et par rønner i Strandbyen. Jeg har sendt sprøjten og nogle karle derned. – Det er næppe værd at rejse sig op for. De gør måske dog bedst i at se lidt hjem, hr. pastor! Vinden bærer på præstegården. Skulle den svie af, er her ellers plads til Dem og alle Deres. – De har længe nok trængt til en ny studerestue."

Præsten og begge de unge mennesker skyndte sig nu bort. Kronskjold og hr. Staal fulgte efter dem. Damerne steg op i gårdens andet stokværk, hvorfra de kunne se ned over landsbyen. Den lå kun en halv fjerdingvej fra Strandgården. Himlen var ildrød mod den kant, og det var som hele landsbyen stod i brand.

Jægermesterens stemme lød nu højt i gården. Han udstedte nogle flere befalinger til folkene; han lod sin hest sadle og fo'r af sted til brandstedet. På den stumme frøken havde ordet "ildebrand", som sædvanlig, gjort et rystende indtryk. Hun var straks løbet ud, og ingen havde set hvor hun løb hen.

I landsbyen var der imidlertid stor jammer og elendighed. Ilden var kommet så pludseligt og var brudt så voldsomt frem, at der stod et hus og to gårde i lys lue, inden sprøjten var kommet fra herregården og nogen redning af betydning var mulig. Mennesker og kreaturer troede man dog reddede, hvor ilden havde fået overmagt. Nu brændte også præstegårdens udhuse. Der var kreaturerne dog allerede bragt i sikkerhed, og det meste af præstens gods var flyttet ud på marken. Frøken Trap og tjenestefolkene havde straks ved det første brandråb begyndt på udflytningen og været utrættelige. Kun præstens

bøger tilligemed alt, hvad der fandtes i hans studerekammer og i havestuen, havde ingen måttet røre ved. Hvor man ikke måtte komme med en støvekost, havde frøken Trap sagt, der måtte endnu mindre komme brandfolk. Da nu præstegårdens udhuse brændte og våningshuset stod i fare, ville dog folkene også udflytte præstens bøger og arbejdsbord; men frøken Trap stod nu i døren til disse værelser og gentog sit forbud. Præstens bøger og papirer måtte meget hellere brænde, forsikrede hun, end der måtte komme mindste uorden i dem. Det vidste hun af hr. magisterens egen mund. Hun havde udtrykkelig spurgt om hans vilje i det mulige tilfælde af en ildebrand. Ligesom hun med megen iver forklarede pigen og gårdskarlen dette, stod den stumme frøken Pauline ved hendes side. Hun var dødbleg af skræk og rystede som af feberkulde. Hun var nær ved at synke om; men frøken Trap kom hende til hjælp og fik bragt hende hen på præstens sofa. Så snart hun havde samlet sig lidt, fo'r hun op og pegede på en sammenbunden pakke skrevne sager, der lå på en hylde ved siden af sofaen. Hun pegede på havestuedøren og betegnede ivrigt, at disse skrifter måtte bringes i sikkerhed.

"Jeg forstår Dem nok, lille frøken Pauline!" sagde frøken Trap, "det er magisterens skriverier fra hans ungdomstid, som han aldrig vil vise til noget menneske, men som jeg har lovet ham at brænde, hvis jeg overlever ham; – dem tør jeg, såmænd, ikke røre ved – og når de dog skal brændes en gang, kan det jo lige så godt ske først som sidst."

Den stumme pige blev heftigere i sine tegn og bevægelser; hun pegede snart på papirerne, snart på sine øren, så på sin pande og sit bryst, og ville derved betegne, at hun havde hørt

præsten læse for hende i disse papirer, og det havde gjort et dybt indtryk på hende. Hun pegede på et portræt af præstens afdøde kone, der hang over sofaen, og frøken Trap måtte tage det ned. Pauline pegede snart på papirerne og portrættet, snart på bibelen og præstens lænestol, hvori hun satte sig et øjeblik med et glad ansigt og så ud på skyerne. Så vidt frøken Trap forstod den stumme piges miner og tegn, lå alt, hvad der udgjorde præstens stille lykke – næst efter hans virksomhed som Guds ords tjener – for en stor del i de tanker og erindringer, der knyttede sig til dette portræt og var indesluttede i hans håndskrifter.

"Ja vist, ja vist!" sagde frøken Trap, "han er en gudfrygtig mand, og han har skrevet meget godt og smukt, det vil jeg nok tro. Han sværmer endnu for sin salig kone, det ved jeg nok også. Alle de vers og den hele bunke bøger, han har skrevet, dem fik ingen uden hun et ord at se eller høre af. I de skriverier lever han ligesom med hende endnu. Når han lukker sin dør i lås, læser han ligesom for hendes ånd eller genfærd. Det har jeg alt sammen set og hørt gennem nøglehullet; men det er sværmeri – det passer sig ikke for en gammel fornuftig enkemand. Er det nu Vor Herres vilje, at hele præstegården og alle disse sager skal brænde, så er det måske just for at han skal få de gamle skriverier og sværmerier ud af hovedet. Men kom, barn! her bliver en fæl røg. – Det er ikke længere til at holde ud!"

Frøken Trap åbnede nu døren til de andre stuer; men der slog så stærk en røg hende i møde, at hun hastigt lukkede den igen. "Vi må ud gennem haven!" sagde hun og ville lukke havedøren op; men den var lukket i lås af præsten. "Så må vi ud gennem vinduet!" sagde hun, men erindrede nu, at det øverste kun var

til at åbne, og det kunne kun nås med en trappestige; der var desuden for højt til at komme ned fra med hele lemmer. Røgen var imidlertid blevet utålelig. Pauline havde fået den store papirspakke ned fra hylden; hun havde slæbt den midt ud på gulvet tilligemed portrættet. Hun fo'r nu med begge hænder mod havedøren, for at sprænge den – men styrtede tilbage på gulvet uden bevidsthed. Frøken Trap havde slået nogle ruder ud, for at få luft; men ved trækvinden trængte røgen stærkere ind. Nu hørte hun ildens bragen; der lød et bulder, som om loftet faldt ned i dagligstuen. "Hjælp! Hjælp!" skreg hun og slog flere ruder ud. Hun sønderbrød en del af træværket; men det blev sort for hendes øjne, og hun sank om ved vinduet.

Imidlertid var både præsten og begge de unge mennesker kommet til brandstedet. De var i fuldt arbejde med at bringe ro og orden i slukningen og nedrivningen. Jægermesteren red, som en general, mellem brandfolkene og uddelte kloge og kraftige befalinger. Begge bøndergårdene og nabohuset, hvorfra ilden var kommet, lå allerede i aske. Alle kræfter anvendtes nu på at redde præstegårdens våningshus. Præsten havde straks spurgt om frøken Trap og hørt af folkene, at hun var i havestuen. "Så er hun i sikkerhed! – så kan hun ty ud i haven – du svarer mig til hende, Gustav!" sagde han noget beroliget.

Den sædvanlige indgang til værelserne var spærret af nedrevne bjælker og grus. Ilden var også trængt til våningshuset. Gustav og Carl løb uden om gården, for at komme til haven og havestuen. De stod ved havestuedøren i det øjeblik, frøken Trap råbte om hjælp. I næste øjeblik var døren sprængt. Gustav greb frøken Trap og bar hende ud. Carl så med

forbavselse Pauline her og forfærdedes over hendes tilstand. Han ville ligeledes bære hende ud i sine arme; men hun kom halvt til besindelse ved den indstrømmende friske luft og strakte armene bønligt tilbage efter den store papirspakke og portrættet, der lå på gulvet.

"Det skal alt sammen blive reddet!" sagde Carl, "Deres liv er vigtigst, kære Pauline!" Han mere bar end fulgte hende til det murede lysthus i haven, hvor Gustav allerede havde fået frøken Trap til bevidsthed. Til dette temmelig sikre sted bar Carl også den store pakke papirer og portrættet, som Pauline så omhyggeligt tog sig af. Så snart dette var sket, sank den stumme pige hen på den løjbænk, her stod, den samme, hvorpå Carl en gang havde ligget syg og hvor hun, som et halvt barn, havde besøgt ham i hans sygdom.

"Nu her ud med jer, begge to!" sagde frøken Trap, der atter var kommet sig ret godt; "nu skal jeg nok sørge for at få spændt op for den stakkels Pauline og få hende rigtigt til live!" Dermed skød hun både Gustav og Carl ud af døren og lukkede den efter dem.

7. kapitel

Næste morgen var den hyggelige præstegård forvandlet til en øde, rygende brandtomt, med en lille tilbagebleven huslevning; men denne hytte indesluttede endnu ret lykkelige mennesker. Ilden var vel hurtigt standset, men udhusene lå i aske; største delen af våningshuset var også brændt eller nedrevet. Kun enden af denne hovedfløj, med havestuen, præstens studerestue og bogkammeret, var i fuldkommen behold. Herover var præsten dog særdeles glad, især da han havde

genset det kære portræt tilligemed den store manuskriptpakke, det hemmelige indhold af hans hele åndelige liv, og fået disse sine vigtigste klenodier tilbage på deres gamle plads.

Gustav og Carl elskede også portrættet; men manuskripterne kendte de ikke. Den stille præstemands sjæl hang mere ved disse, for den øvrige verden aldeles ligegyldige ting, end noget menneske, undtagen Pauline, drømte om. Deres værd for ham kunne ingen brandforsikring i verden erstatte. Den stumme piges omhu for hans stille lykke havde inderlig rørt ham. Han havde også takket hende så hjerteligt derfor, som det var hans liv, hun havde vovet sit eget for at redde. Han havde haft den glæde at bringe hende fuldkommen uskadt og i den lykkeligste stemning tilbage til Strandgården. Frøken Trap var også frisk og frejdig til mode; hun havde kun fået lidt hoste af røgen og var noget anstrengt af den usædvanlige kraftanspændelse. Hun havde allerede fået køkkenet nogenlunde brugbart, skønt der manglede både loft og tag. Et par småkamre til pigerne og et karlekammer kunne der også skaffes i stand, og selv havde hun taget det murede havelysthus i besiddelse. Hun kom nu, net klædt, med et snehvidt forklæde, ind i havestuen, hvor familien var forsamlet. Hun satte bakken med kaffekanden på magisterens arbejdsbord, som hun denne dag uden videre havde tørret støvet af og behandlet som husets fælles ejendom.

"Det var da en forfærdelig historie!" småsnakkede hun. "Ved ingen hvorfra ilden er kommet?"

"Jo, fra Claus Vævers fæstehus," svarede Gustav, "eller oprindelig fra hr. Staals forskruede hjerne, hvis jægermesteren har ret –"

"Hvorledes er det at forstå, min søn?" spurgte præsten.

"Så urimeligt er det ikke. Avisclaus holder jo ikke af rige naboer. Han vil måske bruge sin frihed til at bringe lighed til veje, og derom har hr. Staal jo holdt taler i kroen. Jægermesteren vil have væveren sagsøgt for mordbrand. Avisclaus er en dum lurendrejer; det er vist nok. – Han er misundelig på alle gårdmænd og har nylig fået prygl for sin mund af begge mændene, hvis gårde nu brændte. Sønnen, han selv havde i fæste, duede kun lidt; men nu skal jægermesteren bygge ham et nyt hus. Alt, hvad han ejede, indtil et par mælkebøtter, havde han forsigtigt og betimeligt udflyttet i går middags."

"Det gør ham vist nok i høj grad mistænkt!" sagde præsten, "stor ærlighed tiltror jeg ham vel ikke; men så dum gælder han dog ikke for. Har han ikke forklaret grunden til den tidlige udflytning for frøken Trap?"

"Det just ikke!" tog frøkenen ordet, "men jeg tror dog, han er uskyldig og en brav mand, hvad man så kan sige om hans hælden med hovedet og praten om dit og dat. Havde han ikke været, havde vi hverken fået reddet kreaturer eller gods. Han havde i går morges sagt til folkene, at her vist blev oprør, krig eller ildebrand med det allerførste, for han havde drømt om en rød hane, der fløj hen over byen, med et draget sværd i sin klo og en vægterpibe i næbbet, som den galede i. De gjorde derfor bedst i at blive hjemme og passe godt på huset og kreaturet. Det gjorde de også, og så snart de så det første glimt af den såkaldte røde hane, det vil sige ilden fra væverens hus – trak de kreaturerne ud og lod mig det vide – og så –"

"Så må væveren endelig være uskyldig og en from profet til!" sagde Gustav. "De må sandelig med i brandforhøret, gode

frøken Trap! Og De må lære at holde gribende taler af hr. Staal! Deres vidnesbyrd kan sikkert frelse den brave Avisclaus for tugthuset. Men hvad siger du om jægermesteren, fader! Han, som hverken tror på udødelighed eller menneskelighed?"

"Han handler undertiden bedre, end han tænker!" svarede præsten; "han talte jo som en Nero, der kunne glæde sig ved at se hele verden i brand; men da han så kom i ånde, var han jo en mageløs brandmajor. For de brandlidte har han da også sørget som en sjælden godsejer."

"Det forvirrer min forestilling om hans karakter!" bemærkede Gustav. "Enhver fornægter af alt godt er rigtig nok til lykke inkonsekvent; men kunne det ikke være lune eller et slags affektation?"

"Det tror jeg ikke!" svarede faderen. "Os alle har han nu også med et par meget smukke ord tilbudt husly og gæstevenskab på Strandgården, til vi kan få præstegården opbygget. Jeg tager dog ikke derimod; jeg bliver i levningen af min rede. Til marts, vil Gud, skal jeg have de nye værelser i stand til dig og Carl. – At I nu må rejse ind igen i dag, er vist nok en slem streg både i min og i eders regning."

"Det blev rigtig nok et temmelig akavet besøg," sagde Gustav, "men rigt på store begivenheder! Finalen var i særdeleshed glimrende, og romantikken manglede ikke, Carl! – du fik endog lejlighed til, som en tro ridder, at rive en fortryllet prinsesse – om ikke ud af flammerne eller af en drages kløer, så dog ud af røgen – og jeg," tilføjede han, idet han knælede for frøken Trap, "Jeg fik lov til, uden jomfruelige indvendinger, at bære denne min barndoms dronning i mine arme her fra havestuen næsten lige ud til lysthuset."

Frøken Trap besvarede denne hans artighed med et par ørefigener, der dog ingenlunde var hårde, medens hun virkelig betragtede ham som hendes livs ædelmodige frelser i det øjeblik, det var blevet sort for hendes øjne og hun troede sig kvalt af den forfærdelige røg.

Carl havde ikke hørt et ord af sin overgivne vens spøg med hans forhold til den stumme frøken. Hendes hele væsen havde gjort et dybt, men besynderligt indtryk på ham. I de få øjeblikke, da han mere havde båret end fulgt hende, i hendes halvt bevidste tilstand, ud af den kvælende røg, var det som hun atter var blevet for ham, hvad hun for længe siden havde været – hans livs gode, men stille engel. Han havde bragt hende til det samme leje i havehuset, hvor han for seks år siden selv havde ligget i vilde feberdrømme, men var opvågnet til et nyt og herligt liv, ved synet af hendes vidunderlige øjne og ved det kys, hun havde henåndet på hans pande. Nu havde han stået, hvor hun den gang stod – han havde hældet sig hen over hendes blege, men dejlige ansigt; hun havde takket ham for hans bistand med et blik, han aldrig kunne glemme, medens hendes bævende læber atter havde udåndet hint første og eneste ord, han havde hørt fra denne mund, der syntes skabt til at sige skønnere ord, end han havde tanker til. I det uheld, der nu foranledigede hans pludselige bortrejse, så han dog et vink af en højere skæbnestyrer. Et længere og fortroligere forhold til dette elskelige, men stumme og forunderlige væsen, med hvem dog intet åndeligt samliv var ham tænkeligt, frygtede han nu for ville forstyrre den fred og lykke, de muligvis hver for sig kunne finde, uden nogensinde mere at se hinanden.

Da Gustav og Carl et par timer derefter kørte forbi Strandgården hen ad landevejen til hovedstaden, så de tre damer i vinduet ved altanen og hilste dem. Det var geheimerådinden med frøken Emilie og Julie. Carl så med mest deltagelse på den gamle dame, der i tænkemåde og livsanskuelse havde så meget til fælles med hans kærlige velgører og plejefader. Gustav henvendte især sin hilsen til frøken Julie, der også gengældte den med et venligt, lidt skælmsk nik, medens hun meget yndigt viftede med sit lommetørklæde, frøken Emilie iagttog sin værdighed, og hendes genhilsen var næsten usynlig.

"Jeg er dog bange for," sagde Gustav, "at jeg ikke får den dejlighed ud af hovedet i en hel måned; og nu skulle den nye ulykke komme til –"

"Hvilken ulykke?" spurgte Carl og fo'r op som af en drøm, "hun kom jo ingen skade til –"

"Nej, det var mig, der kom lidt til skade, ved at se der op; hun tilvinkede os sit farvel med et slør eller hvad det var – ligesom en ridderlig dame fra borgaltanen. Det så alt for nydeligt ud – og det var just ulykken."

"Det så jeg ikke. – Hvem mener du?"

"Ih, hvem anden, end den flyvende borgerinde – den lille livlige frøken Julie med de pokkers skælmske øjne! Hun gjorde i grunden nar både af mig og hr. Staal – det var åbenbart – men uden at der var mindste ondskab deri."

"Ja så, den yngste frøken! Jeg troede, du mente den ældre –"

"Prinsessen? – nej, hende har det ingen fare med. Jeg er til lykke hverken excellence eller et rigtigt geni med europæisk

berømmelse; – og, så jeg nu ret, står jeg næppe længere under hendes protektion."

De kom gennem en del af Strandskoven. Her så de jægermesteren til hest med en økse i hånden. Han var ledsaget af sin skovfoged. Han standsede af og til ved nogle store ege og fyrretræer, som han med egen hånd huggede et stykke ud af barken på.

"Han mærker træer til gavntømmer!" bemærkede Gustav. "Skån de herlige dryader! Det er stor synd for skoven, hr. jægermester!" råbte han, "det er synd og mord!"

"Synd og mord!" gentog jægermesteren og lo, "desto bedre! – dyden er jeg alt ked af; – men tag over hovedet skal det svedne djævelspak jo have. – Hvornår kommer De igen, hr. Holm?"

"Til marts, håber jeg, når violerne springer ud!"

"Så må De bringe en ny og bedre natur med, end den, vi nu må trækkes med her til lands!" svarede jægermesteren og red ind i skoven med en mut hilsen.

"Atter surmuler-affektation!" sagde Gustav; "han vil kun synes at gøre vel med fornøjelse, når det, selv uden betydning, kaldes synd og mord; – og vor smukke danske natur, som kun ikke altid har martsvioler i marts, kan nu kun blive til noget, når man kan skabe den om! – kunne han skabe sig selv lidt om, var det bedre!"

De kom forbi en lille hytte, hvortil halvdøren stod åben, og de så en gammel mand, der sad ved en væv. I ellekrattet uden for huset gik en fattig kone og samlede kvas. En ung, bluseklædt pige kom hende i møde fra krattet, let som en fugl, med en håndfuld blomster og siv. Det var Pauline. Da hun så vognen med Gustav og Carl, nikkede hun glad, og en let rødme fløj over

hendes kinder. Vognen kom hende tæt forbi. Gustav hilste, og Carl strakte uvilkårligt sin hånd ud imod hende. Hun lod sine blomster falde i hans fremstrakte hånd, næsten uden at røre den.

Vognen rullede bort, og Carl sad længe i stille tanker, med blomsterne i hånden. Han syntes at have hørt det eneste ord, hun kunne udsige, det ham velbekendte "så!" flyve sagte udåndet fra hendes læber, idet hun rakte ham blomsterne. Et af de lange siv, der var imellem dem, kom nu Gustav op i ansigtet.

"Det var en dejlig urtekost, du der fik!" sagde han, "men du må helst beholde den for din egen næse! Skade, at den pige skal være døvstum!" tilføjede han.

"Det er dog den yndigste fuglenatur, jeg har set hos nogen pige, og hos hende er der ikke tanke om affektation."

"Det er dog en lykke for menneskeslægten," sagde Carl, "at du gør en undtagelse i dit psykologiske system! Døvstum er hun for resten ikke; hun hører fortrinligt. Et ord i det mindste siger hun dejligere, end nogen anden i verden."

Gustav så opmærksomt på sin halvt fraværende ven og troede i Carls mørke, ildfulde øjne at læse en hemmelighed, som han dog ikke fandt det rådeligt at røre ved. Han afbrød hastigt samtalen og sang en munter vise, medens vognen nu rullede rask hen med dem ad den brede kongevej.

Anden bog

1. kapitel

Efteråret og en del af vinteren var gået hen. I Strandby var der bygget ivrigt. Såvel den nye præstegård som begge de nye bøndergårde stod under tag inden den første sneflok var faldet. Gustav og Carl havde med største vedholdenhed kastet sig ind i deres studeringer ved universitetet. Gustav havde overrasket både Carl og sin familie ved at tage en meget hæderlig kirurgisk-medicinsk eksamen. Han boede nu, som kandidat, på hospitalet og øvede sig praktisk i sit fag med stor dygtighed; men han besøgte dagligt Carl, der levede stille på sit kammer og delte sin tid mellem naturvidenskaberne og teologien, uden at tage synderlig del i hovedstadslivet og dets forlystelser. En daglig spadseretur med Gustav var næsten hans eneste adspredelse. Uagtet den store forskel i de to venners karakter og tilbøjeligheder, kunne de aldrig nogen dag undvære hinanden. Som oftest kom de rigtig nok i heftig ordstrid; men det endte gerne med, at de begge lo eller rakte hinanden hånden. Det var tidens politiske spørgsmål, der nu hyppigt bragte dem i hede, uagtet Carl sjældent læste aviser, og Gustav hundrede gange havde forsikret, at han var ked og led af de tre, fire ideer, hele verden nu i så mange år havde tygget drøv på og gennemtærsket både i litteraturen og i selskabslivet, men som der aldrig kom andet ud af end tidsspilde, kævleri og fortrædeligt lune. Ingen af dem var politiker eller statsøkonom; men i statsidéens gæringstid, som den, hvori hele deres

studenterliv var faldet, måtte de nødvendigvis drages ind i den tankestrøm, der ligesom udfyldte luften, de indåndede.

Carl var en stille, beskuende natur; han ønskede kun fred og frihed til at føre et rigt indre liv, uden at plages af den urolige higen efter en større ydre lykke. Hin fredløse stræben syntes ham den djævel, der havde besat hele verden. Han elskede mere fortiden end nutiden – fornemmelig den kristelige fortid, og forsvarede altid middelalderen, som åndens skønneste blomstertid. Han havde bevaret folkets gamle kærlighed til kongemagten og kongehuset, trods al den spot, han derfor havde måttet høre, som "servil" og åndeligt umyndig. Han indså nødvendigheden i den løsrivelse fra alt det gamle og den famlen i de nye forhold, som folkets såkaldte myndighedsalder nu ville fremtvinge. Han følte sig selv uvilkårligt mere og mere draget med af den rivende tidsstrøm, men med en vemodig følelse.

Gustav tog sig alting lettere; han kaldte sig liberal og hældede unægtelig mest til dette ungdommens naturlige parti; men når han i sin iver undertiden havde stillet sine fordringer til tiden på spidsen, fandt han dem selv latterlige og kunne med største fornøjelse give sin egen begejstring til pris for sit ironiske lune. Denne bevægelighed i hans sind og denne hans tilbøjelighed til at finde al entusiasme latterlig pådrog ham ofte den strengeste dadel af Carl, der dog ofte selv følte sig veltilfreds, når en heftig ordtvist imellem dem opløstes i forsonende latter. Hvad der oftest gav anledning til meningsstrid imellem dem var Gustavs forkærlighed i den senere tid for vrængbilleder og for den vittige spot af et mærkeligt talent over alle de politiske partier og over alt, hvad der rørte sig i folket, enten det var godt eller slet. Den ubekendte forfatter var den eneste af alle nutidens

skribenter, som han kunne have lyst til at kende personligt. Når han besøgte Carl, havde han gerne et nyt nummer i lommen af det blad, hvori denne lethedens og verdensironiens ordfører skrev. Når Carl da tit, i sin harme over den krænkede ærbødighed for hvad han ærede eller elskede, kaldte virkelige vittigheder flove – forsvarede Gustav dem med stor iver.

"I dag skal du dog nødes til at le med mig!" sagde Gustav en tåget morgen i januar, da de gik sammen forbi Amalienborg ud mod Toldboden. "En så træffende lighed måtte jeg le af, om jeg så lå for døden." Han lo og fremtog et vrængbillede, som Carl dog ikke ville se på.

"Jeg kunne i dit sted nu dog ikke le af nogen ting på dette sted!" sagde Carl. "Tænk på den landesorg og store ulykke, der måske hænger os over hovedet. Se, hvor bekymrede alle folk er! – se, hvor de stimler sammen for at høre dagsbulletinen! – hvad skal der blive af Danmark, hvis *han* nu dør?" Han pegede op mod paladset, hvor kongen allerede i otte dage havde ligget farligt syg.

"Så vil sagtens vor gamle fru mama forandre sig, men næppe til det værre!" svarede Gustav i en munter tone. "Jeg tænker, hun vil træde op som en ung løvinde og lapse sig lidt. Det kan ellers blive bulder nok, når et uvejr bryder løs, som har trukket sammen i en halv snes år; men så bliver luften først frisk og åndedrættet let."

"Vor Herre bevare hans liv deroppe!" sagde Carl med et vemodigt blik til den syge konges vinduer. "Han har viseligt holdt sammen på det hele – både på stat og folk, både på kongemagt og folkefrihed. Han har ikke holdt friheden, men kun partierne tilbage, til alt kunne modnes og ordne sig i

kærlighed og fred. Gud velsigne ham derfor! I de sidste dage har han jo kun tænkt på folket og den frie forfatning – den skal jo i år sætte kransen på kongestammens firehundredårsjubelfest. I alle de århundreder har dog ikke så klogt et hoved båret Danmarks krone. Pas på, han bliver os en Valdemar Atterdag, hvis han blot lever ti år endnu!"

"Jeg vil skåne dine loyale følelser, min gode gammeldags ven! og ikke sige dig et ord om hvad jeg hørte i vort nye boldhus i går aftes. Der vankede taler, kan du tro – de var mesterlige. Jeg fik rigtig nok kvalme af dem til sidst – man kan også få for meget af det gode. Men det er sandt! – jeg har en ypperlig vittighed i lommen om fårenes bønner for løvens dyrebare liv. Den må du endelig høre!"

"Gustav!" udbrød Carl heftigt med en stemme, der bævede af tilbagetrængt følelse, "dersom jeg ikke kendte dig af mange bedre øjeblikke, kunne jeg i dag holde dig for hjerteløs."

"Du er dog også alt for højtideligt stemt. Man skulle tro, der var udkommet et ellevte bud, der hed: Du skal hverken sige, læse eller høre nogen vittighed, når kongen er syg, og heller ikke elske de slyngler, der gør det! Nå ja!" vedblev han godmodigt, "det er en nem kunst, at dreje det alvorlige over i det latterlige; det vil jeg indrømme dig. Det undrer mig tit selv, at det kan more mig. Vi nordiske atheniensere lider af den orm, tysken kalder "mutterwitz". Det har nu enhver skoledreng nok af, når han kun er i tilbørlig afstand fra spanskrøret. Man vil nødig lide af for stort et hjerte. Kan man tro de gamle sagamænd, skal de små hjerter jo også være de sundeste og trapreste. Skulle din Atterdag virkelig synge på det sidste vers, som folk jo tror, kunne det for resten se broget nok ud!" tilføjede

han. "Noget må der være på færde – folkestimlen tager jo til – og hør, hvor man mumler!"

"Det er dog nok sandt!" sagde en forbigående.

"Det er ganske vist!" sagde en anden. "Statsrådet har været samlet i nat. Om en halv time skal det proklameres!"

Folkestimlen voksede nu til en umådelig mængde, og snart var hele pladsen opfyldt af mennesker. Gustav lo nu ikke mere. Han var blevet bleg. Han blev stående tavs med Carl på pladsen, der snart ikke kunne rumme flere mennesker. Der hørtes en ængstelig, urolig mumlen i den store folkehob. Endelig åbnedes fløjdørene til altanen. Den ældste minister trådte frem. Den stærke, men over firsindstyveårige olding var synligt bevæget. Hans blik fo'r dog roligt hen over folkemassen, medens han med kraftig røst udråbte de betydningsfulde ord: *"Kong Christian den Ottende er død – længe leve kong Frederik den Syvende!"* Pladsen genlød nu af hyldingsråbet for den nye konge. Hurraskrigene og jubelen stod i skærende modsætning til den sorg og forfærdelse, man så i mange ansigter.

Gustav og Carl gik tavse bort fra vrimlen. Nu hørte de kanonskuddene fra voldene og den næsten bedøvende ringning af alle stadens kirkeklokker. Gustav greb Carls hånd og trykkede den fast. "Du havde ret!" sagde han. "Jeg var et æsel før. Vor Herre glæde ham med himmelske koncerter og sende så megen forstand, der behøves, til alle de brave vrøvlehoveder i vort kære fædreland! Amen!"

Carl fornam kun hans trofaste håndtryk, men hørte ikke hans halvt ironiske bøn. Det var ham, som den ligklokkeklang, der nu snart skulle tone over hele landet, ringede en hel ny tidsalder frem, i hvis billede han så meget stort og herligt, men

ingen fred – intet stille indre liv og intet af den romantik og den drømmenes poesi, hvori han hidtil havde fundet sin lyksalighed. Hans gamle ellepigedrøm svævede ham nu også forbi, men med et afskedssuk – og det klang ham som et udåndet "så!" fra den stumme frøkens læber. Gustav bemærkede hans besynderlige drømmende tilstand og tog ham rask under armen.

"Kom!" sagde han, "vi må hen og se soldaterne tages i ed. Vi må se, om ikke konstitutionen allerede står på røde plakater på gadehjørnerne!"

Snart lød budskabet om kongens død over hele landet. Til Strandby præstegård kom det, i et brev fra Carl, i samme time som det var kommet til øvrighedens kundskab. Præsten læste Carls brev og den nye konges proklamation til folket for frøken Trap og alle husfolkene, under lyden af landsbykirkens ligklokkeklang for *Landsfaderen*. Dette gamle patriarkalske ord kunne endnu dog høres med deltagelse af den danske bonde, skønt det nu sjældent kom over nogens læber. Både præsten og den gamle frøken var bevægede, og tjenestefolkene gik alvorlige ud af stuen. Det var ikke som for otte år siden, da klokkerne lød for Frederik den Sjette. Det var ikke hint stille vemod, der bevægede sindet mildt, som ved en virkelig faders bortgang fra verden; – denne gang var landesorgen blandet med en urolig bekymring for landets fremtid, der hos mange så ud som skræk.

I præstens åsyn var der dog en ro og tillid til den højeste styrelse, der også snart udtalte sig i hans ord. Han gik stille til sit arbejdsbord og tænkte på sin sørgeprædiken over den

afdøde konge. Han skrev til sine sønner. – Han gav sit hjerte luft i varm følelse af den bortgangne konges sjældne egenskaber og umiskendelige omhu for at forberede den folkefrihed, der ikke, umoden og egenrådig, skulle sprænge alle bånd og adsplitte land og rige i partikampe. Han så i den døende konges sidste vilje og i tronarvingens første ord til folket den eneste udvej og den viseste plan til efterhånden at løse den store knude, uden at overhugge den. Han pålagde sine sønner at vogte sig for enhver ubesindig indblandelse i politiske bevægelser, der udgik fra selvgjorte, uberettigede folkerepræsentanter, og som følgelig, efter hans anskuelse, var ulovlige. Alle hovedstadens hundredtusinde var ikke folket – skrev han – og endnu stod kongeloven ved magt. I brevets slutning erindrede han dem om deres løfte: At besøge ham om otte uger, til hvilken tid frøken Trap ville have de nye værelser i den fuldkomneste orden.

Dette brev var ganske efter Carls sind; men Gustav rystede på hovedet med et smil. "Den kære fader!" sagde han, "det er næsten rørende at se! – han har den ene fod dog så fastgroet i sin loyale æstetiske tid, at hans bevægelser med den anden, for at få fodfæste i vor tid, bliver en næsten pudsig famlen i luften."

Herover opstod nu en ivrig ordtvist mellem de to venner om, hvorvidt enhver kunne holde skridt med tiden, uden at opgive sit eget åndelige stade. De blev kun enige om den gamles elskværdighed, enten han stod stille i sin fortid eller gik frem med tiden, og de erkendte hans ret til at give de fuldvoksne sønner et faderligt vink. Med hensyn til dem selv og deres anskuelser af tidsånden, beholdt hver, som sædvanlig, sin mening; men de forsonede sig i gensidig fordragelighed af de

modsatte anskuelser og gik på akkord med hinanden på visse punkter.

"Jeg skal da ikke forstyrre dit videnskabelige eremitliv med flere opfordringer til at høre patriotiske taler!" sagde Gustav. "Du skal være fri for at trækkes med til hurraskrig og demonstrationer! – Du skal have lov til at se alvorlig ud og ingen forklejnelser at høre om din "Atterdag" så længe klokkerne ringer for hans sjæl over hele landet! – Du skal være fri for alle blade og aviser, om du også bliver så fremmed i vor tid som et munkespøgelse fra det tolvte århundrede! – Du skal have privilegium på at læse eventyr og romaner fra den gyldne æstetiske tid, når du er træt af din geologi og dogmatik!"

"Og du skal have lov til at spilde din tid, så meget du vil forsvare for dig selv og dine patienter, for at høre bysladder både om døde og levende!" sagde Carl. "Så længe du kun hører på den kære ungdoms politiske taler til du får kvalme og giver dig luft i parodier, skal jeg ikke beskylde dig for ubesindig delagtighed i ulovlige og oprørske galskaber. Så længe jeg ikke ser striber af politistokken på din ryg, vil jeg holde dig for en tro undersåt, der, uden rævestreger bag øret, kun skriger hurra for kongen og fædrelandet af et godt hjerte."

"Lad det være nok!" afbrød Gustav ham. "Den tid, håber jeg, skal ikke have mange dage tilbage, da en politistok skal holde på takten i folkelivets og ideernes storartede koncerter! Men kom nu og lad os spadsere! Nu er freden jo sluttet for i dag."

"Et punkt står kun tilbage!" sagde Carl og greb sin hat. "Inden otte uger fra denne time vil jeg have sovet i det nye værelse hos fader og drikke kaffe med ham og frøken Trap i den gamle havestue – og så skal du være med!"

"Det er et ord!" udbrød Gustav og rakte ham hånden. "Vi har mandag i dag, og det er den fire og tyvende januar; lad mig se din almanak!" Han greb almanakken og talte otte uger frem. "Rigtigt! således skal det være! Mandagen den tyvende marts er det jo faders fødselsdag – den er helliget den store St. Gordius – så skal vi drikke kaffe sammen hos fader og frøken Trap – om så verdens gordiske knude på den dag skal løses – om det så kun bliver til vrøvl, ved min vigtige persons fraværelse fra intelligensens sæde og de store ideers udgangspunkt i dette nordens Athen! Det være svoret ved St. Gordius og alle knudepatroner! – og nu helt ud på Strandvejen! jeg trænger til at se de danskes vej til ros og magt i dag." Dermed var han ude af døren. Carl fulgte ham med stille tanker om det hyggelige landliv og de steder, der var ham så kære fra hans barndom, blandt de billeder, der svævede ham forbi, så han også den stumme frøkens fuglelette skikkelse. De blomster, hun havde rakt ham, da han kørte hende forbi ved væverhytten i Strandskoven, lå, som han daglig overbeviste sig om, meget omhyggeligt forvaret i et særskilt herbarium, hvortil han havde valgt sit græske testamente, som ingen fik lov til at røre ved uden han selv.

2. kapitel

Den stille tid var forbi mellem kongens dødsdag og hans bisættelse i Roskilde. To dage før Christian den Ottendes lig bragtes til hvile i sin grav – var den konge styrtet fra tronen, som han måske af alle samtidens fyrster var mest åndelig beslægtet med. Christian den Ottende blev begravet lørdagen den seks og tyvende februar. Torsdagen forud, den fire og

tyvende, var Louis Philip en landflygtig mand og den nye franske republik erklæret,

På vor sidste enevoldskonges jordefærdsdag havde endnu ikke rygtet nået til Danmark om dette nye blus fra Frankrigs hovedstad, der skulle sætte alle republikanske hoveder i Europa i brand, opløse så mange bånd, ryste så mange troner, fremkalde så megen begejstring og så meget had og koste så mange tusind menneskers blod.

Først nogle dage efter sørgehøjtidelighederne kom denne brandfugl til Danmark – og hver postdag bragte nu tidender om en ny statsomvæltning. I fastelavnsdagene og hele ugen derefter taltes der ikke om andet i hovedstaden. Der gik en ildstrøm hen over verden. Alle unge mennesker jublede og henreves af dens åndelige flammebølger. – Gustav jublede også. Han tumlede fra klub til klub, fra den ene patriotiske forsamling til den anden. Han havde nu i to dage ikke spadseret med Carl, der, efter nogle dages omtumlen i den livlige by, nu sad stille på sit værelse med et nyt dogmatisk skrift på sit bord og bladede i sit Nye Testamente. Han havde søgt Gustav flere gange på hospitalet, men aldrig truffet ham hjemme; han havde hørt allehånde foruroligende rygter om oprørske bevægelser i hertugdømmerne, om mistillid til ministeriet og forberedelser til dets omstyrtning ved en stor folkelig demonstration. Uden at fæste lid til de mange urimelige, sig selv modsigende rygter, og med inderlig gru for den mørke, uhyggelige stemning, der havde grebet så mange, medens øjnene tindrede på de unge, opflammende mennesker, havde Carl, i henhold til aftalen for otte uger siden, pakket sin kuffert og glædet sig til, næste morgen med sin bedste ven at kunne forlade hovedstaden. Hvis

Gustav ikke nu kom til ham inden sengetid, ville han gå ud på hospitalet og vente ham der til han kom hjem. For at frigøre sig for den uro, disse dages almindelige stemning også havde sat ham i, ville Carl nu studere de dogmatiske steder i Johannes' Evangelium. Det var lørdag eftermiddag, og da plejede Gustav altid at være hans gæst ved tebordet, hvor værtinden da gerne hjalp sin lærde logerende med at tilberede og skænke teen.

Det blev imidlertid aften; men Gustav kom ikke. Carl havde fordybet sig i sine bøger og havde ikke bemærket, at tebordet var dækket og hans værtinde havde sat lys ind. Hun kom nu med sin søn, skoledrengen, der den aften havde frihed og gerne også var lidt derinde. Hun tog sig selv en stol og satte sig ved maskinen; – hun skænkede på tepotten og klirrede med kopperne, uden at Carl endnu løftede sine øjne fra bogen, uagtet det var temmelig mørkt, hvor han sad. "Men, min Gud!" sagde nu værtinden, lidt utålmodig, "hvor De dog er flittig, hr. Holm! De fordærver jo rent Deres rare øjne ved at læse der henne uden lys! – og hvor bliver Deres ven af – Deres hr. broder, doktoren? – han har jo hverken spadseret med Dem i går eller i dag. – Han er dog aldrig syg? – eller skulle det være sandt, hvad min lille Vilhelm har hørt i skolen?"

"Om forladelse, gode madam Flint!" sagde nu Carl og lukkede hastigt sit testamente sammen, "jeg har jo hverken fået hilst Dem eller bragt Dem en stol – og den lille Vilhelm har ikke fået sin billedbog; – men jeg synes, De sagde noget om Gustav; – hvad mente De egentlig?"

"Jeg mente ingenting!" svarede værtinden, "min Vilhelm har kun hørt på skolen i dag, at der er arresteret nogle unge mennesker, som politiet i et opløb havde skrevet kridtstreger på

ryggen, for siden at kende dem – og så var der nogle, der påstod, at den unge, muntre doktor Holm var en af dem."

"Gustav arresteret?" udbrød Carl forskrækket, "det er dog aldrig muligt!" han greb hastigt sin hat og ville bort; men i det samme sprang døren op, og Gustav stod for ham.

"Nå! Gud ske lov! – det var da kun et falsk rygte, som så meget i denne tid – du har da ikke været arresteret!"

"Om nu så var,"- svarede Gustav, "ville du og madam Flint så måske holde mig for en oprører og slet undersåt?"

"Gud bevare's!" udbrød værtinden, "det har jeg, såmænd, aldrig tænkt på! – men den uskyldige dreng havde kun hørt –"

"Jeg har ganske rigtigt været med ved alle hurra-kommerserne og skreget nok så højt som nogen anden – men hvad der skulle komme ud deraf, vidste jeg lige så lidt som alle de godtfolk, jeg spurgte derom. Der er liv i folk, det er hele sagen – og nu, da vi er blevet et frit folk, må vi også vise det, mener man – se! det er jo muntert og nok værd at råbe hurra for. – Jeg blev rigtig nok arresteret i går morges; men det var en fejltagelse. Politiet kan endnu ikke få ind i hovedet, at vi er et frit folk og har lov til at gøre kommers. Det var min egen skyld, jeg måtte sidde der så længe. Jeg havde ikke sovet hele den forrige nat for lutter fædrelandskærlighed – så faldt jeg i søvn i arresten. Man kunne nok se, jeg var en god patriot, og nænnede ikke at forstyrre min ro. Da jeg vågnede, var det nat, og jeg måtte blive der til i morges! Men så var politimesteren ikke til stede. Siden var der så mange, der skulle holdes forhør over, og hele dagen gik med i købet. Først for en halv time siden var jeg så heldig at få den brave mand i tale."

"Men hvordan gik det så?"

"Ypperligt! – så snart jeg forklarede hvad jeg havde ment med mit hurra, og hvad alle de andre havde ment, som jeg spurgte derom – så lo han med mig og mente også, det var narrestreger, man vel kunne fristes til at parodiere. Han var overmåde artig, men advarede mig kun mod at tage oftere del deri."

"Det forbyder sig nu vel selv!" sagde Carl; "du har vel pakket din kuffert? – se, der står min! Jeg har besørget alting. Vort tøj bliver afhentet i morgen tidlig."

"Rejse?" udbrød Gustav forbavset, "og i morgen? det er sandt! – det var jo rigtig nok aftalen – men i morgen er det umuligt! – jeg må nødvendigvis være med i Casino og se, om det også kun er narrestreger!"

"Nå ja! – så rejser jeg alene!" sagde Carl, "men fader og frøken Trap vil blive slemt lange i ansigterne, når de ser mig komme uden dig. Hos jægermesterens vil man også savne dig."

"Ja så, mener du det? Faders fødselsdag kan jo heller ikke opsættes – så får jeg vel følge med! – jeg har jo også svoret ved St. Gordius; – men bliver det alvor, hvad der kun faldt mig af munden som et tomt ordspil – skulle virkelig den St. Gordius bringe os en gordisk knude til løsning i morgen ..."

"Så var din nærværelse vel højst nødvendig!" sagde Carl, "har man måske udset dig til minister?"

"Det just ikke – men sagen begynder dog at se mig lidt alvorlig ud. Jeg forstår mig ikke mere derpå, end den øvrige halve million statsmænd, vi nu nok skal udgøre. Lad dem styre, der forstår det! Jeg må dog ud og tale med et par kærnekarle af mit parti – men du har mit ord! – min kuffert skal være pakket i rette tid. – Nu godnat!"

Dermed var Gustav ude af døren.

"Må jeg ikke nok følge med, søde moder!" sagde skoledrengen; "der er så grumme morsomt på gaden." Inden moderen fik forbudt det, var drengen nede ad trappen.

"Det er ikke muligt at holde ham inde i denne tid!" sagde værtinden, "men Vilhelm hytter sig dog nok: han er en forsigtig dreng, og når han kommer hjem, har han altid noget nyt at fortælle. Siden her nu ingen fremmed er til stede, kære hr. Holm!" vedblev hun og rykkede sin stol lidt nærmere hen til Carls, "kunne jeg nok have lyst til at åbne mit hjerte for Dem og spørge Dem til råds i en velfærdssag."

"Mig?" spurgte Carl forundret og betragtede hende med store øjne. "Er det pengesager eller sligt, kære madam Flint! Så vil jeg kun sige Dem, at jeg slet ikke forstår mig derpå."

"Nej, bedste hr. Holm!" sagde hun med et skælmsk blik og lagde sin lille runde hånd på hans arm, "det er egentlig en hjertesag."

"For Himlens skyld! en hjertesag? det forstår jeg mig endnu mindre på – hvad mener De, kære madam Flint! Tænker De på at gifte Dem igen?"

"Det vil jeg just ikke sige så bestemt – men jeg er kun tredive år gammel; jeg blev enke i mit tyvende år, da jeg havde født lille Vilhelm til verden. Jeg har såmænd haft friere nok siden; men jeg har aldrig kunnet glemme min kære Peder Frederik, og jeg har læst så meget smukt om troskab i Norden, og at man ikke burde overleve den, man ret havde kær, ret længe. Nu er dog de ti år gået, og jeg er endnu, vil folk sige, ret ungdommelig. – Hvor gammel er De nu, hr. Holm?"

"Jeg bliver fire og tyve år i næste måned," svarede Carl, "men De kom fra hvad De ville have sagt. Er der nu kommet en frier,

som måske kunne bringe Dem på andre tanker om muligheden i et andet ægteskabs lykke?"

"Jeg ved ikke ret, hvad jeg skal tro derom, bedste hr. Holm, men somme folk er så underlige, især når de er lærde, at man aldrig ret ved hvad de mener. Hvad mener De, jeg måtte tro om en ung mand, som altid så mildt til mig og gerne lånte mig bøger, med smukke frierier i, og altid lagde en blomst i bogen, hvor sådan en frier spørger og venter på svaret? – måtte jeg så ikke tro, han var alt for undselig til at spørge mig ligefremt, om jeg havde noget tilovers for ham? – og når det nu var tilfældet – burde jeg så ikke på en eller anden måde lade ham mærke, at han gerne kunne give sit hjerte luft og sige mig rent ud hvad han mente? Det er sandt!" tilføjede hun, da Carl tav og syntes i høj grad forlegen, "siden vi taler om bøger – nu da De rejser på landet, vil De vel have de smukke romaner tilbage, De sidst var så god at låne mig?"

"Det har ingen hast!" svarede Carl lidt forvirret, "men der falder mig noget ind. Jeg har en slem vane – jeg er botaniker, ved De – jeg samler på tørre planter og gemmer dem undertiden i mine bøger, og det skader bøgerne –"

"Det ved jeg!" afbrød hun ham, "den bog, De læste i før, da det næsten var mørkt, har De jo også proppet fuld af blomster, og tager jeg ikke fejl, er det den buket markblomster, jeg havde købt af lyngbykonen og sat i vand på Deres bord, da De i efteråret kom hjem fra landet. Jeg har siden set Dem hver aften, når jeg bringer Dem te, så fordybet i den bog – og blomsterne holder De også af: – har jeg ikke set fejl, har De endogså kysset dem."

"Men, kære madam Flint!" udbrød Carl heftigt, "de blomster, De taler om, havde jeg jo selv bragt hjem med mig fra landet."

"Nej, forlad mig det, hr. Holm! de lange, stygge siv med de vilde moseblomster, som De den aften satte i vand, var jo visnet inden de kom i vandet, og dem kastede jeg bort allesammen næste morgen."

"Ja så!" sagde Carl og stod hastigt op, "sivene savnede jeg rigtignok og et par smukke parnassier; men de andre syntes mig var de samme." Han greb sit græske testamente og rystede det, så alle de tørre blomster deri faldt på gulvet. "De har også længe været visnet!" sagde han, "jeg vil aldrig mere fordærve mine bøger med sådanne sager!"

"Jeg vil nu ønske Dem en lykkelig rejse, hr. Holm!" sagde værtinden og nejede lidt tvært. "Jeg ser Dem nok ikke, inden De rejser i morgen. Det var da kun min spøg hvad jeg før sagde om at spørge Dem til råds. Der er såmænd ingenting, jeg tænker mindre på, end på hjertesager – således som De måske forstod det – men jeg tænker på at sælge min gård; det er en velfærdssag, som jeg sagde, og den hænger mit hjerte også en del ved; derfor kaldte jeg det en hjertesag. – Godnat, hr. Holm! en lykkelig rejse!"

"Godnat, og lev vel!" sagde Carl. Han kastede sig i en stol og faldt hen i alvorlige tanker. Han betragtede de visne blomster på gulvet. Det var ham som der i alt, hvad han så og hørte, lå en spottende ironi over enhver alvorlig følelse. Den måde, hvorpå Gustav deltog i tidens nyeste bevægelser, syntes ham en letsindig leg, der røbede tvivl på bevægelsens virkelighed. Den begejstring for frihed, fædreland og folkelighed, som hist og her trådte smukt og sandt frem, syntes ham dog nu mere skrig

af fanatiske profeter, som ophidser sig selv, for ikke at tvivle på sandheden i deres sendelse. Folkenes larm og vilde råb fjernt og nær syntes ham rasende menneskers drømme. Hans egne fredelige drømmerier syntes ham nu så tåbelige, så aldeles ude af tiden og livet, at selv de uskyldige blomster måtte spotte dem.

Han rejste sig og fuldendte indpakningen af sine bøger, som han omhyggeligt rystede ethvert mærke ud af. For at dog synet af madam Flints tørrede blomster, som havde foranlediget så mange vildfarelser, ikke næste dag skulle krænke hans godmodige værtinde, fejede han dem sammen med en pennefjer og lod dem flyve ud ad vinduet for alle vinde.

Da han næste morgen fo'r hen ad jernbanen ved siden af Gustav, følte han sig frisk og glad til mode. Det var dem begge som de åndede friere, jo længere de kom bort fra hovedstaden og dens hundredtusinde menneskers uro.

3. kapitel

Den nye præstegård i Strandby, der dog endnu ikke var fuldkommen færdig, havde modtaget begge de kærkomne gæster. De havde allerede sovet tre nætter ypperligt i det nye kammer; men den gamle del af bygningen, som præsten på ingen måde ville have forandret, var og blev dem dog det hyggeligste sted i huset. I den gamle kære havestue, med den skønne moders portræt over sofaen, havde de lykønsket faderen på hans fødselsdag og fejret en glad og stille fest. Her var Gustav altid i sit lykkeligste lune. For Carl havde dette værelse

også en stor rigdom af erindringer fra hans første indtrædelse deri, som præstens sønlige lærling, til den aften, han hjalp den stumme frøken ud derfra gennem den kvælende røg. Ved det bord, der nu var blevet til familiens spisebord, havde han med Gustav modtaget af sin kærlige plejefader den undervisning, hvorpå hele hans senere udvikling var grundet. Når han mangengang hele timer havde siddet ene her med sin lærer, medens den langt forudskredne Gustav løb om i mark og skov, havde magisteren undertiden taget et af de gamle håndskrifter ned af hylden og læst sagte deri, medens Carl selv indhentede af bøgerne, hvad han stod tilbage i, eller havde skriftlige arbejder for. Når den videbegærlige bondeknøs da undertiden havde henvendt sig med et spørgsmål til præsten, eller når håndskriftet var lagt tilbage på hylden og de atter havde sysselsat sig med hinanden, havde præstens ansigt ligesom strålet, og der havde været en sådan indre glæde udbredt over hele hans væsen, at det havde gjort et ubeskriveligt indtryk på Carl. Ethvert ord, præsten i sådanne lykkelige stemninger havde talt, var også trængt dybt i det unge menneskes sjæl og dukkede siden af og til op igen i hans erindring, ligesom fra en hemmelig åndens kilde i hans inderste væsens dybder. Carl havde ofte set op til hine håndskrifter, som til en løndomsfuld helligdom, men aldrig vovet at røre ved dem. Enhver i huset vidste, at skrifthylden her var det forbudne kundskabens træ på godt og ondt.

Siden ildebranden blev nu havestuen benyttet både til dagligstue og spisestue; men den del af værelset, hvor skrifthylden stod, og hvor der nu var henflyttet et mindre arbejdsbord ved siden af det større, var et fredlyst sted, hvortil

ingen nærmede sig uden præsten, og som frøken Trap heller ikke turde berøre med sin støvekost.

Den tredje morgen efter de unge kandidaters hjemkomst var Carl ene i havestuen med sin plejefader, der ofte faldt i tanker og længtes efter posten. Carl sad nu på samme plads, hvor han så tit havde siddet i sin lærlingetid; han havde sit græske testamente opslået foran sig. Præsten havde taget et håndskrift ned fra hylden og bladet i.

"Vi kan jo vente aviserne fra København i dag?" sagde Carl. "Gustav skildrede Dem med alt for lyse farver den stemning, der var, da vi rejste. Man levede i en bestandig spænding både over de indre og ydre bevægelser. Jeg havde aldrig troet, jeg også skulle komme til at længes efter aviser."

"Først til middag kan vi have efterretningerne fra den tyvende med avisen fra i går. Det er en lang tid, når hver dag bringer en ny omvæltning!" svarede magisteren og lagde håndskriftet tilbage til hylden. "Den tyvende har sikkert været en vigtig dag!" vedblev han og faldt i tanker. "Hm! blodige tider vil komme, men – med Guds hjælp! – såvel til frelse som til prøvelse for folkene." Det var som disse ord faldt ham uvilkårligt ud af munden, medens han med et ubestemt blik stirrede hen for sig. "Jeg vil ikke lege spåmand, min gode Carl!" tilføjede han med sin sædvanlige milde ro, "det er kun min gætning af hvad jeg længe har tænkt på og nu har sammenholdt med hvad Gustav og du i disse to dage har sagt mig. Det må bryde løs både indefra og udefra. Jeg har haft en slags anelse, som sjældent slår mig fejl – og den er nu to måneder gammel."

"Hvorledes?" spurgte Carl og studsede, "for to måneder siden?"

"Ja, det var natten efter den tyvende januar – jeg har optegnet det!" svarede præsten. "Vi vidste, kongen var farligt syg, og man frygtede for hans liv. Det var henved midnat, da vågnede jeg ved, at nogen bankede stærkt på ruden til mit sovekammer. Det har måske været en rejsende og god ven, som havde hast. – Jeg fik aldrig at vide hvem det var; men jeg havde tydeligt hørt en dyb, stærk stemme, som sagde: *"Kongen er død!"* – Jeg stod op og åbnede vinduet. – Der var mørkt og dødsstille udenfor. Der var intet menneske at se eller høre. Jeg kunne ikke sove den hele nat. Jeg blev oppe og tændte lys. Det betydningsfulde dødsbud havde slået mig med skræk, kunne jeg sige; – bekymringen over fædrelandet og dets fremtid tyngede som en svær byrde på mit sind. Jeg tog min tilflugt til bønnen. Jeg tænkte på min prædiken til næste søndag. Jeg opslog evangeliet til tredje søndag efter Hellig Trekongers Dag, om den spedalske, som Herren helbredte, da han steg ned ad bjerget, og om høvedsmanden i Kapernaum, hvis syge tjener blev helbredt på hans stærke tro. Jeg faldt hen i en halvbevidst tilstand, som jeg ikke siden min ungdom havde kendt. Dengang kunne jeg selv have fremkalde den; men det har jeg siden vogtet mig for. – Det var en såkaldt sygelig, fantastisk og noget sværmerisk periode i mit liv, som jeg dog aldrig ville have undværet." Her faldt præsten i tanker og syntes at have glemt, hvad han ville sagt. – Hans blik faldt på skrifthylden. "Jeg skrev dengang meget!" vedblev han, "der var lysglimt deri, som jeg endnu af og til tør oplive og glæde mig ved – men det var forudgribelser af en højere tilværelses hemmeligheder. For vor tid ville det enten være til spot og latter, eller til forvildelse. De ungdomsskrifter

skal følge mig i min grav – eller brændes, når jeg har lukket mine øjne." Han hensank atter i tanker og tav.

"Men hvad De hin nat så eller anede i den halvbevidste tilstand," spurgte Carl.

"Det tør jeg vel nu tale til *dig* om, min kære Carl!" svarede præsten og var atter åndeligt til stede, "du vil ikke misforstå mig. Jeg så den spedalske, jeg havde læst om i evangeliet; han var endnu ikke helbredt, og han så gruelig ud. Det forekom mig, at hans ansigt forvandlede sig – først til den døde konges – så til mit eget og siden til alle de menneskers, jeg havde set i mit liv. – Han stod ved en dam, som bevægedes stærkt af et usynligt væsens vinger. Han stirrede ned i den urolige dam; dens bølger var frådende og gule: – jeg vidste, det var galde og gift. "Herre! Om du vil, da kan du vel rense mig!" hørte jeg nu den spedalske sige; en hånd berørte hans skulder – han styrtede ned i den frådende dam og forsvandt. Jeg følte en umådelig gru derved; – det var som jeg selv og alle de mennesker, jeg havde kendt og elsket, nu var gået til grunde i et gifthav. Jeg hørte mange klokker ringe over os – som til ligfærd; én af dem overdøvede dem alle med sine hule, dybe slag. Jeg talte slagene. De største og længsttonende vidste jeg var måneder, og de mindre, der lød hastigere imellem dem, var dage. Ved det tyvende mindre slag, inden det tredje store endnu var udrunget, så jeg den spedalskes hoved opløfte sig af dammen; det syntes ungt, sundt og kraftigt – der var liv og begejstring deri; men nu blev dammens gule, frådende bølger forvandlet til blod. – Nu syntes mig først, jeg hørte, hvad jeg dog vidste var sagt for længe siden – det var Herrens ord til den spedalske i evangeliet: *Jeg vil! Vord ren!* og nu mærkede jeg, at alle de

billeder, der var fløjet mig forbi, kun havde været en slags levende drøm, der ikke kunne have varet længere end det øjeblik, medens jeg læste det første punktum i evangeliet."

Carl fandt en sådan vision psykologisk forklarlig af stemning og tankeforbindelser. "Hvor den bevægede dam kom fra, kan jeg nok også begribe," sagde han, "når jeg tænker på en anden helbredelseshistorie; men jeg begriber ikke, hvorledes De kunne forbinde forestillingen om hint helbredelsens vand, der rørtes af englen, med tanken om gift og galde, der siden blev til blod."

"De stærkeste gifte indeholder jo ofte lægedom!" svarede præsten. "Den samme, som kan forvandle vand til vin, kan vel også forvandle giften i menneskenes lidenskaber og det urene blod i en sygelig slægt til lægedom. Dog i slige uklare forestillinger er der altid nogen vildfarelse. Jeg har heller ingen stor vægt lagt derpå. Lidt overtroisk var det måske, at jeg så gerne ville have jer her hjem inden min fødselsdag, der jo netop var den tyvende i årets tredje måned. Er det kommet til uroligheder den dag, eller til en vigtig forhandling derom – som Gustav taler om – er jeg dog nu glad ved at vide jer udenfor det. Enhver såkaldet demonstration af en hob egenmægtige undersåtter har jeg et navn til, som jeg nødig vil udsige."

"Hvad ville De gøre i regeringens sted, min fader! hvis det blev til andet, end snak, med det store optog?" spurgte Carl.

"Jeg takker Gud, at det ikke er mit kald, og at jeg ikke har det ansvar!" sagde præsten med streng alvor, "med al den fredelighed og al den kærlighed til folket, jeg tiltror mig, ser jeg dog ikke anden udvej, når de, som skal adlyde, vil regere, end den brug af den lovlige magt, hvorfor nu kronprinsen i Preussen er så afskyet og forhadt."

"De kunne lade skyde på en ubevæbnet folkehob – selv på uskyldige børn og kvinder?"

"Om jeg *kunne* det, ved jeg ikke; men var det mit lovlige kald, *burde* jeg det, når både de skyldige og uskyldige først alvorligt var advaret; ellers kunne jo en flok ubevæbnede drenge allersikrest afvæbne landets og tronens forsvarere – og det talrigeste parti hver dag omstyrte det bestående."

Carl betragtede sin milde, sagtmodige plejefader med forundring. "En sådan strenghed havde jeg ikke tiltroet Dem!" sagde han. "De fleste unge mennesker ville kalde det despoti – blodig uret mod folkefriheden. Det er grueligt at tænke på – og dog må jeg i princippet give Dem ret. Men er en sådan voldsomhed nødvendig – må selv en ubevæbnet, vistnok uberettiget folkehob, der måske i den ædleste hensigt – i et farligt og fortvivlet øjeblik, i alles navn vil tilskrige sig magten eller en afgørende indflydelse – må sådanne mennesker bløde, hvis de ikke øjeblikkelig vil adlyde – hvad skal der så gøres med dem, der truer med det skjulte sværd, eller åbenlyst opløfter det mod deres herre og konge?"

"Min kære Carl!" svarede præsten med et dybt suk, "Vorherre befri os for at opleve den time! – men skulle den komme, måtte dommen visselig blive en blodig, men retfærdig *gudsdom*, og enhver arm, der kunne bære sværd, måtte i den retfærdige Guds navn fuldføre hans dom over forbryderne."

"Der er en ting, jeg har tænkt på!" sagde Carl efter nogen betænkning; "ved at forlade den stand, jeg er født i, har jeg dog ligesom unddraget mig fra krigstjenesten og berøvet fædrelandet en arm til dets forsvar. Skulle vi nu få krig eller oprør, vil jeg gå til hæren som frivillig."

"Det ville jeg også i dit sted!" svarede præsten, "kender jeg Gustav ret, følger han med dig. Dog, vi må håbe, min anelse kun har været en ængstelig drøm, og at Gustav denne gang kan le mig ud, når posten kommer uden slemt nyt til middag."

Gustav holdt nu til hest i gården og sendte bud ind efter Carl, til hvem der også stod en hest sadlet. De red postbuddet i møde. En time før middag kom de tilbage i firspring og sprang jublende af deres heste, med aviserne i hænderne, de indeholdt efterretningerne om den store demonstration den en og tyvende marts og om ministerskiftet, såvel som om den oprørske deputation fra Holsten og den kraftige affærdigelse, den nu kunne vente. Breve fulgte med, som med levende farver skildrede den opløftede stemning og den almindelige begejstring i hovedstaden. Såvel Carl som Gustav gav deres deltagelse for den vigtige begivenhed luft i de gladeste ytringer. Præsten var dog alvorlig og stille. "Gud ske tak!" sagde han. "Jeg frygtede, hvad der var værre. Jeg kan vel ikke juble med eder over de statsmænds bortfjernelse, som jeg i så høj grad agter – inden jeg ser de hoveders dygtighed, der nu skal råde. Det store fortvivlede skridt har intet blod kostet endnu – konge og folk har forstået hinanden. – Hvad der glæder mig mest – kongeværdigheden står ukrænket: – hvad der måtte anses for et folkeønske var opfyldt, før det blev ytret. Dog følgerne står i Guds hånd." Han gik til sit studerekammer og var begge de følgende dage påfaldende alvorlig og stille.

Den tredje dag tænkte de unge mennesker allerede på at rejse tilbage til hovedstaden, hvorfra man atter ventede vigtige nyheder. Men denne dags aften var de tilligemed præsten indbudt til jægermesterens. Den sære herre havde nylig haft sit

mørke lune igen, og det var første gang efter en hel måned, der modtoges fremmede på Strandgården. Om formiddagen var der foranstaltet en stor jagt, Gustav var indbudt.

Ved aftenselskabet var stemningen ret munter. Gustav vidste i særdeleshed at sætte liv både i gamle og unge. Jægermesteren var endog en times tid selskabelig. Det glædede ham øjensynlig at se Gustav igen, hvis ligefremme måde at behandle ham på ret var efter hans sind; men i det øjeblik, den stumme frøken trådte ind i salen, forlod han hastigt med en mørk mine både Gustav og damerne.

Blandt flere godsejere fra omegnen var også kammerherre Kronskjold til stede. Han var i grunden forstemt, såvel over den frie forfatning og ministerskiftet, som endnu mere over den nye franske omvæltning og dens efterklang over så stor en del af Europa; men han holdt gode miner; han vidste at ledsage enhver af de unge menneskers begejstrede ytringer om den nye store tid, der var i opmarch, med en bifaldende spøg, hvoraf han selv lo lidt tvungent. Frøken Emilie gjorde dog snart fordring på hans hele opmærksomhed indtil han blev plantet ved et spillebord.

Selskabet delte sig nu. Præsten opfordredes til at læse noget. En del unge mennesker, der havde taget del i jagten og nu tilligemed Gustav og Carl fandt damernes selskab mest tiltrækkende, havde tilligemed disse taget plads omkring det store læsebord i geheimerådindens værelse eller "Tante Christines Fruerbur", som det kaldtes af de unge piger. Præsten havde taget en lille bog med, som han foreslog selskabet at høre noget af. "Den faldt mig just i hånden, da jeg gik herhen," sagde han, "og det faldt mig ind, at måske få eller ingen af Dem

kendte den, uagtet den nu er fire og tyve år gammel i vor poetiske litteratur. Den hører til en tid, hvis alvorlige ånd vor spøgefulde tids ordførere nok gerne vil ignorere. Det er et digt, der næppe helt kan forstås uden af dem, der med opmærksomt blik har fulgt den dybe, mærkelige digterånd, som deri selv har betegnet sin hele gang."

Man blev nysgerrig og spurgte om forfatterens navn.

"Lad mig først se," svarede præsten, "om han uden navn kan gribe lige så levende ind i Deres stemning, som han i disse dage har grebet ind i min og styrket mit håb om en ny, herlig tid i Danmark!"

"En politisk digter?" spurgte Gustav, "ham må vi unge fødte statsmænd da vel allerbedst kende, så meget mere, når han har sunget ved vor vugge."

"Ja vel, min søn! Det har han, og det har flere, hvis ord man nu måske skal sande!" svarede præsten. "Hør hvad han siger til sine åndelige frænder [Note 16)]:

– Hører mig, brødre
I skjoldungeland,
Hvis ammer og mødre
Var døtre af Dan,
Hvis hamre har hødet
Og tonet med klang,
Hvis kinder har glødet
Som mine engang,
Hvis sange, må gemmes
Om end de forglemmes
En time i skyggernes land!

Lad verden kun tænke,
Vi intet betød,
Og bøgerne bænke
I glemselens skød!
Lad synes som mørke
Blev stagernes løn!
Lad synes som mørke
Blev lysningens søn!
Som om efterhånden
Ved lyset – for ånden
Man blindere, døvere blev!

Det er dog kun skyer,
Som skygge en stund
Til morgenen gryer
Fra lyshavets grund!
Når hanen da galer,
Mens vingerne slå,
Når dagmoder taler
Med bølgerne blå,
Da springer af vuggen
Hvad lyset og duggen
Har underlig virket i løn."

"Den digter, som har sagt dette, er en virkelig seer, vil jeg håbe!" vedblev præsten. "Han har begejstret set ud over hele vor nuværende ungdoms vugger og set en større fremtid, end måske nogen af mine unge venner endnu har øje for – og dog uden at tænke på konstitutioner eller blodige statsomvæltninger."

En ung, stærk forstkandidat af hr. Staals skole havde stillet sig foran præsten med opspilede øjne. "Med tilladelse, hr. pastor!" råbte han, "den store fremtidside, Deres noget forældede forfatter ser hen imod, er dog næppe den nulevende skandinaviske ungdoms: Nordens genfødelse i kraft og frihed!"

"Jo, netop aldeles den samme!" svarede præsten.

"Prægtigt!" brummede den unge kæmpe.

"Men ikke ved at skrue tiden tilbage og lade oldtiden og hedenskabet gå igen som spøgelser eller maskeradeskikkelser i vor tids mennesker!" vedblev præsten. "Det virkelig store mål, han opstiller for sine og sine åndelige frænders bestræbelser, er oplivelse af nordens helteånd til *kristelige* bedrifter på en bane, der passer med tidens tarv og vilkår – det er hans egne ord i fortalen til det digt, jeg taler om, og som jeg skal forelæse Dem nogle flere strofer af." Han læste nu blandt andet også følgende kraftige strofe:

Jeg drømte, at helte
Opstege af jord
Med klinger i bælte
Som kæmper i nord;
Og harpen slog Brage
Med fingre af guld,
Så aldrig der mage
Var hørt over muld,
Og herlig med klangen
Valkyriesangen
Henstrømmed i dundrende kor.

"Bravo! Bravo!" råbte den stærke forstkandidat og trampede i gulvet med sine jernhæle, så det dundrede, "det er jo netop

således, jeg og Staal vil have det! De gamle kæmper og guder må komme tilbage! – Brage må slå guldharpen og valkyrierne synge for os i tordenskyen!"

"Kun rigtigt forstået!" sagde præsten, "åndelig set og i sandhedens lys! – således ser også vor digter det. Vi kan meget godt tilegne os, hvad der hos vore fædre var stort og herligt uden at lege hedningekæmper. Hvad den alvorlige og dybe digterånd ærer og elsker i den store oldnordiske billedverden er kun, hvad der spejler sig deri af den evige sandhed og en forud anet kristendoms lys. – Hvad ånden i dette digt siger til digteren, kan digterens ånd igen sige til dem, der vil følge ham i tidens bevægelser:

Lad øjet kun stirre
På tidernes tegn,
Men ej sig forvirre
I myternes egn!
Frygt aldrig for fjenden!
Men vogt dig for vinden,
For skinnet af hvad jeg har sagt!"

Den unge oldtidskæmpe gik hastigt ud i den anden stue, og præsten fortsatte læsningen i sit yndlingsdigt. Han ledsagede hvad han læste med nogle oplysende vink og fremhævede det store håb om en lys og herlig morgen i Norden, efter søvnen og de forvirrende drømme i de kolde tiders nat; men han påpegede med streng alvor dette håbs betingelse i sandhed, kærlighed og levende tro. "Nu kommer måske den nye kamptid, her er peget på," sagde han, "men skal kampen ikke føre til en vild verdensopløsning, må den ikke udkæmpes af en gudsforladt slægt, der kun stoler på egen kløgt og styrke – dens mål må

være fred og den evige freds og frihedsfyrstes forherligelse." og han læste med en kraft og begejstring, som greb de fleste:

Udråb kun, at striden
Med råd og med dåd,
Udråb kun, at tiden,
Med stål og med gråd,
Skal kronen forgylde
Til kongen, så from,
Som hid i dens fylde
Med fredlyset kom –
Som mildelig bier,
Til orgelet tier,
Med seglen og dommens basun!

Her afbrødes forelæseren af jægermesteren, som kom farende ind med en bunke aviser i hånden. "Herligt nyt!" råbte han og kastede aviserne på bordet, "nu kan det gamle, rådne blod blive udtappet! – nu slår der et ordentligt lyn ned iblandt os og vækker selv de døde og fordømte!"

"Hvad er der på færde, kære broder?" spurgte geheimerådinden forskrækket og greb et af bladene.

"Ikke andet, end hvad vi længe har kunnet forudse, hvad århundreders dumhed har forberedt. Det vil koste nogle tusinde menneskeliv – det er det hele! – det er godt køb for den åreladning, vi trænger til. Nu er det ikke længere tid til at skyde ræve og grævlinger, mine unge herrer! nu bliver der andet at gøre, end at holde bordtaler og krotaler. Nu kan vi også for en tid lukke de smukke versbøger og drømmebøger i, min kære søster! og tænke på andet, end det skønne og romantiske. Den mand, der nu ikke er fyldt de tres og vil sidde hjemme hos

damerne og plukke charpi, må enten være præst eller krøbling!" Dermed var han ude af døren.

De andre så nu af aviserne, hvad der var sket; de læste svaret til den oprørske deputation fra Holsten, tilligemed beretningen om oprørets udbrud med overrumplingen af Rendsborg, om rustningerne i København, den almindelige begejstring og kongens opfordring til at gribe til våben.

Selskabet fo'r op i stor bevægelse. Præsten var den eneste, der blev siddende stille.

"Den blodige tid må dog nu komme!" sagde han betænkelig, "den fordærveligste af alle krige, borgerkrigen, er udbrudt! – dog også her er det rette, det eneste sande løsen lagt på kongens læber til hans folk. Har I set det, mine sønner?"

"Ja, ja!" råbte Carl, "og vi vil følge det!" Både han og Gustav jublede; men det var ikke kærlighedens jubel – det var en næsten vild glæde over at kunne gå i kamp mod de troløse oprørere. Lumpenheden ved Rendsborgs overrumpling – den løgn, hvormed soldaterne var forlokket til mened, havde i særdeleshed oprørt dem. Olshausens frække forhånelse af den danske folkekarakter fremkaldte ildsluer i deres øjne. De knugede hinanden i hånden og ilede bort, medens deres fader beroligede damerne og blev en hel time længere på Strandgården.

Gustav lo og spøgte ikke længere i den første halve time. Han gav såvel sin begejstring som sin forbitrelse luft; men så snart den usædvanlige opbrusning havde sat sig, kom der gerne en blanding af lune i bitterheden. Olshausen, mente han, havde gjort sig højlig fortjent af det folk, han forhånede: "Kender jeg mine kære landsmænd ret," sagde han, "vil hine ord i deres øren

være den mest opflammende krigssang og koste flere slesvig-holstenere livet, end om hr. Olshausen havde foræret os lige så mange flyvende batterier."

Carl var også snart rolig; men han spøgte ikke. Han, der hidtil havde været for blødhjertet til at skyde ræve, gik ikke denne aften i seng, før han havde fået en gammel rusten riffel brugbar og støbt kugler til den af alt det bly, der var at finde i præstegården, lige til hans plejefaders gamle forkastede røgtobaksdåse. Han betragtede hver kugle med så alvorligt et blik, som den var en sikker dødsbringer og allerede hemmeligt bar det forrædernavn på sig, som den skulle udslette af de levendes tal. Uagtet Carl havde modbydelighed for jagten, havde han dog ofte skudt til måls med Gustav og forfejlede sjældent det sorte midtpunkt i skiven.

Under den almindelige bevægelse på Strandgården havde næsten ingen lagt mærke til den stumme frøken, undtagen præsten. Han havde set hende lytte til hvert ord, der blev sagt eller læst af bladene. Det gjorde et overordentligt indtryk på hende. Der kom en glød i hendes kinder og en ild i hendes sorte øjne, som han aldrig før havde set; – hendes jomfruelige barm bevægede sig. Hun havde selv grebet kongens opråb til folket og læst det løsen, hvormed det sluttede: "Med Gud for kongen og fædrelandet!" Der fløj en klarhed over hendes ansigt, og der kom et udtryk i hendes blik, som om tanken på den almægtige havde givet hendes sjæl vinger; – hendes læber bevægede sig, og præsten hørte med forbavselse, hvorledes de to ord: "med Gud!" ligesom med sangtoner løsrev sig fra hendes bundne tunge og havde udkæmpet sig fra hendes dybt bevægede inderste. Hun var i det øjeblik usigelig skøn. Det var, som denne anstrengelse

havde angrebet hende; hun sank tilbage på stolen og var bleg. Det varede dog kun nogle øjeblikke, og hun var næsten som sædvanlig: – hendes læber var lukkede som tilforn; men et efterskin af hin klarhed i åsyn og blik var tilbage. Hun foldede sine hænder; præsten lagde sin hånd på hendes hoved og lod hende være ene med den rige, velgørende tanke, der så mægtigt og næsten vidunderligt havde grebet hende.

Ingen havde hørt hine ord uden præsten. Han tænkte meget derover, men talte ikke derom til nogen. Da han kom tilbage til præstegården, traf han Carl og Gustav i køkkenet, hvor frøken Trap med største iver var dem behjælpelig med at smelte bly og støbe kugler. Krigen syntes ganske at have opfyldt de unge menneskers sind. Gustav havde vel, under aftenunderholdningen hos jægermesterens, nærmet sig betydeligt til frøken Julie og fundet hende uimodståelig, i det mindste for den aften; nu tænkte han kun på det nye, lystige feltliv. Carl havde strengelig vogtet sig for at lade sine drømmerier om den stumme frøken få magt i hans sind eller røbe sig med noget ord i de få øjeblikke, han havde nærmet sig hende. Nu lod han sig udelukkende henrive af de nye, vigtige begivenheders strøm og søgte, så vidt muligt, at tilbagetrænge hint skønne, tavse billede til erindringerne om en periode i hans liv, der var afsluttet.

4. kapitel

Næste dag havde alt fået et ganske andet udseende både i præstegården og på herregården. De sædvanlige sysler var ophørt. Alt, hvad der foretoges, havde hensyn til krigen. Damerne pillede charpi. Herrerne fægtede og skød til måls.

Kun præsten forblev stille i sin studerestue. Således gik det i flere dage. Gustav og Carl havde meldt sig som frivillige. De ville slutte sig til de ridende herregårdsskytter, som udrustedes rundt om i landet. Jægermesteren ville, som gammel øvet skytte, ledsage dem. Han forsynede dem med heste og hvad de manglede af brugbare våben. De ventede alle tre kun på ordre fra krigsministeriet for at bryde op og støde til hæren. Imidlertid øvede de sig fra morgen til aften i skiveskydning, den spredte jægerfægtning og bajonetfægtning. Flere unge mennesker fra omegnen sluttede sig til dem; blandt dem adskillige raske bønderkarle, som havde trukket frilodder ved sidste session. Jægermesteren var deres våbenmester. Hans mørke stemning var for øjeblikket tilbagetrængt af den nye spænding og iver, han delte med de unge mennesker. Selv kammerherren var blevet krigersk stemt. Han deltog endog nogle gange i øvelserne; men hans fyldighed gjorde ham uskikket dertil og udsatte ham for de unge menneskers latter. Han lo selv med, men trak sig med finhed tilbage; – han tilbød imidlertid, på alle mulige måder at bidrage til krigsfornødenhederne og ville, ligesom jægermesteren, udruste nogle ridende jægere på sit gods. Han påtog sig også, med lidt skælmeri bag øret, at sørge for hr. Staals udrustning, hvis han kun vidste, hvorledes denne begejstrede unge mands sjældne gaver nu bedst kunne anvendes.

Staal havde været alle vegne, hvor der var bevægelse eller holdtes taler; nu var han atter kommet til egnen med store krigerske planer i sit hoved. Han kom nu også daglig til Strandgården for at holde taler til de frivillige, der samledes. Det var kammerherrens største morskab at lede den

godmodige entusiast på glat is. Hr. Staal var mere end nogensinde fyr og flamme; han holdt lynende taler for bønderne i kroen om Aukathor, som skulle knuse de tyske stenhårde jættepander med sin hammer. Det fandt bønderne ganske bravt; de mente, det var en fransk general, der skulle her ind og anføre krigsfolket. De var sikre nok på, at vore karle skulle gå på og slå løs, når de kun havde dygtige "kommanderere" foran dem.

Kommando var dog et ord, hr. Staal slet ikke kunne udstå; al personlig lystren stred mod hans friheds-idé. Alt det mekaniske ved eksercitsen kaldte han hundeafrettelse og marionetleg. Uniformer var ham forhadte, fordi de udslettede personligheden og gjorde mennesker til nummererede brikker og fabriksvarer. Krudt, kugler og geværer brød han sig ikke om. Man skulle kun følge naturen – påstod han – og slå fra sig med hvad man havde nærmest ved hånden, helst dygtige jernkøller og hamre fra smedjerne. Enhver skulle klæde sig, som han fandt for godt, og gå frem i hvad orden han ville. – Skulle der endelig behøves nogen slagorden, skulle man stille sig i svinetrynefylken eller den kiledannede slagorden, som var gammel og prøvet i Norden; den havde Odin selv lært Harald Hildetand, og det var den eneste rette måde at *kile på* med, når man havde en stor hær imod sig. Man så på hans miner og hørte på hans kraftige røst, at det var hans fulde alvor, når han forsikrede, at han ville selv gå ene i spidsen på kilen; men sin frihed ville han beholde: – Han ville ikke "danse efter piber og trommer". Der skulle ingen anden kommando være, end det gode gamle: "Fram, fram, bondemænd!" og så skulle det nok gå!

En dag havde hr. Staal holdt en sådan ivrig tale i kroen og straks på egen hånd villet danne en landstorm; men bønderne havde dog ikke ret villet gå ind derpå: – De kløede sig bag øret og mente dog nok, krigsministeren bedre måtte forstå hvad der skulle gøres; enhver af dem skulle ellers nok møde, når de fik rigtig ordre. Hvad det især gik galt med, var hr. Staals hentydninger til mytologien og hyppige brug af de oldnordiske gudenavne, som bønderne altid troede var nogle fremmede generaler eller konger, der skulle hjælpe os i krigen.

Noget slukøret kom hr. Staal den dag til Strandgården og beklagede sig for kammerherren og jægermesteren over, at folket dog endnu ikke rigtig var vågnet. "Dog, det går nok!" tilføjede han trøstigt. "Det er kun oplysning, folket trænger til. – Landsbyskolerne har været skammeligt forsømte; hvad der skulle være begyndt med, ved gamle karle ikke et ord om – de kender ikke en gang vore egne store guder! – men eksemplet må gøre det. Vi, som er forud i kultur, vi må løfte folket op til vort stade!"

"Rigtigt!" sagde kammerherren, "vi må løfte de svære bønderknolde op til os og vore guder! – de har ingen tro, de krabater – det er ulykken – ikke en gang helte tror de mere på – alle vore heltebedrifter er rigtignok også forbandet gamle."

"De brave, jævne folk må se, før de kan tro, det fortænker jeg dem ikke i!" vedblev hr. Staal, "de har levet i trældom og vankundighed så længe, at de har glemt friheden og den gamle, store kæmpetid. Er her intet gammelt rustkammer på gården, hr. jægermester, fra den rette kraft- og kærnetid?"

"Det just ikke," svarede jægermesteren mut, "men jeg tror, der ligger nogle stumper af et gammelt harnisk oppe i den salig

riddersal, jeg bruger til kornloft – det skramleri er til Deres tjeneste, hr. Staal! – kan det hjælpe Dem til at bringe Holger Danske på benene, skal det være mig kært!"

"Prægtigt!" råbte hr. Staal og skyndte sig op på den til kornloft misbrugte riddersal.

"Han bliver nok gal, kammerherre!" brummede jægermesteren, "og så er det måske Deres skyld. De går jo så småt og puster til ilden i hans betændte hjerne."

"Han er en sjælden fugl i vor tid!" svarede kammerherren, "jeg tror, der stikker en virkelig helt i ham. – Lad os kun hjælpe ham i sadlen! og vi har en maske af første skuffe i vor folkekomedie."

"Fanden i vold med vor dumme grinebidertid! den er forbi, håber jeg. I går var De jo også en gang alvorlig; – men De vil helst have os ind i farcen igen. Nu, da her dog endelig er kommet en alvorlig gnist i vore kødklumper, skulle De ikke slå vand derpå straks med at pirre op i denne ganske honette mands galskaber og få ham til at spille komedie med sin egen og folkets tapperhed, inden vi har set om det er andet, end vind og gamle eventyr!"

"Lidt munterhed må der altid til!" svarede kammerherren. "Den højtidelige heroisme klæder os ilde; den blive vi også snart kede af. De skal se, bliver det til noget ordentligt med vore landsoldater, sker det hverken ved begejstrede taler eller højpoetiske krigssange, men med lystig snak og borgestuesange, som enhver bondekarl selv kan lave dem. Kunne vi få en rigtig dansk julebuk med i felten, ville han måske bedre holde vore folk i ånde, end nogen rigtbegavet feltpræst eller poet."

"Kan nok være!" mumlede jægermesteren. "De har vel ret! – hverken død eller liv, hverken folket eller dets ånd er bedre værd, end at grine af. Poeter har vi haft nok af til ingen nytte, og præster kan man få tidsnok med, når man skal til skafottet!"

Jægermesteren gik til de alvorlige våbenøvelser. Kammerherren så kort efter hr. Staal komme ned fra kornloftsalen, beklædt fra isse til fod med rustne harniskstykker, der var sammenbundne med sejlgarn.

"Bravo!" råbte Kronskjold og klappede, "det klæder Dem fortræffeligt! – De ser ud som en rigtig opstanden helt fra de store forfædres grave. Nu er De først Dem selv – en rigtig hr. *Stål* fra top til tå!" vedblev han med fornøjelse over dette ordspil, "men til infanterist er De for svær; falder De omkuld med det læs jern, kan De umuligt rejse Dem. – De rider dog vel godt?"

"Det vil jeg just ikke påstå," svarede hr. Staal og vaklede i den svære rustning, "men hvad kan man ikke, når det gælder fædrelandet? Jægermesteren har tilladt mig at øve mig på den ægte danske hest, der trækker tærskemaskinen."

"Den er lidt stiv og næsten blind," bemærkede kammerherren, "men racen er ægte, og den har et ægte dansk sind."

"Jeg vil dog prøve den!" sagde hr. Staal og gik nogle skridt frem med faste trin, så jernrustningen klirrede. "Ha, ved Asathor!" udbrød han, "jeg føler mig uovervindelig i denne brynje."

"Dersom ikke de fordømte spidskugler går igennem den, kan den ikke være så gal. Men når De vil bande ved Thor, hr. Staal, må De for kostumets skyld bære en rustning, der bærer præg af vor klassiske oldtid. Et skjold af flint eller af egetræ med

oksehudsbeklædning skulle De have – en oprevet eg kunne være et meget passende våben."

"Ingen spotterier skal standse mig i min gang!" sagde hr. Staal med rolig alvor og fasthed. "Er nu ikke tiden kommet til at lade den store idé træde ud i livet, så kommer den aldrig! Friheden har vi jo næsten erobret, og uden at den har kostet os en blodsdråbe. Lad nu kæmpekraften komme til bevidsthed – hvor meget blod det så skal koste! – og det skal gå med ligheden i en håndevending!"

"Meget godt!" sagde kammerherren, "men det var jo tærskemaskinehesten, De ville prøve! Rustningen passer Dem fortræffeligt. Er den ikke fra den rette kæmpetid, så er den dog temmelig solid; – kan man ikke have det bedste, må man nøjes med det bedre. Til at løbe storm med i kilespidsen for Harald Hildetands svinefylke bliver den vist for tung – men når De kommer til hest, vil De ikke mærke tyngden: Så er det jo hesten, der må bære hele byrden."

"Den regning holder dog næppe stik!" sagde hr. Staal og følte sig noget besværet. "Når man sidder til hest med en tønde rug på ryggen, har man dog nok alligevel noget at bære på; – men lad gå! jeg må forsøge den ganger!"

Det var en lille opmuntring for alle husets folk, kort efter at se hr. Staals forsøg på, med sit tunge harnisk, at komme i sadlen på den gamle tærskemaskinehest. Det mislykkedes flere gange. Da han endelig ved gårdskarlens hjælp sad fast og havde bidslet i hånden, kunne han ikke med al sin ridekunst hindre hesten i at gå rundt i gården i samme skridt, som den var vant til for tærskemaskinen, medens den svært betyngede rytter måtte anvende alle sine kræfter på at holde sig oprejst i sadlen.

Gustav havde just underholdt de unge damer og hjulpet dem med at plukke charpi til de hæderlige brystflænger, han selv håbede at hente med sejr og lykke; han var nu ved larmen i gården kommet ud med dem for at se på "den nye ridder af den bedrøvelige skikkelse", som man allerede lidt uskånsomt kaldte ham. Carl og jægermesteren var så ivrige i deres fægteøvelser, at de intet andet bemærkede. Tante Christine sad i sit fruerbur og læste højt for Pauline; de mærkede heller intet dertil. Men en del af de unge mennesker, der havde deltaget i våbenøvelserne, var lystige tilskuere ved hr. Staals uheldige forestilling. Gustav opmuntrede ham og forsikrede, at han tog sig prægtig ud; men den almindelige latter overbeviste ham snart om, at man drev spøg med ham. Hr. Staal standsede nu hesten. Han så med rolig foragt ned på dem, der udlo ham. Med en bedrøvelse, der kom ham fra hjertet og var langt stærkere end hans harme, sagde han højt og kraftigt: "Det er en jammerlig tid, jeg blev fordømt til at leve i. Der er ingen alvor mere i Norden. Kom også den gamle Stærkodder tilbage med en kulsæk på nakken, som et kirketårn, skulle han dog ikke dermed kunne hærde tidens sløvhed. Hjælp mig af bæstet, gårdskarl!" råbte han ærgerlig, "jeg opgiver dette forsøg!"

Han lod til at have hørt nogle af de muntre ytringer om ham. "Ville jeg ride i spidsen for landstormen på sådant et bæst og med dette Helvedes jernharnisk," vedblev han, "var man i stand til at kalde mig en Don Quixote. Her har ingen den forstand at gøre forskel på en nar af en fremmed folkestamme – en gal og tilmed opdigtet nar, der ville genindføre riddertiden med middelalderens barbari – og på en ægte nordisk mand, der vil føre sit folk tilbage til sit store udspring, til kraftens og

frihedens tid. Hjælp mig rigtig af, gårdskarl! du tager jo ikke begge benene med – se! Der har vi det!" dermed tumlede han så ubehændigt af sadlen, at han kom til at ligge udstrakt på møddingehalmen, uden at kunne rejse sig. Gustav forbarmede sig nu over ham og befriede ham fra de svære panserplader ved at overskære sejlgarnet, hvormed de var sammenbundne.

"De har ret, hr. Staal!" sagde han og hjalp ham op, "tiden er ikke moden til en rigtig omskabelse i gammelgotisk stil. I Deres sted ville jeg ikke kaste perler for svin eller tale til bønder om Thor og Tyr. Bravallakæmpernes tid er forbi! – vi må nu se at slå os igennem som simple tapre landsoldater. Hør, der synger de igen den nye soldatervise. Nu kommer her vist indkvartering."

Gustav havde ret. Snart var gården fuld af lystige, syngende soldater, og man glemte, det lille Don-Quixote-optrin for det nye, friske liv og de raske landsoldaters munterhed.

Få dage derefter var der stille både i præstegården og på Strandgården. Jægermesteren og begge de unge herrer var draget bort med de ridende jægere. Kammerherren var rejst til sit gods. Hr. Staal var gået til hæren, som fri turist og heltemodsvækker efter lyst og lejlighed, uden andre våben end en svær knippel, der lignede en kølle, og et stort kohorn, som havde tjent til at tude kvæget sammen med i landsbyen. Det horn ville han bruge til råber. Hans sidste ord til bønderne i kroen havde været en tordentale mod alt det pedantisk afrettede soldatervæsen, som aldeles unyttigt såvel til forsvar som til angreb. De, der så ham gå bort med de korte muskelknudrede ben og den lille hjelmhue på snur, var overbeviste om, at han hverken ville spare kræfter eller liv; men

de tvivlede dog på, at han ville formå nogen til at gå i krigen med ham på egen hånd og på de gamle bersærkers måde.

5. kapitel

Præsten sad nu stille i sin havestue og så ofte ud gennem glasdøren på de flyvende forårsskyer, medens han ingen ret ro havde til sine gamle fredelige sysler. Det forekom ham, som der var faret en storm hen over verden og havde bortvejret alle de stille, drømmende trylleblomster fra hans ungdomstid. Således sad han der en kold morgen i april og tænkte på sin prædiken til Palmesøndag. Han gennemlæste evangeliet om Herrens sejrsindtog i Jerusalem få dage før hans store lidelsesdag, som dog også skulle være forbud på hans forherligelse. Tankerne droges vel idelig tilbage til tidens uro og spænding, men det var dog ligesom åndens lysglimt fra evangeliebogen bragte ro og klarhed også i de endelige forholds fredløse dunkelhed. Han havde ofte set en afspejling i menneskelivet af det vidunderligt guddommelige i evangelierne. Nu følte han sig atter i en af hine stemninger, hvori han fristedes til at tage varsler af, hvad der syntes tilfældigt, og overføre på enkelte tider, folk eller mennesker, hvad der kun havde sin sande symbolske gyldighed, når åndens blik fo'r hen over alle tider og den hele store menneskeslægts liv. Det forekom ham som en kort sejrsjubel, lig disciplenes på Palmesøndag, nu også, til sandhedens ære, skulle tone over det jordiske fædreland, men at denne jubel kun var forbud på en stor lidelsesdag, hvis smerte dog skulle sammensmelte med tonerne om opstandelsen og et større, herligere liv.

Som han sad i disse tanker, trådte den stumme frøken ind til ham for at modtage den særskilte konfirmationsforberedelse, der nu næsten var fuldendt.

Hvad præsten denne morgen begyndte med, udsprang så ganske af den stemning, hvori Pauline havde truffet ham, at en lignende stemning også fremkaldtes hos hende. Det var som hendes tanker også fløj ustadigt mellem himmel og jord og først fandt beroligelse ved at overføre billederne af Frelserens liv på de forgængelige rørelser i tiden og selv på disse dages urolige forventninger. Præsten førte hende dog snart ind på, hvad der denne dag nærmest skulle være genstand for hans undervisning: Betydningen af den dåbspagt, hun nu skulle forny i hele menighedens påhør. Han fandt det nu tillige rigtigt at vise hende vidnesbyrdet om hendes kristelige dåb i kirkebogen og åbenbare hende så meget, som han troede kunne være gavnligt, om hendes fødsel og sande forhold til verden.

Om hendes egen tidligste barndomshistorie havde hun kun dunkle erindringer. Hendes klare bevidsthed syntes først at begynde med hendes bortfjernelse fra et lille, fattigt hus, hvor hun led sult og kulde, til jægermesterens skovhus ved ellekrattet, hvor hun fra sit femte år blev opdraget med Emilie og Julie af en underlig, nu afdød dame, der for en stor del havde overladt hende til sig selv og ladet hende springe om i skoven og ved stranden, som hun lystede. Man havde hidtil aldeles fordulgt hende, hvad de fleste troede at vide om hendes fødsel og sande forhold til den mand, der kaldtes hendes onkel, men som altid så mørkt til hende og aldrig havde sagt hende noget venligt ord. Den sandhed, præsten nu anså det for nødvendigt at meddele hende, søgte han dog at give en skikkelse, der

kastede så lidet mørke som muligt ind i hendes sind og ud over de forhold, han kun varsomt kunne antyde. Hendes ulykkelige moders skæbne kunne og ville han ikke ganske fordølge hende; men han sagde hende kun så lidet derom, som muligt. Hvad han fornemmelig dvælede ved, var den store omhu og kærlighed, hendes stakkels syge moder havde vist hende lige til sin død, i Paulines spæde barndom. Ingen af hendes forældre var fri for brøde, – sagde han til sidst – moderen havde lidt meget, men var nu vist salig hos Gud og bad vist kærligt både for hende og hendes tungsindige fader, som hun også måtte bede for.

Pauline blev dybt bevæget og rystet derved; men det lykkedes ham at bringe fred og klarhed i hendes sind og forsone hende med hendes egen, som med al verdens skæbne, ved at henpege på den eneste dybe kilde til al sand og evig fred.

De sad længe sammen i disse tanker og gensidige meddelelser. Hvad Paulines udtryksfulde miner dog ikke altid kunne betegne, tilkendegav hun, som sædvanlig, ved enkelte ord og billeder på en tavle. Ordene *fader* og *moder* havde hun således nedskrevet; men billederne, hvormed hun havde omridset disse navne, var højst forskellige. Ordet *fader* havde hun omsnoet med en ring, der lignede en snog med et dødninghoved – modernavnet med en krans af vilde roser og siv. Hun havde skrevet flere ord ligesom i skyer; deriblandt forekom et tre gange gentaget "farvel"! og det var omkranset af de sangfuglebilleder, hvormed hun plejede at betegne sine gladeste følelser; blandt disse fuglebilleder var der også en svale, hvormed hun undertiden havde betegnet sin forestilling om Carls karakter, ligesom hun havde valgt en sommerfugl til

sin forestilling om Gustav. Hun bøjede nu sit hoved over tavlen og udslettede det alt sammen med en strøm af tårer.

Præsten så betænkelig på hende; da åbnedes døren hastigt, og frøken Trap kom strålende ind med en avis og et brev i hånden. "Glæd Dem, hr. magister! vær ikke bedrøvet, lille frøken!" råbte hun, "her er gode tidender! – vi har vundet sejr, og hele krigen er forbi! – se! se! – og et brev fra Gustavmand med et stort, rødt segl – og se! uden om seglet står der: *Alle hele*!"

Man læste nu de glade tidender om slaget ved Bau og Flensborg, om oprørshærens adsplittelse og den danske hærs sejrrige fremgang til Dannevirke. Brevet fra Gustav var skrevet i muntert lune, men bar præg af den foragt for oprørets hovedmænd, som han delte med hele det danske folk. Han gjorde sig især lystig over "Menedergeneralen", som det hed, eller "Marskalken af Bau", "den gennemsigtige Jokai," som han mente havde fået en pokal af sin broder "Reineke" for det udmærkede væddeløbsridt på deres allerbedste fuldblodshingst. Dermed kunne oprørshistorien været ude, mente han; men kom den tyske *Mikkel* med, som han gjorde mine til, ville krigen nu først begynde. Hidtil havde det kun været en rævejagt i mindre stil.

Ved det glade sejrsbud og den i brevet gentagne forsikring, at alle var uskadte og ved lystigt mod, var den stumme frøken pludselig faret op af sin nedbøjede stilling; hun havde trykket hænderne mod sit bryst med et begejstret blik og var faret ud af havedøren. De så hende svinge sig hen over engen mod skov og strand, med den hende ejendommelige gang, der lignede svalens lette flugt under regnskyen.

"Se! se!" sagde frøken Trap, "hun flyver, sandt for Herren! – som en vild fugl og lader tørklædet falde sig af halsen – og da jeg kom, sad hun og græd her, som en hellig nonne. – Rigtig i hovedet er hun dog ikke, hr. magister! – De må sige hvad De vil. Men er det ikke herligt med den store sejr – og at krigen således med ét rask slag er forbi?"

"De hørte jo, hvad Gustav mente: Nu vil den først rigtig begynde!" svarede præsten, "des værre! det mener jeg med."

"Åh! det var jo kun hans spøg! – han talte jo kun om den tyske Mikkel – og vi skal da vel ikke føre krig med en enkelt ræv, ved jeg."

"Det er jo tyskernes spøgenavn til deres eget hele folk," svarede præsten, "men i den spøg er der lige så lidt sandhed som kløgt. – Det skulle smerte mig dybt, hvis så storsindet og ædelt et folk i den grad kunne forblindes af underfundige hjernespind –"

"Jeg tror så sandelig, hr. Pastor! de holder lige så meget af de tyske storpralere, som af deres egne brave landsmænd!" sagde frøken Trap ærgerligt. "De var vist i stand til at sørge over de ædle voldsmænd, hvis vi kunne slå dem ihjel til hobe eller splitte dem ad, som disse oprørere."

Præsten måtte nu forsvare sin gamle kærlighed til det tyske folk og de tyske bøger, som hængte så nøje sammen med hele åndsretningen i hans ungdom. Frøken Trap, der ikke forstod tysk, havde ofte tilforn angrebet ham for denne partiskhed for tyskeriet, som hun kaldte det. Alt hvad hun troede der var galt eller sværmerisk i præstens meninger om ånder, om vort forhold til afdøde og alt sligt, mente hun var noget, han havde læst sig til af tyske bøger. Det portræt af hans afdøde kone, som

hun havde hørt ham holde hele samtaler med, når han troede sig ubemærket, var malet af en tysk heksemester, påstod hun. Så meget troede hun også at være kommet under vejr med, at de mange skrevne bøger, hun ikke en gang måtte feje støvet af, måtte være tyskeri til hobe, om ikke i sprog, så dog i ånd og tanke. Deri havde hun heller ikke ganske uret. Det var fornemmelig den tyske romantik og mystik, der havde indvirket på magisteren i hin fantastiske periode af hans liv, hvortil disse, af ham selv til dels forkastede ungdomsarbejder henhørte.

Når frøken Trap undertiden havde ledt efter en morskabsbog i magisterens bogstue, havde hun nogle gange fået fat på oversatte tyske bøger om åndeseeri, magnetisme eller slige ting, som var hende en pest. Deri mente hun, den gode magister en gang havde fordybet sig alt for meget. Om han også nogenlunde på sine gamle dage var kommet ud over alt det sværmeri, hang han dog endnu lidt derved, påstod hun. Carl havde under hans vejledning vist fået en rem af huden, og hvis den stumme frøken ikke af naturen var lidt forstyrret i hovedet, måtte hun vist blive det, hvis han ville læse mere for hende i de forheksede skrifter – eller endog bringe hende i gråd over Balles skikkelige lærebog, som frøken Trap aldrig havde fundet så rørende.

Alt dette og meget mere måtte præsten nu høre og forsvare sig imod, og det gjorde han med den største mildhed og sagtmodighed. Han indrømmede, hvad han selv fandt der var sandt i hendes bebrejdelser; men det gjaldt ikke de sidste tyve år af hans liv, og det måtte være noget, hun havde hørt af andre.

Uden at tænke på, om hun forstod ham eller ej, udbredte han sig nu derover og udtalte den selvbetragtning, han især i den sidste tid var kommet til. Hvad der var sandt og skønt i de uklare forestillinger og de poetiske drømmerier fra hans ungdom, kunne han ikke bryde staven over på et klarere standpunkt. At han med glad bevidsthed var i stand til at bevare et åndeligt samliv i fantasi og levende tanke med enhver sjæl, han havde kendt og elsket, kaldte han en gave fra den poetiske ånd i hans ungdomstid, som han ikke ville undvære for al verdens rigdom. At han ofte så på et portræt for at anskueliggøre sig sin afdøde kone, når han, så at sige, tænkte i hendes sjæl og lod hendes tanker svare på hans – det var meget uskyldigt, mente han. At en god tysk maler havde malet hende så sandt og levende, var der jo heller intet ondt i – tilføjede han halvt spøgende. At han med al sin kærlighed til ånden i den rige tyske litteratur, dog følte sig inderligst tiltalt af vor egen og dens dybe nordiske kilder, kunne han lettelig godtgøre ved største delen af, hvad han i de sidste tyve år havde skrevet, og som skulle være den bedste arv, han efterlod til sin søn, eller måske snarere til Carl.

"Men har De ikke bedt mig brænde alle de skriverier, hvis jeg overlever Dem?" afbrød frøken Trap ham.

"Det var i et mismodigt øjeblik, kære frøken!" svarede præsten. "Min bestemmelse derom vil findes i min pult. Jeg har glemt at sige Dem det."

"Da var det, sandt for Herren! en Guds lykke, jeg fik det at vide!" udbrød den gamle frøken næsten forskrækket. "Havde Vorherre kaldet hr. magisteren i nat – Gud nåde os! – havde jeg

vist brændt alle de velsignede skriverier i denne morgen, inden nogen havde åbnet Deres pult."

"Siden De har så megen lyst til at brænde alt, hvad jeg har skrevet, uagtet De ikke har set en tøddel deraf," sagde nu præsten med et godmodigt smil, "skal jeg dog bringe et lille brændoffer til min vrede, men fortræffelige penat og straks udlevere Dem, hvad jeg selv dømmer værdigt til bål og brand!" Med disse ord gik han hen til sin skrifthylde og fremtog den mest støvede pakke. "Se her!" sagde han, "det er hvad jeg alt længe har brudt staven over, som fuldkomment overlevet både af tiden og mig selv – og som man kun har skade af at stirre tilbage på. Lad det kun bruges til at varme bagerovnen med i morgen! så gør det dog gavn endnu, og der kommer godt, sundt, dansk brød ud af dets halvtyske emmer."

"Gud ske lov! er det alle tyskerierne fra Deres ungdom? – Gud forbarme sig! ligger der ikke tyve års støv på dem! Det var dog kønt af Dem, hr. magister! at De ville udlevere mig det farlige krammeri. Jeg har rigtig nok – som De siger – aldrig set en tøddel deraf; men inden De flyttede ind her i præstegården, havde jeg hørt, at De var den fortræffeligste mand af verden, når De kun ville brænde alt, hvad De havde skrevet i Deres ungdom, og aldrig tænke mere derpå. Det var en nøje og god ven af Dem, som sagde mig det. – Han havde rigtig nok heller ikke læst en tøddel deraf – sagde han – men han havde kendt Dem i den tid, da De nok ville gøre mirakler, eller indføre den katolske religion her i landet og skrev hele tykke bøger derom, ligesom de tyske poeter og en gal tysk Jakob Skomager, han talte om; – og så var der nok også en gal svensker, som havde forført Dem og lokket Dem til at mane ånder og leve med de

døde – han hed Sveden- eller Svidenberg – sagde han – og meget af, hvad De den gang havde skrevet, var sikkerlig ikke andet end tyske luftkasteller og svidenbergske drømmerier – det var han vis på."

"Kan nok være!" svarede præsten med et smil. "Min gode ven havde for en del ret – brænd kun denne pakke! – det er kun avnerne af, hvad jeg den gang sankede i lade. – Kernen har jeg bevaret i en uforbrændelig lade. – Jeg hører til en tid, som er udløbet," vedblev han halvt for sig selv, "det er sandt. Jeg har nu hørt en ny tid ringes ind i Danmark med gravklokkerne over vor sidste enevoldskonge. Jeg har hørt den nye tid skydes ind med danske kanoner og synges ind af vore muntre bønderknøse; jeg vil følge med tiden så godt jeg kan, men først og fremmest med det evige ord, som nu næsten er det halvnittende århundrede gammelt i verden. Den verdslige bog, jeg endnu helst vil læse, hvor dansk jeg er, skal i denne stridens og hadets tid også minde mig om, at den tyske ånd aldrig i sandhed vil fortjene vort had eller vor foragt!" derpå gik han ud i haven, med et bind af Schillers digte i hånden, og lod frøken Trap besørge den støvede papirspakke til bagerset.

"Han er en underlig mand!" sagde frøkenen og rystede på hovedet. "Vil han nu hente sig en snue ved at gå og læse tysk i haven i april måned? Katolsk er han rigtig nok ikke mere – og hvad hans tyskerier angår, så skal han nu få varme danske tvebakker for det kram i morgen!"

6. kapitel

Præstens anelsesfulde formodning var gået i opfyldelse. Glæden over oprørshærens adsplittelse ved Bau og Flensborg den

niende april blev til takkebøn på folkets læber palmesøndag og faldt da sammen med den kirkefest, der minder om den evige sandheds øjeblikkelige sejr i en verden, som dog myrder det helligste. Næste søndag derefter, første påskedag, skete det blodige mord på sandhed, retfærdighed og folkeret, som skulle gøre opstandelsens store fest til en dødsdag for så mange og til en sorgens dag for fædrelandet. Det blev en stille, alvorsfuld påsketid for Danmark efter det store otte timers slag ved Slesvig mod Preussens og det halve Tysklands forenede hærskarer. Hin første påskedag, den tre og tyvende april 1848, står med uudslettelig blodskrift i Europas historie, til liden ære for de magter, der styrtede sig ud over et lille fredeligt folk, for at understøtte et æreløst oprør; men blodskriften står også til vidnesbyrd om, at dansken endnu ikke viger et skridt tilbage for overmagten, før det er betegnet med blod. Med mangfoldige menneskers liv havde vor fjende købt den ros, at han selv for en slet sag kunne fægte tappert; – med strømme af blod havde Danmark selv i ulykken hævdet sin ære. Stemningen var langt fra at være nedslået; man følte sig opløftet i sorgen. Alle danske kunne med dyb og sand følelse gentage, hvad en digter kort efter fandt et smukt forsonende udtryk for [Note 17)]:

Åbent bryst var landeværn,
Mod var danskens skjold;
Tysken måtte bygge
Af egne lig sin vold.

Over Thyras brustne led
Blod i strømme randt;
Tysken måtte købe
Helt dyrt hvert fjed, han vandt.

Vegen er for overmagt
Liden flok til sidst;
Men af Danmarks ære
Den haver intet mist'.
Slutter kreds og står fast, alle danske mænd!
Gud han råder, når vi fange sejr igen!

Et par korte, indholdsrige linjer fra Carl havde beroliget dem, der i præstegården eller på Strandgården var bekymrede for de fraværende. Han ytrede deri det håb, at de snart, måske inden noget nyt slag kunne ventes, ville få lejlighed til i nogle timer at meddele mundtlig, hvad øjeblikkets travlhed ikke levnede tid til.

Det var den ottende dag efter slaget ved Slesvig. Den for privatlivet så glad-højtidelige konfirmationssøndag var kommet. Sognekirken i Strandby var helt opfyldt af den talrige menighed. Det offentlige livs bekymringer og alle jordiske sorger var for nogle timer bortvist til fordel for åndens højere fordringer til menneskehjertet. I den fra en ældre tid såkaldte herskabsstol i den lille landsbykirke sad geheimerådinden med sine to hæderligt fødte og vel organiserede broderdøtre og den stumme frøken, den vanvittige fiskerpiges datter, som nu kendte sit forhold til verden og i sit hjerte havde sagt farvel til enhver lykke på Jorden, der ikke udspringer af den evige saligheds kilde. Pauline var klædt som konfirmandinde og

havde for første gang aflagt den halvt barnlige bluse. I de glinsende fletninger bar hun en moskrans med små nys udsprungne markbellis, og til livbåndet, der omsnoede den fine sylfeskikkelse og samlede folderne i den sorte silkekjole, var der hæftet et par månedsroser fra tante Christines fruerbur.

Den stille ynde i den stumme piges åsyn havde nu et udtryk af åndsklarhed, inderlighed og sjælsopløftelse, som det undertiden fremtræder i det øjeblik en skøn, befriet sjæl vil gå over i en højere tilværelse og ligesom først vil udpræge billedet af sit sande inderste væsen i en skikkelse, fuld af renhed, kærlighed og himmelsk fred.

Hun var bleg, men usigelig dejlig. Hun havde været dybt bevæget ved præstens første tale. Da hun nu trådte ud på kirkegulvet, og alles øjne var henvendt på hende, syntes hun intet at bemærke omkring sig uden den udsending fra det evige livs fyrste, der skulle modtage hendes troskabsløfte – og selv ham så hun ikke: Hendes blik dvælede kun på hans øjne, og det var, som hun gennem dem så ind i det åbne Paradis. Men hun lyttede opmærksomt til ethvert af hans ord, og da han nærmede sig og henvendte et spørgsmål til hende, pegede hun opad og nikkede bekræftende, lagde derpå begge hænder korsvis over sit bryst og bøjede sit hoved. Han forstod dette hendes svar, og da han på hendes vegne udtalte det i skønne, levende ord for menigheden, strålede hendes ansigt af glæde, og hun bekræftede det med et udtryk, som henrev enhver, der så det. Endelig skred præsten til den sidste og højtideligste handling. Efter at have modtaget løftet og den fornyede bekendelse af mange, nærmede han sig også den stumme pige. Han fremsagde dåbspagtens ord for hende, med opfordring til at

bekræfte ved et tegn, hvad der var hende nægtet at vidne med det lovende ord.

Hun havde længe stået stille med foldede hænder; men nu var det, som der foregik en mægtig bevægelse i hendes indre. – Hun så ud som en virkelig døende, der med fuld bevidsthed og salig glæde giver sin sjæl i Guds hånd og lader den befriede ånd udfare til sin skaber. Hun opløftede hånden og bevægede hovedet for at give det bekræftende tegn; men til alles forbavselse brød nu det levende ord ud fra hendes læber, og med den klareste stemme, der dog mere lignede sang end tale, sagde hun: *"Ja, jeg tror!"*

Det var anden gang, præsten havde erfaret denne virkning af en stærk og dyb bevægelse i hendes indre, og han forbavsedes mindre derved, end nogen anden. Han hørte det med inderlig glæde og lovpriste den almægtige, der selv fra de stumme læber måtte give sin bekendelse lyd og bevidne sin guddommelige nærværelse i ordet. For menigheden var det som et mirakel. Der gik en surren gennem kirken af uvilkårlige forundringsudbrud. "Hun taler!" "Den stumme taler!" hviskede den ene til den anden. Der tyssedes og blev dødsstille igen af opmærksomhed; men flere ord kom der ikke over hendes læber.

Den kirkelige handling fuldførtes med et indtryk på enhver tilstedeværende, som var uforglemmeligt. Da konfirmandinden trådte ind igen i herskabsstolen, var den naturlige farve kommet tilbage på hendes kinder; men hun var endnu stærkt bevæget. Hun modtog sine plejesøstres og den kære tante Christines omfavnelser med inderlighed, medens hun syntes opløst i den tårestrøm, hvormed hendes overvældende følelse gav sig luft.

Kirken var så opfyldt af mennesker, at kun få havde bemærket, hvad der dog vakte nogen opsigt ved kirkedøren. Medens de flestes opmærksomhed havde været henvendt på den højtidelige handling, netop kort før den stumme konfirmandinde lydeligt havde bekræftet sin dåbspagt – var der trådt tre jægere ind af kirkedøren og havde taget plads på det såkaldte pulpitur. De bar herregårdsskytternes grønne frakker og havde de rundpuldede grå hatte med de brede skygger og de små fjerbuske i hænderne.

Det var to unge og en høj, gråhåret mand. En af de unge havde på den ene skulder nogle stjerneformede knapper, der betegnede den militære læge. Det var Gustav; de to andre var Carl og jægermesteren. Nu var de vel set og kendt af mange; men de drog sig tilbage på pulpituret, for ikke at forstyrre menigheden.

På jægermesteren og Carl havde den indtrufne begivenhed gjort det stærkeste indtryk. Jægermesteren var blevet bleg og havde hældet sit hoved ned over begge sine hænder på pulpiturrækværket. Carls øjne havde tindret med en ubeskrivelig glæde; men han havde hastigt vendt sig bort fra Gustav, der sad tilsyneladende rolig med et opmærksomt forskende blik. Også han havde været bevæget; men han havde set en tåre blinke i Carls øjne og skammet sig over, at det samme nok var tilfældet med ham selv. Han betvang den ham så forhadte blødhed. Han så nu også mere ud som iagttager af et mærkeligt, naturvidenskabeligt fænomen, end som en, der var grebet af nogen dybere følelse derved. Hverken præsten eller geheimerådinden og de tre unge piger havde bemærket jægernes nærværelse i kirken. Selv frøken Trap, der dog

nøjagtig havde set, hvorledes enhver konfirmandinde var påklædt, havde ikke vendt sine ærbare øjne til mændene på pulpituret. Først da de alle var forsamlet i herregårdens store sal for at gå til bords, overraskedes de ved de uventede gæster.

Medens Carl og Gustav omfavnede faderen og til dels også frøken Trap og blev modtaget med stor artighed af husets damer, nærmede jægermesteren sig tavs og med synlig selvovervindelse til sin adoptivdatter, der siden hint begejstrede øjeblik i kirken fremdeles var stum. Da hun så og kendte den mand, hvis sande forhold til hende og hendes ulykkelige moder ikke længere var hende skjult, fo'r hun uvilkårligt et skridt tilbage. Han vendte sit gennemfurede ansigt imod hende, med et mørkt, uhyggeligt blik. Hun syntes at se glimtet deri af en ild, der både lignede hadets og et slags kvalt faderligheds blus. Hun skælvede, men bøjede sit hoved dybt og berørte hans kolde hånd med sine læber.

"Til lykke!" sagde han med klangløs stemme og syntes at ville have føjet et ord dertil, men kunne ikke bringe dét over sine læber. Han vendte sig hastigt fra hende, kastede et kostbart smykke, han ville have rakt hende, på et bord og henvendte sig med nogle ligegyldige ord om vejr og vind til sine to andre døtre og til søsteren, der ilede til for at hilse på ham.

Carl og Gustav nærmede sig nu også den stumme konfirmandinde, der et øjeblik havde holdt hånden for sin pande, som om det svimlede for hende, men nu atter stod, mild og stille, som et hengivent offer for en gådefuld nødvendighed. Hun rakte dem begge hånd og så inderligt deltagende på dem. Hendes blik dvælede længst på Carls skønne, begejstrede ansigt, medens hun lyttede nøje til hvert ord, han med bevæget

stemme sagde til hende om denne dags store betydning for hende. Hvad Gustav sagde, syntes hun kun halvt at lægge mærke til. Han lod til omhyggeligt at undgå den rørende tone, og hans opmærksomhed syntes snarere at gælde muskelspillet om hendes mund, end hendes egentlige væsen.

Jægermesteren tog imidlertid sin søster under armen og førte hende til bordet i spisesalen. Gustav skyndte sig at tilbyde Julie sin arm, da hans fader var gået foran med konfirmandinden, og Carl noget forvirret havde fået Emilie under armen. Frøken Trap stod alene tilbage, lidt forlegen og fattig, beredt til at gå bag efter dem alle uden bordkavalér; men Gustav fik hende hastigt under den venstre arm, og hun satte sig nu sjæleglad ved sin yndlings side.

Stemningen ved bordet var i førstningen som ved en begravelse. Gustav var den første, som afbrød denne højtidelighed og bragte en livlig samtale i gang. Man fik nu at vide, at de tre krigsmænd kun kunne blive et par timer. De skulle være ved deres korps til bestemt tid og kunne snart vente at komme i kast med fjenden igen. Der var meget at fortælle om slaget ved Slesvig, som de alle tre med stor iver havde bivånet – Gustav dog mest som sårlæge ved ambulancen. Den pludselige afbrydelse i soldaternes gudstjeneste hin påskemorgen skildrede han med lystigt lune og meddelte de muntre indfald, han midt under kugleregnen havde hørt om de tyske påskeæg, vi nu skulle overraskes med, til tak for de varme danske fastelavnsboller ved Bau. At der kunne udvikle sig så langvarigt et stående slag efter et anfald, der så meget lignede en overrumpling, var noget af det fornøjeligste, han havde set. Der var gået en del tysk krudt til spilde, mente han – selv havde han

ikke fået lejlighed til at spilde mange skud krudt på de broderlige påskegæster, medens han snart fik fuldt op at gøre med de sårede. At man fik så god tid til at bringe dem i sikkerhed, og at vi nu havde en ildprøvet hær, der med dobbelt selvtillid kunne fortsætte krigen, derfor priste han den jævne, udholdende sejhed i vor folkenatur og den rolige munterhed, hvormed vore folk kan tåle varme. Det var en egenskab, vore lidt glubske nordsjællandske kulsviere nu især ville komme i ry for, mente han. At Carl og jægermesteren også forstod den kulsvierkunst så godt, og at de kunne komme lige så hele ud af ilden, som et par jernstænger af en smedje, var ham en meget interessant opdagelse.

Efter hvad man har hørt om fjendens stilling og planer og vor egen stillings uholdbarhed, anså de alle dette slag, trods dets uheldige udfald, for en langt større lykke, end ulykke. "Enhver dansk, der var med," sagde Carl, "kan betragte hin påskedag som en indvielsesfest til vort krigerlivs opstandelse og som den største og herligste dag, han har oplevet."

Talen om de vigtige fædrelandske anliggender borttog næsten udelukkende det par timer, de hastende jægere kunne dvæle. Gustav forsømte dog ikke lejligheden til at sige Julie nogle smukke ting. En kort, livlig samtale, med en del skæmt og drilleri, forefaldt imellem dem; men frøken Trap blandede sig hvert øjeblik deri. Hun ville dog ikke for ingenting være sin kære "Gustavmands" borddame ved hjertesiden.

Uden at nogen fortrolig meddelelse havde fundet sted om, hvad der alvorligt, men vel uklart, bevægede sig i deres sind, steg alle tre jægere til hest ved solens nedgang og ilede til færgestedet. I Carls knaphul sad der en månedsrose, som han

ofte så på og beskyttede med stor omhu. Den blomst havde den stumme frøken båret på kirkegulvet. Da han tog afsked med hende, var hans blik faldet på den fine, yndige blomst, og hun havde rakt ham den.

Jægermesteren red tavst og hastigt forud. Carl og Gustav gav sig af og til lidt pusterum og vekslede nogle ord. "Du bringer dog en smuk blomst med fra den galoprejse!" sagde Gustav, "jeg drev det kun til et kys af frøken Trap – og det holdt hårdt nok. Forresten fortryder jeg ikke den lille afstikkerfart. Miraklet i kirken var dig og menigheden til megen opbyggelse; for mig var det et videnskabeligt lykketræf at være vidne dertil. Skaf den unge pige kun et par sådanne konfirmationsdage til – eller et par dygtige indre rystelser! Og du skal se, hun får nok munden på gang. Hos hende gælder det på en egen måde, at kun hvad hjertet er rigtig fuldt af, løber munden over af."

"Er det muligt! Tror du virkelig," udbrød Carl og greb ham heftigt om skulderen.

"Nu, nu, min gode ven! Derfor behøver du ikke at rive mig af sadlen!" sagde Gustav og lo. "Havde frøken Julie kun givet mig en af de smukke violer, hun legede med, medens hun roste hr. Staal, var jeg måske også blevet lidt overstadig i mine venskabsytringer. Dog det var vist min lykke. Jeg føler mig meget friere i sindet, end da jeg red derhen."

"Efter bordet talte du jo mest med frøken Emilie," sagde Carl adspredt.

"Ja vel! For at hævne mig lidt på min højre borddame og heller ikke støde prinsessen for hovedet. Hun spiller nu patriotisk-sentimental, men sværmer dog endnu lige så meget for kammerherrenøglen, som for fædrelandet. Det par tusind

daler, Kronskjold har givet til de sårede, var hun meget rørt over. Ved at tale om de sårede, fik hun ordentlig et par smukke tårer i øjnene, og det gjorde hun meget naturligt, medens hun knækkede en krakmandel. Hun fandt det meget ædlere at kurere folk, end at slå dem ihjel, og lod til at ville protegere mig ved at kalde mig professor. Hun har dog aldrig været farlig for mig," vedblev han, "men den skælmske, livlige Julie havde mig næsten i garnet. Du ved jo nok, det var kommet så vidt, at jeg formelig drømte om hende. Nu begynder det dog godt at gå over. Tænk dig min ærgrelse! Hun ville ikke tale om andet, end denne hr. Staal. Han, troede jeg dog, var faldet så grundigt af hesten på møddingehalmen, som ridder af den bedrøvelige skikkelse, at han ikke længere skulle stikke mig ud. Jeg fortalte hende, hvad jeg havde hørt om hans ildsprudende landstormstaler, medens vi andre kun sprudede ild med vore bøsser; jeg levnede ham – sandt at sige – ikke ære for en halv skilling."

"Så har du bestemt gjort ham uret!" sagde Carl, "han mener det fortræffeligt; lad ham blot få øjnene op for, hvad der virkelig hører til tiden og folket, og du skal se, han er ikke så gal!"

"Jeg vil hjertensgerne tro, det også er affektation både med hans hedenskab og hans kommunisme!" sagde Gustav, "der kan stikke en brav mand under enhver narrekappe. – Men hvor blev vor tragediehelt af?"

De red nu stærkere til for at nå jægermesteren. At forklare sig, hvad der foregik i denne mands mørke indre, var blevet en psykologisk opgave for Gustav, der med alle sine spotterier over ham, dog med vedvarende deltagelse sluttede sig til ham. De unge mennesker havde set den koldblodige ro, hvormed

jægermesteren tog sigte på sin fjende og aldrig forfejlede hans bryst, medens han gerne stillede sig på de mest udsatte punkter og syntes at foragte hver fordel, den spredte jægerfægtning tilbyder mellem gærder, diger og grøfter. "Det smigrer ham sagtens at beundres for sin forvovenhed," mente Gustav, "men han er meget for stolt til selv at tro, han kan smigres. At vise fjenden trods – og døden som livet foragt, er ham dog en smule fornøjelse, ligesom en tilfredsstillet hævnlyst."

"Der er ingen tvivl om, han søger døden," sagde Carl. "Og helst på en måde, der kan forbavse!" tilføjede Gustav. "Til gengæld synes døden jo at spotte og undvige ham. Kuglerne har jo mange gange slikket hans klæder, men ikke en eneste såret ham. Når han lægger mærke dertil, ler han bittert og anfører gerne et ret slående sted fra Byron."

I slaget ved Slesvig havde Carl og Gustav udrevet jægermesteren af et hængedynd, der på tre sider var omringet af fjender. Han havde takket derfor med en ed, men siden efter dog trykket dem begge ret trofast i hånden. Fra den time havde Gustav især haft temmelig stor indflydelse på ham. Gustav havde selv fået en pludselig lyst til at se den smukke frøken Julie blot en times tid. Denne korte hjemrejse på to nætter og én dag havde han formået jægermesteren til ved at beklage umuligheden deri og vække hans trods mod anstrengelsen tilligemed en gnist af medynk med den stumme skabning, som ingen forældre på den dag skulle ønske lykke og velsignelse.

Gustav var sig lidt hykleri bevidst i denne opfordring og bebrejdede sig den som sentimental. Han fortrød nu næsten "at have vakt en god tanke, hvor den ved sin halvhed dog havde forhutlet en pjaltet sjæl endnu mere." Han havde bemærket,

hvorledes ordet "velsignelse" dog ikke var kommet over jægermesterens læber. Det var snarere, som hadets unaturlige dæmon i ham var blevet stærkere. Ved det halve mirakel i kirken havde Gustav bemærket det blik, hvormed denne besynderlige fader havde betragtet den talende stumme. Det var, som et tredobbelt lyn havde ramt ham i de tre korte lyde fra hendes læber – han var et øjeblik sunket sammen, næsten som en bedende; men da han opløftede sit hoved og gik ud af kirken, var der en trods i hans miner og en ild i hans vilde øjne, der vakte en uhyggelig anelse hos den skarpe iagttager.

Carl og Gustav havde under samtalen herom næsten indhentet jægermesteren; men han sporede sin raske jagthest og var snart langt forud igen.

"Se! Nu farer han tilbage til krigstumlen med større iver, end noget såret dyr søger at undløbe sine forfølgere!" sagde Gustav og standsede sin hest.

"Han gør os næsten til skamme med sine grå hår!" bemærkede Carl. "Sådan en udholdenhed i hans alder er dog mærkelig. Jeg havde aldrig troet, man således kunne fare døden i møde, når man holdt den for tilintetgørelse."

"Just derfor!" svarede Gustav; "et liv med så jammerlig en udsigt må man jo helst være kvit. Jeg håber dog, der stikker en del affektation deri!" tilføjede han. "Han spiller, som sagt, en skæbnetragedie med sig selv, dog med halv alvor. Det smigrer ham at være rigtig sønderreven. – Han er på en måde kun en temmelig triviel byronianer. Stikker der et stykke af en djævel i ham, som jeg dog næsten nu tror – vil jeg kun ønske, den må være original. Forresten har jeg en del tilovers for ham med al hans jammerlighed."

"Du bliver dog altid den samme!" sagde Carl, "ser du nu også affektation i hans samvittighedsnag? – for andet er det dog ikke – deri ser jeg netop håbet om, at den højere og bedre natur i ham skal bryde igennem."

"Måske – hvis den er sand; men det er ulykken med os alle! – hvor er der rigtig sandhed? Jeg gør ingen undtagelse med mig selv. Min forelskelse i denne nydelige kokette var også kun frivilligt selvbedrag. Jeg havde lyst til at opleve et lille romantisk eventyr. Jeg vidste meget godt, det var grundet på gensidig løgn og forstillelse."

"Du er streng mod dig selv," afbrød Carl ham, "men det er vel for princippets skyld – til ære for dit smukke system. Mig finder du sagtens også gruelig affekteret, og selv den stakkels, stumme frøken. Det var vel også kun affektation, at hun lod åndens og troens magt i hendes indre løsne bekræftelsens "ja" fra hendes tunge? – det var vel kun for at gøre opsigt – for at kokettere med menigheden – eller med sig selv – eller endogså – trods frivoliteten i den tanke – med Vorherre?"

"Nu bliver du jo ondskabsfuld af lutter kærlighed eller venskab, kære ven!" sagde Gustav og lo. "Med dig og den stumme frøken vil jeg indtil videre gøre en undtagelse. Jeg håber imidlertid, til mit systems og min skarpsindigheds ære, at I ikke bestandig vil gøre mig knuder. Engle er I, min sjæl, dog ikke, og om ikke engle selv kan være lidt affekterede, vil jeg ikke bande på. I alt fald!" tilføjede han, "hun græd mig for meget i kirken. Du var nok heller ikke langt fra det – der var sandhed nok deri, og det var jo meget vakkert – men I er mig dog begge to lidt sentimentale. – Det er fader med – og det kunne jeg måske også blive, hvis jeg ikke skammede mig derover som en

hund." Han gav nu sin hest tøjlen, og de indhentede endelig jægermesteren.

Tredje bog

1. kapitel

Det første brev, der, efter hin mærkelige konfirmationssøndag, kom til præstegården i Strandby, var fra Carl. Han lå let såret på feltlazarettet i Augustenborg, efter en lille, hæderlig forpostfægtning i det sundevedske; men et værre budskab medfulgte. Jægermesteren havde ikke villet trække sig tilbage, da fægtningens hensigt var opnået, og der blæstes til langsomt tilbagetog; han havde styrtet sig så blindt ind blandt fjenderne, at han, efter en rasende modstand og svært såret, var faldet i fjendehånd og bortslæbt som fange. Carl og Gustav havde denne gang forgæves søgt at drage ham ud af ilden, da hornet kaldte – de blev begge sårede, og Gustav måtte følge jægermesteren i fangenskabet. En lille seddel til Carl fra den unge, muntre fange, skrevet nogle dage senere fra et lazaret i Slesvig, var til beroligelse vedlagt. Gustav skrev, at han så godt som ingenting fejlede; han havde kun mistet lidt af det onde blod. – Han havde det så ypperligt som muligt blandt gale mennesker. Jægermesterens liv var vel nu uden fare, men det så sortere ud i hans sind, end i en lukket snustobaksdåse. Blandt deres frivillige sygeplejersker nævnede han en ung frøken Irvisch, som han kaldte "en fortryllende, djævlebesat engel."

Præsten drog et stille suk og lagde brevet med den lille seddel på bordet. Pauline og frøken Trap stod i hans stue og havde med spændt opmærksomhed stirret på udtrykket i hans ansigt, medens han læste. Tårerne stod Pauline i øjnene. Hun syntes at kunne se på præstens ansigt, hvad han tænkte. Hun havde

kendt Carls hånd på brevets udskrift og vidste altså, han var i live.

"Men så tal dog, Deres Velærværdighed! og lad os høre ulykken lige så godt først som sidst!" udbrød frøken Trap utålmodigt, "den kære Gustav er dog hverken død eller lemlæstet?"

"Nej, Gud ske tak!" svarede præsten, "hans ulykke er ikke større, end at han selv kan spøge med den på hans gamle letsindige måde. Med Carl er det heller ikke farligt; men læs selv!" han rakte hende brevet og den vedlagte seddel. Hun læste begge dele højt for Pauline og var utrøstelig over Gustavs fangenskab. Pauline tog selv Carls brev og syntes at lede efter noget deri. – Der var intet spørgsmål til hjemmet – ingen hilsen til noget menneske. Hun lagde det fra sig med et dybt suk.

"Sår og fangenskab er vistnok ulykker," sagde præsten med stille alvor, "krig er et stort onde – mened og oprør er forbandelse. Ve dem, det kommer fra! – meget blod er flydt, og mere vil flyde – dog de ulykker, Vorherre sender os, trænger vi til. Den, der ikke bliver bedre af en ulykke, går en strengere prøvelse i møde."

"Ih, du min Gud, hr. magister! De vil dog vel ikke have landet i endnu større ulykke?" udbrød frøken Trap. "Det er altid Deres trøst, når det går os ilde, at det vil gå os meget værre, hvis vi ikke bedrer os, bliver alvorlige og holder os til Vorherre – og hvad ved jeg alt, hvad De forlanger! – og det siger De nu endogså, når De har fået budskab om, at Deres eget kød og blod ligger såret og pines ynkeligt i fjendevold – og det endog blandt gale mennesker – det er jo forskrækkeligt! – man har lagt ham

ind blandt de afsindige der i Slesvig – og det sørger De ikke over? – De er en hård fader, hr. magister! De skønner ikke på, hvad Vorherre har givet Dem for et dyrebart liggen– – for en dyrebar skat, mener jeg, i den kære, velsignede Gustav."

"De havde nær i Deres iver og kærlighed kaldt ham et liggende fæ!" sagde præsten og smilede, "det havde rigtignok været uret i ordets profane betydning. Men hvorledes har De læst hans seddel, gode frøken? Han pines jo slet ikke; han fejler jo så godt som ingenting, skriver han, og de gale mennesker, han taler om, er jo kun oprørerne."

"Ja så! det er en anden sag; men dem kan det være galt nok at leve midt iblandt. Jeg for min del ville meget hellere være i en virkelig dårekiste, når Vorherre kun havde bevaret min egen forstand, end mellem de vilde, rasende udyr."

"Nu, nu, gode frøken Trap! hvor vilde og rasende de kan være, menneskeædere er de dog ikke blevet endnu, så vidt jeg ved. Selv blandt de værste røvere holdes der dog over en slags tro og love. Fanger må de dog behandle menneskeligt, om det også kun sker af klogskab og frygt for blodig gengæld. Får vi oprørerne tugtede eller fred med deres hjælpere, skal alle fanger jo udløses. Hvad jeg mente med de revselser, vi alle kan trænge til," vedblev han, "så gælder det ikke enkelte mennesker alene, men hele folkefærd og næsten alle folk i verden i denne opløsningens tid. Hvad ser og hører vi nu andet, end vold og uret – selvrådighed og vildt overmod? Alle vil herske og råde – men ingen vil adlyde. Alle vil rive til sig – ingen vil give og opofre."

"Kæreste hr. pastor! Hvor kan De sige det?" udbrød frøken Trap og slog hænderne sammen; "strømmer her ikke gaver ind

fra hele landet, både til krigen og freden, havde jeg nær sagt – både til de sårede og døde – til deres efterladte, mener jeg – og det både fra store og små, både fra rige og fattige? Har De ikke selv indsendt halvdelen af Deres sølvtøj – mine seks stakkels teskeer og mit sølvfingerbøl, som jeg fik af tante Lene til min konfirmation, vil jeg slet ikke tale om – men gives der et folk i verden, som er så opofrende og udholdende og ædelmodigt og så ægte dansksindet –"

"som de danske?" fuldendte præsten hendes tale med et godmodigt smil, "nej, så dansksindet er rigtignok intet andet folk, det må jeg indrømme; hvad ellers de fortræffeligheder angår, som man udelukkende og i allerhøjeste grad vil tillægge noget enkelt folk eller menneske, må jeg altid protestere. Jeg takker Gud for den kraft og dygtighed, den enighed i nødens tid, den kærlighed og det heltemod, disse få måneder på ny har lært os at kende hos vore brave landsmænd; – blandt alle gamle danske dyder savner jeg endnu dog én."

"Hvilken da? – hvilken? – det gad jeg nok vide!" afbrød den gamle, ivrige frøken ham med et stolt, næsten hovmodigt blik i de af fædrelandskærlighed tindrende øjne.

"Den allervigtigste, kære, gode frøken! Ydmyghed for Gud både i lykke og ulykke, og pas på! kommer den dyd ikke med det allerførste tilbage, ikke alene hos dem, der har givet gods og guld – teskeer eller spiseskeer, fingerbøller eller sølvservicer – men også til dem, der med herlig begejstring vil give liv og blod for fædrelandet – så vil og må prøvelserne endnu blive langt hårdere."

"Med ham er der intet udkomme!" mumlede frøken Trap og løb ud i køkkenet, hvor hun hørte lyden af en potte, der kogte

over.

Præsten satte sig nu til den ved brevet afbrudte læsning med Pauline, der dog denne dag var adspredt og bekymret, som det lod til, også over hvad hun havde hørt om jægermesterens mørke sindsstemning; hun pegede oftere på det sted i Gustavs lille brev, hvor han var omtalt.

Den hemmelige gru, hun næsten altid havde haft for den mørke plejefader, var vel ikke aftaget, men syntes nu blandet med en stærk følelse af, at han var hendes virkelige fader. Denne følelse havde præsten villet fremkalde ved, hvad han inden konfirmationsdagen havde betroet hende om hendes sande forhold til ham. Kun dette og at hendes moder var en fattig fiskers datter, som var død i Paulines spæde barndom, var næsten alt, hvad hun vidste om sine familieforhold. Hun syntes selv at antage, at moderen havde været hemmelig gift med hendes fader. Denne formodning havde præsten ikke modsagt; men han havde, så vidt muligt, undgået at ytre sig derom. Det mørke, der var udbredt over jægermesterens sind, og hans påfaldende uvilje mod det barn, han ikke ville kalde sit eget, men dog havde givet fuld barneret, havde bragt hende på den tanke, at der måtte være en stor uret, han var sig bevidst mod hendes moder; hun syntes at ane, at det var noget, han aldrig kunne tilgive sig selv, men som det pinte ham at mindes om ved at se hende. Denne hårdhed i hans sind, der dog måske udsprang af en god følelse, havde hun besluttet at overvinde ved sagtmodighed, og når hun ikke så ham, tænkte hun ofte på ham med dyb vemod. Dette var især tilfældet nu, da hun vidste, han lå farligt såret i sit fangenskab og led af det nagende tungsind. Hun skrev også denne gang navnet "fader" på tavlen, men græd

og tilføjede intet tegn på gru eller frygt. Hvad der foregik i hendes bevægede indre, kunne præsten snart udtyde af hendes hele adfærd og af de tegn og billeder, hun havde skrevet på tavlen. Siden konfirmationsdagen havde Pauline ikke udtalt andre ord end det gamle naive "så!" der dog nu også kom sjældnere. Håbet om, at hendes taleorganer var i en virkelig udviklingstilstand, syntes skuffet. De tvende gange, der var kommet betydende ord fra hendes læber, havde kun været ved heftige og dybt gribende sindsbevægelser. De ord, hun én gang havde udtalt, kunne hun vel sige igen, hvis hun ville; men det var kun sket en enkelt gang, på præstens opfordring – og når det ikke kom af sig selv, ligesom ved en uimodståelig naturtvang, havde disse ord i hendes mund hverken liv eller klang. Hun læste og skrev imidlertid med stedse større lethed og fortsatte sine arabesktegninger, som hun stedse gav større skønhed og betydning. Det var især fugle, hun tegnede, mellem blomster og blade i bølgeformige kredse og i de mangfoldigste forskellige stillinger til hverandre. I den sidste tid var disse stillinger som oftest fjendtlige; man så, det var krigen, der opfyldte hendes sind og fantasi. De små sangfugle forfulgtes nu gerne af rovfugle, men forsvarede sig med vinger og næb. I deres midte eller i spidsen for de små tapre fugle var der som oftest en svale, ledsaget af en større, sort fugl, der meget lignede en ravn. En lille genius eller barneengel med sommerfuglevinger kom gerne til syne imellem dem med en lille fane i hånden, som var en blomsterstilk med et eneste blad, hvorpå der var indridset: *"Med Gud!"*

Paulines sind kunne ofte være dybt og inderligt bevæget; men når man så hende i mark og skov eller ved havet, var det som

den barnlige fuglenatur i hende fik overhånd, og frøken Trap slog ofte hænderne forbavset sammen og kaldte hende en vild fugl, der med al sin fromhed og elskværdighed dog aldrig blev tam. Hun kom nu næsten daglig i præstegården. Frøken Trap holdt bestandig mere af hende og kunne nu ret godt forstå hendes minesprog. At hun aldrig blev modsagt af sin unge, stumme veninde, var måske også en af grundene til, at hun fandt hende så from og elskværdig. Pauline hørte også altid med den største tålmodighed på den snaksomme frøkens længste fortællinger og opmuntrede hende både til at fortælle og til at synge. Slige opfordringer var måske dog undertiden en lille uskyldig list af Pauline. Den gamle frøken havde sunget smukt i sin ungdom; hendes sangstemme var endnu ikke ganske tabt, og der var et vist udtryk deri, som gik til hjertet. Hun havde engang haft en kærlighedshistorie, som dog aldrig var kommet til udvikling. For al ulykkelig kærlighed havde hun den største deltagelse; hun kendte mange smukke sange derom fra Peder Syvs visesamling, og der var ingen ting, hun hellere talte om. Uagtet den tavshed, frøken Trap havde lovet både præsten og sig selv angående alt, hvad hun vidste om Paulines moder og tidligste barndom, kom hun dog ofte til at ytre langt mere derom, end hun selv mærkede. Pauline kom således efterhånden til kundskab om, hvad præsten havde fordulgt hende om moderens vanvid og ulykkelige endeligt, som et vildt, forladt dyr i skoven. For at den såkaldte ellefrue, frøken Trap fortalte om, var den vanvittige fiskerpige og hendes moder, kunne hun ikke tvivle på. Stentevisen fik hun også at høre; snart kunne hun huske hvert ord og skrev den op. Carls sygdomshistorie fik hun ligeledes mere sammenhæng i. De

manglende hovedled i, hvad hun hørte, kunne hun selv udfylde af sine erindringer og af, hvad præsten havde sagt hende. Da Pauline på denne måde havde fået temmelig klarhed i sit eget, forvirrede levnedsløb betroede hun en dag ved skrift og tegn alt, hvad hun vidste, til præsten og bad ham på det inderligste at åbenbare hende alt, hvad han vidste om hendes ulykkelige moder og om den fader, der altid havde afskyet hende. Præsten var betænkelig ved at opfylde dette hendes ivrige ønske, men fandt det dog til sidst rettest at lade den sandhed træde helt frem, som hun allerede anede.

Fra den dag af søgte Pauline ofte ensomhed, og da nu sommeren var kommet med pinsefesten, sad hun ofte med sin sykurv og en bog hele dage i Strandskoven eller ved fiskerhytten, hvor hendes moder havde boet, og hvor nu den fattige væverfamilie boede. De tre stenter i Strandskoven og en gammel, mosbegroet træstub ved en lille, klar bæk, hvor hendes moder så ofte havde siddet, var nu også hendes yndlingspladser. Når hun her var ene, anstrengte hun sig ofte for at frembringe nogle sangtoner. Det lykkedes hende efterhånden. Det var hendes ulykkelige moders stentevise, hun ville synge. Ingen forstyrrede hende i disse øvelser eller i hendes ensomme vandringer. Kun få lagde mærke til den stumme frøken på Strandgården – fædrelandets farefulde stilling holdt alle i spænding.

Det var en pinlig vår og sommer 1848, især for dem, der sad hjemme og ikke personlig kunne tage del i, hvad der fra morgen til aften opfyldte alles sind. Både gamle og unge i hjemmet havde kun én længsel, det var efter posten og aviserne. Man hørte tusinde rygter og lyttede spændt til dem alle, uagtet man

ingen af dem troede. Det ene falske rygte opslugte det andet, og når posten bragte aviserne, var de fulde af oprørernes og deres hjælperes storpralerier, bagvaskelser og usandheder. Det var, som løgnens og urettens rige havde udbredt sig fra Ejderen og Elben til det halve Europa; det var, som der udstrømmede et edderhav af løgnord, under vilde hærskarers skrig, mod det enestående, blødende Danmark. Jyllands oversvømmelse af de overmodige fjendeskarer var en hård prøvelse. Krigen måtte føres uden tilstrækkelig våbenmagt, under idelige blodtab i de små, hæderlige fægtninger i Sundeved, medens Jylland aldeles blottedes, og man idelig skuffede sig med falske forhåbninger om fremmed hjælp. Dog rørte livet sig mægtigt alle vegne. Tilliden til den retfærdige sag gjorde modet og udholdenheden jernfast. Der hørtes ingen klager og jamren fra de trofaste jyder, som så sig værgeløst plyndrede, men ventede roligt på befrielsens time.

Der kom ofte breve til præsten fra Carl; i dem alle herskede der et friskt sind og en frejdig stemning. Endelig hørte man, at et hemmeligt vink, formodentlig gennem en stormagts pennestrøg, pludselig jog de fremmede hære ud af Jylland. Næsten samtidig kom beretningerne om sejrsdagene den otte og tyvende maj og femte juni. Disse glade budskaber om en heldig vending i vor stilling og om de danske våbens hæder vakte et nyt, friskt håb. I præstegården var Carls brev den bedste avis. Han havde været med i begge disse blodige træfninger; han kunne som øjenvidne beskrive med glødende ord, hvad man til dels havde læst i bladene. Han havde begge gange været i stærk ild, uden dog at træffes af nogen kugle – han havde set de pyntede generalers ryg, efter at de overmodigt

var fremrykkede i al deres pomp, for at fejre deres fyrstes fødselsdag med en sikker sejr over de danske. Carl var ikke ubillig mod fjenden; han beklagede de mange tapre krigsmænd, der her måtte bløde for en æreløs sag; han agtede soldaten, der var sin landsherre og sin fane tro i enhver krig; han foragtede kun troløsheden og hadede kun oprørets hovedmænd og deres hjælperes falske statskløgt; men han havde aldrig før vidst – skrev han – at hans landsmænd kunne være så elskværdige og så lystige selv i deres vrede. Straks efter disse sejrstidender kom budskabet om våbenstilstanden i Malmø – og den korte glæde var forbi. I slaget den otte og tyvende maj havde den forbitrede danske soldat betalt besøget i Jylland og den store bebudede plyndring med bly og blod; men denne sejr havde mishaget både venner og fjender; – den var vundet, før den kunne blive forbudt. – Den blev betragtet som en uklog hævn – og havde gjort vore venner lunkne. Den våbenhvile, der nu skulle indtræde, var i de flestes øjne værre selv, end den blodigste krig. Herregårdsskytterne hjemsendtes, og den dag nærmede sig, da Carl ventedes tilbage tillige med Gustav og den i fangenskabet helbredede jægermester.

Frøken Trap var nu sjæleglad. Præsten var alvorlig og stille. Den stumme frøken var påfaldende urolig. Hendes blik opklaredes vel hver gang Carls navn nævntes; men når hun hørte tale om jægermesteren, fo'r der en sitren gennem hendes fine lemmer, og hun syntes kun at finde fred og tryghed i Strandskoven og hos de gamle væverfolk i fiskerhytten.

Der kom nu daglig hjemdragende skarer forbi af kraftige unge landsoldater, som næsten alle havde gennemgået ildprøven. De sang og spøgte; de nikkede til pigerne på vejen;

de glædede sig til hjemmet og deres familier; men de længtes dog efter at føres mod fjenden på ny: Man så det i deres blik; man hørte det i deres jævne, ukunstlede ord og frejdige sange. Enkelte af dem bar med lidt selvfølelse chaco'er, som var gennemboret af kugler; nogle havde små sejrstegn i form af en pikkelhue eller et erobret våben; mange havde skrammer efter lykkeligt lægte sår; men de talte ikke derom, når de ikke blev spurgt, og der var ingen stortalenhed i, hvad de fortalte. Derimod var de rige på snurrige småhistorier og fortalte helst løjer fra krigen.

Endelig kom også den vogn, som bragte Gustav og Carl til præstegården – og jægermesteren til hans familie på Strandgården. Carls hest, som med nogen stivhed var i behold, var bundet til vognen.

2. kapitel

I præstegården var modtagelsen hjertelig. Præsten omfavnede begge de kære sønner, som om de var opstandne til ham fra de døde. Frøken Trap kyssede dem uden al betænkelighed på de brune, skæggede kinder. Ingen af dem havde taget ragekniv med på dette felttog, og de så temmelig vildmandsagtige ud.

"Lad os nu få de bukkeskæg af os!" sagde Gustav, da han kom til at se sig i dagligstuespejlet. "Vi ser jo næsten lige så kannibalske ud som disse vildtyske brammerbasser af friskarelømler. En mere satanisk affektation har jeg dog aldrig stødt på i denne skindydernes fortræffelige vrængbilledverden."

"Du spørger nu dog ikke med Pilatus: Hvad er sandhed?" spurgte faderen. "Du skærer vel heller ikke alle vore fjender over

en kam? I en misledt og falsk begejstring må vi dog altid erkende noget, der i forblindede øjne ligner sandhed og ret."

"Oh ja!" svarede Gustav, "som i enhver dårekiste: – For ethvert ærligt dårekistelem har jeg en vis respekt. – De allerfleste gale ved dog meget godt, at det i grunden er løgn, hvad de raser for. De synes kun, raseriet klæder dem så fortrinligt. Det er allerbedrøveligst med de kære, unge damer der ovre!" tilføjede han livligt, "Vorherre har skabt dem til at erobre både danske og tyske hjerter; men som de nu skaber sig selv om, bliver der snart ikke for en halv skilling sand elskværdig natur i dem tilbage."

"Men den unge dame, der var så god og elskværdig imod dig i dit fangenskab," bemærkede Carl, "med hende gør du vel en undtagelse?"

"Hun er i grunden vist en lysets og dejlighedens engel, min bro'er!" svarede Gustav, "men det store, enige fædrelands kobold har også gjort hende til en af de engle, der fulgte Lucifer nedenom og hjem, og som jeg ikke skal fristes til at gøre følgeskab."

"Men præsten, du skrev om," spurgte hans fader, "han, hvis ligtale over vore faldne landsmænd du fandt så gribende?"

"Den Fugl Phønix opsøgte jeg straks!" svarede Gustav med et bittert smil. "Jeg glædede mig til dog en gang at træffe en fri og uhildet kristensjæl blandt alle de forskruede vrængbilleder af ulvefrihed og rævepatriotisme; men mage til komediantspil med det hellige kan vist hele jesuitismens historie ikke opvise. Ved graven havde han udelukkende talt som kristen – sagde han – *der* bortfaldt alle endelige hensyn; men i verden måtte han for Gud og mennesker tale som patriot, om han også skulle

besegle sin overbevisning med sit blod. Denne rigtbegavede og veltalende præst havde således løjet sig ind i den martyrrolle, han spiller for sig selv – han havde så mesterlig taget sin samvittighed ved næsen, at jeg næsten tror, han kunne lade sig stege som en ål for den uimodsigelige sandhed, at løgn, mened, hykleri og landsforræderi under visse omstændigheder er de højeste, kristelige dyder. – Og sådanne præster har man nu der ovre i hundredvis."

"Men de to smukke herrer, som har så megen skyld i alle de ulykker, og som vi jo også har revet ordenstegnene af brystet, hvor kan det være, at ingen har fået sigte på dem?" spurgte frøken Trap.

"Det hyttede de sig nok for!" svarede Gustav. "En af dem vovede sig dog ind blandt de danske krøblinge på lazarettet."

"Ej, ej, ham så du da, Gustav! Han så vel ud som den onde samvittighed selv?"

"Det måtte han ønske – så kunne han dog få lidt sandhed at se, når han bandt sit halsbind, og måske selv ønske, det var en hampesnor. Jeg så ham for resten ikke. Jeg havde nok af at høre den hule løgn i hans generalstemme. Han talte meget prægtige ord om friheden og det store fædreland til nogle stakkels, lemlæstede slesvigere, der skar tænder og forbandede ham med samt hans broder og de kielske professorer. Jeg lukkede mine øjne og skammede mig ved tanken om, at den karl kunne få det frække indfald at tale sit modersmål og kalde mig landsmand. Jeg fik mig ellers en dygtig latter, så snart han var ude af døren," tilføjede Gustav noget mindre bittert; "Det kom mig akkurat for, som jeg havde hørt en mådelig indstuderet replik af en parodi på Wilhelm Tell."

"De samvittighedsløse herrer skal jeg ikke forsvare," tog nu hans fader alvorligt ordet, "men det forekommer mig, min kære Gustav! at du ikke, som du skrev, har fået det onde blod rigtigt tappet ud, men at du tvært imod bringer en del galdeagtigt blod med fra fangenskabet. Det store bud om kærlighed selv til vore fjender –"

"Det falder lidt svært, fader! førend man har slået dem ihjel eller sluttet fred med dem for alvor," svarede Gustav, "men ingen af delene er der vel udsigt til i vor levetid. Du har ellers ret! – galden vil rigtig nok undertiden løbe over hos mig, når jeg tænker på, hvad jeg har måttet høre der ovre af det store prokurator- og professorgalskabs ekko – om deres retfærdige og hellige sag, om deres krænkede rettigheder, som de henter fra månen – om deres fulde berettigelse til, hvad de kalder deres "Erhebung" eller på dansk til at være slyngler og menedere. De er umådelig stolte af deres fasthed og sammenhold i sletheden og over alt det medhold, de kan få, så længe der er liderlige slagsbrødre og tapre menneskeslagtere til fals i Tyskland – og det har der aldrig været mangel på i det land. Men lad det være nok om det folkefærd! – jeg ved nok, du har en gammel kærlighed til dem, fader! Alt had til nationer er i grunden også dumt. Det er jo den pure abstrakte løgn og slethed, man skal hade; det er filosofisk, ved jeg nok – mennesket skal man ære og elske, medens man kun pligtskyldigt slår de mennesker ihjel, der kalder vor sandhed løgn og deres egen løgn sandhed. En ærlig fjende tænker naturligvis ligeledes, hvor megen uret han kan have. Hvor blindheden kun er sand og naturlig, må alt had unægtelig falde bort; man dræber hinanden i al gemytlighed og istemmer på

begge sider valgsproget: Med Gud for sandhed og ret! – således går det meget opbyggeligt – sådan skal man tage det – og det kan jeg også!"

Han fortalte nu en del lystige historier, blandt andet også om hr. Staal og en opflammende tale, han havde holdt til soldaterne kort før en rask lille fægtning i Sundeved. Han havde kaldt denne oprørstid vort ragnarok – og tyskerne Muspels sønner, der nu var kommet med Loke på det skib Nagelfar, der var bygget af døde mænds negle. – Bønderkarlene troede, det var en jernbane, han mente, eller et nyt skib i den tyske flåde, som han ville gøre nar af. – Han talte om kampen, der nu skulle stå på Bifrost, og hvorledes den store bro mellem Jord og Himmel skulle briste både med guder og jætter. Karlene mente, det var flydebroen over Alssund, men troede nok, den holdt – og brohovederne var stærke. Da de kort efter rykkede mod fjenden, var de dobbelt lystige – og det gik fortræffeligt. Talen havde virkelig sat liv i dem, skønt de ikke havde forstået et ord deraf; men de så, det var mandens fulde alvor, og at hans mening var, de skulle kun gå rask på – det gjorde de også: Det var som den gamle Thor var faret lyslevende i dem og enhver kolbe var blevet til en Mjølner –

"Skulle vi ikke gå til tebordet?" afbrød frøken Trap nu den livlige underholdning om den fægtning, talen var om; men ingen hørte hende.

"Det så du selv den morgen, Carl!" sagde Gustav, "og det tager jeg til indtægt for mit system: – Når galskaben kun er naturlig, men ikke påtaget, kan det næsten være lige så virksomt som fornuften og sandheden selv. Således forklarer jeg mig også virkningerne af de begejstrede taler til det tyske folk, der har

sat ild i deres hjerner og ført dem over Elben mod de danske jætter, der vil opæde tyskheden i Slesvig – medens det dog er tyskheden, der vil sluge hele Danmark."

Carl mente, at hvad der skulle gøre noget virkeligt indtryk, måtte hænge sammen med en forestillingskreds, man med sandhed kunne tilegne sig. Han fortalte en ytring af en sjællandsk landsoldat, der havde købt en ny krigssang, hvori der stod, at Aukathor skulle lyne fra Trudheim og hjælpe de danske, når nøden var størst. "Det må vel sagtens være Vorherre," havde karlen sagt, "for det skulle vel aldrig være Holger Danske? men han kunne dog ikke lyne."

"Det eneste mytiske heltenavn, vor almue kender," vedblev Carl, der nu var kommet i ånde, "det er ingen af alle hedenskabets afguder eller kæmper, men min kære, udødelige Holger Danske – og han kan takke kristendommen for sin udødelighed i folkelivet: – Hans billede hænger sammen med traditionen og folkesangene fra en kristelig tid – hans navn og betydning har rod i folketroen. Ville hr. Staal træde frem, som folket tænker sig gamle Holger, og havde han ånd og kraft til at tilegne sig hans væsen, så ville vore folk følge ham med jubel, i stedet for at de nu dog kun ler ham ud – og det er han, med alle sine særheder, for god til."

"Du kunne nok selv have lyst til at være Holgers genfærd, hvis det ikke var et spøgelse!" udbrød Gustav og lo. "jeg har set adskillige spring af dig, som har vist, du er af slægten. En sådan skikkelse kunne hr. Staal gerne påtage sig, når han først kunne få sig indbildt at han virkelig var, hvad han gav sig ud for. Men vi behøver, Gud ske lov, ingen maskeradehelte til at gå i spidsen for os!" tilføjede Gustav med varme. "Den rette gamle Holger,

både i symbolsk betydning og som virkelig sagnhelt, er også min gode ven, hvad man så vil kritisere ham til i studerekamrene. Jeg mener, han har lyslevende været med os i reglementerede danske uniformer, og har, som en brav skandinav, både haft svenske og norske kammerater ved sin side."

"Må jeg nu bede Dem komme til tebordet!" sagde frøken Trap højere, men blev endnu ikke hørt.

"Hvem sætter du højest på listen blandt vore tapre faldne?" spurgte præsten og så glad på sin søn, medens han fremtog en skreven navneliste af sin pult.

"Nu overtræder du selv dit gamle princip, fader!" svarede sønnen. "Alle superlativer er lige så usande, som fornærmelige – har du jo gerne sagt, når nogen udelukkende pristes som den bedste eller største blandt de udmærkede. Deri holder jeg med dig. Mellem heroer gælder ingen rangforordning, til hvilken bedrift i verden de så hører. Skulle vi en gang få råd og sind til at rejse mindestøtter for Nordens nye helterække, ville jeg foreslå at ordne dem efter dagen og timen, de faldt på; – så kom en menig, ved navn *Seier*, tilligemed vor kække *Hegermann-Lindencrone* i spidsen, uden fornærmelse for den tapre *Leyonhufvud*, den dristige *Løvenskjold*, vor gamle, heltemodige *Morgenstjerne* og hele rækken af de skandinaviske fordansere i denne hæderspolka. Ad åre vil de nok få medbejlere til fuldt så mange æresstøtter, og ingen tapper menigs navn burde glemmes."

Præsten nikkede og viste ham den liste, han havde fremtaget: Den indeholdt navnene på enhver tro falden krigsmand i dette felttog, så vidt man kendte dem. De, som særdeles havde

udmærket sig, stod i første række. "Den liste vil jeg bevare i vor lille landsbykirke," sagde han, "og enhver bonde, som ser den, skal takke Gud for de tro landets sønner og bede ham glæde deres sjæle evindelig!" Carl og Gustav trykkede hans hænder med varme.

"Både nutidens og fremtidens Bissener og Jerichauer vil få nok at bestille," sagde Carl, "og digterne med, når der er liv og taknemmelighed i dem. Jeg har forslag til hundrede emner for vore malere i mit tornyster."

"En prægtig tid, fader! ikke sandt?" udbrød Gustav, "hvem skulle have troet, vi skulle have oplevet sådan en ny heltealder efter al den jammerlighed, vi har måttet døje med det nye kandestøberfilisteri i den sidste tid?"

"Men det holdt du jo dog selv på før krigen!" bemærkede Carl. "Har du glemt, det var mig, men ikke dig, der kaldte vore nye politiske kandestøberier moderat filisteri?"

"Jeg var hjertelig ked deraf, kære ven! men holdt kun skridt med tiden så godt jeg kunne – nu synes det mig forbandet småligt, og jeg er glad ved, vi har fået noget andet og større at tænke på."

"Men nu begynder det jo først for alvor, når vi får fred!" sagde Carl, "så skal vi jo til at støbe staten helt om og lodde stumperne sammen."

"Ingen stumper, Carl! helt og holdent må vi have det gamle, kære fædreland! før vil vi ikke hænge riflen på væggen – og får vi plads på faders liste, er vi jo oven på! Vrøvleriet er det forbi med!" tilføjede Gustav lystigt. "Nu er vi jo alle demokrater – og det er godt! Den gamle maskine var dog forkludret. – Både du og fader må nu finde jer i at være lige så dygtige

generalprokurører, som vi nu allesammen skal være, fra kong Salomon til Jørgen Hattemager. – Nu er livet en jernbane og statsmaskinen et lokomotiv – ruts, rats! må det gå, enten man piber eller synger!"

Præsten ytrede sig med stille håb om en lykkelig opløsning på den store knude både her i Norden og det øvrige Europa, når kun den ånd bliver levende, der hverken stoler på afguder eller egen styrke.

Den politiske samtale begyndte igen; men nu havde frøken Trap tabt tålmodigheden. "Det er da kedeligt!" sagde hun, "næppe har vi begge de kære mennesker her levende igen, før de skal dræbe mig og hinanden indbyrdes med politisk snak! Jeg har allerede to gange sagt dem, at teen står på bordet." Det hjalp, og man tog plads i havestuen om det fortrolige og sirligt dækkede tebord, hvor den gamle, kære frøken havde forsædet og ledede forhandlingerne.

Gustav spurgte nu med livlig deltagelse til damerne på gården, og frøken Trap fortalte, at Emilie så godt som var forlovet med kammerherre Kronskjold.

"Men Julie?" spurgte Gustav, "sværmer hun endnu for denne vor nye Don Quixote, der selv ikke tabte hendes hjerte, da han faldt af tærskemaskinehesten?"

"Ham har hun vist aldrig gjort så meget af for alvor!" svarede frøken Trap og var nu ret i sit es, medens hun med en temmelig selvtilfreds mine holdt en forsvarstale for frøken Julie. "Hun er slet ikke så flanevorn, som man har sagt hende på!" vedblev hun, "hvad kan hun gøre for, at de unge herrer sværmer om hende? Smuk er hun jo – det kan ingen nægte – og en prægtig forstand har hun. Hun har både talenter og fin dannelse; hun

ved også at gøre forskel på folk og vælge sit selskab. Hun har i sommer fået en del fortrolighed til mig. Hun har blandt andet også betroet mig, at hun kun viste hr. Staal så megen opmærksomhed, fordi hun ikke kunne lide, man ville opholde sig over ham – og ved påsketid havde hun kun rost ham så meget for at drille en vis ung herre, der gerne ville slå sig til ridder på ham."

"Ja så! et lille kneb måske!" sagde Gustav, "hun ville vel se, om jeg ikke blev skinsyg –"

"Hun har altid spurgt til dig og med megen artighed," vedblev frøkenen, "men nu kommer der jævnligt en anden ung herre med kammerherren, og ham gør hun rigtig nok meget ud af. Det er et stort geni, siger de der oppe. Magisteren roser også hans hoved, og jeg skal ikke nægte, han taler ganske ypperligt for sig –"

"Hvem er det? – hvad hedder han? – hvorledes ser han ud?" spurgte Gustav hastigt og syntes endnu at røbe mere deltagelse for frøken Julies hjerteanliggender, end han ville give sig mine af.

"Han er høj af vækst og har prægtige øjne, men briller er han sagtens født med, som alle de unge herrer, der skal se lærde ud i vor tid. Det kan jeg lide af dig og Carl, at I ikke deri har abet efter: Det gør øjnene så dumme, når brillerne kommer af."

"Det hører jo med til affektationens tid!" sagde Gustav, "derfor vil jeg hellere se slet, uden briller; men er han køn, for resten?"

"Det ser jeg aldrig efter!" svarede frøkenen, "men han går net klædt: – Han bærer håret ganske til den ene side, ligesom denne Prume og alle de nye store virtuoser, man ser i kobberstik. –

Han har en meget fin, men rigtig nok lidt spotsk næse og et smil om munden, ligesom der bestandigt lå et vittigt indfald på lur, og det gør der nok også. Han holder sig overordentlig rank og er nær ved at hælde lidt bag over; men det klæder ham prægtigt, siger frøken Julie. Når han bevæger sig, er det næsten, som han var lidt stivknæet – med respekt at sige! – men det giver ham just en egen værdighed, siger frøken Julie, og det betegner hans åndelige overlegenhed, siger hun –"

"Men hvad hedder han? – hvad er han?"

"Endnu er han sin egen herre, tror jeg; men han kan nok ellers tænke på at blive minister eller sådant noget, siger frøken Julie – hans navn kan jeg aldrig huske – det ligner næsten en bogfinke –"

"Dog aldrig den vittighedsfugl Finkenbok? – ham der skrev "Den unge Momus!" Og nu skriver "Tidens forløber" "

"Ham er det!" sagde præsten, "det er unægtelig et ganske overordentligt talent. Han kommer her temmelig ofte."

"Og du kan virkelig samstemme med ham, fader?"

"Det behøves ikke for at erkende hans gaver. Han forstår med den største finhed at nedrive alt, hvad jeg og min gamle veninde der oppe glæder os ved; men han gør det så fortræffeligt, at jeg må beundre ham, skønt jeg naturligvis aldrig bliver enig med ham. Han erkender i grunden ingen positiv religion, skønt han kan sige de sindrigste ting om den religiøse trang i menneskenaturen, som han kalder en smuk, men uhelbredelig sygdom. – Hvad jeg kalder dybde i følelsen indrømmer han kun en ringe grad af *æstetisk* interesse; men det er ham i grunden en blødagtighed, som han kun har medlidenhed med. Hele perioder i vor litteratur og netop den, jeg skylder min hele

retning, bryder han staven over. Hin romantiske længsels- og forventningstid her i landet, da nøden lærte os at vende blikket indad til åndens dybe verden, den står for ham som en ussel, kraftløs hængehovedtid; – dens følelse kalder han føleri, og alt, hvad der hænger sammen hermed, er ham forkasteligt. Den naive friskhed og kraft i vor hedenske oldtid har han øje for; hin tids klassiske skikkelser i vor kunstpoesi lader han vederfares ret; men vor hele poetiske middelalder med dens rige indhold er ham en tom, sygelig skyggetid, en tåget drømmelund med en eneste fattig sangfugl. Alt hvad der udspringer herfra og har grebet ind i vort liv og sind ignorerer eller fordømmer han. Nutidens liv og bevægelser er han derimod helt og fortræffeligt inde i; men hans verden er dog en stor fremtid, hvor en ny, rigtig nok politisk Messias skal fremtræde, som den fuldendte socialismes begrunder. Denne Messias ville han måske helst være selv; men han har ædel resignation nok til at nøjes med at være hans forgænger."

Gustav havde halvt adspredt fulgt faderens udførlige skildring af denne nye bejler til frøken Julies gunst. "Et mærkeligt talent – ja vel! – et fint hoved!" sagde han i noget forstemt tone. "Hvem ved, om han ikke holder hovedet tilbage, for des mere at overraske verden, ved en gang at bukke det. Måske holder han knæene stive, kun for ikke at bøje dem, før det er tid til den tilbedelse, han selv føler trang til i grunden." Gustav var kommet ud af sit muntre lune og faldt i tanker et øjeblik.

"Men Pauline – den stakkels stumme frøken!" udbrød nu Carl, der længe syntes at have siddet urolig med dette spørgsmål på læben. "De skrev aldrig noget ord om hende –"

"Du spurgte jo heller aldrig til hende!" svarede faderen. "Hendes tilstand er ikke ulykkelig; men jeg har opgivet håbet om, at hendes indre liv skulle befri hendes tanker og sprænge de bånd, der binder ordene på hendes tunge. På de enkelte ord nær, hun én gang har udsagt, er og bliver hun den stakkels stumme frøken."

Carl sad med en fyldt tekop i hånden og stirrede på den, medens Gustav nu med en fysiologs hele nøjagtighed udspurgte sin fader om den stumme frøkens sysler og sindsstemning i de sidste måneder.

"Fejler teen noget, kæreste Carl?" sagde frøken Trap, "er der fløde nok i? – har du fået sukker? er den ikke for tynd? – vil du måske have den lidt stærkere? – eller har jeg gjort den for stærk? – vil du have lidt vand i? – eller er den blevet kold? – skal jeg skænke dig en anden?"

"Den er fortræffelig, allerbedste frøken!" sagde Carl og tømte hele koppen og to kopper til, som den omhyggelige, gamle frøken tillavede ham, medens han opmærksomt fulgte præstens samtale med Gustav om en "total" eller "partiel" stumheds mulige sammenhæng med menneskets indre natur, dens mulige forhold til en forsømt barndomspleje – dens afhængighed af ydre og indre tilfældigheder og taleredskabernes medfødte eller senere indtrådte mangler. Herom talte Gustav med kundskab til mange videnskabelige undersøgelser og tidligere erfaringer.

"Men, kære Gustav! hvorledes hænger det egentlig sammen med vor jægermester?" afbrød frøken Trap denne samtale, da den blev hende alt for lærd og kedelig. "Han er dog aldrig fra

forstanden? Af dine sidste breve kunne man jo næsten frygte derfor."

"Gal er han ikke," svarede Gustav, "men han gør sig al umage for at blive det. Han er den trodsigste melancolicus, jeg har kendt. Med slige folk er der ingen udvej. Det smigrer dem at være ret ulykkelige. De spiller så længe fortvivlede og ægger sig til oprør mod sig selv og verdensregeringen, til det en gang for alvor snapper over for dem, og de har affekteret sig midt ind i galskabet. Carl og jeg har taget os den frihed at redde hans liv et par gange, og det kan han på ingen måde tilgive os. Mig taler han dog med; men til Carl vil han næppe se. Den eneste, han kan lide, er hans grimme, røde hund, og den er dog tysk og sagtens en forræder; det er en overløber fra Rendsborg. – Menneskeforagt og dyreforgabelse følges gerne ad."

Gustav og Carl agtede om nogle få dage at rejse til hovedstaden, for der at fortsætte deres studeringer til de kunne deltage i det nye felttog, man sikkert ventede. Efter jægermesterens sidste ord til dem, fandt ingen af dem opfordring til at aflægge noget besøg på herregården, hvis herren i huset ikke fik et omgængeligere lune.

"Damerne burde vi sagtens hilse på!" bemærkede Gustav. "Mig kaster jægermesteren vel ikke på døren; men hvad skal jeg der? Efter hvad jeg hører er der nu jo ingen mere, man kan forelske sig i for det par dage, vi bliver her, uden det skulle være den gamle geheimerådinde."

Carl tav. Præsten beklagede, at hverken krigen eller fangenskabet havde bragt nogen rigtig alvor i hans kære søns flagrende sommerfuglesjæl.

"Tillad mig, fader! jeg står netop i fare for at blive alt for alvorlig!" sagde Gustav, og der fløj et udtryk over hans ansigt som af en bortjaget bitter følelse. "Sommerfuglen har fået både klør og skæg i skorpionreden. Jeg har mangen gang frygtet for, at de Psyche-vinger, du før har været så god at pryde mig med, skulle blive til flagermusvinger, som på en rigtig dæmon. Bliver sønnerne af de frommeste fædre her i Danmark ikke til glubende djævle, er det ikke vore germanske brødres skyld: De har gjort, hvad de kan til at fordjævle sig selv og hele verden. Desuagtet ville jeg ikke for meget have undværet de sidste fem måneders liv!" tilføjede han i munter tone, "med alt det djævleri, verden er fuld af, er den dog uendelig morsom at tumle sig i." Han fortalte nu mange lystige historier fra felttoget og hans fangenskab. Snart var alle i den hyggeligste stemning, og frøken Trap havde sørget for at give aftenen et festligt udseende.

3. kapitel

Næste morgen tidlig havde Carl allerede sin botanisérkasse på ryggen, og Gustav havde grebet sin jagtbøsse. Det var lørdag, og præsten skulle have ro til at studere på sin prædiken. Vejret var smukt. De to broderlige venner fulgtes sammen over præstegårdsmarken, hvor de snart skiltes ad, hver i sine egne tanker, og med visse halvbevidste, hemmelige planer. Gustav tænkte lige så lidt på at bruge sin bøsse som Carl på at samle planter. Hvor lidet den unge læge lod til at bekymre sig om frøken Julie, og hvem der nu stod højest i hendes gunst, havde hendes billede dog endnu en tillokkelse for ham, som han ikke ville tilstå sig selv. Søge hende – ville han nu på ingen måde.

Det var han blevet enig med sig selv om. Skulle han hændelsesvis få et glimt af hende at se, det var en anden sag – det var skæbne – og det ville han intet have imod. Den unge, adspredte jæger huskede ikke på, at det ikke var den rette tid på året til at skyde harer. Han bildte sig nu ind at opdage et harespor, der førte op mod jernporten til herregårdshaven, og han fulgte sporet, der dog savnede det sikreste kendemærke, begge de fremstrakte "forløbs" eller forbens stilling foran hverandre. Det var upåtvivleligt et ærligt kattespor; men han vedblev dog ivrigt at følge det. "Skal haren da just altid hoppe på den ene tossede måde?" sagde han og lo over den selvforstillelse, han greb sig i. Pludselig standsede han nu ved synet af en ung, velvoksen herre, der kom ud fra herregårdshaven og stilede lige imod ham. Efter frøken Traps beskrivelse måtte det være denne hans flyvebladshelt, som han så ofte tilforn havde ønsket at kende personligt, men som han nu følte et hemmeligt nag til. Derover skammede han sig dog i sit hjerte. Han besluttede at overvinde den skinsyge fornemmelse, han blev sig bevidst, og gribe lejligheden til så interessant et bekendtskab. Han ville nu ret vise sig forekommende mod sin rigtbegavede medbejler, og det lykkedes ham. Han hilste ham som en mand, han længe havde ønsket at mødes med. Han kunne uden hykleri sige ham, hvorledes han i flere år havde følt en vis befrielse fra tidens kedsommelighed ved at le med ham over jammerligheden både hos store og små og over alle de tidens bevægelser, der mere tydede på en overgang til forrådnelse, end på noget nyt, virkeligt liv. Han fremhævede, hvorledes han heri havde fundet medhold hos enhver, der satte pris på det lette vid og ikke

forargedes over dets frie henflagren over alle hensyn. Han kaldte denne latterens periode et sundt foryngelsens bad for det hele folk. Den ungdommelige kraft og friskhed, der nu syntes at fremtræde i vort folkeliv, udledte han endogså fornemmelig af denne kilde. Medens han i sin iver herover kom til at sige meget mere, end han virkelig mente – greb han sig selv i denne overdrivelse og besluttede pludselig at befri sin samvittighed ved at blive grov. Inden han dog fik nogen lejlighed dertil, havde den i så høj grad hyldede flyvebladsskribent med et ganske roligt smil modtaget hans forekommenhed, uden på mindste måde at synes smigret derved.

"De taler om et temmelig lavt udviklingsstadium i mit forfatterliv, som jeg håber at være aldeles ude over!" sagde han i en beskeden tone, men med en mine af selvfølelse, der forekom Gustav uforskammet, "Jeg ser nu tilbage dertil som til en lykkelig overstået krisis."

"Ja så! er det muligt?"

"Det samme mener jeg er tilfældet med folket, som De har været så artig at tro, jeg har påvirket. Det var i grunden en højst farlig selvopløsningens tid. Dog, den er forbi. Ethvert menneske og ethvert folk har sin lapsetid. Indtræffer den, hvor et nyt, betydende liv trænger til ild og begejstring, kan lapseriet let blive til et åndeligt selvmord. Det er altid fristende for det unge talent, der vil prøve sine vinger, at lade sig bære af stemningens store luftstrøm. Den samme hob, der bærer en begyndende virtuos, som kun fløjter i dens pibe, kan let hilse ham, som en høvding og en magt. – Det er dog kun en skuffelse, der kan smigre den, der aldrig får stort at betyde. I

gamle dage," vedblev han, "holdt fyrsterne narre, for at hjælpe dem til at le, når de selv var i begreb med at fortvivle; – i den nyere tid holder folkene slige narre i deres lystige bladskrivere. – En sådan folkenar *har* jeg været –"

"Deri har De fuldkommen ret!" afbrød Gustav ham, "det var det rette ord! – Det kunne ingen finde på uden De selv. – Der har De atter talt lige ud af mit inderste!"

Den unge publicist forblev fuldkommen rolig. Hans øjne blev kun lidt større; der spillede et humant smil om hans fine mund; med et blik, der næsten gjorde Gustav forlegen, syntes han at have opdaget grunden til det pludselige omslag i hans nye beundrers adfærd.

"De kom straks for skade med at være lidt for høflig imod mig," sagde han, "og jeg fortænker Dem ikke i, at De, i følelse af Deres frihed, nu vil råde bod derpå. De vil nu ikke være så galant at modsige mig. De finder ikke den beskedenhed for overdreven, jeg på min side kom for skade at hykle. Derpå kender jeg, at De er en sand frihedens mand. Galanterier og tomme beskedenheds-floskler vil vi nu gensidigt lade fare! *Bevidsthed*, ved De, er løsenet i vor tid," tilføjede han med et gentaget smil. "Det umiddelbare geni sætter ingen mand af hoved mere pris på. Jeg er mig meget vel bevidst, både hvad jeg vil, og hvad jeg kan, og hvad jeg har præsteret. – Jeg føler ikke mindste trang til noget rygstød i den henseende af andres smigrende meninger om mig. Jeg er Dem ellers meget forbunden!" Dermed hilste han høfligt og gik videre.

"Atter et bidrag til affektationens evige historie!" sagde Gustav ved sig selv og lo lidt tvungent. "Med al sin indbildte

overlegenhed, var han dog stødt; – men jeg skulle dog aldrig tro, han har gjort mig flov?" Han fløjtede og gik rask frem.

Gennem gitterporten til herregårdshaven så han nu frøken Julie spadsere med kammerherre Kronskjold og frøken Emilie. Han følte sig stærkt tiltrukket af den unge piges skikkelse og sprang ind i haven over stenten. Begge søstrene bød ham velkommen tilbage fra det hæderlige felttog. Julie afrev en smuk asters og satte ham den i knaphullet, som et ordenstegn. De takkede ham begge med velvalgte og sirlige ord for det heltemod, hvormed de vidste, han havde sat sit liv i vove for deres faders.

Julie syntes i særdeleshed højtidelig begejstret; hun takkede ham med et ophøjet blik i statens og fædrelandets navn; men det klang ham, som det kom ud af en bog og ikke af en levende sjæl. – Han blev blussende rød derover, ligesom han selv havde sagt noget meget upassende, og han skyndte sig at afbryde det højtidelige optrin.

"Jeg beder Dem, gør mig ikke til et offer på fædrelandets alter!" sagde han. "Jeg er aldeles hel og holden, som De ser, og – sandt at sige – på statsbegrebet og det borgerlige samfund har jeg lige så lidt tænkt under den spredte fægtning, som på hvad Deres hr. faders liv var værd. – Det var os jægere ligesom en nyt slags jagt, der kun var i lidt større stil, end bæver og grævlingejagten –"

"Hvor kan De tale så prosaisk?" afbrød Julie ham; "det gjaldt jo menneskers dyre liv, som vor Ewald siger."

"Det bryder man sig ikke så farligt om i vore tider!" svarede han. "Livet er stærkt faldet i pris. Deres fader har heller aldrig regnet det til fortjeneste, at nogen ville redde hans dyre liv. Der

er ingen ting i verden, han sætter mindre pris på." Gustav spurgte nu i dagligdags høflighedsform til jægermesterens befindende, og om han var til stede.

Ingen af frøkenerne havde set ham endnu. Han var straks gået til ro efter rejsen og var tidligt gået på jagt med sin hund. Kammerherren og Emilie faldt nu ind i den ligegyldige underholdningstone; men Julie lod sig ikke bringe ud af den højtidelige stemning. Hun spurgte Gustav, om han ikke havde mødt den udmærkede ånd, der nylig havde forladt dem, og Gustav forsikrede, at han nylig havde talt med denne ånd ligesom med et andet menneske. Hun agtede ham højt, forsikrede hun, men havde nylig haft en alvorlig strid med ham. Han havde, på den vittigste, men dog artigste måde af verden, forkastet hendes begejstring for de hjemkomne krigere. Han betragtede krigen i det hele som en unaturlig og barbarisk latterlighed i vor tid, og han fandt mændenes deltagelse i den og kvindernes deltagelse for den lige ubegribelig.

"Han er verdensborger, humanist og socialistisk demokrat til det alleryderste!" bemærkede Kronskjold. "Han finder enhver statsdel berettiget til at løsrive sig og danne en lille fristat. Han kalder det et grusomt barbari at tvinge nogen til lydighed. Al våbenmagt er ham forkastelig, enten det er til forsvar eller angreb. Den rene fornuft og frihed skal kun tale så længe, til den sejrer ved sin egen magt. Jeg har intet andet mod hans ophøjede ideer, end at de forudsætter en ganske anden verden end den, vi har den ære at leve i. Jeg finder ham overmåde underholdende, men kappes aldrig med ham i disputerekunsten, og vi er perlevenner. Det var ellers fornøjeligt at se, hvorledes frøken Julie slog denne

uovervindelige pennehelt af marken med begejstrede ord og med et uforligneligt heltindeblik."

"Jeg beundrer Deres mod, frøken Julie!" udbrød Gustav. "De skal se, han skriver et heltindedigt til Deres ære i næste blad. Jeg så det på hans genialske blik. Om nogle dage vil Deres navn flyve over hele landet med berømmelse."

"Han skulle dog aldrig have fundet stof til nogen vittig satire i min indskrænkede, fædrelandske følelse?" udbrød Julie ganske forskrækket. "Man har i sin barndom læst så meget smukt om det gammeldags helteliv, at man rent har overset det vilde, barbariske og unaturlige deri for den tid, vi går i møde. Det skulle smerte mig dybt at blive miskendt af en ånd, som står så højt over sin samtid, og som jeg ser op til med så ubetinget beundring."

Gustav fik nu hastværk. Han anbefalede sig med de høfligste ytringer. Den sidste rest af hans forelskelse var forbi. Han nynnede på en munter vise og sprang ud over stenten ved haveporten. Astersen i hans knaphul havde brækket halsen ved hans spring. Han så den falde til jorden uden at bukke sig efter den. Snart var han ved indgangen til skoven.

På samme tid gik jægermesteren i den mørkeste del af Strandskoven alene med sin bøsse og overløberen fra Rendsborg, den store, røde hund, som han med stor strenghed øvede i lydighed. "Hm! Det bæst forstår mig dog bedre end de dumme mennesker!" mumlede han og gav den brød af sin jagttaske. Den gjorde villigt en del kunststykker. Den forlod, hvad den selv havde lyst til, og kom springende, når han fløjtede – den krøb ydmyg til hans fod, når han havde straffet den. Han stillede sig med ryggen mod et træ, med armen på sin

bøssepibe, og betragtede hunden med en mørk mine. "Hm!" mumlede han, "jeg er jo dens Gud – hundesjælen vil nok lære mig gudsfrygt!" han kastede atter et stykke brød til den; men den vragede det. Han ville true den til at tage det op; – men den adlød nu ikke. Den tålte flere fodspark, men ville ikke lystre. Til sidst blev den arrig og gramsede ham over støvlen.

"Ja så!" mumlede jægermesteren og undersøgte fængkrudtet på sin bøsse, "er det din opløftelse? Føler du dit slægtskab med din store nation? du hvalp af en ræv og en køter!" Han lagde bøssen til kinden og sigtede på hunden, men betænkte sig. "Hm! nej!" sagde han, "*den* har dog en vilje – men hvad har *jeg*?" Det var ligesom hunden havde set det uhyggelige i hans blik; den havde forladt ham. Jægermesteren gik dybere ind i skoven og talte højt med sig selv.

Imidlertid var Carl kommet til et af de yndigste steder i Strandskoven, hvor der gennem et ellekrat åbnede sig en fri og herlig udsigt til havet. Her rislede der en bæk hen mellem trærødder og dejlige skovblomster. Han gik dybere ind i krattet og bukkede sig af og til efter en blomst. Ved at bøje nogle grene til side, opdagede han det syn, som stod i den nøjeste forbindelse med, hvad han den hele morgen havde tænkt på, og hvad der inderligst hang sammen med hans kæreste forestillinger. Det var, som han atter så hin dejlige ellepige, hvis overnaturlighed han nu dog vidste var en skuffelse af hans egen og den folkets fantasi, han som barn havde levet i. Det var den stumme frøken Pauline, han så. – Hun var ham nu vel kun det forladte barn af en vanvittig fiskerpige – jægermesterens naturlige datter. Han vidste nu også, at hun var den uskyldige genstand for en næsten dæmonisk afsky i den hårde faders

sind, der ville bortvise selvanklagelsen og ligesom kun så et fjendtligt væsen i det stumme vidne om hans brøde. Carl havde troet, at det kun var medynk, han selv følte for dette tavse billede fra hans første kærlighedsdrøm. Han havde fast besluttet at løsrive sig fra enhver anden forestilling om hende, end om et yndigt, men ham fremmed væsen. Alt, hvad han vidste om hendes mærkelige udvikling, trods hendes stumhed, havde ikke kunnet give hende fuldstændig menneskelighed i hans øjne. Siden den time, da han så hende som konfirmandinde på kirkegulvet og hørte hint udbrud af hendes dybt grebne følelse, der blev til ord på hendes stumme læber – siden hint øjeblik havde hun dog i sin virkelige skikkelse – selv som slegfredbarnet og den vanærede piges datter – stået så skøn og elskelig for hans øjne, at hun bestandig under hele felttoget havde været i hans sind og tanke. Når døden omhvislede ham i den stærkeste kugleregn, havde han rask styrtet sig frem, givet sin sjæl Gud i vold og tænkt på hende. Det havde da mangen gang været ham, som om hun var ham nær, som en oldtidens fylgie eller en stille skytsengel, der lige så lidt kunne ses som høres, men dog stod i et hemmelighedsfuldt, ligesom magnetisk forhold til hans hele indre natur. Han havde aldrig spurgt til hende i sine breve af frygt for at drage hende ind i et drømmeri, som han selv forkastede, og som kunne forstyrre hendes fred. Nu så han hende igen virkelig, lige så skøn og barnlig, som da han første gang så hende i ellepigekrattet og trykte de yndige fingerspidser til sine læber; – men hun var intet barn længere. Den dejlige, allerede fuldvoksne konfirmandinde stod atter her for ham, med det samme fromme blik, med det samme himmelske åsyn; men var

den stumme, som før og efter hint opløftelsens øjeblik. Hun sad på den gamle træstub ved bækken og så ned i dens rislende småbølger. Hendes ansigt var vendt halvt mod Carl. Han så en mild bevægelse deri, og det forekom ham, at hun rørte læberne. Han lyttede, og hans forbavselse blev grænseløs: – Der kom lyd fra hendes læber. Det var de dejligste sangtoner. Først blev de sagte udnynnede og uden ord – men de voksede til fulde, klare toner, og i tonerne hørte han tydeligt ord. – Hun sang virkelig – det var hendes moders stentevise:

> Ved bækken jeg sidder den milde sommerdag –
> Jeg hører fuglekvidder alt under bøgetag –
> Men jægeren går ej gennem skoven.

Carl stod endnu som fasttryllet til jorden ved dette nye, ubegribelige vidunder – da et forfærdeligt syn pludselig udrev ham af hans fortryllelse. Han så et par vilde øjne lue frem af buskene foran Pauline, og en bøssepibe blinkede i en opløftet hånd. – Et helt ansigt kom til syne. – Han kendte jægermesteren; men det mørke, tungsindige ansigt havde nu det fuldstændige udtryk af fortvivlet vanvid. "Genfærd! Heks! synger du endnu den vise?" mumlede den forfærdelige skytte og lagde bøssen til kinden.

I samme øjeblik havde Pauline set ham. – Forfærdelsen løsrev atter ligesom et bånd fra hendes tunge. "Gud! Frels!" råbte hun og segnede bevidstløs tilbage. I næste øjeblik gik skuddet af; men hendes bøn var opfyldt, før den var udråbt. Carl holdt hende i sine arme og modtog den del af skuddet, der ville have ramt hende. Største delen af haglene slog mod en træstamme; de øvrige var faret ind i Carls skulder; men næsten uden at mærke det, bar han den dødblege pige bort i sine arme,

medens han hørte jægermesteren udstøde et vildt hyl og styrte bort gennem krattet.

4. kapitel

Carl gik så hastigt, han kunne, bort med den afmægtige pige. Han bar hende til den gamle fiskerhytte ved stranden, hvor de skikkelige væverfolk modtog hende med stor deltagelse og omhu. Her lagde han hende på et hynde. Konen hentede vand. Manden løb til herregården for at skaffe en vogn og få hentet en læge. Carl knælede ved den blege piges leje. Han troede hende død, og tårerne styrtede ud af hans øjne; han bøjede sit hoved mod hendes yndige ansigt; hans læber berørte hendes – og blodet kom tilbage i hendes kinder; hun åbnede de store, sorthårede øjenlåg, og det blik, hun fæstede på ham, var fuldt af uendelig kærlighed. Hun rejste sig halvt op; hendes arme udbredte sig – hun følte sig trykket til hans bryst – hun hørte udbruddet af hans kærlighed og glæde – og nu var det, som alle sluser brast for den overvældende følelses strøm i hendes inderste. Hun græd og hældede sit hoved til hans bryst – hun rejste sig og stod for ham som en herlig opstanden – hendes åsyn strålede af henrykkelse – hun åbnede de hidtil lukkede læber, og der fløj ord fra dem, som hun aldrig før havde udtalt; de kom uafbrudt og uden sammenføjninger, men med en røst, der havde sangstemmens klang, men den inderligste fylde og klarhed.

Den gamle væverkone havde længe stået med vand i en lerskål og betragtet dette optrin, uden at de lykkelige bemærkede hendes nærværelse. Hun satte skålen på bordet og foldede sine hænder.

"Gud kan alt, hvad han vil!" udbrød hun, "nu har mine øjne også set hans vidundere!"

Carl og Pauline omfavnede den gamle kone i deres glæde. Ordene flød stedse rigere og mere sammensmeltende fra Paulines befriede læber. Sangtonen i de sammenflydende ord fik mere og mere lighed med talestemmen, men beholdt dog den yndigste klang. Det var, som hun ikke vidste, hvad der nys var sket, eller som den forfærdelse, der så pludselig havde overvældet hende, i dette øjeblik var trængt tilbage for en langt mægtigere følelse. – Hun havde så uendelig meget at sige Carl om hvad hun havde tænkt om ham, fra deres første til deres sidste møde, og om den glæde, hun nu følte, ved at kunne sige ham det; men hun tav dog ofte for at høre de tilståelser og kærlighedsord, der fløj fra hans læber, medens han ligeledes havde glemt alt andet og kun lidet agtede den tiltagende smerte af haglene i hans skulder. Hun hørte nu, hvorledes hans forestilling om hende så længe havde lignet et eventyr. "Husker du den anden gang, vi så hinanden?" spurgte han.

"Gennem glas – gennem rude – i lille skovhus!" svarede hun glad og klappede barnligt i hænderne, "fortæl! fortæl!"

"Det skovhus var mig et feslot!" sagde Carl. "Jeg var nylig kommet til præstens, som køredreng: Jeg havde kørt for ham til en stor fest på Strandgården; haven og lunden var oplyst om aftenen. Jeg var også ude og så derpå. Jeg gik og tænkte på mit første, drømmeagtige syn af dig i ellekrattet. Jeg kom til det samme hemmelighedsfulde krat – da stod jeg pludselig for en lille tempelagtig bygning, som jeg aldrig før havde set. De lange, lavtnedgående vinduer var oplyste. Jeg tittede ind gennem de skinnende ruder, og hvad jeg så var mig trylleri. Jeg

stod ligesom fastnaglet til stedet. Jeg så min ellepige igen; – men hun var smykket som en lille dronning, i en pragt og glans som i et feeventyr – hun var omringet af en flok nydelige børn, der mere lignede alfer eller engle, end menneskebørn. De klyngede sig med stormende kærlighed om dig for at modtage dine kærtegn. Du vendte ryggen til vinduet; jeg kunne ikke se dit ansigt; du omfavnede og kyssede de små påtrængende børn, men ligesom bortstødte den, du sidst havde kærtegnet, for at omfavne en anden, og nu hørte jeg tydeligt ved denne bevægelse det samme "så!" det eneste ord, du kunne sige, genklinge fra dine læber. Du vendte dig mod vinduet med et tindrende blik, der syntes at dvæle på mit ansigt; og med et smil, der var mig uforklarligt, gentog du det samme ord, som jeg så længe havde grublet på, medens du nikkede skalkagtigt og atter vendte dig til de jublende børn. Mere så og hørte jeg ikke. Jeg tumlede som beruset bort fra vinduet. Da jeg atter kom til sands og samling, stod jeg i det bælgmørke krat og troede, det hele havde været en drøm. Så var det, jeg blev syg og alting blev febersyner. Siden blev jeg holdt borte fra det farlige sted. Skovhuset så jeg aldrig siden; sidste efterår søgte jeg det igen; – men det var forsvundet."

"Men de sagde, du lå død i præstens havehus!" sagde Pauline. "Jeg var så bedrøvet. Jeg løb en nat til præstens havehus. Du så mig og blev levende. Husker du? – fortæl! fortæl!"

"Det glemmer jeg aldrig!" svarede Carl og greb hendes hånd. "Jeg var nok nærved at dø den nat. Vågekonen troede, det var forbi, og var gået bort for at hente præsten. Jeg vidste intet af mig selv, før jeg følte en hånd på mit hoved – og det var *denne*! – Jeg opslog mine øjne – jeg så en skikkelse ved mit leje, som

kærligt og medlidende bøjede sig ud over mig. Jeg genkendte med usigelig henrykkelse det billede, der var sammensmeltet med alle mine tanker, og hvormed min sjæl nylig syntes at ville bortflyve fra verden. Det var *dig*! – Du henåndede et kys på min pande og forsvandt. Da vågekonen kom tilbage med præsten og frøken Trap, fandt de mig oprejst på lejet med foldede hænder. Jeg havde takket Gud for det nye liv, jeg følte i mig. Fra den time var jeg helbredet og blev som et forvandlet væsen. Der var ligesom faldet en tåge fra min sjæls øjne – jeg kunne forstå alt, hvad jeg læste i præstens bøger. Så var det, han gav mig undervisning med Gustav. En helt ny kundskabens verden åbnede sig for mig; men de billeder af mit naturliv, hvori du havde været til stede, udslettedes aldrig af min sjæl."

Pauline var så lykkelig ved at høre alt dette og ved selv at kunne udsige, hvad hun tænkte, at hun ikke bemærkede noget udenfor dem, førend der holdt en vogn for den lille fiskerhytte. Den gamle geheimerådinde steg med stor bekymring ud af den, ledsaget af frøken Julie. Den gamle væver åbnede døren for dem. Pauline fløj nu sjæleglad i den kærlige tante Christines arme og udsagde klart og tydeligt dette hendes daglige navn i familien; også Julie hilste hun ved navn – og deres forbavselse var stor. Den kærlige tante græd af glæde og sluttede hende med stor inderlighed til sit bryst. Hun hørte nu af Carl, hvorledes en pludselig forskrækkelse havde bevirket denne næsten fuldkomne frigørelse af Paulines taleevne. At der var kommet en glædeligere omstændighed til, for at fuldføre dette vidunder, omtalte han ikke. Han berørte så skånsomt som muligt jægermesterens raseri, som en øjebliklig åndsfraværelse, et pludseligt anfald af en feberfantasi, hvori hendes broder

havde troet at se et farligt, vildt dyr i skoven og havde afskudt sin bøsse mod Pauline, dog uden at ramme.

Carl følte imidlertid nu, at de strejfhagl, han havde fået i skulderen, begyndte at smerte ham stærkt. Uden at forurolige nogen dermed, sørgede han kun for at få Pauline og begge de andre damer op i vognen. Han takkede de fattige væverfolk og pånødte dem, hvad han havde i sin pung. Derpå satte han sig selv hos kusken, og medens de kørte ned ad strandvejen til gården, søgte han at berolige geheimerådinden over det besynderlige tilfælde med hendes tungsindige broders feberanfald og farlige fantaseren.

Imidlertid havde Gustav truffet den rasende jægermester i skoven og for så vidt bragt ham til besindelse, at han var kommet til erkendelse af sin tilstand. Han var selv blevet forfærdet over dette udbrud af et halvt bevidst, men længe næret nag til hans adoptivdatter, det stumme, anklagende billede af hin ulykkelige fiskerpige, for hvis morder han på en måde anså sig. Han gav sig nu luft ved et slags skriftemål for Gustav, hvori der dog var mere bitterhed, end virkelig anger. De gik sammen til stubben ved bækken, hvor det ulykkelige skud var faldet; de troede at se hele skuddet i den hvide birkestamme bag ved stubben, og Gustav kunne beroliget høre på jægermesterens forklaring af, hvad der var hændt. Han havde følt sig draget til dette sted af en uimodståelig indre magt. På denne stub ved bækken var det, han en gang havde svoret at ægte Paulines fattige moder, uden nogensinde at have tænkt at holde "så tåbelig en ed". Da han nu så Pauline på dette usalige sted, havde hendes påfaldende lighed med moderen straks forvirret hans tanker; men hvad han før en gang havde tænkt

sig som det rædselsfuldeste, der kunne hændes – det var sket: – Den stumme havde fået mæle – han havde hørt hende synge og med den døde moders stemme – og alle tanker i hans hjerne var løbet rundt. Pauline var blevet ham til et genfærd af den døde og dog sig selv. Hun blev ham en besat. Det var, som den døde sang med sit stumme barns læber for at anklage ham for mened og mord. "Det var et dumt fantasteri!" tilføjede han, "det vidste jeg nok; men det rev mig med sig. Jeg ville – jeg måtte befri mig for den dæmon, der forfølger mig i dette væsen – og jeg skød – men min hånd rystede – jeg skød slet – der ser De hele skuddet!"

Han følte, sig nu slap og ydmyget, og han tålte alle de hårdheder, Gustav uden barmhjertighed overvældede ham med.

"Jeg har sagt Dem det for længe siden!" sagde Gustav med et gennemtrængende blik, som han undveg. "De har leget så længe med galskaben, til det næsten er blevet alvor. Deres tungsind, Deres fortvivlelse, Deres menneskeforagt, Deres trods mod Deres egen bedre natur er lutter tragiske dukker, De har lappet sammen af forkvaklede livsforhold og Deres allerjammerligste stemninger. De har pyntet disse kæledægger med klude af Byrons poetiske nattrøje og med teatergarderobelapper af Doktor Faust's kappe. De har kælet så længe for dukkerne, til de pjalter har fået et slags skinliv og er blevet til virkelige dæmoner, der har slået kløer i Deres hjerne. De har længe nok udhulet dem med Kainsfantasier – De har længe nok trampet med tragiske koturner og sparket mod Himlen i velbehagelig sønderrivelse, for nu at kunne blive til en virkelig Kain mod Deres eget kød og blod – en fordømmelig

barnemorder i fantastisk umenneskelighed og dårekistegalskab!"

"Ret så!" mumlede jægermesteren, "nu synes De nok, De ret er en hel karl, og stikker dog selv til halsen i den affektation, De bringer med alle vegne."

"Afgrundens magter skal ingen ustraffet mane ind i sig for at bilde sig ind, man er åndrig og interessant i sin hulhed og gudsforladthed!" vedblev Gustav med streng alvor, uden at lade sig bringe ud af sin iver ved nogen selvbetragtning. "Vil De være sund og menneskelig, så sig til! Og jeg skal endnu vise Dem en mulighed."

Men nu var jægermesterens tålmodighed forbi. "Nej!" råbte han og trampede, "jeg vil hverken være sund eller menneskelig efter Deres hoved! – Gå Fanden i vold med Deres mulighed! Jeg vil have min frihed! – jeg vil have lov til at hade og foragte, hvad jeg ikke kan elske og agte!"

"Så had og foragt Dem selv allerførst!" sagde Gustav roligt. "De er jo dog egoist af princip. – De bør ikke gå Dem selv forbi!"

"Hvem siger, jeg ikke hader og foragter denne ruin af et menneske?" her knugede jægermesteren hånden mod sin gennemfurede pande. "Jeg kunne knuse mig selv med hele den fordømte, indholdsløse verden!"

"Nu vel, så knus Dem da selv, og lad det bero med verden, til der kommer en stærkere ødelægger! Vil De skyde Dem en kugle for panden, – vær så god! – genér Dem ikke! Min riffel er ladt med en kugle. De betænker Dem, tror jeg."

"Selvmord er fejhed!" mumlede jægermesteren med et mørkt blik. "Den bagport til intetheden behøver ingen at lukke mig op! den står på vid gab for enhver usling, der ej en gang har mod til

at trodse livet. Det mod har jeg. Den vej, jeg vil gå til den store ådselsgrube, finder jeg vel! Gør Dem ingen ulejlighed med at kurere mig eller omvende mig! Jeg skal snart befri mig for alle kedsommelige plagere! Der må dog gives et sted, hvor jeg ikke behøver at se noget menneske! Der gives vel også en gerning i verden for den, der føler sig ene og vil være ene!"

"Åh ja!" sagde Gustav i ligegyldig tone, "dertil ved jeg tre udveje; en af dem har jeg tænkt at vælge selv, når jeg ret bliver uens med verden."

"Ja så! – det gad jeg dog høre!"

"Man kan være natvægter og være en nyttig borger i staten, så godt som uden at se noget menneske. Om dagen sover man, når de kedsommelige mennesker driver omkring og vrøvler mellem hverandre, og om natten, når man har fred for det pak, går man, som en god kristen, og våger over dem, ser på stjernerne og synger gudelige sange; – eller man kan være fyrinspektør og stå ophøjet på et tårn eller en klint i stormende nætter og passe sit blus eller sit blinkfyr – se ud over havet og tænke på Vorherre – eller, om man hellere vil, på alt og intet, på universet og den meget yndede tilintetgørelse. Jeg har endelig den tredje og sidste udvej, at rejse til Sprogø, bosætte mig der og studere filosofi. Men vel at mærke, det måtte være om sommeren, for når isbådene er i gang, er der nu alt for meget selskab."

"Meget godt!" sagde jægermesteren med en hul latter. "Jeg skal overveje Deres fortræffelige råd! De er vist lige så uskyldige, som Deres jagtriffel. Jeg ser, den mangler lås og er sagtens ikke ladt?" Dermed vendte han Gustav ryggen. Han gik

hjem og indesluttede sig på sit værelse. Næste morgen tidlig var han rejst bort. Ingen vidste hvorhen.

5. kapitel

Gustav havde lykkeligt fået de fleste hagl udpillede af Carls skulder. Et par uskadelige måtte han beholde til erindring om den begivenhed, han kaldte den glædeligste i sit liv. Få dage derefter forlod begge de broderlige venner præstegården; men frøken Pauline flyttede derind. Efter hvad der var sket, fandt hverken præsten eller geheimerådinden det rigtigt, at hun blev i sine forrige omgivelser. Kom hendes ulykkelige fader tilbage, ville synet af hende være ham en bebrejdende erindring om hint farlige fantasteri, der lå så nær ved vanvid og den forfærdeligste misgerning.

I præstens hus befandt Pauline sig som hos den kærligste fader, og nu løsnedes der dagligt flere ord fra hendes læber. Hendes besynderlig dejlige sangstemme udviklede sig også påfaldende – og frøken Trap var, med stor selvtilfredshed, hendes lærerinde, især i kæmpevisesangen. Pauline levede et nyt, lyksaligt liv i tonernes og det levende ords verden og i den unge, nu fuldt bevidste kærligheds paradis. Hun skrev dagligt på breve til Carl, hvori bogstavskriften efterhånden ganske fortrængte billedskriften, og næsten hver postdag modtog hun herlige, lange breve fra ham.

Hvor jægermesteren var rejst hen, havde man forgæves søgt at efterspore. Det faldt ingen ind – hvad dog var tilfældet – at han virkelig på en måde havde fulgt det sidste råd, Gustav havde givet ham. Han var vel ikke rejst til Sprogø, men til en lille, navnløs holm i Store Bælt, hvor der kun findes en eneste

bondegård. Her ville han, så vidt muligt, være eremit. Han følte sig træt og ked af alt. For det første ville han lægge sig hen og sove, til han opdagede noget at leve eller dø for, som det var umagen værd at rejse sig op og klæde sig på for. Omtrent således skrev han i den dagbog, han besluttede at holde i sit eremitliv. Han følte et slags stolt glæde ved nu ligesom at kunne hævne sig på den tomme, åndløse verden, ved at vende den ryggen. Der var ham noget storartet i den tanke, at leve på en næsten øde ø, ligesom Napoleon på St. Helena. Havde han endog intet rigt og stort bedriftliv at se tilbage på, så havde han dog den stolte tanke, at lykken og omstændighederne lige så nemt kunne have hævet ham til en sådan højde – for at styrte ham ned deraf, hvis det havde været den blinde, vanvittige skæbnes lune.

Den lille ø, som intet andet navn har på landjorden, end *"Holmen"*, har det tilfælles med Sprogø, at der ikke findes et eneste træ. Det er aldeles bar, men ret frugtbar engjord og pløjeland, der udgør den lille bondegårds drift. Bonden er selvejer og eneste hersker på Holmen; han kaldes derfor gerne "Holmbonden" eller for spøg "Holmkongen". Holmbonden havde i sin ungdom været avlskarl hos jægermesterens fader. Han var nu en gammel, døv enkemand på henved firsindstyve år og uden børn. Hans hele menneskelige omgivelse, der ligeledes benævnedes efter Holmen, var, foruden en karl og en dreng, en stærk, fyrretyveårig tjenestepige, Holm-Ane, der både var kokkepige, malkepige, bryggerspige og syerske; hun besørgede alle disse forretninger med stor dygtighed. Tjenestekarlen, Holm-Christoffer, var en lille, firskåren sjællænder fra kulsvieregnen. Han havde udtjent som fæstningsslave for et

slagsmålsdrab. Han var en sortsmudset, kæmpestærk, dertil meget behændig karl og kunne arbejde for to. Hans ansigtstræk var rå, men ganske godmodige, når han, som sædvanlig, var ædru. Drengen, Holm-Hans, var hans søskendebarn og en ganske livlig knøs med rødgule hår og muntre, grå øjne. Hverken den døve husbonde eller de to ældre tjenestefolk talte ret meget den hele dag. I almindelighed hørtes der kun de allernødvendigste ord.

Hvad der foregik i hele den øvrige verden, fik man her kun én gang hver måned en tarvelig underretning eller et løst rygte om, når Holm-Christoffer, der både var avlskarl, hjulmand og smed på Holmen, roede over det ¾ mil brede vand til Sjælland og hentede tjære, lys, søm, kul, jern eller andre fornødenheder i købstaden. Hvad han da fik at høre i skænkestuen hos købmanden, medens han drak sig et par snapse, udgjorde al den verdenskundskab og politik, man erholdt på Holmen. Den ligegyldighed for alle verdens bevægelser, som her havde været almindelig i mange år, var kun i sidste sommer blevet afbrudt ved rygter om krigen. Siden der var blevet våbenstilstand, var dog den sædvanlige ro og ligegyldighed for den øvrige verden igen indtrådt.

Næppe kunne den verdensledе eneboer have fundet et mere uforstyrret opholdssted. Holmbonden var det eneste menneske i verden, han nu gad se. I hans tarvelige bondegård havde jægermesteren lejet sig ind, som en slags indsidder. Han havde fået det lille såkaldte kammers, nærmest ved stadsestuen, til sin rådighed. Her var kun plads til en seng, et bord og en stol. Her tilbragte han de første otte dage i fuldkommen enlighed; men siden foretrak han ensomheden i fri luft ved stranden eller på

den øverste, noget stenede markryg, hvorfra han havde den videste udsigt over bæltet. Der hengik en hel måned, inden han ville tale med nogen eller tage del i nogen som helst syssel med øens fire beboere. Til sidst følte han dog trang til nogen forandring, og han fik i sinde, at hjælpe Holm-Christoffer med at rydde sten, sætte gærder, eller andet markarbejde. Dette skete dog i førstningen, uden at der veksledes noget ord. Holm-Christoffer talte sjældent, når han ikke blev spurgt, og havde let ved at opfylde sin husbonds befaling til alle de tre husfolk: At lade den fremmede herre skøtte sig selv.

Markarbejdet fik efterhånden en slags tillokkelse for den mørke, ledige grubler, og han drev det med næsten voldsom iver. En morgen, da han med Christoffer havde flyttet en svær sten og sat den i gærdet, nikkede han for første gang til Christoffer. Karlen nikkede igen, og derved blev det. Efterhånden kom det dog til et kort "god dag!" eller "farvel!" imellem dem, men lige mut og ligegyldigt fra begge sider, til jægermesteren en dag spurgte Christoffer, om han fortrød det drab, han havde været dømt og straffet for.

"Det har Vorherre glemt, og jeg med!" sagde Christoffer. På flere spørgsmål kom han til at fortælle de nærmere omstændigheder derved og blev så blød om hjertet, at man nok så, han ikke havde glemt, hvad han dog vist troede var ham tilgivet. For første gang i mange år glemte jægermesteren sine egne nag for at se ind i et andet menneskes sjæl, men kun for et øjeblik. "Det var nu din skæbne!" mumlede han. "Hver har sin. Hvad der sker, *må* ske. Hvad kan vi gøre for, at den skæbne, der råder for verden og vor vilje, hverken er bedre eller klogere, end vi?"

Christoffer så på ham med store øjne. "Herren har nok glemt både den første og anden artikel!" sagde han. "Var han ikke så fornem en mand, kunne han måske dog, som jeg, endnu have haft troen i lommen. Det er altid godt at vide, hvor man kan finde den, når det kniber." Dermed trak han et tilsmudsket, næsten ulæseligt eksemplar af Luthers lille Katekismus op af sin lomme og rakte jægermesteren det. "Læs dog efter!" tilføjede han, "men bogen vil jeg have igen. Jeg lovede min moder, da hun døde, at jeg aldrig skulle skille mig ved den lommetro."

Jægermesteren lo hånligt, men stak den lille bog i sin lomme.

Aftenerne havde allerede begyndt at blive lange. Af og til kom nu eremitten ud af sin hule og satte sit lys på bordet, hvor tranlampen brændte for hele øens befolkning. Holmbonden snoede tov af fæhår og læste lidt før sengetid et kapitel i sin Bibel. Når Christoffer havde spist sin øllegrød, slikket sin hornske og hængt den på firtommersømmet over sit hoved, strakte han sig gerne på gåsebænken og sov. Den, der da var den eneste talende, var Holm-Ane, som ved karten eller spinderokken fortalte drengen historierne om Griseldis, Melusina og den skønne Magelone, såvel som om Finkeridderen og Robertus Agerkål, som hun kunne huske fra sin barndom. Drengen var meget opmærksom, når det var lykkedes ham at få Ane til at fortælle disse historier, som han rigtig nok havde hørt mange gange. Selv kunne Hans fortælle noget af Uglspils pudserier og Markolfus' historie. På bondens hylde havde han fundet nogle stumper af Hvitfeldts krønike og Vedels Saxo, såvel som de gamle krøniker om Carolus Magnus og Holger Danske, som han undertiden læste højt i for Ane. Siden Christoffer sidste sommer havde bragt nyhederne om krigen og

rygterne om vore tapre landsoldater, var Holger Danskes krønike blevet hans den allerkæreste. Den kom nu gerne frem igen hver aften. Hvor slet og smagløs jægermesteren end fandt denne læsning, tog han dog til takke med at høre derpå, for at fordrive tiden. Han og Ane var de eneste tilhørere; for Christoffer forstyrrede dem kun med sin snorken, og husbonden, der intet ord kunne høre af hvad der læstes, holdt sig gerne til sin Bibel, til hans øjne blev trætte, og han lagde sine glarøjne som bogmærke i bogen.

Den gamle talte aldrig uopfordret til jægermesteren, men så ofte på ham med en besynderlig hengivenhed i det matte oldingeblik. Han havde holdt så meget af den lille junker, som han kaldte ham i alle de år, han var avlskarl hos hans fader. Nu kunne han ikke se hans grånende, fredløse hoved uden stille bekymring. I stedet for, som sædvanlig, at sætte sin Bibel op på hylden, når han gik til sengs, havde Holmbonden nogle gange ligesom tankeløst skubbet den hen på bordet, hvor jægermesteren støttede sin albue og hvilede sit hoved på hånden. Når den mørke herre mærkede det, havde han kun leet bittert; men en aften tog han dog bondens Bibel ind med sig på sit kammer, da tranlampen var slukket, og hele øens befolkning sov. Jægermesteren selv sov sjældent før henad morgenstunden. Natten var hans værste tid. Han lod gerne sit lys brænde, satte det i et lerfad og stirrede på det, til han endelig faldt i søvn. På Christoffers opfordring havde han ladet sin længe foragtede børnelærdom forny sig i hans erindring; men intet ord deri var trængt til hans inderste. Til en forandring bladede han nu i den gamles Bibel. Uagtet den ligegyldighed og næsten modbydelighed, hvormed han greb til

denne læsning, udøvede den dog sin vidunderlige magt også over dette udhulede og næsten helt opløste menneske. Han så flere mærker ved understregne steder, der besynderlig passede på hans åndelige tilstand og greb med magt og fylde ind i hans tomme og gudsforladte sind. Der var ingen tvivl om, at hans faders gamle avlskarl, der ikke selv tiltroede sig evne eller myndighed til at tale til ham med nogen virkning, her i sin enfoldige tro pegede på de ord, der både havde liv og ånd, både magt og myndighed. Hvert understreget ord, han læste, slog ned som lyn i hans sind og smeltede stenskorpen om hans hjerte. De trykte ord fik ligesom lyd for ham, og han erindrede nu, hvor dybt et indtryk mange af de samme ord havde gjort på ham den dag, han stod til konfirmation og hans tro ven, avlskarlen, med allerstørste deltagelse så på ham. Han lukkede intet øje den hele nat. Det var ham som en stor begravet verden dukkede op i hans inderste. Så snart det gryede, og han mærkede den gamle holmbonde var oppe, fo'r han ind til ham og omfavnede ham. Den gamle nikkede sjæleglad. "Jeg vidste det nok, kære lille junker!" sagde han og glemte, at det var fem og tredive år, siden han således plejede at benævne ham, "jeg vidste det nok, når Vorherre bare kunne få ham rigtig i tale, ville det nok have klem og blive godt."

Fra den dag af udeblev indsidderen sjældent fra davrebordet og tog næsten altid del i det daglige arbejde. Om aftenen læste han selv undertiden højt i de gamle krøniker og nikkede til Holm-Anes kæmpeviser. Nogle gange fortalte han endog et og andet om, hvad han havde set i fremmede lande og om den del, han havde taget i det sidste felttog. Nu sov ikke Christoffer længere; han var lutter øre.

"Du er lykkelig, Hans!" sagde han til sin søstersøn. "Du kan blive til en ærlig soldat. Du har ingen skavank, som jeg, hverken på kroppen eller anden steds." Han tav og var nogle dage yderst nedslået. "Nu trænger jeg stærkt til min lommetro igen!" sagde han, da jægermesteren en dag spurgte om, hvad der fattedes ham. Christoffer fik sin gamle trøster igen i lommen og var snart ved jævnt og trøstigt mod som sædvanlig.

Drengen havde med stor hengivenhed sluttet sig til jægermesteren og var uudtømmelig i spørgsmål om alt, hvad der angik krigen. Han tænkte nat og dag kun på at blive soldat; han ville straks med, når der blev rigtig krig igen. Til han blev stor og gammel nok, ville han gerne være trommeslager eller oppasser. Jægermesteren fik nu sin bøsse frem af krogen; han måtte lære drengen at lade og skyde. Af og til fik han vel et anfald igen af sit mørke lune og holdt sig inde i sit kammer et par dage; men så gik gerne den gamle holmbonde ind til ham, og, uden at sige et ord, lagde han kun sin bibel på hans bord og nikkede. Når da jægermesteren lukkede den op, fandt han gerne, hvor brillerne lå, et af de steder, hvormed den gamle i sit stille sind mente, at Vorherre nok skulle få ham i tale med klem. Heri tog den gamle sjældent aldeles fejl. Den skæbnetro, der havde været hovedhjulet i jægermesterens døde verdensmaskine så mange øde år, måtte nu vige for ordets ånd og det mægtige liv, ved hvis kilde han her ligesom var strandet. Bitterheden og hovmodet trængtes tilbage. Det fortvivlelsens og selvfordømmelsens nag, han, med al tragisk legen med sin sønderrevethed, dog virkelig havde båret på, opløstes af de mægtige befrielsens ord, han læste. Efter enhver sådan åndelig bestyrkelse, trådte han gerne frejdigt ud i den snævre

menneskekreds, han her havde sluttet sig til. Hvad der foregik i hans inderste, talte han intet ord om. Al såkaldet opbyggelig tale i det daglige liv var ham forhadt, som hykleri og hængehovedvæsen. Holmbonden vogtede sig også vel for at berøre, hvad han mente kun Vorherre havde ord for. Han spurgte kun, om hans kære indsidder nu ikke længtes efter Strandgården; men tanken om at vende tilbage til sin familie og vise sig blandt andre mennesker, var den endnu bestandig sære indsidder ydmygende. Den hele vinter levede han på denne afsides holm, som død for den hele øvrige verden, og lod intet menneske udenfor Holmen høre fra sig.

Hans søster og hans døtre troede ham virkelig død, men ventede dog endnu bestandig på efterretninger om ham. Først da våbenstilstanden var opsagt, og krigen var udbrudt på ny, fik geheimerådinden en dag et brev fra sin forsvundne broder. Det var skrevet fra forpostlejren ved Nørrejyllands grænse. Det indeholdt hans testamente, som han lovformelig havde ladet opsætte for det mulige tilfælde, at han ikke kom tilbage fra dette felttog. Godset var bestemt til Emilie; men betydelige legater var fastsatte, såvel for hans søster, som for Julie og Pauline. Foruden andre mindre legater, var der bestemt pensioner for livstid såvel til den gamle bonde på Holmen, som til holmbondens tre hustyende, hvis fuldstændige navne og opholdssted var anført. Drengen Hans havde jægermesteren taget med på felttoget som en slags oppasser eller våbensvend. Han skrev fremdeles, at han nu havde sluttet sig til den tapre Ryes korps, hvor han havde Carl og Gustav Holm til sidemænd og tro venner. De ventede hver dag at komme i alvorlig kast med fjenden. Han sendte kærlige hilsner til alle og bad sig

erindret med skånsel og tilgivelse. Han bad søstrene sige til præsten, at han nu var bleven enig med ham i det allervigtigste. Han fandt nu også, at det eneste løsen, der kunne føre til sejr i *enhver* kamp, var det alvorlige: *Med Gud!*

Tante Christine havde straks kendt sin broders håndskrift; men den ånd og stemning, brevet udtalte, vidnede om et næsten helt forvandlet menneske. Hun følte sig dybt grebet derved; hun ilede med brevet til sin gamle ven i præstegården – og der var glæde som i Himlen, når en sjæl er frelst på Jorden.

6. kapitel

Første påskedag 1849, årsdagen efter slaget ved Slesvig, ringede klokkerne i Strandbykirke til højmesse. Frøken Trap sad allerede i kirkestolen og glædede sig over at se den lille landsbykirke så opfyldt af mennesker. Heri så hun et nyt bevis for, at der slet ingen mangel var på gudsfrygt i landet, og det ville hun siden benytte til en lille sejr over præsten, som hun påstod aldrig kunne få folk gudfrygtige nok og altid mente, vi kunne trænge til nogle flere ulykker, for at blive rigtige kristne. Mod sædvane var præsten ikke kommet straks efter at der var ringet sammen, og da han kom, var han påfaldende bleg. Frøken Trap blev urolig for ham og frygtede, han var syg. Da han besteg prædikestolen, syntes han dog lige så sund og kraftig som nogensinde; men der var ikke den rolighed over ham, som sædvanlig. Det var heller ingen rigtig glædelig påskeprædiken, han holdt; det forekom hende snarere som en streng, alvorlig bodsprædiken. Hvad han talte, syntes også mere at udstrømme af hans øjebliklige stemning, end være forud betænkt. Han havde håbet ret at kunne glæde sig med

menigheden på denne dag over det evige liv og opstandelsens herlighed – sagde han – men i timeligheden var hans glæde blevet blandet med en lønlig gru for, at alle vore festdage nu skulle blive til sørgedage, og at vi dog savnede den tro og ydmyghed for Gud, der skulle indvie vore sjæle til det evige liv og opstandelsens glæde. Han erindrede om den store bloddag, hvortil vor sidste påskefest blev forvandlet – og han formanede til ydmygt at bøje sig for Guds tugtende hånd, hvor hårdt den så ramte os. Hans prædiken var usædvanlig kort. Da han til slutning bad for kongen og fædrelandet, var han heftigt bevæget. Der var nu også kommet en besynderlig uro over menigheden. Mange forlod kirken før gudstjenesten var endt, og der mumledes højt: "Er det sandt?" "Er det muligt?" "Gud forbarme sig!"

Umiddelbart før præsten gik til kirken var budskabet kommet om ulykken i Eckernførde fjord med orlogsskibet Christian den Ottendes sprængning og fregatten Gefions tab. Rygtet derom havde midt under gudstjenesten indsneget sig som en dæmon i kirken. Det fløj over Danmark denne dag som et utroligt og næsten uudholdeligt ulykkesbud.

At tabet af to krigsskibe kunne virke så rystende på et helt folk, vil måske for en følgende slægt synes besynderligt; men at dette vistnok blodige og betydelige tab for Danmark, som kun skyldtes vind og strøm og en håndfuld oprørske artillerister i vort eget land, kunne betragtes som et hæderligt vundet søslag og fejres med jubel og illuminationer over det halve Tyskland, vil synes ubegribeligt.

Denne begivenhed gennemrystede hver dansk som et ødelæggende jordskælv fra det havdyb, der altid tilforn var

"danskens vej til ros og magt." Heller ikke denne gang havde modet svigtet eller æren lidt; men det stolte Dannebrog var dog strøget og for nogle usle kanoner fra et par oprørsskanser. Folkets stolthed var krænket. Forbitrelsen mod den æreløse fjende var grænseløs. Der var næppe så gammel en mand eller så ung en skoledreng i Danmark, som jo fornam hvad der uhyggeligt gennemlynede folkets nerver. Det var hverken frygt eller bæven – det var vel gru over det store, blodige menneskeoffer, uden begribelig hensigt; men det var langt mere bitter harme over slethedens øjeblikkelige dæmoniske lykke, end sorg over tabet og det spildte blod. Af menneskemagt følte man sig ikke her ydmyget. Menedernes skadefryd, landsforrædernes og deres hjælperes jubelskrig kunne man foragte: Knust var modet lige så lidt, som den gamle søkrigerhæder var plettet; men der var ligesom udfalden en ædelsten af Danmarks palladium. Her var intet tabt slag mod en hæderlig fjende at sørge over. Det var en flok forbrydere, der i pagt med de blinde, troløse elementer havde såret den hildede kæmpe.

Således var folkets stemning.

Da præsten kom hjem fra kirken, betragtede frøken Trap ham med et bebrejdende blik. Hun havde læst avisen og set beskrivelsen over den store ulykke. "Nu kan vi vel snart være straffet nok for al vor ugudelighed!" sagde hun med tilbagetrængt smerte. "Men nu vil De vel sagtens have, vi skal glæde os over, at vort overmod kan blive knækket. Jeg husker nok, hvad De har sagt hver gang, jeg i al uskyldighed har fornøjet mig over lidt løjer i bladene med den tyske flåde."

"Desværre! gode frøken!" svarede præsten, "en streng, højere mindelse ser jeg rigtignok i denne ulykke, om jeg end ikke vil påstå, der læses aviser i Himlen eller lægges vægt på enhver ubetydelig ytring af vor lystige ungdom. Vor hoveren over vor sømagt, vor evige tyggen drøv på vor søkrigerhæder, vor hånlige ringeagt for fjendens våbenløshed til søs har altid fyldt mig med en uhyggelig anelse. Jeg har tit tænkt på de gamle sagn om overmodige helte, som en fortørnet guddom har dømt til at falde for den foragteligste hånd. Nu har han, der råder for hvert vindpust, udsendt den storm, der skulle nøde vore brave søhelte til at stryge flag for en oprørsk konstabel og en flok mennesker, der har forbrudt liv og ære!" han knugede sin hånd heftigt mod sin pande. "Hovmod går for fald!" vedblev han roligere, "det er vist nok. Med alle vore danske fortræffeligheder stikker der dog endnu langt mere hovmod og blind trodsen på egen kraft, end ydmyg tillid til Guds bistand i vor raske ungdoms mod. Se her, hvad min egen kære søn, Deres letsindige Gustavmand, skriver. Han ved endnu ikke noget om den sidste ulykke. Tapperhed har vi nok af – siger han – og retfærdig sag har vi til overflod. Når vi kun har krudt, kugler og soldater nok, har det ingen nød med sejren. Lykke, krigskunst og geni tager han vel til takke med, når vi har det – men en højere magt og vilje spørger han ikke om."

"De misforstår ham!" tog den gamle frøken ivrigt ordet, og hun blev smukt rødkindet derved. "Vorherres hjælp og vilje ligger naturligvis på bunden i ethvert kristent menneskes tanker, uden at vi just derfor siger: Med Guds hjælp! eller: Om Gud vil! ved enhver smule gerning, vi har for." Hun forsvarede nu, som en heltinde, såvel sin kære Gustavmands som alle

danskes ydmyghed, dybe følelse og gudelige sindelag i grunden, selv om Vorherres navn aldrig kom på deres læber. Det kom i vore tider, mente hun, netop af ærbødighed for det hellige og frygt for at synes skinhellig og affekteret. Derfor alene var det, at Gustav og de fleste unge mennesker nu mangen gang talte, som der hverken var gudsfrygt eller menneskelig følelse i dem – det var rigtignok en meget dum mode, indrømmede hun, men der var dog i grunden ikke det mindste ondt deri.

Præsten rystede på hovedet. "Det var dog sært, skulle vor kære Gustav selv en gang hævde sin egen og vor friske ungdoms dybere natur ved den erkendelse, at man dog kan blive allermest affekteret af lutter frygt for at synes det!"

"Vorherre vil nok give sandhed og ret sejr og ære!" sagde nu den gamle frøken og så atter i avisen, "Det var ellers en forfærdelig påsketidende. Mener De dog ikke nok, hr. magister! at vi nu tåler en smule lykke, og at der vil blive tilmålt disse landsforrædere ret en ordentlig gengældelse i en knuget og stuvet måde – som det hedder?"

"Derom skal vi vel ikke bede så ivrigt, at vi glemmer den almindelige syndighed," svarede præsten, "men som der sås, vil der visselig høstes. Tidens store dommedage udebliver aldrig."

Det varede ikke længe inden denne påsketids ild og blodmærke i det danske folks sind måtte give plads for nye, stærke indtryk. Hver dag fløj de små skillingsblade gennem hovedstaden og landet rundt, med beretninger om fjendens voksende styrke og fremskridt. Efter en blodig kamp måtte det ubefæstede Kolding, for ikke at opbrændes, falde i oprørernes

hænder. Med deres fremmede førere i spidsen og med den store, fremmede hær i ryggen, kunne de her nemt beholde den blodige kampplads og med overmodigt pral kalde denne mordbrandsbedrift en glimrende sejr over deres landsherre. Nu skulle deres formelige belejring af Fredericia sætte kronen på værket og skaffe dem et ærligt soldaternavn, medens de hjælpere, der selv foragtede dem, holdt landsherrens lovlige dommersværd fra deres hoveder.

Denne gang var Jylland ikke blottet for alt forsvar. Den tapre Olaf Rye stod der med sit korps; men det var kun lille. Preussernes og de tyske rigstroppers overlegenhed var stor. Et hovedslag måtte derfor undgås til fjendens styrke var spredt. Så længe måtte man kun lade ham købe hvert fremskridt så dyrt som muligt; man måtte idelig trætte og forurolige de store, fremtrængende masser og sikre det lille forsvarskorps mod at omgås. Denne plan blev, som bekendt, mesterligt udført af vor udødelige general Rye og hans tapre korps. Det hele forår og juni måned 1849 var dog en pinlig tid. Et opsving, en oprejsning var nødvendig, hvis nu ikke folkets frimodighed skulle slappes. Fred eller våbenhvile efter ulykken i Eckernførde Fjord og det spildte blodbad i Kolding, som oprørerne tilegnede sig æren for, ville have dæmpet ilden i vore krigeres bryst og nedtrykt hele folket. – Hint opsving – hin oprejsning kom endelig også, stor og blodig, ved sejrsbudskabet fra Fredericia. Den sjette juli blev til en streng dommedag over oprørerne og skulle ramme dem alene. Hvor det store sejrsbudskab fo'r frem, så man nu vel glæden på ethvert dansk ansigt; men den var som oftest stille og blandet med dyb vemod over alt det blod, denne glimrende sejr

havde kostet. Den tapre Olaf Ryes fald dæmpede især folkets sejrsglæde; den blev ikke hovmodig.

I Strandby præstegård var glæden også blandet. Man var flere dage i stor uro. Der var intet brev kommet fra Carl eller Gustav. Man vidste, at de begge tilligemed jægermesteren var kommet til Fyn med general Rye og en del af hans korps; man måtte antage, at de havde deltaget i slaget.

Endelig kom der et brev, forseglet med en hvid oblat. Man kendte på udskriften Gustavs hånd; men der stod intet uden på brevet om et glædeligt indhold. Pauline var til stede, da brevet kom. Hun og frøken Trap stod spændte og så præsten åbne det. Han blegnede.

"Gud forbarme sig!" udbrød frøken Trap, "er han død? – er han død – den kære Gustav?"

"Nej, nej! – så skrev han ikke!" svarede præsten og havde fattet sig, "han fejler ingenting, men både Carl og jægermesteren er farligt sårede." Han læste nu brevet for dem begge. Carls venstre arm var gennemboret. Det var uvist, om han beholdt den. – Jægermesteren lå mellem liv og død. En kugle var gået ham gennem kinden og havde bortrevet en del af hans tunge. Levede han, ville han dog aldrig mere kunne mæle. Hans stemning var rolig og i høj grad elskværdig.

Denne efterretning gjorde især et dybt indtryk på Pauline. Hun, som selv så længe havde savnet det menneskelige mæle, kunne nu mere end nogen, sætte pris på at kunne give tanken lyd i levende ord; hun fandt nu sådan en ulykke allergrueligst.

"Retfærdige Gud!" udbrød præsten, da han lagde brevet fra sig. – Han ville dog ikke udsige, hvorledes han netop heri så en mægtig gengældelse over den unaturlige fader, der havde båret

dødeligt nag til sit stumme barn og kunne have bortskudt den tunge, der både var lammet og fik mæle ved hans forbrydelse. Han fandt det også højst mærkeligt, at nu den tunge selv skulle lammes, der fast så længe den kunne tale, havde fornægtet den levende Gud og menneskesjælens udødelighed. Meget mildere blev præsten dog stemt, og han følte inderlig medynk med den ulykkelige jægermester, da han erindrede og nu atter læste hans sidste brev til søsteren og den hilsen, hun deri havde sendt ham.

Præstens deltagelse for Paulines fader blev til en kærlighed, han aldrig havde troet mulig, da han nogle dage senere fik et brev fra sin plejesøn. Selv havde Carl nu håb om at beholde sin arm; men stiv ville den blive hans livstid. "Jægermesteren" skrev han, "har på hele dette felttog været et forunderligt, ligesom helt omskabt menneske, hvori der har rejst sig en dyb og kraftig natur af sine ruiner. Han har kæmpet lige så modigt som forrige sommer, men ikke mere med vildhed og blindt raseri. Han har ved sin åndsnærværelse reddet mit liv; han har båret mig bort gennem den stærkeste ild fra den skanse, vi stormede sammen, da jeg lå med min kvæstede arm mellem ligene. Derpå styrtede han atter frem, til han selv ramtes og blev bortslæbt af Gustav og en rask dreng, der altid fulgte ham. Han bærer med en mageløs tålmodighed sin ulykke. Han ved, at han aldrig mere kommer til at udtale noget ord, og han finder sig deri med stille kraft. Han ønsker nu kun at leve så længe, til han kan se Pauline og modtage hendes tilgivelse. Han ønsker inderligt inden sin død at kunne lægge hendes og min hånd sammen."

Et par ord fra Gustav gav håb om at dette ønske kunne opfyldes, og at man om nogle uger kunne tænke på at flytte begge de kære syge fra lazarettet. I en efterskrift var tilføjet: "Blandt de faldne stormløbere, vi begravede i går, og som vi kalder bersærkerne, var også hr. Staal. Det var de rasende kæmpekarle, som, trods al kommando, først angreb skanserne *forfra*, i stedet for at give sig tid til at omgå dem, hvorved meget blod kunne være sparet. Staal havde først kun været med som tilskuer og taler – efter hvad jeg har hørt; men da han så, her ingen tale behøvedes, og at det af sig selv gik frem på rigtig ældgammel bersærkervis – skal han have trukket en falden soldats trøje på, grebet hans gevær og vist sig som den raskeste stormløber, til han faldt. Han blev begravet under den soldats navn, hvis nummer og trøje han bar."

7. kapitel

Våbenstilstanden i juli 1849 var sluttet. En stor del af hæren blev nogle uger derefter sendt hjem. Alle vegne i byerne og på landet hørtes der nu velkomsthilsner og hæderssange for de hjemvendende soldater. Deres tog gennem hver by var som et sejrsoptog.

Blandt de mange fremmede fra landet, der en smuk dag i september i en af Sjællands mindre købstæder så og hilste de tro, hjemvendende krigsmænd, var også præsten fra Strandby med Pauline og frøken Trap; de var i selskab med geheimerådinden og frøkenerne fra Strandgården. Også her blev soldaterne modtaget med blomster og kranse af de glade unge piger, som kappedes om at uddele frugter og andre forfriskninger iblandt dem. Der blev sunget en velkomstsang,

og en dejlig kvindelig stemme vakte opmærksomhed ved sin styrke og inderlighed. Det var Pauline, der sang. På enhver, der hørte og så hende, gjorde hendes hele væsen et uudsletteligt indtryk. Det var ikke alene hendes usædvanlige skønhed, der henrev, men meget mere den ynde, der ledsagede enhver af hendes bevægelser, og det rene udtryk af sandhed og hjertelighed i hendes åsyn, blik og stemme.

Præsten og geheimerådinden talte med mange af de menige og havde stor glæde deraf. Medens Emilie og Julie uddelte blomster og kranse, mest til officererne og sagde dem artigheder på fædrelandets vegne med fine vendinger og smukt valgte ord, talte Pauline især længe med en halvvoksen knøs, der stod ved en tromme. Han var ganske nylig blevet tambur – sagde han – og havde før været oppasser hos "den gamle skarpskytte." Navne syntes han slet ikke at bruge, men havde gerne sådant et betegnende udtryk for enhver person, han omtalte. Hans grå, livlige øjne tindrede, men der kom tillige et vemodigt træk om hans mund, når han talte om sin forrige herre, som nu lå på lazarettet. Knøsen havde været med ham i Fredericiaslaget, og derover var han lidt kry. Han havde meget at fortælle om, hvad han selv havde set i slaget, når han løb efter sin herre med bøssen, og det var da mest om "den gamle skarpskytte" selv og to unge mennesker, som han kaldte "den stille jæger" og "spøgedoktoren". At det var Carl og Gustav, han mente, og at hans herre var jægermesteren, kunne Pauline ikke vide, men hun hørte med spændt opmærksomhed på ham. Han havde taget kasketten af sit rødgule hoved og sat sig i en magelig stilling ved sin tromme, som Pauline havde sat en kurv med frugt på. Knøsen spiste det ene æble efter det andet,

medens han med stort velbehag så på den smukke pige og glædede sig over hendes opmærksomhed for de mangfoldige ting, han havde at fortælle. Han havde især beundret en ung officer, hvis navn han heller ikke vidste, men som han kaldte "Skiven", fordi han gerne havde stillet sig til skive for fjenden og leet dem ud, når de skød forbi. "Det så jeg selv ved den slemme skanse, vi tre gange måtte i lag med!" sagde han, "ved den var det, den stille jæger og siden min gamle skarpskytte fik deres skavanker. Den gang det gik løs tredje gang, sprang den pokkers lille karl, ham, vi kaldte Skiven, alene op på brystværnet og svingede sin hue med et rigtig rask: Hurra! Nu herop, kammerater! nu sigter de alle på mig," råbte han. "Det skete ganske rigtigt – han fik kugler i hundredvis og måtte falde, men soldaterne stormede skansen. – Enden på den leg fik dog hverken jeg eller min gamle skarpskytte at se."

Han fortalte flere storartede træk, som andre siden også har fortalt, og som fortjente at være opbevaret i rapporterne; men der var sket så meget, at slige enkeltheder forsvandt i massen af de store begivenheder. Den eneste person, knøsen nævnte ved navn, var *Rye*, som han dog oftest kaldte Generalen. Når han talte om ham, beholdt han aldrig sin hue på.

"Når vi så generalen, råbte vi altid hurra," sagde han, "og det var ligesom, han kunne været fader til os allesammen. Han red altid forud og råbte: Følg med, børn! – rask! se, så! det var brav! – Han kunne rigtignok også blive vred, og så var han skrap; men det var gerne kun, når han troede, nogen soldat havde lidt uret."

Om en anden general fortalte tamburdrengen en anekdote, som især gjorde indtryk på Pauline og bragte hende til at tænke

på det naturforhold mellem forældre og børn, der i hendes eget liv havde været så forstyrret. "Den general havde sin søn med og holdt meget af ham," sagde knøsen, "sønnen var hans adjudant. Midt under slaget holdt faderen alene på en høj, der blev slemt bestrøget af et tysk batteri. Officererne kendte ham nok: – Hvad han ville, det ville han – og kuglerne brød han sig kun lidt om. – Ingen turde heller vende sig om, når de peb. – Ville nogen advare ham, fik de en næse. Så fik de sønnen til at ride op på højen til ham, for at få ham til at ride ned. Men generalen så barsk til sin søn: "Er du bange?" spurgte han. Men løjtnanten var snild – han tav og red kun hen mellem sin fader og batteriet. Faderen vendte sin hest og red ned ad højen."

"Jamen, hvad hed han – din gamle herre?" spurgte Pauline, "han, du kalder den gamle skarpskytte?"

"Vor stuemand kaldte vi ham kun hjemme," svarede knøsen, "og der var han længe sur og mut; men mig kunne han siden dog godt lide. Han lærte mig både at lade bøssen og trykke den af; men ramme kunne ingen, som han. Kun en eneste gang i tyve år havde han skudt fejl – sagde han selv, men derfor takkede han Vorherre."

Pauline blev endnu mere opmærksom og ville vide mere om ham.

"Christoffer troede, han var en friskytte," vedblev drengen, "men det var synd og skam at tro."

"Hvad vil det sige?" spurgte Pauline.

"Ej, ved jomfruen ikke det?" vedblev knøsen, "det er sådan en vild krabat, som har givet sig Fanden i vold og en gang skudt mod en kirkemur med Vorherres eget legeme, som han ikke har sunket, når han var til alters. Sådan en forsvoren karl rammer,

hvor han sigter; men så annammer også den onde hans sjæl, når han dør. Jeg tror nok, der er sådanne friskytter til!" vedblev han. "jeg har selv set det hul i Karise kirkemur, som en gang er skudt ind der af en rigtig forsvoren friskytte. Det hul er altid rødt og fugtigt – det er Vorherres blod, der altid flyder. Friskytter er der rigtignok til; men det vil jeg bande på, og det vil jeg sige Holm-Christoffer, så snart jeg ser ham – vor gamle stuemand har aldrig været friskytte på den måde. Han var også god mod de syge. Penge delte han ud hver dag, og når generalen nikkede til ham, så han køn ud; han sparede sig, min tro, heller ikke, og han lod enhver rask karl drikke af sin flaske. Der var sket et mirakel med ham, hørte jeg en gang spøgedoktoren sige til den stille jæger; men hvad det var for et mirakel, fik jeg aldrig at vide. Når vi andre lo og var lystige, nikkede han til os. Selv lo han aldrig; men ingenting kunne forknytte ham. Selv da kuglen var gået ham gennem kæben, ville han have skudt den riffel af, jeg havde rakt ham; men det lod han dog være med; jeg tror ellers, han nikkede til den slyngel, der havde skudt på ham – men det må jeg dog nok have set fejl i –"

"Men hvem var din herre? – hvad hed han?" spurgte Pauline yderst spændt, "og hvad hedder du selv?"

"Holm-Hans!" svarede knøsen og sprang op. Der var givet befaling til opbrud, han fik næppe tid til at sige farvel til Pauline, men skyndte sig til sin plads blandt soldaterne, medens han rask slog sine signalslag på trommen.

Pauline blev nu draget bort af trængslen. Hun fulgte med præsten og sit øvrige selskab ind i byens mærkværdige kirke, som man havde åbnet for soldaterne, og hvor man ville høre det smukke orgel.

I sin fædrelandske stemning faldt det organisten ind at spille "Kong Christian" og "Danmark dejligst vang og vænge", hvis alvorsfulde højtidelighed ret godt svarede til stedets værdighed. Præsten rynkede dog panden over de verdslige toner. Efter nogles ønske spilledes derpå melodien til "Den tapre landsoldat". Næppe hørte soldaterne disse toner, hvormed de så ofte havde muntret sig i de hedeste dyster, før nogle begyndte at synge, og snart genlød kirken af det dundrende omkvæd: "Og derfor vil jeg slås – som tapper landsoldat!" med det tilhørende tredobbelte hurra!

"Er det ikke som jeg siger!" bemærkede magister Holm temmelig højt til geheimerådinden og frøken Trap, "al vor tids begejstring er dog verdslig. Selv i Guds hus tænker man kun på krigens lystighed og vildhed." Han ville have talt højt mod denne kirkesang; men dertil kunne han ikke få ørenlyd. Han gik da op på orgelet og bad organisten spille salmen: "Vor Gud han er så fast en borg." Det skete. Da han nu gik ned igen i kirken, måtte han tilstå, at der ikke manglede alvor i den muntre soldat. De fleste unge karle kendte den gamle kirkesalme. Begyndelsen af det tredje vers:

Og stormede end mørkets hær
Vor undergang at volde,
Vi frygte ej – vor helt er nær,
Vi sejren beholde!

rungede i særdeleshed med vælde gennem kirken. De sang den hele salme med dyb bevægelse og gik alle ud af kirken i en stemning, som var opløftende.

"Den gode gamle salme har dog en tysker lært os!" sagde præsten til nogle soldater; "det var gamle Morten Luther, som vi

må takke for vor sunde børnelærdom og for at Guds ord endnu kan have ren klang i vore kirker. Vi vil nu ikke hade hans landsmænd, om de endog er vore fjender!"

"Nej!" sagde en rask kulsvier, "hade dem vil vi ikke videre, men kun slå dem ihjel, når vi ikke kan have fred for dem – og dertil vil Vorherre nok give os magt!"

"Kan De forlange mere, Deres Velærværdighed?" spurgte frøken Trap og nikkede veltilfreds.

"Nej!" svarede præsten, "De har ret! Jeg har dog nok gjort de brave karle uret."

Fem uger efter soldaternes hjemkomst holdt der en lukket rejsevogn udenfor præstegårdshaven i Strandby. Præsten gik i buegangen med Pauline. Vognen åbnedes, og Gustav trådte ud. Han var frisk og sund, men så besynderlig alvorlig ud. Efter ham steg Carl langsomt ud af vognen, med den venstre arm i et klæde og meget bleg. Han så Pauline med præsten ile dem i møde; han lukkede hastigt vognen og trådte hen imod dem med et skønt udtryk af den inderligste kærlighed i det vemodige ansigt.

De modtoges begge med glædesudbrud, der dog dæmpedes af bekymring over Carls blege udseende og den usædvanlige stilhed hos dem begge.

"Hvordan har I det, kære børn!" spurgte præsten. "I kommer alene – er der hændt noget sørgeligt? Efter hvad vi ved, kunne Gud dog ikke føje det bedre for den ulykkelige."

"Fader? Fader?" spurgte Pauline og hendes øjne fyldtes med tårer.

"Kæreste Pauline!" sagde Carl, "din ulykkelige fader fik ikke sit sidste og højeste ønske opfyldt – han ville så gerne have set

dig og velsignet dig og hørt sin tilgivelse fra dine befriede læber –"

"Død!" afbrød hun ham, "Gud være hans sjæl nådig og tilgive ham alt, som jeg har tilgivet, og min stakkels moder nu vist også har tilgivet ham i sin himmel! – ak! den stakkels fader! – hvornår skete det?"

"For en time siden – og i vognen der mellem Gustav og mig. Han *ville* her hid. – Det var umuligt at holde ham tilbage – men vi skulle kun bringe dig hans afsjælede legeme."

Pauline stod, dybt rystet, og stirrede på den lukkede rejsevogn, som hun nu vidste, var faderens ligvogn. Præsten havde grebet hendes ene hånd, og Carl trykkede den anden til sine læber. Frøken Trap var kommet til; hendes forskrækkelse var allerstørst, da hun hørte, de kære mennesker var kommet med et lig. Pauline havde nu nærmet sig vognen, ledet af de to kærlige hænder.

"Han er smuk i døden!" sagde Gustav og åbnede vognen. "Han sidder derinde, som en gammel helt i sin gravhøj. Sæt dig ind, Carl! med Pauline og med fader! Jeg går forud og bereder dem på Strandgården på hans ankomst. Kom kun langsomt bagefter! – lad Pauline kun udgræde sig i ro!" hviskede han til Carl; "hvor der er sandhed deri, som her, er det godt."

Pauline havde kastet sig på knæ ned i vognen foran faderens lig, som sad oprejst i sin jægerdragt og var fastbundet til sædet. Præsten satte sig ved siden af liget – og Carl over for ham på bagsædet. De lod Pauline være uforstyrret i den stilling, hun uvilkårligt havde valgt. Vognen bevægede sig langsomt frem. Gustav var ilet forud. Frøken Trap så med stor deltagelse efter

ligvognen og bad Vorherre tilgive den døde jægermester alt, hvad galt der havde været i hans liv.

Der blev kun talt få ord i vognen, men de kom fra præstens læber og virkede mildt beroligende på begge de unge mennesker. Carl holdt Paulines hånd i sin og understøttede hende i den stilling, hun ikke ville forlade. Hun græd stille og kyssede faderens kolde hånd.

En time derefter lå den høje krigsmands lig i den store sal på Strandgården, omringet af hele den sørgende familie. Præsten talte opløftende ord til dem alle. Til sidst blev Pauline og Carl alene tilbage hos den døde.

Ved stillingen i vognen havde ligets arme hængt ned og var blevet stive. Da liget blev udstrakt på bordet, havde man, som sædvanlig, lagt armene med foldede hænder over brystet. Den højre hånd var dog et par gange faldet tilbage. Da dette skete tredje gang, lå Pauline just knælende ved ligets side, og den dødes hånd faldt på hendes hoved. Det var som han ikke havde fred i sin død, før han havde velsignet hende. Hun kyssede endnu en gang den kolde hånd og lagde den atter foldet i den anden over hans bryst. Det var som hans sidste ønske dog nu på en måde var opfyldt. Carl og Pauline forlod stille, men dybt bevægede, den døde.

Rejsen og denne sidste begivenhed havde stærkt angrebet Carl, der noget for tidligt havde vovet sig ud med sin halvhelbredte arm, som han vel ved Gustavs kunst og omhu beholdt, men som den broderlige læge dog erklærede mere ville blive ham "til stads, end til gavn".

Ved jægermesterens begravelse var Carl igen så frisk, at han kunne ledsage det forgængelige af Paulines fader til den sidste

hvile.

Da en vinters sne var smeltet og de første forårsblomster var udsprunget på jægermesterens grav, ikke langt fra hylden, der skyggede over den såkaldte ellefrues simple gravsted, gik der en dag en høj mand i præstekjole forbi disse grave med en dejlig, brudeklædt pige ved sin side, ledsaget af en ganske festlig skare. I brudeskaren så man kammerherre Kronskjold, der selv nylig havde holdt bryllup med frøken Emilie, og den forrige flyvebladsskribent, der var forlovet med frøken Julie, og som nu bar en smuk uniform med diplomatiske knapper. Den præstelige brudgoms venstre arm var stiv. Det var magister Holms plejesøn, den "elleskudte Carl", der var blevet landsbypræst og nu holdt bryllup med "ellefruens datter", eller "den stumme frøken på gården", som Pauline kaldtes endnu selv af dem, der havde hørt hende tale.

Nærmest ved det lykkelige brudepar gik den gamle magister Holm og hans søn, den unge læge.

"Se! min søn!" udbrød præsten med et stille vemodigt blik ud over den skønne egn, "er det ikke som fredens og kærlighedens engle nu atter gik hen med våren over det velsignede fædreland? – og dog –"

"Dog lurer endnu krigens, hadets og oprørets dæmoner bag dette vort allerkæreste paradis!" greb Gustav ordet med et humoristisk smil. "Nu ja, det har vi jo bedst af allesammen; så falder man ikke straks i søvn i sin lykke. Har vi kun fred og kærlighed til husbehov inden døre – som Carl og Pauline – må vi jo prise os lykkelige! Andre smukke sindbilledengle skal her jo heller ingen mangel være på: Frihed og lighed, kraft og sundhed, frisk mod og lystigt sind – hist og her vel også den

ydmyghed og gudsfrygt, du først og fremmest vil have øje på, fader! Det er velsignede, forstandspoetiske engle allesammen – når jeg bare var fuldkommen vis på, at ikke den hele himmelske hærskare af engledyder eller dydige allegori-engle, med alle deres herligheder, dog i grunden, som vi ser dem i denne verden, er temmelig affekteret!"

"Lad os derfor allerførst bede Vorherre sende os og hele verden sandhedens ånd!" svarede præsten. "Den er hverken hjernespind eller drømmebillede, men liv og væsen; – den ånd trænger verden nu allermest til: Først med den kommer virkelig al den fred og frihed og lyksalighed, man nu forgæves famler efter og bløder for."

Da Gustav kort efter i brudehuset så den inderlige lyksalighed, der udtindrede af Carls og Paulines øjne, trykkede han hjerteligt deres hænder og sagde: "Jeg slår fra i dag af en stor streg over hele mit dumme affektations-system. I har lært mig at tro på sandhed i følelsen. Få vi fred en gang – og farer løgndjævelen ud af min engel i Slesvig, så kan jeg måske blive lige så lyksalig som I."

"Så," udbrød Pauline sjæleglad med de første ord, der havde fået klang på hendes læber, "så, med Gud! – ja, jeg tror det vist – så kommer den lykkeligste tid for os alle!"

"Ja vel, min datter! for *os alle!*" tilføjede den gamle præst og lagde sin hånd på hendes hoved. "Den fred og velsignelse, jeg nedbeder over dig og vor kære Carl, vil vi nedbede over alle menneskesjæle! Lad os, med al vor kærlighed til vort eget folk og vort dyrebare jordiske fædreland, aldrig sætte nogen endelighedens ånd over Guds ånd! men lad os i krig som i fred bede af hjertet med alle kristne folkefærd: *Til os komme dit rige!*"

Om "Fem romaner"

Forfatter: B. S. Ingemann (1789-1862).

Originaltitler og førsteudgaver:

De underjordiske:

Første udgave *De Underjordiske. Et bornholmsk Eventyr.* Boas Brünnich, København 1817.

Denne udgave efter: Bernh. Sev. Ingemann: *Samlede Eventyr og Fortællinger* bd. 9-10. Kunstforlaget Danmark, København 1913.

Huldregaverne:

Første udgave: *Huldre-Gaverne, eller, Ole Navnløses Levnets-Eventyr,* fortalt af ham selv. Udgivet af B. S. Ingemann – Trykt og forlagt af Andreas Seidelin, Hof- og Universitetsbogtrykker, København 1831.

Denne udgave efter: B. S. Ingemann: *Samlede Eventyr og Fortællinger* bd. 2., Kunstforlaget Danmark, København 1913.

Kunnuk og Naja:

Første udgave: *Kunnuk og Naja eller Grønlænderne. En Fortælling.* Trykt på forfatterens forlag i Bianco Lunos Bogtrykkeri, i kommission hos universitetsboghandler C. A. Reitzel, København 1842.

Denne udgave efter: Bernhard Sev. Ingemann: *Samlede Eventyr og Fortællinger,* 4.–5. Bind,

Kunstforlaget Danmark, København 1913. *Forerindring* og *Efterskrift* er hentet i førsteudgaven.

De fire rubiner

Første udgave: *De fire Rubiner. Et Eventyr.* C. A. Reitzel, København 1849.

Denne udgave efter B. S. Ingemann: *Samlede Eventyr og Fortællinger* bd. 12-13. Kunstforlaget Danmark, København 1913. *"Efterskrift til Eventyret De fire Rubiner"* er hentet i *Samlede Eventyr og Fortællinger*, bd. 7. C. A. Reitzel, København 1850.

Den stumme frøken

Første udgave: *Den stumme Frøken. Fortælling*. C. A. Reitzel, København 1850.

Denne udgave efter: B. S. Ingemann: *Samlede Fortællinger*, bd. 5. Kunstforlaget Danmark, København 1913

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter frontispice fra en tysk udgave af Kunnuk og Naja (*Kunnuk und Naja, oder Die Grönländer.* Verlag Carl Heinrich Schulze, Berlin 1846).

ISBN 978-87-7628-356-8

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-613-3 (Ølstykke 2018).

© 2026 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

Note 1:

Blåmågen: Naja er navnet på denne søfugl.

Note 2:

Innuk: iboer, dvs. menneske, grønlænder.

Note 3:

Nepisa: Rognkalven.

Note 4:

Illiseetsoker: Hekse og troldmænd, den mørke magis dyrkere, modsat angakokken, den lyse, velgørende magis indviede.

Note 5:

Fugl i verdens æg: Grønlænder, menneske.

Note 6:

Vinter-timiakken: Den lodne underpels.

Note 7:

Illiseetsok: Troldkvinde.

Note 8:

Amarok: Et vildt dyr eller uhyre, hvorom der går uvisse sagn; man antager det nu for den amerikanske ulv, som undertiden kommer på isen til Grønland.

Note 9:

Den himmelske ren: Stjernebilledet Karlsvognen.

[*Note 10:*]

Deres "store forfærdelige ånd" Tornarsuk: Se navnets etymologi i H. C. Glahns *Anmærkninger til David Crantzes Historie om Grønland* 3. stykke p. 346.

Note 11:

Schellings afhandling om den menneskelige friheds væsen:

Schellings philosophische Schriften, Landshut 1809, 1ster Band p. 429-463.

Note 12:

Johan Ludvig Heibergs anvendelse på den oldnordiske theogoni: *Nordische Mythologie von dr. Joh. Ludw. Heiberg.* Schleswig 1826, p. 62-64.

Note 13:

Tornarsuks: Hos Egede står "Fandens" ifølge missionærernes sædvanlige overførelse af begrebet om grønlændernes store naturgud på den bibelske Djævel.

Note 14:

En kvinde: At ved denne kvinde menes hint navnløse uvæsen, som med sine misfoster-lokker drager lykken og velsignelsen fra verden, er åbenbart.

Note 15:

Snie Smalhalses suletid: Se Saxo: Gesta Danorum, 8. bog. *Udg. anm.*

Note 16:

Hør, hvad han siger …: Disse og øvrige strofer i dette kapitel er *Nytårsmorgen* af N. F. S. Grundtvig, udg. 1824

Note 17:

En digter kort efter fandt et smukt forsonende udtryk for:

Digtet *Slaget ved Slesvig* af Poul Rytter (Ploug)